

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. M. KNUDSEN

1932

KØBENHAVN

HOVEDKOMMISSIONÆR:

FH. AUGUST BANGS FORLAG

EJVIND CHRISTENSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR)

1932

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1931. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	1
Den »Virtanen'ske« Foderberedningsmetode. Af Friherre <i>Eric Silfverhjel</i> m, Anola, Finland	37
Landbrugsraadets Virksomhed i 1931. Beretning ved Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	47
Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling	62
Boganmeldelse af Landbrugskand. <i>Ch. Neergaard</i> og udkomne Bøger	71
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab	73
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	73
Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Vinteren 1932	74
Proprietær <i>J. H. Holms</i> Legat til Uddannelse af unge Landmænd uden for Bondestanden	74
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabsaaret 1930—31	75
Kreaturtællingen den 15. Juli 1931	76
Prisopgave	76
Landbruget i 1931. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	77
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpstoffer for Landbruget i Aaret 1930. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	88
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1930—31. Af Statsmeteorolog <i>H. Hansen</i>	108
† Etatsraad <i>Jørgen Larsen</i> . Af Forstander <i>J. Møller-Nørgaard</i>	129
† Direktør <i>Fr. L. Sieck</i> . Af Konsulent <i>K. M. Jensen</i>	132
Boganmeldelser af Konsulenterne <i>K. M. Jensen</i> og <i>K. M. Andersen</i> og udkomne Bøger	134
Mindre Meddelelser:	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Februar Maaned....	144
Overordentlig Generalforsamling.....	144
Hesteholdet, dets Betydning og nuværende Stilling. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	145

IV

	Side
Produktionens Omfang og Rentabilitet ved Landbrug af forskellig Størrelse. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	169
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1931. I.	192
Kapitelstaksterne for 1931	200
Udkomne Bøger	202
Mindre Meddelelser:	
‡ Landbrugsattaché <i>Gustav Leufvén</i>	203
Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Marts Maaned	203
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler	204
Spredning af billige Rugeæg	204
Den økonomiske Verdenssituation. Af Lektor, cand. polit. <i>Carl Iversen</i>	205
† Jakob Hansen, Forsinge. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	243
† Frederik Rasmussen	245
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1931. II.	246
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs overordentlige Generalforsamling den 24. Februar 1932	276
Bog anmeldelse af Konsulent <i>K. M. Jensen</i>	283
Om Landbrugskrisen. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	285
Træk af Landbrugets Udvikling i de sidste 50 Aar. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	312
Mælkeribruget i Danmark 1931. I. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	324
Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde	331
† Konsulent Kr. Frydenlund. Af Branddirektør <i>Chr. P. Skov</i>	335
† V. Erhard-Frederiksen	337
† P. Andersen	338
Bog anmeldelser af Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i> og Landbrugskand. <i>Ch. Neergaard</i> og udkomne Bøger	340
Mindre Meddelelser:	
Hædersbelønninger for Landboflid	345
Fond til Landmænds Uddannelse	345
Inspektør N. P. J. Buus' Legat	345
Arbejds lønninger i Landbruget	346
Udryddelsen af Oksebremselarven	347
Rettelse	348
Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar. Af Forsøgsleder <i>H. A. B. Vestergaard</i>	349
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold, samlet og bearbejdet af Det landøkonomiske Driftsbureau. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	376
Mælkeribruget i Danmark 1931. II. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	387
† Direktør <i>Jens Westergaard</i> . Af Afdelingsleder <i>Fridlev Thøgersen</i>	412

	Side
Bogammeldelser af Konsulent <i>K. M. Jensen</i> og Landbrugskand. <i>Ch. Neergaard</i> og udkomne Bøger	414
Prisforholdenes Indflydelse paa Driftens Intensitet med særligt Henblik paa den nuværende Situation. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	417
Husdyrbruget i 1931 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	433
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931. I. Af Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i>	452
Bogammeldelser af Forsøgsleder <i>H. Wenzel Eskedal</i> og Konsulent <i>Ivar Dokken</i> og udkomne Bøger	457
Mindre Meddelelser:	
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler	462
Købmand <i>Jørgen Sørensen</i> og Hustru, <i>Cecilie Sørensen</i> , født Langes Legat.	462
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbealede Smørbedømmelser i 1931	462
Oprettelse af mindre Landbrug	463
Handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter. Af Generalsekretær <i>A. Høgsbro Holm</i> ..	465
Bjærgnings- og Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder. I. Høbjærgning af Landbrugslærer <i>P. N. Gaardmand</i>	487
† <i>Bernhard Bang</i> . Af Dyr læge <i>C. Hedegaard</i>	498
Prisopgave	506
Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Tirsdag den 5. Juli 1932.	509
Statskonsulenternes Indberetninger. II. Af Statskonsulent <i>Nic. Hørlyck</i>	512
Bogammeldelse og udkomne Bøger.	515
Mindre Meddelelser:	
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	516
Kvægavl og Mælkeproduktion i Danmark. Af Professor <i>Lars Frederiksen</i>	517
Bjærgnings- og Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder. II og III. Om Ensilagetilberedning ved Anvendelse af Kemikalier. Af Statskonsulent <i>N. Tholstrup Pedersen</i> og Nogle Fremgangsmaader ved Konservering af Grønfoder. Af Statskonsulent <i>Anton Christensen</i>	537
† Laboratorieforsøger <i>P. Christensen</i> . Af Assistent <i>J. Find Poulsen</i>	565
Bogammeldelser af Konsulent <i>K. M. Andersen</i> og Landbrugskand. <i>Ch. Neergaard</i> og udkomne Bøger	568
Mindre Meddelelser:	
Uddeling af Præmier vedrørende Landbrugets Binæringer ...	575
Landbrugsarealet, Høsten og Kreaturholdet i 1931	575
Landbruget paa Færøerne	576

VI

	Side
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1931. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	577
Hestene i 1931. I. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	601
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931. III—VII. Af Statskonsulenterne <i>Th. J. Brask, Anton Christensen, Niels Balle,</i> <i>Johs. Jensen</i> og <i>N. Tholstrup Pedersen</i>	616
Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde (Land- økonomisk Efteraarsmøde)	630
Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold	631
Plan for Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold	632
Bog anmeldelse af Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i>	633
Mindre Meddelelser:	
Landbrugets Prisforhold i 1931—32	635
Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde	636
Propaganda for danske Mejeriprodukter	636
Hestene i 1931. II. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	637
Af Fosforsyregødningens Historie i Danmark. Et Stykke Indu- stri- og Landbrugshistorie. Af Dr. phil. <i>Axel Garboe</i>	668
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931. VIII og IX. Af Statskonsulenterne <i>Alf. L. Søndergaard</i> og <i>W. A. Kock</i> ...	682
Udkomne Bøger	690
Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde. Af Pro- fessor <i>Lars Frederiksen</i>	693
Konsulentvirksomhedens Stilling i det landbrugsfaglige Oplysnings- arbejde. Af Konsulent <i>M. K. Kristensen</i>	700
Vejrforholdene i Landbrugsåret 1931—32. Af Statsmeteorolog <i>H. Hansen</i>	708
Statskonsulenternes Indberetninger. X. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	731
† Forpagter O. J. Knipschildt. Af Statskonsulent <i>Anton Christensen</i>	736
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling og Valg	738
Bog anmeldelse af Statskonsulent <i>Chr. H. Ibsen</i>	742
Mindre Meddelelser:	
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabs- året 1931—32	743
Kreaturtællingen den 20. Juni 1932	744

REGISTRE.

a. Emner.

	Side
Aarsoversigt for 1931	1, 77
Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser	462
Af Fosforsyregødningens Historie i Danmark	668
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet	259
A. I. V.-Metoden	37
Andersen, P.	338
Arbejdslønninger i Landbruget	346
Arealets Benyttelse	575
Bang, Bernhard	498
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet.....	73, 509
Bjærgnings- og Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder	487, 537
Boganmeldelser	71, 134, 283, 340, 414, 457, 515, 568, 633, 742
Christensen, P., Laboratorieførstander	565
»Danmarks Mejeri-Statistik 1932«	633
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1930	88
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1931	577
»Dansk Mejeristat.« Ved Inspektør, cand. polyt. G. Ellbrecht ...	340
Den økonomiske Verdenssituation	205
»Die Lage der Landwirtschaft im Freistaat Sachsen.« Af Pro- fessor, Dr. Friedrich Falke	573
Driftsforhold, Undersøgelser over Landbrugssets	376
Driftsresultater	3, 75, 298, 379, 420
»Driftsøkonomisk Tabelværk for det store Landbrug«	343
Duelighedsmedailler, Uddeling af Landhusholdningsselskabets	204, 255, 462
Ensilage-Tilberedning med Anvendelse af Kemikalier	37, 537
Erhard-Frederiksen, V.	337
»Fejlberedning til Forsøg med Kartofler.« Af Afdelingsbestyrer R. K. Kristensen	283

VIII

	Side
Fjerkræavl og Fjerkræhold, Kursus i	631
Foderberedningsmetode, Den »Virtanen'ske«	37
Fodringsforsøg	134, 135, 138, 283, 568
Fond til Landmænds Uddannelse	253, 345
Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Vinteren 1932 74, 144, 145, 169, 203, 285, 349, 465	465
Foredrag ved Konsulentmødet	205, 417
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabs- aaret 1930—31	75
Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabs- aaret 1931—32	743
»Forsøg med kogte Kartofler.« Af Professor Johs. Jespersen og Assistent U. A. Plesner	283
»Forsøg med kunstigt Lys i Hønsesusene.« Af Forstander N. O. Hofman-Bang og Forsøgsleder E. Holm	415
»Forsøg med Roer som Foder til Malkekøer — Fodermarvkaal samt kunsttørret og presset Foder.« Ved Forsøgslederne H. Wenzel Eskedal og V. Steensberg	568
»Forsøg med Skummetmælk.« Af Professor Johs. Jespersen og Assistent Fr. Haagen Petersen	134
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedøm- melser i 1931	462
Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde	636
Fosforsyregødningens Historie i Danmark, Af	668
»Fortsatte Undersøgelser over »hvid Kyllingediarrhoes« (Hønse- tyfus') Udbredelse i Danmark (1930—31).« Af Professor, Dr. C. O. Jensen	71
Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar	349
»Fra Sameje til Særeje.« Af Niels Siggaard	344
Frydenlund, Kr., Konsulent	335
Færøerne, Landbruget paa	576
Generalforsamlinger i Landhusholdningsselskabet 144, 192, 246, 276, 738	
Græs og Hø til Malkekøer, Undersøgelser og Forsøg vedrørende	138
Grønfoder, Bjærgning og Opbevaringsmaader	37, 487, 537
H andelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter	465
Hansen, Jakob, Forsinge	343
Hesteholdet, dets Betydning og nuværende Stilling	145
Hestene i 1931	601, 637
Husdyrbruget i 1931	21, 433
Hædersbelønninger, Uddeling af Selskabets	255, 345
Højbjergning	487

IX

	Side
Hønseholdet i 1931	32
Hønsetyfus' Udbredelse i Danmark	71
Høstudbyttet	19, 576
Inspektør N. P. J. Buus' Legat	345
Intensitet, Prisforholdenes Indflydelse paa Driftens	417
Kapitalændringer 1914—1931	294
Kapitelstaksterne for 1931	200
Kartoffelsygdomme, Prisopgave vedrørende	506
Kartofler, Fodringsforsøg med	283
Knipschildt, O. J., Forpagter	736
Konservering af Grønfoder, Nogle Fremgangsmaader ved	542
Konsulentvirksomhedens Stilling i det landbrugsfaglige Oplysnings- arbejde	700
Kreaturtællingen den 15. Juli 1931	76
Kreaturtællingen den 20. Juni 1932	739
Kvægavl og Mælkeproduktion i Danmark	517
Kvægavlsforsøg, Udvalg vedrørende	254
Kvægbruget og Kvægavlen i 1931	433
Købmand Jørgen Sørensen og Hustru, Cecilie Sørensen, født Langes Legat	462
Landbruget i 1931	1, 77
Landbrugets Udvikling i de sidste 50 Aar, Træk af	312
»Landbrugskrisen i Danmark.« Af Skatteraadformand P. Gam- meltoft	574
Landbrugskrisen. Om	285
Landbrugsraadets Virksomhed i 1931	47
Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmøder	73, 509
Landhusholdningsselskabets Boligforhold	251
Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler	204, 256
Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling	62, 266
Landhusholdningsselskabets Generalforsamling	192, 246, 738
Landhusholdningsselskabets overordentlige Generalforsamling 144, 276, 348	
Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde	261, 334
»Landwirtschaftliche Buchführung.« Af Agr.-Ing., Dr. Leo Schönfeld	459
Landøkonomisk Efteraarsmøde	630, 693
Landøkonomisk Rejsebureau	257
Larsen, Jørgen, Etatsraad	129
Legater under Landhusholdningsselskabet	74, 249, 345, 462, 575
Leufvén, Gustav, Landbrugsattaché	203
Love for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Nye ...	62, 266
Love vedrørende Landbruget i 1930—31	34
Lys i Hønselusene, Forsøg med kunstigt	415

X

	Side
»Mejerilære.« Af Landbrugslærer E. Møldrup	742
Mejeristat, Dansk	340
Mælkeribruget i Danmark 1931	324, 387
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	72, 516
Øksebremselarven, Udryddelsen af	347
»Øsekroppens Partering.« Ved Overdyrlæge Nic. Dalsgaard ...	135
Om Landbrugskrisen	285
Omsætning med Udlandet i 1930, Danmarks	88
Omsætning med Udlandet i 1931, Danmarks	577
Omsætning af Landbrugsejendomme 1913—31	288
Omsætning med Landbrugsprodukter, Den internationale	465
Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder	487, 537
Oprettelse af mindre Landbrug	463
»Orienterende Undersøgelser og Forsøg med Ungkvæg m. m.« Ved Forsøgslederne H. Wenzel Eskedal og V. Steensberg	135
Overordentlig Generalforsamling i Det kgl. danske Landhushold- ningsselskab	144, 276, 348
Pedersen-Bjergaards Legat, J.	256, 575
Planteavl i 1931	16
Pressefoderkager	558, 572
Prioritetsgælden paa Landbrugsejendomme	287
Prisforhold i 1931—32, Landbrugets	635
Prisforholdenes Indflydelse paa Driftens Intensitet	417
Prisopgave vedrørende Bekæmpelse af Rodfiltsvamp og Blad- rullesyge	506
Prisopgave vedrørende Udnyttelse af Slagteriernes Biprodukter ..	76
Produktionens Omfang og Rentabilitet ved Landbrug af forskellig Størrelse	169
Proprietær J. H. Holms Legat	74, 249
Propaganda for danske Mejeriprodukter	636
Rasmussen, Frederik	245
Rentabilitet ved Landbrug af forskellig Størrelse, Produktionens	169
Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar ...	349
Rettelse	348
Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde	62, 331, 630, 693
Sieck, Fr. L., Direktør	132
Skummetmælk, Forsøg med	134
Smørbedømmelser, Oversigt over de lovbefalede	462
Spredning af billige Rugæg	204
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931	452, 512, 616, 683, 731

XI

	Side
»Steins analytisk-kemiske Laboratorium, 1857—1932, V.«	515
»Svineavl og Svinehold.« Af Professor Johs. Jespersen	414
Sædefrø til Udlandet, Meddelelse fra Udvalget vedr.	259
Toldforhøjelser paa Landbrugsvarer i Udlandet	83
Træk af Landbrugets Udvikling i de sidste 50 Aar	312
Tørring af Grønfoder, Kunstig	542
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Hædersbelønninger og	
Duelighedsmedailler	204, 255, 345, 462
Udkomne Bøger	71, 142, 202, 344, 416, 450, 459, 515, 574, 690
Udryddelsen af Oksebremselarven	347
Udvalg vedrørende Kvægavlsforsøg	254
»Undersøgelser og Forsøg vedrørende Græs og Hø til Malkekøer.«	
Ved Forsøgslederne V. Steensberg og H. Wenzel Eskedal og	
Assistent P. S. Østergaard	138
»Undersøgelser over Fordøjeligheden af Høsorter hos Kvæg.« Ved	
Forsøgsleder Aage Lund	138
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold	376
Ungkvæg, Forsøg med	135
Valg af Bestyrelsesmedlemmer o. a.	738
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1930—31	108
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1931—32	708
»Virtanen'ske« Foderberedningsmetode, Den	37, 541
»Vitaminerne og deres Betydning for vort Husdyrbrug.« Af	
Dr. phil. Rich. Ege og Godsejer V. Erhard-Frederiksen	457
Westergaard, Jens, Direktør	412
Æg, Spredning af billige Ruge-	204
Økonomiske Verdenssituation, Den	205

b. Forfattere.

Andersen, K. M., Konsulent	135, 138, 568
Balle, Niels, Statskonsulent	622
Brask, Th. J., Statskonsulent	324, 387, 616
Bredkjær, N., Forstander	1, 433
Christensen, Anton, Statskonsulent	542, 619, 736
Dokken, Ivar, Konsulent	88, 459, 577
Eskedal, H. Wenzel, Forsøgsleder	457
Frederiksen, Lars, Professor	517, 693

XII

	Side
Gaardmand, P. N., Landbrugslærer	487
Garboe, Axel, Dr. phil.....	668
Hansen, H., Statsmeteorolog.....	108, 708
Hedegaard, C., Dyrlæge	498
Holm, A. Høgsbro, Generalsekretær.....	465
Hørlyck, Nic., Statskonsulent	512
Ibsen, Chr. H., Statskonsulent	340, 452, 633, 742
Iversen, Carl, Lektor, cand. polit.	205
Jensen, Johs., Statskonsulent	624
Jensen, K. M., Konsulent	132, 134, 283, 414
Kjær, Aug., Statskonsulent	145, 601, 637, 731
Kock, W. A., Statskonsulent	687
Kristensen, M. K., Konsulent.....	700
Larsen, O. H., Professor.....	169, 243, 312, 417
Møller-Nørgaard, J., Forstander	129
Neergaard, Ch., Landbrugskand.	71, 343, 415, 573
Overgaard, J. C., Forstander.....	285, 376
Pedersen, N. Tholstrup, Statskonsulent	537, 628
Poulsen, J. Find, Assistent	565
Silfverhjelm, Eric, Friherre	37
Skov, Chr. P., Branddirektør	335
Sonne, Chr., Forpagter	47, 77
Søndergaard, Alf. L., Statskonsulent	682
Thøgersen, Fridlev, Afdelingsleder	412
Vestergaard, H. A. B., Forsøgsleder	349

c. Illustrationer.

A. I. V. Foderkule.....	40
Fyldning af A. I. V. Kule	41
Etatsraad Jørgen Larsen	129
Direktør Fr. L. Sieck.....	132
Jakob Hansen, Forsinge.....	241
Konsulent Kr. Frydenlund.....	335
Grafisk Fremstilling af Kærneudbyttet af Hvedesorter	360
Grafisk Fremstilling af Kærneudbyttet af Havresorter	360

XIII

	Side
Grafisk Fremstilling af Kærneudbyttet, Lejetilbøjeligheden og Rumvægten for Bygsorter	364
Grafisk Fremstilling af Kærneudbyttet af Byg ved forskelligt Tilskud af Salpeter.....	366
Grafisk Fremstilling af Udbytteforhold hos Kenia-Byg ved forskelligt Tilskud af Salpeter	366
Direktør Jens Westergaard	412
Grafisk Fremstilling af Landbrugets Driftsresultat i de sidste 15 Aar	420
Hjemmelavet Høsamlar	490
Temperaturmaalingen i Høstakke.....	491
Stakfod	492
Grafisk Fremstilling af Temperaturforhold i Kløverhø, opbevaret paa forskellig Maade.....	496
Bernhard Bang.....	498
Farvelagte Billeder af Sortbroget Jydsk Malkekvæg og Rødt Dansk Malkekvæg.....	Mellem 524 og 525
Skematisk Fremstilling af Staktørring efter Oxford-Metoden ...	544
Staktørring efter Oxfordmetoden	544
Skematisk Fremstilling af Tørring paa aabne Bakker	546
Skematisk Fremstilling af transportabelt Tørreapparat til kontinuerlig Drift.....	546
Skitseret Fremstilling af Tørring efter Masons System.....	547
Tværsnit af »Hessicator«	548
Tværsnit af Pehrsons Tørretromle.....	552
Skematisk Fremstilling af Ardriers Tørretromle	554
Skematisk Fremstilling af Tørring efter Rema-Rosin-Metoden...	556
Laboratorieforstander P. Christensen.....	565
Himmerbo, Nr. 519.....	651
Thybo Eg, Nr. 539.....	653
Hof, Nr. 569, som 3-Aars.....	654
Magda, E.-Stbg. Nr. 12347	655

Landbruget i 1931.

Af Forstander N. Bredkjær.

Verdenskrigen og dens Følger rækker langt; saa langt, at mange Spaadomme og Forventninger har vist sig ikke at kunne holde. Alt ved Krigens Udbrud hed det: Det vil blive et af de voldsomste Opgør, Historien har at udvise, men med et Opbud af saa gigantiske Kræfter og med en krigsmæssig Udstyrelse, imod hvilken alt tidligere blegner — derfor kan Krigen kun blive kortvarig! Tiden viste, at det blev over fire lange Aar!

Sidenhen blev der troet og haabet paa, at moderne Teknik og Virkekraft, en lutret og fornyet mellemfolkelig Fællesfølelse og fremfor alt en efter det store Ragnarok fremkaldt stærk Viljesanspændelse rundt i Samfundene hurtig vilde genrejse og bringe paa Fode, hvad der var ødelagt, svækket og i Ulave. Ja, meget af dette er gaaet i Opfyldelse, navnlig hvad den produktionsmæssige Udfoldelse angaar — men efter 13 lange Aars Forløb synes Verden økonomisk set saa stærkt som nogen sinde truet og rystet af Aarsager, der netop har deres Rod og Spire spøgelsesagtigt langt tilbage til hine svære Begivenheder — ja maaske endnu længere, til alt det, der i sin Tid fremavlede Krigen.

Længere er vi ikke kommet, mere har vi ikke naaet. Videre rakte altsaa ikke Efterkrigstidens stolte Bestræbelser og løftende Forhaabninger, end at der ved Slutningen af Aaret 1931 paa det økonomiske Omraade maa spørges: er det nu snart Bunden af Krisedybet, der er naaet; eller, spurgt paa anden Maade: har vi snart op-

levet Kulminationen af de økonomiske Forstyrrelser. Og gysende og ængstende viges der tilbage for den Tanke, at det ikke skulde være Tilfældet.

Ud fra et dansk Landbrugs-Synspunkt er det fristende at kalde 1931 Aaret, da den internationale Samhandel skæbnesvangert blev rokket i sin frie Udfoldelse. Samhandelens Sammenbrud lyder vel for voldsomt, men noget i den Retning. Samtidig stiger det stærkt og manende frem, hvilken Livsbetingelse netop dette pulserende Handelssamkvem under Nutidens Kulturforhold og Kulturkrav er for alle Folkesamfund og for alt Erhvervsliv. Indenfor dansk Landbrug — med dets bestemte ejendommelige Udformning og Afhængighed af udenlandske Tilstande — er der særlig Anledning til at mindes dette, naar Aarets Historie oprulles.

Allerede i 1930 skyllede Verdensprisfald ind over det danske Landbrug. Ingen ventede, at det snart vilde fortage sig igen, og det er heller ikke sket, bortset fra nogen Stigning nu paa det sidste af Kornpriserne. Ja, der skete yderligere stærke Prisfald særlig paa Flæsk og Slagtekvæg. Vi kom ikke blot ned under, hvad de rolige Aar før Krigen, 1909—14, gennemsnitlig bød paa, men vi oplevede Noteringer saa lave som ikke hidtil set i dette Aarhundrede.

Ved Foreningen af jyske Landboforeningers Delegeretmøde i August 1931 drog Professor *O. H. Larsen* en virkningsfuld Sammenligning mellem Prisfaldet under den store Landbrugskrise for over Hundrede Aar siden og det, der nu er foregaaet i Tiaaret 1921—1931. Det viser sig, at for de fleste af Landbrugets Produkter er Prisfaldet i pCt. snarest større under vore Dages Krise end i 20erne af det 19. Aarhundrede.

Og skal Priserne i Kalenderaaret 1931 paa Landbrugets Planteavl- og Husdyrprodukter stilles i Forhold til Gennemsnittet for Aarene 1909—14, kommer de antagelig til at variere lige fra 100 og ned til 50 pCt. (Slagtekvæg) af disse. En tilsvarende Nedgang i Priserne paa Landbru-

gets Udgiftsposter er desværre ikke foregaaet. Kun Kraftfoder- og Kunstgødningspriser er fulgt nogenlunde med; men den betydelige Post Arbejdsudgifter ligger omend ikke længere dobbelt saa højt, saa dog stadig derhenimod, ligesom Inventar og Bygningsomkostninger sandsynligvis for Kalenderaaret vil ligge henholdsvis mindst 40 og 70 pCt. over Gennemsnittet af 1909—14. Ejendomsskatter og Forsikringer muligvis endog ca. 3 Gange saa højt.

At man under disse Omstændigheder maatte faa et mistrøstigt økonomisk Resultat ude i de enkelte Landbrugsbedrifter, er givet. Rent regnskabsmæssigt foreligger ingen Opgørelser fra Kalenderaaret 1931. Men den foreløbige Meddelelse fra Det landøkonomiske Driftsbureau omfattende Regnskaber fra 200 Landbrug i Aaret 1930—31, taler et saa tydeligt Sprog, at det ikke er vanskeligt at drage Slutninger om det kummerlige Resultat, det næste Regnskabsaar vil bringe. Bruttoudbyttet er i Sammenligning med 1929—30 dalet med 21 pCt., mens Driftsomkostningerne kun er gaaet ned med ca. 6 pCt. Derfor bliver Nettoudbyttet kun stakkels 7 Kr. pr. ha mod 138 Kr. Aaret forud, altsaa praktisk talt 0 i Forrentning af Landbrugskapitalen. Udregnes, hvad Bedrifterne har ydet Familien i Arbejdsvederlag, naar alle Udgifter er afholdt og Landbrugskapitalen forrentet med normal Rente, fremkommer følgende Oversigt:

	1930—31	1929—30
	Kr. pr. Ejendom.	Kr. pr. Ejendom.
Ejendomme under 10 ha.....	1086	2349
— fra 10 til 50 ha....	80	3631
— over 50 ha.....	÷5468	4131

Bureauet slutter Beretningen med følgende Betragtning: »Under disse Forhold har det ikke kunnet undgaas, at langt de fleste Landmænd har maattet tære stærkt paa Formuen eller stifte yderligere Gæld, og for et meget stort Antal er Forholdet i Øjeblikket det, at Gælden udgør et større Beløb end Ejendommens øjeblikkelige

Handelsværdi. Dette gælder saavel for Smaabrugene som for de større Ejendomme; men da Prisfaldet har været langt stærkere for de sidstnævnte, er Forholdet dog det, at de store Landbrug er vanskeligst stillet, bl. a. ogsaa fordi Ejerne af disse har en mindre Evne end Smaabrukerne til gennem formindsket Forbrug og forøget Arbejdsydelse at paavirke det økonomiske Resultat, idet nemlig Familiens Arbejdsydelse og det private Forbrug spiller en forholdsvis langt større Rolle i Smaabrugene end i de mellemstore og store Brug.«

Siden denne Beretning blev udarbejdet, er Prisstigning i Korn indtraadt og stærke Fald i Flækkepriserne yderligere sket. Dette stiller mod Slutningen af Aaret 1931 de mindre Landbrug relativt ugunstigere, mens dermed en Lysning er i Udsigt for det større, kornsælgende Landbrug.

Under slige Vilkaar for Landbrugets Udøvere er det ikke underligt, at Aaret maa bringe Bud om stærke Rørelser indenfor Landbrugsbefolkningen og Drøftelser af offentlige Kriseforanstaltninger. Allerede 22. Januar fremkom en samlet Udtalelse fra De samvirkende danske Husmands- og Landboforeninger, hvori der peges paa, at Landbrugets Udgiftspristal staar i et aabenbart Misforhold til Priserne paa de Produkter, Landbruget producerer og afsætter, idet Pristallet for Landbrugets Udgifter i det hele og store ligger henimod 100 pCt. højere end det bestaaende Pristal for Landbrugets Produkter. Der peges paa, at en saadan Tilstand ikke kan vedvare; der maa finde en Tilpasning Sted, saaledes at disse Pristal bliver sammenfaldende. Det fremhæves, at Lovgivningsmagten, Administrationen i Stat, Amt og Kommune, Organisationer, Privatinstitutioner og Privatpersoner bør forstaa Tidens økonomiske Alvor og alle medvirke til, at den økonomiske Tilpasning finder Sted snarest muligt. Man peger paa den høje Udlaansrente som et Tryk paa Erhvervslivet. Landbruget maa vende sig mod alle fordyrende Prisaftaler, og der peges paa, at den Toldbyrde,

der hviler som en direkte Byrde paa Landbrugets Produktion under de nuværende økonomiske Forhold, maa søges fjernet.

Disse Fællesforhandlinger om Krisen mellem Landbo- og Husmandsforeningernes ledende Mænd fortsattes, og ved en ny Fællesudtalelse den 11. Juni — netop som store Prisfald atter var indtraadt — paapegedes, at det fornævnte Misforhold mellem Udgifts- og Salgspriser yderligere var skærpet, og man understregede de tidligere fremsatte Anskuelser om en Sænkning af Landbrugets Udgifter. Da faglige Fremskridt og Forbedringer indenfor de økonomiske Organisationer imidlertid ikke længere slaar til, maa de suppleres med andre Foranstaltninger til Lettelse af Udgifterne og Byrderne paa det nødstedte Erhverv. Mødet opfordrer Andelsorganisationerne til indenfor deres Omraade at bidrage til en almindelig Prisnedgang — og vender sig atter mod alle fordyrende Prisaftaler — fremhæver atter, at Toldskatterne bør nedbringes, hvorfor der henvises til, at da den danske Toldlov ikke har været under Revision siden 1908, bør en saadan muligt foretages, for at baade de beskyttelsesmæssige og beskatningsmæssige Toldsatser kan blive saadan, at ogsaa dette fremhjælper Udgifternes Sænkning. En mulig Dækning af slige afløste Byrder foreslaar Husmandsforeningerne fremskaffet gennem en Grundværdistigningsafgift. Mødet drøfter Spørgsmaalet om Moratorium for Afdrag og giver Tilslutning til, at det Offentlige gennem en særlig Akkordlov støtter nødstedte Landmænd. I et Punkt om Nødvendigheden af Skattelettelser henpeger Landboforeningerne bl. a. paa, at Beskatningerne af fast Ejendom bør mindskes. Husmandsforeningerne peger ogsaa paa Nødvendigheden af de høje kommunale Skatters Nedgang, men henviser dog til en særlig Beskatning af de større Formuer, som Prisfaldet har begunstiget.

Senere i Juli Maaned fremsatte Regeringen et Kriseforslag, hvorefter der stilles 30 Mill. Kr. til Raadighed

for det kriseramte Landbrug. — Ved senere Møder angaaende disse fremsatte Kriseforslag maatte Landboforeningerne af principielle Grunde afvise disse, men fremsætter Kravet om Rigsdagens snarlige Indkaldelse til Behandling af Midler mod Krisen. Husmandsforeningerne støttede i Hovedsagen Regeringens Kriseforslag og beklagede, at Landbruget ikke samlet kunde fremsætte sine Krav overfor Regering og Rigsdag angaaende Forslag til økonomisk Lettelse for de mange nødstedte Landbrugere.

Foruden disse Kriseforhandlinger, hvori Landbrugets faglige Organisationer var inddraget, voksede der efterhaanden i Sommerens Løb en særlig Bevægelse frem indenfor Landbruget, der efterhaanden under Navn af Landbrugernes Sammenslutning organisationsmæssigt tog mere fast Form og vandt stor Tilslutning. Over hele Landet, men navnlig i Egne, hvor Krisen synes særlig haard, er holdt talrige Møder af denne ny Organisations Ledere. Dens Program og Virksomhed er endnu næppe helt klarlagt, men ved Henvendelser til Regering og Rigsdag er en Række stærke og voldsomme Krav blevet fremført, ligesom Bevægelsen har søgt at faa Del i Ledelsen i nogle af Landbrugets Andelsforetagender.

I Anledning af Landbrugskrisen besluttede Foreningen af jyske Landboforeninger at afholde Efteraarets Delegeretmøde allerede 7.—8. August. Ved dette det største af Landboforeningernes Delegeretmøder fandt en indgaaende Drøftelse af Tidens økonomiske Tilstande Sted, og der vedtoges en Udtalelse, der bl. a. stiller det kraftige Forlangende: »Man kræver Love gennemført, som i deres Virkning paa Udgiftsbudgetterne i Stat, Amt og Kommune vil svare til den Virkning, der vilde fremkomme, dersom den danske Krone blev nedskaaret med ca. 33 pCt.« Ogsaa her fremhæves Ønskeligheden af en Nedsættelse af de faste Ejendomsskatter til det Niveau, hvorpaa de befandt sig før 1914. Udtalelsen slutter med: »Tiden kræver Handling, og den kræver hurtig Handling«.

Rigsdagen blev indkaldt allerede den 24. September,

og 19. Oktober vedtoges Loven om ekstraordinære Foranstaltninger i Anledning af Landbrugskrisen. Der stilles et Beløb af indtil 30 Mill. Kr. til Raadighed for en Lettelse af Skatter og Renter for Ejere af Landbrug, hvor Gælden overstiger den samlede Nettoformue. Der ydes indtil 2 pCt. af denne Forskel — dog ikke udover 2000 Kr. Loven er at betragte som en midlertidig Foranstaltning gældende for 1 Aar, og Krisehjælpen til de enkelte Landbrugere skal opfattes som Laan, der under Forudsætning af bestemte Priser for Smør og Flæsk i Aarene 1932—36 atter skal betales tilbage. — Samtidig med denne Lov vedtoges et Lovforslag om midlertidig Hjælp for de Arbejdsløse. De med Lovene forbundne Udgifter indvindes af Staten gennem Beparelser paa Militærvæsenet, Afgifter og Toldforhøjelser paa Øl, Benzin og Silkevarer samt en ekstra Indkomst- og Formueskat.

Anskuelserne om denne Krisehjælpsforanstaltning er i Landbrugskredse stærkt delte. Kriserørelserne i Landbruget er ingenlunde dermed standsede, hvilket fremgaar af de i November Maaned afholdte Sendemands- og Delegeretmøder samt af Landbrugernes Sammenslutnings Virksomhed. Rørelserne synes forstaaeligt nok at have faaet ny Næring ved de senere fremkomne Valutaforstyrrelser og vældige Prisfald paa Svineprodukter i Aarets sidste Maaned.

En anden Kriseforeteelse er Aarets Akkordlovgivning for Landbruget. Ved en Lov af 28. April om: Udlaan af Erhvervenes Laanefond til Ejere af Landbrugsejendomme til Opnaaelse af Akkord — søgtes at yde Støtte til Opnaaelse af frivillig Akkord eller Tvangsakkord indenfor Landbruget. Imidlertid viste det sig i Sommerens Løb, at Forventningerne til denne Foranstaltning ikke blev opfyldte, hvorfor der senere paa Aaret vedtoges en Ændring og Udvidelse af den førnævnte Lov.

Allerede i 1930 var Rentespørgsmaalet et stærkt drøftet Emne indenfor Landbruget, og stærke Krav om Udlaansrentens Nedsættelse lød ogsaa paa forskellig Maade, især

i første Halvaar af 1931, uden at Sparekasser og Pengeinstitutter i større Udstrækning syntes at kunne imødekomme dem. Imidlertid blev disse Forhold i andet Halvaar ganske stillet i Skygge af de udefra kommende mægtige Forstyrrelser paa Valutamarkedet. I Juli Maaned indtraadte en finansiel Krise i Tyskland. Den øvede ingen særlig Indflydelse paa vort Pengevæsen, men skaffede os en Del ekstra Vanskeligheder med Afsætningen af Landbrugsprodukterne herfra. En Overgang saa det noget mørkt ud. Tyskland indførte en Devisenødfordring, som gav Myndighederne Ret til at regulere Indkøbet af fremmed Valuta, og hvorved der kun blev Penge til Import af de Varer, de paagældende Myndigheder godkendte til Indførsel. Ordningen kunde imidlertid ikke opretholdes, og Tyskland blev forstrakt med Laan, saaledes at Finansvanskelighederne foreløbig drev over.

Men denne tyske Krise var Forløberen for endnu vældigere Valutaomvæltninger, der foregik i England, og hvis Virkninger rakte ud til hele den øvrige Verden. Det stolte Imperium med de uhyre Rigdomskilder kom selv i Vanskeligheder, fremkaldt af Underskud paa Statsbudgettet, store Understøttelser, daarlig Handelsbalance samt Laangivning til Udlandet, deriblandt Tyskland. Den 20. September overraskede England Verden med midlertidigt at ophæve Guldindløseligheden for Sterling — en Beslutning, der i et Land som Danmark, hvis Landbrugsøkonomi i ganske særlig Grad hviler paa Sterlingkursens Stabilitet og Soliditet, maatte føles som en voldsom Omvæltning. En gammel, traditionsbunden, men stærk Overlevering og Tillid brast — og brast dog paa en Maade ikke — maaske fordi den engelske Nation i den følgende Tid paa en enestaaende beundringsværdig Maade stod fast om at ofre, hvad ofres skulde, for at komme frelst gennem det økonomiske Uvejr, og derved gav et stolt og lysende Eksempel paa en Nation, der i Farens Stund samlede sin Kraft om Gennemførelse af Tidens ubønhørlige Krav — endog tiltrods for dybe politiske Modsætninger.

Her hjemme udløste Begivenhederne sig i Forbudet mod Guldudførsel den 22. September og dernæst Ophævelsen af Guldindløseligheden for vore Pengesedler den 29. September. — Allerede ved et betydningsfuldt Møde den 27. September i Landbrugsraadet vedtoges en Udtalelse, der markerede det danske Landbrugs Stilling under de ekstraordinære Forhold:

»Dansk Landbrug, der før Sterlingkursens Fald var inde i en for Landbruget og dermed for hele vort Samfund ødelæggende økonomisk Krise, vil komme ud for et fuldkomment økonomisk Sammenbrud, saafremt man fastholder at føre Kronen i Pari, efter at dens Værdi i Øjeblikket er faldet ret betydeligt.

Kronen er allerede ved Guldeksportforbudet løst fra Guldet, og der er herved skabt Mulighed for at fastlægge Kronens Værdi paa det Sted, hvor Sterlingkursen fæstner sig.

Da det danske Landbrug ved sin Eksport til England plejer at hjemføre 900—1100 Mill. Kr. aarlig, medens det Beløb ved det almindelige Prisfald i indeværende Aar vil være nedsat til 700 à 800 Mill. Kr., maa Landbruget forlange, at man straks indstiller de Bestræbelser, der har fundet Udtryk i Nationalbankens Erklæring om, at man vil anvende alle til Raadighed staaende Midler for nu at vende tilbage til Guldkronen.

Dette kan det danske Landbrug ikke bære; thi Landbrugets Købeevne herhjemme vil blive yderligere forringet, og vore Konkurrenter paa det engelske Marked vil kunne fortrænge os fra den Plads, vi nu indtager.

Det er under Hensyn til vor Samhandel med England en Livsbetingelse for dansk Landbrug, at den danske Krone i nogen Maade følger Sterling.

Den Usikkerhed, der siden Sterlingens Fald har hersket i vor Valutapolitik, er ødelæggende for hele vor Økonomi og Samhandel med Udlandet. Landbrugsraadet maa kræve en fast og klar Holdning i Overensstemmelse med

de foran fremholdte Betragtninger, dør hvor de afgørende Beslutninger træffes.«

Norge og Sverige vedtog at ophæve Guldindløseligheden, og dermed maatte ogsaa her i Landet Bestræbelserne for at opretholde Guldkronen opgives, og den vidtrækkende Lov af 29. September blev efter forudgaaende alvorlige Forhandlinger mellem Nationalbank og Regering vedtaget af Rigsdagen.

Med eet Slag var gennemført, hvad enkelte Røster i Sommerens Løb havde krævet, Nedskæring af den danske Krones Værdi — men under ganske andre Omstændigheder end ventet.

I den følgende Tid forekom stærkt svingende Kurser og en ofte ret betydelig Forskel mellem Kronen og Sterling, hvilket vakte en Del Uro. I November Maaned udviklede sig en følelig Mangel paa fremmed Valuta, og Onsdag den 18. gennemførtes yderligere et Lovforslag til Værn for den danske Valuta, og derefter er Sterlingkursen 18,15 nogenlunde blevet holdt. Kronen følger Sterling.

Der kan diskuteres om Virkningerne af disse nødvendige, men i saa mange Maader uoverskuelige og indgribende Foranstaltninger for det danske Landbrug. Der er siden da sket stærke Prisfald paa Flæsk, og med Uhygge vil man tænke paa de Priser, der vilde have været paa vore Produkter, saafremt Kronepariteten var opretholdt. Paa den anden Side har svigtende Markeder i de valuta-stærke Lande modvirket de Fordele, der her var at vente. Men ét er sikkert, Korn og Foderstofpriser er steget.

Den udenrigske Himmel mørknes atter mod Slutningen af 1931 af optrækkende Uvejr. Den økonomiske Handelskrig tilspidser sig. —

En Bølge af Landbrugsprotektionisme er i 1931 gaaet over Verden. Trods Frihandelstøner og Ønsker fra internationale Konferencer og Forhandlinger er Virkeligheden blevet en helt anden.

I England blev i 1930 indledet en stærk Kampagne for

Frihandel indenfor det britiske Imperium og Toldforanstaltninger overfor Udlandene. Den store Rigskonference i Oktober 1930 syntes imidlertid tværtimod at styrke disse Bestræbelser, snarere at svække dem. En fornyet Rigskonference er stadig blevet udskudt og kan nu først finde Sted i 1932. Alligevel har 1931 bragt forøget Bud fra England om stærkere og kraftigere Propaganda for Brug af Koloniernes Varer og en Udvidelse af disse vore Konkurrenters Kundekreds. Importregulering ved Indførelse af Kvota-Systemer har været til Drøftelse indenfor sagkyndige Raad, men efter de Indberetninger, der fra Statskonsulent *S. Sørensen* er fremsendt herom, lyder det med Henblik paa Smør, Ost, Æg og Bacon i et trøstende Resumé, at »Indførelse af Kvota, Importudvalg eller centraliseret Indkøb til Fremme af Samhandelen indenfor Imperiet vil medføre politiske og administrative Vanskeligheder. Udvalget maa derfor anbefale en meget grundig Undersøgelse, inden der fremsættes bestemte Forslag.«

Imidlertid kan der ikke være Tvivl om, at de politiske Ændringer i England har bragt Præferencepolitikken og Organisationen af den hjemlige Landbrugsproduktion stærkt paa Bane igen. Efter de seneste Meddelelser er der givet Handelsministeren Bemyndigelse til at lægge indtil 100 pCt. Told paa importerede Varers Værdi, for derved at ramme »unormal« Indførsel — men til Fortrydelse for engelske Landmænd rammes Landbrugsprodukter ikke af denne Lov. I en i November Maaned indsendt Indberetning til Landbrugsministeriet fremhæver Statskonsulent *S. Sørensen*, at det lave Prisniveau for Landbrugsprodukter, fremkaldt ved Overfyldning af det engelske Marked, danner i Hovedsagen Grundlaget for Landbrugets Krav om Toldbeskyttelse — men at en Prisstigning paa Verdensmarkedet kan medføre, at Foranstaltninger, som nu anses for nødvendige, bliver delvis overflødige. —

Tyskland har i det forløbne Aar begrænset sin Import

meget stærkt, og nogen Vanskelighed i Samhandelen bragte Aaret ogsaa. Foran er kort nævnt de mislykkede Deviserrestriktioner, der en Overgang saa meget truende ud. I Maj Maaned blev Tolden paa levende Svin og for ubehandlet fersk Kød stærkt forhøjet, og Smørmarkedet har stadigvæk været trykket og besværligt.

Under saadanne Vilkaar vokser de »smaa« Markeders Betydning. Schweiz, Frankrig og Belgien har været relativt gode Aftagerlande for Smør. Holland har aftaget betydelige Mængder Kød — over en Trediedel af vor samlede Udførsel. Belgien har ligeledes været et godt Afsetningssted for Kød, og særlig for Kreatureksporten fik det en ikke ringe Indflydelse, at Belgien fra 4. Maj aabnede for en ugentlig Indførsel af 850 Stkr. levende Hornkvæg fra Danmark. Det har ført til, at Belgien i Aarets Løb har faaet tæt op mod den ene Fjerdedel af vor samlede Udførsel af levende Hornkvæg. — Desværre har heller ikke disse Lande kunnet undgaa protektionistiske Forholdsregler. Frankrig har gennemført en Importregulering samt en Tillægsafgift paa 15 pCt. af Værdien af indførte Varer fra valutasvage Lande. Syvdobbelte Toldsatser paa Smør traadte i Kraft 27. November i Belgien; ogsaa paa Slagtekvæg og fersk Kød, der hidtil var toldfri, er der paalagt Beskyttelsesafgifter. Ogsaa Holland overvejer Foranstaltninger til Indskrænkning af den stigende Indførsel af Kød fra Danmark, der menes at forstærke Prisnedgangen. Det er dog sandsynligt, at Kødpriserne i højere Grad er under Indflydelse af de lave Flæskepriser.

Disse foran nævnte Forholdsregler udviser en Verden, hvor Landene staar paa Vagt overfor hinanden i stærke handelsmæssige Brydninger. De Valutaændringer, der er sket, har øget disse Brydninger, og bl. a. er »Dumping« fra de valutasvage Lande stærkt frygtet og har fremkaldt en anspændt Aarvaagenhed, der vidner om alt andet end Tillid til den frie Handelsudfoldelse.

I Danmark har den stride handelsmæssige Modvind

givet ny Næring for Forslag om Modforholdsregler (Repressalier), men vor udsatte og afhængige Stilling giver en alvorsfuld Begrundelse for at gaa stille med Dørene. Derimod turde der i 1931 være fremvokset en stærk Tilslutning til den naturlige Tanke særlig at lægge vore Køb der, hvor Afsætningen af danske Varer fortrinsvis finder Sted.

Danske Landmænds Tanker har i 1931 i ikke ringe Grad været henvendt paa det ejendommelige Kornpris-spørgsmaal. Aaret tog en lav Kornpris i Arv fra 1930, da de store Sammenbrud af Verdensmarkedet skete. Men Priserne faldt yderligere paa Korn af ny Høst og kom ned paa et saa lavt Niveau som ikke tidligere kendt i dette Aarhundrede. Imidlertid ændredes Situationen i Efteraaret, og som før nævnt indlededes en Prisstigning, der bortset fra Valutaindflydelsen var ret kraftig. Hvis dette ikke blot og bart skyldes Spekulationsmanøvrer, men en virkelig Bedring af Verdensmarkedet, opfattes det almindeligt som en første svag Bebudelse af en Prisopgang før eller senere ogsaa paa Husdyrbrugsprodukter. I Henhold til de Oplysninger, »Landbrugsraadets Meddelelser« i de sidste Maaneder har bragt om Kornhøsten Verden over, synes der virkelig at være Stof til Bestyrkelse af denne Opfattelse. Hveden er i denne Forbindelse langt den betydningsfuldeste af de Kornsorter, der gaar i Verdenshandelen — ofte har Hvede aarlig udgjort 60—70 pCt. af Verdensomsætningen af Korn — og de foreløbige Opgørelses Resultat, at der i Sæsonen 1931 —32 bliver 35 Mill. hkg mindre end i Aaret forud til Eksport, mens Verdensimporten samtidig skulde stige med 20 Mill. hkg, vil medføre, at Hvedelagrene, som pr. 1. August 1931 ansloges til omkring 150 Mill. hkg, skulde kunne formindskes til under 100 Mill. hkg. Dette er en Bedring, selv om Lagrene dog derved endnu vil være betydeligt større end normalt. — En af de ukendte eller usikre Faktorer ved disse Overslag er Rusland — før Krigen Verdens største Korneksporthør — men netop Rus-

land hævdes i Aar at ville faa en mindre Korneksport end i Aaret 1930.

Med mere end almindelig Interesse vil danske Landmænd i kommende Tid følge disse Forholds Udvikling særlig for Hvedehandelens Vedkommende.

I Foraaret 1931 trak det op til en Arbejdskamp. De langvarige Forhandlinger og gentagne Afstemninger tilkendegav, at Arbejderne i enkelte af de organiserede Fag tiltrods for Ledernes Advarsler og en utvivlsom Folkestemning imod sig dog søgte at gennemføre en Lønkamp. Striden berørte kun indirekte Landbruget, men det afsluttede Forlig, der i Hovedsagen bevarede de gældende Lønninger, gav ikke større Haab for Landbruget om, at Inventar- og Haandværkspriser skulde kunne tilpasses til de gældende økonomiske Vilkaar. Noget senere udviklede sig en tilspidset Situation mellem den lollandske Arbejdsgiverforening for Land- og Skovbrug og Landarbejderforbundet. Striden kom, netop som de sædvanlige Forhandlinger paa denne Aarstid mellem Sukkerfabrikker og Sukkerroedyrkere førtes. Disse Parter var efter langvarige Drøftelser ved at enes, men da Sukkerroedyrkerforeningen derefter anbefalede Arealtegning, opstod der Vanskeligheder med Overenskomst om Akkordpriserne for Markarbejdet. Lockout og Arbejdsstandsning truede, Foraaret var inde, og skulde der saaes Korn i Stedet for Sukkerroer, var det paa høje Tid. Uoverensstemmelsen bilagdes først i Maj, men Konflikten bidrog ganske sikkert til en yderligere Indskrænkning af Sukkerroearalerne, der i Forvejen paa Grund af Tidernes Ugunst var formindsket noget. —

Handelen med Landbrugsejendomme har næppe været ret omfattende i 1931. Efter Statistisk Departements Opgørelse for første Halvaar har Antal Salg kun udgjort ca. 40 pCt. af Antallet i første Halvaar af 1930. Priserne er efter denne Opgørelse i nogen Nedgang, der er forholdsvis stærkest for Besætning og Inventar. For sidste Halvaar vil en senere Opgørelse antagelig udvise betyde-

ligere Nedgang, og enkelte Salg af større Landejendomme afgiver Eksempler paa meget betydelige Prisleiligheder. Da mange af Salgene er fremkaldt i en Tvangssituation, afgiver de ikke noget godt Grundlag for en sand Bedømmelse af de virkelige Forhold.

Tvangsauktionernes Antal har desværre siden 1. April udgjort dobbelt saa mange pr. Maaned som i Vintertiden 1930—31, og vil for Kalenderaaret 1931 komme op over 1300 imod 324 i Kalenderaaret 1930 — eller fire Gange saa mange. Baade Tal og Tendens fremmaner Landbrugskrisens Alvor. Ved en Lov af 16. November 1931 om Udsættelse af Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme kan begærede Tvangsauktioner under Forudsætning af, at der gøres Forsøg paa en Akkordordning, udsættes indtil 3 Maaneder.

I det forløbne Aar har Ejendomsskyldvurderingen for den kommende Periode været under Udførelse. Der har i Landbrugskredse været en Del Røre om dette Spørgsmaal og ydret Frygt for, at Vurderingen vanskeligt vilde komme til at svare til de herskende økonomiske Tilstande for Landbruget, saafremt sidste Vurdering i 1927 med et bebudet Fradrag af 10 pCt. skulde danne Udgangspunkt for den ny Ansættelse. Ved Udgangen af 1931 foreligger endnu intet om den ny Vurdering, der har maattet foretages i en saa kaotisk og uberegnelig Tid.

Det danske Landbrug har i 1931 paa en imponerende Maade vist, at dets Produktionskraft under haarde økonomiske Kaar kunde opretholdes, ja hist og her udvides. De følgende Afsnit om Planteavl og Husdyrbrug vil vidne om dette. Men ligesom Enkeltmand, naar Reserverne er opbrugt, næppe vedblivende kan holde Produktion og Driftsapparat i fuldt Sving — saaledes kan Betragtninger over det samlede Landbrugs nuværende Tilstand nok give Anelser om, at et fortsat Krisetryk efterhaanden i Fremtiden vil sætte sine Spor.

Planteavlen.

Aarets første Dage mødte i Vinterskrud, der dog hurtigt svandt for det milde Vejrlig, der prægede Januar og Februar Maaneder, og som gav gode Betingelser for, at der i denne Landbrugets stille Tid kunde udføres noget Udendørsarbejde ved Have og Hegn, lidt Udkørsel af Staldgødning og lignende. Kunstgødningens Udstrøning var flere Steder ved at tage sin Begyndelse, da der lidt ind i Marts indtraadte stærkt Snefald, som brat standsede de første spæde Foraarstegn og gav os den egentlige Vinterperiode. Noget tidligt Foraar blev der ikke Tale om, og Vejret var i Slutningen af Marts og Begyndelsen af April alt andet end blidt. Stærkt Solskin om Dagen, men haard Frost om Natten holdt al Vækst nede, ny Vintersæd, Kløver og Græs samt Frøkulturer, hvis Grotid var inde, kom senere i Gang end sædvanligt. Nogen Udtynding af Plantebestanden blev ikke undgaaet.

Kun paa de sydlige Øer blev saaet lidt før Paaske. Alle andre Steder maatte man have Taalmodighed, og Vejret gav ingen Anledning til Forstyrrelse eller Forkortelse af Paaskeferien. Efter denne blev der meget travlt, men man maatte liste sig igennem med en halv Dags Saaning ad Gangen, fordi Nattefrosten ofte hindrede Saaning om Formiddagen. Jorden var iøvrigt saare let at behandle, og Arbejdet gik hurtig fra Haanden. Nattefrosten holdt imidlertid ved helt til 18. April, og koldt og ustadigt Vejr forstyrrede atter den Saaning, der var i saa god Gænge; paa Bornholm indtraf endog Snefog. Varme og Solskin kom man til at længes efter hele April, og Middeltemperaturen laa under det normale.

Selv i et saa lille Land som Danmark kan der ved stærkt skiftende Vejrlig blive ikke ringe Forskel paa Foraarssaaningens Tilendebningelse i de forskellige Landsdele. Mens Kornsaaningen i Aar kunde regnes at være tilendebragt omkring 18. April paa de sydlige Øer, var den næppe begyndt i de nordligere Egne, og navnlig havde Nordsjælland en særlig sen Kornsaaning.

Det kolde Vejr medførte en unormal lang Spirings-tid — ofte kom Kornet først op ca. 3 Uger efter Saaningen. Kun ringe Tid var der levnet mellem Korn- og Roe-saaningen, derfor var der meget travlt; thi Udplantning af Frøer, Tilberedningen af Roejorden, Ajleudkørsel, Saaning af Udlægsfrø, Ukrudtsharvning og Vintersædens Harvning stjæler megen Tid. En vel overvejet Driftsledelse var derfor i Aar værdifuld i April Maaned.

Kunstgødningen blev der sparet paa. Selvom Statistikken over Indførselen heraf i Kalenderaaret ikke giver noget helt paalideligt Maal for de Mængder, der er benyttet til Aarets Afgrøder — Indførselen i November og December anvendes jo i det følgende Aar — er Tallene dog yderst karakteristiske:

Indførsel af Kunstgødning (Januar—Oktober).

	1931	1930
Superfosfat.....	82 Mill. kg	145 Mill. kg
Kalksalpeter.....	36 —	122 —
Chilesalpeter.....	26 —	45 —
Sv. Ammoniak.....	42 —	34 —
Kaligødning.....	38 —	65 —
Andre Gødninger.....	9 —	16 —

Den egentlige Sommer syntes at blive indvarslet med det gode Vejr Store Bededag den 1. Maj. Men Græsset var sent paa Færde, og Græsmarkerne havde gennem hele April Maaned et trøstesløst Udseende — mange 1. Aars Græsmarker viste sig desuden at have en tynd Plantebestand. Udbinding af Kreaturerne var derfor ikke hyppig før et Stykke ind i Maj, der var en usædvanlig mild Maaned med gennemsnitlig 2—3° over Normalen. — I Maj indleddes Sommerens lunefulde og usædvanlig voldsomme Tordenskyll. Mange Steder, især i Jylland, fik man i sidste Halvdel af Maj næsten for megen Nedbør, hvorimod de sydlige Øer og Sjælland havde det tørt. Mens der omkring 1. Juni var Egne, der kun havde faaet nogle faa mm Regn, var andre Steder Jorden klasket sammen og Roesaaningen forsinket ved

altfor stærke Regnskyl. Maj Maanedes Varme gav dog gennemgaaende en god Vækst af de forsinkede Afgrøder.

Skønt det med Henblik paa et nogenlunde økonomisk Resultat af Jordbruget kunde have sine store Vanskeligheder at planlægge Jordens Besaaning og Udnyttelse i Sommeren 1931, er der antagelig ikke sket større Ændringer, muligvis er Græsarealet paa Kornmarkernes Bekostning øget noget. Frøarealerne er ligeledes lidt større end i 1930. En nøjagtig Udredning af Jordbenyttelsen foreligger endnu ikke, da dette omkring 15. December skrives.

Ogsaa Juni Maaned havde for Landet som Helhed normal Nedbør — men enkelte Egne, Nordøstsjælland og Bornholm især, fik kun lidt, og navnlig Græsmarkerne trængte til en god Bundbløde. En Del af Juni var kold, og Natten til Grundlovsdagen kunde der endog nogle Steder meldes om Nattefrost. Høhøsten, som især falder i denne Maaned, var for Agerhøet af normal Størrelse og blev bjerget ind i god Tilstand. Avlen af Enghø blev noget mindre, sandsynligvis fordi Kulden havde gjort mere Fortrød paa de lave Arealer. — Allerede i sidste Halvdel af Juni kneb det med Græsvæksten, og det kunde allerede da forudses, at de vedvarende Græsmarker vilde komme til at give et noget mindre Udbytte end i Sommeren 1930.

Voldsomme — næsten katastrofeagtige — Regnskyl indtraf 8. og 9. Juli, og denne Maaned blev i det hele ejendommelig ved sin enorme Nedbør af 147 mm mod Normalen: 67 mm. Sønderjylland havde Rekorden med 234 mm eller tre Gange det normale. Lolland-Falster fik 195 mm, Sydjylland 184 mm, Fyn 161 mm, Sydsjælland og Møn 161 mm og de øvrige Landsdele noget mindre, men mange det dobbelte af Gennemsnittet for Maanedens. Skønt det netop var Bundbløden, mange ønskede skulde komme, kom den sydlige Del af Landet til at lide under de tropeagtige Udladninger af Vand. Korn og Græsfrøafgrøderne blev slaaet ned, saaledes at en besværlig og

tidspildende Høst kunde forudses. Paa de sydvestjydske Enge og Marskgræsgange skete store Oversvømmelser, og en Mængde Hø gik tabt. Ogsaa paa Rødbyegnen paa Lolland var Skaden alvorlig. — I Roemarkerne samlede Vandet sig i Lavningerne og ødelagde delvis Plantebestanden. Men bortset fra disse uheldige Sider bragte den store Nedbør en fortrinlig Vækst i Græs og Rodfrugter over det ganske Land.

Høsten stod for Døren i første Uge af August. Det blev en drilagtig og noget besværlig Høst, selv om det mange Gange har været meget værre. Ustadigt og skiftende Vejrlig fra 9.—22. August forøgede Lejesæden og gav en daarlig Udnyttelse af Arbejdskraften. Jorden blev for blød at køre paa, og Kornet fik et mørkt, graaligt-trist Udseende. Et Lyspunkt var det, at køligt, blæsende Vejr forhindrede en Spiring i Hobene. Efter en halv Snes Dages fint Høstvejr kom atter først i September en Regnvejrperiode, som forsinkede Høstafslutningen.

Foldudbyttet anslaaes almindeligt til at ligge under Middelt, bedst stiller det sig sandsynligvis for Havren. Men lidt færre Fold paa en Tid, hvor udenlandsk Korn kunde købes til 7—8 Kr. pr. hkg, blev taget med Fatning. Senere, da Kornpriserne steg, kunde en og anden nok have ønsket, at egen Avl havde været 2—3 Fold rigere.

Baade Oktober og November Maaneder gav et fortrinligt Vejrlig, saa Roebjergningen skete under gunstige Forhold. Skønt Forventningerne til Rodfrugternes Udbytte paa Forhaand var noget nedstemte, maatte de under Optagningstiden yderligere reduceres. Atter viste det sig dog, at Udbyttet var yderst forskelligt fra Ejendom til Ejendom, og man kom uvilkaarlig til at tænke paa Aarsagerne hertil. Der kan peges paa Gødningsanvendelsen, men i Aar muligvis med endnu større Ret paa den mere eller mindre heldige Maade, hvorpaa Jordbehandling, Saaning, Udtynding og Rensning er blevet udført imellem de kraftige Regnskyl, der ogsaa har øvet deres

Indflydelse. Det er dog sjældent, der i Danmark bliver brugt Udtryk som Misvækst, men i flere Landbrug i Landets mest hjemsogte Egne var det ikke helt ved Siden af at tale derom. Rundt regnet har Runkelroerne kunnet vurderes til at give $\frac{2}{3}$ Avl. Kaalroerne var, hvor Sygdom ikke havde hærget, noget bedre, og det højnede Udbyttet noget, at man kunde lade dem staa uoptaget langt ind i November Maaned. Et Lyspunkt ved Roehøsten i Aar er, at Tørstofprocenten menes at være noget over det almindelige.

Efteraarstidens gunstige Klimaforhold forlængede Græsvæksten og Græsdriften betydeligt udover det sædvanlige, hvilket bødede noget paa, at Foraarstiden var mindre god. Under sjældent gode Vilkaar har Jordens Vinterpløjning kunnet fuldføres, og megen Gødning er udkørt og nedfældet.

Som det af det foregaaende vil fremgaa, er Mængdeudbyttet af Planteavlen i Sommeren 1931 jevnt tilfredsstillende for Landet som Helhed. Enkeltvis vil især de Landbrug med den daarlige Roeavl muligvis karakterisere Sommerproduktionen som altfor lille. Ved Frøavlen fremkom et passende Middeludbytte, hvorimod Sukkerroeproduktionen gav Skuffelser, selvom der ses bort fra Prisspørgsmaalet.

Priserne paa de Planteafgrøder, der direkte skulde sælges, var i en lang Tid af Aaret ikke opmuntrende. For Hvede, Byg og Havre af dansk Avl begyndte Aaret med Priser paa godt 10 Kr. pr. hkg. Vel kom der senere ved Foraarstide en Stigning; men Udbudene var ikke store, ja der paastaas, at det ligefrem kneb at faa den nødvendige Mængde Sædekorn frem. Hen paa Sommeren kunde Hvede regnes at være steget 1 à 1,50 Kr., Bygget noget lignende, men Havre 2 à 3 Kr. Priserne dalede imidlertid atter inden Høst. — Noteringerne for Korn af ny Høst lød paa 7,50 à 8,00 Kr. for Hvede, 9,00 à 9,50 for Byg, og Havre omkring 9,00 Kr., men usandsynligt er det ikke, at der er sket en Del Salg til Priser derunder.

Efterretningerne om en mindre Verdenshøst og mindre Udbud fra Rusland giver Grundlag for Efteraarets Prisforhøjelser. I December Maaned noteres Hvede til 11,00 à 11,25, men 13,00 à 13.50 for Byg og 13.00 à 14,00 for Havre. Noteringerne for Rug har siden Høst i Hovedsagen fulgt Hvedeprisen.

For Frøavlens ligger Priserne nu mod Aarets Slutning en Del lavere for Kløver og Græsfø i Forhold til December 1930. Derimod ligger Rodfrugtfrø omtrent paa samme Prishøjde som i Fjor.

Et lille Lyspunkt paa Planteavlsomraadet fremkommer ved Salpetergødningens Prisfald med ca. 30 pCt. for det, der skal købes nu, i Modsætning til det, der brugtes i Foraaret. Men ganske vist rækker Valutakursen slempt ved denne Fordel.

Husdyrbruget.

Hovedresultaterne af den sædvanlige aarlige Kreaturtælling den 15. Juli, der i 1931 kun omfattede Heste, Hornkvæg og Svin, gengives i det følgende for Landdistrikternes Vedkommende, ligesom der til Sammenligning er vedføjet Tallene for hele Landet i Aarene 1928—30.

	Landdistrikterne		Hele Landet		
	1931	1930	1930	1929	1928
Heste (Tusinde Stkr.)	498	494	516	521	519
Hornkvæg — —	3197	3057	3101	3031	3016
Heraf Køer — —	1669	1608	1633	1579	1541
Svin — —	5435	4882	4928	3616	3363

Hestebestanden, der saaledes er forøget med ca. 4000 Stkr., udviser for en af Grupperne: Plage (1—3 Aar) en Fremgang af ca. 11 000 Stkr., mens i alle øvrige Grupper Antallet er i Nedgang. Overskudsindførselen af Heste har andraget ca. 9000 Stkr., Tilgangen af Føl ca. 21 000 Stkr., og da den samlede Fremgang i Hestebestanden er 4000 Stkr., maa Afgangen have været ca. 26 000 Stkr. Antallet af bedækkede Hopper er nu oppe paa 34 000

Stkr., og vi skulde snart kunne nærme os det Tidspunkt, da den aarlige Afgang maatte kunne inddækkes ved Føltillæget.

For Hornkvæget er der Fremgang indenfor alle Afdelinger med Undtagelse af Studene, der udviser en mindre Tilbagegang. Forøgelsen af Køernes Antal foregaar, som det vil ses, for hvert Aar i et stedse større Omfang.

Hovedinteressen samler sig som sædvanlig om Svineholdet, der hurtigere og mere omfattende end de øvrige Husdyrgrupper kan blive Genstand for de store Svingninger. For Svineholdet blev foretaget en Tælling yderligere — den 15. Januar 1931.

	Svineholdet i Landdistrikterne (Tus. Stkr.)			pCt. Fremgang 30—31
	15/7 1931	15/1 1931	15/7 1930	
Orner, 4 Mdr. og derover	31	27	24	29
Søer, 4 — —, drægtige	430	385	390	10
do. ikke drægtige	192	189	190	1
Fedesvin, 4 Mdr. og derover	1143	1179	1011	13
Grise, 2—4 Mdr.	1862	1769	1602	16
Grise under 2 Mdr.	1777	1632	1655	7

Den samlede Fremgang for Svineholdet er 12 pCt. For mange er disse Oplysninger om den stedfundne Udvikling kommet som en Overraskelse, men der er hertil at sige, at der i April var ret gunstige Flæskepriser, som maatte modvirke en muligt begyndende Tendens til Indskrækning.

Ved en Omtale af de enkelte Husdyrgruppers Forhold og Vilkaar kan om Hestene nævnes, at 1931 vil komme til at udvise en større Hesteeksport, end der har været kendt i flere Aar, nemlig over 5000 Stkr., hvoraf godt 2000 Stkr. er gaaet til Tyskland. Udførselen har navnlig i sidste Halvaar taget Fart, og Frankrig kommer endog op paa en større Import af danske Heste end Tyskland — vor gamle Kunde. Antagelig vil denne Eksport give lidt tiltrængt Liv over Hesteavlens, saa meget mere, som Priserne paa gode Heste i Belysning af Tidens øvrige Prisforhold egentlig stiller sig relativt gunstige.

Kvæget. For Eksporten af Produkter fra det danske Kvægbrug giver efterfølgende Tabel en Oversigt:

Udførsel af Kvægbrugsprodukter.

	1931	1930	1929	1928
Smør (Mill. kg)	ca. 172,0	169,0	159,0	147,7
Ost —	— 4,3	5,7	6,6	6,1
Kød —	— 31,5	19,3	4,7	2,7
Lev. Hornkvæg (Tus. Stkr.).....	— 126,0	169,0	270,2	255,3
Ialt Kød og Hornkvæg	— 242,0	239,1	287,4	265,8

Det vanskelige Aar 1931 staar saaledes ikke produktionsmæssigt til Skamme for Aaret 1930. Smørudførselens Fordeling til de forskellige Lande vil blive noget ændret. Antagelig faar England 72 pCt., Tyskland 17 pCt. og Andre Lande (især Schweiz, Frankrig og Belgien) tilsammen ca. 11 pCt. Det meste Ost er, som det plejer, gaaet til Tyskland. Ved Kødets Afsætning kommer ret betydelige Forskydninger; Tyskland faar næppe 20 pCt., Holland derimod ca. 40 pCt., Belgien ca. 30 pCt. og Frankrig ca. 10 pCt. — Af Levende Hornkvæg tog Tyskland de 75 pCt. og Belgien 24 pCt.

Prisforholdene for de betydeligste Produkter fra Kvæget stiller sig, som følgende Oversigter viser. Smørpriserne en angivet kvartalsvis, hvorved dog maa erindres, at de sidste Noteringer af 4. Kvartal er skønsmæssigt anslaaet.

Gennemsnitlige Smørpriser.

	1931	1930	1929	1928
1. Kvartal (Øre pr. kg)	227	280	312	311
2. — —	195	223	277	293
3. — —	200	246	302	314
4. — —	215	232	322	336

Aarets gennemsnitlige Smørpris bliver antagelig 209 Øre pr. kg imod 245 i 1930 og 302 i 1929. Gennemsnittet for Femaaret 1909—14 er 208 Øre pr. kg. Smørprisfaldet for Aaret udgør altsaa ca. 15 pCt. — Ved Betragtning af ovenstaaende Kvartalspriser ledes man uvilkaarlig ind paa Tanken om en vis Lovmæssighed. Det

er vel ikke helt Tilfældighed, at 2. Kvartal gennem flere Aar har givet den laveste Smørpris, og at 1. og 4. Kvartal i Reglen har haft de højeste Priser.

Smørpriserne har svinget mere end almindeligt, og Producenterne har altid vanskeligt ved at forstaa, at dette ikke maatte kunne undgaas. Højeste Smørpris naaedes i Februar med 258; Aarets laveste faldt sidst i Juli med 182 Øre pr. kg. Det skal tilføjes, at dansk Smør i 1931 har bevaret sin Overpris paa det engelske Marked i Forhold til det new-zealandske Smør.

Priserne paa Levende Hornkvæg til Slagtning giver et mørkt Billede af Udviklingen. Tallene gælder Øre pr. kg levende Vægt for unge Køer af mellemste Klasse paa Københavns Kvægtorv:

	1931	1930	1929	1928
Onsdag 15. Januar.....	36	44	42	42
— 15. April.....	32	45	44	46
— 15. Juli.....	30	46	50	50
— 15. Oktober.....	24	43	46	44
— 3. December.....	20	38	48	40

Aaret vil antagelig slutte med en Gennemsnitspris paa ca. 29 Øre mod 44 Øre i 1930. Aarets første Notering, 38 Øre, bliver Aarets højeste. Prisfaldet forstærkes særlig i Aarets sidste Maaneder. Udsætterkøer er det ligefrem vanskeligt at komme af med — og Græsfedningen maa give Tab.

Kvægholdet er den Del af Husdyrbruget, der mest intimt er knyttet til Jorddyrkning og Planteavl. Det falder derfor naturligt paa dette Sted at omtale Aarets øvrige Produktionsbetingelser.

Der var i Vinteren 1930—31 store Fodermængder til Raadighed. Den usædvanlig store Roearavl fra 1930 medførte, at der til mange af Landets Kvægbesætninger blev givet større Roemængder end maaske teoretisk og forsøgmæssigt heldigt for Rentabiliteten; men praktisk-økonomisk set stod man med store Beholdninger, der skulde udnyttes. Straafoder var der ogsaa rigeligt af,

men forøvrigt opdagede man i mange Landbrug, at det var udrujt at bruge af. Det milde Vejr i Aarets første Maaneder gav gode Vilkaar for Mælkeproduktionen.

Det haarde Vintervejr i Marts og kølige Vejr i April holdt Græsvæksten tilbage, og heldigt viste det sig med de rigelige Foderbeholdninger, da Udbindingen først kunde finde Sted noget ind i Maj Maaned.

Mund- og Klovesygen var Vinterens Spøgelse, særlig paa Øerne. Fra sagkyndig Side menes, at de Udbrud, der fandt Sted i de første Maaneder af 1931, havde deres Udgangspunkt fra de spredte Tilfælde, der dukkede op i December 1929, og som førte til, at Sygdommen bredte sig til Lolland, Falster, Møn og Sjælland. En ny Indslæbning, antagelig fra Slesvig Holsten, fandt Sted i Maj 1930, og Sygdommen spredtes over hele Landet, men kun med faa spredte Tilfælde i Nørrejylland. Sygdommen, der gennemgaaende er forløbet mildt, naede sin største Udbredelse i Januar 1931. I de følgende Maaneder var den i stærk Tilbagegang, blussede atter noget op i April, og fandtes forøvrigt paa Øerne gennem hele Sommeren, hvorfor bl. a. flere Dyrskuer aflystes. Nu i Efteraars- og Vintertiden har den atter været stærkt fremme og er ogsaa rykket over paa den jyske Halvø. Den optræder stadig forholdsvis godartet.

Smørprisen sprang ved Udbindingstide ned til 1,95 — for første Gang i flere Aar under 2,00 Kr., — man længtes derfor stærkt efter at kunne komme til at nedsætte Krafftoderregningen ved et mindre Forbrug.

Maj Maaned gav ogsaa med sin gode Græsvækst og sit milde Vejrlig gode Betingelser herfor. Men Junikulden standsede Græsset, og Resten af Foderroer kom hen paa Sommeren til god Anvendelse. Efter de stærke Regnskyl først i Juli bedredes Ernæringsforholdene igen, og det maa siges, at gennemgaaende gav Eftersommeren mere Græs end sædvanlig, og Indbinding af Malkekøerne var ikke nødvendig før tæt op imod November Maaned — ja hen omkring 1. December kunde Ungkreaturene

endnu redde sig lidt Græs ved nogle Timers dagligt Op-
hold i det Fri.

Under Indtryk af at Roeavlen ikke i Aar blev saa stor, ofredes der større Opmærksomhed paa Udnyttelsen af Roetoppen. Ved Fodringen i indeværende Vinter skal der ikke blot udvises Omsorg med en nøjagtig og vel planlagt Roefodring, men ogsaa Straafoderet maa der økonomiseres med.

Kraftfoderprisernes Udvikling vil man faa en Forestilling om ved en Opstilling af Noteringerne gennem Aaret for de Oliekager, der er langt de mest benyttede. Hertil føjes Noteringer paa indført Hvedeklid. Ligesom tidligere Aar er benyttet Jydsk Andels Foderstofforretnings Lagerpriser.

	¹⁵ / ₁	¹⁵ / ₄	¹⁵ / ₇	¹⁵ / ₁₀	¹⁰ / ₁₂
Bomuldsfrøkager.....	14,30	13,60	12,10	11,20	14,40
Solsikkekager.....	13,20	11,50	11,70	11,40	13,90
Jordnødkager.....	12,00	12,90	11,90	13,20	15,80
Kokoskager.....	12,50	13,00	12,00	12,50	14,00
Hvedeklid.....	8,70	9,30	8,90	9,40	10,20

Forskellige Omstændigheder kunde lade formode, at Forbruget af Kraftfoder var gaaet noget ned i 1931. Den foreliggende Statistik over Indførselen fra Januar—Oktober, altsaa 10 Maaneder, sammenlignet med samme Tidsrum i 1930, giver imidlertid ikke Støtte for denne Antagelse.

	1931		1930
Indførte Oliekager ÷ Genudførte	554,6 Mill. kg		551,4
— Soyamel og Soyaskraa	25,5	—	55,3
— Hvedeklid.....	46,4	—	33,2

Der er heller ikke større Forskydninger i Indførselen af de forskellige Oliekagesorter, kun viser foranstaaende, at Soyaskraa ikke er brugt i samme Omfang som i 1930.

Stilles Smørprisen i Forhold til Foderblandingsprisen, saaledes som dette findes offentliggjort i »Landbrugsraadets Meddelelser«, fremkommer følgende Oversigt:

	¹⁵ / ₁	¹⁵ / ₄	¹⁵ / ₇	¹⁵ / ₁₀	⁴ / ₁₂
1931	16,2	15,0	15,7	16,4	14,6
1930	14,7	12,4	15,6	16,7	14,2
1929	14,5	12,4	14,3	16,0	15,3

Anvendelsen af Kraftfoder skulde efter dette have været ligesaa forsvarlig som i de nærmest foregaaende Aar; men selvsagt giver slige Forholdstal kun et yderst begrænset Svar paa Spørgsmaalet om Produktionsøkonomien.

En Betragtning af Kvægholdets Produktioner i 1931 i Sammenligning med tidligere Aars kan foretages med en vis Tilfredsstillelse. Men Billedet tegner sig noget anderledes, hvis der drages en Sammenligning mellem dansk Eksport og Eksporten fra de med Danmark konkurrerende Lande. Foreliggende Opgørelser fra de første 10 Maaneder af 1931 viser dette med stor Tydelighed.

Trods de store indre Vanskeligheder erhvervsmæssigt og økonomisk i England, og trods stærk Propaganda for Ophjælpning og Udvikling af engelsk Landbrug, er Indførselen af Smør i de 10 Maaneder næsten 1000 Cwts. større end i samme Tidsrum af 1930. Danmarks Eksport til England er imidlertid ikke steget synderligt, og selv om Danmark endnu bevarer Stillingen som Hovedleverandør, udgør dets Leveringer kun 31 pCt. af Englands samlede Indførsel af Smør. Det er Kolonilandene, New-Zealand og Australien, der særlig er rykket frem, og hvis Leverancer nu udgør henholdsvis 23 og 18 pCt. af den samlede Mængde. New-Zealand har forøget Indførselen med 300 Cwts., og Australien har den stærke Fremgang af 500 Cwts. i disse 10 Maaneder.

Tyskland har det modsat. Her er Smørindførselen aftaget med næsten 30 Mill. kg i Sammenligning med de samme 10 Maaneder af 1930. Danmark har leveret ca. 26 Mill. kg, hvilket ogsaa udgør 31 pCt. af Tysklands Smørimport. Holland kommer næst efter Danmark med ca. 17 pCt. Men Tyskland har nedsat sin Import af Heste med ca. 50 pCt., Hornkvæg ca. 56 pCt., Svin ca. 54 pCt.,

Smør ca. 27 pCt., ligesom Ost, Æg, Okse- og Kalvekød samt Svinefedt er nedsat med mindre pCt.-Mængder. Kun Artiklen: Fersk Flæsk og Svinekød er forøget i de 10. Maaneder.

Stærk Konkurrence fra oversøiske Lande paa det ene Hovedmarked, nedsat Købeevne og Købelyst paa det andet Hovedmarked — og dertil voksende Landbrugseksport netop til disse to Hovedmarkeder fra en Række evropæiske Lande! Det er forstaaeligt, at Prisforholdene ikke bliver uberørt! —

Det mere specielle Kvægavlsarbejde, saaledes som dette i 1931 har udfoldet sig, vil der senere i en selvstændig Artikel blive Lejlighed til at omtale. Her skal kun anføres, at alt synes at være holdt godt i Gang. Mægtige og fremragende Kvægudstillinger paa de store samlende Fællesskuer i de enkelte Landsdele var Vidne om et hidtil usvækket Arbejde. De samvirkende fynske Landboforeningers Jubilæumsdyrskue i Odense blev en storslaaet Demonstration af den Udvikling, der er sket med Rødt Dansk Malkekvæg. — Stambogsføringen er fortsat. Kontrolforeningerne har fortsat Arbejdet, og denne Bevægelse har i 1931 erobret »nyt Land«. Talrige Avlsdyrauktioner er Landet over afholdt; Priserne var vel smaa, men det kommer de mange til Gode, der køber. Undtagelsesvis meldes om et og andet Tyrekøb, hvor det drejer sig om flere Tusinde Kroner. Fra Fyn kommer Efterretningen om 10 Kontrolforeninger, der har over 200 kg Smør gennemsnitlig pr. Ko.

Det ser altsammen godt ud. Men bag disse ydre Foreteelser lurer i disse Tider et Tryk over hvert Kvæghold: Det kniber saa haardt at naa frem til den økonomiske Balance; det gælder baade i den fremragende Avlsbesætning, hvor man staar med fortrinlige Individuer, der enkeltvis kun kan koste faa Hundreder af Kroner; og det gælder i den almindelige Brugsbesætning, fordi det føles, som de faglige Anstrængelser ikke slaar til under Tidens økonomiske Stormvejr.

Svineholdet: Gennem de afholdte Tællinger er Svinebestandens mægtige Omfang belyst, og gennem Udførselstallene afslører sig en Produktion af en hidtil ukendt Størrelse. I Fjor blev de 300 Mill. kg Bacon naaet. I Aar er Udførselsmængden godt paa Vej til de 400. Med den Udvikling, Priserne har taget, kan der næppe være Tvivl om, at der foreløbig er kulmineret, og mange deler den Opfattelse, at en forstandig Indskrænkning bør gennemføres. — Blot det nu ikke sker for voldsomt igen!

	Udførsel af Svineprodukter			
	1931	1930	1929	1928
Bacon og Flæsk (Mill. kg)	376,0	306,4	248,9	272,2
Levende Svin (Tus. Stk.)	35,0	61,8	51,1	45,0
Slagteriaffald (Mill. kg)	34,0	34,4	27,6	25,9

Paa en lille Smule nær er alt Flæsk, som det plejer, gaaet til England. Derimod har Tyskland faaet 87 pCt. af Levende Svin, mindre Mængder er sendt til Italien, Czekoslovakiet og Østrig. Op mod 70 pCt. af Slagteriaffaldet er leveret til Tyskland, 17 pCt. har fundet Vej til England og Resten til Frankrig, Italien og Holland.

England har i de første 10 Maaneder af Aaret paa det nærmeste indført lige saa store Mængder af Bacon og Skinker, som i hele Aaret 1930 og 1625 Tusinde Cwts. mere end i de 10 tilsvarende Maaneder af dette Aar. Danmarks Andel beløber sig til 61 pCt. af Mængden. I Sammenligning hermed blegner fuldkomment Tilførselen fra andre Lande. Hollands udgør 9 pCt., De forenede Stater 7 pCt., Sverige 5 pCt., Irsk Fristat 2 pCt., Andre Lande, deriblandt Canada, vor tidligere stærke Konkurrent, 16 pCt. Mest bemærkelsesværdigt er det, at De forenede Stater er gaaet stærkt tilbage siden i Fjor.

Ved Udredningen af Prisbevægelsen paa Flæsk benyttes i det følgende Andelsslagteriernes Landsnotering for 1. Kl. — Aaret begyndte med en yderst lav Notering paa 86 Øre pr. kg, og den holdt sig gennem Vintertiden paa dette lave Niveau — men jævnt, uden store Svingninger.

Forbruget i England blev i Foraarstiden meget stort — medens vore Slagtninger til Eksport var forholdsvis smaa en Overgang. Prisstigningen til 102 Øre holdt en Maanedstid. Ganske vist steg ogsaa med det samme Priserne paa Smaagrise, men Stemningen blandt Landmændene var ret optimistisk. Men den 15. Maj vaklede Noteringerne atter. Flæsk af ringere Kvalitet fra andre Lande havde til betydelige Underpriser faaet Indpas og maatte efterhaanden rokke Prislejet for dansk Bacon. — Som Kølleslag virkede de følgende mægtige Prislefald ned til 70 Øre den 12. Juni. Baconmarkedet var i første Halvdelen af Juni ude for et formeligt Sammenbrud. Herhjemme sprængtes Landsnoteringen, idet de sjællandske og lolland-falsterske Andelsslagterier samt Andelsslagteriet i Kolding ansatte deres egen Notering 6 Øre over Landsnoteringen. I det Røre, som herved opstod, sporedes Brydningen om de gamle principielle Spørgsmaal om Henlæggelsernes Størrelse — om Overskudsopsamlingens Betimelighed o. s. v., mere end egentlig om delt Mening angaaende Markedsforholdene. De to Noteringer opretholdtes da ogsaa kun et Par Uger. Efter en Tids nogenlunde rolige Priser maatte Noteringen den 25. September paa Grund af Sterlingkursens Fald nedsættes til 68 Øre, men efter Loven om Ophævelsen af Guldindløseligheden her i Landet steg Sterling igen, og ved en ekstraordinær Notering den 29. September steg Prisen til 78 Øre. Enorme Slagtninger her hjemme i Ugen 8.—14. Oktober, nemlig 185 000 Stkr., og mindre Forbrug i England under Valgkampen gav Indledning til en Nedgang, der fortsattes i November Maaned — som altid har været regnet for en sløj »Flæskemaaned« — og 12. November ansattes den indtil da laveste Notering: 66 Øre. De samvirkende Andelsslagterier vedtog at ændre Afregningsreglerne fra 30. November saaledes, at Vægtgrænsen sættes til 60—70 kg slagtet Vægt med en forhøjet Præmiebetaling paa 6 Øre pr. kg for Svin mellem 62 og 67 kg sl. Vægt. Desuden trækkes 4 til 8 Øre pr. kg fra efter sti-

gende Overvægt. Bunden i Prisfaldet naaedes dog først den 11. December med en Notering paa 58 Øre, der holdt sig i den følgende Uge. Nok var Slagtningerne ret store, men den større Vildt- og Fjerkræbestand paa Markedet i Ugerne før Jul øver muligvis ogsaa Indflydelse. — En saa katastrofal Udvikling, hvorved et Slagterisvin kun giver ca. 40 Kr. hjem paa en Tid, hvor Kornet er steget, vil sandsynligvis øve Indflydelse paa Svinebestanden i den kommende Tid. Med megen Interesse afventes Svine-tællingen den 15. Januar i det ny Aar. Det er at haabe, at sund Dømmekraft maa beherske de Dispositioner, der bliver truffet i denne og nærmeste Tid angaaende de enkelte Landbrugs Svinehold. Det har før været saadan, at Svineproduktionen til Tider har givet Tab, men Erfaringen siger ogsaa, at der hurtigt har kunnet indtræde en Lysning.

Forholdet mellem Flæske- og Majspris afspejler sig i følgende Oversigt:

	$15/1$	$15/4$	$15/7$	$15/10$	$10/12$
1931	10,9	11,3	10,8	9,5	6,6
1930	12,2	12,1	10,4	9,8	9,5
1929	7,6	10,0	9,8	9,5	10,3
1928	7,0	6,4	7,9	8,6	8,4

Med en Gennemsnitsnotering for Aaret omkring 82 Øre for Flæsk og 8,20 for Majs, bliver Forholdstallet altsaa omkring 10, overfor hvilket kan anføres, at det for Aarene 1909—14 var 8,6. Det er forstaaeligt, at ogsaa de større Landbrug trods alt har set deres Fordel ved i 1931 i stigende Antal at gaa over til Svinefedning. — Det er sandt, at 1931 har bragt Bud om store ugentlige, men stærkt svingende Slagtninger. Ofte er paapeget det uheldige i det sidste, og det har i Dagspressen og paa Møder ikke manglet paa Forslag — ofte endda ret drastiske — til Imødegaaelse af dette, uden at der dog hidtil synes at være fundet en formaalstjenlig Løsning.

Paa Initiativ af de lolland-falsterske Svineslagterier er i Nykøbing F. oprettet en Konservesfabrik til Udnyttelse

af Slagteriaffaldet. Det er et nyt Foretagende paa Slagterivæsenets Omraade, hvorved man haaber at kunne fremstille Varer, der endnu bedre kan finde Afsætning paa de gamle Markeder, men muligvis ogsaa paa helt nye Pladser.

Den egentlige Svineavl er i 1931 fortsat ad de kendte Veje og Metoder. Noget Nyt bragte Aaret, idet der ved et Samarbejde mellem Landbo- og Husmandsforeninger samt Slagterierne er nedsat et Udvalg som en samlende Centralledelse af Svineavlen; dette Landsudvalg vil antagelig ogsaa faa et vist Tilsyn med de efterhaanden ikke helt faa lokale Svineforsøgsstationer. —

Hønsehødet er ganske sikkert i rivende Udvikling for Tiden i Danmark. I 1931 vil der naaes et Rekordtal for Ægudførsel, nemlig 49—50 Mill. Snese mod 43 Mill. i 1930 og 39 Mill. i 1929. 85 pCt. af Udførselen er gaaet til England og 14 pCt. til Tyskland, omtrent som sidste Aar. Gennemsnitsprisen vil komme paa godt 1 Kr. pr. kg mod 1,32 Kr. i 1930 og 1,20 Kr. i 1909—14. Ogsaa denne Gren af Husdyrbruget har altsaa følt Prisfaldet.

Der arbejdes indenfor Fjerkræavlens Organisationer med en smittende Energi, og ved Møder, Kursus, Udstillinger og Demonstrationer søger man at lede Fodring, Pleje og Avl ind under de mest rationelle Former, og Sammenkomsterne har stor Tilslutning af interesserede Fjerkræholdere. De gamle Avls- og Opdrætningsmetoder blev efterhaanden afløst af nye ved Brug af Udrugningsmaskiner, »kunstige« Kyllingemødre m. m. Salget af daggamle Kyllinger er omfattende; moderne indrettede Hønehuse finder større og større Udbredelse. Stordriften har begyndt at holde sit Indtog, og Fjerkræholdet er i Færd med at komme udover Askepotstillingen indenfor vort Landbrug. De kommende Aar vil sandsynligvis bringe en stærk Forøgelse af Produktionen, og det er da at haabe, at der samtidig kvalitetsmæssigt kan gøres Fremskridt. Forhaabentlig kan det lykkes i

nogen Maade at undgaa de store Skuffelser, der saa let følger med en Udvikling, der foregaar i saa stærkt et Tempo. —

For Opretholdelsen af Husdyrbrugets Produktion har det i 1931 været nødvendigt at indføre betydelige Mængder af fremmede Foderstoffer til Supplering af den hjemlige Avl. Heraf er Oliekager og Klid allerede omtalt under Kvægholdet; men for de første 10 Maaneder af Aaret foreligger endvidere Oplysninger om Indførselen af uformalet Havre og Byg paa tilsammen 465 Mill. kg mod 421 Mill. kg i samme Tidsrum i Fjor. Endelig udviser Majsindførselen en mægtig Stigning, 579 Mill. kg mod 253 Mill. kg i det nævnte Tidsrum i Fjor.

Andre Forhold vedrørende Landbruget.

Værdien af Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter i Januar—Oktober fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

	Udførsel (Mill. Kr.)	
	1931	1930
Levende Dyr	31,5	51,8
Flæsk, Kød m. m.	390,9	460,4
Mejeriprodukter	331,8	394,2
Æg.....	64,6	66,6
Planteprodukter m. m	29,6	32,2
Skind, Huder m. m.	15,9	22,4
Ialt...	864,3	1027,6

	Indførsel (Mill. Kr.)	
	1931	1930
Uformalet Korn og Bælgsæd	117,1	110,3
Foderstoffer	69,0	87,8
Gødningstoffer	27,0	54,6
Forskellige andre Varer	58,4	80,9
Ialt...	271,4	333,6

Af Indførselsværdierne kan dog kun henholdsvis 194 og 239 Mill. Kr. regnes at repræsentere Værdien af de egentlige Raastoffer til Landbruget. Overskudsudførselens Værdi for de to Aar bliver da henholdsvis 670 og 789 Mill. Kr. for de 10 Maaneder. —

Udover de i det foregaaende allerede omtalte betydningsfulde Love for Landbruget, bragte Aaret endvidere i Rigsdagssamlingen 1930—31:

Lov angaaende Udførsel af levende Husdyr m. m.

Lov angaaende Indførsel af forskellige Dyrearter.

Lov om Foranstaltninger til Udryddelse af Oksebremse-larven.

Love — ialt 4 — om færøske Landbrugsforhold.

Lov om Jordfordeling mellem Landbrug i Ribe Amt.

Lov om Jagten.

Tillægslov om Udførsel, Indførsel og Forhandling af Æg.

Af Interesse er ogsaa for Landbruget den vedtagne Lov om Prisaftaler. Derimod blev de fra i Fjor genfrem-satte Jordlovsforslag ikke vedtaget. Dette gjaldt ogsaa Forslagene til Lov om indenrigsk Kødkontrol, Lov om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Kvæg og Svin, og For-slag til Lov om Mælkekontrol.

En rig Høst af faglige Skrifter og Pjecer, Stambøger, Forsøgsberetninger, Planteavls- og Husdyrbrugsberet-ninger, Lærebøger o. s. v. fremkom i 1931. Det vil føre for vidt paa dette Sted at komme ind paa Detailler an-gaaende denne literære Produktion, som iøvrigt ogsaa er anført og delvis omtalt i Aarets Løb i Tidsskrift for Landøkonomi. —

En Begivenhed af en særlig Art var Afholdelsen af Den 9. internationale Mejerikongres, som aabnedes paa Københavns Raadhus den 13. Juli. Danmark var Vært for Deltagere fra 40 forskellige Lande, og 35 Landes Re-geringer havde sendt officielle Delegationer. Kongres-sens Møder holdtes i Rigsdagens Lokaler paa Christians-borg Slot. En kæmpemæssig Mejeriudstilling afholdtes samtidig i Forum, og et stort anlagt Program for Udflug-ter og Ekskursioner tilsigtede sammen med det øvrige at give de ca. 2000 Kongresdeltagere fra Ind- og Udland et Indtryk ikke blot af dansk Mejeribrug og Landbrug — men kort og godt af Danmark. — Værtskabet gennem-førtes paa en smuk og værdig Maade. Et stort Værk —

Referater af de paa Kongressen afholdte Foredrag og førte Forhandlinger — foreligger.

Indenfor Landbrugets Organisationer fejrede De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift sit 50 Aars Jubilæum, bl. a. ved et stort, smukt og fagligt fortrinligt Jubilæumsdyrskue i Odense. — Det er omkring de Hundrede Aar siden, Dyrskuerne efter den store Landbrugs-krisens Afslutning begyndte at vokse stærkt frem, og i Ulfborg i Vestjylland holdtes i Aar et stort Dyrskue bl. a. til Minde om det, som i 1831 holdtes der — maaske det første Skue, som Bondestandens Mænd selv iværksatte.

Et Jubilæum for en yngre Organisation kan nævnes, idet det var 25-Aaret for Oprettelsen af Danske Landboforeningers Frøforsyning. Paa Frøavlens Omraade har denne Landsforening øvet en mærkbar Indflydelse, og D. L. F., som dens populære Navn er, kan se tilbage paa en rig og frodig Udvikling. —

Af Personskifter indenfor Landbrugets fremtrædende offentlige Poster maa nævnes, at Statskonsulent *Harald Faber* afløstes som Danmarks Statskonsulent i England af *S. Sørensen*, tidligere Statskonsulent i Amerika. Om Harald Fabers lange, fortjenstfulde Virksomhed til Gavn for dansk Landbrug raader der kun en samstemmig anerkendende Opfattelse. — Veterinærfysikatets Leder gennem flere Aar, Professor *C. O. Jensen*, har trukket sig tilbage og vil blive afløst af Dyr læge *Gerhard Pedersen*. Den ved Dødsfald ledigblevne Stilling som Kvægavlskonsulent paa Fyn er besat med Konsulent *A. Wulff-Pedersen*.

Det danske Landbrug har Døden i 1931 berøvet mange fortjenstfulde og virksomme Mænd. Blandt dem, der i større Kredse havde vundet sig Navn og Anerkendelse, skal nævnes Kvægavlskonsulent *Jørgen Fr. Pedersen*, Odense; Forsøgsleder *J. C. Larsen*, Lyngby; Forsøgsleder *N. A. Hansen*, Aarslev; Landbrugslærer *Søren Holm*, Lyngby og Slagteridirektør *F. L. Sieck*, Frederikssund. De og mange andre, der har maattet nedlægge Staven

efter et trofast og godt Arbejde, vil være taknemmelig erindret i Landbrugets Kredse, nu da Aaret 1931 udrinder.

Sjeldent har vel et Aar maattet udrinde under saa uoverskuelige Vilkaar. Landene imellem skærpes Handelskrigen. Store Omvæltninger ude i Verden kan anes i det tilstundende Aar. — Meget kan ventes at ville komme til at gribe dybt ind i dansk Landbrugs og danske Landmænds Kaar! Og ogsaa andre i vort Samfund lider; Arbejdsløsheden er stor, Striden for dagligt Brød er haard baade i By og paa Land. Hvorledes ender alt dette?

Denne kortfattede Skildring af Landbruget i 1931 afsluttes paa Aarets korteste Dag. Efter Solhvervet vil det i Naturen gaa mod lysere Dage. Det kunde være fristende at overføre dette paa Landbrugets Kaar; en lille Smule kan vel tydes, som Solhverv ogsaa her skulde være at øjne — men meget ude i den store Verden og ogsaa indenfor dansk Erhvervsliv peger imod, at endnu tungere Tider og skærpede Vanskeligheder kan stunde til. — Maatte det derfor i Fremtiden kunne sandes, at Trængselsaaret 1931 ikke bragte Bud alene om Haabløshed, Skibbrud og dybe Skuffelser; men at det ogsaa var et Aar, der hærdede og styrkede alle sunde og gode Kræfter til den Strid og Kamp, der maatte føres ogsaa i det ny Aar 1932.

Den „Virtanen'ske“ Foderberedningsmetode. Foderberedning uden Næringsstoffab.

Af Friherre *Eric Silfverhjelms*, Anola, Finland.¹⁾

De senere Tidens nedadgaaende Priser paa Landbrugsprodukter har bidraget til at øge den Interesse, der altid har været for Metoder til Bjergning af vort hjemmeavlede Foder. Navnlig har man forsøgt at udfinde hensigtsmæssige Ensileringsmetoder for det unge, æggehviderige Græs. Ved almindelig Høberedning bliver Græsset ældre, førend det bjerges; herved bliver det mindre værdifuldt, og en Del af Næringsstofferne forvandles til tungtopløselige Forbindelser; ugunstigt Vejr forringer Høets Kvalitet, og rent mekaniske Tab opstaar ved selve Høbjergningen, derved at æggehviderige Dele, saasom Blomster og Blade, falder af. Ved Aanding og Gæring opstaar Tab, ligesom saavel organisk Stof som Æggehvidestof nedbrydes. Vi kan saaledes regne med et gennemsnitligt Tab paa 30—40 pCt. ved almindelig Høberedning.

Ogsaa ved Ensilering opstaar betydelige Tab. De første Dage, Foderet opbevares i Siloen, nedbrydes meget organisk Stof gennem Aandingen, der endnu foregaar; de største Tab foregaar dog ved Gæringen, hvorved anseelige Mængder Æggehvide nedbrydes. Foderets Enzymer nedbryder Æggehviden til Aminosyrer, og Forraadnelsesbakterierne fuldbyrder Værket ved at omdanne Aminosyren til Ammoniak. Jo mere æggehviderigt Foderet er, des stærkere er Forraadnelsesbakteriernes Virksomhed. Ensi-

¹⁾ Oversat fra Svensk af Landbrugskand. *Ch. Neergaard*.

lagen indeholder desuden ofte en Bakterief flora, der er uheldig for Mælkeforædlingen, og kan stundom give Mælken Bismag. Udgifterne ved Opførelse af Siloerne er heller ikke ubetydelige. Denne Metode kan ikke anses for heldig, naar Talen er om Ensilering af æggehviderigt Foder, medens man kan udvinde et ret godt Foder af proteinfattige Planter.

De nævnte Tab hidrager til, at Landmanden i større eller mindre Udstrækning er tvunget til gennem Indkøb at dække Æggehvidebehovet ved Fodringsen, hvilket naturligvis indvirker paa Besætningens Rentabilitet.

Gennem Avl af Rodfrugter faar man ganske vist et billigt Foder med en relativ høj Foderværdi, men under vore Dyrknings- og Fodringsforhold forbliver Straafoderet dog den væsentligste Del af Foderet, og paa dettes Nyttiggørelse bør vi rette vor Opmærksomhed.

Vore Bestræbelser gaar derfor ud paa at bibeholde de Egenskaber, som Græsningen besidder, i saa stor Udstrækning som muligt til Vinterperioden, og med saa smaa Tab som muligt at fremstille et billigt og godt Foder.

Æggehviden i Græsmarksplanterne har jo en meget højere biologisk Værdi end Æggehviden i Kraftfoderet; dette har ført til omfattende Undersøgelser og Analyser af Græsser i forskellige Vegetationsperioder. Flere Slæt i Sommerens Løb giver mere Æggehvide og et større Antal F. E. pr. ha end eet Slæt; Ulempen herved ligger i, at naar Græsmarksafgrøden slaas flere Gange i Sommerens Løb, viser det sig vanskeligt at faa den tørret. Hø af ungt Græs vilde jo være det ideelle Foder for vore Kreaturer; foruden at det er saa letfordøjeligt, at 1 kg Tørstof har 0,9—1,0 F. E., er Mineralstofindholdet højt og de basiske Stoffer i Overvægt; det er rigt paa Vitaminer, og Æggehviden deri har en høj biologisk Værdi.

Andelsselskabet »Valio m. b. t.« i Helsingfors har i lang Tid udført omfattende Forsøg med Sterilisation af Grønfoder. For nogle Aar siden lykkedes det Forstanderen for Valio's kemiske Laboratorium, Dr. Artturi I.

Virtanen («A. I. V.» Foder) at udfinde en Ensileringsmetode, som praktisk talt ikke medførte noget Tab af Næringsstof i Foderet og samtidig at udfinde et fra alle Synspunkter tilsyneladende særdeles værdifuldt Foder — en Metode, som gør Vinterfodringen betydelig billigere og sundere ved en alsidig S sammensætning af Foderet, der paa det nærmeste kan sidestilles med selve Græsset.

Dr. *Virtanen* konstaterede, at Smørsyrebakterierne ikke kan udvikles i en Fodermasse, hvis Brintionkoncentration overstiger en vis Grænse. I den Brintionkoncentration, som kræves for at hindre Smørsyrebakteriernes videre Vækst, kan de æggehvidespaltende Bakterier heller ikke leve. Gøres Brintionkoncentrationen derfor tilstrækkelig høj fra Begyndelsen, og udelukkes Luften i størst mulig Grad, vil Næringsstofferne i Foderet fuldstændig bibeholdes, og Smørsyregæringen forhindres. Efter langvarige Eksperimenter med Syrer og Salte konstaterede Dr. *Virtanen*, at det er Mængdeforholdet, der er det afgørende for Opnaaelse af netop den Koncentration, som tilstræbes. En høj Brintionkoncentration fra Begyndelsen standser — eller nedsætter i hvert Fald i høj Grad — Cellernes Aanding. Temperaturen i Foderet stiger derfor ikke nævneværdigt. Naar den ønskede Brintionkoncentration er opnaaet i Fodermassen ved Tilsætning af visse Stoffer, begynder disse lidt efter lidt at reagere med Fodermassens basiske Stoffer. Ved den opstaaede Mælkesyregæring bibeholdes Brintionkoncentrationen. Naar Foderet er et Par Maaneder gammelt, findes intet tilovers af de sure Stoffer, som tilsattes, da de har dannet Salte; Surheden i Foderet foraarsages saa af Mælke- og Eddikesyre. Paa den Maade — forklarer Dr. *Virtanen* — kommer Asken i det nye Foder til at reagere basisk, hvilket er af stor Betydning for Fodringen; det hele er altsaa ikke nogen Gæringsmetode, og kan anses for sikrere end en Metode, der grunder sig paa Gæring.

Foderet tilberedes i ganske nyslaaet Tilstand i særlig dertil bestemte Kuler, hvis Størrelse kan variere; i Al-

mindelighed har man betjent sig af runde Kuler med en Diameter paa 5 m og en Højde paa $3\frac{1}{2}$ m, hvoraf 1 m under Jordoverfladen og $2\frac{1}{2}$ m over denne, hvilket vil sige, at disse $2\frac{1}{2}$ m dannes af en aftagelig Overbygning. — Siderne i Kulen beslaas med Brædder. Overbygningen, der kan tages fra hinanden, maa spændes fast rundt om Kulen med Staalbaand. Det bør nøje iagttages, at Kulens Plads er valgt et Sted, hvor Grundvand ikke kan trænge

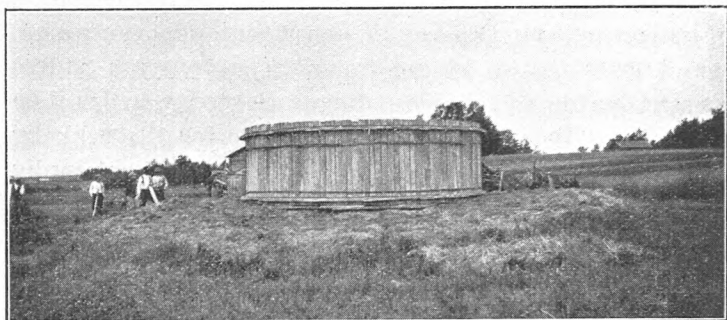

Fig. 1. A. I. V. Foderkule.

ind; er der Fare for dette, maa der drænes rundt om Kulen. Firkantede Kuler maa ikke forekomme, da Luft-huller i Krogene ikke kan undgaas. Ved Tilberedningen er man ganske uafhængig af Vejret; saaledes kan den endogsaa finde Sted i Regn. Læssene maa vejes omhyggeligt, da det er af stor Betydning at tilføre bestemte Vædskemængder pr. Vægtenhed. Foderet, som bør trædes sammen, udbredes lagvis i Kulen og sprøjtes med det i Vand opløste Præparat. Sprøjtningen bør ske meget jævnt, og de rigtige Mængder bør nøje overholdes. Vi maa bemærke, at Mængdeforholdet er det vigtigste ved denne Metode.

Grønfoderet bør ved Tilberedningen være fuldkommen friskt og komme saa at sige lige fra Slaamaskinen i Kulen. Slaaningen maa omtrent gaa i Takt med Nedkulingen, saa at Foderet ikke alt for længe ligger paa Skaar og udsættes for Vejr og Vind. Naar Kulen er fyldt til Jord-

overfladen, paasættes Overbygningen, hvorefter Paafyldningen fortsættes. Naar Kulen er helt fuld, dækkes den med et 10—15 cm Lag vaad Tørvestrøelse eller Savsmuld. Ovenpaa dette lægges et ca. $\frac{1}{2}$ m tykt Lag Sand eller Grus. Derpaa lader man det hele henstaa, til det er sunket sammen omtrent til Jordoverfladens Niveau, hvorpaa Overbygningen tages væk, og Kulen tækkes med Jord.

Efter et Par Maaneders Forløb er Foderet færdigt; man

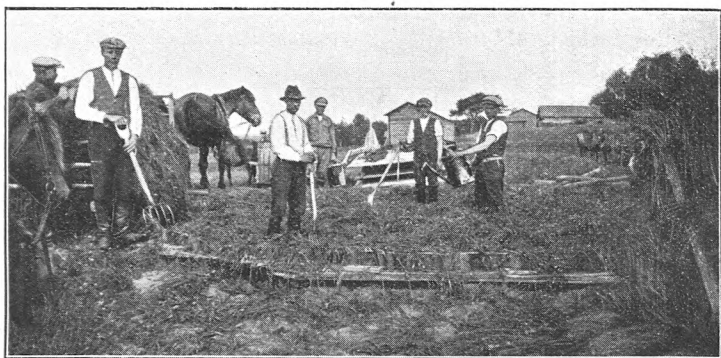

Fig. 2. Fyldning af A. I. V. Kule. Overbygningen skal netop sættes paa.

finder saa, at der praktisk talt ikke er sket noget Tab af Næringsstof. Visse Faktorer kan dog naturligvis fremkalde Fejl; stiger Grundvandet ind i Kulen, tager Foderet Skade; ganske vist formaar Vandet ikke at opløse nævneværdige Mængder af Næringsstof, men Foderet tager Skade paa Lugt og Smag og kan under særlige Omstændigheder ødelægges helt. Er Foderet ikke traadt tilstrækkelig sammen, eller er der ovenpaa den færdige Kule skovlet for lille Vægt, kan Luften trænge ind eller i større eller mindre Mængder tilbageholdes i Kulen, hvilket giver Anledning til Skimmeldannelse; Skimmel spalter Æggehvide, hvilket sænker Brintionkoncentrationen, hvorved dens Virkning ophører. Der er ligeledes Fare for Skimmeldannelse, hvis Foderet ikke er helt friskt, naar det læsses i Kulen; forkerte Præparatvædske-mængder kan naturligvis ogsaa fremkalde Uheld. Ved Omsorg og Nøj-

agtighed kan Uheld let undgaas, og i Almindelighed synes Fodertilberedningen rundt i Landet at være faldet heldig ud, ligesom der nu kun ses meget faa Uheld.

Man har foretaget omfattende Analyser af Foderet før og efter Tilberedningen. Vi finder i frisk Timothe før Blomstringen, at Renproteinet udgør 84 pCt. af Raa-

Tablet 1. Analyser af „A. I. V.“ Foder.

	Tilberedningsdato	Tørstof			Raa-protein			Renprotein			Fordejelig Renprotein			Sukker, hydrolyseret Kulhydrat	
		pCt. af Tørstof	pCt. af friskt Foder		pCt. af Raaprotein	pCt. af Tørstof	pCt. af friskt Foder	pCt. af Renprotein	pCt. af Tørstof	pCt. af friskt Foder	pCt. af Renprotein	pCt. af Tørstof	pCt. af friskt Foder	pCt. af Tørstof	pCt. af friskt Foder
Timothe før Blomstringen	⁴ / ₇	17,30	25,7	4,40	76,5	19,6	3,36	58,7	11,5	1,97	76,4	13,1			
do. før do.	²⁷ / ₆	22,86	12,8	2,94	75,8	9,8	2,23	54,7	5,3	1,22	26,2	6,0			
do. under do.	¹³ / ₇	22,40	10,0	2,25	85,6	8,6	1,93	38,4	3,3	0,74					
do. — do.	¹⁵ / ₇	19,14	13,2	2,53	82,7	10,9	2,09	42,7	4,7	0,89	53,8	10,3			
Timothe og Kløver (3 : 7)	¹⁰ / ₇	22,11	13,1	2,90	94,9	12,4	2,75	65,1	8,1	1,79	27,1	6,0			
do. og do. (7 : 3)	²⁹ / ₆	22,22	14,3	3,18	68,7	9,8	2,18	63,3	6,3	1,40	25,6	5,7			
Grønfoder.															
Havre og Vikker . .	³¹ / ₇	24,00	12,6	3,03	78,2	9,9	2,37	52,3	5,2	1,24	16,7	4,0			
— - Ærter . .	⁹ / ₈	22,13	17,6	3,88	62,1	10,9	2,41	65,2	7,1	1,57	31,6	7,0			
— - — . .	⁸ / ₉	22,32	13,7	3,06	71,3	9,8	2,18	62,2	6,1	1,36	22,8	5,1			
Fodermarvkaal . .	⁷ / ₁₀	15,20	13,1	1,99	81,4	16,6	1,62	59,2	6,3	0,96	8,55	1,3			

Valios Publikation.

proteinet; i »A. I. V.« Timothefoder fra samme Forsøg udgjorde Renproteinet 83 pCt. af Raaproteinet. Ifølge Analyserne udgjorde den fordøjelige Æggehvide i »A. I. V.« Foder, slaet før Blomstringen, 54 pCt. af Renproteinet; Procenttallet var før Beredningen 51. »A. I. V.« Foder fremstillet af Rødkløver har i Gennemsnit 88 pCt. af Raaproteinet som Renprotein, og heraf er 69 pCt. fordøjeligt. Af Ammoniak har man i forskellige »A. I. V.« Fodere fun-

det 1—4 pCt.; disse Tal er af samme Størrelse som i det friske Foder. Ved samtlige vellykkede Forsøg har det vist sig, at der praktisk talt ikke er opstaaet noget Tab af Næringsstoffer under Opbevaringen.

Man har udført omfattende sammenlignende Forsøg mellem »A. I. V.« Foder og almindelig Ensilage. Af Tabel 2 fremgaar den væsentligste Forskel mellem Ammoniakdannelsen i »A. I. V.« Foder og i Ensilage; i det førstnævnte Foder genfinder vi omtrent det samme Ammoniakindhold som i Udgangsmaterialet. Man har mange Steder benyttet sig af gamle Siloer til »A. I. V.« Foderberedning. Nedenstaaende Tabel taler for sig selv.

Tabel 2.

	Renprotein pCt. af Raaprotein.	Ford. Renprotein pCt. af Raaprotein.	Ammoniak N pCt. af Total-N.
Ensilage (Ærter og Havre)..	43,6	20,5	17,2
A. I. V. » ..	72,8	42,7	6,1
Ensilage (Fodermarv- kaal)..	57,8	23,8	—
A. I. V. » ..	81,4	48,2	—
» ..	63,9	38,7	—
» ..	78,4	49,7	—

I de sidste Aar har en Del større Gaarde med fuldstændig »A. I. V.« Fodring været under Andelsselskabet Valio's Kontrol, og man har delvis paa Grund af dette, delvis paa Grund af særlige af Valio udførte Forsøg kunnet fastslaa de forskellige »A. I. V.« Foderes Foderværdi. Følgende Gennemsnitstal foreligger:

	Tørstof pCt.	kg til 1 F. E.	fordøjelig Ren- protein pr. F. E.	Tørstof pr. F. E.
Timothe før Blomstring....	21	6	84	1,3
Timothe-Kløver før Blomstr.	22	6	84-108	1,3
Efterslæt af Kløver.....	22	6	144	1,3
Grønfoeder, Ærter og Havre.	23	7-8	70-128	1, 6-1,8
Fodermarvkaal.....	16	9	90	1,4
Top (Turnips- og Kaalroe-)	24	9	100	2,1
Star-Hø.....	20	6	90	1,2
Padderok-Hø.....	23	8	40	1,8

Foderet ædes med særdeles stor Begærlighed af Dyrene; i færdig Tilstand er det halvfugtigt og har en sød og syrlig Smag. Selv til Ungdyr er »A. I. V.« Foder anvendeligt paa Grund af sit store Indhold af letfordøjelig Æggehvide og Vitaminer; man bør dog samtidig give Tilskud af Kridt og Soda. Dr. Virtanen anbefaler altid at give Kridt og Soda ved Fodring med »A. I. V.«; pr. 30 kg »A. I. V.« er 100 g ($\frac{2}{3}$ Kridt og $\frac{1}{3}$ Soda) tilstrækkeligt. — I Almindelighed stammer 60 pCt. af Foderets Tørstof fra »A. I. V.« Foder, der har 16—35 pCt. Tørstof, alt efter Oprindelsesmaterialiet; den daglige Ration maa afpasses efter Koens Vægt, men ligger normalt i de højtmalkende Grupper mellem 30 og 50 kg pr. Dyr; man har opfodret indtil 10 000 kg pr. Ko aarlig.

»A. I. V.« Foder er mere koncentreret end Hø, hvorfor man kan give op til 6—7 F. E. daglig i dette Foder, medens Hømængden sjældent overstiger 3—4 F. E. daglig pr. Dyr.

Fordøjelsesvanskeligheder er aldrig iagttaget; da der er tilstrækkeligt af Klor i »A. I. V.« Foder, behøves intet Tilskud af Kogsalt. Mange Steder har man frygtet, at »A. I. V.« Foder skulde indvirke skadeligt paa Dyrenes Kalk- og Fosforbalance, men der findes ingen Grund til at antage det. Foderets Aske har basisk Reaktion, og man kan yderligere sikre sig ved Tilskud af Kridt og Soda; man har tilmed i denne Henseende foretaget Undersøgelser ved i et helt Aar at stille nogle Køer paa kraftig »A. I. V.« Fodring uden Tilskud af Kridt og Soda. Ved en derefter foretaget Nedslagting har man ikke kunnet iagttage nogen Forstyrrelser i Dyrets Mineralstofomsætning.

Mælken faar ingen Bismag og heller ingen unaturlig Lugt, og dens Farve bliver som Sommermælkens Farve, ligesom Smørret faar Græssmørrets gule Farve. Vi ser saaledes, at saavel Vitaminer som Smørfarven Karotin bibeholdes ved denne nye Foderberedningsmetode. Bælgplanter i »A. I. V.« Foder har bevirket en Stigning i Fedt-

indholdet paa et Par Tiendedele Procent, hvilket ellers plejer at ske, naar Køerne sættes paa Græs. »A. I. V.« Mælkens Anvendelighed til Ostefremstilling er endnu ikke helt klarlagt; dette gælder især for Emmenthalost, hvor der er forekommet et Par Tilfælde af Gæring i Ostene; dette Forhold undersøges for Tiden. Paa Grund af sit Vitaminindhold er »A. I. V.« Mælk en førsteklases Konsumvare.

Det er Bælgplanterne, der først og fremmest bør underkastes »A. I. V.« Metoden; her gælder det særlig om at nyttiggøre den hjemmeproducerede Æggehvide. Af Rødkløver har man tilberedt Foder 2—3 Gange i Sommerens Løb; første Slæt fandt Sted umiddelbart før Blomsterknoppernes Dannelse. — Fodermarvkaal har vist sig som et udmærket »A. I. V.« Foder. Mange Gaarde har med godt Resultat anvendt ung Rug og efter Mejningen givet Stubben en Salpeterovergødskning, hvorpaa Rugen skød op paany; Grønfoder af Midsommerrug er ogsaa et godt Materiale, men man maa foretage Mejningen i saa god Tid, at der ikke er Fare for, at Rugen skal tage Skade ved at gaa i Leje. Paa Steder, hvor Rødkløveren ikke trives, har man med Fordel erstattet den med Hestebønne (*Vicia faba*). Slaar man Timothe paa Markjord ved Akssætningen, har det vist sig, at Genvæksten bliver betydeligt forsinket, hvorimod man med Fordel kan benytte Timothe fra Mosejord. Engsvingel (*Alopecurus*) og Hundegræs giver god Genvækst og egner sig derfor godt i denne Henseende. Man kan naturligvis ikke opstille Regler for, hvilke Planter man bør anvende, og hvilke ikke; det maa rette sig efter naturlige Forhold og andre Faktorer; jo mere æggehviderige Planterne er, des gunstigere er Virkningen paa Bedriften.

I Almindelighed kan man regne med, at Arbejdskostningerne ved »A. I. V.« Metoden falder nogenlunde sammen med Omkostningerne ved almindelig Høberedning. Man har dog indirekte den Fordel ved den første Metode, at man er uafhængig af Vejret og kan foretage

Tilberedningen gennem længere Tid, hvorigennem man opnaar en gunstigere Arbejdsfordeling.

Metoden har vakt den største Interesse i Finland og breder sig jævnt over hele Landet; Gaarde med fuldstændig »A. I. V.« Beredning har kunnet indskrænke Indkøbet af Krafftoder til et Minimum, d. v. s. har kunnet spare 50—75 pCt. af dette. Der findes til og med Gaarde, som totalt har undladt at indkøbe Krafftoder, men Virkningen heraf maa indtil videre lades uomtalt.

Endnu er Metoden ikke udarbejdet i alle Detailler, men Begyndelsen er god og Interessen stor.

Hvad det i disse for Landbruget økonomisk trykkede Tider betyder for den enkelte Landbruger selv at kunne producere Størstedelen af den Æggehvide, som han ellers var nødt til at indkøbe, det behøver ikke fremhæves.

Saavel Forsøgsvirksomhed som Metodens Udnyttelse haandhæves af Andelsselskabet Valio m. b. t. i Helsingfors.

Landbrugsraadets Virksomhed i 1931.

Beretning ved Forpagter *Chr. Sonne*.

Det har været diskuteret, hvorledes man rettest skal betegne den Landbrugskrise, som siden ifjor med stigende Styrke er sat ind herhjemme. Man har saaledes bl. a. set den karakteriseret henholdsvis som Produktionskrise, Gældskrise, Fordelingskrise eller Kreditkrise, og med fremholdte Argumenter for, at det er den ene eller anden af de anførte navngivende Faktorer, som giver Krisen sit Særpræg. Adskilligt lader sig ubestrideligt fremføre til Støtte for Valget af enhver af de nævnte Betegnelser.

Ikke mindst for enhver, som har haft Adgang til paa nært Hold at følge og være med i Landbrugsraadets Arbejde — som under Krisesituationen er bleven samlet i stigende Grad om at varetage vort Landbrugs erhvervs-politiske Interesser u d a d t i l — paatrænger sig imidlertid uvilkaarlig den Følelse, at det ret beset er en ondartet Afsætningskrise, som ogsaa herhjemme sætter dybt indgribende Spor i Landbrugets tilvante Driftsøkonomi.

Det er jo nemlig Afsætningen af Landbrugsvarerne, som er kommen i Ulave, og som møder en hidtil ukendt Modgang. Produktionen som saadan gaar derimod sin reglementerede Gang. Herhjemme sker det i tilvant stigende Tempo og ad tidssvarende rationelle Produktionslinier, hvorhos Verdensproduktionen af de Varer, der er af størst Betydning for vort Landbrugs Driftsbudget, ligeledes viser umiskendelig Stigning. Men den raadende ver-

densomspændende Depression, med vidt rækkende Arbejdsløshed og svækket Købeevne i Følge, lægger en død Haand over al Vareafsætning og foranlediger, at Vareprisernes naturlige Leje tvinges usædvanlig langt ned. Yderligere kommer saa hertil, at de enkelte Lande under Trykket af Landmændenes højlydte Klager har i forstærket Grad søgt at værne den hjemlige Produktion ved enten Forbud, Kontingentering eller yderligere Forhøjelse af Toldmurene mod Tilførsel af udenlandske Landbrugsvarer. En yderligere Sænkning af Udførselslandenes Prisniveau maatte blive den uundgaaelige Følge heraf. Og for os, som ifølge Forholdenes Natur maa søge ud over Landegrænsen med Afsætningen af den alt overvejende Del af vor Storproduktion, skabes derfor dybt indgribende Vanskeligheder ved den for Tiden raadende Tendens til at rejse ekstraordinære Hindringer for Varetilførsel udefra.

Al den heraf flydende Uro paa vort Landbrugs Afsætningsmarkeder har i Aarets Løb budt Landbruget et mangesidigt og ofte brydsomt Arbejdsstof. Thi vanskelige Tider som disse afføder mangehaande Foreteelser, der paavirker eller kan komme til at paavirke vor Landbrugs-eksport. Og de maa følges med anspændt Aarvaagenhed for at kunne udnytte enhver Mulighed for Medvirkning til at søge mødende Vanskeligheder overvundne. Dette er altsaa det mest betydningsfulde Led af Landbrugsraadets Arbejdsopgave, som for det forløbne Aar omfatter et righoldigt Materiale, der kun i kort Uddrag her kan omhandles. Og det skal udhæves, at med det her givne Uddrag af den i Landbrugsraadets Sekretariat bearbejdede Stofmængde forholder det sig som med Isbjerget, hvis usynlige Del er et Mangefold af den synlige.

Det stiller sig ganske vist saaledes, at vort dominerende Hovedmarked, England, i det forløbne Aar har budt vor Tilførsel af Landbrugsvarer tilvant free trade; og heller ikke Afsætningen til vort næste Hovedmarked, Tyskland, har mødt nye dybt indgribende yderligere Restrik-

tioner. De handelspolitiske Forhold i begge Lande har imidlertid været saa stærkt prægede af de vanskelige Tiders samfundsmæssige Brydninger og den derved skabte Uro, at der ogsaa derigennem er paaført Landbrugsraadet et uroligt og vanskeligt Arbejdsaar. Til Aarets Vanskeligheder har saa iøvrigt særlig bidraget, at et enkelt Led af vor Eksport, Slagtekvæg og Kød, har i fremtrædende Grad mødt Hindringer af ekstraordinært Tilsnit.

Til England er som bekendt Aarets Afsætning foregaaet under en voksende paagaaende Konkurrence, der har forskaffet Konsumenterne ekstraordinært billige Levnedsmidler, og Producenterne en dertil svarende Sænkning af Prisniveauet. Og de senere Aars Bestræbelser efter at skabe indenfor det engelske Samfund en politisk afgørende Stemning for at sikre i første Række Moderlandets, men helst ogsaa Koloniernes Landbrugsproduktion en Preferencestilling paa Englandsmarkedet, har i det sidst forløbne Aar mødt Tilslutning i et saadant Omfang, at hertil sigtende Foranstaltninger, som vil kunne blive mere eller mindre følelige for vor tilvante Englandseksport, ingenlunde længer tør anses for at ligge udenfor Mulighedernes Grænse.

Den britiske Rigskonference, som afholdtes fra 1. Oktober til 13. November ifjor, resulterede i Afvisning af de fra Kolonierne stillede Forslag til Beskatning af Fødemidler. Og endnu er positive Forslag af denne Art ikke optagne til Brug for Realitetsbehandling. Derimod er der fra indeværende Aars Begyndelse iværksat en stærkt forøget Propaganda for Afsætningen af Imperievarer, og navnlig for Smør, ved Foranstaltning af det i 1926 dannede Markedsudvalg for Imperiet, som raader over rige Midler. Yderligere dannedes i London i afvigte Januar et Mejeriraad med det Formaal at samle og varetage Mejeribrugets Interesser i Moderlandet og Kolonierne. Propagandaen for Imperiets egne Varer har taget yderligere Fart i de sidste Maaneder, og har faaet Præg af at være en national Fællessag. Den har vundet Styrke

ved det den 10. September forelagte Statsbudget, der godtgjorde, at indeværende Aars Budget vilde udvise et Underskud af ca. 75 Mill. Pd. Sterling, for hvilket der vilde være at tilvejebringe Dækning, bl. a. ved at forøge den indirekte Beskatning med $11\frac{1}{2}$ Mill. Pd. Sterling, hvorhos der for det kommende Finansaar foresloges en yderligere Forøgelse af $12\frac{1}{2}$ Mill. Pd. Sterling paa denne Konto. Siden da har de engelske politiske Valg som bekendt fundet Sted og med et Resultat, der varsler væsentlig forøget Brug af Toldskatter. En Del betydelige Toldforhøjelser er allerede lovfæstede, som imidlertid ikke rammer vor Tilførsel af Landbrugsvarer. Og udelukket er det vel ikke, at den i store Dele af det engelske Samfund dybt rodfæstede Uvillie mod Toldbeskatning af Hverdagsforbruget af Fødemidler vil kunne afværge, at den Tilførsel af disse, i hvilken vi er interesseret, bliver undergivet indgribende Toldpaalæg.

Hvad angaar de toldpolitiske Vilkaar for Aarets Afsætning til Tyskland, skal mindes om, at ved Slutningen af forrige Aar var Toldsatserne for Smør, Kvæg og Kød bragt op paa resp. 50, 24,50, og 45 Rmk. pr. D.C. Alleerede da øvedes der et stærkt Tryk fra de tyske Agrarers Side for at faa disse Toldsatser forhøjede, hvilket foranledigede vort Udenrigsministerium til at rette Henvendelse til den tyske Regering. I denne henvistes til, at allerede de gældende høje Toldsatser og den tyske Regerings Stilling til visse traktatrettlige Fortolkningsspørgsmaal (Mestbegunstigelsesproblemet) havde vakt Uro og Bekymring i danske Landbrugskredse. Og med Paapegning af, at Handelsomsætningen mellem de to Lande i stigende Grad er i Danmarks Disfavør, udtaltes Haabet om, at ogsaa den tyske Regering vilde finde det heldigst at undgaa ethvert Skridt, der kunde skabe Uro om Handelsforbindelsen mellem de to Lande.

Den 3. Marts vedtog den tyske Rigsdag det socialdemokratiske Forslag om at genindføre — med en Afgrænsning af 50 000 Tons — den fra 1. Oktober ifjor ophørte

toldfri Indførsel af frosset Kød. Under 4. Marts tilskrev derfor Landbrugsraadet Landbrugsministeriet med Anmodning om, at der maatte blive gjort den tyske Regering Forestillinger imod denne Tilbagevendten til Tilstande, der vilde medføre betydelige Vanskeligheder for Opretholdelse af et gensidigt godt Handelsforhold. Loven er imidlertid ikke vedtaget af Rigsraadet, og er saaledes ikke traadt i Kraft.

Den 28. Marts vedtoges en Bemyndigelseslov, der aabnede Regeringen en nærmere præciseret Adgang til at forhøje Tolden for Landbrugsprodukter. Og i Henhold til denne udstedtes der den 30. April en Forordning, som bl. a. forhøjede Tolden paa levende Svin fra 27 til 40 Rmk. pr. D. C. og paa fersk Kød fra 45 til 55 Rmk. pr. D. C. Forhøjelsen skulde træde i Kraft den 10. Maj og foreløbig gælde til 31. Oktober, men har senere faaet forlænget Gyldighed. Den 8. Maj anbefalede Raadet, at der af vor Regering forebragtes den tyske Regering en Beklagelse af de skete Forhøjelser, særlig af Kød, der herved faar et Toldpaalæg, der fuldt modsvarer Varens Værdi herhjemme, og med en bestemt udtalt Forventning om, at man vilde undlade at forhøje den bestaaende meget høje Smørtold, hvilket heller ikke er sket. Som Motiv for Kød-toldens Forhøjelse er anført, at den forhøjede Sats er, i højere Grad end den tidligere gældende, afstemt med Tolden for levende Kvæg.

Den paagældende Forhøjelse af Tysklands Kød-told er bleven særlig følelig, fordi Mund- og Klovesygens Genoptræden paa Øerne har medført, at Aarets Udførsel af levende Kreaturer kun har fundet Sted fra Jylland. Som Følge heraf er Kødudførselen steget stærkt, medens Antallet af udførte levende Kreaturer er aftaget i tilsvarende Grad. I de første 11 Maaneder af 1930 udførtes saaledes 156 575 Stkr. lev. Kreaturer og 16 731 Tons Kød, medens der i den tilsvarende Periode af indeværende Aar udførtes 115 964 Stkr. lev. Kreaturer og 27 978 Tons Kød. Det er særlig til Tyskland (med Saaromraadet), at Kreatur-

udførselen er gaaet stærkt ned: iaar 87 282 mod 141 708 Stkr. lev. Kreaturer i de tilsvarende Maaneder ifjor. I Modsætning hertil er Kreaturudførselen til Belgien undergaaet en væsentlig Stigning, nemlig til 27 621 Stkr. iaar, mod 13 184 Stkr. ifjor i Aarets første 11 Maaneder. Det er iøvrigt ikke blot herhjemme, at denne stærke Nedgang i Udførselen af levende Kreaturer giver Anledning til Beklagelse. Der foreligger nemlig umiskendelige Vidnesbyrd om, at denne i høj Grad deles af de tyske Søgrænse-Slagtehus, som i følelig Grad har maattet se deres Driftsøkonomi truet ved en uforudset stærk Nedgang i Tilførselen af Kreaturer.

En Side af Tysklands Toldpolitik, som ogsaa herhjemme har været fulgt med aarvaagen Opmærksomhed, er dets i Aarets Løb udfoldede Virksomhed for at søge det knæsatte Mestbegunstigelsesprincip gjort foreneligt med Toldpræferencetraktater, tilsigtet afsluttet med forskellige sydeuropæiske Lande. Den videst rækkende af disse var den Plan, som i Slutningen af Marts naaede frem til Offentligheden, og som gik ud paa at etablere mellem Tyskland og Østrig et saa intimt økonomisk Samarbejde, at det fra anden Side karakteriseredes som en Toldunion. Vel hævdedes det fra de interesserede Parters Side, at Talen her ikke var om en Særaktion mellem de to Lande, idet begge disse erklærede sig rede til at indlede tilsvarende Forhandlinger med ethvert Land, som maatte have Interesse i at deltage i en saadan Gruppedannelse. Fra forskellig, bl. a. fransk Side, hævdedes Planen imidlertid uforenelig med Genfer-Protokollen af 4. Oktober 1922. Og efter at Sagen havde vakt et betydeligt Røre og vakt megen Modstand i forskellige Lande, blev den saaledes tilsigtede »Toldunion« opgivet i Henhold til en i Genève den 3. September stedfunden Forhandling.

Ogsaa Handelstraktater, som Tyskland sluttede med Rumænien den 27. Juni og med Ungarn den 18. Juli d. A., har afgjort Præferencetypen. Baggrunden for disse saavel som for den tysk-østrigske Traktat er den Om-

stændighed, at Landbrugskrisen først ramte de sydøst-europæiske Lande og dér vakte Trang til at fremme Af-sætningen af deres Korn ved Toldpræferencer. Den paa-gældende Tanke drøftedes allerede paa en international Konference i Februar—Marts f. A., hvor den fra forskel- lig Side mødte megen Betænkelighed. Paa en senere Kon- ference, afholdt i November f. A., vedtoges bl. a.: 1) at en saadan Præference maa betragtes som en betinget, eksceptionel og begrænset Afgivelse fra Mestbegunstigel- sesklausulen, der bør fastholdes som normal Regel for international Samhandel; 2) i de foreliggende Tilfælde maatte der kun kunne være Tale om Korn og dettes Pro- dukter; 3) Præferencen maatte kun indføres i Forstaaelse med de mestbegunstigede Lande og kun anvendes med deres Samtykke, og 4) Præferencen maatte kun gælde be- grænsede Mængder.

Sagen har dernæst været Genstand for yderligere ind- gaaende Udvalgs- og Kommissionsovervejelser. Det var Tanken, at Traktaterne, med en Gyldighedsfrist af 2 Aar, skulde give rumænsk Byg og Majs samt ungarsk Hvede en betydelig, nærmere procentisk fastlagt, Lettelse i For- hold til de til enhver Tid gældende tyske Tarifsatser, medens de Toldlettelser, som disse Lande til Gengæld ydede Tyskland, skulde komme alle mestbegunstigede Nationer til Gode. Paa et Møde den 3. September antog- es en af det paagældende Udvalg afgiven Rapport om Sagen, hvorhos det fra hollandsk Side blev udhævet, at samtlige Staters Samtykke maa indhentes ved udtrykke- lig Anmodning og ad sædvanlig diplomatisk Vej.

Den herhjemme tagne Stilling til Sagen har maattet foreskrives dels og fornemmelig af det principielle Syn paa Præferenceaftaler, dels af den Indvirkning, som Ydel- sen af Præferencesatser for Korn fra Østeuropa kan faa paa vor Eksport til Tyskland, dels af vor Interesse i de af Rumænien og Ungarn ydede Toldnedsættelser, som ogsaa vilde komme os tilgode, og endvidere dels af andre Landes Stilling til Sagen. Det er den principielle Side af

Sagen med de hertil knyttede nærliggende Betæneligheder, som for os afgjort vejer stærkest til. Thi i det foreliggende konkrete Tilfælde, hvor de tilsigtede Traktaters direkte Betydning for vor Samhandel væsentlig maatte tænkes begrænset til mulig at paavirke en i Forvejen lidet betydende Udførsel af Maltbyg, skønnes vore Interesser ikke true i foruroligende Grad, medens derimod afgørende Betæneligheder har maattet knyttes til det ved Gennemførelsen af den tilsigtede Ordning skabte Præcedens.

Fra mange forskellige Lande er saadanne Betæneligheder bleven fremført overfor den her omhandlede planlagte Afvigelse fra den knæsatte og hidtil fulgte Hovedlinie for international Samhandel. Og disse Betæneligheder er bleven afgørende for den tilsigtede Plans endelige Skæbne. Thi vel mente Tyskland sig ifølge Verbalnote af 13. Oktober »berettiget til at antage, at der ikke længer er noget til Hinder for at sætte Handelstraktaterne i Kraft den 15. November«. Men da flere Stater, blandt andre Argentina og U. S. A., havde protesteret, var dermed rejst afgørende Hindring for Traktaternes Ikrafttræden.

Angaaende Forholdene vedrørende Aarets Eksport til Lande, som næst England og Tyskland normalt er Aftagere af danske Landbrugsvarer, skal anføres følgende:

Belgien var i 1930 Aftager af 14 600 Stkr. lev. Kreaturer. Under Henvisning til den i Jylland optraadte Mund- og Klovesyge blev den paagældende Kreatureksport imidlertid forbudt med Begyndelsen af indeværende Aar. Da Landbrugsraadet i Slutningen af Januar øjnede Mulighed for at opnaa Genoptagelse af den standsede Kreatureksport, opfordrede det ved Skrivelse af 30. Jan. Landbrugsministeriet til gennem Gesandtskabet i Brüssel at iværksætte hertil sigtende Bestræbelser. Til Støtte for disse afgav Raadet ved senere Skrivelser oplysende Materiale, hvorhos det foranledigede, at Repræsentanter for De danske Andelskreatureksportforeninger personlig i

Brüssel meldte sig rede til at give Gesandtskabet Oplysninger vedrørende Sagen. Yderligere benyttede Generalsekretær *Høgsbro-Holm* en Rejse i andet Øjemed til Amsterdam til ved Forhandling til belgisk Side at søge støttet Ønsket om det belgiske Markeds Genoplukning.

De paagældende Bestræbelser resulterede i, at der aabnedes Adgang til fra 4. Maj at tilføre Karantænestaldene i Antwerpen 500 danske Kreaturer ugentlig, som efter udstaaet Karantænetid kunde sælges levende til andre Pladser i Belgien. Det blev af Landbrugsministeriet overdraget Raadet at afgive Indstilling om Fordelingen til Eksportørerne af det nævnte afgrænsede Antal Kreaturer. Fra samme Dato tillodes Tilførsel til det belgiske Marked fra Søgrænseslagtehuset i Zeebrügge af 350 slagtede Kreaturer ugentlig. I Henhold hertil var der til Udgangen af November udført henimod 28 000 Stkr. lev. Kreaturer til Belgien.

Raadets ifjor indvundne Erfaring om Vanskeligheden ved eller Umuligheden af at fordele et fastsat Antal Eksportkreaturer mellem Eksportørerne, saaledes at Misfor nøjelse afværges, er gentaget iaar. Yderligere er de Vanskeligheder, som Eksporten af lev. Kreaturer og Kød til Belgien har paaført Raadet, bleven forøgede ved fra belgisk Side fremkommen Indsigelse mod den senere Perodes stærke Forøgelse af de Belgien herfra tilførte Kød mængder. Denne Indsigelse i Forening med, at et Paabud om Slagtetvang af de til Antwerpen førte Kreaturer stilledes i Udsigt, foranledigede, at Raadets Generalsekretær i Slutningen af September rejste til Brüssel for at forhandle med vort derværende Gesandtskab og samvirke med dette ved Forhandling med belgiske Autoriteter. En betydelig Reduktion af den senere Perodes Kødtilførsel var det Hovedønske, som fra disses Side stærkt fremholdtes. Generalsekretæren maatte imidlertid heroverfor erklære, at vel vilde Raadet gerne efter Evne søge medvirket til at efterkomme Ønsket, men det maatte samtidig anføres, at man savner den Adgang til en effektiv Reduktion af Kød-

eksporten, som vilde kunne gennemføres, saafremt der — hvad der ikke er Tilfældet — forefandtes en centraliseret Organisation, omfattende Landets samtlige Kød-eksportører.

Ogsaa af Smør har Aarets Udførsel til Belgien været stigende, og til Udgangen af Novbr. udgjorde den ca. 5700 Tons. Medens Tolden indtil 27. Novbr. var 20 Frcs. pr. 100 kg, blev den fra nævnte Dato syvdoblet til 140 Frcs. Fra samme Dato fastsattes endvidere følgende Told-satser: for Køer og Kvier, Tyre, Stude og Kalve henholdsvis 21, 28 og 35 Frcs. samt for fersk Kød 105 Frcs., alt pr. 100 kg, og for disse Varer har der ikke været betalt Told siden 1919.

Da Holland har en betydelig Eksport af Landbrugsvarer, navnlig af Mejeriprodukter, er dets Eksportinteresser i ret vid Udstrækning sammenfaldende med vore, hvilket ogsaa har fundet Udtryk ved, at Holland i Lighed med Belgien og de skandinaviske Lande har tiltraadt »Oslo-Konventionen« af 22. Decbr. 1930. Ogsaa i Holland fulgtes derfor Tysklands Præferencetraktater og de ved Bemyndigelsesloven tilsigtede Toldforhøjelser med Opmærksomhed og Uro, og saaledes at der fra hollandsk Side førtes Forhandlinger med andre eksportinteresserede Lande om mulige fælles Skridt til Afværgelse af vidtgaaende tyske Toldforanstaltninger. I disse Forhandlinger var ogsaa Landbrugsraadet Deltager og repræsenteredes af Generalsekretær Høgsbro-Holm ved Møder, afholdte i henholdsvis Genève og Haag i Slutningen af Marts.

Iøvrigt har Holland i det forløbne Aar aftaget en betydelig Del af vor Kødeksport, nemlig ca. 11 000 Tons indtil Udgangen af November. Denne Tilførsel, som steg betydeligt i 1930 og atter er noget forøget i 1931, har foranlediget, at hollandske Landbrugskredse har gjort deres Regering indtrængende Forestillinger om at faa den stærkt afgrænset. Et fra hollandsk Side fremkommet Ønske om Optagelse af en hertil sigtende mundtlig Forhandling førte til, at der i Slutningen af Oktober i Haag og

under hollandsk udenrigsministeriel Ledelse afholdtes Møder, i hvilke fra dansk Side deltog det derværende Gesandtskab, Direktør *Helsted* samt tre af Landbrugsraadet valgte Repræsentanter, hvorhos der fra hollandsk Side deltog ministerielle Embedsmænd samt Repræsentanter for forskellige Landbrugsorganisationer, medens Importører og Konsumenter ikke var direkte repræsenteret.

Under Forhandlingen maatte Landbrugsraadets Repræsentanter paa given Foranledning erklære sig ude af Stand til at turde love Gennemførelse af en betydelig Nedskæring af Kødtilførselen, idet man — som ovenfor nævnt under Omtalen af Kødeksporten til Belgien — savner Midler til effektiv Haandhævelse af hertil sigtende Regulering. Og paa ligeledes given Foranledning udtaltes det fra vor Side, at skulde det virkelig befindes nødvendigt at etablere Kontingentering af Vareomsætningen mellem Holland og Danmark, som begge er afgjort Tilhængere af vidtstrakt Handelsfrihed, maatte vi for vort Vedkommende foretrække at lade os en saadan Ordning paa tvinge og med derved fritaget Ansvar for Ordningens praktiske Haandhævelse. — Med Gyldighed fra 1. Januar 1932 har Holland senere vedtaget en Toldforhøjelse for Kød, svarende til 20 pCt. af den af Hollænderne selv hver Maaned fastsatte Værdi. Og ligeledes er vedtaget en Lov, der aabner Adgang til en Kontingentering af Kødtilførselen.

Ogsaa i det forløbne Aar har S c h w e i z aftaget et ikke ringe Kvantum dansk Smør: i Aarets første 11 Maaneder ca. 4800 Tons. Fra 1. Septbr. 1930 var den schweiziske Smørtold forhøjet fra 70 til 120 Frcs. pr. 100 kg. Endnu kraftigere greb man imidlertid ind overfor Margarine, der indeholder mere end 50 pCt. Smør, idet Tolden for denne Blandingsvare forhøjedes fra 40 til 140 Frcs. pr. 100 kg. I Begyndelsen af Maj fremkom Forlydender om, at Schweiz agtede at forhøje Smørtolden med yderligere 50 Frcs. pr. 100 kg., hvilket foranledigede Landbrugsraadet til at anmode Udenrigsministeriet om gennem Gesandt-

skabet i Bern at undersøge Sagen og, hvis Rygtet bekræftedes, at udhæve den Misstemning, som vilde skabes ved et saadant Indgreb i vore hidtidige Afsætningsmuligheder. Det nævnte Forlydende viste sig imidlertid urigtigt. Atter i Oktober er der fremkommet Meddelelse om, at en Forhøjelse af den schweiziske Smørtold er taget op til Overvejelse under Hensyn til Virkningerne af den lave Valuta i de Lande, som har ophævet Guldindløseligheden.

Frankrig har hidtil aftaget et ret anseligt Kvantum dansk Smør — indtil Udgangen af Oktober ca. 4900 Tons — samt en ikke ubetydelig Del af vor Kødeksport, nemlig til Udgangen af November ca. 3000 Tons.

Den 1. Oktbr. modtog Raadet imidlertid gennem Udenrigsministeriet telegrafisk Meddelelse fra Gesandtskabet i Paris om, at Frankrig fra 1. Oktbr. og foreløbig til 31. Decbr. vilde fastlægge Kontingenter for Indførsel af bl. a. lev. Kvæg, Svin, Kød og Kødvarer, Mælk, Smør og Ost. Om denne Sag har Raadet maattet rette en Række Henvendelser, saavel til Ministeriet som til de interesserede Eksportorganisationer. Den trufne Ordning rammer nemlig vor Eksport til Frankrig meget haardt, hvilket alene fremgaar af, at det for det nu løbende Kvartal fastlagte Smørkontingent allerede i Begyndelsen af November var forbrugt og endog overskredet med 10 pCt., hvormed vor Udførsel til Frankrig standsedes for den resterende Del af Aaret. Og for Kødeksportens Vedkommende dekrettedes en tilsvarende Standsning fra 26. November.

I særlig Grad har Aaret altsaa budt paa urolige og vanskelige Afsætningsforhold. Og som alt anført har Landbrugsraadets efterhaanden bredt udformede Arbejdsorganisme haft at præstere sin rundelige Andel af de der ved nødvendiggjorte mangesidige Overvejelser, Forhandlinger og dertil knyttede skriftlige Udfærdigelser.

Den ovenfor omhandlede Del af disse omfatter imidlertid kun Hovedlinierne for den Side af Virksomheden, som gjaldt Forsøg paa at mildne de af Udlandet tilsigtede Hindringer for vor Landbrugseksport samt, overfor alle-

rede paaførte vanskelige Afsætningsvilkaar, saa vidt gør-
ligt at finde farbar Vej for denne. Men hertil kommer
det Led af Virksomheden, som gælder Raadets Medvirk-
ning ved Behandlingen af de mangeartede Problemer, som
herhjemme rejser sig angaaende vor Produktion og Af-
sætning af Landbrugsvarer, og som ikke mindst i det for-
løbne Aar har krævet en stor Arbejdsindsats.

En indgaaende Omtale af denne Side af Virksomheden
ville være uforenelig med en rimelig Afgrænsning af nær-
værende Redegørelse. Dette vil være forstaaeligt, naar det
oplyses, at det Præsidium og Raadet i Aarets Løb forelagte
Arbejdsstof spænder over godt 2000 maskinskrevne Folio-
sider. I det væsentlige kan derfor kun lige nævnes de
vigtigere af herhenhørende Arbejdsopgaver, af hvilke ad-
skillige har givet Anledning til indgaaende Forhandlin-
ger.

Det skal herunder anføres, at Landbrugsraadet selv-
følgelig med Opmærksomhed har fulgt den Del af vort
hjemlige Lovgivningsarbejde, som mere eller mindre di-
rekte angaar Landbrugets Interesser. Med Repræsentation
i forskellige Fællesudvalg har Raadet saaledes medvirket
ved Afgivelse af Fælleserklæringer, gældende bl. a. den
sociale Lovgivning, Takstnedsættelser og det Rigsdagen
forelagte Lovforslag angaaende Landbrugskrisen, hvor-
hos det paa ministeriel Anmodning har afgivet Erklæring
bl. a. vedrørende Lov om Prisaftaler, om international
Veksel- og Checklovgivning — overensstemmende med
en derom af Andelsudvalget afgiven Udtalelse — om in-
ternational Organisation af Produktion og Omsætning
(Karteldannelse), om et foreliggende Udkast til Konven-
tion, omhandlende Oprettelse af et internationalt Land-
brugs-Hypotheksselskab, om en til den 26. Marts i Rom
berammet international Konference om Kornproduktion
og Kornhandel, hvor Generalsekretær Høgsbro Holm re-
præsenterede Raadet, om Tinglysningsloven samt om
eventuel Oprettelse af en dansk Koloni af Landbrugere i
henholdsvis Chile og Argentina. Yderligere har Raadet

jevnlige deltaget i Møder i Landbrugs- og Udenrigsministeriet, gældende tilsigtede Lovgivnings- og administrative Foranstaltninger i saavel Ind- som Udland.

Men ogsaa mangfoldige andre Sager har Landbrugsraadet enten paa eget Initiativ eller ved Henvendelse fra særlig Interesserede taget op til Behandling og ofte med Paakaldelse af ministeriel Støtte til Sagernes Fremme i Henhold til Raadets derom forebragte Ønsker.

Blandt saadanne Sager kan nævnes dels Forhandlinger vedrørende Nedsættelse af Skibs- og Banefragter samt af Taksterne for Dyrlægernes Sundhedseftersyn, Indsyning og Markedstilsyn, dels Henvendelser til Ministeriet angaaende den ved Sterlingens Løsgørelse fra Guldindløselighed opstaaede Valutasituation og angaaende Sikring af det for Landbrugseksporten nødvendige Materiel af Kølevogne, dels Forhandlinger vedrørende den af Tyskland i Begyndelsen af August indførte Deviserordning samt dels Medvirkning ved bl. a. Avlsdyreksport og Tilvejebringelse af en Mejerifilm.

Nævnes kan ogsaa, at Raadet har holdt interesserede Landbrugskredse underrettet om de i Udlandet planlagte Udstillinger, Messer og Kongresser, samt medvirket til, at dansk Landbrug blev repræsenteret paa flere af disse.

Som sædvanlig har Raadets Arbejde haft fortræffelig Støtte i de af Statskonsulenterne i England og Tyskland afgivne hyppige og udførlige Indberetninger, som gennem Landbrugsministeriet meddeles Raadet.

Dettes regelmæssige Publikationer har, foruden ugentlig Udsendelse af »Landbrugsraadets Meddelelser«, omfattet den ifjor begyndte kvartalsvise Udsendelse af en Brochure paa Engelsk, og halvaarlig Udsendelse af en tilsvarende paa Tysk, afgivne til Handlende med danske Landbrugsprodukter i England og Tyskland, hvorhos der i 1931 er udsendt 2 Numre af en tilsvarende fransk Publikation til Handlende i Frankrig, Belgien, Schweiz og Italien.

Af Plenarmøder har Raadet i indeværende Aar afholdt

3 og af Præsidiemøder 25, hvorhos Præsidiet enten samlet eller ved enkelte af dets Medlemmer som sædvanlig har afholdt en Række Møder med Repræsentanter for de Raadet tilknyttede Organisationer.

I afvigte Efteraar er Raadet flyttet til »Axelborg« og har dér faaet gode, rummelige og for dets Virksomhed særdeles velegnede Lokaler.

Ogsaa i det forløbne Aar har Selskabet afgivet et Beløb af 1200 Kr. til Landbrugsraadet og har vedtaget at yde et tilsvarende Beløb for 1932.

Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling.

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 18. December 1931 blev forelagt Forslag til Ændring i Selskabets Love. Det vedtoges enstemmigt, at Forslaget skulde nyde Fremme, og det vil derefter senere blive forelagt til endelig Vedtagelse paa en ekstraordinær Generalforsamling.

Forslaget har følgende Ordlyd:

Love

for

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

I. Selskabets Ledelse og almindelige Virksomhed.

§ 1. Selskabets Formaal er at fremme det danske Landbrugs almene Vel.

I Fællesskab med andre Organisationer danner Selskabet en Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde i Danmark (jfr. Afsnit II).

§ 2. Som *bidragydende Medlemmer* af Selskabet kan optages saavel Personer som Foreninger og Institutioner.

Bestyrelsen tager ved Stemmeflerhed Bestemmelse om nye Medlemmers Optagelse og fastsætter Medlemsbidraget.

Foreninger og Institutioner repræsenteres over for Selskabet ved Formanden eller en anden af den paagældende Forening eller Institution udpeget Person.

Hvert Medlem (Person, Forening eller Institution) har 1 Stemme. Samtlige Medlemmer modtager et Eksemplar af de Skrifter, som Selskabet udgiver. Ethvert Medlem kan til Præsident indgive Forslag angaaende Selskabets Virksomhed.

Udmeldelse af Selskabet kan kun ske til Udgangen af et Kalenderaar og med mindst 3 Maaneders Varsel.

§ 3. Som *Æresmedlemmer* eller som *bestandige Medlemmer* af Selskabet kan — paa Forslag af Bestyrelsen og ved Beslutning af Generalforsamlingen — optages saavel danske som udenlandske Personer, der i særlig Grad har virket for Selskabet eller Landbrugets Fremme.

§ 4. Selskabets Ledelse varetages af en *Bestyrelse*, omfattende et Præsidium og et Bestyrelsesraad.

§ 5. *Præsidiet* bestaar af 3 Præsidenter. Ordinært vælges disse for 3 Aar ved skriftlig Stemmegivning af Selskabets Medlemmer og saaledes, at der aarlig er at vælge én Præsident. Denne Stemmegivning foregaar saaledes, at Selskabet senest 3 Uger før Generalforsamlingen udsender Stemmesedler til Medlemmerne, og disse Stemmesedler skal i behørig udfyldt Stand være Selskabet i Hænde senest Dagen før Generalforsamlingen. I Tilfælde af Lighed i Stemmetal afgøres Valget af Bestyrelsen ved Lodtrækning. Hvis ikke anden Afgørelse træffes mellem Præsidenterne indbyrdes, skal den Præsident, som inden for den treaarige Valgperiode har størst Anciennitet, fungere i det paagældende Kalenderaar som ledende Præsident. Ved ekstraordinær Afgang af én Præsident inden Funktionstidens Udløb kan og ved tilsvarende Afgang af flere Præsidenter skal snarest muligt foretages ekstraordinært Præsidentvalg ved skriftlig Stemmegivning, hvortil der gives Medlemmerne 3 Ugers Frist. I fornødent Fald benyttes Lodtrækning til Afgørelse af ekstraordinært valgte Præsidenters Funktionstid.

§ 6. *Bestyrelsesraadet* bestaar af 22 medlemsvalgte og indtil 20 andre Medlemmer.

a) De 22 medlemsvalgte Bestyrelsesmedlemmer vælges af Selskabets Medlemmer ved skriftlig Stemmegivning, der foregaar som ovenfor i § 5 fastsat for Stemmegivningen ved ordinært Præsidentvalg. Valgene gælder ordinært for 3 Aar. Reglerne for den aarlige Afgang af ca. en Tredjedel af de medlemsvalgte Bestyrelsesmedlemmer fastsættes af Bestyrelsen. Genvalg kan finde Sted. Afgaar et Medlem inden Funktionstidens Udløb, vælges en Afløser til at indtræde i hans Sted fra den næste ordinære Generalforsamling efter de ovenfor i denne Paragraf givne Regler.

b) De indtil 20 andre Medlemmer af Bestyrelsen udgøres af Medlemmerne i Fællesudvalget for Samvirksomheden (jfr. § 16) og Selskabets Repræsentanter i henholdsvis Landbrugsraadet, Statens Husdyrbrugsudvalg, Statens Planteavljudvalg, Statens Redskabsudvalg, Udvalget for Det landøkonomiske Driftsbureau og Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Medlemmer af andre Udvalg eller Organisationer end de ovennævnte kan efter Bestyrelsens Indstilling af Generalforsamlingen vælges som Medlemmer af Bestyrelsen.

Forsaavidt de under Punkt b nævnte Medlemmer eller

Repræsentanter ikke paa anden Maade er eller bliver indvalgte i Bestyrelsesraadet (jfr. Punkt a), følger deres Funktionstid i Bestyrelsen den Periode, i hvilken de har Sæde i de paagældende Udvalg eller Organisationer.

Antallet af de Medlemmer, som i Henhold til Punkt b tiltræder Bestyrelsen, maa tilsammen ikke overstige 20.

Hvert Bestyrelsesmedlem har 1 Stemme.

§ 7. Præsidiets har Ledelsen af Selskabets Anliggender overensstemmende med dets Love og med den af Generalforsamlingen vedtagne Virksomhedsplan.

Præsidiets sammenkalder Medlemmerne af Bestyrelsesraadet i Kalenderaarets sidste Halvdel til et Bestyrelsesmøde for at vedtage det Forslag til Selskabets Virksomhed og Aarsudgifter, som skal forelægges Generalforsamlingen. Andre Bestyrelsesmøder kan sammenkaldes af Præsidiets, naar dette finder Anledning dertil, eller naar mindst en Fjerdedel af Bestyrelsesraadets Medlemmer skriftlig forlanger det. Hvert Bestyrelsesmøde ledes af en af Præsidenterne.

§ 8. Til Drøftelse af visse Spørgsmaal eller Varetagelse af bestemte Hverv kan — saavel af Bestyrelsen som af Præsidiets — udpeges særlige Udvalg. Beretning om de nedsatte Udvalgs Virksomhed skal forelægges Bestyrelsen eller Generalforsamlingen.

§ 9. Selskabets *Sekretær* og *Kasserer* ansættes af Bestyrelsen efter Indstilling af Præsidiets. Yderligere nødvendig lønnet Medhjælp antages af Præsidiets.

§ 10. Selskabets Regnskabsaar følger Statens Finansaar. Til at revidere Selskabets Regnskaber vælges ved skriftlig Stemmegivning af og blandt Selskabets Medlemmer efter de Regler, der i § 5 er foreskrevet for ordinært Præsidentvalg, 3 *Revisorer*, som fungerer i 3 Aar, og hvoraf én fratræder hvert Aar efter Omgang. Til Revisorernes Raadighed stilles det fornødne Pengebeløb til derfor at lade Talrevisionen udføre. Revisorernes Antegnelser og Regnskabsførernes Besvarelser forelægges Bestyrelsen til Decision før den ordentlige Generalforsamling.

§ 11. Ordentlig Generalforsamling afholdes hvert Aar i Kalenderaarets sidste Kvartal; Dagen og Tiden bestemmes af Præsidiets. Overordentlig Generalforsamling kan afholdes til enhver Tid, naar Præsidiets finder Anledning dertil, eller naar den forlanges skriftlig af en Fjerdedel af Bestyrelsesraadet eller af 20 af Selskabets Medlemmer. Bekendtgørelser om Selskabets Generalforsam-

linger finder Sted med mindst 3 Ugers Varsel i Tidsskrift for Landøkonomi eller ved Meddelelse direkte til Selskabets Medlemmer.

§ 12. Præsidiets forelægger paa den ordentlige Generalforsamling:

- 1) Forslag til Selskabets Virksomhed for det næste Regnskabsaar;
- 2) Overslag over Selskabets Indtægter og Forslag til dets Udgifter for det næste Regnskabsaar;
- 3) Regnskaberne for det foregaaende Aar med Revisorernes Antegnelser, Regnskabsførernes Besvarelser og Revisorernes Vedtegninger samt den derpaa faldne Decision.

Naar et Medlem af Selskabet ønsker at stille et Forslag, sigtende til at indføre en ny Virksomhedsgren eller ophæve en ældre, skal saadant være indleveret skriftligt til Selskabet senest 3 Uger før Generalforsamlingen og foreløbig forhandles i et Bestyrelsesmøde, som afgør, hvorvidt Forslaget vil være at forelægge Generalforsamlingen. Det samme gælder om Forslag til Forandring i Selskabets Love.

§ 13. Præsidiets fører Tilsyn med Selskabets Kasse og foranlediger afholdt jævnlig Kasserevision og -eftersyn i Aarets Løb. Kun Præsidiets, eller en af Præsidenterne med de andres Bemyndigelse, kan udstede Anvisninger paa Selskabets Kasse.

Præsidiets drager Omsorg for Frugtbargørelsen af Selskabets Kapitalformue. Af denne anbringes 280 000 Kroner paa Indskrivningsbevis i Statskassen. Denne Sum danner Selskabets Grundfond, som ikke maa formindskes, men som skal behandles som en Arv til Fremtiden; og følgelig kan Generalforsamlingen ikke tage anden Bestemmelse med Hensyn til denne. Dette sidste gælder ogsaa om de Summer, som skænkes Selskabet i bestemte Øjemed.

Renterne af Selskabets Arbejdsfond — oprindelig 100 000 Kr., og hvis Størrelse til enhver Tid skal fremgaa af Selskabets aarlige Regnskab — kan anvendes til Dækning af Samvirksomhedens Udgifter (jfr. § 19), medens den Del af Renterne, som ikke maatte finde Anvendelse hertil, ifølge Beslutning af Bestyrelsen enten kan anvendes til Selskabets almindelige Virksomhed eller til Forøgelse af Fondet.

Resten af Selskabets Kapitalformue anses som et Reservefond, som ved særlig Anledning kan anvendes med Generalforsamlingens Samtykke, men dog i de følgende Aar atter skal tilvejebringes i den oprindelige Størrelse. Kun Reservefondet kan benyttes som Depositum for Laan.

II. Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

§ 14. Samvirksomhedens Formaal er at virke til Fremme af det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark.

§ 15. I Samvirksomheden, der er dannet af
 Det kgl. danske Landhusholdningsselskab,
 Foreningen af danske Landbrugslærere,
 Foreningen af danske Landbrugskonsulenter og
 Foreningen af danske Landbrugsblade,

kan optages andre Organisationer, hvis Medlemmer enten staar i Landbrugsvidenskabens, det landøkonomiske Oplysnings-, Forsøgs- eller Forskningsarbejdes Tjeneste.

Betingelserne for andre Organisationers eller Institutioners Optagelse i Samvirksomheden bestemmes af dennes Fællesudvalg (jfr. § 16) og af Selskabets Bestyrelse. Kan der ikke opnaas Enighed mellem Fællesudvalget og Bestyrelsen, kan Sagen indankes til endelig Afgørelse paa Selskabets Generalforsamling.

§ 16. Samvirksomheden ledes af et *Fællesudvalg* bestaaende af:

a) 1 Repræsentant (med en valgt *Suppleant*) for hver af de i Samvirksomheden optagne Organisationer.

b) Et tilsvarende Antal Repræsentanter, valgt af Selskabets Bestyrelse.

En blandt Selskabets Repræsentanter valgt *Formand* og en blandt Repræsentanterne i Gruppe a valgt *Næstformand* danner Fællesudvalgets og Samvirksomhedens *Formandsskab*. Saavel Repræsentanterne i Gruppe a som Gruppe b er stemmeberettigede ved Valg af baade *Formand* og *Næstformand*. Valgene til *Formandsskabet* gælder ordinært for 1 Aar, dog ikke ud over den Tid, vedkommende Medlem af *Formandsskabet* har Sæde i *Fællesudvalget*.

Samvirksomhedens Kontorarbejde varetages ordinært af Selskabets Sekretariat.

§ 17. Samvirksomheden behandler saadanne Spørgsmaal af landøkonomisk Interesse, som af en af de deltagende Organisationer eller af Selskabet ønskes gjort til Genstand for Fællesvirke.

§ 18. Samvirksomheden stilles til Raadighed for Regering og Rigsdag ved Behandlingen af Sager, der ligger inden for de deltagende Organisationers Virkefelt, ligesom den er rede til Samarbejde med andre Sammenslutninger og Institutioner.

§ 19. Til Dækning af Samvirksomhedens Udgifter ydes forlods af Selskabets Arbejdsfond (jfr. § 13) et aarligt Bidrag, udgørende indtil 10 Kr. for hvert af Selskabets Medlemmer, som tillige er Medlem af en eller flere af de i Samvirksomheden deltagende andre Organisationer end Selskabet.

Selskabets aarlige Bidrag til Samvirksomheden maa ikke uden særlig Vedtagelse af dets Bestyrelse overstige de anførte 10 Kr. pr. Medlem og ikke tilsammen udgøre mere end Arbejdsfondets Renteindtægt.

§ 20. Samvirksomhedens Budget skal forelægges Selskabets Præsidium til Godkendelse, og dens Regnskab skal forelægges Selskabets Bestyrelse til Decision.

§ 21. I Tilfælde af Samvirksomhedens Ophør overgaar dens Arkiv og samtlige andre Ejendele til Selskabet.

§ 22. Forandringer i ovenanførte Love kan kun træde i Kraft efter at være forhandlede først i et Bestyrelsesmøde og dernæst paa 2 efter hinanden følgende Generalforsamlinger, af hvilke den første skal være den ordentlige, og af den første Generalforsamling med simpel Stemmefflerhed vedtaget at nyde Fremme, af den sidste endelig vedtaget med mindst tre Fjerdedele af de mødte Medlemmers Stemmer.

Midlertidig Bestemmelse:

De ovenanførte Love træder først i Kraft fra det Tidspunkt, da Landhusholdningsselskabet og mindst én af de øvrige i § 15 nævnte Foreninger har vedtaget at indtræde i Samvirksomheden. Samvirksomhedens første Virkeaar søges saa vidt muligt paabegyndt til 1. April 1932. Valg i Henhold til de ovenanførte Love finder første Gang Sted til Selskabets ordinære Generalforsamling i 1932.

Bemærkninger til foranstaaende Forslag.

1. Selskabets Ledelse og almindelige Virksomhed.

Siden 1872, da den sidste større Ændring af Selskabets Love gennemførtes, har der fundet en meget betydende Nydannelse Sted inden for dansk Landbrugs Foreningsliv. En meget væsentlig Del af Selskabets tidligere Opgaver røgtes nu af en lang Række af yngre, delvis specialiserede Organisationer og Institutioner. Mange af de yngre Organisationer er sammensluttede i landsomfattende Samvirksomheder,

der hver paa sit særlige Omraade varetager visse Sider af det moderne Landbrugs mangeartede faglige og økonomiske Interesser.

Hensigten med det foreliggende Forslag har været under Hensyntagen til Selskabets Traditioner og med færrest mulige Ændringer af de nugældende Love at søge tilvejebragt en for Selskabets Virke gunstigere Stilling indenfor Landbrugets nutidige Organisationsformer.

ad § 1. Ved den foreslaaede Formulering af Paragraffen er det holdt for Øje, at mange Særopgaver indenfor dansk Landbrug nu som Regel varetages af særlige Organisationer. Selskabets Formaal er som hidtil at fremme Landbruget i Almindelighed. Betingelsen for, at dette kan ske, er, at Selskabet til enhver Tid kan regne med en Medlemsstab, bestaaende af Personer og Repræsentanter for Organisationer, der uden Hensyn til egen økonomisk Fordel vil gøre en Indsats til Fremme af det danske Landbrugs almene Vel. Med særligt Henblik paa det landbrugsfaglige Oplysnings- og Forskningsarbejde er der i § 1 tilføjet et nyt Stykke, henvisende til et fast Samarbejde med andre Organisationer (jfr. Bemærkningerne til § 14).

ad § 2. Bortset fra Landboforeningerne, som ved Lovændringen af 1872 fik Ret til at besætte Halvdelen af Pladserne i Selskabets Bestyrelsesraad, har de øvrige landøkonomiske Organisationer ikke haft nogen særlig Adgang til at præge Selskabets Ledelse.

Tanken om at søge Selskabet udvidet til at blive en Fællesrepræsentation for saa vidt muligt alle de landbrugsfaglige Organisationer i Danmark har ikke vist sig gennemførlig. (Grunden hertil maa antageligt i Hovedsagen søges deri, at Flertallet af de paagældende Organisationer forlængst har etableret landsomfattende Samvirksomheder. Landboforeningerne har saaledes i omtrent de sidste $\frac{2}{3}$ af Tiden siden 1872 haft en virksom Fællesrepræsentation i »De samvirkende danske Landboforeninger«). Naar den Landboforeningerne tildelte Særstilling indenfor Selskabets Bestyrelsesraad nu foreslaas ophævet, maa dette ikke betragtes som Udtryk for, at Samarbejdet med Landboforeningerne fra Selskabets Side ønskes svækket — tværtimod. Formaalet med den foreslaaede Paragraf har været at skabe Muligheder for et Samarbejde ikke blot med Landboforeningerne, men med alle de landøkonomiske Foreninger og Institutioner, der vil medvirke til Fremme af Selskabets Formaal.

Efter det foreliggende Forslag vil alle Foreninger og Institutioner, der er Medlemmer af Selskabet, blive lige-stillede med Hensyn til Indflydelse paa Selskabets Ledelse.

ad § 3. Den foreslaaede Formulering af Paragraffen medfører Muligheder for at optage »Ikke-Medlemmer« og Udlændinge som bestandige Medlemmer eller Æresmedlemmer. Den tidligere Bestemmelse om, at disse Medlemmer har »fulde Medlemsrettigheder uden Er-

læggelse af Medlemsbidrag« er ikke medtaget og bør antagelig udelades, da det formentlig kan betragtes som en Selvfølge, at Æresmedlemmer og bestandige Medlemmer ikke skal betale Medlemsbidrag, samt at de vil faa tilsendt de af Selskabet udgivne Skrifter.

Da der ikke her i Landet findes noget Landbrugsakademi eller rent landbrugsvidenskabeligt Selskab, kan det maaske være af Betydning, at man fra Selskabets Side kan hædre Folk, der i særlig Grad har gjort sig fortjent af Landbruget. Der har tidligere været Forslag fremme om i Selskabet at optage udenlandske Medlemmer paa særlige Vilkaar. Med den hidtidige Formulering af § 3 kan dette kun undtagelsesvis lade sig gøre, da det kræves, at de paagældende i Forvejen skal være ordinære (bidragydende) Medlemmer af Selskabet.

ad § 4. Er principielt uændret. Omtalen af Bestyrelsesraadsmedlemmernes Antal samt Sekretær og Kasserer udeladt.

ad § 5. I Hovedsagen uændret, dog med en Tilføjelse om at Præsidenterne indbyrdes kan afgøre, hvem af disse der i et givet Kalenderaar skal være ledende Præsident.

ad § 6:

a) Bestemmelsen om, at der blandt Selskabets Medlemmer vælges 22 Personer til Bestyrelsesraadet, er bibeholdt.

I Stedet for de 22 tidligere landboforeningsvalgte Medlemmer af Bestyrelsesraadet er det foreslaaet, at

b) Selskabets Repræsentanter i visse Udvalg samt Medlemmer af det saakaldte Fællesudvalg (se § 16) faar Sæde i Bestyrelsen.

I mange Tilfælde vil de paagældende Personer sikkert i Forvejen være medlemsvalgte Bestyrelsesmedlemmer (jfr. Punkt a), saa den foreslaaede Ordning behøver ikke at medføre nogen talmæssig stor — men derfor alligevel faglig vigtig — Forøgelse af Bestyrelsen.

De under Punkt b nævnte Bestyrelsesmedlemmer maa ingensinde udgøre mere end 20, altsaa højst $\frac{4}{9}$ af den samlede Bestyrelse, hvis Flertal (mindst $\frac{5}{9}$) udgøres af de 22 medlemsvalgte Bestyrelsesmedlemmer + 3 Præsidenter.

Ved den foreslaaede Ændring af Paragraf 6 kan der skabes Muligheder for nogen Indskrænkning af det nuværende Antal af Medlemmer i Bestyrelsen, og der aabnes tillige Muligheder for et fortsat direkte Samarbejde med de hidtil landboforeningsvalgte Bestyrelsesmedlemmer, som repræsenterer Selskabet i visse Udvalg eller Organisationer.

Endvidere aabner Ændringen til Paragraf 6 Muligheder for at indskrænke Bestyrelsesraadets Medlemsantal ret betydeligt, hvis de 25 direkte medlemsvalgte Personer i Bestyrelsen er villige og kvalificerede til at besætte de Stillinger i og udenfor Selskabet, hvis Indhavere i Henhold til Punkt b skal have Sæde i Bestyrelsesraadet.

Gennem den foreslaaede Ordning menes der at være skabt Mulig-

heder for en tilstrækkelig stor, alsidig og sagkyndig Bestyrelse, repræsenterende dansk Landbrug i dets forskellige Forgreninger.

ad §§ 7-13 og 22. I disse Paragraffer er ikke foreslaaet principielle Ændringer.

II. Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

ad § 14. Hidtil har Konsulenter, Landbrugslærere, Landbrugsskribenter, Forsøgsfolk m. fl., hvis Virksomhed nøje er knyttet til Fremme af Landbruget, ikke haft noget Mødested for Drøftelse af fælles Interesser paa Landbrugets faglige Arbejdsmark.

Ved de i de senere Aar førte Forhandlinger om Selskabets Reorganisation har dette Forhold været stærkt fremdraget, og der viste sig en vaagen Forstaaelse af den Betydning, det kunde have, hvis Selskabet i Fremtiden ogsaa kunde medvirke i et Samarbejde for at fremme det rent landbrugsfaglige Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark.

ad § 15. I Paragraffen er anført de Foreninger, med hvilke Selskabet i første Linie kan tænke sig et saadant Samarbejde etableret, og der er tillige angivet Karakteren af de Organisationer m. v., der eventuelt senere kan optages i den skitserede Samvirksomhed.

ad § 16. Den skitserede Ordning sikrer Selskabet en lige saa fyldig Repræsentation i Samvirksomhedens Ledelse som alle de øvrige deltagende Organisationer tilsammen. Hvis man vil betragte Selskabets Medlemmer af Fællesudvalget som Repræsentanter for det arbejdende Landbrug og dets Organisationer, og de andre i Fællesudvalget repræsenterede Foreninger som den mere teoretisk indstillede Side af Landbruget, saa er der her skabt Muligheder for et fra begge Sider lige talstærkt Møde fra Praxis og Teori under Ledelse af en blandt Selskabets Repræsentanter udpeget Formand og en blandt Organisationernes Repræsentanter valgt Næstformand.

ad § 19. Det er forudsat, at Samvirksomhedens løbende Udgifter i Hovedsagen kan dækkes af Selskabets Arbejdsfond. Den Del af Arbejdsfondets Renter, der uden særlig Bevilling aarlig kan stilles til Raadighed for Samvirksomheden, er dog begrænset til 10 Kr. for hvert af Selskabets Medlemmer, som tillige er Medlemmer af en eller flere af de i Samvirksomheden iøvrigt deltagende Organisationer. Skal der stilles større Beløb til Raadighed fra Selskabets Side, maa dette vedtages i Selskabets Bestyrelse.

ad §§ 20 og 21. Motiveringen for disse Paragraffer maa søges deri, at Selskabet formentlig kommer til at afholde Hovedparten af Samvirksomhedens Udgifter.

Bog anmeldelse og udkomne Bøger.

Fortsatte Undersøgelser over „hvid Kyllingediarrhoes“ (Hønsetyfus') Udbredelse i Danmark (1930—31). 115. Meddelelse fra delelse fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium. Af Professor, Dr. C. O. Jensen. Særtryk af Maanedsskrift for Dyr læger. 6 Sider. (Kbhvn.).

I 1928 begyndte Serumlaboratoriet Blodundersøgelser af Høns for at skaffe Klarhed over Udbredelsen af Hønsetyfus i Danmark, og nærværende lille Beretning om Undersøgelserne i 1930—31 frembyder et og andet af Interesse.

I Tidsrummet 1. April 1930—31. Marts 1931 er undersøgt 1130 Besætninger, af hvilke 30,7 pCt. fandtes angrebne, hvilket viser, at Sygdommen er ret stærkt udbredt her i Landet; Antallet af undersøgte Høns indenfor de 1130 Besætninger har været 205 622; af disse viste de 3,1 pCt. Reaktion for Hønsetyfus; Sygdommens Udbredelse indenfor de smittede Besætninger har været meget forskellig, men den forekommer med størst Hyppighed i de store Besætninger.

Beretningen viser ved Taleksempler fra Besætninger, der har været undersøgt flere Gange, at det uden større Vanskelighed kan lykkes at befri sin Besætning for Sygdommen, blot man skaanselsløst fjerner alle reagerende og mistænkelige Dyr og foretager den fornødne Desinfektion. Til Slut anføres Forf., at saafremt der ved Statens Foranstaltning indføres en Kontrol med de Virksomheder, der udruger Æg og derefter spreder »daggamle« Kyllinger vidt omkring, og hvis der samtidig gøres noget for at hindre utilbørlig Falbydelse af Rugeæg fra »blodundersøgte« Høns, vil det utvivlsomt endnu kunne lykkes at hindre, at denne Sygdom, der andre Steder har voldt uhyre Tab, her i Landet faar en faretruende Udbredelse.

Ch. N.

Forsøg med danske og fremmede Stammer af Græsarter. V. 1926—29. Ved *Josef Hansen*. 63 Sider. — Forsøg med Kartoffel-sorter. 1926—29. Ved *L. P. Jacobsen*. 35 Sider. — Forsøg med tidlige og middeltidlige Spisekartofler. 1926—29. Ved *Edv. Christiansen*. 25 Sider. — Undersøgelser af Regnvand. Ved *Frode Hansen*. 32 Sider. — Forsøg med forskellige Kalkmængder til Sandjord. Ved *K. A. Bondorff*. 73 Sider. — Forsøg vedrørende Kultivering, Omlægning og Bearbejdning af Højmoser. Ved *C. J.*

Christensen. 30 Sider. — Forsøg med Eftersaaning, Tromling og Benyttelse af Græs paa Mosejord. Ved *C. J. Christensen*. 32 Sider. — Gødningforsøg paa Forsøgsstationen ved Studsgaard. 1918—28. Ved *N. J. Nielsen*. 88 Sider. — Dyrkningsforsøg med Sorter og Stammer af Rødbeder. 1929—30. Ved *Hakon Sørensen*. 21 Sider. — Forsøg med Foraars- og Efteraarsudførsel af Staldgødning. 1898—1929. Ved *Karsten Iversen*. 68 Sider. — Sortsforsøg med lave, grønne Bønner. 1926—28. Ved *Edv. Christiansen*. 32 Sider. — Forsøg med Kombination af Svovlkalk og Bordeauxvædske-sprøjtninger til Æbletræer. Ved *Nils Dullum*. 23 Sider. — Afsvampnings-Undersøgelser. IV. Udbytteforsøg med Kornarterne. Ved *Ernst Gram*. 23 Sider. — 238.—250. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Undersøgelser over Anæmi hos Pattegrise. Af Forsøgsleder, Dyrlæge *Vald. Adersen* og Dyrlæge *J. E. S. Jørgensen*. 64 Sider. — **Correlation of Occupation with Serologic Reactions for *Brucella Abortus*.** Af Forsøgsleder, Dyrlæge *Axel Thomsen*. 14 Sider. — **Fortsatte Undersøgelser angaaende den intrakutane Tuberkulinprøve.** Af Forsøgsleder, Dyrlæge *N. Plum*. — Meddelelser fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium. 116—118. (Kbhvn.).

5. Beretning fra Landøkonomisk Forsøgslaboratoriums Foderstofkontrol. Beretning om Kontrollens Virksomhed i Aaret 1. September 1930—31. August 1931. Af Forstander *A. C. Andersen* og Assistent *J. Gredsted Andersen*. — Om Handelen med Foderstoffer og Tilskudsfodermidler samt om Foderstofloven. Af Forstander *A. C. Andersen*. 85 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Undersøgelser af dansk Hvede af Høsten 1930. Ved Ingeniør, cand. polyt. *Holger Jørgensen*. Udført for »Hvedeudvalget« med Støtte af Aktieselskabet Dansk Gæringsindustri's Studiefond. 36 Sider og 9 Planer. (Kbhvn.).

11. Aarsberetning fra Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium, Odense. Ved *P. Christensen*. 35 Sider. (Odense).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1930—31. Udarbejdet af Sekretariatet. 133 Sider. (Kbhvn.).

Landøkonomisk Aarbog for 1932. Oversigt over det danske Landbrugs Organisation. Udgivet ved Landbrugsministeriets Foranstaltning. Redigeret af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ved Kasserer *H. M. Knudsen*. 33. Aargang. 207 Sider. (G. B. N. F. Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab Fredag den 18. December 1931. Til Stede var Præsidenterne Forpagter *Chr. Sonne*, Professor *L. Frederiksen* og Kammerherre *N. Juel*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr. Professor *B. Bang*, København, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Lensgreve *A. Danneskjold-Samsøe*, Brattingborg, Direktør *K. Dorph-Petersen*, København, Godsejer, Dr. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard, Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Godsejer *K. Langkilde*, Bramstrup, Professor *O. H. Larsen*, København, Baron *V. Lerche*, Benzonsdal, Godsejer *E. F. de Neergaard*, Skelstofte, Gaardejer *Niels Nielsen*, Farringløse, Godsejer *P. Olufsen*, Qvistrup, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Bækkelund, Højrup, Kammerherre *C. Sehestedt Juul*, Ravnholt, Godsejer *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard, Godsejer *J. Theilmann*, Rungsted, og Forpagter *J. Wilumsen*, Anhof.

Ved Generalforsamlingen samme Dag blev der givet Meddelelse om de fleste af de paa Bestyrelsesmødets Dagsorden opførte Sager, hvorfor der for disse Sagers Vedkommende skal henvises til Referatet af Generalforsamlingen, der vil blive optaget i Tidsskriftet.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, optaget i December 1931:

Gaardejer *H. P. Jakobsen*, »Svælgsgaarden« pr. Gadstrup, indmeldt ved Sekretariatet.

Dyrlæge *Th. Nielsen*, Lobbæk, ved Proprietær *H. Blem*.

- Landmand *Poul Hansen*, Sallerup pr. Lundby, ved Forstander *H. P. Larsen*.
- Komtesse *C. Bille-Brahe-Selby*, Dalkildegaard pr. Millinge, ved Forpagter *Chr. Sonne*.
- Konsulent *H. K. Olsen*, Odense, ved Sekretariatet.
- Den sjællandske Bondestands Sparekasse*, København, ved Sekretariatet.
- Forstander *Th. Rosenstand*, Korinth Landbrugsskole, Korinth, ved Sekretariatet.
- Forvalter *Chr. Selchau-Hansen*, Langeskov pr. Stenstrup, ved Godsejer *V. Selchau-Hansen*.
- Folketingsmand, Proprietær *Kr. Fuglsang*, Hurup, ved Sekretariatet.
- Assistent *J. Bælum*, København, ved Sekretariatet.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Vinteren 1932.

Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdag den 13. Januar 1932: Hesteholdet, dets Betydning og nuværende Stilling. Af Statskonsulent *Aug. Kjær*.

Onsdag den 27. Januar: Produktionens Omfang og Rentabilitet i danske Landbrug af forskellig Størrelse. Af Professor *O. H. Larsen*.

Onsdag den 10. Februar: Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar. Af Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard*.

Onsdag den 24. Februar: Landbrugskrisen. Af Forstander *J. C. Overgaard*.

Onsdag den 9. Marts: Handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter. Af Generalsekretær *A. Høgsbro Holm*.

Foredragene afholdes Kl. 8 Aften i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ, Frederiksholms Kanal 12, København.

Proprietær J. H. Holms Legat til Uddannelse af unge Landmænd uden for Bondestanden. Dette Legat, der bestyres af Landhusholdningsselskabet, vil blive uddelt i Løbet af Marts Maaned, og den Uddannelse af unge Landmænd uden for Bondestanden, hvortil Legatrenten bliver at anvende, kan bl. a. omfatte:

a) Studium i landbrugsvidenskabelig Retning paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, b) Deltagelse i Kursus paa en Landbrugsskole, c) Forberedelse til Eksaminer, til hvilke der fordres Kundskaber, som direkte eller indirekte kan blive Legatnyderen til Nytte ved hans senere Virksomhed ved Landbruget, d) landøkonomiske Studierejser i Ind- og Udland, e) Oplæring i praktiske Landbrugsarbejder, f) Udførelse af videnskabelige eller praktiske Arbejder, der kan bidrage til Legatnyderens Uddannelse i Landbruget.

Til Ansøgning benyttes Skema, der faas paa *Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs* Kontor, Vestre Boulevard 34, København V., og skal være tilbagesendt til Selskabet inden den 1. Februar.

Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabsaaret 1930—31. I 30. Meddelelse fra Det landøkonomiske Driftsbureau er der givet en foreløbig Oversigt over Driftsresultatet i Regnskabsaaret 1930—31, baseret paa Regnskaber fra ca. 200 Ejendomme, der ogsaa i Fjor anvendtes ved den foreløbige Opgørelse og viste sig at falde godt sammen med alle Bureauets Regnskaber.

Det anføres straks i Indledningen, at det med temmelig stor Sikkerhed kan siges, at Resultatet for 1930—31 bliver ringere end noget forudgaaende Aar, siden Driftsbureauet begyndte sine Undersøgelser.

Den samlede Landbrugskapital udviser en lille Stigning siden forrige Aar, medens Bruttoudbyttet er gaaet 21 pCt. ned (fra 822 til 647 Kr. pr. ha) paa Trods af den betydelige Produktionsforøgelse; Nedgangen skyldes naturligvis Prisfaldet paa alle Landbrugets Produkter. Samtidig er ogsaa Driftsomkostningerne gaaet nedad, men kun med 6,4 pCt. (fra 684 til 640 Kr.). Driftsresultatet fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

Oversigt over Driftsresultatet.

	Kr. pr. ha			Nettoudbytte	
	Landbrugs- kapital	Brutto- udbytte	Driftsom- kostninger	Kr. pr. ha	i pCt. af Landbrugs- kapitalen
1930—31	2478	647	640	7	0,3
1929—30	2461	822	684	138	5,6

Nettoudbyttet er gaaet ned fra 138 til 7 Kr. pr. ha, hvilket betyder et Fald i Forrentningsprocenten fra 5,6 pCt. i Fjor til 0,3 pCt. i Aar. Ligesom i Fjor, men modsat Forholdet i 1921—22, har Lolland-Falster den laveste og Vestjylland den højeste Forrentningsprocent. Indenfor de forskellige Størrelsesgrupper falder Udbyttet med stigende Areal, men Forrentningsprocenten bliver ikke væsentlig forskellig, fordi den store Kapital i Smaabrugene kræver mere Forrentning. Ser man imidlertid paa Familiens opnaaede Arbejdsfortjeneste, er denne — omend alt andet end god — betydelig bedre for de smaa Brug end for de store, nemlig gennemsnitlig 1086 Kr., 80 Kr. og ÷ 5468 Kr. pr. Ejendom for henholdsvis under 10 ha, 10—50 ha og over 50 ha.

Kreaturtællingen den 15. Juli 1931. Kreaturtællingen i 1931 var ligesom det foregaaende Aar en »lille« Tælling, kun omfattende Heste, Hornkvæg og Svin. »Statistiske Efterretninger« Nr. 35 giver Oplysning om Resultaterne af Tællingen, der kun omfatter Landdistrikterne. Iøvrigt kan henvises til Forstander *Bredkjærs* Artikel i nærværende Hefte Side 21.

Prisopgave. Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi har udsat følgende Prisopgave:

Der ønskes en — eventuelt paa egne Forsøg støttet — Undersøgelse over Mulighederne for en rationel Udnyttelse af Slakteriernes Biprodukter og en nærmere Redegørelse for, hvorledes denne Udnyttelse kan udføres industrielt. —

Til Præmiering af den eller de bedste Besvarelser af den stillede Opgave stiller Fonden et Beløb paa indtil 3000 Kr. til Disposition. Besvarelserne maa være indsendt senest den 1. Juli 1933 til Fonden, Øster Voldgade 6 C, København, der forbeholder sig Ret til at offentliggøre prisbelønnede Besvarelser helt eller delvist.

Landbruget i 1931.

Radioforedrag den 6. Januar 1932 af Forpagter *Chr. Sonne*.

De Betragtninger over Landbrugssituationen, som det for et Aar siden faldt i min Lod at forelægge Radio-lytterne, var ifølge Forholdenes Natur alt andet end lyst-præget. De var jo nemlig afledet af den Kendsgerning, at det forudgaaende Halvaars store Prisfald for vort Landbrugs Udførselsvarer havde skabt en afgjort Krisesituation ogsaa for dansk Landbrug, med dertil knyttet Trusel for vor hjemlige Samfundsøkonomi. Det anførtes da, at ingen vilde med overbevisende Argumenter kunne varsle Krisens snarlige Ophør. Men medens Aaret 1930 begyndte under lyse og endte under mørke Udsigter for Landbrugs-erhvervet, udtaltes Haabet om, at det maatte stille sig omvendt for Aargangen 1931, saaledes at vi ved Aarets Slutning maatte kunne se Fremtiden mere fortrøstningsfuldt i Møde.

Desværre stiller Virkeligheden sig helt anderledes. Thi Aaret 1931 har jo langtfra bragt Lettelse i Krisesituationen, men har tvertimod efterhaanden, som Aaret skred frem, skærpet denne i foruroligende Grad, og saaledes, at det sikkert nu kun er meget faa Landmænd — og endda nok kun dem, som er støttet af en overkommelig Jordrente eller lav Brugsafgift af Jorden — som af Bedriften kan fremskaffe et blot nogenlunde anstændigt Vederlag for Arbejdsindsatsen.

Det er Aarets stadig fortsatte Fald i Svinepriserne, som har slaaet haardest, fordi dette Prisfald rammer saa godt som alle Landmænd og rammer et overmaade betydnings-

fuldt Led af Produktionen. Men ogsaa Priserne paa Slagtekvæg er undergaaet et mægtigt og meget føleligt Fald. Ganske vist figurerer Slagtekvæg og Kød kun med en Eksportværdi, der udgør rundt en Syvendedel af Eksportværdien af henholdsvis Mejeriprodukter og Bacon. Men for Dækningen af Hjemmemarkedets Behov betyder Slagtekvæget forholdsvis mere. Og sikkert er det i hvert Fald, at vi ved Salg blot af Aarets Udsættere kom til at mangle mangan Hundredkroneseddel, som daarligt kunde undværes. Og det er i denne Forbindelse kun en daarlig Trøst, at Græsfederne — og særlig de, som driver Græsfedning af indkøbte Kreaturer — i Aar har haft at arbejde med en Konjunktur, som har virket fuldkommen ødelæggende paa Græsfedningens Økonomi. Ogsaa Smørpriserne og Ægpriserne er i Aarets Løb undergaaet et anseligt og meget generende Prisfald. Men samtidig med, at man har set ligesom Bunden slaaet helt ud af Svine- og Kreaturpriserne, har Prisfaldet for Smør og Ost dog været mere rimeligt afgrænset.

Spørger vi saa, om der ikke som Modvægt mod al denne Prisfalds-Begrædelighed kan fremdrages Forhold, som ogsaa landbrugsmæssigt set taler til Gunst for det Aar, som nu gik til Ende, maa Spørgsmaalet besvares bekræftende, og endda hvad angaar et saa vigtigt Forhold som Aargangens Planteavl og den rent driftsmæssige Side af Landbrugets Produktion. Thi i saa Henseende har Aaret, rigtig bedømt, i det væsentlige indfriet rimelige Forventninger.

Hvad angaar Markarbejdernes Gang har Aaret ikke efterladt dybtgaaende Mindelser af ubehagelig Art — egentlig det bedste Bevis for, at der ikke har været nogen særlig Grund til Beklagelse. Ganske vist veg Vinteren kun modstræbende og sent for Foraaret. Marts og April var nemlig væsentlig koldere end normalt med megen Frost og især Nattefrost, saa Saaarbejdet mange Steder, selv efter Midten af April, først kunde sættes i Gang langt op ad Formiddagen. En af mine gamle Venner og Fagfæller

med stiv lollandsk Jord holdt paa, at hans Jord normalt kun var bekvem én Time aarlig. Og, hævdede han, det traf altid til, netop som han tog Middagsøvnen. Iaar maa Forholdet imidlertid have stillet sig væsentlig gunstigere. Thi Jorden faldt gennemgaaende særdeles godt. Den megen Frost i Saaperioden har vel medvirket hertil. Og hvorom alting er, kom man nogenlunde rettidig gennem Foraarssaaning og syntes egentlig at være sluppen helt vel derfra. Dette ikke mindst under Indtrykket af, at Maj Maaned var vel egnet til at sætte Humøret op og skabe lys Foraarsstemning. Det blev nemlig en usædvanlig varm Maj med en Gennemsnitstemperatur, der laa et Par Grader over Normalen, hvorhos den gav Jylland en meget rigelig Regnmængde, medens Øerne kun fik sparsom Regn, men ganske vist ogsaa paa den Aarstid gennemgaaende kan nøjes med forholdsvis lidt. Det var altsaa medgaaende Konjunktur for Afgrøderne, og Maj Maaned satte mægtigt Liv i dem. Eller har man nogensinde set Græsset vælte frem, som det gjorde i afvigte Maj! Det slog jo hele Afgræsningsplanen over Ende. Store Græsarealer naaede ud over det rimelige Udviklingsstadium for Afgræsning. Og før man fik set sig for, stod man overfor Høsletten, væsentlig tidligere end normalt. For Bjergningen af Agerhø bragte Aaret ingen Skuffelse, eftersom Avlen laa væsentlig over Middel. Ogsaa Avlen af Enghø lovede helt godt, men bragte mange Steder stor Skuffelse ved uafvendelig Skade, paaført ved skybrudlignende Regnfald den 8. og 9. Juli. Og i det store Hele blev 1931 et godt Græsningsaar, tiltrods for, at flere Perioder med koldt Vejr, og i enkelte Egne tilmed Regntrang nu og da, hæmmede Væksten.

De lyse Forventninger, som Maj Maanedes Medgang vakte om, at Aaret vilde give en usædvanlig stor Høst ogsaa af Korn- og Rodfrugtafgrøder, blev imidlertid ikke indfriet. Det allerede nævnte mægtige Regnfald i anden Uge af Juli har formentlig bidraget væsentlig hertil. I Forbindelse med Stormen, der ledsagede det, piskedes

Kornet i stor Udstrækning ned paa ondartet Vis. Det klaskede Jorden slemt sammen og lavede Vandsamlinger, som navnlig i Roemarkerne hæmmede eller helt ødelagde Afgrøden. Resultatet blev i hvert Fald, at Aarets Kornavl er opgjort til at ligge 6 pCt. og Foderroeavl en endog 11 pCt. under forrige Aars. Hvad Sukkerroeavl angaar, lyder Opgørelsen paa fulde 20 pCt. lavere end ifjor. Her maa imidlertid bemærkes, at det dyrkede Areal har iaar været reduceret med 8 pCt., saaledes at Nedgangen i Udbytte pr. Arealenhed bliver ca. 10 pCt. Aarets Udbytte af Kartoffelavl angives 8 pCt. lavere end ifjor, men da Aarets Areal samtidig er godt 6 pCt. mindre, gaar det omtrent lige op. Det lavere Udbytte af Foderroerne tør iøvrigt regnes væsentlig opvejet ved, at vi iaar heldigvis har en højere Tørstofprocent i vore Roeafgrøder end ifjor. Ved Brugen af forrige Aars Rodfrugtavls som Sammenligningsgrundlag bør ogsaa erindres, at denne var vor hidtil største. Saa alt i alt kan dette Aars Roeavl ikke bedømmes som særlig ugunstig. Saa meget er i hvert Fald sikkert, at Kaalroerne, som iaar har indtaget netop Halvdelen af Landets Foderroearreal, tog sig svært op i den sidste Vækstperiode, hvis forholdsvis gunstige Vejrlig gjorde en Optagning af denne Afgrøde særlig lønnende.

I det Hele taget er der ikke skellig Grund til egentlig Klage over Vejrforholdene fra Eftersommeren og Aaret ud. Vi er indstillet til, at Vejret normalt byder os adskiligt baade af ondt og godt til Høstarbejdet, til Optagning og Sammenkørsel af Roer samt til Efteraarspløjningen. Men Aargangen gav os jo ikke mere ondt Vejrlig, end at vi kunde faa baade Arbejdet med Høsten og i Roemarken fra Haanden uden særlige Genvordigheder, hvorhos der de fleste Steder har kunnet meldes vel afpløjet til Jul, samtidig med, at selv sentsaaede Vintersædafgrøder naaede ønskelig Udvikling inden Vinteren.

Der er saaledes ingen Anledning til at gaa i Rette med Aargangens Vejrlig. Der er saamænd endda tilstrækkelig mange andre Led af de Landbruget tilmaalte Vilkaar, som

kan give Udløsning for et berettiget Mismod. Heller ikke Aarets samlede Høstudbytte fortjener, ret beset, ugunstig Bedømmelse. Hvis der nemlig er god Mening i vor i de senere Aar stærkt opdrevne Anvendelse af Kunstgødning — hvilket turde være hævet over enhver Tvivl — saa kan vi ikke, som det er sket iaar, reducere Kunstgødningsforbruget meget stærkt og samtidig vente en Planteavl, der staar Maal med de senere Aars. Ogsaa i mit eget Landbrug har jeg anset det for naturlig og af Forholdene foreskrevet Økonomi at skære det normerede Kunstgødningsforbrug betydeligt ned. Men at det vilde give sig tilkende i et ringere Avlsudbytte, har jeg intet Øjeblik betvivlet. Naar derfor dette Forhold tages med i Betragtning, kommer man sikkert Sandheden nær ved at betegne Aarets samlede Planteavl som jævnt tilfredsstillende.

Ligesom Aarets Produktion af dyriske Salgsvarer er gaaet sin tilvante Gang — og med en Stigning af 22 pCt. for Svineproduktionen og 16 pCt. for Æggene, men væsentlig uforandret for Smør samt Slagtekvæg og Kød — saaledes er der ogsaa ved Aarets Avl af Grovfoder tilrettelagt et normalt Grundlag for Produktionens Videreførelse i Vinterfodringsperioden. De paagældende Beholdninger vil nok uden særlig Vanskelighed finde Anvendelse, saa de strækker til, som det sig hør og bør. Derimod er der neppe Tvivl om, at der vil gaa altfor stærkt Svind i Foderkornet, idet de lave Kornpriser lige efter Høst fristede til uden Betænkelighed i stor Udstrækning at anvende Kornavlen i Fodringsøjemed og med den opdrevne Svinebestand som Aftager i stor Stil. Den 1. Septbr. laa nemlig Prisen for dansk Byg paa $9\frac{1}{2}$ Kr. mod en Svinepris af 86 Kr. for første Klasses Svin. Idag er de tilsvarende Noteringer ca. $12\frac{1}{2}$ og 62 Kr. Faktorerne i Regnestykket har altsaa helt forskudt sig, hvilket gør en mægtig Forskel i det økonomiske Facit, der fremkommer ved at lade Svinene fungere som Aftagere af Kornet, selv efter at Noteringen sidste Uge er forhøjet med 4 Øre.

Det kræver ikke megen Regnekunst at finde ud af, at

Resultatet af den Form for Kornavlens Udnyttelse for Tiden stiller sig meget ugunstigt, hvilket føles saa meget haardere, som vi ved, at Svineholdet baade i 1929 og 1930 var en Hovedhjørnesten i vort Landbrugs Driftsøkonomi. Naturligvis har vi i den senere Tid haft og har fremdeles for mange Svin. Og det er ubestrideligt, at vi derved selv har været ude om væsentlig at medvirke til, at Priserne er gaaet urimelig langt ned. Advarsler imod at fortsætte paa den nuværende Produktionshøjde turde imidlertid være overflødige. Thi den Opfattelse har vist i behørigt Omfang vundet Raaderum, at nu bør Svinebestanden bringes ned til et rimeligt Omfang. Mange Grise og Ungsvin har allerede maattet lade deres Liv som Følge af denne Erkendelse. Ogsaa Grisesøerne har i den senere Tid maattet undgælde for den modgaaende Konjunktur. Landets Svineproducenter vil imidlertid sikkert med Opmærksomhed have fæstet sig ved de nylig af Formanden for De samvirkende Andelsslagteriers Fællesbestyrelse, Godsejer Theilmann, udtale besindige Ord om i nogen Maade at fare med Lempe ved Indskrænkningen af Svinebesætningerne og ikke at tabe af Syne, at den Fremtid muligvis eller endog sandsynligvis ikke er fjern, hvor Konjunktoren skifter og atter gør en rationelt udformet Svineproduktion lønnende — en Opfattelse, som ogsaa Statskonsulent Sørensen i London har gjort sig til Talsmand for.

Det er selvfølgelig de uforholdsmæssig lave Salgspriser for vore Eksportvarer, der er den egentlige Aarsag til Landbrugskrisen, som derfor i fremtrædende Grad former sig som en Afsætningskrise. Det er jo nemlig Afsætningen af vore Varer, som har mødt voksende Hindringer. De Aarsager, som allerede ved Midsommertid i 1930 bragte indgribende Forstyrrelse i Prisniveauet for vort Varesalg, har gennem 1931 virket med forøget Styrke. Thi fra alle Sider hører man om voksende foruroligende Arbejdsløshed og om dermed forbunden manglende Købeevne, der lammer Efterspørgselen og skaber Overflod af udbudte Varer. Og hertil kommer som en for os særlig

følelig Omstændighed Indførselslandenes stærkt voksende Tilbøjelighed til at møde økonomiske Vanskeligheder ved at værne Hjemmemarkedet mod Udlandets Tilførsler. Der raader for Tiden en abnorm Tilstand med Hensyn til Verdensproduktion, Verdenshandel og internationale Betalingsmidler. Og hvem tør vel under de saaledes foreliggende Omstændigheder varsle nogen nær Udsigt til at naa gennem Krisen til en gunstigere Landbrugssituation. Det kan i denne Forbindelse anføres, at det endog er bleven hævdet, at Ordet Krise neppe er noget rammende Udtryk for den nuværende Situation, eftersom dette Ord snarest betegner noget i Retning af et Vendepunkt eller en Afgørelse, medens meget tyder paa, at den nuværende Situation vil forme sig som en T i l s t a n d af længere Varighed. Det lyder ildevarslende, men som Forholdene stiller sig, tør man ikke hævde, at Betragtningen savner Hjemmel.

For os rejser Tvivlen om en snarlig Udgang af Krisen sig ikke mindst af Indførselslandenes nys nævnte voksende Tilbøjelighed til at værne Hjemmemarkedet til særlig Støtte for deres Landbrug. Det svundne Aar har i saa Henseende dels paaført os stærkt følelige yderligere Hindringer for vor Landbrugseksport og dels varslet nye Vanskeligheder for denne. Genøveløsenet om international Handelsfrihed er bleven kvalt under elementær Tilslutning til en hel modsat Handelstaktik. Det er nemlig løbet over Ende af en saa almindelig knæsat opdreven Beskyttelsespolitik, at selv Lande som Holland og England, der længst stod imod, har set sig henvist til at ændre Signaler og give sig Toldbeskyttelsen i Vold.

I de Lande, som hidtil har mødt vor Tilførsel af Landbrugsvare med Toldpaalæg, er man efter Sædvane gaaet videre ad den betraadte Bane, og Aaret har bragt os ikke faa generende Toldforhøjelser. S c h w e i z har saaledes ved Aarets Slutning hævet Smørtolden fra 120 til 180 fres. — omtrent modsvarende 90 pCt. af vor nuværende Salgspris for Smørret; B e l g i e n har ved Udgangen af November syvdoblet sin hidtidige Smørtold fra 20 til 140 fres.

og samtidig lagt Told paa levende Dyr og Kød; Frankrig har indført en skarp Kontingentering af Landbrugsvarer, som i Forbindelse med Forhøjelse af Toldsatserne føleligt rammer vor Eksport dertil, navnlig af Smør og Slagtevarer, hvorhos Tyskland tidligt paa Aaret forhøjede Tolden bl. a. for levende Svin og fersk Kød. Alt i alt saaledes kraftige Udslag af de paagældende Landes Tendens til at gøre Toldbeskyttelsen mere virksom. Yderligere har imidlertid Holland — hvortil vi førte betydelige og kun lavt fortoldede Kødmængder — nu fra Aarskiftet indført en betydelig Toldforhøjelse og samtidig vedtaget en Lov, der aabner Adgang til en Kontingentering af Kødtilførselen.

Til alt dette kommer saa den Følelse af Utryghed, hvormed vi maa se hen til de mulige Vanskeligheder, der kan beredes vor Eksport til England ved dér tilsigtede Foranstaltninger, som under Pres fra indflydelsesrig politisk Side søges udformede over et nyt og aktivt Toldbeskyttelsesprogram som virksomt Middel til at konsolidere Landets økonomiske Stilling, bl. a. ved at skabe en forøget og haardt tiltrængt Arbejdsbeskæftigelse. Vi har hidtil kunnet slaa os til Ro med, at den i store Dele af det engelske Samfund dybt rodfæstede Uvillie mod Toldbeskatning af Hverdagsforbruget af Fødemidler vilde kunne afværge, at vor Tilførsel af disse skulde blive undergivet generende Toldpaalæg. Men tør vi under den nu raadende Stemning i England fremdeles regne hermed! Vi bør neppe føle os for trygge i saa Henseende. Det fortjener i denne Forbindelse Opmærksomhed, at Statskonsulent Sørensen i en Artikel om det internationale Smørmarked udtaler, at en eventuel Præferenceoverenskomst mellem England og Rigslandene vil yderligere begunstige Samhandelen med Moderlandet. Med Tilfredshed og Beroligelse læser jeg imidlertid Statskonsulentens dertil knyttede Bemærkninger, der lyder: »Det kan imidlertid ikke nytte at tabe Modet. Danmark har i sin nære Beliggenhed og velorganiserede Mejeriindustri saadanne Kort paa Haanden.

at selv en Præferencetold ikke kan slaa os ud af Markedet«.

Ser vi derefter paa Landbrugets udenrigske Omsætning i det forløbne Aar, er det ifølge Prisniveauet kun naturligt, at denne fremtræder med lavere Værdital, end vi i de senere Aar har haft at regne med. Landbrugsraadets foreløbige Opgørelse lyder saaledes paa, at Aarets Udførsel af Landbrugsprodukter har haft en Værdi af 1020 Mill. Kr. mod 1217 Mill. Kr. i 1930, altsaa en Nedgang af ca. 200 Mill. Kr. eller ca. 16 pCt. Samtidig angives Indførselen af Raastoffer til Landbruget at være gaaet ned med 56 Mill. Kr., hvorefter Landbrugets Udførselsoverskud skulde blive 790 mod 931 Mill. Kr. i 1930, altsaa en Nedgang paa 141 Mill. Kr. eller ca. 15 pCt.

Hvad angaar Eksportens Fordeling til de forskellige Aftagerlande, fremviser Aaret adskillige Forskydninger, fornemmelig hidrørende fra, at Tysklands Aftagerprocent af saavel Smør som Kød er gaaet ned. Af Smør aftog Tyskland saaledes kun 18 pCt. af Eksportmængden, eller 7 pCt. mindre end Aaret forud, medens England aftog 72 pCt. eller 4 pCt. mere end i 1930. Til andre Markeder gik altsaa 10 pCt. eller 3 pCt. mere end i 1930. Medens Tyskland i 1930 aftog 32 pCt. af vor Kødeksport, er Procenten i 1931 reduceret til 17, samtidig med at Holland og Belgien har været betydelige Aftagere med ca. 70 pCt. Det bør imidlertid her fremhæves, at vel har den samlede Udførsel i 1931 af Slagtekvæg og Kød været netop paa Højde med forrige Aars Udførsel. Men den meget beklagelige Genoptræden af Mund- og Klovesygen, som henviste Øerne til Eksport af slagtede Kreaturer, har foranlediget, at af Aarets samlede Udførsel af Kreaturer og Kød har Kødeksporten udgjort 48 pCt. mod kun 30 pCt. i 1930. Iøvrigt er den procentiske Fordeling af Aarets Eksport af Bacon, Æg og Ost i det store Hele foregaaet som i 1930.

Der var for et Aar siden Anledning til at undre sig over det ret ejendommelige Forhold, at trods den allerede da indtraadte Krisesituation var Antallet af Tvangsauktioner

over Landejendomme lavt, idet Tallet for de første 11 Maaneder af 1930 var 279 eller netop Halvdelen af Antallet i det tilsvarende Tidsrum i 1929. Iaar stiller Forholdet sig imidlertid helt anderledes, idet de første 11 Maaneder af 1931, for hvilke Tallene kendes, melder om 1113 saadanne Tvangssalg, eller netop en Firdobling af det tilsvarende Tal for det forudgaaende Aar.

Det tør ikke undre, at Tvangsauktionernes Tal er steget saa stærkt. Thi hvis vi ikke ad anden Vej vidste det, saa har vi det landøkonomiske Driftsbureaus Tal som Maal for den Modgang, som dansk Landbrug i det sidste Regnskabsaar har haft at møde. En foreløbig beregnet Forrentningsprocent af Landbrugskapitalen paa 0,3 mod 6,4 som Gennemsnit af Bureauets forudgaaende 14 Virkeaar blev jo Resultatet. Og det paagældende Tal er i al sin Knaphed Udtryk for den frugtesløse Kamp, der allerede fra Sommeren 1930 er ført i mangfoldige Landbrug for at vinde blot beskedne Arbejdsfrugter, hvorhos det gør det let forstaaeligt, at manges dygtig Landmand, som var en bedre Skæbne værdig, har — ved for dyrt overtaget Ejendom i Forhold til Kapitalstyrken — maattet give op overfor det stadig voksende Misforhold mellem Driftsudgifter og Salgsindtægter.

Og dette Misforhold er jo i ingen Henseende ændret til det bedre siden det sidste Regnskabsaars Afslutning i afvigte Forsommer. Tvertimod er Prisfaldet for vore Eksportvarer fortsat siden da. Det er ganske vist bleven afdæmpet i sidste Kvartal ved vor Kronens Løsning fra Guldet. Men Forventningen om, at der herved vilde skabes en almindelig Prisstigning, blev ikke indfriet; og unægteligt stemmer det til Alvor, at de Priser, vi nu faar hjem for vore Salgsvarer, vilde, saafremt Guldpariteten var opretholdt, ifølge Landbrugsraadets Opgørelse svare til bl. a. 42 Øre pr. kg Flæsk og 14 Øre pr. kg levende Vægt for Slagtekvæg.

Vi haaber imidlertid, at Bunden nu maa være naaet. Og vi bygger bl. a. dette Haab paa den Stigning i Korn-

priserne, som den mindre Verdensthøst har fremkaldt i de sidste Maaneder, og som efter almindelig Beregning skulde varsle ogsaa Prisopgang for de dyriske Produkter, som fremstilles af Kornet og øvrige Afgrøder.

Blot saa en saadan og virkelig betydende Prisopgang maa være rykket os nær og ikke være saa fjern, at mangen Landmand ser sig afskaaret Muligheden for at naa velbeholden gennem den nuværende Trængselsperiode.

Modet bør man jo aldrig tabe, og Haabet, som skal underbygge og styrke Modet, bør man aldrig slippe. Det er ikke blot Statskonsulent Sørensen, der — som før nævnt — gør det Løsen til sit, men det melder sig som det rette ved enhver saglig Behandling af vor nuværende Landbrugssituation, hvorhos det i vid Udstrækning finder Genklang indenfor den store Kreds af dem, hvem Skoen trykker.

Og et ikke ringe Mod og en ikke ringe Tro til vort Landbrugs Fremtid ser vi jo vedblivende lagt for Dagen ved de Priser, som endnu i ikke faa Tilfælde opnaas ved frit Salg af Landejendomme.

Maatte saa det nu begyndte Aar byde Vilkaar, der retfærdiggør en saadan Tillid! Maatte Aaret give danske Landmænd øget Styrke og Evne til at besejre de Vanskeligheder, der for Mange truer Bevarelsen af Hjem og Virkefelt! Og maatte det i det Hele taget paa virksom Maade indvarsle de lysere og bedre Tider, som vi alle i det længste bevarer Haabet om snart at naa frem til.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1930.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

Landbrugets Vareomsætning med Udlandet har i flere Aar været stærkt stigende, og denne Udvikling er yderligere fortsat i 1930; de udførte Produktmængder og de indførte Mængder af Hjælpestoffer har nemlig paa enkelte Undtagelser nær været større end i 1929, og for de vigtigste Udførselsartikler: Smør, Flæsk og Æg, har Udførselen i 1930 endog været større end i noget tidligere Aar. Paa Grund af et betydeligt Prisfald for de fleste Varer er imidlertid saavel Udførselens som Indførselens Pengeværdi noget mindre end de to foregaaende Aar, og for Indførselens Vedkommende skal man tilbage til 1926 for at komme ned paa et tilsvarende Tal for samlet Indførselsværdi som i 1930. Da disse Forhold er af ikke ringe Indflydelse paa Landbrugserhvervets Vilkaar, vil der i det følgende blive meddelt en Række Enkeltheder om Udførselens og Indførselens Størrelse af de Varer, som har direkte Tilknytning til Landbruget, og for Sammenligningens Skyld er ogsaa medtaget Tallene for 1929 samt Gennemsnittet for hver af de to Femaarsperioder 1920—24 og 1925—29. Oversigterne støtter sig i det væsentlige paa det statistiske Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og Vareudførsel samt forskellige andre Publikationer fra Det statistiske Departement, og hvor der er meddelt Oplysninger om Englands Indførsel af Landbrugsprodukter, er Tallene hentet fra

»Landbrugsraadets Meddelelser«, idet de dog her er om-
sat i danske Mængdeangivelser.

I Tabellerne 1—3 er der meddelt en samlet Oversigt
over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske
Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af frem-

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Smør	437,0	502,4	488,0	504,2
Fløde og Mælk	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver....	15,2	16,3	18,6	27,2
Ost og Kasein	6,5	7,9	8,0	15,8
Æg, Æggehvite og Æggeblomme	81,6	84,5	94,1	144,4
Flæsk	510,2	488,4	464,6	356,6
Svin og Grise.....	8,5	8,3	5,3	16,5
Heste.....	0,8	2,2	4,8	23,2
Hornkvæg.....	49,7	77,8	64,1	61,5
Faar og Lam.....	—	—	—	0,1
Kød af Hornkvæg.....	19,1	4,8	14,0	24,8
Kød af Faar.....	—	—	—	0,4
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald...	19,9	19,4	18,4	11,5
Kødkonserver	7,7	6,3	5,7	2,8
Fedtstoffer	19,8	15,0	16,0	11,0
Huder og Skind, Talg m. m.....	21,0	22,7	25,2	21,2
Uformalet Korn (herunder Malt).....	7,0	13,5	17,1	16,3
Formalet Korn	1,2	1,6	2,9	3,9
Foderstoffer	0,7	1,2	1,1	1,4
Hø og Halm	—	—	—	0,2
Kartofler og Kaal.....	0,4	0,5	0,4	10,3
Frø til Udsæd.....	10,4	9,0	9,1	14,1
Ialt...	1216,7	1281,8	1257,5	1269,7

mede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbru-
get samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen
mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte
Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været
større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med
et ÷ foran.

Under den opførte Indførsel til Forbrug af fremmede

Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpes-
stoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Sædefrø og
Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar. Men her er
ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter,

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Smør.....	1,4	1,8	2,6	1,9
Ost og Kasein.....	0,8	0,7	1,1	0,9
Æg, Æggehvite og Æggeblomme.....	0,6	0,8	1,0	1,7
Flæsk.....	—	0,1	0,3	2,9
Svin og Grise.....	2,7	3,9	1,4	0,2
Heste.....	4,0	3,3	3,7	5,9
Hornkvæg.....	—	—	0,1	0,9
Faar og Lam.....	—	0,5	0,6	—
Kød af Hornkvæg.....	—	—	—	0,1
Kød af Faar.....	1,6	1,4	1,2	0,6
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald...	3,0	3,0	3,5	1,7
Kødkonserves.....	0,7	0,7	0,5	0,2
Fedtstoffer.....	4,6	5,2	6,5	7,5
Huder og Skind; Talg m. m.....	8,0	10,1	10,3	9,2
Uformalet Korn (herunder Malt).....	139,0	128,1	176,7	168,6
Formalet Korn.....	19,8	20,8	22,5	17,7
Foderstoffer.....	102,0	174,0	166,7	162,7
Hjemmeproducerede Oliekager til For- brug.....	21,7	36,1	27,2	36,0
Hø og Halm.....	—	0,1	—	0,2
Kartofler og Kaal.....	1,5	1,7	3,0	0,8
Frø til Udsæd.....	5,2	7,5	8,4	14,4
Fremmede Gødningsstoffer.....	50,6	65,0	56,4	61,5
Landbrugsinventar.....	10,5	8,2	8,2	8,3
Ialt...	387,7	473,0	501,9	503,9

der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske
Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk,
animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.).
Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede
Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem
Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Olie-

kagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes ikke medregnet i Foderstofudførselstallene i Tabel 1. Endvidere

Tabel 3. Overskudsudførsel. (Mill. Kr.).

	1930	1929	1925 — 29	1920 — 24
Smør.....	435,6	500,6	485,4	502,3
Fløde og Mælk.....	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	15,2	16,3	18,6	27,2
Ost og Kasein.....	5,7	7,2	6,9	14,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme.	81,0	83,7	93,1	142,7
Flæsk.....	510,2	488,3	464,3	353,7
Svin og Grise.....	5,8	4,4	3,9	16,3
Heste.....	÷ 3,2	÷ 1,1	1,1	17,3
Hornkvæg.....	49,7	77,8	64,0	60,6
Faar og Lam.....	—	÷ 0,5	÷ 0,6	0,1
Kød af Hornkvæg.....	19,1	4,8	14,0	24,7
Kød af Faar.....	÷ 1,6	÷ 1,4	÷ 1,2	÷ 0,2
Kød af andre Dyr samt Slagteri- affald.....	16,9	16,4	14,9	9,8
Kødkonserves.....	7,0	5,6	5,2	2,6
Fedtstoffer.....	15,2	9,8	9,5	3,5
Huder og Skind; Talg m. m.....	13,0	12,6	14,9	12,0
Uformalet Korn (herunder Malt).	÷ 132,0	÷ 114,6	÷ 159,6	÷ 152,3
Formalet Korn.....	÷ 18,6	÷ 19,2	÷ 19,6	÷ 13,8
Foderstoffer.....	÷ 101,3	÷ 172,8	÷ 165,6	÷ 161,3
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug.....	÷ 21,7	÷ 36,1	÷ 27,2	÷ 36,0
Hø og Halm.....	—	÷ 0,1	—	—
Kartofler og Kaal.....	÷ 1,1	÷ 1,2	÷ 2,6	9,5
Frø til Udsæd.....	5,2	1,5	0,7	÷ 0,3
Fremmede Gødningsstoffer.....	÷ 60,6	÷ 65,0	÷ 56,4	÷ 61,5
Landbrugsinventar.....	÷ 10,5	÷ 8,2	÷ 8,2	÷ 8,3
Ialt...	829,0	808,8	755,6	765,8

maa nævnes, at Uld ikke er medtaget i Tabellerne, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1930 hjembragt 1216,7 Mill. Kr., hvilket er 65,1 Mill. Kr. mindre end i 1929. Trods Stigningen i de udførte Mængder af Smør, Flæsk og Æg er den samlede Udførselsværdi saaledes mindre end Gennemsnittene for de to Fem-aarsperioder 1920—24 og 1925—29. Nedgangen i Udførselsværdien sammenlignet med det foregaaende Aar falder hovedsagelig paa Mælkeriprodukter med 68 Mill. Kr., Kvæg og Kød af Hornkvæg samt Kødkonserves med tilsammen 12,4 Mill. Kr. og Korn og Mel med ca. 7 Mill. Kr.; for Flæsk og Svin samt Fedtstoffer er der, paa Grund af den overordentlig stærke Stigning i Udførselsmængden, derimod en Stigning i Udførselsværdien paa tilsammen ca. 27 Mill. Kr.

For Indførselens Vedkommende har Forholdet stillet sig betydeligt gunstigere end i 1929, idet Værdien af indførte Landbrugsprodukter samt Hjælpestoffer for Landbruget har været 18 pCt. mindre end det foregaaende Aar, nemlig 387,7 Mill. Kr. mod 473,0 Mill. Kr. i 1929. Der er altsaa en Formindskelse paa 85,3 Mill. Kr., hvilket næsten udelukkende skyldes Prisfaldet for de indførte Varer. Langt den største Del af Formindskelsen i Indførselsværdien falder paa Korn og Foderstoffer, der trods en Stigning i Indførselsmængden paa 404 Mill. kg eller 20 pCt. er gaaet ned med 76,5 Mill. Kr. Men ogsaa for Kunstgødning og Sædefrø samt flere andre Varer er der en Nedgang i Indførselsværdien, hvorimod der af Landbrugsinventar er indført for 2,3 Mill. Kr. mere end det foregaaende Aar.

Naar man fra den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter trækker Indførselsværdien af fremmede Landbrugsvarer (til Forbrug saavel i Byerne som paa Landet) samt Raastoffer til Landbruget, faar man i 1930 et Overskudsbeløb paa 829,0 Mill. Kr., hvilket er 20,2 Mill. Kr. mere end i 1929, og sammenlignet med den totale Udførselsværdi af Landbrugsprodukter udgjorde

det nævnte Overskudsbeløb for Udførselen 68,1 pCt. mod 63,1 pCt. i 1929.

Som det fremgaar af Tabel 4, har Landbrugsudførselen i 1930 udgjort omtrent den samme Part af den samlede Udførsel som i de nærmest foregaaende Aar, nemlig ca. 80 pCt. Disse Tal giver et stærkt Indtryk af Landbrugs-eksportens overordentlig store Betydning for hele Lan-

Tabel 4. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr.).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer (Specialudførsel) ...	1523,7	1615,6	1560,3	1538,4
Udførselsværdien af Landbrugsprodukter:				
Mill. Kr.	1216,7	1281,8	1257,5	1269,7
i pCt. af Landets samlede Specialudførsel	79,9	79,3	80,6	82,5
Landbrugets Overskudsudførsel	829,0	808,8	755,6	765,8
Landets samlede Merindførsel ¹⁾	132,6	99,3	120,7	473,9
Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer	961,6	908,1	876,3	1239,7
Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved:				
Overskudsudførsel af Landbrugsvarer	86,2	89,1	86,2	61,8
Andre Betalingsmaader	13,8	10,9	13,8	38,2

dets Økonomi, og Landbrugets Overskudsudførsel giver da ogsaa langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer. Baade i 1930 og i Gennemsnit for de 5 foregaaende Aar har Landbrugets Overskudsudførsel saaledes kunnet dække godt 86 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Land-

¹⁾ Indførselen til Forbrug af alle Varer ÷ Udførselen af indenlandske Varer.

brugsvarer, medens kun ca. 14 pCt. behøvede at søge Dækning ved andre Betalingskilder.

I det følgende skal der gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 5 blev der i 1930 udført 10,0 Mill. kg Smør mere end i 1929, som hidtil var Rekordåret for Smørudførsel, nemlig 169,0 Mill. kg mod 159,0 Mill. kg i 1929. For kon-

Tabel 5. Udførselen af Mælkeriprodukter.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
<i>Mængde, Mill. kg:</i>				
Smør	169,0	159,0	141,0	99,5
Alm. Fløde og Sødmælk	—	—	0,4	3,0
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	23,8	25,3	25,5	22,5
Ost	5,7	6,6	6,7	9,1
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>				
Smør	437,0	502,4	488,0	504,2
Alm. Fløde og Sødmælk	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	15,2	16,3	18,6	27,2
Ost	6,2	7,5	7,8	15,8
Ialt...	458,4	526,2	514,5	549,5
Gennemsnitspris pr. kg Smør, Kr. . .	2,59	3,16	3,46	5,07

denseret Mælk og Fløde samt for Ost var Udførselen derimod lidt mindre end det foregaaende Aar; men taget under et har Udførselen af Mælkeriprodukter i 1930 været betydelig større end i noget tidligere Aar. Denne Forøgelse i Produktionen skyldes dels en fortsat Forøgelse i Koantallet, der steg med 51 600 Stkr. fra 1929 til 1930, og dels den større Mængde Foder, der var til Raadighed saavel af indførte Foderstoffer som af hjemmeavlet Grovfoder.

Samtidig med Forøgelsen i den udførte Smørmængde

er der imidlertid sket en stærk Nedgang i Smørprisen. Smørnoteringen var i Begyndelsen af Aaret ca. Kr. 2,90 pr. kg; men efter et Par Maaneders Forløb faldt den stærkt, og i Gennemsnit for Aarets tre sidste Kvartaler har den været Kr. 2,33 pr. kg. Gennemsnitsprisen for den samlede udførte Smørmængde blev derfor ogsaa kun Kr. 2,59 pr. kg mod Kr. 3,16 i 1929, hvilket betyder en Nedgang paa 18 pCt. For kondenseret Mælk samt Ost har Priserne derimod holdt sig ret godt; men der er dog en Nedgang i Udførselsværdien paa henholdsvis 1,1 og 1,3 Mill. Kr., medens Udførselsværdien for Smør endog blev 65,4 Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar. Der er saaledes en samlet Nedgang i Udførselsværdien for Mælkeriprodukter paa 67,8 Mill. Kr., hvilket selvfølgelig har betydet en meget følelig Afkortning i Landbrugets Driftsindtægter.

Som sædvanlig er Hovedparten af Smørudførselen gaaet til Storbritannien, og Udførselen hertil har i 1930 været større end i noget tidligere Aar, nemlig 115,5 Mill. kg mod 108,0 Mill. kg i 1929 og 97,5 Mill. kg i Gennemsnit for Femaaret 1925—29. Udførselen til Tyskland, som er den næststørste Aftager, har derimod været lidt mindre end det foregaaende Aar; men som det fremgaar af følgende Oversigt over Smørudførselen til de enkelte Lande, har der til Gengæld været en lille Stigning i Udførselen til Frankrig og en ret betydelig Forøgelse af Udførselen til Belgien.

Hvad den procentiske Fordeling angaar, har Storbritannien aftaget praktisk talt den samme Part som Gennemsnittet for de 5 foregaaende Aar, nemlig 68,3 pCt., hvorimod Tysklands 24,7 pCt. er lidt lavere end Gennemsnittet for det nævnte Femaar. Udførselen til alle andre Lande er samtidig steget til 7,0 pCt. mod 4,8 pCt. i Gennemsnit for Femaaret 1925—29. Samtidig hermed er langt den største Del af den kondenserede Mælk og Fløde gaaet til Storbritannien, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til Tyskland.

Udført Mill. kg Smør aarlig til de enkelte Lande.

	1930	1929	1925/29	1920/24
Storbritannien.....	115,5	108,0	97,5	69,5
Tyskland	41,8	43,0	36,8	6,1
Norge	0,1	0,1	0,3	2,6
Frankrig.....	2,3	1,2	0,4	2,7
Belgien	4,0	0,9	0,3	3,1
Schweiz	4,1	4,0	3,9	5,7
Forenede Stater	0,3	0,3	0,3	4,3
Andre Lande.....	0,9	1,5	1,5	5,5
Ialt...	169,0	159,0	141,0	99,5

Procentvis Fordeling:

Storbritannien.....	68,3	67,9	69,1	69,8
Tyskland	24,7	27,0	26,1	6,1
Andre Lande.....	7,0	5,1	4,8	24,1

Da henved 70 pCt. af Smørudførselen gaar til Storbritannien, vil det have sin Interesse at følge Bevægelserne i dette Lands Smørindførsel, og paa Grundlag af de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal for Smørindførselen til England meddeles følgende Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er omregnet i Mill. kg (1 Cwt. er regnet = 50,8 kg):

Englands Indførsel af Smør angivet i Mill. kg aarlig.

<i>Indført fra:</i>	1930	1929	1925/29	1923/24
Danmark	117,8	112,0	99,3	90,7
Rusland	8,4	14,7	15,5	7,9
Finland	11,9	11,9	10,1	6,4
Sverige	14,2	12,6	8,4	2,5
Holland	4,5	6,6	6,7	6,8
Frankrig.....	0,4	2,3	2,5	2,7
Argentina.....	21,0	15,4	21,2	26,2
Irsk Fristat	26,5	28,8	26,5	24,2
Australien	48,4	39,0	41,1	30,2
New Zealand.....	79,8	66,7	63,1	56,2
Andre Lande.....	14,0	15,5	10,7	9,9
Ialt...	346,9	325,5	305,1	263,7

Danmarks Andel heraf:

i pCt. af Mængden.....	34,0	34,4	32,5	34,4
i — - Værdien	36,5	36,0	35,2	37,2

Englands Smørindførsel har i 1930 været ca. 21 Mill. kg større end i 1929, og heraf falder ca. Trediedelen

paa den forøgede Indførsel fra Danmark. Af andre Lande med forøget Smørindførsel til England maa særlig nævnes New Zealand, Australien og Argentina, der leverede henholdsvis 13,1, 9,4 og 5,6 Mill. kg Smør mere i 1930 end det foregaaende Aar, medens Indførselen fra Rusland derimod har været 6,3 Mill. kg mindre end i 1929. Danmarks vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked er iøvrigt New Zealand og Australien, der tilsammen leverer England godt og vel samme Smørmængde som Danmark, og den irske Fristat, der aarlig leverer England 25 à 30 Mill. kg Smør. Danmarks procentiske Andel i den samlede Smørindførsel til Storbritannien beløb sig i 1930 til 34,0 pCt. mod 34,4 pCt. i 1929 og 32,5 pCt. i Gennemsnit for Femaaret 1925—29; men da det danske Smør betales med en højere Pris end Smørret fra de fleste andre Lande, er Danmarks Andel i den samlede Indførselsværdi noget større end Andelen i Indførselsmængden, nemlig 36,5 pCt. i 1930 mod 36,0 pCt. i 1929 og 35,2 pCt. i Gennemsnit for Femaarsperioden 1925—29.

Æg. Ligesom for Smørret har Udførselsmængden ogsaa for Æggene været større i 1930 end i noget tidligere Aar. Som det fremgaar af Tabel 6, er der i 1930 udført 43,1 Mill. Snese Æg mod 39,3 Mill. Snese i 1929 og 40,6

Tabel 6. Udførselen af Æg.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Udført Mill. Snese til:				
Storbritannien	36,7	30,5	31,3	30,7
Tyskland	6,2	8,5	8,9	1,6
Sverige	0,1	0,2	0,3	1,2
Andre Lande	0,1	0,1	0,1	2,1
Ialt...	43,1	39,3	40,6	35,6
Værdi:				
Ialt Mill. Kr.	81,6	84,5	94,1	144,4
Kr. pr. Snese	1,89	2,15	2,32	4,05

Mill. Snese i Gennemsnit for Femaaret 1925—29. Priserne har imidlertid været ca. 12 pCt. lavere end i 1929, og som Følge heraf er den samlede Udførselsværdi alligevel blevet mindre end i 1929, nemlig 81,6 Mill. Kr. mod 84,5 Mill. Kr. det foregaaende Aar.

Af den samlede Udførselsmængde er de 36,7 Mill. Snese eller 85,1 pCt. gaaet til Storbritannien, medens 6,2 Mill. Snese eller 14,4 pCt. er gaaet til Tyskland. Udførselen til Tyskland var 2,3 Mill. Snese mindre end i 1929, hvorimod Udførselen til England er steget med 6,2 Mill. Snese. England har saaledes kunnet modtage baade den samlede Forøgelse i Ægudførselen og yderligere det Kvantum, hvormed Udførselen til Tyskland og andre Lande er gaaet ned; men som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt over Storbritanniens samlede Ægindførsel, udgør Stigningen i Importen fra Danmark det aller meste af Forøgelsen i England Ægindførsel i 1930.

Englands Indførsel af Æg angivet i Mill. Snese aarlig.

<i>Indført fra:</i>	1930	1929	1926/29	
Danmark	40,4	33,4	33,3	
Rusland	0,5	3,6	7,1	
Polen (inkl. Danzig)	21,7	14,3	16,6	
Holland	22,1	19,0	15,4	
Belgien	14,0	17,8	14,9	
Frankrig	4,0	5,2	5,3	
Ægypten	2,7	3,4	4,1	
Kina	10,3	9,7	6,7	
Irsk Fristat	28,7	30,1	29,5	
Andre Lande	15,0	13,3	14,0	
	<hr/>			
	Ialt ...	159,4	149,8	146,9
Danmarks Andel heraf:				
i pCt. af Mængden	25,3	22,3	22,7	
i — - Værdien	28,7	26,3	27,6	

Danmarks vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked er den irske Fristat, Polen, Holland og Belgien, der tilsammen har leveret godt Halvdelen af den samlede Ægindførsel. Danmarks Andel har i 1930 været 25,3 pCt. mod 22,7 pCt. i Gennemsnit for de 4 foregaaende Aar;

men da de danske Æg er en Kvalitetsvare, der betales med en ret betydelig Overpris, repræsenterede Indførselen fra Danmark samtidig 28,7 pCt. af Ægindførselens Værdi.

Flæsk og Svin. Som Følge af den meget stærke Stigning i Svineholdets Størrelse har Udførselen af Flæsk været større end i noget tidligere Aar. Der er i 1930 udført 306,4 Mill. kg Flæsk og Skinker mod 272,2 Mill. kg i 1928, der hidtil dannede Rekordaaret for Flæskeudførsel. Samtidig er der udført 61 800 Stkr. levende Svin og Grise samt 34,5 Mill. kg Slagteriaffald, hvilket ogsaa er

Tabel 7. Udførselen af Flæsk og Svin.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Svin og Grise, Tusinde Stkr.	61,8	51,1	32,8	88,4
Flæsk og Skinker, Mill. kg	306,4	248,9	231,8	122,0
Slagteriaffald, do.	34,5	27,6	25,6	16,3
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Svin og Grise	8,5	8,3	5,3	16,5
Flæsk og Skinker	510,2	488,4	464,6	356,6
Slagteriaffald	19,9	19,4	18,4	11,5
Ialt	538,6	516,1	488,3	384,6
Gennemsnitspris pr. kg Flæsk, Kr. . .	1,67	1,96	2,00	2,92

betydeligt mere end i de nærmest foregaaende Aar. De opnaaede Priser har imidlertid været meget lavere end i 1929; for Flæsk og Skinker har Gennemsnitspriserne saaledes været 10 pCt. lavere, og for Slagteriaffald har Prisen endog været ca. 18 pCt. Men paa Grund af den stærke Stigning i de udførte Mængder er der alligevel en Stigning i Udførselsværdien paa tilsammen 22,5 Mill. Kr., hvoraf de 21,8 Mill. Kr. falder paa Flæsk og Skinker. Af den samlede Udførselsværdi falder de 94,7 pCt. paa Flæsk og Skinker, og Udførselen af levende Svin samt Slagteriaffald spiller saaledes en ret ringe Rolle i Sammenligning med Flæskeudførselen.

Ligesom de foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien, idet kun 0,4 Mill. kg er gaaet til andre Lande. Danmark har da ogsaa i 1930 leveret 60 pCt. af Englands samlede Indførsel af Flæsk og Skinker mod 53,5 pCt. i 1929 og 51,4 pCt. i Gennemsnit for de 4 Aar 1926—29.

Englands Indførsel af Flæsk og Skinker angivet i Mill. kg aarlig.

<i>Indført fra:</i>	1930	1929	1926/29	
Danmark.....	310,8	252,8	242,2	
Sverige.....	28,0	19,3	19,7	
Holland.....	42,8	45,8	42,8	
Irsk Fristat.....	16,8	25,2	24,6	
Forenede Stater.....	66,0	75,0	80,3	
Canada.....	9,3	15,1	30,2	
Andre Lande.....	44,2	39,7	31,8	
	Ialt...	517,9	472,9	471,6
Danmarks Andel heraf:				
i pCt. af Mængden.....	60,0	53,5	51,4	
i — - Værdien.....	59,9	55,3	52,4	

Som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt, har Englands Indførsel af Flæsk og Skinker i 1930 været 45,0 Mill. kg større end i 1929. Der er imidlertid store Forskydninger i Indførselen fra de enkelte Lande, idet Indførselen fra Danmark og Sverige saaledes er forøget med henholdsvis 58,0 og 8,7 Mill. kg, medens Indførselen fra Irland, U. S. A. og Canada til Gengæld er formindsket med henholdsvis 8,4, 9,0 og 5,8 Mill. kg.

Af de udførte levende Svin og Grise er de 84 pCt. gaaet til Tyskland, og af Slagteriaffaldet er ogsaa Størstepar-ten, nemlig 67 pCt., gaaet til Tyskland, medens ca. 22 pCt. er gaaet til Storbritannien, og Resten er udført til mange forskellige Lande. Til Supplering af det indenlandske Grisetillæg er der ogsaa i 1930 indført et stort Antal Smaagrise fra Sverige og Norge, nemlig ca. 90 000 Stkr. til en samlet Værdi af 2,7 Mill. Kr. Dette er dog noget mindre end i 1929, hvor Indførselen var ca. 125 000 Stkr. til en samlet Værdi af 3,9 Mill. Kr.

Kød og levende Kvæg. Som det fremgaar af Tabel 8, har Udførselen af levende Kvæg i 1930 været

101 200 Stkr. mindre end i 1929; men til Gengæld er Udførselen af Kød og Konserves forøget med henholdsvis 14,6 og 0,8 Mill. kg, saaledes at den samlede Nedgang i Udførselen af Kvæg og Kød kan regnes at repræsentere ca. 40 000 Stkr. Kvæg eller godt 13 pCt. mindre end i 1929. Da Priserne har været omtrent de samme som det

Tabel 8. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Kvæg, Tusinde Stkr.....	169,0	270,2	205,6	115,8
Kød af Hornkvæg, Mill. kg.....	19,3	4,7	10,3	12,4
Konserves, Mill. kg.....	3,3	2,5	2,0	0,7
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Kvæg.....	49,7	77,8	64,1	61,5
Kød af Hornkvæg.....	19,1	4,8	14,0	24,8
Konserves.....	7,7	6,3	5,7	2,8
Ialt...	76,5	88,9	83,8	89,1
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. Stk. levende Kvæg.....	294	288	312	531
Kr. pr. kg Kød.....	0,99	1,02	1,36	2,00

foregaaende Aar, er den samlede Udførselsværdi for Kvæg og Kød gaaet ned i et tilsvarende Forhold som Udførselsmængden, nemlig fra 88,9 Mill. Kr. i 1929 til 76,5 Mill. Kr. i 1930.

Næsten hele Udførselen af levende Hornkvæg er gaaet til Tyskland og Belgien, nemlig henholdsvis 90 og 9 pCt., saaledes at kun 1 pCt. er gaaet til andre Lande. Af Kødudførselen er ca. Halvdelen eller 51 pCt. gaaet til Holland, medens 32 pCt. er gaaet til Tyskland og 14 pCt. til Belgien. Konservesudførselen er derimod fortrinsvis gaaet til Storbritannien, der har aftaget de to Trediedele, medens Resten er fordelt paa mange forskellige Lande.

Heste. Hesteforførselen gaar stadig tilbage, og i 1930 er der kun udført 1200 Stkr. Heste mod 3300 Stkr. det

foregaaende Aar og 6400 Stkr. aarlig i Gennemsnit for de 5 Aar 1925—29. Da Priserne ogsaa er gaaet lidt ned, er Udførselsværdien svundet ind til et rent Minimum, nemlig 0,8 Mill. Kr. eller kun $\frac{1}{6}$ af Gennemsnittet for de foregaaende 5 Aar. Indførselen af Heste (hovedsagelig smaa Heste til Husmandsbrug) har derimod været noget

Tabel 9. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Antal Tusinde Stkr.:				
Udførsel	1,2	3,3	6,4	17,4
Indførsel	16,2	12,9	12,2	6,9
Udførselsoverskud	÷ 15,0	÷ 9,6	÷ 5,8	10,5
Værdi, ialt Mill. Kr.:				
Udførsel	0,8	2,2	4,8	23,2
Indførsel	4,0	3,3	3,7	5,9
Udførselsoverskud	÷ 3,2	÷ 1,1	1,1	17,3
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. udført Hest	643	662	750	1333
Kr. pr. indført Hest	247	257	303	861

større end i 1929, nemlig 16 200 Stkr. mod 12 900 Stkr. det foregaaende Aar; Gennemsnitsprisen er dog formindsket lidt, og Indførselsværdien er derfor ikke steget fuldt saa stærkt, men udgør dog 4,0 Mill. Kr. mod 3,3 Mill. Kr. i 1929. Det samlede Resultat af Udenrigshandelen med Heste bliver derfor et Udførselsunderskud paa 3,2 Mill. Kr. mod 1,1 Mill. Kr. det foregaaende Aar. I Gennemsnit af de 5 Aar 1920—24 var der tværtimod et Udførselsoverskud paa 17,3 Mill. Kr. aarlig, og den sørgelige Udvikling siden da er derfor et haandgribeligt Vidnesbyrd om den ødelæggende Indflydelse, som de senere Aars tyske Toldpolitik har haft paa den danske Hesteudførsel.

Kornvarer og Foderstoffer. I Tabel 10 er der meddelt en Oversigt over Merindførselen (det vil sige

den samlede Indførsel til Forbrug ÷ Udførselen af indenlandske Varer af samme Slags) af Korn og Foderstoffer,

Tabel 10. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg aarlig).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
<i>Uformalet Korn og Majs:</i>				
Hvede.....	134,4	300,2	179,7	84,6
Rug.....	329,1	220,2	187,1	111,9
Byg.....	476,2	÷ 30,7	÷ 1,2	56,3
Havre.....	109,7	48,7	25,6	10,2
Andre Kornarter.....	4,7	6,4	8,6	9,2
Majs.....	299,6	181,6	497,2	381,4
Ialt...	1353,7	726,4	897,0	653,6
<i>Formalet Korn:</i>				
Hvede.....	69,1	64,2	57,6	32,7
Rug.....	0,4	÷ 1,3	÷ 3,0	÷ 6,9
Andre Kornarter.....	4,8	4,4	5,4	3,2
Ialt...	74,3	67,3	60,0	29,0
<i>Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:</i>				
Bomuldsfrøkager og Solsikkekager. Jordnødkager, Sesamkager, Soya- kager og Soyaskraa.....	345,8	432,5	459,1	253,9
Kokoskager, Palmekager og Palme- kærnemel.....	361,9	367,6	263,3	209,8
Hørfrøkager og Rapskager.....	130,7	129,2	96,2	65,5
Hørfrøkager og Rapskager.....	64,9	83,3	90,6	92,8
Andre Slags Oliekager og Oliekage- mel.....	3,9	7,4	14,1	6,0
Ialt...	907,2	1020,0	923,3	628,0
<i>Klid og andre indførte Foderstoffer..</i>	51,2	136,7	129,1	58,4
Samlet Merindførsel af Korn og Foder- stoffer. (Heri indbefattet hjemme- producerede Oliekager og Oliekage- mel til Forbrug i Landet).....	2386,4	1950,4	2009,5	1369,0

og det fremgaar heraf, at den samlede Merindførsel af Kornvarer og Foderstoffer i 1930 har været 436 Mill. kg

større end i 1929 og 377 Mill. kg større end Gennemsnittet for de 5 Aar 1925—29. Sammenlignet med det nævnte Femaar er der saaledes en Stigning i Merindførselen paa næsten 19 pCt., hvilket navnlig skyldes den overordentlig store Forøgelse af Svineholdet. Samtidig har der været en væsentlig Forskydning i Forholdet mellem de enkelte Grupper, idet Merindførselen af Oliekager og Oliekage-

Tabel 11. Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer. (Mill. Kr.).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
Uformalet Korn og Majs	132,0	114,6	159,6	152,3
Formalet Korn	18,6	19,2	19,6	13,8
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:				
Indført	95,7	154,6	146,5	151,2
Hjemmeproduceret	21,7	36,1	27,2	36,0
Klid og andre indførte Foderstoffer .	5,6	18,2	19,1	10,1
Ialt	273,6	342,7	372,0	363,4

mel er formindsket en Del, medens Indførselen af uformalet Korn og Majs er forøget overordentlig stærkt. Ogsaa for det formalede Korn har der været nogen Stigning i Indførselen, hvorimod Gruppen »Klid og andre indførte Foderstoffer« viser en stærk Nedgang i de indførte Mængder. For den sidstnævnte Gruppes Vedkommende falder Halvdelen af Formindskelsen paa Tapiokamel, der var gaaet helt ud af Markedet i 1930.

Stigningen i Merindførselen af uformalet Korn falder hovedsagelig paa Byg; men ogsaa for Rug, Havre og Majs er der en stærk Stigning i Indførselen sammenlignet med 1929, hvorimod Hvedeindførselen er gaaet meget stærkt tilbage. Af den samlede Indførsel af Oliekager og Oliekagemel i 1930 paa 907,2 Mill. kg falder de 176,3 Mill. kg paa Hjemmeproduktionen, hvilket er 28,9 Mill. kg mindre end i 1929.

Samtidig med den stærke Stigning i de indførte Mængder er der foregaaet et meget stort Fald i Priserne, gen-

nemsnitlig paa ca. 35 pCt. fra 1929 til 1930. Som det fremgaar af Tabel 11, er den samlede Merindførselsværdi af Korn og Foderstoffer derfor betydeligt lavere end de foregaaende Aar, nemlig ialt 273,6 Mill. Kr. mod 342,7 Mill. Kr. i 1929 og 372,0 Mill. Kr. i Gennemsnit for de 5 Aar 1925—29. Denne Nedgang i Merindførselsværdien af Korn og Foderstoffer gaar omtrent lige op med Nedgangen i Merudførselsværdien af Mælkeriprodukter og har derfor haft en overvejende Indflydelse paa Opretholdelsen af Landbrugets Handelsbalance.

Frø til Udsæd. I Tabel 12 er der meddelt en Oversigt over de udførte og indførte Mængder Sædefrø, og Tabel 13 giver en tilsvarende Oversigt over Udførselens og Indførselens Værdi. Paa Grund af et større Høst-

Tabel 12. Udførselen og Indførselen af Frø til Udsæd.
(Mill. kg aarlig).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	0,1	—	—	0,1
Græsfrø	6,0	4,3	5,4	4,8
Rodfrugtfrø	1,6	1,9	1,4	2,1
Andet Frø	0,3	0,4	0,4	0,7
Ialt	8,0	6,6	7,2	7,7
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	2,7	4,6	3,6	3,8
Græsfrø	0,9	0,9	1,1	1,2
Rodfrugtfrø	0,8	1,0	1,0	1,3
Andet Frø	0,2	0,3	0,3	0,3
Ialt	4,6	6,8	6,0	6,6
<i>Overskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	÷ 2,6	÷ 4,6	÷ 3,6	÷ 3,7
Græsfrø	5,1	3,4	4,3	3,6
Rodfrugtfrø	0,8	0,9	0,4	0,8
Andet Frø	0,1	0,1	0,1	0,4
Ialt	3,4	÷ 0,2	1,2	1,1

udbytte har Udførselen af Græsfrø været betydeligt større i 1930 end i 1929, hvorimod Udførselen af Rodfrugtfrø er gaaet noget ned. Da Priserne har været omtrent de samme som det foregaaende Aar, er der sket tilsvarende

Tabel 13. Udførsels- og Indførselsværdien af Frø til Udsæd.
(Mill. Kr. aarlig).

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	0,1	0,1	—	0,1
Græsfrø	6,1	4,5	5,7	7,9
Rodfrugtfrø	2,5	2,7	1,8	3,7
Andet Frø	1,7	1,7	1,6	2,4
Ialt	10,4	9,0	9,1	14,1
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	2,9	5,0	5,9	9,9
Græsfrø	1,0	1,0	1,1	2,0
Rodfrugtfrø	0,8	1,0	0,9	1,9
Andet Frø	0,5	0,5	0,5	0,6
Ialt	5,2	7,5	8,4	14,4
<i>Overskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	÷ 2,8	÷ 4,9	÷ 5,9	÷ 9,8
Græsfrø	5,1	3,5	4,6	5,9
Rodfrugtfrø	1,7	1,7	0,9	1,8
Andet Frø	1,2	1,2	1,1	1,8
Ialt	5,2	1,5	0,7	÷ 0,3

Ændringer i Udførselsværdien som i de udførte Mængder, og den samlede Udførselsværdi er derfor steget fra 9,0 Mill. Kr. i 1929 til 10,4 Mill. Kr. i 1930.

Samtidig med Forøgelsen i Græsfrøudførselen er Indførselen af Bælgplantefrø til Græsmarker gaaet meget betydeligt tilbage, saaledes at den samlede Frøindførsel i 1930 kun beløb sig til 4,6 Mill. kg mod 6,8 Mill. kg i 1929 og 6,0 Mill. kg aarlig i Gennemsnit for de 5 Aar 1925—29. Da Priserne paa det indførte Frø har været omtrent de samme som det foregaaende Aar, er Indførselsværdien

gaaet ned i et tilsvarende Forhold som Indførselsmængden, nemlig fra 7,5 Mill. Kr. i 1929 til 5,2 Mill. Kr. i 1930.

Som det fremgaar af det nederste Afsnit i Tabellerne, har Udenrigsomsætningen med Sædefrø altsaa været meget gunstigere i 1930 end i de foregaaende Aar, og Merudførselsværdien har i 1930 været 5,2 Mill. Kr. mod 1,5 Mill. Kr. i 1929 og 0,7 Mill. Kr. i Gennemsnit for de 5 Aar 1925—29.

Gødningstoffer. I Tabel 14 er der givet en summarisk Oversigt over Indførselen af Gødningstoffer, og

Tabel 14. Indførselen af Gødningstoffer.

	1930	1929	1925 —29	1920 —24
<i>Mill. kg aarlig:</i>				
Kvælstofgødninger	216,4	239,5	183,0	115,4
Fosforsyre-gødninger	368,9	357,5	293,2	181,4
Kaligødninger	79,4	78,6	53,2	26,6
Gødningsskalk og Mergel.....	1,3	4,1	3,8	4,5
Ialt..	666,0	679,7	533,2	327,9
Samlet Værdi, Mill. Kr.	60,6	65,0	56,4	61,5

som det fremgaar heraf, har Indførselen af Fosforsyre-gødninger og Kaligødninger været fuldt saa stor som i 1929, medens Indførselen af Kvælstofgødninger har været 10 pCt. lavere end det foregaaende Aar. Da der samtidig har været en ganske lille Nedgang i Priserne, er den samlede Værdi af Kunstgødningsindførselen til Forbrug i Landet gaaet ned fra 65,0 Mill. Kr. i 1929 til 60,6 Mill. Kr. i 1930. Ved at foretage en Sammenligning med Femaarsperioden 1920—24 vil man bemærke, at det i Virkeligheden er meget store Mængder Kunstgødning, der er anvendt i de senere Aar; i de sidste 2 Aar har det saaledes rundt regnet været dobbelt saa meget som det aarlige Gennemsnit i den nævnte Femaarsperiode, og dette har selvfølgelig i høj Grad medvirket til Opnaelsen af det særdeles gode Høstudbytte i de senere Aar.

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1930—31.

(Fra 1. Oktober 1930 til 30. September 1931).

Af Afdelingschef H. Hansen.

Oktober 1930 havde temmelig mildt Vejr; i Maanedens første Tidøgn var Temperaturen dog ret ofte under det normale; men kun en enkelt Dag var særlig kold; i Resten af Maaneden var Temperaturen derimod næsten hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte ret betydelige, især fra den 14.—21. og den 30., da Døgnetes Middeltemperatur blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 6° for høj; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{3}{4}^{\circ}$ og $1\frac{1}{4}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom et Par Gange i sidste Tidøgn paa de fleste Indlandsstationer i Jylland og en enkelt paa Sjælland; de laveste Temperaturer, der de fleste Steder indtraf i Tiden fra den 25.—27., naaede paa Indlandsstationerne i Jylland ned mellem 0° og $\div 2,4^{\circ}$. Vejret var ustadigt med Regn over store Omraader af Landet paa næsten hver Dag fra den 4.—12. og den 24.—31. Regnmængden var ret ulige fordelt; den var gennemgaaende stor paa Bornholm, i Nordøstsjælland og Nordjylland og forholdsvis lille paa Fyn og i det sydøstlige Jylland; i Sammenligning med Normalen fik Bornholm gennemsnitlig 71 pCt., Københavns og Frederiksborg Amter ca. 25—35 pCt. og Sorø, Randers, Aalborg, Thisted og Hjørring Amter ca. 10—20 pCt. for meget; Holbæk og Viborg Amter fik gennemsnitlig den normale Nedbør, medens alle de øvrige Amter fik ca. 5—20 pCt. for lidt. Torden forekom 8 Gange i Vestjylland; den 8.—9. havde Uvejrene dog stor Udbredelse

over hele Jylland, Fyn og Sjælland. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 5—15 pCt. mindre end normalt. Vinden blæste hyppigst fra sydlige, sydvestlige og vestlige Retninger; den 8.—9. herskede der Storm over hele Landet.

November 1930 havde mildt og ustadigt Vejr; i Maanedens første Halvdel og sidste Tidøgn var Temperaturen hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne beløb sig ofte til ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 6° ; til Gengæld var Vejret koldt med Nattefrost i Tiden fra den 16.—20.; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $1\frac{1}{4}^{\circ}$ og 2° højere end normalt. Nattefrost indtraf de fleste Steder i Indlandet i Tiden fra den 17.—21., enkelte Steder tillige Natten til den 1., 6. og 7., og kun Hesselø og et Par Kyststationer paa de sydlige Øer var helt frostfrie; Frosten var gennemgaaende strengest i Tiden fra den 18.—20., da de laveste Temperaturer paa de koldeste Stationer i Indlandet i Jylland naaede ned mellem ca. $\div 4^{\circ}$ og $\div 8^{\circ}$, paa Fyn og Sjælland ned mellem ca. $\div 3^{\circ}$ og $\div 5^{\circ}$ og paa Lolland-Falster ned mellem ca. $\div 2\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 3\frac{1}{2}^{\circ}$. Vejret var meget ustadigt i hele Maanedens; Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 21, normalt 14. Nedbøren faldt væsentligt som Regn; i Tiden fra den 16.—21. faldt den dog hyppigst som Hagl, Sne eller Slud. Nedbøren var ulige fordelt, men var iøvrigt stor i Størstedelen af Landet; den var størst — mellem 100 og 130 mm — i det vestlige Jylland og det indre Bornholm og mindst, ca. 40—55 mm, i det vestlige Sjælland, paa Fyn og Langeland. I Sammenligning med Normalen fik Svendborg Amt 5 pCt. og Odense Amt 9 pCt. for lidt, medens Sorø, Holbæk og Frederiksborg Amter fik fra 1—6 pCt., Københavns og Randers Amter samt Sønderjylland ca. 25 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—65 pCt. for meget. Vinden blæste hyppigst fra sydvestlige, vestlige eller nordvestlige Retninger, og kun den 19.—21., 24. og 28.—29.

var sydøstlige og østlige Vinde de fremherskende; Vindforholdene var ret urolige i Tiden fra den 9.—15., da der jævnlgt over store Strækninger af Landet herskede stormende Kuling eller Storm fra Retninger omkring Vest og Nordvest; i den sydlige og østlige Del af Landet indtraf der endvidere den 20.—21. stormende Kuling fra Sydøst. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 15—30 pCt. større end normalt.

December 1930 var gennemgaaende mild; kun nogle faa Dage — den 16., 18. og den 24.—27. — var lidt koldere end normalt, medens alle de øvrige Dage i Maaneden var milde med Afvigelser fra Normalen, der ret ofte beløb sig til ca. $2\frac{1}{2}^{\circ}$ — 5° ; hele Maanedens Middelterperatur blev derfor de fleste Steder mellem 1° og 2° højere end normalt. Frostdagenes Antal var gennemsnitlig kun 11, medens det normale Antal er 18. Frosten, der væsentlig forekom i Tiden fra den 17.—19. og den 23.—28., optraadte i Reglen kun som Nattefrost, og de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder kun ned mellem ca. $\div 2^{\circ}$ og $\div 4^{\circ}$. Nedbøren var lille i hele Landet; paa Øerne faldt der de fleste Steder kun ca. 10—20 mm, i Jylland ca. 15—35 mm; for Landet som Helhed faldt der kun 37 pCt. af den normale Nedbør. Skydækket var oftest stort og Vejret fugtigt og ofte taaget; over store Omraader af Landet faldt der Nedbør — Regn eller Slud — paa adskillige Dage i Maaneden, især fra den 11.—20. og den 26.—31.; men de daglige Nedbørsmængder var i Reglen kun smaa. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem 5 og 20, medens Normalen er ca. 15—35. Vindretningen var i Reglen sydøstlig, sydlig eller sydvestlig, og Vindforholdene var gennemgaaende rolige, naar undtages den 27.—28., da der over store Strækninger af Landet herskede stormende Kuling eller Storm fra Retninger omkring Sydøst.

Januar 1931 havde gennemgaaende mildt Vejr. Temperaturen var hyppigst over Normalen, og kun Dage fra den 5.—8., den 14., 20.—22. og 30.—31. blev koldere end normalt; særlig kolde var den 7.—8. og 31. med Døgnmidler, der gennemsnitlig var ca. 3° — 4° for lave; til Gengæld var den 1., 11.—13., 16. og 23.—26. alle mellem 3° og $6\frac{1}{2}^{\circ}$ for milde, og Maanedens Middeltemperatur blev derfor næsten overalt mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Frost forekom jævnlige, men oftest kun som forholdsvis let Nattefrost; dog var der i Tiden fra den 5.—8., 20.—21. og den 31. de fleste Steder Frost hele Døgnet rundt; Frosten var gennemgaaende strengest i Tiden fra den 5.—9., da de laveste Temperaturer i Indlandet naaede ned mellem ca. $\div 10^{\circ}$ og $\div 16^{\circ}$ og langs Kysten mellem ca. $\div 3\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 7^{\circ}$. Vejret var ret ustadigt med Nedbør over store Omraader paa de fleste Dage i Maaneden, især dog den 1.—5., 10.—17. og 22.—25. Nedbøren, der hyppigst faldt som Regn eller som Regn blandet med Sne, var gennemgaaende stor i hele Landet; for dette som Helhed faldt der 72 mm, eller 80 pCt. mere end normalt; af de forskellige Landsdele fik de jyske Amter fra ca. 65—115 pCt., Fyn ca. 55 pCt., Langeland 39 pCt., de sjællandske Amter fra 90—185 pCt., Maribo Amt 64 pCt. og Bornholm 153 pCt. for meget. Vindretningen skiftede ret ofte; dog var vestlige og sydvestlige Vinde de hyppigste; i det kolde Tidsrum fra den 5.—8. var nordlige Vinde de fremherskende. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem ca. 30 og 65, normalt ca. 30—40.

Februar 1931 fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder var mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og $\frac{3}{4}^{\circ}$ lavere end normalt; Temperaturen var gennemgaaende under Normalen i Tiden fra den 1.—9., 15.—20. og den 28., medens den paa de øvrige Dage i Maaneden hyppigst var ca. 1° — $2\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end denne; særlig kolde var Dage fra den 3.—7.

med Døgnmidler, der blev ca. 3° — 4° for lave. Frost-dagenes Antal beløb sig gennemsnitlig til 25, normalt 21; Frosten var gennemgaaende strengest i Tiden fra den 4.—9., da de laveste Temperaturer de fleste Steder naaede ned mellem ca. $\div 5^{\circ}$ og $\div 11^{\circ}$; fra den 3.—8. og den 15.—16. herskede der gennemgaaende Frost hele Døgnnet rundt, medens Maksimumstemperaturen paa de øvrige Dage i Reglen naaede op over Frysepunktet. Over store Omraader af Landet faldt der jævnlgt Nedbør; den 10.—11. væsentligt Regn, paa de øvrige Dage oftest Sne eller Regn blandet med Sne. Nedbørsmængden for hele Maa-neden beløb sig de fleste Steder til ca. 25—45 mm; i Sammenligning med Normalen fik Ringkøbing Amt 30 pCt. for meget, medens Samsø, Randers, Odense og Holbæk Amter fik ca. 30—40 pCt. for lidt; i de øvrige Amter var Nedbøren gennemgaaende i Nærheden af Normalen. Himlen var hyppigt helt overtrukket, og Taage forekom jævnlgt, især den 9.—10. og 21.—26. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 11 og 45, normalt ca. 50—70. Vinden blæste hyppigst fra sydlige, sydøstlige og østlige Retninger.

Marts 1931 fik — med Vinde overvejende fra Hori-zontens nordlige Halvdel — en Middeltemperatur, der for Landet som Helhed var $\div 1,4^{\circ}$, eller $2,9^{\circ}$ lavere end normalt; siden 1917 har Middel-temperaturen i Marts ikke været saa lav. Temperaturen var under Normalen næsten hver Dag fra den 1.—19. samt den 25. og 28.—31., og Afgigelsen fra denne var ofte meget betydelig; den 1., Dagene fra den 4.—12. og den 16.—17. fik saaledes Døgnmidler, der var mellem ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ og $7\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave. Frost forekom gennemsnitlig i 27 Døgn, normalt 19; den 1. og i Tiden fra den 6.—11. herskede der gennemgaaende Frost hele Døgnnet rundt, medens Maksimumstemperaturen paa de øvrige Dage i Reglen naaede over Frysepunktet; de laveste Tem-

peraturer aflæstes de fleste Steder den 4., 5. og 11.; de naaede, naar undtages Stationerne paa de mindre Øer og nogle udprægede Kyststationer, ned mellem ca. $\div 10^{\circ}$ og $\div 20^{\circ}$. Over store Strækninger af Landet faldt der Nedbør den 1.—3., 6.—14. samt den 22. og 28., i Maanedens første Halvdel faldt den som Sne, den 22. som Regn og den 28. som Sne eller Slud. Nedbøren var gennemgaaende lille og beløb sig i store Dele af Landet kun til ca. 15—30 mm; i Sammenligning med Normalen fik Aarhus Amt 7 pCt. for meget, medens Ringkøbing Amt og Bornholm fik ca. 15—20 pCt. og de øvrige Dele af Landet fra 25—65 pCt. for lidt. Den 1. herskede en nordøstlig Snestorm over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem ca. 50 og 65 pCt. større end normalt.

April 1931 havde oftest koldt og ustadigt Vejr; Temperaturen var under Normalen paa næsten hver Dag fra den 1.—23. samt den 29.—30., hvorfor Maanedens Middeltemperatur de fleste Steder blev mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Nattefrost forekom de fleste Steder i Indlandet 8—12 Gange, især i Tiden fra den 1.—9. og den 15.—16., og de laveste Temperaturer naaede her gennemgaaende ned mellem $\div 3^{\circ}$ og $\div 6^{\circ}$. Vindretningen skiftede ret ofte, men var dog hyppigst sydøstlig eller østlig. Vejret var ustadigt med Nedbør over store Omraader af Landet den 5.—6. og paa næsten hver Dag i de to sidste Tidøgn. Nedbøren var de fleste Steder mellem ca. 35 og 60 mm; den var størst, ca. 75—90 mm, over et Omraade i Midten af Sønderjylland og paa Bornholm i Egnene omkring Rønne og Aakirkeby og mindst, ca. 20—25 mm, i den østlige Del af Himmerland og Djursland. I Sammenligning med Normalen fik Københavns, Sorø og Præstø Amter ca. 5—10 pCt. og Randers og Hjørring Amter ca. 15—20 pCt. for lidt, medens Bornholm fik 113 pCt., Sønderjylland 71 pCt.,

Svendborg Amt 62 pCt., Frederiksborg, Holbæk, Vejle og Aalborg Amter samt Langeland og Samsø ca. 5—20 pCt. og de øvrige Amter ca. 30—45 pCt. for meget. Nedbøren faldt væsentligt som Regn; dog var denne i Maanedens første Halvdel mange Steder blandet med Sne. Torden forekom de 7 sidste Dage i Maanedens; den 27. og 28. havde Uvejrene stor Udbredelse over Landet. Solskins-timernes Antal var de fleste Steder ca. 10—20 pCt. mindre end normalt.

Maj 1931 fik en Middelttemperatur, der de fleste Steder var mellem $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $2\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Temperaturen var i Maanedens Løb næsten hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte store; de højeste Temperaturer, der overalt indtraf i Tiden fra den 24.—29., naaede gennemgaaende op mellem 22° og 27° . Nattefrost forekom paa nogle faa Indlandsstationer i Jylland og Sjælland Nætterne til den 1., 2. og 10.; men de laveste Temperaturer naaede kun paa en enkelt Station ned under $-1\frac{1}{2}^{\circ}$. Vindretningen var i første og sidste Tidøgn hyppigst sydøstlig, østlig eller nordøstlig, i det mellemliggende Tidsrum hyppigst omkring Syd og Sydvest, og Vindforholdene var overalt rolige. Regnmængden var gennemgaaende stor i Jylland og lille paa Øerne; den var størst, ca. 100 mm, paa en Strækning mellem Randers, Silkeborg, Horsens og Aarhus og i Egnen omkring Rold Skov og mindst, mellem ca. 10 og 25 mm, i Størstedelen af Sjælland og paa Lolland. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Aarhus Amt 114 pCt., Randers Amt 95 pCt., Aalborg, Viborg, Ribe og Vejle Amter ca. 60—75 pCt. og de øvrige Amter samt Sønderjylland ca. 10—30 pCt. for meget; paa Øerne fik Bornholm 9 pCt. og Odense Amt 15 pCt. for meget, medens Maribo, Præstø og Sorø Amter fik ca. 45—50 pCt. og de øvrige Amter ca. 20—35 pCt. for lidt. Regndagene, der i Jylland gennemsnitlig beløb sig til 15, paa Øerne til 11, var forholdsvis jævnt

fordelt over Maanedens; men paa Øerne var de daglige Regnmængder som Regel smaa. Torden forekom meget hyppigt — paa ialt 28 Dage —, og Uvejrene havde stor Udbredelse over Landet paa adskillige Dage, især i Maanedens sidste Halvdel. Solskinstimernes Antal var i Jylland ca. 25—35 pCt. og paa Øerne ca. 5—15 pCt. mindre end normalt.

Juni 1931 havde Vinde omkring Vest med køligt Vejr; Temperaturen var i Maanedens Løb hyppigst under Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte ret betydelige, og da der ingen varme Dage indtraf, blev hele Maanedens Middeltemperatur gennemsnitlig $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. De laveste Temperaturer, der overalt indtraf Natten mellem den 5. og 6., naaede paa flere Stationer i Midt- og Vestjylland og en enkelt Station i Midtsjælland endog ned mellem $\div\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 1^{\circ}$ og paa de øvrige Indlandsstationer i Jylland, paa Fyn og Sjælland ned mellem ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ og 3° . Over store Omraader faldt der Regn den 1.—2., 7.—8., 10.—11., 15., 17., 19.—22., 24. og 29. Regnmængden var de fleste Steder mellem 30 og 50 mm; den var gennemgaaende størst, ca. 50—70 mm, paa Falster, Østlolland, i Sydsjælland og paa Fyn samt i Egnen mellem Randers og Mariager Fjord og i Himmerland og mindst, ca. 15—20 mm, paa Bornholm. I Sammenligning med Normalen fik Præstø og Aalborg Amter ca. 30 pCt. og Maribo, Sorø og Odense Amter ca. 10—20 pCt. for meget; Svendborg og Thisted Amter fik den normale Nedbør, medens Bornholm fik 53 pCt., Ribe Amt 50 pCt., Sønderjylland og Aarhus Amt ca. 30 pCt. og de øvrige Amter ca. 10—20 pCt. for lidt. Torden forekom paa 14 Dage, og Uvejrene havde stor Udbredelse over Landet den 15. og fra den 17.—20. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder 4—10 pCt. mindre end normalt.

Juli 1931 havde ustadigt Vejr. Regnmængden var stor i hele Landet, i dets sydlige Dele endog usædvanlig stor; den var over 100 mm i næsten hele Landet, over 200 mm i Sønderjylland, i Egnene mellem Faaborg og Svendborg samt paa Ærø og Størstedelen af Lolland og endog over 250 mm i Egnen mellem Gram og Brøns samt i Egnene omkring Sønderborg, Tinglev, Svendborg og Marstal; størst Nedbør havde Station Broderup mellem Tinglev og Padborg, hvor der i hele Maanedens faldt 280,5 mm; mindst Nedbør, ca. 60—65 mm, faldt der i Egnene omkring Limfjorden mellem Thisted og Aalborg samt i den østlige Del af Djursland, paa Øerne i Kattegat og paa Sjællands Odde. I Sammenligning med Normalen fik Hjørring, Thisted og Randers Amter ca. 25—35 pCt., Aalborg, Holbæk og Frederiksborg Amter ca. 45—55 pCt., Viborg, Aarhus og Sorø Amter ca. 75—90 pCt., Ringkøbing, Vejle, Odense og Københavns Amter samt Bornholm ca. 105—125 pCt., Ribe og Præstø Amter ca. 140—160 pCt., Svendborg og Mariibo Amter og Langeland ca. 180—185 pCt. og Sønderjylland endog 231 pCt. for meget. Vejret var, som omtalt, ustadigt, og der faldt over store Omraader Regn paa mange Dage, fordelt over hele Maanedens; den usædvanlig store Regnmængde i Landets sydlige Dele skyldtes et usædvanlig stærkt og vedholdende Regnfald den 8.—9.; i Døgnet fra den 8. Kl. 8 Fm. til den 9. Kl. 8 Fm. faldt der i disse Egne af Landet overalt over 100 mm og enkelte Steder endog over 150 mm; i Marstal faldt der i dette Døgn 168,9 mm, hvilket er den største Nedbør i et Døgn, der hidtil er maalt her i Landet. Samtidig med det stærke Regnfald rasede der en meget voldsom Storm fra sydvestlige og vestlige Retninger over Sydfyn, Sydsjælland, Ærø, Langeland, Lolland-Falster og Bornholm; Natten mellem den 8. og 9. havde Stormen mange Steder orkan-

agtig Styrke. Temperaturen var gennemgaaende over det normale i Tiden fra den 2.—7. og den 23.—28.; men særlig varme var kun den 4.—7. og 24.—25. med Døgnmidler, der blev 3° — 5° højere end normalt, og Maksimumstemperaturer, der gennemgaaende naaede op mellem 25° og 29° ; fra den 8.—22. og den 29.—31. var Temperaturen til Gengæld under Normalen, hvorfor hele Maanedens Middeltemperatur de fleste Steder blev nogle Tiendedele Grader lavere end normalt. Torden forekom paa 22 Dage, især fra den 6.—9., 12.—18. og 23.—31., og Uvejrene havde ret ofte stor Udbredelse over Landet. Skydækket var forholdsvis stort; Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 20—30 pCt. mindre end normalt.

August 1931. De 6 første Dage i Maaneden var Vejret varmt med Døgnmidler, der gennemsnitlig var 3° — 5° for høje, og Maksimumstemperaturer, der de fleste Steder naaede op mellem 24° og 29° ; herefter fulgte en kølig Periode, fra den 8.—26., i hvilken Temperaturen næsten hver Dag var under det normale; i Slutningen af Maaneden steg Temperaturen atter over Normalen; men hele Maanedens Middeltemperatur blev dog de fleste Steder omkring $\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Vejret var meget ustadigt i den kølige Periode, idet der fra den 6.—24. daglig faldt Regn næsten overalt; derimod havde Begyndelsen og Slutningen af Maaneden tørt Vejr med rigeligt Solskin. Regnen faldt hyppigt som Tordenbyger, hvorved Maanedens Regnmængde blev noget ulige fordelt; Nedbøren var gennemgaaende mindst, ca. 40—60 mm, i Midt- og Vest-sjælland og paa Samsø, medens den over adskillige Omraader i Jylland, Sønderjylland, paa Fyn, Sjælland, Lolland og Bornholm var over 100 mm; i Sammenligning med Normalen fik i Jylland Aalborg og Viborg Amter og Sønderjylland ca. 5—10 pCt. for meget og de øvrige Amter ca. 5—15 pCt. for lidt; paa Fyn fik Svendborg Amt gennemsnitlig den normale Nedbør og Odense Amt 10 pCt.

for meget; paa Sjælland fik Holbæk og Sorø Amter henholdsvis 8 og 22 pCt. for lidt og de øvrige Amter ca. 10 pCt. for meget; Maribo Amt og Bornholm fik henholdsvis 25 pCt. og 38 pCt. mere Nedbør end normalt. Torden forekom paa 21 Dage, og Uvejrene havde i Tiden fra den 6.—22. ofte stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal blev paa Øerne ca. 30—40 pCt. og i Jylland ca. 5—20 pCt. større end normalt; fra den 1.—5. og den 24.—31. var der de fleste Steder klart Solskin næsten hele Dagen. Vindretningen var overvejende omkring Vest; men Vinde fra Nord og Nordøst var dog noget hyppigere end normalt.

September 1931 havde vestlige og nordvestlige Vinde med køligt Vejr. Temperaturen var under det normale i Tiden fra den 5.—14. og den 20.—30., og Afvigelserne fra Normalen var ret ofte mellem 3° og 4°; fra den 1.—4. og den 15.—19. var Temperaturen over Normalen; men kun et Par Dage blev mellem 1¹/₂° og 2° varmere end normalt; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem 1° og 2° for lav. Nattefrost forekom adskillige Steder i Indlandet, saavel i Jylland som paa Øerne, Natten til den 23. og enkelte Steder Nætterne til den 14., 24., 26., 27., 29. og 30.; men de laveste Temperaturer naaede dog kun paa en enkelt Station ned under ÷2°. Vejret var ustadigt i Tiden fra den 2.—15., da der hver Dag faldt Regn over store Omraader af Landet; endvidere faldt der de fleste Steder Regn den 20.—21. og den 27. Torden forekom paa 12 Dage i Tiden fra den 3.—21.; men Uvejrene var som oftest ret lokale, og kun den 4. og 5. havde de stor Udbredelse i Jylland og paa Fyn. Regnmængden for hele Maaneden var ret ulige fordelt, men var iøvrigt over Normalen i næsten hele Landet; enkelte Steder i Jylland og paa Fyn samt de fleste Steder paa Bornholm faldt der over 100 mm; i Sammenligning med Normalen

fik Hjørring Amt 7 pCt. og Ribe Amt 1 pCt. for lidt, medens Bornholm fik 94 pCt., Odense Amt 72 pCt., Aarhus Amt 56 pCt., Aalborg, Viborg, Vejle, Svendborg, Holbæk, Frederiksborg og Københavns Amter ca. 20—40 pCt. og de øvrige Amter fra 1—15 pCt. for meget. Skydækket var forholdsvis stort; Solskinstimernes Antal var omtrent normalt i Nordjylland, medens det iøvrigt gennemgaaende var ca. 15—25 pCt. for lille. Den 5.—6. herskede der Storm fra Retninger omkring Nord og Nord-vest over store Strækninger af Landet.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaet 1930—31 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1876—1915), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som Tabellen viser, blev hele Landbrugsaaets Middeltemperatur omtrent normal. Som tidligere omtalt, var Vejret i de 4 første Maaneder i Landbrugsaaet mildt, og Nattefrost forholdsvis sjældnen i Oktober, November og December. Første Nattefrost indtraf sent — paa de fleste jyske Indlandsstationer saaledes i sidste Tidøgn af Oktober og paa næsten alle de øvrige Stationer først i Tiden fra den 17.—19. November —; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatum for første Efteraarsfrost i Indlandet er ca. 5.—10. Oktober i Jylland, ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November paa de mindre Øer og langs Kysterne. I Januar var Frosthyppigheden omtrent normal; men Frosten optraadte oftest kun som forholdsvis let Nattefrost. Februar havde koldt Vejr i første Tidøgn og i Dagene omkring den 15.; Frost forekom i de fleste Døgn, men i Reglen kun som Nattefrost; den var strengest i Tiden fra den 4.—8., der de fleste Steder

Tabel 1. **Temperaturens Afvigelse fra Normalen.**

(Celsius.)

	1930	1931	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	+ 0.9	+ 1.0	0.0
Ostjylland	+ 1.0	+ 0.8	+ 0.1
Fyn	+ 0.9	+ 0.9	+ 0.1
Spælland	+ 1.1	+ 1.1	+ 0.1
Lolland-Falster	+ 0.8	+ 1.0	+ 0.3
Danmark	+ 0.9	+ 1.0	+ 0.1
Bornholm	+ 1.4	+ 0.7	+ 0.2

udgjorde en sammenhængende Frostperiode; men de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder dog kun ned mellem $\div 5^{\circ}$ og $\div 11^{\circ}$. Marts havde i de to første Tidøgn meget koldt Vejr, i Begyndelsen af Maaneden med Sne og streng Frost; Dagene fra den 6.—11. udgjorde en sammenhængende Frostperiode, i hvilken de laveste Temperaturer naaede ned mellem $\div 10^{\circ}$ og $\div 20^{\circ}$; Nattefrosten vedblev de fleste Nætter Maaneden ud og fortsattes ind i den kolde og ustadige April; sidste Nattefrost indtraf næsten overalt den 16. April; dog fik nogle faa Indlandsstationer atter let Frost enkelte Nætter i Begyndelsen af Maj og Natten mellem den 5. og 6. Juni. Middeldatum for sidste Foraarsfrost er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Maj havde i hele Maaneden mildt Vejr, paa nogle Dage i sidste Tidøgn endog Sommervarme, medens Vejret i alle tre Sommermaaneder og i September gennemgaaende var køligt, naar undtages nogle faa varme Dage i Juli (den 4.—7. og 24.—25) og de 6 første Dage i August. Af egentlige Sommerdage, \varnothing : Dage, paa hvilke Maksimumtemperaturen naar op til 25° , forekom der ved Landbohøjskolen kun 7, medens det normale Antal er 15. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaaret maalttes her i Landet, var $32,2^{\circ}$ (den 5. August), den absolut laveste $\div 21,8^{\circ}$ (den 4. Marts).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer. Tabellen viser, at Frost forekom forholdsvis sjældent i November og December, forholdsvis hyppigt i Februar og April og meget hyppigt i Marts; i Maj forekom der i første Tidøgn enkelte Gange Nattefrost paa nogle faa Indlandsstationer, og det samme var

Tabel 2.

	Frosstdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtigheds- grad i pct.		Skydække (0—10)	
	1930—31	Normal	1930—31	Normal	1930—31	Normal	1930—31	Normal	1930—31	Normal
Oktober 1930	1	3	15	17	5	6	87	86	6.6	6.5
November	5	10	21	14	6	9	88	89	7.1	7.1
December	11	18	12	15	10	11	91	91	8.6	7.6
Januar 1931	21	22	17	13	7	13	90	91	7.5	7.2
Februar	25	21	14	12	10	11	91	90	8.5	7.0
Marts	27	19	9	13	7	11	85	87	4.3	6.3
April	9	7	14	11	6	7	81	80	6.1	5.7
Maj	0.1	1	13	11	6	4	80	75	6.0	5.1
Juni	0.1	2	12	10	3	3	78	75	6.0	4.9
Juli	2	2	16	13	1	3	82	77	7.1	5.5
August	2	2	17	15	2	3	80	80	4.7	5.5
September	0.1	2	12	14	2	4	82	84	6.0	5.3
Alle 12 Maaneder	99	101	172	158	65	85	85	84	6.5	6.1

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1930	1930	1930	1931	1931	1931	1931	1931	1931	1931	1931	1931	1931	Alle 12
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12	Maaneder
Hjørring Amt.	78	75	26	63	33	18	30	45	38	89	77	52	624	
Thisted »	101	91	20	76	42	17	53	51	42	86	71	73	723	
Ringkøbing »	77	111	24	85	52	37	49	56	41	133	83	71	819	
Ribe »	78	99	22	83	42	26	51	70	27	183	89	73	843	
Viborg Amt....	72	84	19	86	38	30	53	69	44	119	91	75	780	
Aalborg »	75	75	29	65	33	25	36	77	57	92	85	70	719	
Randers »	75	69	23	65	23	27	31	80	46	79	70	58	646	
Aarhus »	63	87	27	79	32	45	51	92	36	132	80	89	813	
Vejle »	62	81	24	84	39	36	42	71	42	155	75	80	791	
Samsø.....	62	58	22	59	18	21	34	51	41	89	54	60	569	
Odense Amt..	54	49	16	61	25	26	50	47	57	133	85	91	694	
Svendborg » ..	61	53	19	65	38	19	60	33	53	191	77	79	748	
Langeland	56	50	11	50	30	11	40	26	47	170	73	57	621	
Holbæk Amt	60	47	13	69	19	15	35	26	35	99	65	60	543	
Sorø »	68	48	17	65	34	23	29	22	52	115	54	53	580	
Frederiksborg»	82	52	14	91	34	27	37	29	36	108	86	65	661	
Københavns »	72	60	13	85	32	25	33	25	40	141	78	64	668	
Præstø »	60	75	16	82	38	24	31	19	61	162	87	57	712	
Maribo Amt ...	64	73	15	64	36	25	42	21	55	192	85	59	731	
Vestjylland	84	94	23	77	42	25	46	56	37	123	80	67	752	
Østjylland	69	79	24	76	33	33	43	78	45	115	80	74	750	
Sønderjylland ..	70	78	25	80	44	17	65	57	38	235	97	74	880	
Fyn.....	58	53	17	59	28	19	46	39	50	146	72	72	658	
Sjælland.....	68	56	15	78	31	23	33	24	45	125	74	60	633	
Lolland-Falster.	64	73	15	64	36	25	42	21	55	192	85	59	731	
Danmark	1930—31....	69	72	20	72	36	24	46	46	45	156	81	68	734
	Norm. (40Aar)	71	55	54	40	36	42	36	42	49	67	80	58	630
	Afv. i pCt. ...	-3	+31	-63	+80	0	-43	+28	+10	-8	+133	+1	+17	+17
Bornholm	108	79	21	91	32	29	66	38	18	122	87	105	796	

Tilfældet i sidste Tidøgn af September; i Juni indtraf der, som omtalt, Frost Natten mellem den 5. og 6. paa nogle Stationer i Midt- og Vestjylland og paa en enkelt Station i Midtsjælland; hele Landbrugsaaaret havde omtrent det normale Antal Frostdage. Nedbørsdagens Antal var stort i November og lille i Marts; i Oktober, December og September var Antallet 2—3 mindre, i de øvrige Maaneder 2—4 større end normalt. Fugtighedsgraden var forholdsvis stor i Maj og Juli; Skydækket var forholdsvis lille i Marts og August, medens det var større end normalt i næsten alle de øvrige Maaneder, især i December, Februar, Maj, Juni og Juli.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaaret fik Danmark gennemsnitlig 734 mm, hvilket er 104 mm eller 17 pCt. mere end normalt; af lignende nedbørsrige Landbrugsaar i den sidste halve Snes Aar kan nævnes 1929—30 (712 mm) og 1925—26 (710 mm); det usædvanlig nedbørsrige Landbrugsaar 1926—27 havde 846 mm. Af de forskellige Landsdele havde i det nu afsluttede Landbrugsaar Sønderjylland den største Nedbør med gennemsnitlig 880 mm (168 mm for meget); derefter følger Ribe Amt med 843 mm (119 mm for meget), medens Holbæk Amt gennemsnitlig kun fik 543 mm, eller 5 mm mere end normalt. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm 45 pCt., Sønderjylland, Maribo, Præstø, Aarhus og Viborg Amter 24 pCt., Københavns og Frederiksborg Amter, de fynske Amter samt Vejle, Ribe, Ringkøbing og Aalborg Amter ca. 15—20 pCt., Langeland og Samsø 9 pCt., Randers Amt 7 pCt., Sorø og Thisted Amter 4 pCt. og Holbæk og Hjørring Amter 1 pCt. for meget. Den store Nedbør skyldtes i Landets sydlige Dele den usædvanlig store Nedbør i Juli; i Landbrugsaaarets øvrige 11 Maaneder tilsammen fik saaledes Svendborg Amt 4 pCt. for lidt, medens Sønderjylland og Ribe Amt kun fik 1 pCt., Vejle, Odense og Maribo Amter 2—4 pCt. og Landet som

Tabel 4. Nedbør i April—Septbr. incl.

	Hjørring Amt	»	»	»	»	»	»	»	»	»
	Thisted	Ringkøbing	Ribe	Viborg	Aalborg	Randers	Aarhus	Vejle	Sønderjylland	
1931 mm	331	376	433	493	451	417	364	480	465	566
Normal mm	330	339	355	372	337	321	320	347	356	369
Afvigelse fra Normalen, pCt.	0	+11	+22	+33	+34	+30	+14	+38	+31	+53

	Samsø	Odense Amt	»	»	Amt	»	»	»	»	»	»
		Svendborg	Langeland	Holbæk	Sorø	Frederiksborg	København	Præstø	Maribo	Bornholm	
1931 mm	329	463	493	413	320	325	361	381	417	454	436
Normal mm	279	314	331	304	293	300	320	309	303	310	277
Afvigelse fra Normalen pCt.	+18	+47	+49	+36	+9	+8	+13	+23	+38	+46	+57

Helhed 3 pCt. for meget. Som tidligere omtalt, var Nedbøren i Oktober stor paa Bornholm, i Nordøstsjælland og Nordjylland og forholdsvis lille paa Fyn og i det sydøstlige Jylland; i November var den stor i Jylland og det sydlige Sjælland samt paa Lolland-Falster og Bornholm, og i Januar var den stor overalt, medens den i December og Marts overalt var lille; i Februar var Nedbøren rigelig i Vestjylland og lille paa Djursland, Samsø, i det nordlige Fyn og Nordvestsjælland, medens den iøvrigt gennemgaaende var i Nærheden af Normalen. Nedbøren faldt i Februar og Marts væsentligt som Sne, der paa Grund af det vedvarende kolde Vejr smeltede forholdsvis sent. April havde ustadigt Vejr i de to sidste Tidøgn, og Nedbøren var gennemgaaende rigelig undtagen i Hjør-

ring og Randers Amter og den sydlige Del af Sjælland, der fik ca. 6—20 pCt. for lidt; i Maj var Regnvejrsgadene ret jævnt fordelt over Maaneden, og Jylland fik rigelig Regn, medens Sjælland og Lolland-Falster fik ca. 25—50 pCt. for lidt; i Juni fik Lolland-Falster, Sydsjælland og Fyn gennemgaaende rigelig Nedbør, medens de øvrige Dele af Landet fik en Del for lidt, Ribe Amt og Bornholm endog 50 pCt. for lidt. Juli havde ustadigt Vejr, og Regnmængden var stor overalt, i Landets sydlige Dele endog usædvanlig stor, hvilket, som omtalt, skyldtes et usædvanlig stærkt og vedholdende Regnfald den 8.—9. I August faldt der Regn næsten hver Dag fra den 6.—24., medens Begyndelsen og Slutningen af Maaneden havde tørt Solskinsvejr, og i September var Vejret ustadigt i Maanedens første Halvdel; Regnmængden var i disse to Maaneder ret ulige fordelt; i August var den dog de fleste Steder i Nærheden af Normalen, i September gennemgaaende noget over denne. I hele Tidsrummet April—September inkl. fik Landet som Helhed 33 pCt. mere Nedbør end normalt; af de forskellige Landsdele fik i dette Tidsrum (Tab. 4) Sønderjylland, Fyn, Lolland-Falster og Bornholm ca. 45—55 pCt., Aalborg, Viborg, Aarhus, Vejle, Ribe og Præstø Amter samt Langeland ca. 30—40 pCt., Ringkøbing, Randers, Frederiksborg og Københavns Amter og Samsø ca. 15—25 pCt., og Thisted, Holbæk og Sorø Amter ca. 10 pCt. for meget, medens Hjørring Amt fik den normale Nedbørmængde.

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaaret. I Oktober forekom sydlige, sydvestlige og vestlige, og i November og Juni sydvestlige, vestlige og nordvestlige Vinde forholdsvis hyppigt; Januar, Marts og September fik et Overskud paa henholdsvis 10 pCt., 17 pCt. og 26 pCt. af nordvestlige, nordlige og nordøstlige Vinde tilsammen og August et Overskud paa 16 pCt. af nordlige og nordøstlige

Vinde; i de øvrige Maaneder forekom Vinde fra sydlige, sydøstlige eller østlige Retninger noget hyppigere end normalt, væsentligt paa de vestlige og nordvestlige Vinde's Bekostning. Hele Landbrugsaaet fik omtrent den normale Vindfordeling.

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent).

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1930	6	4	2	11	19	23	20	12	3
November —	5	2	5	11	12	21	23	20	1
December —	3	5	11	27	20	19	9	5	1
Januar 1931	11	11	9	10	10	15	19	12	3
Februar —	2	10	18	17	23	16	8	4	2
Marts —	12	16	11	13	5	8	15	17	3
April —	7	10	15	22	10	9	11	12	4
Maj —	4	16	20	15	13	14	8	5	5
Juni —	5	4	4	6	5	20	34	20	2
Juli —	1	3	8	18	15	21	23	7	4
August —	13	13	8	8	9	14	18	13	4
September —	15	11	5	2	3	9	27	26	2
Alle 12 Maaneder	7	9	10	13	12	16	18	12	3
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaet, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med nogle Normalværdier, der for de forskellige Stationer er beregnet som Middelværdier af Registreringerne i 15—28 Aar. I hele Landbrugsaaet var Solskinstimernes Antal de fleste Steder mellem 3 pCt. og 10 pCt. og i Tidsrummet April—September inkl. mellem 5 pCt. og 15 pCt. mindre end normalt. Som tidligere omtalt, havde Marts rigeligt Solskin, ca. 50—65 pCt. for meget, medens Maanederne fra April—Juli

Tabel 6.

Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Aarhus	Askov	Graasten	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Maribo
Oktober 1930	97	62	109	—	105	(100)	95	99	90	116	98	124
November —	62	32	71	58	57	62	62	68	58	67	50	55
December —	8	1	12	11	18	21	18	13	6	18	9	30
Januar 1931	48	31	43	34	43	33	46	43	37	65	—	53
Februar —	45	33	44	34	27	30	26	23	20	30	11	17
Marts —	177	133	212	177	193	202	194	190	188	187	182	190
April —	157	104	167	158	153	145	165	154	140	150	146	174
Maj —	176	132	178	190	198	202	233	245	228	251	249	257
Juni —	271	206	238	228	234	269	238	231	211	234	250	272
Juli —	194	106	148	154	154	151	178	189	169	292	202	201
August —	229	236	256	249	261	288	276	272	255	289	292	286
September —	176	127	175	150	155	152	132	150	113	132	126	148
Alle 12 Maaneder	1640	1203	1653	—	1598	1655	1663	1677	1515	1731	—	1807
Normal for Aaret	1797	1344	—	—	—	—	1711	1747	1480	1781	1757	—
April—Septb. (inkl.) 1931	1203	911	1162	1129	1155	1207	1222	1241	1116	1248	1265	1338
Normal (April—Septbr.)	1394	1049	—	—	—	—	1295	1345	1173	1350	1363	—

inkl. alle fik for lidt; i sidstnævnte Tidsrum havde Tylstrup 204, Aarslev 113, Tystofte 134 og Lyngby og Næsgaard 141 Timer for lidt; i August var Solskins-timernes Antal i Jylland 5—20 pCt. og paa Øerne ca. 30—40 pCt. større end normalt, og i September var Antallet omtrent normalt i Nordjylland, men iøvrigt ca. 15—25 pCt. for lille.

Etatsraad Jørgen Larsen.

(Født 10. Juli 1851 — Død 30. December 1931).

Natten til Onsdag den 30. December døde Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, efter nogen Tids Sygdom.

Med Etatsraaden forsvinder en særpræget Skikkelse fra vore Landbrugskredse. Stilfærdig, men fuld af Interesse færdedes Etatsraaden altid, hvor der foregik noget landbrugsfagligt, og der stod Respekt om ham paa Grund af

hans fine, usnobbede Karakter og paa Grund af hans store Indsigt i landbrugsfaglige Spørgsmaal, men ikke mindst paa Grund af det store Arbejde, han udførte ved Udtørring og Kultivering af Gaardbo Sø.

Jørgen Larsen blev født ved Roskilde i Aaret 1851. Han blev Landvæseneselev, men indtraadte senere i Entreprenørfirmaet Hans & Jørgen Larsen, og her kom han til at lede Arbejdet ved Udtørring af Tastum Sø; Erfaringerne fra dette Arbejde gav ham Mod til at købe Gaardbo Sø med Udtørring for Øje.

De største Vanskeligheder ved dette Arbejde var maa-ske i første Omgang Forhandlingerne med de omboende Bønder, men Jørgen Larsen forstod at komme til Rette med dem, og i Løbet af faa Aar var Søens Udtørring en Kendsgerning. Færdsel med Dyr paa den gamle Søbund var imidlertid ikke mulig, og Mennesker maatte gaa med Dyndsko. Senere slog Dyndbunden saa store Revner, at

Dyr af den Grund ikke kunde komme der, og man maatte bære Afgrøderne i Land. For at faa disse Revner til at forsvinde maatte hele Arealet graves, og endelig maatte Afvandingssystemet uddybes, eftersom Bunden sank sammen.

Selve Udtørringen med de forudgaaende Forhandlinger var et stort og vanskeligt Arbejde, men Kultivering var vel endnu besværligere, og som det sidste og maaske største Problem kom Afgrødernes Udnyttelse. Afgrøderne var Græs. Første Slæt kunde hjerges som Hø, men Bjergning af andet Slæt var usikker. Etatsraaden fandt paa Raad, han tog Ensileringen med i Arbejdsplanen. Besætningen kom til at bestaa af Jersey-Køer, og det er morsomt at se, hvorledes disse sarte Dyr igennem Aarene har trivedes fortrinligt paa Danmarks nordligste Herregaard; det vidner om, at Etatsraaden ogsaa forstod sig paa at behandle Dyr. Mælken er i de senere Aar afsat som Flaskemælk og Eksportfløde.

Om Gaardbogaard findes rene Sandarealer, disse har faaet øget Fugtighed fra Søens Landkanaler og har givet gode Afgrøder af Hedehavre og Rug, som er afsat til Sædebrug.

Etatsraaden har foruden Gaardbogaard opdyrket et Hedeareal paa ca. 140 Tdr. Ld., som nu supplerer Afgrøderne paa Gaardbogaard udmærket. Paa disse Arealer kunde i en Del Aar ikke dyrkes Vaarsæd paa Grund af Gulspidssyge, men saa snart der kom det første Nys om, at Blaasten kunde hjælpe, saa fik hele Arealet Blaasten, og det hjalp. Arbejdet med de to Gaarde vidner om, at Etatsraaden til enhver Tid har forstaaet at disponere efter de givne Forhold. Netop dette har Gang paa Gang imponeret hans Omgivelser og skabt en stor Respekt om hans Navn og Gerning.

Man skulde tro, at de to Gaarde kunde lægge Beslag paa en Mands Kræfter, men ikke desto mindre har Etatsraaden haft Tid til at beskæftige sig med en utrolig Masse andre Ting.

Han var en skattet Formand i Landboforeningen »Vensyssel« igennem 18 Aar, og senere Medlem af Bestyrelsen for Hjørring Amts landøkonomiske Selskab i 6 Aar; ved sin Død var han Æresmedlem af dette Selskab. Indenfor Foreningen af jyske Landboforeninger var han Formand for Græsmarkssektionen i 8 Aar og Medlem af Planteavlsudvalget i 26 Aar. Han startede og ledede Plantningsselskabet Tolne Skov og skabte her et smukt Stykke Natur. Desuden var han Formand for Frederikshavns Eksportslagteri i mange Aar og ligeledes for Eskær-Slynges Mergelselskab. Fra 1914 var han Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, valgt af Landboforeningerne i Hjørring Amt. Jørgen Larsen var Formand for eller Bestyrelsesmedlem i et Utal af andre Selskaber med eller uden Tilknytning til Landbruget, og fra alle Sider faar Etatsraaden det Lov, at han har gjort en betydelig Indsats, og man har da ogsaa ydet ham mange Æresbeviser, glædest var han vist for tre af disse, nemlig: Foreningen af jyske Landboforeningers Sølvmedaille for Landboflid, Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs største Sølvbæger og den fra hans hjemlige Sogn sendte Takkeskrivelse for hans Arbejde.

Alle vi, der har faaet Lov til at arbejde sammen med Etatsraad Jørgen Larsen, vil mindes ham som den fine stilfærdige Mand, han var, som Manden, der altid havde Tid til at høre om andres Syn paa Sagerne og Raad til at tage Hensyn dertil, men som altid lagde sit tunge Lod i Vægtskaalen paa sin elskværdige og ligevægtige Maade, som Manden, der altid gik i Dybden for at finde det rette frem.

Hans Naboer i udvidet Forstand vil mindes Etatsraaden som Manden, der gik foran og ved sit Eksempel fik opdyrket Tusinder af Tdr. Land. Vi vil alle mindes ham som den særprægede Personlighed, han var, imellem danske Landmænd, og mindes ham med Tak!

Danmark vil mindes ham som den, der gjorde Danmark større!

J. Møller Nørgaard.

Direktør Fr. L. Sieck.

(Født 27. April 1864 — Død 18. December 1931).

Den 18. December døde Direktør *Fr. L. Sieck*, Frederikssund Andelssvineslagteri, 67 Aar gammel.

Direktør Sieck fik sin handelsmæssige Uddannelse i det gamle kendte Handelshus Hans Broge & Co., Aarhus, hvorefter han gik over i Slagteribranchen, først som Bogholder ved Aarhus Svineslagteri og senere ved Svineslagteriet i Maribo.

Efter et Ophold i England overtog han i 1890 Ledelsen af Svendborg Svineslagteri, hvorefter han i 1894 ansattes som Direktør for det nyoprettede Andelssvineslagteri i Frederikssund, hvilken Virksomhed han altsaa ledede i 37 Aar.

Direktør Siecks Livsopgave var at lede dette Slagteri, saa det stod som et Mønster paa et dansk Andelssvineslagteri. Tidlig og sildig færdedes han i sit Slagteri og paasaa paa det nøjeste, at alt blev udført paa en eksemplarisk Maade; men ogsaa paa forskellige andre Omraader har han ydet et fortjenstfuldt Arbejde. Han var altid en ivrig Forkæmper for, at dansk Bacon skulde indtage en ensartet og høj Standard, derfor arbejdede han saa ihærdigt paa at faa indført ensartede Tilskærings- og Sorteringsregler, ligesom han ogsaa var en varm Tilhænger af Baconkontrollen, Foranstaltninger, der i ikke ringe Maade har bidraget til at fæstne det danske Flæsks Renomé i England.

Det var dog ikke alene indenfor Slagteribranchen, Direktør Sieck lagde sine Kræfter, ogsaa for Svineavlens har han været en god Mand. Fra Centrenes Opretelse omkring Aarhundredskiftet indtil sin Død var han Medlem af Udvalget for Svineavlscentrene i Frederiksborg Amt. I mange Aar var han Medlem af Svineavlsudvalget for De samv. Landboforeninger i Sjællands Stift, endvidere Dommer ved Foreningens Fællesskuer og i de senere Aar tillige Fællesdommer. I Forstaaelse af at det fine Baconprodukt skal opnaas gennem en rationel Avl, arbejdede han ihærdigt paa at sprede Avlsdyr ud over sit Slagteris Omraade. Det er en meget stor Del af Andelshaverne, der har hentet deres Avlsdyr gennem de gode Indkøb, Direktør Sieck jævnlig foretog, og han mente selv, at en af Grundene til, at Frederikssund har saa ensartet og god Kvalitet, var denne Spredning af Avlsdyr.

Direktør Sieck var i mange Aar og indtil sin Død Formand for Direktørforeningen, desuden Formand for Andelspensions-Foreningen, Medlem af Landsnoteringsudvalget, ligesom der paa flere andre Omraader er gjort Brug af hans Erfaring og Arbejdsevne. Han var en Arbejdets Mand, det er næsten utroligt, alt det han kunde faa udrettet, og han ledede da ogsaa Slagteriet, indtil han et Par Maaneder før sin Død maatte lade sig indlægge paa Hospitalet. Det var en Lykke for ham, at han fik Lov at beholde sin Arbejdsevne og sin Virksomhed til det sidste. Han vil blive savnet og mindet af de mange, han har arbejdet sammen med, ligesom han ogsaa vil blive savnet og mindet af de mange Gæster fra Udlandet, som har aflagt Besøg paa Frederikssund Slagteri, men Savnet vil dog blive størst for Hjemmet, som han omfattede med den største Kærlighed. Ære være hans Minde.

K. M. Jensen.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Forsøg med Skummetmælk. 141. Beretning fra Forsøgslaboratoriet, 5. Beretning om de af Forsøgslaboratoriet og De samvirkende danske Andelsslagterier foranstaltede Fodringsforsøg med Svin. Af Professor *Johs. Jespersen* og Assistent *Fr. Haagen Petersen*. (Aug. Bangs Boghandel, København).

Denne Beretning omhandler ligesom sine Forgængere Spørgsmaalet om den skummede Mælks rette Anvendelse ved Svinenes Fodring. Det Spørgsmaal, som ved Forsøgenes Planlæggelse blev stillet, var: »paa hvilket Alderstrin og i hvilken Mængde skal man give Grisene Skummetmælken for at faa den bedst mulige Udnyttning?»

Det er saa lige til, at dette Spørgsmaal rejses, da den skummede Mælk forekommer i saa godt som ethvert Landbrug, og den tænksomme Landmand, for hvem Tidernes Ugunst har gjort det til en Nødvendighed at faa udnyttet hver eneste Øre af de Værdier, han ligger inde med, kan ikke undlade at anstille sine Betragtninger over dette Spørgsmaal, naar han daglig deler ud til Svinene af denne for Flæskeproduktionen saa kostbare Vare. — Ved Forsøgene 1927—28 var man ogsaa inde paa Spørgsmaalet, men Forsøgene var dog ikke anlagt netop til Besvarelse af det ved disse Forsøg stillede Spørgsmaal, omend man ogsaa den Gang fik værdifulde Oplysninger om Skummetmælks rette Anvendelse.

I denne Beretning omtales Forsøg, der er udført hos Inspektør *Lassen*, Faurholm, hos Proprietær *Johs. Laursen*, Grauballegaard, og hos Forpagter, *H. Junker*, Lerchenborg Avlsgaard. Desuden et Forsøg med Skummetmælk i 1930 hos Proprietær *J. Hasselbalch*, Linderupgaard ved Hjørring.

Forsøgsplanen gik ud paa gennem 3 Grupper, hver paa 2 Hold, at tildele Holdene forskellige Mælkemængder i Forhold til det øvrige Foder, eller man kan ogsaa sige, at den ene Gruppe daglig tildeles samme Mælkemængde fra Forsøgenes Begyndelse til Afslutning varierende for Holdene, medens den anden Gruppe vel faar tildelt samme Mælkemængde som de tilsvarende Hold i første Gruppe, men fordelt efter et bestemt Forhold til Mængden af det øvrige Foder. Foruden Skummetmælk har Foderet bestaaet af 50 pCt. Byg, 25 pCt. Hvede og 25 pCt. Majs. Paa Lerchenborg Avlsgaard gaves i Stedet for Majs Tapiokamel og lidt Soyaskraa.

Beretningen giver mere udtømmende Oplysninger om disse og flere andre Forhold, som maa tages i Betragtning ved Vurderingen af Resultaterne, ligesom den ogsaa indeholder Tabeller til Belysning af disse samt alle Hovedtabeller, saaledes at enhver, der nøjere vil studere Talmaterialet, kan følge de enkelte Hold fra Forberedelsestiden gennem Overgangstiden til den egentlige Forsøgstid.

Et særligt Afsnit af Beretningen omhandler Foderets Proteinindhold og Beregninger vedrørende Betydningen heraf.

Skummetmælksforsøgene paa Linderupgaard i 1930 var ligeledes anlagt med det for Øje at prøve forskellige Fordelingsmaader af den skummede Mælk, men nogle af Holdene her fik et Mineralstofftilskud. Iøvrigt har Foderet her bestaaet udelukkende af Korn og Mælk. At dømme efter de opnaaede Resultater har Mineralstofftilskudet været uden Betydning, hvilket man formentlig paa Forhaand maatte forvente, naar det gives som Tilskud til en saa gunstig Sammensætning af Foderet, som her anvendt.

Forfatterne konkluderer Resultaterne af Forsøgene i, at den gunstigste Mængde skummet Mælk og Fordelingen, naar det øvrige Foder som ved Forsøgene bestaar udelukkende af Korn, antages at være:

	kg Mælk pr. kg Korn	eller	kg Mælk pr. Dyr dgl.
Naar Grisene vejer 25—45.....	2,0		2,8
— — — 45—65.....	1,5		2,8
— — — 65—Slut.....	1,0		2,8

For Praxis maa den bedste Fordelingsmaade da være 2,8 kg Mælk daglig pr. Dyr fra en Vægt af 25 kg til Grisens Afgang, og dette maa saaledes være Besvarelsen af det stillede Spørgsmaal.

Iøvrigt anbefales Beretningen til enhver Svineopdrætter.

K. M. Jensen.

Orienterende Undersøgelser og Forsøg med Ungkvæg m. m., udført i Aarene 1924—30 under Ledelse af Husdyrbrugsafdelingen. Ved Forsøgslederne *H. Wenzel Eskedal* og *V. Steensberg*. Tillæg: Oksekroppens Partering. Ved Overdyrlæge *Nic. Dalsgaard*. — 142. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 149 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Kvægforsøgenes vide Arbejdsmark omfatter ogsaa Opdrætningsforsøg, og i Forventning om, at disse Forsøg vil give os en tiltrængt Vejledning paa dette hidtil under danske

Forhold ret uopdyrkede Felt, hilser man med Glæde Fremkomsten af disse.

Forsøgene tænkes anlagt i stort Format paa Statens Gaarde ved Hillerød strækkende sig over flere Aar. Forinden har Laboratoriet foretaget visse orienterende Undersøgelser, og det er væsentlig herom, nærværende Beretning handler.

De første af disse Orienteringer er udført paa private Gaarde, hvor Vægt og Vækst af Opdræt i Kvægbesætninger af forskellig Race er kontrolleret. Rød dansk Malke race er kontrolleret paa Brattingsborg Avlsgaard, Samsø, og paa Ladelund Landbrugsskole. Jydsk Malkekvæg hos Proprietær *Evald Due*, Stauslet ved Ormslev. Korthorn paa Gyvelagergaard ved Ø. Lindet, hos Grosserer *L. N. Ladefoged*, Ramsing Avlsgaard i Salling, *Jes From*, Rørkær, og paa Vojensgaard. Hollandsk Race paa Bejstrupgaard i Københoved og paa Visby Hedegaard. Jerseykvæg paa Baunegaard og paa Askov Forsøgsstation ved Vejen.

Det er herigennem lykkedes at fremskaffe et meget interessant Materiale, som viser, hvorledes Kvierne har udviklet sig i de forskellige Besætninger, ligesom man ogsaa faar et Indtryk af de forskellige Opdrætningsmetoder, navnlig med Hensyn til de Foderplaner, som anvendes i Praksis. Billedet heraf er knapt saa broget, som man har set det tidligere i en Del Konkurrenceberetninger, sidst Beretningen af 1928 om den 5. toaarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Sjællands Stift; men man bemærker dog Forskellen mellem den noget knappe Ernæring paa Baunegaard og den meget stærkere af saavel sød og skummet Mælk som Krafftoder, der anvendes f. Eks. paa Brattingsborg Avlsgaard. Derimod er de opgivne Tal for det samlede Foderforbrug fra Fødsel til 1. Kælvning ikke alle lige sandsynlige; mest korrekte ved sin Størrelse og sin Tilblivelse synes Tallene at være fra Askov Forsøgsstation med 2222 F. E. for Jerseykvier samt 2700—3000 F. E. for røde danske Kvier paa Ladelund Landbrugsskole. I et Par Besætninger er gennemført en effektiv Kontrol med Foderforbruget, men det omfatter kun Kalvens første Leveaar og andrager henholdsvis 814 og 819 F. E., idet dog Græsset er holdt udenfor Beregningen.

Et Fodringsforsøg med Anvendelse af animalsk Æggehvite gennem Sildemel har ikke givet bedre Resultat end Æggehvite af vegetabilsk Oprindelse, nemlig gennem Oliekager.

Paa Statens Gaarde er i 1927—30 udført nogle orienterende Forsøg med meget stærk og meget svag Fodring, idet Foderationerne i første Tilfælde udelukkende har været bestemt af Dyrenes Ædelyst, og i sidste Tilfælde er de gjort saa smaa,

som det er skønnet forsvarligt af Hensyn til Dyrenes Sundhed. Dette har naturligvis givet en tilsvarende udtalt Forskel med Hensyn til Vægt og Udseende af de forsøgsfodrede Dyr, 2 Tyre og 2 Kvier paa hvert Hold.

Tyrene slagtedes ved en Alder af $2\frac{3}{4}$ Aar efter en forudgaaende Fedning i nogle Maaneder af saavel de, der var paa Smalkost, som af de, der var paa fuld Kost tidligere. Slagningen gennemførtes under Kontrol og efterfulgtes af en sagkyndig Bedømmelse af de slagtede Kroppe paa Københavns offentlige Slagtehus. Der fremkom da det interessante Forhold, at de smaa sultefodrede, men til Slut fedede Tyre gav en bedre Slagte kvalitet end de gennem hele Opvæksten særkt fodrede Tyre. Forklaringen herpaa er formentlig, at for de smaa Tyre er der under Fedningen foregaaet en stærkere Nydannelse af Væv, der ligesom har gjort Kødet mere ungt og mere mørt. I Tilknnytning til Slagningerne og Bedømmelserne har Overdyrlæge *Nic. Dalsgaard* skrevet et Tilæg om Oksekroppens Partering.

Som yderligere Orientering er indsat et nyt Forsøg med 12 Kviekalve, fordelt paa 3 Hold, som fodres ulige stærkt efter en forud lagt Plan. Som Forsøgsmateriale er benyttet Efteraarskalve fra 1927, for hvilke Tilvæksten er kontrolleret indtil Efteraaret 1930, altsaa i 3 Vintre og i 3 Somre. Foderforbruget er opgjort nøjagtigt for Vintertiden paa Stald, hvorimod det har været vanskeligt at kontrollere Sommerfodringen paa Græsgang.

Det sidste maa man indrømme Forsøgsledelsen; men paa den anden Side kan man vel næppe tænke sig disse omfattende Opdrætningsforsøg afsluttet, uden at der følger en ret indgaaende Kontrol med Græsset, muligvis suppleret med Fordøjelighedsforsøg, muligvis ogsaa i Samarbejde med den dyrefysiologiske Afdeling, saaledes at der som Resultat kan fremkomme en Korrektion til den for Tiden benyttede Skala for Græsberegning til Ungkreaturer. Og det undrer, at man ikke har sat større Kraft ind paa dette Omraade ved de orienterende Undersøgelser; thi der er noget inkonsekvent i at følge en bestemt Foderplan ved Vinterfodringen med nøjagtig Udvejning af Foderet for saa ved Udbinding at slippe det hele. Skal bl. a. Opdrætningsmetoden med springende Ernæring belyses grundigt, maa der uvægerligt være saa god en Kontrol, som det kan lade sig gøre, med den om Sommeren fortærede Græsmængde, der vil ellers stadig være et stort Spørgsmaal ubesvaret. Hvordan vilde det forøvrigt gaa med en Fodring af afhugget Græs til Kvier, der gaar i Folde uden Vegetation (Brak)? Det rummede i hvert Fald Mulig-

hed for, at en bestemt Foderplan kan gennemføres hele Aaret igennem.

Beretningen indeholder desuden Omtale af et Forsøg med Mineralstofftilskud til drægtige Køer i Goldperioden, samt en Undersøgelse af Brunstens Indflydelse paa Køers Mælkeydelse, Drægtighedens Varighed hos Køer af R. D. M., Drægtighedens Indflydelse paa Koens Vægt og endelig Fødselsvægt hos Kalve af R. D. M.

Det ovenfor nævnte angaaende Beretningens Hovedemne er at betragte som Indledning til et forhaabentlig stort og frugtbringende Arbejde til en grundig og alsidig Belysning af hele Opdrætningsspørgsmaalet fra først til sidst, ikke alene med Hensyn til en stærkere eller svagere Fodring i det hele taget, men ogsaa med Henblik paa bl. a. at finde Æggehvidebehovets Størrelse, og herunder de gunstigste Mængder af sød og skummet Mælk og af andre Fodermidler. Det tør dog vist uden Overdrivelse siges, at Opgaven er i gode Hænder, og der er Grund til at ønske Lykke til Arbejdet og til Samarbejdet til Overvindelse af de Vanskeligheder, som netop denne Opgave byder i rigt Maal.

K. M. Andersen.

Undersøgelser og Forsøg vedrørende Græs og Hø til Malkekøer udført i Aarene 1923—31 under Ledelse af Husdyrbrugsafdelingen. Ved Forsøgslederne *V. Steensberg* og *H. Wenzel Eskedal* og Assistent *P. S. Østergaard*. — **Undersøgelse over Fordøjeligheden af Høsorter hos Kvæg**, udført ved Dyrefysiologisk Afdeling. Ved Forsøgsleder *Aage Lund*. — 140. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 146 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Efter Forsøgslaboratoriets Nyordning i 1922 har Kvægforsøgenes største og væsentligste Opgave været at klarlægge det fundamentale: Malkekøernes Foderbehov. Om dette Arbejde fortælles i 136. Beretning, og Resultatet blev de velkendte Fodernormer, som i første Række har faaet Betydning ved Planlæggelse af Malkekøernes Vinterfodring. Men allerede i 1923 indledes nogle orienterende Undersøgelser vedrørende Malkekøernes Sommerfodring, disse er fortsat og udvidet i de følgende Aar og har efterhaanden antaget lidt fastere Form, ligesom Forsøgene ogsaa har beskæftiget sig med Høets Foderværdi og Høtilberedning sammenlignet med Ensilering.

Det første Resultat af de førstnævnte Forsøg blev en Erkendelse af, at navnlig de højtydende Køer har et noget større Foderbehov end tidligere antaget, og dette maatte igen med de forhaanden værende Grovfodermidler føre til en ret stærk Forøgelse af Krafftoderforbruget. Selv om dette økonomisk

set har været rigtigt, holder vi dog ikke Køer for at æde Kraftfoder, men for at faa de paa Danmarks Jord avlede Foderafgrøder omsat fysiologisk og udnyttet økonomisk, og her-til er Kraftfoderet det nødvendige korrigerende Supplement.

Naar det imidlertid betænkes, at en Kø ikke behøver at komme op paa mere end knapt 20 kg Mælk, før Kraftfoderet i Almindelighed vil udgøre mindst Halvdelen af de nødven-dige F. E. paa Vinterfoder, saa melder sig en Forstaaelse af, at der her foreligger en stor fælles Opgave for Plante-avlere og Husdyrbrugere med Hensyn til at give Anvisning paa et Foder, som avlet paa Landmandens egen Jord i rimelig Mængde og til en betydelig billigere Pris, end Kraftfoderet kan fremskaffes for, bedre tilfredsstillende Nutidskøers større Krav til et vist Antal F. E. i nogenlunde koncentreret Form.

Den foreliggende Beretning spænder ikke saa vidt; men gennem sit Indhold tangerer den dog Problemet, og den bringer Oplysninger om mange Forhold, som det vel er interes-sant at stifte Bekendtskab med, men som ikke alle kan be-røres i en kort Anmeldelse.

Takket være særlig Græsmarkssektionernes Arbejde, er der i de senere Aar sket store Fremskridt med Hensyn til gennem bedre Anlæg og Pasning at avle store Afgrøder paa Græs-markerne. Landbrugsregnskaberne har vist, at disse Afgrøder kan produceres meget billigt, og praktiske Erfaringer tyder paa, at de afgiver et i flere Henseender fortrinligt Fo-der. Et nøjere Kendskab til Græsafgrødernes Foderværdi vil derfor være meget betydningsfuldt, og i første Afsnit be-handles Græsafgrødernes kemiske Sammensætning samt for-skellige Faktorer, som øver Indflydelse paa Foderværdien, som Jordbunden, Gødskningen, Planternes Udviklingstrin, Planteart og Kulturform samt Vejret. Der refereres flittigt til inden- og udenlandske Forsøg, og et stort Analyse-materiale fra Laboratoriets kemiske Afdeling offentliggøres; herunder viser Beregninger, at der af frisk Græs skulde med-gaa fra under 5 kg til henimod 10 kg til 1 F. E. efter veks-lende Indhold. Med den nuværende Viden om Fordøjelighed m. v. advares der dog mod at tillægge Analysen alt for stor Betydning som Maal paa en Græsafgrødes Næringsværdi, bl. a. viste en Undersøgelse paa Trollesminde en mindre god Over-ensstemmelse mellem det gennem den kemiske Analyse be-regnede og det virkelig opnaaede Resultat.

De praktiske Forsøg til Belysning af Tilskudsfoder til Malkekøer paa Græs tyder paa, at man i det hele taget skal være varsom med Anvendelse af Kraftfoder, naar der er

gode Græsgange til Raadighed; Kontrollen viste, at en Ko kan fortære op til 70 kg daglig af meget godt Græs, i Reglen dog ikke mere end 50—60 kg; men ved rigeligt Kraftfodertilskud opnaas i mange Tilfælde kun, at Køerne æder mindre Græs. Paa godt Græs kan Køer give indtil 15 kg 4 pCt. Mælk uden Tilskud, ja paa særligt godt Græs endog op til 20 à 25 kg 4 pCt. Mælk, omvendt kan det paa daarligt eller groft og gammelt Græs være nødvendigt at give Kraftfoder fra lidt under 10 kg Mælk og opefter.

Bedst Resultat er opnaet ved, at Tilskudsgrænsen er fastsat skønsmåssigt fra 5—15 kg 4 pCt. Mælk, eftersom Græsset vekslede i Mængde og Kvalitet, for den over Tilskudsgrænsen ydede Mælk gaves dog kun halv Dækning, nemlig 0,5 kg Kraftfoder pr. 2,5 kg Mælk, medens den anden Halvdel skulde dækkes gennem Græsset. Man forudsatte altsaa, at Køerne ved stigende Ydelse vilde optage mere Græs, og dette synes bekræftet ved Forsøgene.

Tilskudsfoderets heldigste Sammensætning er ogsaa undersøgt med det Resultat, at til ungt, saftigt Græs af god Kvalitet er Roer et udmærket Tilskud, medens Roer til daarligt Græs snarest har gjort Fortræd derved, at Køerne ikke har kunnet æde Græs nok. Af Kraftfoder synes en saakaldt G-Blanding med et Indhold af ca. 200 g fordøjelig Renprotein pr. kg at være den under de fleste Forhold bedst egnede Blanding. Kokos- og Palmekager er fortrinlige sammen med Græs og vil ogsaa i stor Udstrækning kunne gaa ind i en Blanding med nævnte Indhold.

I det næste Afsnit berettes om forskellige Undersøgelser, hvoraf nævnes et Forsøg med Sammenligning af Løsdrift og Aftøjring, der gav til Resultat, at Køerne ved Løsdrift afgræssede et godt 10 pCt. større Areal end de tøjrede Køer. Forskellen i Mælkeydelse var egentlig ikke stor; men naar berettiget Hensyn tages til Huldet, faas et tydeligt Udslag til Gunst for Løsdrift. Det kan ikke siges, at Foderet ved denne Metode udnyttes bedre, men Græsmarken udnyttes bedre, bl. a. ved, at det grove Græs lettere undgaas, end naar Køerne staar tøjret. Hovedsagen synes at være den hyppige Afgræsning, og kan mange Flytninger af Køerne gennemføres — jævnfør Kaptajn *M. Pedersen* — er Aftøjring ikke nogen daarligere Metode end Løsdriften.

Ved Høforsøgene, der er en Fortsættelse af de i 126. Beretning omhandlede Forsøg, sammenlignedes bl. a. Hø af forskellig Oprindelse; der benyttedes ca. 10 kg af Enghø, Græsgangshø og Lucernehø, dette erstattede 6 kg Halm samt henholdsvis 2,25, 2,54 og 2,41 kg Kraftfoder. Ydelsen var

størst for det Hold, som fodredes med Græsgangshø (Morsø Hvidkløver og Eng-Rapgræs), medens de tre andre Hold beholdt sig omtrent ens. Det ret store Høfoder paa ca. 10 kg ser altsaa ud til at være udnyttet særdeles godt, og det har kunnet spare ret væsentlig paa Kraftfoderet.

Hø slaet paa forskelligt Udviklingstrin sammenlignedes i et Fodringsforsøg, og det viste sig, at Hø slaet 15. Juli — Rødkløveren i Blomst — kunde ikke staa Maal med Hø slaet 20. Juni — umiddelbart før Rødkløveren blomstrede.

I Forsøget med Hø sammenlignet med Ensilage bemærkes det, at Tabet i Tørstof fra 1. Slæt udgjorde ved Høets Tilberedning 15,2 pCt. og ved en derpaa følgende Opbevaring i $\frac{1}{2}$ Aar 5,0 pCt., ialt 20,2 pCt. For Ensilagens Vedkommende var Tabet ved Hjemkørsel til Beholderen Dagen efter Græssets Slaaning kun 2,8 pCt., men selve Ensilerings- og Opbevaringssvindet udgjorde 18,0 pCt., ialt 20,8 pCt., det samlede Svind er altsaa praktisk taget det samme som for Høets Vedkommende. Ved et Fodringsforsøg gav 1 kg Tørstof i Hø samme Mængde 4 pCt. Mælk som 1 kg Tørstof i Ensilage; den sidste gav dog lidt mindre, men samtidig lidt federe Mælk end Høet.

Beretningen indeholder ingen Opgørelse over Arbejdsforbruget eller Udgifterne i det hele taget ved de to Metoder. Under gunstige Vejrforhold vil man rimeligvis foretrække Højbjergning; men er Vejret ugunstigt, tyder ovennævnte Forsøg paa, at der meget vel kan naas et godt Resultat ved Ensilering af det halvttørrede Græs.

Ensileringssspørgsmaalet synes efter dette og ikke mindst paa Grund af de Muligheder, som det kan rumme paa anden Maade, at fortjene noget større Opmærksomhed hos Ledelsen af Statens Forsøgsvæsen i Plantekultur. Var det dog ikke muligt at skaffe Penge til dette Formaal? Kniber det, kunde man saa ikke uden større Skade indskrænke Pladsen til Undersøgelse af, om en Bygsort giver $\frac{1}{2}$ Fold mere end en anden? I det enkelte Landbrugs Økonomi betyder det dog langt mere, at S sammenspillet mellem de enkelte Grene er, som det skal være, og at det herunder er muligt at skaffe Køerne tilstrækkelig billigt Foder; thi Konkurrencen fra Margarinen og fra de oversøiske Landes Smørekspport gør det ikke sandsynligt, at vi i en overskuelig Fremtid vil faa særlig gunstige Smørpriser. Skal vi indrette os paa dette, maa vi ogsaa indstille os paa at producere billigere.

Forsøgslaboratoriet har gennem denne Beretning og for-

skellige andre Forsøg vist, at det er forstaaende overfor dette vigtige Problem.

K. M. Andersen.

Dansk Mejeristat. Redigeret af Inspektør, cand. polyt. G. Ellbrecht. 4. Bind: Vejle, Ringkøbing, Aarhus og Viborg Amter. 637 Sider. Udgivet af Selskabet »Vort Samfund«. (Kbhvn.).

Landhusholdningsselskabets Regnskabsbøger. 12. Udgave af Hovedbog. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Udarbejdet af Selskabets Regnskabsudvalg. 76 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Danmarks Vareindførsel og -Udførsel i Aaret 1930. Statistisk Tabelværk 5. Række, Litra D., Nr. 51. Udgivet af Det statistiske Departement. 241 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Beretning om Fællesudvalget for Fjerkræavlens Virksomhed i 1930—31. Ved Statskonsulent W. A. Kock. 18 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 57. Delegeretmøde i Aarhus den 7. og 8. August 1931. Samlet af Foreningens Sekretær. 189 Sider. (Aarhus).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. XIV. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1929—30 Udgivet af Det landøkonomiske Driftsbureau. 209 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Oversigt over De sjæll. Husmandsforeningers Virksomhed for Planteavlens Fremme indtil Aaret 1930. Samlet og udarbejdet af De samv. sjæll. Husmandsforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent H. P. Nielsen. 56 Sider. (Særtryk).

Beretning om De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Tilsyn med Kvægbesætninger 1931. Udarbejdet af Konsulent Kr. Frydenlund. 55 Sider. (Nykøbing F.).

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved Statskonsulent K. Hansen. 13. Hefte. 76 Sider. (G. E. C. Gad, Kbhvn.).

Beretning om Virksomheden i „De samv. lolland-falsterske Kontrolforeninger“ 1. Oktober 1930—30. September 1931. Samlet og udarbejdet ved Konsulent H. Jensen. — **Beretning om Virksomheden i Forbundet af Lolland-Falsters Kvægavlsforeninger 1. Oktober 1930—30. September 1931.** Samlet og udarbejdet ved Konsulent Kr. Frydenlund. 154 Sider. (Nykøbing F.).

Register-Stambog over Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. V. Ved Statskonsulent Alf. L. Søndergaard. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogs-

føring for Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. 143 Sider. (Slagelse).

Danske Konsulenter vedrørende Landbrug, Havebrug, Hus- holdning m. m. Udgivet af Foreningen af danske Landbrugs- konsulenter. Udarbejdet af Statskonsulent *Anton Christensen* med Bistand af Landbrugskandidat *Tycho Pedersen*. 147 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Fyens Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed i Finansaaret 1930—31. Udarbejdet af Selskabets Sekretær. 56 Sider. (Odense).

Aarsberetning fra Veterinærdirektoratet for Aaret 1930 ved Veterinærinspektør *Poul Hansen*. 192 Sider. (Kbhvn.).

Aarsberetning fra Det veterinære Sundhedsraad for Aaret 1930. Udarbejdet af Forsøgsleder *N. Plum*. 142 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Foreningen af danske Landbrugskandidaters Virksomhed i Aarene 1929 og 1930. Udarbejdet af Sekretær *L. O. Pedersen*. 39 Sider. (Kbhvn.).

Verdensmarkedet og Danmark i Aaret 1931. (Handelsberet- ningens 1. og foreløbige Del). Udgivet af Grosserer-Societetets Komité. 303 Sider. (Kbhvn.).

Malkemaskiner. Af Landbrugskand., Assistent *H. Rosenstand Schacht*. Særtryk af Fyens Stifts Landbrugstidende. 51 Sider. (Odense).

Eventyret om Strynø-Roen. Ved Direktør *Johs. H. Sylvest*. 24 Sider. (Rudkøbing).

Tidsmæssig Svinehold. Af Professor ved Norges Landbruks- højskole *Haakon Isaachsen*. 131 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag, Oslo).

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Februar Maaned. Onsdag den 10. Februar vil Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard* holde Foredrag om: Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar, og Onsdag den 24. vil Forstander *J. C. Overgaard* holde Foredrag om Landbrugskrisen. Foredragene afholdes Kl. 8 Aften i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ.

Overordentlig Generalforsamling

i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Onsdag den 24. Februar 1932, Kl. 7 $\frac{1}{2}$ Eft., afholdes overordentlig Generalforsamling i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ, Frederiksholms Kanal, København.

Dagsorden: Forslag til Ændring i Selskabets Love (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi, Hefte 1, 1932, Side 62—70).

Hesteholdet, dets Betydning og nuværende Stilling.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 13. Januar 1932 af Statskonsulent *Aug. Kjær*.

Den Dag, Mennesket gjorde Heste til Husdyr, skabtes der et Afhængighedsforhold mellem de to Parter, som endnu ikke er hævet. Paa Grund af den stærke Anvendelse, der nu gøres af mekanisk Kraft, er Afhængigheden mindre end tidligere, men derfor er der alligevel et stort Spring til, at man med Ret kan paastaa, som mange gør, at Hestenes Betydning er forbi, deres Dage talte, og vore Efterkommere kun vil kende til Heste gennem den historiske Overlevering eller zoologiske Haver.

I hvilken Grad den mekaniske Kraft i Fremtiden vil overflødiggøre den dyriske, er det selvfølgelig vanskeligt at spaa om med Sikkerhed. Vi ved, at der er Muligheder for at blive stillet overfor Overraskelser af forskellig Art, og derfor maa der tages visse Forbehold. Men vi maa heller ikke glemme, at i de sidste 50 Aar er Anvendelsen af mekanisk Kraft steget kolossalt, og at der er Mulighed for, at vi netop fra det, der er sket i den Tid, kan høste nogen Erfaring, der kan yde os Hjælp til Bedømmelse af, hvad der vil blive Hestenes Skæbne i Fremtiden. Vel ved jeg, at der er en vid Mark for Fejltagelser og Overraskelser, men jeg tror dog, at den, der paa nøgtern og fordomsfri Maade søger at drage Lære af den foregaaende Tids Foreteelser, er bedre rustet til paa rette Maade at tage mod Fremtiden end den, der selvklog stormer blindt frem.

Lad os derfor et Øjeblik se lidt paa, hvorledes Hovedlinien har været i Danmarks Hestehold i de sidste 100 Aar.

I 1838 havde vi en samlet Hestestyrke paa ca. 325 000, men i 1871 var Antallet dalet til ca. 316 000 Stk. Denne Tilbagegang har selvfølgelig haft sin Aarsag, men jeg skal være ærlig og sige, at jeg har ikke gjort mig Ulejlighed med at finde denne. Den efterfølgende Periode — 1871 til 1914 — frembyder adskilligt mere interessant, thi i denne tager Anvendelse af mekanisk Kraft et stærkt Opsving. Jeg skal saaledes minde om den mægtige Udvikling, som det danske Jernbanenet undergik, hvorved en Masse Landevejsheste blev arbejdsløse. Og det er jo kun et af de mange Felter, hvor de mekaniske Kræfter satte ind og trængte Hestene ud. Desuagtet ser vi, at den danske Hestestyrke i denne Periode stiger fra ca. 316 000 til ca. 567 000. Vel fortrængte de mekaniske Kræfter Hestene fra adskillige Felter, men det synes, som om der netop indenfor de, der fastholdtes, var en stigende Anvendelse for Heste.

Naar Stigningen i vort Lands Hestehold var saa betydelig i denne Periode, skyldes det sikkert i første Linie den mægtige Udvikling, som dansk Landbrug samtidig var Genstand for, og som krævede et forøget Hestehold. Hertil kommer endvidere, at der var gode Vilkaar for Afsætning af Heste til Tyskland, hvilket i nogen Grad paavirkede vort Hesteholds S sammensætning, idet man i højere Grad end hidtil gik over til at arbejde med Heste, der gik til Penge, det vil sige Avlsdyr og unge Heste, hvilke sidste solgtes, naar de kom til Skelsaar og Alder. Alene i Tiden fra 1893 til 1914 steg Antallet af Heste over 3 Aar fra ca. 307 000 til ca. 426 500 og Antallet af Føl og Plage fra ca. 100 000 til ca. 136 500.

I den efterfølgende Krigsperiode steg Hestepriserne til svimlende Højder, hvorved der skabtes forøget Interesse for Hestene, men det kan ikke nægtes, at denne Interesse var af en kunstig og opskruet Art, der ikke kunde forventes at være modstandsdygtig, naar Vanskelighederne

satte ind, hvilket den efterfølgende Tid i høj Grad bekræftede.

I 1917 havde vi en samlet Hestebestand paa ca. 572500, hvoraf ca. 153 000 var Føl og Plage, et talende Udtryk for den store Interesse, som Hestene da var Genstand for.

Nutidens »Hestfolk« benævner af og til denne Periode som »den glade Tid«, men betragter vi den kritisk, maa vi indrømme, at Glæden var af usund Art, og mindes Digterens Ord: »Det bødes der for i lange Aar, som kun var en stakket Glæde.« Dog er der noget, der maa skrives paa denne Tids Kreditside, og det er, at den store Hesteudførsel i Krigsaarene foruden at bevirke Lettelser for Indførslen af visse Nødvendighedsartikler for Landbrug og Industri, skaffede os af med en Mængde gamle Heste, saaledes at den danske Hestebestands Gennemsnitsalder efter Krigen var betydelig mindre end tidligere.

Efter Genforeningen med Sønderjylland havde vi en Hestebestand paa ca. 602 000, hvoraf ca. 154 500 var Føl og Plage.

Saa kom Omslaget. Priserne paa Heste dalede stærkt, medens Priserne paa andre Landbrugsprodukter, som Smør, Flæsk og Kød holdt sig forholdsvis godt. Udførslen til Tyskland besværliggjordes gennem Monopolhandel, og samtidig kunde man ikke undgaa at se og høre, hvorledes Automobileerne i stigende Grad anvendtes til Person- og Varetransport, samt at Tractorerne vandt Indpas i Landbruget.

Paa denne Baggrund var det naturligt, at mange, der hidtil havde været Hesteopdrættere, nu tabte Interessen herfor og gik over til at slide deres Heste op, eller kun i ny og næ holdt en Hoppe til Hingst.

Der kan vist ikke være Tvivl om, at det indenfor det overvejende Antal af Landbrug i Aarene siden Verdenskrigens Afslutning har lydt som en almindelig Parole: »Saa faa Heste som muligt.« Mange betragtede Hestene som et Onde, hvis Nødvendighed de havde svært ved at anerkende. Landbrugsregnskaberne talte højt om det dyre

Hestehold, og paa Indtægtssiden var kun specificeret to Poster, nemlig Gødningens Værdi og Gevinst ved Tilvækst eller Salg. Det udførte Arbejde skulde saa være Dækning for Differencen mellem Indtægt og Udgift. Men da den enkelte Bruger's Evne til at udnytte sine Heste var højst forskellig, kunde Udgiften pr. Hest ikke — som mange gjorde — med Rette benyttes til Sammenligning fra Brug til Brug. Jeg har i flere Tilfælde erfaret, at man glemte, at en lidt rigelig Hestekraft arbejder hurtigere og kraftigere, muliggør Jordens bedre Behandling og Folkekraftens Udnyttelse, slides mindre, og sikrer Arbejdets rettidige Udførelse bedre end en lidt for lille. Og der er ingen Tvivl om, at mangan Landbruger har haft god Fortjeneste ved en noget rigelig Hestekraft, naar han kunde foraarsbehandle sin Jord bedre, saa mere rettidig samt høste og bjærge Afgrøderne i bedre Stand og med mindre Tab end den, der, paa Grund af en noget lille Hestekraft, var bag efter; men denne Fortjeneste blev ikke ført paa Hesteholdets, men f. Eks. paa Markens Konto. Jeg ved, at Regnskabernes Tal i saa Henseende er blevet misforstaaet, hvilket ikke har været til Gavn for Hestene i denne Trængselstid efter Krigen.

Det er derfor naturligt, at Danmarks Hestebestand daler fra ca. 602 000 i 1920 til ca. 516 000 i 1930, en Tilbagegang paa ca. 86 000 Stk. En og anden vil maaske tænke, at vi netop i denne Tilbagegang har det bedste Bevis for, at Hestenes Betydning og Anvendelse er i rivende Tilbagegang, men det turde være en lidt forhastet Slutning. Undersøger vi Tallene lidt nøjere, viser det sig, at Tilbagegangen skyldes en meget betydelig Nedgang i Antallet af Heste under 3 Aar.

1893	havde vi ca.	100 000	Føl og Plage			
1914	»	»	»	136 500	»	»
1920	»	»	»	154 500	»	»
1930	»	»	»	53 200	»	»

I det sidste Tiaar sker her altsaa en Nedgang paa ca. 101 300 Stk.

Tilbagegangen i den samlede Hestestyrke er imidlertid 86 000, saaledes at vi i 1930 havde ca. 15 000 arbejdsdygtige Heste flere end i 1920. Vel havde vi den Gang ca. 25 000 Plage mellem 1 og 2 Aar flere end nu, men vi kan sikkert let blive enige om, at disse Plages Arbejdsydelse kun var ringe sammenlignet med det Arbejde, de 15 000 ældre Heste udførte. Jeg kan derfor ikke se andet, end at disse Tal afkræfter Rigtigheden af den almindelige Opfattelse af, at Anvendelsen af Heste er i Tilbagegang her i Landet.

Men fordyber vi os yderligere i Tællingsresultaterne, viser det sig, at paa Ejendomme uden Jord, hvis Hestebestand i Hovedsagen maa betegnes som hørende til den arbejdsdygtige Del, er Antallet af Heste gaaet stærkt tilbage, fra ca. 31 322 i 1923 til ca. 19 618 i 1929. Medens man i 1923 paa Ejendomme uden Jord beskæftigede ca. 7 pCt. af den samlede Hestestyrke, er det i 1929 dalet til mellem 4 og 5 pCt.

Den Del af den danske Hestestyrke, der sysselsættes paa Gader og Veje, er saaledes forholdsvis ringe, og den Nedgang, som har fundet Sted heri, skyldes utvivlsomt Konkurrence fra Bilerne Side. At Befordringshastigheden har virket til Gunst for Bilerne, og Pasningsvanskelighederne modvirket Anvendelsen af Heste, anser jeg for givet, ligesom Moden sikkert har øvet betydelig Indflydelse.

Ved Personbefordringen er Hurtighed nu blevet den alt overskyggende Faktor, medens den økonomiske Side er gledet i Baggrunden, og det i en saadan Grad, at jeg tvivler om, at selv de daarlige Tider formaar at gengive Hestene nogen videre Del af deres tabte Position i Personbefordringens Tjeneste.

Anderledes synes jeg, det stiller sig med Varetransporten, selv om Antallet af Lastvogne er forøget stærkt paa Landeveje og i Byerne i de sidste 10 Aar. Jeg gaar ud fra, at denne Lastbilernes Sejersgang er baseret paa Folks Op-

fattelse af, at det kan betale sig at anvende Lastauto, men hvor mange ved egentlig noget om det. Da der imidlertid foreligger Oplysninger fra et Par store, danske Virksomheder om, hvad det i 1929—30 kostede at bruge Heste og Lastbil, skal jeg tillade mig at fremdrage nogle af D'Hrr., Direktør *Chr. H. Olesen* og Direktør *Fr. Sander*, henholdsvis i »Vort System« og »Jydsk Landbrug« fremsatte Oplysninger fra henholdsvis De danske Spritfabrikker og Carlsberg Bryggerierne, der begge benytter baade Lastautomobiler og Heste. Jeg takker begge D'Hrr. for deres værdifulde Oplysninger og deres Interesse for den danske Hesteavl.

Direktør Olesen angiver Udgiften til en 3 Tons Automobil med 40 km daglig Kørsel til.	10 000 Kr.	aa	rligt
1 Tons Automobil med samme Kørsel.	7 000	»	»
Tospands Hestekøretøj ca. 30 km dgl.	7 000	»	»

Direktør Sander angiver den aarlige Udgift til 2,8 Tons Automobil med 44 km dgl. Kørsel til.	9 000 Kr.
1 Tons Automobil med 30 km Kørsel.	7 000 »
Tospands Hestekøretøj med 2,4 Tons og samme Kørsel	8 000 »

Yderligere gør Direktør *Sander* for Carlsbergs Vedkommende opmærksom paa, at der maa skelnes skarpt mellem Transport af Bryggeriets Produkter til Kunderne og Transporten af Varer til Depoterne samt til og fra Jernbane og Havn.

Hvad angaar Fordelingen af Varer til Kunder i København, da havde Automobilerne for de fjernt liggende Distrikters Vedkommende en lille Fordel, for de mellemliggende Distrikter var Forholdet lige, medens Hestene i de nærmere liggende Distrikter frembød en afgjort Fordel, da her skulde standses for hyppigt i Forhold til Vej-længden.

Varetransport til og fra Station og Havn vil som Regel kunne foregaa uden større Standsninger, hvorfor Automobilerne her skulde have afgjort Fordel. Direktør *Sander* har elskværdig stillet Opgørelser for nogle saadanne Ruter

til min Raadighed, hvor saavel Lastautomobil som Hestekøretøj er benyttet, og Sammenligningen er sket paa Grundlag af Prisen pr. Tonkilometer.

Ruternes Endepunkter var henholdsvis 3, 3, 5, 9 og 10 km fjernet fra Carlsberg, og for de 4 af disse havde Automobilerne den laveste Pris pr. Tonkm.

For 3-km-Turene var Pris. pr. Tonkm. for Lastbil 50,64 Ø. for Heste 54,58
» » » » » » » » » » 48,28 » » » 53,16
» 9 » » » » » » » » » 31,00 » » » 31,33
» 10 » » » » » » » » » 20,58 » » » 21,15

Naar de lange Ture saaledes viser den mindste Forskel i Prisen pr. Tonkm., og de kortere stiller Automobilerne endnu bedre, maa Grunden hertil sikkert søges i, at de af Hestene foretagne Ture paa de lange Ruter passede særdeles godt ind i den normale Arbejdstid, medens der for Lastbilerne var faldet Overarbejde paa, og tildels omvendt paa de korte Ruter. Her staar vi overfor en særdeles vigtig Side af dette Transportspørgsmaal, nemlig den at anvende de forskellige Transportmidler paa rette Sted og paa rette Maade, og det synes man paa Carlsberg at forstaa særdeles godt. Hvor man ikke gør det, vil Resultatet sikkert ændres i ikke ringe Grad, hvis man i Henhold til disse Tal kun benytter Lastautomobil. Det ser vi for den 5 km lange Rute til Kvæsthusbroen, hvor betydelige Standsninger og Ophold hører til Dagens Orden. Her viser det sig, at Hestene har befordret hver Tonkm. 5,87 Øre billigere end Lastautomobil, til Trods for at der for Hestene har været krævet Overarbejde.

Jeg tror, at de fleste vil mene, at Forskellen i Pris pr. Tonkm er mindre end ventet, men i en stor Forretning som Carlsberg bliver de Smaabeløb pr. Tonkm, som kan opnaas ved at anvende baade Automobiler og Heste samt søge hver af disse anvendt under de dem gunstigste Forhold, dog til store Beløb, men hvor mange Steder forstaa man Betydningen af dette? Jeg er ikke i Tvivl om, at en Masse Forretninger i Byerne, der benytter Lastautomobiler, og tror at gøre det med Fordel, »kører til Kvæsthusbroen« Aaret rundt.

Carlsberg-Regnskaberne stammer fra 1929—30, og selv om Kornpriserne nu er steget en Del, er Prisen paa Automobiler, Benzin, Olie og Gummi steget endnu mere, saa der er Grund til at tro, at Forholdet nu stiller sig gunstigere for Hestene end i 1929—30, saa der sikkert er al Anledning til at søge den økonomiske Side af Varetransportsspørgsmaalet i Byerne mere indgaaende belyst. Viser det sig da, at Hestene i Almindelighed, eller under nærmere angivne Forhold, kan transportere Varerne lige saa billigt som Bilerne, der nu anvendes, vil det være stridende mod sund Fornuft at sende vore, for eget Behov haardt tiltrængte, om end noget smaa og tilmed faa Kroner til Amerika, for derfra at faa Automobiler, Benzin, Gummi og Olie, hvis disse Ting ikke er strængt nødvendige. Amerikas Velvilje overfor danske Eksportvarer er jo ikke af den Art, at den kræver særlig Hensyntagen fra vor Side.

Det er ikke mindst fra vore Byer, at Raabet: »Køb danske Varer« lyder ud til det ganske Land. Jeg tror, at det følges i stigende Grad. En beskeden Henstilling til danske Byerhverv om i Spørgsmaalet Hest contra Bil at erindre det gode, gamle Ord: »Gør mod andre, som Du vil, at de skal gøre mod Dig«, vil derfor sikkert være paa sin Plads, ikke mindst i denne Krisetid.

En og anden vil maaske sige: »Vi kan ikke mere faa Hestene passet i Byerne.« Heroverfor er det maaske en forfløjen Idé, jeg kommer frem med: Vil det ikke være muligt at lave nogle af de store Garageetablissementer om til Stalde, hvor de mindre Hesteejere kan aflevere Heste og Vogne om Aftenen, faa Hestene fodret, som de ønsker, og hente dem næste Dag igen. Det turde vist ikke være særligt optimistisk at forvente — saafremt ikke den kommende Tid vil vise en endog stærk Forbedring af Kon-

junkturerne — at Hesteholdet i Byerne ikke vil gaa nævneværdigt tilbage i den følgende Tid, men maaske snarere stige, da Krisen tvinger Folk til at spare.

Medens Hesteholdet i Byerne er gaaet tilbage, er det i Perioden 1923—29 gaaet frem paa Landbrugsejendomme med ca. 29 000 Stk. En Fremgang som ikke alene kan skyldes Udstykning, men maa skyldes et forøget Krav om Hestekraft indenfor dansk Landbrug i Almindelighed til Trods for, at dette ogsaa i høj Grad har benyttet mekanisk Kraft.

Kan det nu forventes, at Anvendelsen af mekanisk Kraft her vil stige endnu stærkere i den kommende Tid? Foruden den økonomiske Side maa der ogsaa tages Hensyn til Hensigtsmæssigheden. Her kan der vist være Enighed om, at som Forholdene endnu ligger, kræver Tractorerne Stordrift. Men her i Landet er Antallet af store Gaarde forholdsvis ringe og maa vel forventes at gaa yderligere tilbage. Saa selv om Tractorerne nu er adskilligt mere holdbare og driftssikre end tidligere og gennem forskellige Forbedringer er gjort anvendelige til Arbejder, som man forhen ikke troede muligt, saa formaar de dog ikke at overflødiggøre Hesteholdet paa de store Gaarde, og paa de middelstore og mindre kun i ringe Grad eller slet ikke. I Øjeblikket mener jeg, at Tractorernes Betydning indenfor dansk Landbrug rettelig kan karakteriseres som en ydedygtig Hjælpekraft, der paa de større Ejendomme kan sættes ind i de travleste Perioder, og hvor saa Hesteholdet kan afpasses efter Arbejdet i de mere normale. Da mindre end 40 000 af Danmarks 372 500 Tdr. Hartkorn drives under Ejendomme med over 20 Tdr. Hartkorn, turde det være lidt forhastet at tro, at Tractorerne med Hensyn til Velegnethed i Landbrugets Tjeneste foreløbig skulde overgaa Hestene.

Hvad Økonomien angaar, da er det ikke, trods udførelse Anstrengelser, lykkedes mig at fremskaffe Oplysninger, der i saa Henseende kan klarlægge Forholdet mellem Heste og Tractor, hvor de anvendes. Side om Side Aaret

rundt. En saadan Undersøgelse vil sikkert være paakrævet og maa selvfølgelig omfatte Brug af forskellig Størrelse. Indtil en saadan Undersøgelser Resultater foreligger, turde det vist ikke være uberettiget, paa Baggrund af Oplysningerne fra Carlsberg, hvor Forholdene for Anvendelse af Lastbiler er langt bedre end for Tractorerne i Landbruget, og ud fra den almindelige praktiske Opfattelse af, at Brug af Tractor er dyrere end Heste, at hævde, at Tractorerne i større Omfang og paa økonomisk Maade ikke foreløbig kan erstatte Hestene indenfor dansk Landbrug.

Ved deres Arbejde, hvad enten det sker gennem Bearbejdning af den danske Jord eller Transport af Afgrøderne og Stoffer, der er nødvendige for disse sidste, har Hestene erhvervet sig en Betydning, saa jeg dristigt tør paastaa, at de er en Produktionsfaktor indenfor dansk Landbrug, og saafremt Danmark ikke havde en tilstrækkelig stor og ydedygtig Hestebestand, vilde det sikkert medføre en yderligere Forværring af den Krise, hvis jernhaarde Tag nu knuger Landbruget i en uhyggelig Grad.

I Betragtning af den Betydning, som Hesteholdet har for vort Erhvervsliv, men især for Landbruget, vil D'Hrr. maaske tilgive mig et Spring udenfor det afgrænsede Emne, idet jeg kort skal søge at belyse Udsigterne for vort Hesteholds Opretholdelse og Fornyelse.

Danmark er det Land i Verden, der i Forhold til Arealet har den største Hestebestand. Af denne Hestestyrikes arbejdsdygtige Del anslaaer jeg ca. 85 000 til at være indført fra Udlandet, og ca. 375 000 til at være tillagt herhjemme. Af de indførte var ca. 77 000 Heste under 10 Kv., der særligt anvendes i Husmandsbrugene. I 1914 havde vi ca. 87 000 fremmede Smaaheste; det kunde jo tyde paa, at Anvendelsen af saadanne i Husmandsbrugene er i Tilbagegang til Trods for, at Udstykningen siden da har

været meget livlig. At der under og efter Krigen er blevet anvendt flere danskfødte Heste i Husmandsbrugene, anser jeg for givet, men ikke i saa stort Antal, som Tallene angiver, idet sikkert en Del »Jageheste« i større Brug er blevet erstattet af Biler.

I 1923 havde vi ca. 72 000 fremmede Smaaheste, og skønt vi fra 1923 til 1929 indførte tilsammen ca. 69 000 Heste, hvoraf jeg anslaaer ca. 2000 til at være større Arbejdsheste, saa var Antallet af fremmede Smaaheste her i Landet i 1929 ikke steget med mere end ca. 5000 Stk. Trækkes Forøgelsen paa de 5000 fra, saa har vi for at opretholde en Bestand paa ca. 72 000 i 6 Aar været nødt til at indføre ca. 62 000, hvilket giver en aarlig Fornyelsesprocent paa ca. 14, eller omtrent det dobbelte af, hvad der anses for normalt. Aarsagen til denne høje Fornyelsesprocent maa sikkert søges i, at Gennemsnitsalderen blandt vore fremmede Smaaheste paa Grund af den ringe Indførsel under og lige efter Krigen var forholdsvis høj i Perioden 1923—29.

Efter Tællingen i 1923 bestod godt $\frac{1}{3}$ af Hestebestanden paa Ejendomme med indtil 5 ha Jordtilliggende af fremmede Smaaheste, og nogen Bedring til Fordel for Anvendelse af danskfødte Heste har der siden da sikkert ikke fundet Sted. Med Hensyn til Alderen da var 30 pCt. af Vallakkerne og 16 pCt. af Hopperne paa disse Brug over 10 Aar, medens Gennemsnittet for hele Landet for denne Aldersklasse og disse Grupper var ca. 10.

Det kaster jo noget Lys over Aarsagerne til den store Indførsel af Smaaheste i de senere Aar. Skulde Bestanden opretholdes og forøges, maatte der en stor Indførsel til. Mange syntes for stor, men selv i 1930, hvor den var oppe paa ca. 16 000, laa den dog betydeligt under, hvad Tilfældet var før Krigen. Jeg har fremdraget dette Forhold, for overfor D'Hrr. at vise, hvilken Betydning Gennemsnitsalderen spiller for Fornyelsens Størrelse.

De større arbejdsdygtige Heste er i langt overvejende Grad tillagte her i Landet. Danmark har fra Arilds Tid

haft forholdsvis gunstige Forhold for Hestetillæg, hvorfor Føltillægget tidligere var saa stort, at vi fik et Overskud af Heste til Udførsel, men siden 1920 er Føltillægget dalet meget stærkt, fra ca. 55 000 dette Aar og med gradvis Fald til 19 060 i 1927, hvorefter der kommer en lille Stigning til ca. 22 500 i 1930. Føltillægget er saaledes gaaet ned til det halve.

Spørgsmaalet bliver nu, om et saadant Tillæg er tilstrækkeligt til at forny den hjemfødte Hestebestand, som vi jo har set, at Arbejdskravet hidtil har forlangt opretholdt i mindst samme Størrelse som lige efter Krigen. For at belyse dette maa vi søge den aarlige naturlige Afgang oplyst efter Formlen: »Hesteantallet det paagældende Aar er lig Hesteantallet det foregaaende + Indførsel ÷ Udførsel + Følgetillæg ÷ Afgangen (x).«

Det viser sig nu, at Afgangen har svinget stærkt fra Aar til Aar. I 1921 var den ca. 21 000, 1922 ca. 46 000, 1923 ca. 40 000, 1924 ca. 38 000, 1925 ca. 25 000, 1926 ca. 27 000, 1927 ca. 46 000, 1928 ca. 30 000, 1929 ca. 31 000, 1930 ca. 42 000 og 1931 ca. 26 000. Selvfølgelig kan Dødeligheden blandt vore Heste af ukendte Aarsager svinge stærkt fra Aar til Aar, men Afgangen i 1931 er saa lille i Forhold til vor Hestebestands nuværende Gennemsnitsalder, at jeg paa Baggrund heraf og et Par andre øjensynlige »Bukke« i Tællingen for 1931 maa nære stærk Tvivl om dennes Rigtighed. Jeg føler mig overbevist om, at Fejlen ikke ligger hos Statistisk Departement, men jeg frygter for, at Landmændene ikke gør sig klart, at disse Tællinger foretages, for at Resultaterne kan være vejledende for dem og benyttes som Grundlag for deres Dispositioner. Derfor maa Landmændene opgive rigtigt; gør de det ikke, kan Resultatet blive vild- og ikke vejledende. Da Gennemsnittet for den aarlige naturlige Afgang i disse Aar er ca. 35 000, finder jeg det rigtigst at benytte dette Tal.

Af vor Hestebestand er ca. $\frac{1}{6}$ indført, og $\frac{5}{6}$ tillagt her i

Landet. Vort Tillæg maa derfor mindst være af en saadan Størrelse, at den erstatter Afgangen i den hjemmefødte Del samt Udførslen. Denne sidste har jo været i Aftagende i Aarenes Løb, dalende fra ca. 20 000 efter Krigen til 5500 i 1931. Gennemsnitsafgang + Udførsel i de senere Aar har vist lavt regnet ligget ved ca. 35 000 Stk.

Naar Kravet til den arbejdsdygtige Hestekraft ikke er formindsket, og vi ser, at Antallet af Føl fra 1920 til 1930 er dalet fra ca. 55 000 til ca. 22 500 og Plagene fra ca. 100 000 til ca. 30 500, samt at Hestene fra 3—6 Aar fra 1923 til 1929 er gaaet tilbage fra ca. 162 000 til ca. 113 000, kan vi hurtig blive klar over, at Rekrutteringen lidt efter lidt er blevet mangelfuld, idet vore Hestes Gennemsnitsalder nu er gaaet betydeligt i Vejret, hvorfor en større aarlig Afgang maa forventes i de kommende Aar.

Naar man betænker, at Føltillægget en Række Aar har ligget saa langt under den naturlige Afgang, uden at vi endnu har mærket til Hesteknaphed, saa skyldes det sikkert, at vor Hestebestands Gennemsnitsalder efter Krigen var forholdsvis lav — vi havde mange unge Heste —, at Udførslen fulgte Føltillægget ned eller omvendt, samt at mange, der tidligere havde lagt Føl til, nu gik over til at slide deres Heste op. Alt det bidrog til at udskyde Følgerne af den stærke Nedskæring i Føltillægget, men hvor længe har vi Lov til at vente, at det vil være, før det begynder at knibe med Hestekraft. For blot at dække den nuværende Gennemsnitsafgang og den Smule Eksport vi har, maa Føltillægget bringes i Vejret i den kommende Tid, om vort eget Behov skal kunne dækkes i samme Forhold som hidtil. Og holder de daarlige Tider sig ret længe, vil det sikkert være økonomisk rigtigt at skære Bilerne ned og til Gengæld udvide Anvendelsen af Heste.

Vel er der i de to sidste Aar ført henholdsvis ca. 2500 og 3000 Hopper flere til Hingst, men nogen Forøgelse af Føltillægget har hidtil ikke fundet Sted; og selv om vi i 1931

førte 34 000 Hopper til Hingst, turde det vist være adskiligt forhastet paa Grundlag af den ekseptionelt lave Afgang i 1931 at tro, at Føltillægget nu snart er oppe paa en Højde, hvor den naturlige Afgang kan ventes dækket, saa meget mere som dette i 1931 skal have været 1000 Stk. mindre end Aaret forud.

Vi maa ikke glemme, at Hesteavl er en langsom Forretning, hvor der skal disponeres paa længere Sigt, thi der gaar 4 Aar, mellem en Hoppe føres til Hingst, og det eventuelle Resultat af Bedækningen kan gøre Fyldest for Føden. At vente med at forøge Føltillægget til Hesteknapheden manifesterer sig gennem stigende Hestepriser, kan ikke mindst i en saa økonomisk vanskelig Tid, som den der ligger for, medføre slemme Ubehageligheder for Erhvervslivet og særligt for Landbruget, thi til den Tid vil der være mange, der vil købe, men meget faa, der har noget at sælge.

Selv om Hestepriserne nu er fuldt paa Højde med Priserne paa andre af Landbrugets Produkter, saa er Hesteopdræt ikke endnu en særlig fin Forretning, og adskillige vil mene, at det er økonomisk Daarskab at interessere sig for en Forøgelse af Føltillægget, thi faar vi ikke Heste nok herhjemme, saa faar vi dem nok fra Udlandet.

Lad os et Øjeblik undersøge Mulighederne for en saadan Indførsel.

Desværre er de statistiske Oplysninger fra de fleste andre Lande ikke saa detaillerede som fra Danmark, men der er dog nogle, som er talende.

Blandt de ikke krigshægede Lande, som har en Hesteavl, der ligner vor — altsaa større Heste — viser det sig, at Sverige i 1905 havde 87 000 Heste under og 480 000 over 3 Aar. I 1916 var 178 000 under og 523 000 over 3 Aar. 1919 naaede de under 3 Aar op til 210 000, og 506 000 var over 3 Aar, men i 1928 havde Sverige kun 68 000 Heste under 3, men derimod 560 000 Heste over 3 Aar.

I Norge var Hestebestanden i 1928 11,5 pCt. større end i 1907. 1918 var Hesteantallet 210 000, hvoraf 22,9

pCt. var Ungheste. I 1928 var Antallet af ældre Heste mindst lige saa stort, men Antallet af Ungheste var gaaet meget stærkt tilbage.

Tyskland havde i 1913 3 301 000 over 3 Aar, i 1924 endnu kun 3 017 000, men i 1928 er Antallet oppe paa 3 295 000 eller 99,8 pCt. af Antallet før Krigen. I de efterfølgende Aar daler Procenten lidt og er i 1930 kun ca. 96, men da der nu i Tyskland bruges 80 000 Militærheste færre end i 1913, har det civile tyske Erhvervsliv praktisk talt det samme Antal Arbejdsheste til Raadighed som før Krigen.

Hvad Tillægget angaar, havde Tyskland i 1913 505 000 Heste under 3 Aar. Trods et forceret Tillæg efter Krigen — i 1922 291 000 mod 180 000 før Krigen — er Antallet af Heste under 3 Aar i 1930 kun 400 000, eller 79,2 pCt. af Antallet før Krigen.

For Hollands Vedkommende stiller Forholdet sig omtrent paa samme Maade. Fra 1921 til 1930 en stærk Tilbagegang i den samlede Hestestyrke, fra ca. 364 000 til 299 000 Stk.; men medens Heste over 3 Aar kun er dalet fra 258 000 til 254 000¹⁾, er Heste under 3 Aar gaaet ned fra 105 000 til 46 000.

I disse Lande, hvor Hesteholdet som herhjemme i overvejende Grad bestaar af større Arbejdsheste, viser Bevægelserne i den aldersmæssige Fordeling saaledes god Overensstemmelse. Vi kan vel kort udtrykke det saaledes: Den arbejdsdygtige Hestestyrke er opretholdt, men der har i de sidste 10 Aar været en mægtig Tilbagegang i Antallet af Heste under 3 Aar.

Saavidt jeg har kunnet gøre mig det klart, kan kun Polen, Litauen og Estland fremvise en større Stigning i Hestebestanden — 1 1/2 Mill. Stk., — saa for Heste af det Slag,

¹⁾ Holland havde sikkert i 1921 paa Grund af det store Føltillæg under Krigen og Nedgangen i Udførslen efter denne en stor Bestand af Heste over 3 Aar.

som disse Lande producerer, behøver man saamænd ikke at frygte Mangel, anderledes med de større Arbejdsheste, thi glipper vor Selvforsyning, da synes jeg, at de viste Stikprøver giver stærkt Udtryk for, at der ikke fra Udlandet kan ventes Hjælp.

Men der ikke er god Grund til at tro, at den mægtige Nedgang i Verdens Hestebestand for en stor Del — lige som i de anførte Lande og i Danmark — er fremkaldt gennem en stærk Tilbagegang i Avlen, medens Brugen af Heste i Realiteten ikke er gaaet tilbage. Er det Tilfældet, da maa vi ændre vort Syn paa den Krises Karakter, som har knuget al Verdens Hesteavl, thi saa skyldes den ikke en Nedgang i Hesteforbruget, men en Overproduktion af Heste under og til Dels lige efter Krigen. Den Gang havde de høje Priser fremkaldt et Tillæg, der svarede til Krigstidens Forbrug. Da Verdenskrigen afsluttedes, gik Hesteforbruget ned, og samtidig blev der frigivet et større Antal Militærheste til civilt Arbejde, end man havde regnet med. De krigshærgede Lande forcerede deres Føltillæg meget stærkt, og de paagældende Regeringer støttede dette ved Indførselsforbud, der kun hævdedes for Monopolhandel. Selvfølgelig maatte Efterspørgslen gaa ned, og Priserne dale. Anvendelsen af Motorkøretøjer af forskellig Art tog et stærkt Opsving, og da Priserne paa andre Landbrugsprodukter som Smør, Flæsk og Kød holdt sig godt, tabte mange Hesteopdrættere Tiltroen til Hesteavl, opgav denne og gik over til at slide deres Heste op, idet de med et Smil overlod de, der holdt fast ved Hesteavl, Tabet ved at forsyne dem med Heste.

Men hvad enten Krisens Aarsag var formindsket Forbrug eller Overproduktion, saa maatte Helbredelsesmidlet blive det samme, nemlig en Nedskaering i Føltillæget, og det ser vi ogsaa gennemført i de fleste Lande paa en særlig haandfast Maade.

Nu vil vel en og anden mene, at det er ret ligegyldigt, hvad Aarsagen til Krisen er, men det er at tage Sagen for

let, thi skyldes den Overproduktion, da er Hesteholdets Livsnerve ikke berørt, og det faar Betydning, naar vi skal tage Stilling til Spørgsmaalet: »Hvor længe skal Lægemidlet anvendes.« Da gælder det om at have dannet sig den bedst begrundede Mening om Krisens Aarsag, thi Hesteavl er en langsom Forretning, og anvendes Nedskæringen i Føltillægget stærkere og længere end nødvendigt for at afbøde Følgerne af Overproduktionen — jeg kan nemlig ikke se andet, end at det er den, der er Krisens Aarsag, — da vil det bevirke, at Krisen, der hidtil har ramt Hesteavlens og dens Udøvere, flyttes over paa den arbejdsdygtige Del af Hesteholdet, idet denne formindskes og derved bereder Erhvervslivet Vanskeligheder, og det netop i en Tid, hvor Faldet i den danske Krones Værdi vanskeliggør Indkøb af Erstatning fra Udlandet, hvad enten det nu bliver Heste eller Biler, og hvor den økonomiske Situation er af en saadan Art, at den nok kunde opfordre Landmænd til fra egen Bedrift at fremskaffe de Produktionsmidler, de formaar, naar dette kan ske paa god Maade, og derved spare dem for at give Penge ud. Vel ved jeg, at man ved at slide de gamle forslæbte Krikker op til sidste Trevl i nogen Maade kan og i adskillige Tilfælde tvinges til at udskyde en højst paakrævet Fornylse i sin Hestebestand til bedre Tider, men saa skal der sikkert betales dyre Renter.

Jeg kan ikke se andet, end at Landbruget, hvor Forholdene for Hestetillæg ikke er ugunstige, i den kommende Tid maa tage under Overvejelse, om det ikke er klogt at sikre sit Hesteforbrug gennem Selvillæg. I et almindeligt Gaardmandsbrug vil en Plag eller to ikke forøge Generalomkostningerne nævneværdigt, og utvivlsomt vil Plagene være i Stand til at udnytte adskilligt, der ellers gik til Spilde.

Selv om jeg selvfølgelig ikke bilder mig ind, at Hestehold og Hesteavl er den vigtigste Gren indenfor Landbruget, saa har de dog en saadan Betydning for det Heles Vel, at der nok er Grund til at vise Hesteavlen og Hesteholdet noget mere Interesse end hidtil. Den »Politik«, der i de sidste 10 Aar er ført overfor Hestene, maa give Bagslag, og kommer dette i en økonomisk vanskelig Tid, vil det mærkes des haardere.

I 1920 udgjorde Føllene 9,1 pCt. af Landets samlede Hestebestand, men i 1929 kun 4,5 pCt. Og ser vi paa de enkelte Landsdele, da havde Sjælland i 1920 en Følprocent paa 7,2, men i 1929 kun 3,2.

Maribo Amt havde i 1920 en Følprocent paa	7,9	i 1929	2,8.
Fyn	» » » » »	ca. 10	» » ca. 5.
Jylland	» » » » »	» » 9,8	» » 5,1.

I sidstnævnte Provins havde i 1929 kun Tønder og Aalborg Amter over de 7 pCt., som anses for nødvendige for en sikker Rekruttering. I sig selv er disse Tal efter min Formening saa talende, at der ingen Grund er til nærmere at komme ind paa, hvilke Landsdele, der først faar Hestemangel at føle, hvis Føltillægget ikke forøges.

Da Krisen satte ind overfor Hesteavlen, var jeg blandt dem, der haabede paa bedre Tider. Det var dels Følelserne, der stillede sig afvisende overfor, at saa lange Tiders Arbejde skulde være spildt, dels min Fornuft, der vægrede sig ved at forstaa, at Hestene, der hidtil havde spillet en Rolle i Samfundets økonomiske Liv, pludselig skulde blive betydningsløse. Men som Tiden gik, og det statistiske Materiale her hjemme fra og fra Udlandet bragte Bud om Udviklingens Retning, afløstes Følelserne af en fast Forvisning om, at Hestenes Dage endnu ikke var forbi, og at man gjorde klogt i at regne dermed.

Men det statistiske Materiale bragte mig ikke alene det, jeg her har gjort Rede for, men det paavirkede i nogen Grad min Stilling overfor den danske Hesteavls Retning.

Før Krigen øvede den beydelige Udførsel en stor Indflydelse herpaa, men som Eksporten efter Krigen gik ned,

var det naturligt, at Udførsels og Hjemmeforbrugets Krav blev stillet op mod hinanden.

Jeg anerkender den overordentlige Betydning, som en lønnende Eksport har for et Lands Hesteavl, derunder og-saa den, som man yderst sjældent skænker en Tanke, at den er den bedste Sikkerhed for, at vi til enhver Tid kan faa vort eget Forbrug dækket. Men som Forholdene stiller sig for Tiden, og som Eksportens Udsigter tegner sig i den kommende Tid, turde det være farligt, hvis Hjemmeforbrugets og Udførsels Krav ikke falder sammen, at tillægge den sidste nogen større Indflydelse paa Avlens Retning. Vel er Udførslen i det sidste Aar steget fra ca. 1200 til ca 5500. Stigningen skyldes en Udførsel af Slagteheste til Frankrig; men Tyskland, som hidtil har været vort Verdensmarked for Heste, aftog ligesom i Fjor kun ca. 1000 Stk.

Før Krigen indførte Tyskland helt op til ca. 120 000 Heste aarligt. Efter Fredsslutningen var den samlede Indførsel meget mindre end forventet, og særligt i de sidste Aar er Indførslen gaaet stærkt tilbage, og udgjorde i 1928 ca. 22 000, i 1929 ca. 20 000, i 1930 ca. 13 000 og kommer i 1931 vist ikke højere end ca. 7000.

I Aarene fra 1919 til 1925 blev der i Tyskland lagt en Mængde Føl til, saaledes i 1922 ca. 291 000, i 1924 ca. 267 000, i 1925 ca. 250 000. I 1926 daler Føltillægget til 185 000 og i 1927 yderligere ned til ca. 130 000, og var i 1930 kun ca. 126 000. I Aarene efter Krigen oparbejdede Tyskland sig en Hestereserve, som det nu slider paa, og selv om de senere Aars stærke Nedgang i Føltillægget til sin Tid vil berede Vanskeligheder for Tysklands Selvfor- syning med Heste, saa maa vi ikke overse, at dette Land med Hensyn til Nedskæring af Føltillægget er 5 Aar bag efter os, og dets Bestand af Heste under 3 Aar er forholdsvis større end vor, foruden at den økonomiske Situation jo medfører mere eller mindre udtalte Hindringer for alle Nyanskaffelser, der skal ske gennem Indførsel fra Udlandet.

Alene dette skulde synes tilstrækkeligt til at begrunde min Skepsis overfor en større Udførsel til Tyskland i den nærmeste Fremtid, og selv om vi nu i Aar har haft en ret stor Eksport af Slagteheste til Frankrig, saa er den jo væsensforskellig fra den Eksport, vi tidligere har haft af Arbejdsheste, og at grunde en Hesteavl paa Udførsel af Slagteheste, tror jeg, ingen vil tilraade. Men som et yderligere Moment for Skepsis maa jeg pege paa den stærke Nedgang, der herhjemme har fundet Sted i Antallet af Heste fra 3—6 Aar, og det er jo den Aldersklasse, der hovedsagelig leverer Eksportheste, thi denne Aldersklasse er sikkert blevet yderligere reduceret siden 1929, og jeg maa anse det for tvivlsomt, om den nu er større, end at vi i den kommende Tid vil faa haardt Brug for disse Heste til Dækning af det hjemlige Forbrug.

Under saadanne Forhold maa den danske Hesteavls Retning bestemmes af Hjemmeforbrugets Krav, og det vil i første Linie sige Landbruget, der er den store Aftager. Selv om Landbrugets Krav, efter Brugenes Størrelse, hvor Anvendelsen skal ske, varierer en Del med Hensyn til Hestenes Størrelse og Masse, saa drives dog den største Del af Danmarks Jord under Gaardmandsbrugene, hvor Forholdene er gunstigst for Hestetillæg, og hvor Muligheden for at faa en Hesteavl i Gang i Overensstemmelse med den økonomiske Grundlov er bedst til Stede. Denne Grundlov lyder: »Skal en Landavl give det bedste økonomiske Resultat, maa de Heste, der lægges til, og de Heste, der avles med, egne sig bedst muligt for Anvendelse i det paagældende Brug, hvor Tillægget sker; er dette ikke Tilfældet, maa der være sikret Dækning herfor, f. Eks. gennem Overpris ved Salg og lign.

Derfor maa den danske Hesteavls Formaal i den kommende Tid være at producere en passende stor Arbejdshest, trivelig og haardfør med godt

Temperament og god Bevægelse, særlig i Skridt.

Det kan den danske Hesteavl levere, og vi har set, at Byerhvervenes og Landbrugets Krav ikke afviger mere, end at ogsaa de kan faa deres Fordringer opfyldt. Under saadanne Forhold er det en Lykke, at Hesteavlen har haft saa godt Tag i danske Landmænd, at et saa stort Antal af disse, uagtet de daarlige Hestepriser, Nedskæring og overbærende Skuldertræk, har holdt fast paa deres gode Avlsdyr, og i det hele søgt Avlens Kvalitet fremmet. Og naar vi endnu omkring i Landet finder en Stab af Avlsdyr, der vil være i Stand til at bære den fremtidige Udvikling, og som kan danne Grundlaget for Imødegaaelse af de Vanskeligheder, som den Hestepolitik, der siden Krigens Afslutning i nogen Maade kan betegnes som den »officielle«, maa medføre, hvis den fortsættes, saa skyldes det disse Opdrætteres Trofasthed og Dygtighed.

Jeg har søgt at klargøre, at Hestene endnu spiller en Rolle i Nationens økonomiske Liv, og at Foreteelserne fra det foregaaende Tidsrum bringer Bud om, at Hestene i det mindste foreløbigt vil vedblive hermed. Maatte man derfor forstaa, at Opretholdelsen af en tilstrækkelig stor og ydedygtig Hestebestand er en Opgave, der er stærkt paakrævet af Hensyn til det Heles Vel. Med det Føltillæg der har været siden Kringen, tør vi ikke paaregne, at Hestebestanden vil kunne opretholdes i tilfredsstillende Omfang, derfor maa Føltillægget forøges. Endnu er der Tid, men forpas den ikke!

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Professor *Lars Frederiksen* takkede Foredragsholderen for det alvorlige og indgaaende Foredrag. Foredragsholderen bemærkede i Slutningen af sit Foredrag, at der muligt var nogle af hans Tilhørere, der var uenig med ham i nogle af de Anskuelser, han havde fremsat, og da det er saa heldigt i Aften, at der er flere Repræsentanter til Stede baade for By og Land, hvis varme Interesse for dansk Hesteavl vi kender, er der sikkert de bedste Forudsætninger for gennem en Diskussion at faa Spørgsmaalet yderligere uddybet, og Adgangen til at udtale sig staar nu aaben.

Direktør *Chr. H. Olesen* udtalte sin Glæde over, at Fore-
 dragsholderen, saaledes som han anførte, havde haft Nytte af
 de Tal, han i sin Tid havde fremdraget i sin Artikel. Allerede
 i 1923 havde Taleren gjort opmærksom paa, at det i et
 Land som Danmark med en god national Hesteavl var en
 uheldig Udvikling, man var inde i, ved den Oversvømmelse
 med Automobiler, der den Gang tog Fart, og han advarede
 mod den Kapitaludvandring, dette medførte. Der var saaledes
 allerede den Gang Repræsentanter for Byerne, der med nogen
 Skepsis saa Hestene blive fortrængt af Automobilerne og som
 søgte at faa Klarhed over, hvorledes Forholdet ogsaa rent øko-
 nomisk set stillede sig med Hensyn til Heste og Automobiler
 som Arbejdskraft. Og der er den Dag i Dag adskillige, der
 omfatter Sagen med Interesse. Der er ingen Tvivl om, at
 Hestene vil have gode Betingelser for at hævde sig ogsaa i
 Byerne overfor Lastautomobilerne, men der bør gøres et Pro-
 pagandaarbejde i denne Henseende, og man bør ved dette netop
 vise, hvorledes Anvendelse af Heste i mange Tilfælde betaler
 sig bedre end Automobilerne. Og hertil kommer, at rent re-
 klamemæssigt set virker en Varevogn forspændt med et Par
 gode, smukke, danske Heste jo langt bedre end et Automobil.
 Ogsaa set fra vor Side — set fra Byernes Side — maa en fort-
 sat Tilbagegang i Hesteavlen synes meget betænkelig, thi kom-
 mer vi ud i en alvorlig Krise igen, hvor vi ikke kan faa Biler
 udefra, saa staar vi overfor den meget alvorlige Kendsgerning,
 at Danmark ikke er i Stand til at forsyne sig selv med den
 nødvendige Hestekraft. Det er derfor paaskønnelsesværdigt,
 at Statskonsulent *Kjær* saa alvorligt og dygtigt har belyst dette
 Spørgsmaal, og Tal. ønskede at bringe ham sin bedste Tak for
 den interessante og indgaaende Udredning.

Redaktør *Kr. Raunkjær* vilde gerne stille det Spørgsmaal til
 Foredragsholderen, om der vilde være nogen Rimelighed i,
 at man i Hesteavlen stillede sig Typen »en Husmandshest« som
 Maal. Vi har ca. 130,000 Husmandsbrug, hvor der er Brug for
 Hestekraft, men hvor der ikke kan være Tale om Tillæg; men
 man kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at der blandt disse
 ikke alene var Interesse for at vælge den rette Hest, men ogsaa
 for selve Avlen. Men naar der saaledes er et betydeligt Antal
 Jordbrug, der er Købere og Brugere af Heste, saa er Spørgs-
 maalet om at finde den rette Type aktuelt. Det er glædeligt,
 at der fra Byernes Side vises Interesse for Hesteavlen, men det
 er vel næppe muligt ved Avl af samme Type at tilfredsstille
 begge Parter, men det skader jo heller ikke den danske Heste-
 avl at have mere end en Streng paa Buen.

Foredragsholderen udtalte, at han jo i sit Foredrag havde

brugt de mørke Farver stærkt, men dog næppe for stærkt, thi det havde været ham om at gøre at understrege, at hvis vi fortsætter paa samme Maade som hidtil, saa vil det uvægerligt gaa galt, og at Tiden nu er inde til at styre en anden Kurs. Taleren takkede Direktor Olesen for hans Interesse for dansk Hesteavl; vi trænger til al den Støtte, vi kan faa, og det var ogsaa hans Opfattelse, at der hidtil var gjort for lidt Reklame for Anvendelse af Heste i Byerne.

Spørgsmaalet om Husmandshesten er jo brændende for Tiden. Forholdene maa siges at ligge saaledes, at Heste af Russertypen vil man nok kunne faa fra Udlandet, medens det vil stille sig vanskeligere med Heste af sværere Type. Det havde altid været Talerens Opfattelse, at i Hesteavlen maa det være saaledes, at den Avl, man driver, maa passe til det Brug, hvor Avlen finder Sted; og det var hans Tro, at skal vi naa til en økonomisk Avl af Husmandsheste, saa maa Avlen ogsaa have Basis i Husmandsbrugene. Men her stiller det sig sikkert saaledes, at selv om der er enkelte Husmandsbrug, hvor man kan drive Hesteavl med Fordel, saa vil det sikkert ikke ske i større Udstrækning og ikke saaledes, at de Krav, der stilles til Antallet, kan blive fyldestgjort. Spørgsmaalet er da, om man indenfor Gaardmandsbrugene kan staa sig ved at lægge Heste til af Russertypen; Taleren troede ikke paa en saadan Avl og turde ikke tage Ansvaret for at anbefale den. Noget andet er, at der inden for den almindelige Avl, saaledes som den naturligt hører hjemme i Gaardmandsbrugene, altid vil blive en Del Heste, som falder for smaa ud, og der bør gøres noget mere, end der hidtil er gjort, for at faa disse anbragt i Husmandsbruget. Husmandsforeningerne og Hesteavlsforeningerne maa se at komme i nærmere Forbindelse med hinanden; det vil sikkert være til Gavn for begge Parter, men en forceret Avl af Husmandsheste herhjemme vil sikkert volde Skuffelse, ligesom en saadan Avl i sig selv vil frembyde Vanskeligheder.

Kammerherre N. Juel var enig med Statskonsulent Kjær i, at han havde brugt mørke Farver om Hesteavlen, og det forekom ham ogsaa at være for mørke Farver. Vi har oppe i Nordjylland et ganske fortrinligt Hoppemateriale, og naar vi i denne Henseende staar saa godt, som vi gør, saa skyldes det det udmærkede Arbejde, der er gjort først af Statskonsulent J. Jensen og derefter af Statskonsulent Kjær. Hvis vi udnytter dette værdifulde Hoppemateriale, saa vil der være gode Udsigter for Hesteavlen ogsaa i Fremtiden, og det var hans Haab, at Foredragsholderens dygtige Arbejde maatte bidrage hertil.

Professor *L. Frederiksen* var enig med Foredragsholderen i, at Tiden er inde til, at der nu bør gøres et Arbejde for Fremskridt i Hesteavlen igen, og det vilde derfor have været ønskeligt, om Statskonsulent Kjærs Foredrag var naaet ud i videre Kredse. En og anden vil maaske mene, at vi saa burde have gjort noget mere, for at dette kunde ske, men i Virkeligheden er det ikke vor Skyld; vi har nemlig søgt at faa Foredraget udsendt gennem Radioen, men Radioledelsen har ikke ment at kunne imødekomme vort Ønske. Foredragsholderen faar trøste sig med, at Landhusholdningsselskabets Foredrag altid plejer at naa langt videre ud, end man skulde tro efter Tilhørerkredsens Størrelse. Baade Foredraget og den efterfølgende Diskussion har været af den største Interesse. De fremkomne Oplysninger viser jo, at der er Betingelser for et Marked for danske Heste i vore Byer, og det vilde jo være ganske tiltalende gennem vore Heste at bruge dansk Foder som Drivkraft i Byerne, ligesom det sikkert i en uoverskuelig Tid vil blive det, der er Drivkraften paa den danske Jord. Til Slut bragte Taleren paa Præsidiets og Forsamlingens Vegne en Tak til Foredragsholderen og Deltagerne i Diskussionen.

Produktionens Omfang og Rentabilitet ved Landbrug af forskellig Størrelse.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 27. Januar
1932 af Professor O. H. Larsen.

I.

For et Aar siden holdt Folketingsmand A. C. Duborg et Foredrag her i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om Statshusmandsbrugenes Størrelse og gjorde sig heri til Talsmand for en mindre Udvidelse af Arealet ved de af Staten oprettede Husmandsbrug, der jo i den sidste halve Snes Aar har haft en gennemsnitlig Størrelse paa knapt 7 ha for Jord af middelgod Beskaffenhed.

Hr. Duborg sluttede sit Foredrag med at udtale: »Jeg mener derfor, at baade fra privatøkonomiske og sociale Synspunkter viser alle Undersøgelser, at det vil være rigtigt og til Gavn for hele Samfundet at ændre vor Udstykningslovgivning saaledes, at Staten særlig søger at fremme Oprettelsen af nye Landbrug paa 8—10 ha, og at Staten i mindre Grad end hidtil søger at fremme Oprettelsen af den nuværende Type af Statshusmandsbrug«.

I de Bemærkninger, som jeg havde Lejlighed til at knytte til Godsejer Duborgs Foredrag, gjorde jeg opmærksom paa, at Undersøgelserne fra Det landøkonomiske Driftsbureau, naar man lægger et rent privatøkonomisk eller driftsøkonomisk Synspunkt til

Grund, i Hovedsagen gav Foredragsholderen Ret for de lettere Jorders Vedkommende i Vest- og Midtjylland, idet de store Husmandsbrug paa 8—10 ha her stillede sig gunstigere end de mindre Brugsstørrelser, medens det var omvendt for de bedre Jorder paa Øerne og i Østjylland. Undersøgelser fra disse Landsdele viser nemlig i Gennemsnit for de sidste 6 Aar en noget bedre Forrentning for de middelstore Husmandsbrug paa 5—6 ha end for de store Brug med over 8 ha. Forklaringen hertil maa rimeligvis søges i, at 8 ha middelgod Jord er en i flere Henseender ret uheldig Størrelse for Smaabrug. Den er for stor til 1 Hest og som Regel for lille til 2 almindelige Heste, ligesom den kræver mere Arbejde, end Familien selv kan præstere, naar der ikke er voksne Børn hjemme. Smaabrug med 5—6 ha middelgod Jord kan derimod drives med 1 Hest ved Sammenlæg med en Nabo, og Arbejdet kan overkommes af Mand og Hustru med lidt Hjælp af ukonfirmerede Børn, hvorved denne Ejendomsstørrelse paa Øerne og i Østjylland paa det nærmeste kommer til at svare til de store Husmandsbrug i Vest- og Midtjylland med gennemsnitlig godt 8 ha. Og Forholdet er det, at ikke alene Forrentningsprocenten er højest for disse to Størrelsesgrupper, men ogsaa Familiens samlede Arbejdsfortjeneste pr. Ejendom ligger højere for disse to Grupper end for de andre Størrelser af Husmandsbrug, hvad enten man angiver denne direkte eller i pCt. af det beregnede Arbejdsvederlag.

Nu er det ganske vist sandsynligt, at de Husmandsbrug, vi har Regnskaber fra ved Det landøkonomiske Driftsbureau, har en noget intensivere Drift end Husmandsbrug af tilsvarende Størrelse i Almindelighed, og det er derfor rimeligt, at Forskellen i Rentabilitet mellem de middelstore Husmandsbrug paa Øerne og den Ejendomsstørrelse, som Duborg anbefalede (8—10 ha), i Virkeligheden ikke er saa stor, som den efter Driftsbureauets Undersøgelser synes at være. Forøvrigt er det saaledes, at naar man lægger den virkelige Handels-

værdi til Grund for Kapitalvurderingen, bliver Forrentningsprocenten for den gunstigste Størrelse af Husmandsbrug omtrent lig med de tilsvarende Forrentningsprocenter for smaa og mellemstore Bønderbrug, idet Forskellen mellem Handelsværdien og den bogførte Værdi af Kapitalen er større i Husmandsbrugene end for de andre Størrelsesgrupper af Landbrug. Følgelig bliver Forrentningsprocenten, som fremkommer ved at sætte Nettoudbyttet i Forhold til Kapitalen, noget mere formindsket for Husmandsbrugene end for de større Brug, naar Handelsværdien lægges til Grund for Vurderingen, end hvor man anvender den bogførte Værdi, der er baseret paa Ejendomsskyldvurderingen og en omtrent tilsvarende Værdiansættelse af de andre Kapitaldele.

Men i det hele taget er det sandsynligt, at Driftsbureauets Undersøgelser ikke afgiver et helt paalideligt Grundlag for Bestemmelsen af de enkelte Ejendomsstørrelsers Rentabilitet, dels fordi Forholdene i de Aar, Bureauet har virket, har været saa overordentlig forskellige paa Grund af de voldsomme Prissvingninger, vi har haft i disse Aar, men ogsaa fordi vi, hvad enten vi anvender den bogførte Kapital eller Handelsværdien af Kapitalen ved Bestemmelsen af Rentabiliteten, gennem Aarene vil faa noget af en Udjævning af Forskellighederne mellem de respektive Størrelsesgruppers Rentabilitet, idet man kan gaa ud fra, at Handelsprisen for Ejendomme i det lange Løb vil rette sig efter de forskellige Ejendomsstørrelsers Evne til at forrente denne Pris.

Et noget bedre Grundlag for Bestemmelsen af Rentabiliteten inden for de forskellige Ejendomsstørrelser vilde vi have, hvis vi kunde lægge den virkelige Anskaffelsværdi til Grund for Fastsættelsen af Landbrugskapitalens Størrelse og sætte denne Værdi i Forhold til Nettoudbyttet. En saadan Fremgangsmaade har vi imidlertid hverken villet eller kunnet anvende ved Det landøkonomiske Driftsbureau. Ved at lægge Anskaffelsværdien til Grund vilde vi nemlig faa et meget uensartet Grundlag

for Fastsættelsen af de enkelte Ejendommens Værdi, eftersom de var erhvervet før Krigen, eller de var købt under Højkonjunkturerne i Krigsaarene og efter Krigen. En saadan Værdiansættelse vilde derfor vanskeliggøre en Sammenligning af Rentabiliteten fra Ejendom til Ejendom; men rent bortset herfra vilde det ogsaa være en Umulighed for Bureauet i mangfoldige Tilfælde at faa en Opgørelse af den virkelige Anskaffelsesværdi for de enkelte Ejendomme. Thi ikke alene er det meget vanskeligt i alle Tilfælde at faa Købesummen for Ejendommene opgivet, men dertil kommer, at den Kapital, der i Aarenes Løb er anvendt til saadanne Foranstaltninger som Grundforbedringer, Bygningsudvidelser og andre Nyanlæg, skulde lægges til den oprindelige Købesum for at faa den virkelige Anskaffelsesværdi, og det vilde i de fleste Tilfælde være umuligt at faa disse Værdier blot nogenlunde rigtigt bestemt.

Vi har derfor lige fra Bureauets Oprettelse foretrukket at gaa ud fra en relativt lav Handelsværdi, saaledes som denne er fastsat ved Ejendomsskyldvurderingen, og saa ved Siden heraf at anvende den virkelige Handelsværdi, saaledes som denne efter bedste Skøn kan angives af Ejeren selv i Forbindelse med den Konsulent, som fører hans Regnskab. Og for de Undersøgelser, som jeg i Aften skal gøre Rede for, spiller Fremgangsmaaden ved Kapitalvurderingen en ganske underordnet Rolle, idet Variationen i Renteudgifterne for de forskellige Produktionsgrene, eftersom man anvender det ene eller det andet Princip ved Kapitalvurderingen, kun udgør et saa lille Beløb, at den ingen Indflydelse faar ved Sammenligningen af Produktionens Rentabilitet for de forskellige Ejendomsstørrelser.

Ved en Sammenligning mellem Produktionens Størrelse og Rentabilitet inden for de forskellige Ejendomsgrupper har jeg kun medtaget Regnskaberne fra de sidste 6 Aar, dels fordi vi ikke tidligere har haft et tilstrækkelig stort Antal Driftsregnskaber inden for Husmandsbrugene og

den næste Størrelsesgruppe paa 10—20 ha, dels fordi vi ved at nøjes med disse 6 Aar faar 3 relativt gode Aar, nemlig 1924—25 og de to sidst opgjorte Aar, 1928—29 og 1929—30, samt 3 relativt sløje Aar, Deflationsaarene 1925/26—1927/28. I Gennemsnit for alle 6 Aar ligger Forrentningsprocenten omkring $4\frac{1}{4}$ eller lidt under den gennemsnitlige Diskonto for disse Aar; men stort bedre vil vi næppe kunne vente Rentabiliteten i det lange Løb.

II.

Ser vi først paa *Planteproduktionens Størrelse* og *Økonomi* inden for de forskellige Ejendomsgrupper, saaledes som denne er fremstillet i Tabel 1, er det straks iøjnefaldende, at Høstudbyttet, beregnet i Foderenheder pr. ha, er væsentlig større i Husmandsbrugene end i de andre Størrelsesgrupper, hvor Udbyttet aftager ganske jævnt med tiltagende Arealstørrelse, indtil vi kommer op paa Ejendomme med over 50 ha. Dette er særligt iøjnefaldende for Græs- og Grønfoderafgrøderne, hvor Antallet af Foderenheder er næsten dobbelt saa stort i Smaabrugene som paa de store Gaarde. Forklaringen til denne paafaldende store Forskel maa søges ad forskellig Vej. For det første er det saaledes, at af Græsarealerne falder i Smaabrugene over 80 pCt. paa de kortvarige Græsmarker inden for Sædskiftet, og knapt 20 pCt. er vedvarende Græs og Eng, medens der i de store Brug er omtrent lige meget af hver Slags, og skønt vi ikke ved Driftsbureauet har noget Tal for Udbyttet henholdsvis af Sædskiftets Græsmarker og af de vedvarende Græsarealer og Enge, saa er der dog ingen Tvivl om, at Udbyttet pr. Arealenhed er mindre for de sidste. Dertil kommer, at Græsmerkernes Udnyttelse er stærkere i Smaabrugene, hvor Kreaturholdet pr. Arealenhed er omtrent dobbelt saa stort som i de store Brug, og hvor der derfor finder en hyppigere Afgræsning Sted. Jeg vil ikke hermed sige, at Forskellen er saa stor i Almindelighed; men for de Ejendomme, som vi har haft Regnskaber fra, er Forholdet

saaledes, og dette mener jeg er en medvirkende Aarsag til, at Udbyttet i Foderenheder pr. ha er saa meget større i Smaabrugene end i de store Brug.

At Forholdet gaar i samme Retning for Rodfrugter og Kartofler, omend Forskellen ikke er tilnærmelsesvis saa stor, er ikke saa mærkeligt, thi for det første gødes der stærkere i Smaabrugene paa Grund af de større Besætninger, og for det andet er det som Regel ogsaa saaledes, at Roerne passes mere omhyggeligt, hvilket navnlig med Hensyn til Udtyndingen har stor Betydning. Det sidste har vi ingen Tal for ved Driftsbureauet, men der foreligger jo tilstrækkeligt mange Undersøgelser og Forsøg, som viser dette, og hvad Besætningernes Størrelse angaar, er det saaledes, at den reducerede Kreaturbestand¹⁾ er mere end dobbelt saa stor pr. 100 ha i Smaabrugene som i de store Brug, hvilket selvfølgelig giver en tilsvarende større Staldgødningsproduktion, saa selv om Kunstgødningsanvendelsen pr. ha er størst i de store Brug, saa har den samlede Gødningsværdi dog paa det nærmeste været dobbelt saa stor pr. ha i Smaabrugene.

Dette forklarer ogsaa, at Kornudbyttet er kendelig større i Smaabrugene end i de andre Størrelsesklasser, og hvis man sammenligner Udbyttetallene for Husmandsbrugene og de store Brug, bliver Forskellen c. a. 14 p C t. Men den væsentligste Forklaring til det større samlede Høst-udbytte pr. ha for Smaabrugene maa dog sikkert søges i den forskellige Arealanvendelse inden for de forskellige Ejendomsstørrelser; thi som det fremgaar af Tabel 1, er der for de Brug, vi har Regnskab fra, en meget væsentlig Forskel i saa Henseende. Medens Kornarealet omtrent er det samme for alle Størrelsesklasser, indtager Foderroer og Kartofler procentvis et dobbelt saa stort Areal i

¹⁾ Ved Reduktionen er 1 Kreaturenhed regnet = 1 voksent Kreatur = $2\frac{1}{4}$ Stk. Opdræt = 1 voksen Hest = 1,5 Plage, Føl og Smaaheste = 6 Svin = 50 Høns, og i Gennemsnit for de sidste 3 Aar har Husmandsbrugene haft 195 Kreaturenheder pr. 100 ha og de store Gaarde kun 78 Kreaturenheder.

Tabel 1. Det samlede Markbrugs Økonomi i de forskellige Størrelsesgrupper. 1924/25—1929/30 (Gnsn. pr. ha).

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha	Alle Brug
Antal Regnskaber	149	144	243	368	243	173	1320
<i>Arealets procentiske Benyttelse:</i>							
Korn	45,3	43,4	43,7	43,5	43,2	43,9	43,7
Foderroer og Kartoffler	23,4	20,6	17,3	16,0	13,7	11,5	16,6
Græs og Grønfoder	29,2	34,9	35,2	37,4	36,8	35,2	35,4
Handelsroer og Frøafgrøder	2,0	0,9	3,0	2,2	5,0	6,4	3,2
Helbrak	0,1	0,2	0,8	0,9	1,3	3,0	1,1
Afgrøde, F. E. (Korn, Roer, Græs)	4222	3618	3467	3356	3017	3026	3391
Afgrødeværdi, Kr.	600	469	453	446	408	404	454
<i>Produktionsomkostn. Kr.:</i>							
<i>Specielle Udgifter:</i>							
Udsæd	36	36	34	32	30	33	33
Gødning	162	127	118	112	101	87	114
Legemligt Arbejde	178	99	84	84	77	82	94
Hestekraft	111	78	73	71	61	52	72
Inventar	45	41	37	35	31	36	36
Brak	—	1	1	2	2	6	2
Elektr., Brændsel, Bindegarn m. m.	7	10	10	10	10	11	10
Spec. Udgifter ialt	539	392	357	346	312	307	361
<i>Almindelige Udgifter:</i>							
Driftslederløn	50	47	42	43	39	28	42
Bygninger	23	21	21	19	17	18	20
Forrentning	51	46	44	46	44	46	46
Skatter	16	17	17	18	18	17	17
Grundforbedringer	4	3	6	6	6	6	5
Forskelligt	12	18	22	22	17	15	19
Alm. Udgifter ialt	156	152	152	154	141	130	149
Ialt Produktionsomkostn. Kr.	695	544	509	500	453	437	510
do. do. Øre pr. F. E.	16,5	15,0	14,7	14,9	15,0	14,4	15,0
Nettooverskud	÷ 95	÷ 75	÷ 56	÷ 54	÷ 45	÷ 33	÷ 56
Afgr. udbragt i Øre pr. F. E.	14,2	13,0	13,1	13,3	13,5	13,4	13,4
Nettooverskud, Øre pr. F. E.	÷ 2,3	÷ 2,0	÷ 1,6	÷ 1,6	÷ 1,5	÷ 1,0	÷ 1,6

Smaabrugene som i de store Brug; til Gengæld er Græs- og Grønfoderarealet ca. 20 pCt. mindre i Smaabrugene end i Bønderbrugene og paa de store Gaarde. Dertil kommer det væsentlig mindre Brakareal i Smaabrugene, hvilket selvfølgelig ogsaa bidrager til at sætte Gennemsnitsudbyttet i Vejret, selv om Forskellen i Rodfrugtarealet ubetinget er det vigtigste, idet Roerne rundt regnet kan siges at producere omtrent dobbelt saa mange Foderenheder pr. ha som Korn og Græs.

I Overensstemmelse med det større Høstudbytte pr. ha i Smaabrugene har vi selvfølgelig ogsaa en større Afgrødeværdi. I Gennemsnit for alle Aarene er der en Forskel paa omtrent 200 Kr. pr. ha, idet Værdien falder stærkt fra Husmandsbrugene til de smaa Bønderbrug, hvorefter der er en jævn Nedgang fra Gruppe til Gruppe inden for Bønderbrugene og igen et temmelig stort Knæk i Kurven fra Bønderbrugene til de store Gaarde. Den større Afgrødeværdi i Husmandsbrugene skyldes dog ikke alene den større Produktion pr. ha, men ogsaa en lidt højere Udnyttelsespris pr. F.-E. end for de andre Størrelsesgrupper og navnlig i Sammenligning med de smaa og mellemstore Bønderbrug, fordi, som vi senere skal se, Kvægbruget har været mere lønnende i Husmandsbrugene end inden for de andre Størrelsesgrupper.

Men trods den større Produktion og trods den højere Udnyttelsespris pr. F.-E., saa har Planteproduktionen dog været mindst rentabel i de smaa Brug, idet Nettounderskudet pr. ha paa det nærmeste er 3 Gange saa stort i Husmandsbrugene som paa de store Gaarde. Ja, det er endog saaledes, at der er en ganske jævn nedadgaaende Bevægelse i Plantedyrkningens Rentabilitet fra Gruppe til Gruppe til Trods for den samtidige lige saa regelmæssige Stigning i Produktionens Størrelse fra de store til de smaa Brug, hvilket skyldes, at Produktionsudgifternes Stigning pr. ha er større end den tilsvarende Stigning i Høstudbyttet, og navnlig er dette iøjnefaldende for de mindste Brug, hvor Produktionsomkostnin-

gerne kommer op paa tæt ved 700 Kr. pr. ha, medens de allerede for den næste Gruppe er nede paa 544 Kr. og derefter stadig falder for hver Gruppe indtil 437 Kr. pr. ha i de store Brug. Produktionsprisen pr. F.-E. falder ikke nær saa regelmæssigt, og den er i Virkeligheden ikke meget forskellig for de forskellige Størrelsesgrupper undtagen i Husmandsbrugene, hvor den ligger $1\frac{1}{2}$ Øre over Gennemsnittet pr. F.-E. for alle Brug.

Forklaringen hertil maa navnlig søges i to forskellige Forhold — de større Gødningsudgifter og de større Arbejdsudgifter i Smaabrugene. For Gødningsudgifternes Vedkommende har jeg allerede tidligere omtalt, at de ligger omtrent dobbelt saa højt pr. ha i Smaabrugene som i de store Brug, og allerede for Gruppen paa 10—20 ha er der en meget væsentlig Nedgang i Udgiften, medens det derefter gaar ret regelmæssigt nedad fra Gruppe til Gruppe. Dette gælder dog endnu mere afgjort for Arbejdsudgifterne, der selvfølgelig altid bliver relativt høje i Smaabrugene, navnlig hvad den menneskelige Arbejdskraft angaar, men ogsaa for Hestekraftens Vedkommende. Udgiften til menneskelig Arbejdskraft har omtrentlig været dobbelt saa høj i Smaabrugene som i Gennemsnit for de andre Størrelsesgrupper, og i hvert Fald rigelig dobbelt saa høj som paa de store Gaarde, og det samme gælder for Hestekraften, medens Forskellen ikke er saa stor for Bønderbrugenes Vedkommende. For de øvrige Udgifter er Afgivelserne ikke nær saa store; men i de allerfleste Tilfælde ligger dog Tallene højest for de smaa Brug, hvilket dels skyldes den intensivere Drift og dels den Omstændighed, at Betingelserne for en rationel Anvendelse af Arbejdskraften ikke tilnærmelsesvis er saa gode i de smaa Brug som i Bønderbrugene og de store Brug, ligesom ogsaa Udgifterne til Inventar og Bygninger bliver absolut større pr. ha i Husmandsbrugene.

Planteproduktionen har saaledes for de 6 Aar, hvorfra disse Regnskaber stammer, ikke været fuldt rentabel, op-

gjort paa den Maade, som Det landøkonomiske Driftsbureau anvender, hvor Pengeværdien af Hø og Halm samt af Roer og Græs retter sig efter den Udnyttelsespris, Besætningerne har været i Stand til at betale. For de store Brug er der kun et Underskud paa 1 Øre pr. F.-E., medens det for de smaa Brug er gennemsnitlig 2,3 Øre pr. F.-E. En medvirkende Aarsag til, at de store Brug stiller sig relativt gunstigt, er antagelig den Omstændighed, at disse Brug har haft et væsentligt større Areal med Frø end de smaa Brug, 4,7 pCt. mod 0,6 pCt., og Frøkulturerne har betalt sig særdeles godt i disse 6 Aar. Til Gengæld er Helbrakarealet ogsaa væsentlig større i de store Brug, 3 pCt., medens der praktisk talt ingen Helbrak har været i Husmandsbrugene og de smaa Bønderbrug; men denne Forskel har dog næppe været i Stand til at ophæve den gunstige Virkning af de større Arealer med Frø.

Hovedaarsagen til den daarligere Rentabilitet af Planteproduktionen i Smaabrugene er altsaa navnlig at søge i de relativt set store Arbejdsudgifter og dernæst i den Omstændighed, at en større Procentdel af Planteproduktionen — Roer og Græs — kun er afregnet med den Udnyttelsespris, Besætningerne har været i Stand til at betale. Om Størrelsen af denne Udnyttelsespris skal vi se i den næste Tabel vedrørende Kvægbrugets Rentabilitet.

III.

Af Tabel 2 fremgaar, at vi for Kvægbruget — taget under et — har den højeste Udnyttelsespris for Grovfoderet i de smaa Brug — Husmandsbrugene. Forklaringen hertil maa dels søges i det højere Mælkeudbytte pr. Ko i Smaabrugene og dels i den Omstændighed, at Udsætterkøernes Antal her er forholdsvis mindre, hvorfor man kan nøjes med et mindre Opdræt. For Bønderbrugene ligger Mælkeydelsen kun 150 kg lavere end i Husmandsbrugene, medens der for de store Brug er en Forskel paa over 500 kg. Ved Siden af denne Forskel i Ydelsen har sikkert ogsaa den mindre Udsætterprocent for Smaabru-

Tabel 2. Kvægholdets Økonomi i de forskellige Størrelsesgrupper.
1924/25—1929/30 (Gnsn. pr. beregnet stort Kreatur).

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha	Alle Brug
Antal Besætninger.....	156	152	271	394	258	178	1409
Mælkeydelse, kg pr. Ko....	3628	3505	3482	3441	3257	3098	3398
Antal Ungkreaturer (beregnet. st.Kreat.) i pCt. af Kvægbes.	17,9	25,7	28,8	28,7	28,0	26,4	26,8
Foderforbrug:							
Kraftfoder, kg	840	804	800	756	685	682	773
Mælk, F. E.....	76	109	113	104	93	80	98
Grovfoder, F. E.....	2108	2134	2169	2242	2189	2208	2186
Indtægter, Kr.:							
Sodmælk	503	445	429	421	403	410	429
Tilvækst og Salg	71	93	107	104	90	79	94
Gødning.....	54	49	48	47	44	42	47
Ialt...	628	587	584	572	537	531	570
Specielle Udgifter Kr.:							
Kraftfoder	185	176	175	162	147	139	163
Mælk	20	30	30	29	25	25	27
Pasning	103	77	79	72	64	79	77
Hestekraft	7	5	5	6	5	9	6
Inventarslid	7	6	5	5	5	7	5
Dyrlæge, Forsikr., Kontrolf. m. m.....	21	23	22	23	22	22	22
Ialt...	343	317	316	297	268	281	300
Bruttobetaling for Grovf. Kr.	285	270	268	275	269	250	270
Almindelige Udgifter, Kr.:							
Driftslederløn	25	31	33	31	28	22	29
Forrentning.....	16	17	17	18	19	20	18
Huseje.....	23	24	24	24	22	26	24
Ialt...	64	72	74	73	69	68	71
Samlet Udgift...	407	389	390	370	337	349	371
Nettobetaling for Grovf., Kr. do. Øre pr. F. E.	221 10,5	198 9,3	194 9,0	202 9,0	200 9,1	182 8,2	199 9,1
Mælkepris, Øre pr. kg	17,1	17,3	17,3	17,2	17,3	17,9	17,3

gene haft Betydning, idet Opdrættet, beregnet som store Kreaturer, kun udgør ca. 18 pCt. i Husmandsbrugene, medens det samme Tal for Bønderbrugene er 28 pCt. og i de store Brug ca. 27 pCt., hvilket vil sige, at medens Opdrættet i Husmandsbrugene efter Antal kun udgør ca. $\frac{1}{3}$ af Besætningen, kommer vi for de andre Brug op paa 45—50 pCt.; under de nuværende Forhold kommer dette til at spille en væsentlig Rolle med Hensyn til hele Kvægholdets Rentabilitet, omend ikke saa stor som den forskellige Mælkeproduktion.

Værdien af Sødmelek pr. beregnet stort Kreatur bliver saaledes omtrent 100 Kr. større i Smaabrugene end i de store Brug, medens Forskellen i Foderudgiften kun er ca. 40 Kr. og i Pasningsudgifter ca. 25 Kr. Den samlede Forskel i Udgifterne pr. stort Kreatur, bortset fra Grovfoderet, har i Gennemsnit for alle 6 Aar været 58 Kr., idet dette Beløb er henholdsvis 407 Kr. i Husmandsbrugene og 349 Kr. i de store Brug.

Trækker vi disse Beløb fra den samlede Indtægt pr. stort Kreatur, faar vi det Restbeløb, der bliver tilovers til Betaling af det anvendte Grovfoder, som ikke er væsentlig forskelligt inden for de forskellige Størrelsesgrupper — henholdsvis 2108 F.-E. for Husmandsbrugene og 2208 i de store Brug. Derimod er der en kendelig Forskel i Betalingen for det fortærede Grovfoder, idet Smaabrugene her viser 221 Kr. og de store Brug 182 Kr. pr. stort Kreatur, hvilket giver en Udnyttelsespris af 10,5 Øre pr. F.-E. i Husmandsbrugene mod kun 8,2 Øre for de store Brug. For alle de andre Størrelsesklasser ligger Udnyttelsesprisen omkring 9 Øre pr. F.-E., og den gennemsnitlige Udnyttelsespris for alle Brugsstørrelser er 9,1 Øre, medens den tilsvarende Produktionspris for de samme 6 Aar ligger omkring 12,5 Øre. Kvægbruget har saaledes ikke fuldt ud svaret Regning i disse Aar; vi skal fradrage de almindelige Udgifter: Driftlederløn, Forrentning, Amortisation og Vedligeholdelse, som tilsammen giver 71 Kr. pr. stort Kreatur eller lidt over

3 Øre pr. fortæret Grovfoderenhed, for at faa Balance paa Kvægholdets Konto; men vi har altsaa været nærmere Balance i Smaabrugene end i Bønderbrugene og de store Brug, selv om disse havde den laveste Produktionspris pr. F.-E.

Ser vi dernæst paa den næstvigtigste Produktionsgren inden for Husdyrbruget — Flæskeproduktionen — saa er Forholdet noget anderledes her. I Tabel 3 er der givet en Oversigt over Svineholdets Økonomi inden for de forskellige Størrelsesgrupper, idet den samlede Tilvækstværdi er divideret med den gennemsnitlige Pris pr. 90 kg levende Vægt, hvilket svarer til Gennemsnitsvægten af en Slagterigris. Paa Grundlag af denne Gennemsnitsvægt er ligeledes Udgiften pr. Slagterigris beregnet, hvorefter Forskellen mellem de derved fremkomne Tal for Indtægter og Udgifter angiver Nettooverskudet pr. beregnet Slagterigris.

Det viser sig her, at den Ejendomsstørrelse, som har givet det bedste Resultat, er de middelstore Bønderbrug mellem 20 og 30 ha, der har et beregnet Overskud pr. Slagterigris paa 16 Kr., medens det tilsvarende Tal for Husmandsbrugene og de smaa Bønderbrug er beregnet til 15 Kr. For de store Bønderbrug kommer vi derimod ned paa 12 Kr. pr. Svin, og derefter er der en væsentlig Nedgang i Rentabiliteten for hver af de to følgende Grupper, saaledes at vi for de store Gaarde ender med et Overskud af omkring 2 Kr. pr. Slagterigris. Det kunde synes paafaldende, at Forskellen i Svineholdets Rentabilitet er saa stor mellem de forskellige Størrelsesgrupper; men Forklaringen hertil maa antagelig søges i den større Omhu, som man kan anvende ved Svinenes Pasning i de mindre Brug, og muligvis i nogen Grad i den Forskel, der er med Hensyn til Søholdets Størrelse i de forskellige Størrelsesgrupper.

Et Udtryk for det første Forhold har vi i det mindre Foderbrug pr. beregnet Slagterisvin i de tre første Stør-

Tabel 3. Svineholdets Økonomi i de forskellige Størrelsesgrupper.
1924/25—1929/30 (Gnsn. pr. beregnet stort Svin)

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha	Alle Ejen- domme
Antal Besætninger.....	162	150	270	395	252	167	1396
Prod. ber. Svin pr. Besætn..	24,8	48,4	74,0	103,6	137,3	230,6	104,1
Foderforbrug:							
Kraftfoder, kg	323	333	342	363	367	372	353
Mælk og Valle, F. E.	88	81	73	76	84	91	80
Grovfoder, F. E.	28	29	27	27	32	42	30
Ialt F. E....	439	443	442	466	483	505	463
Indtægt, Kr.:							
Tilvækst	111,67	111,67	111,67	111,67	111,67	111,67	111,67
Gødning	5,97	5,28	4,91	5,32	5,14	5,60	5,30
Ialt Kr....	117,64	116,95	116,58	116,99	116,81	117,27	116,97
Spec. Udgifter, Kr.:							
Kraftfoder	60,12	61,44	63,58	66,84	67,91	68,41	65,23
Mælk og Valle	17,79	16,70	14,85	15,70	16,81	17,35	16,26
Grovfoder	4,38	4,97	4,29	4,25	5,36	6,44	4,82
Pasning	7,72	6,02	5,80	5,34	5,76	8,21	6,20
Hestekraft, Inventar	2,91	2,27	1,92	1,84	2,04	1,96	2,08
Dyrlæge, Forsikr. m. m. ...	1,90	2,23	2,37	2,46	2,62	2,51	2,38
Ialt Kr....	94,82	93,63	92,81	96,43	100,50	104,88	96,97
Bruttooverskud, Kr.	22,82	23,32	23,77	20,56	16,31	12,39	20,00
Alm. Udgifter, Kr.:							
Driftslederløn	2,25	2,41	2,42	2,34	2,53	2,35	2,39
Forrentning	2,12	2,20	2,27	2,44	2,65	2,93	2,45
Husleje	3,56	3,77	3,17	3,66	4,07	5,34	3,84
Ialt Kr....	7,93	8,38	7,86	8,44	9,25	10,62	8,68
Samlet Udgift, Kr.	102,75	102,01	100,67	104,87	109,75	115,50	105,65
Nettooverskud, Kr.	14,89	14,94	15,91	12,12	7,06	1,77	11,32
Foderet udnytt. i Øre pr. F.E.	22,1	22,1	22,4	21,4	20,3	18,6	21,1

relsesgrupper — ca. 440 F.-E. pr. Gris, medens vi for de store Brug kommer helt op paa 505 F.-E. Paa Grund af dette større Foderforbrug bliver den samlede Udgift pr. Slagterigris for de store Gaarde 115 Kr., medens det tilsvarende Tal i Smaabrugene kun er 103 Kr. Her er altsaa en Forskel paa 12 Kr. pr. Gris, hvilket paa det nærmeste svarer til Forskellen i Nettooverskudet. Udnyttelsesprisen pr. F.-E. varierer fra 22,4 Øre pr. F.-E. i de mellemstore Bønderbrug til 18,6 Øre i de store Brug — altsaa en Forskel paa omtrent 4 Øre pr. F.-E. i Bønderbrugenes Favør.

Med Hensyn til Indflydelsen af Soholdets Størrelse paa Svineholdets Økonomi svinger denne naturligvis efter Rentabiliteten ved Grisetillæget, som har været væsentlig forskellig i de 6 Aar. Medens saaledes de to Aar, 1925/26 og 1929/30, viser en afgjort Stigning i Rentabiliteten med stigende Sohoid, saa er det lige omvendt i de to Aar 1924/25 og 1927/28, og i de andre to Aar, 1926/27 og 1928/29, er det de Brug med et middelstort Sohoid, der har klaret sig relativt bedst. Men det er ikke alene Prisforholdene i de enkelte Aar, der har Indflydelse paa Grisetillægets Rentabilitet — ogsaa Ejendommenes Størrelse spiller en væsentlig Rolle i saa Henseende. Sammenligner vi saaledes Grisetillægets Indflydelse paa Svineholdets samlede Rentabilitet for de tre Størrelsesgrupper: Husmandsbrug, Bøndergaarde og store Gaarde, saa er det meget karakteristisk, at medens et relativt stort Sohoid i Husmandsbrugene ubetinget har forøget Rentabiliteten (fra $12\frac{1}{2}$ til $17\frac{1}{2}$ Kr. pr. Slagterigris), saa er det lige omvendt paa de store Gaarde, hvor man med intet eller middelstort Sohoid har et gennemsnitligt Overskud pr. Slagterigris af $3\frac{1}{2}$ — $5\frac{1}{2}$ Kr., medens man med det store Sohoid kommer helt ned paa under 0. Det er jo ganske naturligt, at den Omhu og Oversigt, som Grisetillæget kræver, naar det skal give et godt Resultat, langt lettere opnaas i Smaabrugene end i de store Brug. Det er derfor sandsynligt, at det daarlige Resultat for de

store Gaarde i nogen Grad skyldes, at man har haft et forholdsvis stort Sohold her (ca. 15 pCt. af det samlede Svinehold), og at man ikke har evnet at gennemføre en saadan Drift med den fornødne Omhu og Kontrol.

Men prøver vi Rentabiliteten af Flæskeproduktionen uden Sohold, idet vi nøjes med at tage Hensyn til de forholdsvis faa Landbrug, som udelukkende har baseret Produktionen paa Indkøb af Smaagrise, kommer vi alligevel til et nogenlunde tilsvarende Resultat, idet Rentabiliteten for de store Brug ogsaa her er væsentlig ringere end for Bønderbrugene og de smaa Brug, hvilket fremgaar af Tabel 4.

Tabel 4. Flæskeproduktionens Økonomi, naar Grisene indkøbes. 1927/28—1929/30 (Gnsn. pr. Slagterigris).

	Under 10 ha	10—50 ha	Over 50 ha	Alle Brug
Antal Besætninger.....	24	67	31	122
Produceret Antal Slagterisvin	30,0	188,2	286,6	182,9
Foderforbrug:				
Kraftfoder, kg	238	263	289	265
Mælk og Valle, F. E.	69	56	58	59
Grovfoder, F. E.	18	5	18	11
Ialt F. E....	325	324	365	335
Indtægt, Kr.:				
Salgspris	100,02	99,17	99,53	99,37
Gødning.....	3,20	3,08	3,49	3,20
Ialt Kr....	103,22	102,25	103,02	102,57
Udgifter, Kr.:				
Indkøb af Pattegrise.....	32,03	32,23	33,09	32,37
Foderudgifter	52,76	52,59	57,35	53,78
Pasning	4,53	3,22	3,27	3,47
Andre Udgifter	6,09	6,75	7,10	6,73
Ialt Kr....	95,41	94,79	100,81	96,35
Nettooverskud, Kr.	7,81	7,46	2,21	6,22
Foderet udnyttet i Øre pr. F. E....	18,6	18,5	16,3	17,9

Denne Tabel omfatter imidlertid kun de sidste 3 Aar, idet vi ikke tidligere har været i Stand til at skille disse Brug ud i en særlig Gruppe, og paa Grund af det forholdsvise lille Antal Regnskaber er Brugene kun delt i 3 Grupper — Husmandsbrug, Bønderbrug og større Gaarde. Vi ser her igen, hvorledes det er det større Foderforbrug pr. Slagterigris, der bringer Nettooverskudet til at dale for de store Gaarde, idet der er anvendt 40 F. E. mere pr. Fedegris i de store Brug end i Bønderbrugene og de smaa Brug. Forskellen i Rentabilitet er dog noget mindre mellem de store Gaarde og de andre Størrelsesklasser, end hvor Regnskaberne som i Tabel 3 omfatter det samlede Svinehold, hvilket altsaa er et Udtryk for, at Grisestillet i de store Brug ikke har været saa rentabelt som inden for de andre Størrelsesgrupper, og dette gør sig saa meget stærkere gældende, som Grisestillet i de store Brug altsaa har været forholdsvise større end i de andre Brug.

Det mindre Overskud pr. Gris i denne Tabel skal ikke forstås saaledes, at Flæskeproduktionens Rentabilitet som Helhed har været væsentlig ringere end det samlede Svineholds; det maa nemlig erindres, at Regnskaberne her kun omfatter de tre sidste Aar, og at Overskudet kun er beregnet paa Grundlag af et Beløb paa 67 Kr. (Forskellen mellem Salgsprisen for Slagterigrise og Indkøbsprisen for Pattegrise), medens det i Tabel 3 er beregnet paa Grundlag af den samlede Tilvækstværdi Kr. 111,67. Hvis man regner med det samme Beløb i Tabel 4, bliver Overskudet ved Flæskeproduktionen i de 3 sidste Aar i Virkeligheden praktisk talt det samme som for hele Svineholdet i de 6 Aar, nemlig Kr. 10,37 imod Kr. 11,32 — altsaa kun 1 Krones Forskel.

Det er værd at mærke sig i denne Tid, hvor man fra flere Sider gaar saa haardt frem imod den store Flæskeproduktion, vi for Tiden har, at ikke alene i de her omtalte 6 Aar har denne Produktionsgren været meget rentabel og givet et Nettooverskud pr. beregnet Slagterigris

af 11 Kr., men det interessante er, at for alle Aarene, hvorfra vi har specificerede Driftsregnskaber ved Det landøkonomiske Driftsbureau, ialt 13 Aar, er Resultatet nøjagtigt det samme — et Nettooverskud paa mellem 11 og 12 Kr. Produktionen af Svin har for de sidste 6 Aar været ca. 2 Stkr. pr. ha; det vil sige, at Flæskeproduktionen har givet et Nettooverskud pr. ha af ca. 22 Kr. og et Nettoudbytte af ca. 30 Kr., hvilket svarer til ca. $1\frac{1}{4}$ pCt. af den samlede Landbrugskapital. Og hvis vi ser paa de 3 første Grupper, hvor Overskudet pr. Gris er større — ca. $15\frac{1}{2}$ Kr. — og hvor Nettoudbyttet udgør ca. 20 Kr., vil vi, da Antallet af leverede Svin pr. ha her har været ca. 4, komme op paa et Nettoudbytte pr. ha af ca. 80 Kr., hvilket svarer til ca. $2\frac{3}{4}$ pCt. af Landbrugskapitalen. Det vil sige, at Svineholdet i disse Brug har leveret over Halvdelen af det samlede Nettoudbytte. — Det er dog værd at erindre sig i disse Tider, hvor man saa stærkt hæfter sig ved Flæskeproduktionens øjeblikkelige Under-skud.

Saa har vi tilbage Fjerkræholdet, hvis Økonomi er belyst i Tabel 5. Fjerkræholdet er jo i de allerfleste Tilfælde ensbetydende med Høseholdet, og som det fremgaar af Tabellen, er Høseholdet ikke af væsentlig forskelligt Omfang inden for de forskellige Størrelsesgrupper. Vi har i Gennemsnit haft 64 beregnede Høns pr. Ejendom i Husmandsbrugene og 91 Høns i de store Brug over 50 ha. Det fremgaar altsaa af disse Tal, hvad vi forøvrigt vidste i Forvejen, at Høseholdet forholds-mæssigt har en langt større Betydning i de smaa Brug end i Bønderbrugene og i de store Brug. Antallet af Høns pr. ha i Husmandsbrugene er ca. 12, medens det i de store Brug kun er godt 1. Men ikke alene er Høseholdet større; ogsaa det beregnede Nettooverskud pr. Høne er størst i Smaabrugene — 2,33 Kr. pr. Høne — hvorefter det aftager ganske regelmæssigt fra Gruppe til Gruppe, indtil vi paa de store Gaarde kommer ned paa ca. 0,70 Kr. pr. Høne.

Tab. 5. Fjerkræholdets Økonomi i de forskellige Størrelsesgrupper.
1924/25—1929/30 (Gnsn. pr. beregnet Høne).

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	Over 50 ha	Alle Brug
Antal Besætninger.....	157	130	208	244	222	961
Antal ber. Høns pr. Ejendom..	63,6	71,4	77,7	87,4	91,0	79,8
Indtægt, Kr.	12,67	12,67	12,67	12,67	12,67	12,67
Udgift, Kr.:						
Kraftfoder.....	7,81	7,72	7,66	7,97	8,43	7,96
Pasning	1,42	1,60	1,77	1,78	2,05	1,75
Andre Udgifter	1,11	1,13	1,13	1,32	1,48	1,25
Ialt...	10,34	10,45	10,56	11,07	11,96	10,96
Nettooverskud, Kr.	2,33	2,22	2,11	1,60	0,71	1,71

Det vilde maaske være rigtigt kortelig at gøre Rede for, hvorledes det beregnede Antal Høns er fundet, og hvorledes Rentabilitetsopgørelsen overhovedet er foretaget. Vi regner med en gennemsnitlig Ægproduktion pr. Høne af 110 Æg aarlig, hvilket muligvis nu er lovlige lidt; men for de 6 Aar vil det omtrentlig passe. Efter Ægprisen beregnes den aarlige Værdi af disse 110 Æg, og denne Værdi divideres ind i den samlede Indtægt af Fjerkræholdet, hvorved fremkommer Indtægten pr. beregnet Høne, som i Gennemsnit for de 6 Aar har været Kr. 12,67. Paa samme Maade findes Udgiften pr. beregnet Høne, der i Gennemsnit for alle Brug i de 6 Aar har været Kr. 10,96. Differencen mellem disse to Tal giver altsaa Nettooverskudet, som i Gennemsnit for alle Brug har været Kr. 1,71.

Forklaringen til det væsentlig bedre Resultat for de smaa Brug maa antagelig søges deri, at man i disse Brug er i Stand til at gennemføre en bedre Pasning og navnlig en bedre Kontrol med Besætningerne, hvorved der opnaas en større Ægproduktion pr. Høne. Endvidere fremgaar det af Tabellen, at Pasningsudgifterne og Huslejen pr. Høne er væsentlig mindre i Smaabrugene, hvilket er lidt uforklarligt, eftersom man snarere skulde tro, at disse Udgifter blev større pr. Høne, fordi Antallet af Høns er

mindre; men Forklaringen er vel den, at Arbejdet altid udføres af Husmoderen, og det er jo muligt, at hendes Arbejde ikke altid bliver bogført fuldtud.

Men hvorledes dette end forholder sig, saa er det i hvert Fald saaledes i Smaabrugene, at den fornødne Arbejds-kraft altid er til Raadighed uden nogen direkte Udgift, og det er jo netop en af Fordelene ved Hønsesholdet, at det bidrager til at give Arbejdslejlighed til Familien og derved muliggør en noget bedre Udnyttelse af den overflødige Arbejds-kraft end ellers vilde være mulig. Og i Smaabrugene kan Nettooverskudet ogsaa nok faa nogen Betydning for Driftens samlede Økonomi. Antal beregnede Høns udgør som nævnt ca. 12 pr. ha; Nettoudbyttet pr. Høne er ca. 2,88 Kr.; det giver i disse relativt daarlige Aar et Nettoudbytte pr. ha af ca. 35 Kr. eller godt 1 pCt. af Landbrugskapitalen. Men tager vi Gennemsnittet for alle 13 Aar, bliver Overskudet pr. Høne i Smaabrugene ca. 7,50 Kr., og under Forudsætning af, at Antallet af beregnede Høns har været ca. 10 Stkr. pr. ha, faar vi altsaa et Nettoudbytte af 75 Kr. pr. ha eller ca. 2 pCt. af den samlede Kapital. Det betyder dog altid noget, selv om det kun er lidt imod de tre bedste Aar for Hønsesholdet, 1918/19—1920/21, hvor Nettooverskudet pr. Høne var ca. 14 Kr.; men da var Hønsesholdet pr. ha meget mindre, saa Betydningen for Landbrugets samlede Økonomi bliver ikke væsentlig større end for alle Aarene.

IV.

Hovedresultatet af denne Undersøgelse viser saaledes, at Planteproduktionen, saaledes som vi opgør Rentabiliteten ved Det landøkonomiske Driftsbureau, har klaret sig bedst i de store Brug, medens den dyriske Produktion betaler sig bedst i Husmandsbrugene og de smaa Bønderbrug. Forklaringen hertil ligger lige for. I de store Brug, hvor Betingelserne for Anvendelsen af Maskiner er saa meget bedre end i Smaabrugene, bliver Produktionsomkostningerne derved formindsket i meget væ-

sentlig Grad, saaledes at vi opnaar en billigere Produktion pr. kg eller pr. F. E., selv om Produktionen pr. ha altsaa ligger ca. 28 pCt. lavere i de store Brug end i Husmandsbrugene og ca. 12 pCt. lavere end i Bønderbrugene.

Dertil kommer de bedre Afsætningsmuligheder, som Storbrugene har, i hvert Fald for de Afgrøder, som er Genstand for direkte Salg: Korn, Frø, Kartoffler etc., idet der ligger en Forskel deri, at de store Gaarde er i Stand til at frembyde større, ensartede Partier af god Kvalitet, hvilket betinger en bedre Pris. Dette gælder ikke for den dyriske Produktion, saaledes som denne er organiseret her i Landet. Her betinger det mere personlige Tilsyn med Virksomheden ikke alene en større Produktion: større Mælkeudbytte pr. Ko, større Griseantal pr. So og større Ægproduktion pr. Høne, men i Virkeligheden ogsaa ganske de samme Betingelser for Afsætningen af Produkterne som i de store Brug, idet Afsætningen af alle vore vigtigste dyriske Produkter foregaar ad andelsmæssig Vej. Uden den andelsmæssige Organisation af Produktion og Afsætning af vore dyriske Produkter: Smør, Flæsk og Æg, vilde de smaa Brugs Overlegenhed paa dette Omraade have været utænkelig. Jeg behøver i saa Henseende kun at erindre om, hvorledes Forholdet var med Hensyn til Smørproduktionen og Salget af Smørret, før Andelsmejerierne begyndte deres Virksomhed, og noget ganske tilsvarende gælder for Flæsk og Æg.

Men Spørgsmaalet om de smaa og mellemstore Brugs Konkurrencedygtighed sammenlignet med Storbrugene vil jo i meget væsentlig Grad komme til at afhænge af Prisforholdene paa de dyriske Produkter. I de 6 Aar, som nærværende Undersøgelse omfatter, har Rentabiliteten været nøjagtig den samme for de 3 første Grupper — Husmandsbrugene og de mindre Bønderbrug — der alle har givet en Forrentningsprocent paa 4,5 af den bogførte Værdi, medens de 3 andre Grupper har ligget noget lavere og de store Gaarde endog helt nede paa 3,4 pCt. Selv om vi lægger den øjeblikkelige Handelsværdi til

Grund for Kapitalansættelsen, hvilket som sagt navnlig forringer Rentabiliteten for de smaa Brug, kommer disse dog omtrent en halv Procent foran de store Gaarde, og efter den foreløbige Opgørelse for 1930—31 staa de smaa Brug fremdeles bedst, omend Forskellen ikke er nær saa stor, som den var i foregaaende Aar.

Men hermed er sikkert ogsaa de smaa Brugs Overlegenhed foreløbig forbi. I indeværende Aar vil de paa Grund af det voldsomme Fald i Flæskepriserne og forøvrigt ogsaa i Smør- og Ægpriserne, medens samtidig Korn- og Foderstofpriserne er steget betydeligt, antagelig komme til at staa med det daarligste Resultat. Der er derfor næppe nogen Grund til i særlig Grad at beklage, at Udstykningen i det sidste Par Aar er foregaaet i et langsommere Tempo, end den gjorde for nogle Aar siden; thi der vil efter alt at dømme komme en meget vanskelig Tid for Smaabrugene, og den stærke dyriske Produktion, som i Henhold til, hvad jeg her har meddelt, kendetegner disse Brug, vil yderligere bidrage til at vanskeliggøre de besværlige Afsætningsforhold, som næsten alle vore dyriske Produkter for Tiden lider under.

Hvor længe disse Forhold skal vedvare, er der vel ingen, der ved; men vi maa have Lov til at haabe paa, at der inden alt for længe vil oprinde lysere Udsigter for de smaa Brug saavel som for det danske Landbrug i det hele taget.

Efter Foredraget udtalte den ledende Præsident, Professor *L. Frederiksen*, at han turde gaa ud fra, at Professor *O. H. Larsen* vilde være villig til at besvare Spørgsmaal fra Tilhørerne i Tilknytning til det interessante Foredrag, og saafremt nogen ønskede at stille Spørgsmaal eller eventuelt fremkomme med supplerende Bemærkninger, var der nu Adgang dertil.

Direktør *K. Dorph-Petersen* bemærkede, at desværre var det nu saaledes, at de Landmænd, der avlede Frø, var ligesaa haardt ramt af Krisen som alle andre. Frøpriserne har fulgt samme Linie nedefter som de andre Produktpriser; ja, de er maaske faldet endnu stærkere, saa der er desværre ikke mere nogen Trøst at hente i Frøavl. Og naar det er blevet sagt,

at de store Gaarde har haft nogen Fordel af Frøavlens, saa gælder det ikke mere. Navnlig med Græsfrø og Røefrø er det helt galt. Et eneste lille Lyspunkt kan der dog maaske ses, nemlig i Avlen af Bælgplantefrø.

Den ledende Præsident takkede Foredragsholderen for det interessante Foredrag og bragte samtidig en Tak for det tjenstfulde Arbejde, der udføres og nu i en Aarrække under Professorens Ledelse er udført af Det landøkonomiske Driftsbureau.

Da ingen yderligere begærede Ordet, sluttede den ledende Præsident derefter Mødet.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 18. December 1931.

Den ledende Præsident, Forpagter *Sonne*, aabnede Generalforsamlingen med at byde de mødte Velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

Forinden vi overgaar til Mødets Dagsorden, vil vi efter vanlig Skik dvæle ved Mindet om Mænd, som ved fortjenstfuld Virksomhed paa Landbrugets Arbejdsmark vandt Navn og Anseelse, og hvem Døden har bortkaldt, siden vi sidst var samlede.

Den 26. December 1930 døde Kammerherre *Howden-Rønnenkamp*, 76 Aar gammel. Med statsvidenskabelig Eksamen som Uddannelsesgrundlag, med derefter erhvervet landbrugsmæssig Indsigt — først paa Ourupgaard under Geheimekonferensraad *Tesdorpf* og derefter ved en fleraarig Studierejse i Udlandet — samt i Besiddelse af et klart Omdømme og en levende Samfundsinteresse var *Howden-Rønnenkamp* særdeles velrustet til alledrede i 1881, i 27 Aars Alderen, at overtage Besiddelsen og Administrationen af det ham ved Arv efter hans Grandonkel tilfaldne *Næsbyholm* og *Bavelse Gods*.

Det var imidlertid ikke blot som Godsadministrator, at Kammerherre *Howden-Rønnenkamp* vandt almindelig Anerkendelse. Thi ogsaa som en Mand med en selvstændig og vel underbygget Mening om de faglige, samfundsmæssige og politiske Spørgsmaal, som til de skiftende Tider optog *Sindene*, bedømtes han baade af Meningsfæller og Ikke-Meningsfæller som en intelligent, djærv og retliniet Talsmand for sin Overbevisning.

Det var derfor kun naturligt, at hans Virkeevne i vid Udstrækning toges i Brug, saaledes bl. a. som Landboforeningsformand, som Amdsraadsmedlem, som Medlem af det stedlige Sogneraad og som Sparekasseformand.

Indenfor den snevre Kreds, hvor *Howden-Rønnenkamp* virkede som Ejer af *Næsbyholm* og *Bavelse Gods*, vandt han i fremtrædende Grad Befolkningens Sympati og Hengivenhed.

Men ogsaa langt udenfor denne Kreds vandt han ved sit Menne-skeværd Navn som en af vort Samfunds gode Mænd.

Den 19. April bortkaldtes fynsk Konsulent i Husdyrbrug, *Jørg. Fr. Pedersen*, kun 51 Aar gammel. Paa vort Husdyrbrugs Arbejds-mark indtog J. F. Pedersen en fremragende Plads indenfor den Kreds af intelligente, energiske og dygtige Vejledere, som med levende Interesse og dertil svarende dybtgaaende Indsigt i alt, hvad der vedrører Husdyrbrugets Praksis, forstaaer at stille sig paa en højlig frugtbringende Talefod med den husdyrbrugs-interesserede Befolkning.

Det fynske Husdyrbrug bød i saa Henseende Pedersen et 1. Klasses Virkefelt, der galdt baade Kvægavlen og Svineavlen. Og han fyldte sin Plads paa en Maade, der fra alle Sider vandt varm Anerkendelse, idet han holdt sig nøje fortrolig med det fynske og det dermed forbundne Avlsarbejde, og ud fra sit dybtgaaende Kendskab til dette og til de Baner, ad hvilke Avlen bør videreføres, blev den Befolkning, han tjente, en fremragende og højt skattet Vejleder og Arbejdsfælle, yderligere værdsat ved sin vindende og venuesæle Personlighed.

Ogsaa ved Føringen af Stambog for Køer af Rød Dansk Malke-race har *Jørg. Fr. Pedersen* ydet en meget værdifuld Arbejds-indsats. Og i det hele taget har den tidlige Bortgang af denne dygtige, samvittighedsfulde og sympatiske Vejleder vakt almindelige Beklagelse.

Forsøgsleder *J. C. Larsen* afgik ved Døden den 26. Maj, kun 59 Aar gammel, og vi mistede dermed en af vore fremragende Vejledere i Planteavl. Thi *Larsen* var blandt de ældste og evnerigste af de Mænd, der endnu som Forsøgsledere og Vejledere i Planteavl stod som Viderførere i tidsmæssig Udformning af det Planteavlsarbejde, som i sin Tid paa fortrinlig Maade blev til med *K. Hansen* og *Fr. Hansen* som almindelig anerkendte Hovedledere.

J. C. Larsens fremragende Evne som Planteavlsmand fandt i første Linie Udløsning i hans siden 1914 varetagne dygtige Ledelse af Lyngby Forsøgsstation. Men ogsaa paa anden Maade lagdes der stærkt Beslag paa hans Arbejdsevne og Virke-trang, saaledes som først Bestyrelsesmedlem og senere Formand for Københavns Amts Landboforening og endvidere som en højt skattet Vejleder, der forstod baade mundtlig og skriftlig at delagtiggøre andre i sin dybtgaaende faglige Viden.

Det er under disse Omstændigheder kun naturligt, at *J. C. Larsens* forholdsvis tidlige Bortgang er i vide Kredse følt som et tungt Tab.

Den 14. Juni døde Proprietær *Christoffer Andersen*, Korsbjerg-

gaard, i en Alder af 62 Aar. Han var en af Roskildeegnens Foregangsmænd, en Mand, der blev set op til med Agtelse og Respekt for det store og overordentlig dygtige Arbejde, han udførte i sin Bedrift, og for hans Indsats i det offentlige Liv. Gennem en Aarrække stod han som en af Førerne for sin Egn Landmænd, og saavel paa Planteavlens som paa Husdyrbrugets Omraade blev hans Ejendom en Mønstergaard. Christoffer Andersen havde sine Standsfællers Tillid og fik overdraget forskellige Iivery. Han var saaledes i en Aarrække Formand for Sogneraadet, for Mejeriet og for Gl. Roskilde Amts Landboforening, og ved sin Død var han bl. a. Formand for De sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger og for den lokale Svineavlsforsøgsstation, ligesom han var Medlem af vort Selskabs Bestyrelsesraad, valgt af Landboforeningerne i Københavns Amt.

Den 13. Juli døde Forsøgsleder *Niels Anton Hansen*, 74 Aar gammel, og i særlig Grad landskendt og skattet ved sin mangeaarige, grundige og samvittighedsfulde Forsøgsvirksomhed til Fremme af Ajlens og Staldgødningens rette Vurdering og rette Behandling.

Allerede i 1889 iværksatte han paa Dalum Landbrugsskoles Marker omfattende Ajleforsøg, som strakte sig over en halv Snes Aar, og hvis Resultater satte dybe og frugtbringende Spor ved Landet over at vække almindelig Interesse for Ajlens Opsamling, Opbevaring og Anvendelse.

I 1905 ansattes han som Leder af den da nyoprettede Forsøgsstation ved Aarslev og udførte her, særlig til alsidig Belysning af Staldgødningsproblemet, et Forsøgsarbejde, der fra alle Sider karakteriseredes som mønsterværdigt.

Om Tilforladeligheden af dette Forsøgsarbejdes Resultater var alle enige. Saa raadede der ganske vist delte Meninger om den Vurdering af Staldgødning i Forhold til Kunstgødning, som N. A. Hansen heraf udledede, og som han forfægtede med Iver og ukuelig Overbevisning. Men det, der i denne Forbindelse betyder mest, er, at det er en enstemmig Dom, der fældes, ikke blot over Niels Anton Hansens højst fortjenstfulde Forsøgsvirksomhed, men ogsaa over hans retliniede Karakter og Menneskeværd i det hele taget.

Endelig er der idag indløbet Meddelelse om, at Direktør for Frederikssund Andels-Svineslagteri *F. L. Sieck* er afgaaet ved Døden.

Baade indenfor Fagfællernes og Landbrugernes Kreds vandt Direktør Sieck Navn og Anseelse ved sin faglige Dygtighed og Indsigt samt som virksom Deltager i Arbejdet for at støtte den betydningsfulde Side af vort Landbrugs Produktion og Eksport, hvortil han var knyttet.

Det var derfor ikke blot som anerkendt Leder af Frederikssund Andels-Svineslagteri, men ogsaa som Varetager af en Række Tillidshverv indenfor Fagbranchen, at Direktør Sieck præstere et ogsaa i Landbrugskredse meget paaskønnet Arbejde. Ogsaa paa andre Omraader blev imidlertid Direktør Siecks store Arbejdsevne og Arbejdsvillie taget i Brug under Former, som yderligere har sikret ham Plads blandt vort Samfunds gode Mænd.

Ogsaa indenfor vor Kreds vil det gode Navn og det smukke Minde, som hver enkelt af de her nævnte Mænd har efterladt, være fredlyst.

(Samtlige tilstedeværende tilkendegav deres Tilslutning til denne Udtalelse ved at rejse sig).

Efter at Kammerherre *Juel* havde forladt Salen, udtalte Forpagter *Sonne*: Bestyrelsesraadet og Kammerherre *Juels* Præsidiokolleger erfarede med Beklagelse, at Kammerherren har villet fastholde sin ved Præsidentvalget ifjor tilkendegivne Beslutning om kun at ville modtage Valg til Præsidiat for ét Aar, saaledes at Kammerherre *Juel* altsaa nu træder tilbage som Præsident.

I Anledning af Kammerherre *Juels* 10aarige fortjenstfulde Virksomhed som Medlem af Selskabets Præsidium har saa Bestyrelsesraadet paa sit Dagsmøde enstemmig besluttet at foreslaa Generalforsamlingen, at Kammerherren optages som Æresmedlem af Selskabet, og jeg har den Ære hermed for Generalforsamlingen at forelægge og anbefale det paagældende Forslag.

(Samtlige tilstedeværende tilkendegav deres Tilslutning til dette Forslag ved at rejse sig).

Efter at Kammerherre *Juel* atter var kommet til Stede, udtalte Forpagter *Sonne*: Den af Bestyrelsesraadet idag enstemmig tagne Beslutning om at foreslaa Generalforsamlingen, at De, Hr. Kammerherre, optages som Æresmedlem af Selskabet, har som forudset fundet fuld og enstemmig Genklang hos Generalforsamlingen. Og i Henhold hertil har jeg den Ære og Glæde at bede Dem modtage den paagældende Æresplads indenfor Selskabet, der ligeledes for fortjenstfuld Virksomhed er tildelt 2 nulevende afgaaede Præsidenter: Dhrr. Professor *Westermann* og Lensgreve *Moltke*.

For den Arbejdsindsats, Kammerherren under Deres 10aarige Præsidentperiode har ydet til Fremme af Selskabets Tarv, skyldes der Dem varm Tak. Deres praktiske Sans med dertil knyttet Evne til at fremdrage og fastholde det centrale i enhver foreliggende Sag, Deres Forhandlingsevne, Deres levende Interesse for Selskabets Vel og, lad mig tilføje og udhæve, Deres tidligt

vundne klare Forstaaelse og Vurdering af Selskabets Placering indenfor dansk Landbrugs nutidige organisatoriske Udformning har været af største Betydning for Selskabets Virksomhed i Deres Præsidentperiode — herunder ogsaa for Kontinuiteten i Bestræbelsen efter at finde frem til en Nyorientering af Selskabet, der saa vidt gørligt sikrer Videreførelsen af Selskabets smukke Traditioner.

Ogsaa med Hensikts herpaa skyldes der Kammerherren oprigtig Tak, fordi De ifjor bøjede Dem for et enstemmigt indtrængende Ønske om i hvert Fald at bevare Deres Sæde i Præsidiat i det nu forløbne Aar — selv om vort Haab, som det desværre blev Tilfældet, skulde glippe om at kunne bevæge Dem til at fortsætte ud over den af Dem saaledes satte Tidsgrænse.

Vi bringer saa Kammerherren en hjertelig Tak for det udmærkede Arbejde, De har ydet Selskabet gennem de svundne Aar. Den bæres frem af alle dem, med hvem De mødte til Samarbejde i Selskabets Tjeneste. Men der bliver uvilkaarlig særlig Varme i den Del af Takken, der afgives af os, Deres Præsidiakolleger, som gennem de hyppige Præsidiemøder med Fællesbehandling af foreliggende Arbejdsopgaver lærte at vurdere Deres udmærkede Indsats til Sikring af det harmoniske og fortræffelige Samarbejde, som hos os kun har kunnet efterlade udtelt lyse og venlige Minder.

Vi vil savne Kammerherren, samtidig med at vi tør haabe paa, at Deres varme Interesse for vort gamle Selskab vil opretholdes, ligesom vi haaber paa, at der ogsaa fremtidig — om end ikke saa hyppigt som hidtil — maa gives os Lejlighed til at mødes med Dem.

Og Udsigten til Virkeliggørelse af dette Haab vil øges, ved at der maa være Kammerherren forbeholdt en Række gode og lykkelige Leveaar, dem, vi hermed varmt og oprigtigt tilønsker Dem.

Kammerherre Juel: Jeg vil gerne takke Dem, kære Forpagter Sonne, for de hjertelige og smukke og altfor venlige Ord, De nu har henvendt til mig, det var altfor meget. Jeg tror ikke, jeg har betydet saa meget inden for Selskabet, som De sagde, men det har været mig en Glæde at sidde her i disse Aar. Jeg takker Dem, og jeg takker Medlemmerne af Selskabet for den store Ære, De viser mig ved at optage mig som Æresmedlem af Selskabet, noget, jeg som sagt ikke synes, jeg fortjener, men som jeg selvfølgelig alligevel sætter meget stor Pris paa.

Nu, da det er sidste Gang, jeg er med til Generalforsamlingen her som Præsident, vil jeg gerne benytte Lejligheden til at takke alle dem, jeg er kommet i Berøring med, først og fremmest

mine Kolleger indenfor Præsidiets, Forpagter *Sonne* og Professor *Frederiksen*. Samarbejdet med dem har gjort, at det altid for mig kun har været en stor Behagelighed; den Maade, De er kommet mig i Møde paa, og det Hensyn og den Forstaaelse, De altid har vist mig, vil jeg aldrig glemme, og jeg kan ikke noksom takke Dem derfor. Ligeledes takker jeg Bestyrelsesraadet for den Venlighed, hvormed det altid er kommet mig i Møde, naar vi har holdt vore Bestyrelsesmøder. Jeg har kun gode Minder fra den Tid.

Jeg takker Funktionærerne inden for Selskabet for godt Samarbejde, ikke mindst takker jeg Dem, Kasserer *Knudsen*, for den udmærkede Maade, hvorpaa De altid, naar jeg har været ledende Præsident, har bistaaet mig, saaledes at Sagerne er blevet fremlagt paa rette Maade.

Naar jeg nu trækker mig tilbage som Præsident, er det slet ikke noget, jeg er glad ved at gøre; jeg har altid med stor Interesse og saa godt, som det har været mig muligt, været med til at varetage Selskabets Sager, men jeg har haft Grunde, som jeg ikke har ment det rigtigt at fravige; derfor vil jeg selvfølgelig alligevel vedblive at følge Selskabet med min varmeste Interesse, og jeg vil gøre det ikke mindst, fordi Selskabet nu, saa vidt man kan skønne, staar overfor en Forandring. Det har været mig en Glæde at være med til at gøre Begyndelsen hertil, saaledes at det nu synes at skulle glide. Hvis det, der nu foreslaas, og som Bestyrelsesraadet i Dag har vedtaget, vedrørende Ændringen af Selskabet, gaar igennem, er jeg vis paa, at det vil blive til Gavn for vort gamle hæderkronede Selskab, og det ønsker vi allesammen dette Selskab, som gennem de mange Aar har været til saa stor Gavn for det danske Landbrug og derigennem for Danmark. Jeg er vis paa, at den Ændring, der nu vil finde Sted, vil være medvirkende til, at Selskabet endnu i mange Aar maa kunne fortsætte og være til den store velsignelsesrige Gavn, som det har været, det er der ingen, der mere end jeg ønsker.

Med disse Ord ønsker jeg Selskabet alt godt, og jeg takker alle og enhver, som jeg er kommet sammen med, for al Elskværdighed i de Aar, der er gaaet. Mange Tak!

Samtlige Medlemmer rejste sig.

Man gik derefter over til Dagsordenens Punkt

1. Udfaldet af de foretagne Valg.

Forpagter *Sonne*: Stemmeafgivningen har givet følgende Resultat:

Til Præsidenter er genvalgt Forpagter *Chr. Sonne* med 117 Stemmer, og i Stedet for Kammerherre *Juel*, der i Fjor kun

vilde modtage Valg for et Aar, er valgt Godsejer *P. Olufsen* med 112 Stemmer.

Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgt: Direktør *K. Dorph-Petersen* med 111, Gaardejer *Niels Nielsen* med 107, Kammerherre, Lensbaron *Rosenkrantz* med 105, Forpagter *H. Junker* med 107, Godsejer *A. Pontoppidan* med 105, Proprietær *J. H. Schmidt* med 106, Professor *O. H. Larsen* med 113 og Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch* med 114 Stemmer.

Til Revisor er genvalgt Grosserer *A. Høffding* med 103 Stemmer, og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« er genvalgt Etatsraad *Jørgen Larsen* med 107 Stemmer.

Landboforeningernes Stemmegivning paa Amsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet har givet følgende Resultat: Genvalgt er: for Hjørring Amt: Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, for Aalborg Amt: Folketingsmand, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, for Odense Amt: Forpagter *V. Hvengaard*, Frederiksgave, for Holbæk Amt: Gaardejer *H. Christensen*, Solbjerggaard, for Frederiksborg Amt: Forstander *Oluf Jensen*, Slingerup, for Haderslev Amt: Gaardejer *Chr. Ludvigsen*, Sandet, og for Aabenraa Amt: Gaardejer *P. Chr. Hanssen*, Nygaard. Endvidere er der foretaget Nyvalg af følgende Amsrepræsentanter: for Thisted Amt: Folketingsmand, Proprietær *Kr. Fuglsang*, Hurup, for Københavns Amt: Hofjægermester *V. Baron Lerche*, Benzonsdal. I sidstnævnte Amt var det Suppleringsvalg i Anledning af Proprietær *Chr. Andersens* Død.

Jeg har allerede paa Bestyrelsesmødet haft Lejlighed til at bringe Godsejer *Olufsen* en hjertelig Velkomsthilsen som Medlem af Præsidiat, og vi glæder os til det forestaaende Samarbejde. Jeg vil gentage denne Velkomsthilsen her og udtale Haabet om, at ogsaa Godsejer *Olufsen* vil befinde sig vel som Medlem af Præsidiat.

Godsejer *Olufsen*: Maa jeg takke for den foruddiskonterede Glæde, jeg haaber, det virkelig skal gaa i Opfyldelse, og udtaler mine bedste Ønsker for Selskabet.

2. Bestyrelsesraadets Valg af Medlemmer til forskellige Udvalg.

Forpagter *Sonne*: Bestyrelsesraadet har paa sit Møde i Dag genvalgt Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, til Medlem af Belønningsudvalget.

Da det Distrikt, som Godsejer *P. Olufsen*, *Qvistrup*, hidtil har besigtiget, og hvorfra det største Antal Indstillinger fremkommer, er meget stort, har Bestyrelsen i Dag endvidere ved-

taget at vælge yderligere et Medlem ind i Belønningsudvalget, saa det kommer til at bestaa af 6 Medlemmer i Stedet for som hidtil 5. Det nyvalgte Medlem er Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard pr. Jellinge.

Til Selskabets Repræsentant i Statens Redskabsudvalg i Stedet for Forpagter *O. J. Knipschildt*, der var paa Valg i Aar, men som paa Grund af sin fremrykkede Alder ikke ønskede at modtage Genvalg, har Bestyrelsesraadet endvidere valgt Proprietær *H. Madsen*, Endrupgaard pr. Fredensborg, hvilket Valg Selskabet nu vil indstille til Landbrugsministeriets Stadfæstelse.

Jeg bemærker, at Forpagter Knipschildt i 9 Aar har fungeret som Selskabets Repræsentant i Redskabsudvalget og som dettes af Landbrugsministeriet beskikkede Formand, og paa Bestyrelsesmødet i Dag, hvor Forpagter Knipschildt var til Stede, blev der bragt ham en hjertelig Tak for hans udmærkede Varetagelse af det paagældende Hverv.

Endelig skal jeg meddele, at paa Bestyrelsesmødet den 1. Juli i Aar valgtes Forstander *J. J. Hansen*, tidligere Lyngby Landboskole, til Selskabets Repræsentant i Landbrugets Radioudvalg i Stedet for Proprietær Christoffer Andersen, der er afgaaet ved Døden.

3. Optagne ny Medlemmer.

Forpagter Sonne: Paa Bestyrelsesmødet den 1. Juli blev der optaget 6 nye Medlemmer i Selskabet; disse Medlemmers Navne har været offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomik«. Paa Mødet i Dag er optaget 10 Medlemmer, hvis Navne ligeledes vil fremkomme i Tidsskriftet. Medlemstallet stiller sig herefter saaledes:

Den 1. April 1931 talte Selskabet.....	652 Medlemmer
I Juli og December er optaget.....	16 —
	668 Medlemmer
Siden 1. April er afgaaet ved Døden.....	4
Udmeldte og slettede er.....	43
	47 —
Selskabet har altsaa nu.....	621 Medlemmer

(Fortsættes).

Kapitelstaksterne for 1931.

(Statistiske Meddelelser, 4. Række, 88. Bind, 6. Hefte.)

Kapitelstakstkredse	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
(Ældre Stifter)								
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	9.07	10.41	10.08	8.81	8.73	9.36	7.01	9.14
2. Bornholm	8.67	8.83	9.33	—	8.39	7.68	5.97	—
3. Lolland-Falsters Stift	8.75	10.14	9.55	8.89	7.75	8.90	6.89	9.33
4. Fyns Stift	9.28	10.25	10.31	9.41	8.78	9.26	7.22	9.74
5. Aarhus Stift	9.44	10.39	10.01	—	9.04	9.49	6.99	—
6. Aalborg Stift	9.78	10.63	10.27	—	9.07	9.56	6.95	—
7. Viborg Stift	9.71	10.69	10.29	—	8.93	9.64	6.83	—
8. Vejle Amt	9.92	11.17	10.50	—	9.60	10.44	7.40	—
9. Ringkøbing Amt	10.42	11.08	10.75	—	10.08	9.99	7.40	—
10. Ribe Amt	9.83	10.92	10.58	—	9.19	9.85	7.37	—
(Sønderjydske Amter)								
11. Haderslev Amt	8.53	10.13	9.13	8.58	7.93	8.80	6.26	8.77
12. Aabenraa Amt	8.83	10.00	9.50	8.58	8.11	9.35	6.86	8.79
13. Sønderborg Amt	9.67	10.33	9.75	9.00	9.12	8.98	6.50	9.25
14. Tønder Amt	10.33	10.83	10.00	—	10.00	9.77	6.81	—
Gennemsnit for hele Landet..	9.45	10.41	10.00	8.88	8.91	9.36	6.89	9.17

Kapitelstaksterne for Rug for 1931 er i Gennemsnit 9 Kr. 45 Øre pr. 100 kg mod 7 Kr. 99 Øre i 1930, altsaa en Stigning paa 1 Kr. 46 Øre pr. 100 kg. Taksten er højest i Ringkøbing Amt (10 Kr. 42 Øre) og lavest i Haderslev Amt (8 Kr. 53 Øre). Bygtaksten andrager i 1931 i Gennemsnit 10 Kr. 41 Øre pr. 100 kg; dette er 58 Øre højere end i 1930, da det udgjorde 9 Kr. 83 Øre pr. 100 kg. Højeste Takst er sat i Vejle Amt (11 Kr.

17 Øre), laveste Takst paa Bornholm (8 Kr. 83 Øre). Den gennemsnitlige Takst for Havre var i 1930 9 Kr. 55 Øre pr. 100 kg og i 1931 10 Kr. 00 Øre. Den er saaledes steget med 45 Øre pr. 100 kg. Højeste Takst er sat i Ringkøbing Amt (10 Kr. 75 Øre), laveste i Haderslev Amt (9 Kr. 13 Øre). Taksten paa Hvede ansættes kun paa Øerne (Bornholm undtaget) og i de 3 østlige af de sønderjydske Amter. Den gennemsnitlige Takst i 1931 er 8 Kr. 88 Øre pr. 100 kg mod 10 Kr. 53 Øre i 1930. Gennemsnitlig er Taksten i Aar saaledes 1 Kr. 65 Øre lavere end i Fjor. Højeste Takst er sat for Fyn (9 Kr. 41 Øre), laveste Takst i Haderslev og Aabenraa Amter (8 Kr. 58 Øre). — Taksterne paa Rug, Byg og Havre er alle steget, Rugtaksten mest, nemlig med ca. 18 pCt., Byg- og Havretaksterne med ca. 5—6 pCt.; derimod viser Hvedetaksten en Nedgang paa ca. 16 pCt.

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstakstlovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Ældre Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Hvide Ærter	Graa Ærter	Bog- hvede	Bog- hvede- gryn	Smør	Flæsk	Hon- ning
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.		pr. Pd.	pr. Pot
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Moen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm					1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13. 33		1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt			13. 34		1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt			14. 10		1. 13	0. 60	1. 25

Udkomne Bøger.

Dansk Mejeristat. Redigeret af Inspektør cand. polyt. G. *Ellbrecht*. 5. Bind: Randers, Aalborg, Hjørring og Thisted Amter; desuden findes en Række Afhandlinger og Biografier samt Hovedoversigt og Registre. Udgivet af Selskabet »Vort Samfund«. 982 Sider. (Kbhvn.).

Landhusholdningsselskabets Regnskabsbøger. 12. Udgave af Kassebog og af Arbejdsregnskab. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Udarbejdet af Selskabets Regnskabsudvalg. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Askov Lærlinge. Aarsskrift 1931. I Redaktionen: J. Th. *Arnfred*, C. P. O. *Christiansen*, *Hans Lund* og Fr. *Schrøder*. 108 Sider. (Kolding).

Driftsøkonomisk Tabelværk for det store Landbrug. Kvartalskrift, udgivet af »Landøkonomisk Regnskabskontor«, Sorø. Abonnementspris: 4 Kr. aarlig.

Forsøg med Sammenligning mellem Frøets Spiring i Laboratoriet og i Marken. Af Inspektør *Chr. Stahl*. Særtryk af »Nordisk Jordbrugsforskning«. 57 Sider. (Kbhvn.).

Beretning fra Statsfrøkontrollen for det 60. Arbejdsaar fra 1. Juli 1930 til 30. Juni 1931. Ved Direktør *K. Dorph-Petersen*. Særtryk af Tidsskrift for Planteavl. 72 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

5. Beretning om Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde's Virksomhed omfattende Regnskabsaaet 1. Juli 1930—30. Juni 1931. 43 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1931. Samlet og bearbejdet af De samv. sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent *L. Rasmussen*. 358 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Aarvog for Gartneri. (Tillæg til Gartnertidende Nr. 6). Trettende Aargang 1931. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. Redigeret af *Alfred M. Danvig*. 237 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. jyske Husmandsforeninger 1931. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved Konsulent *H. P. Martekilde*. 302 Sider. (Aarhus).

Mindre Meddelelser.

† Landbrugsattaché Gustav Leufvén afgik ved Døden den 3. Februar. Han var en af det svenske Landbrugs betydeligste Foregangsmænd og var en af Banebryderne for den Udvikling, der har karakteriseret det svenske Landbrug gennem de sidste Aartier.

Leufvén, der havde en meget grundig og alsidig Uddannelse, virkede efter Studiernes Afslutning i det skaanske Landbrugs Tjeneste og ydede navnlig en betydelig Indsats som Sekretær i »Malmöhus läns hushållnings-sällskap« fra 1900 til 1917. I denne Periode kom han i nær Tilknnytning til dansk Landbrug, som han var overordentlig godt inde i.

Større Opgaver ventede imidlertid paa Leufvén. Han var en af dem, der stod forrest i Arbejdet for Oprettelsen af »Sveriges Allmänna Lantbrukssällskap« og blev, da det stiftedes i 1917, dets Direktør, hvilken Stilling han med stor Dygtighed bestred til 1928, da man overdrog ham Posten som Landbrugsattaché ved det svenske Gesandtskab i Berlin. Her virkede Leufvén indtil sin Død paa en udmærket Maade, idet hans rige Erfaringer og store Energi kom det svenske Landbrug til Gode.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Marts Maaned. Onsdag den 9. Marts vil Generalsekretær i Landbrugsraadet A. Høgsbro Holm holde Foredrag om: Handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter. Foredraget holdes Kl. 8 i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ, Frederiksholms Kanal.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab lader i 1932 uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag, og har præsteret lang og tro Tjeneste.

Indstillinger, der indsendes paa almindeligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab* inden Udgangen af Juli Maaned, maa være ledsaget af den stedlige Landboforenings eller Sogneraadets Erklæring og indeholde fornødne Oplysninger, derunder Navn, Adresse, Alder, Tjenestetid, om Vedkommende tidligere har været indstillet, Anbefaling fra Husbonden m. v.

Spredning af billige Rugeæg. »Fællesudvalget for Fjerkræavlens« meddeler, at der i indeværende Foraar — saalænge Rugeæg og Midler slaar til — vil kunne leveres Rugeæg til Fremavlere fra de af Fællesudvalget kontrollerede Hønseavlscentre, der alle har Attest fra Serumlaboratoriet for at være fri for Hønsetyfus.

Kun Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, de lokale Landboforeninger og Husmandsforeninger samt Dansk Andels Ægexport kan komme i Betragtning og maa inden 5. Marts henholdsvis gennem Landhusholdningsselskabet, de provinsielle Fællesforeninger og Dansk Andels Ægexport indsende Bestilling paa de ønskede Rugeæg. Anmodninger, der indsendes efter ovennævnte Dato, kan ikke komme i Betragtning. Intet Medlem kan faa over 50 Rugeæg, og kun af een Race, ligesom det bemærkes, at der kun kan leveres Rugeæg af brune og hvide Italianere samt et mindre Antal af sorte Minorkaer, røde Rhode Islands og hvide Wyandotter. Rugeæggene betales af Modtagerne med 12 Øre pr. Stk. plus Fragt og Emballage.

De lokale Foreninger eller Æg salgskredse maa forpligte sig til for egen Regning at føre Tilsyn med Fremavlernes Virksomhed, saa det gode Materiale igen kan blive spredt mest muligt.

Den økonomiske Verdenssituation.

Foredrag ved Konsulentmødet den 20. Februar 1932 af

Lektor, cand. polit. *Carl Iversen.*

Det var kun i Mangel af bedre, at jeg før Jul gik med til at kalde mit Foredrag her i Dag: »Den økonomiske Verdenssituation«. Jeg var allerede dengang betænkelig ved en saa omfattende Titel. Men det er dog først nu i den sidste Tid under Arbejdet med Foredraget, at det rigtig er gaaet op for mig, hvor skæbnesvanger denne Titel er. Den betyder jo nemlig, at De hver især med Rette kan møde med Deres — indbyrdes højst forskellige — Forventninger om, hvad det er, De her skal have at høre. Og det kan vel derfor næppe undgaas, at adskillige — maaske mange — af Dem gaar herfra skuffet over ikke at have faaet Svar paa alle de Spørgsmaal, som netop De havde ventet behandlet. Thi det siger jo sig selv, at det er umuligt i et enkelt Foredrag at komme ind paa alle Sider af et saa uhyre omfattende Emne. Det lader sig ikke engang gøre at omtale alle de Forhold i den nuværende verdensøkonomiske Situation, som maa være af særlig Interesse for en Forsamling af Repræsentanter for Landbruget. En udtømmende Behandling af Landbrugets Krise ude i Verden og herhjemme vilde kræve adskillige Foredrag.

Den Krise, der nu paa tredie Aar hærger Verden, er efter alt at dømme den alvorligste, vi har haft siden den moderne Kapitalismes Gennembrud for 150 Aar siden. I mangt og meget frembyder de sidste Aars Verdensdepression de samme typiske Træk, som de Kriser, der temmelig regelmæssigt indtraf med 7, 8, 10 Aars Mellemlum

ned gennem hele det 19. Aarhundrede. Men der er een Ejendommelighed ved den nuværende Krise, som giver den en særlig Karakter, og det er dette, at selve Pengevæsenet denne Gang er kommet ud for en Krise og er blevet røkket i sin Grundvold. Det er navnlig denne Ejendommelighed ved den nuværende Situation, som jeg i Dag vil forsøge paa at belyse for Dem.

Thi naar den verdensøkonomiske Situation i det sidste Aars Tid er blevet yderligere forværret i den Grad, som Tilfældet har været, skyldes det jo ikke fortsat Prisfald paa Verdensmarkedet, men netop dette, at den almindelige Pessimisme efterhaanden var blevet saa stærk, at man begyndte at nær Mistillid til selve Pengevæsenets Stabilitet. I enhver Depressionsperiode hersker der Mistillid; man tvivler om, hvorvidt Folk nu ogsaa kan betale, hvad de skylder. Men denne Gang begyndte man altsaa tillige rundt om i Verden at tvivle om, hvorvidt selve Guldfoden kunde opretholdes. Og idet al Laantagning i vore Dage sker i Form af Penge, blev Konsekvensen af denne Frygt for Pengevæsenets Sammenbrud ganske naturligt, at den internationale Kreditgivning saa godt som helt blev indstillet.

I.

Lad mig ganske kort minde om, hvorledes Begivenhederne har udviklet sig ude i Verden. Først blev det, som De vil huske, galt i Østrig. Her brød en Storbank sammen allerede i Maj Maaned i Fjor, og Staten maatte træde til med Kapitalindsud og Garanti og skaffe Pengene gennem et udenlandsk Laan.

Det er jo imidlertid Tyskland, som har været Stormcentret i det sidste halve Aar. De tyske Banker var ganske vist ikke direkte engageret med østrigske i større Omfang, men alligevel opskræmtes den øvrige Verden af Frygt for, at lignende Vanskeligheder ogsaa kunde opstaa i Tyskland. De maa jo nemlig huske paa, at Tyskland i høj Grad har gældsatt sig til Udlandet efter

Verdenskrigen, dels for at kunne betale sine Krigsskade-erstatninger, dels for at genopbygge og udvide og rationalisere den tyske Industri, og De maa endvidere lægge Mærke til, at en meget stor Del af disse udenlandske Laan kun blev ydet Tyskland paa kort Sigt.

De har sikkert alle sammen hørt og læst om, at det er disse korte udenlandske Krediter, der har spillet en saa skæbnesvanger Rolle i det sidste halve Aar. Nu vilde jeg gerne prøve paa at forklare Dem, hvordan de har fremkaldt Guldfodens Sammenbrud. Lad os først et Øjeblik betragte Penge- og Kreditforholdene indenfor et enkelt Land. Her maa der som bekendt være et vist Forhold mellem en Banks Indskud og dens Kassebeholdnings Størrelse. Det er dette Forhold, man plejer at betegne som Bankens Likviditet; jo større Kassebeholdning i Forhold til Indskudene, des mere likvid er Banken. Men da Indskudene som Regel er adskillige Gange saa store som Kassebeholdningen, er det klart, at denne hurtigt vilde kunne udtømmes, hvis ikke Bankens Ledelse sørgede for saa vidt muligt fra Dag til Dag og fra Uge til Uge at opretholde Balance mellem de Penge, der gaar ind i Banken, og dem, der gaar ud. Hvis en Bank pludselig og uventet kommer ud for ekstraordinært store Udtræk, har den, som De alle ved, kun den Udvej at søge at laane hos andre Banker. Og er det en fælles Aarsag — en daarlig Høst, en almindelig Lavkonjunktur eller lignende — som paa een Gang udsætter et helt Lands Banker for ekstraordinære Uddrag, har de, om vi foreløbig ser bort fra Laantagning i Udlandet, kun den Mulighed tilbage, at henvende sig hos Seddelbanken, alt-saa her i Landet hos Nationalbanken. Og Forudsætningen for, at den i en saadan kritisk Situation kan komme til Hjælp, er, at den ligger med en uudnyttet Seddelreserve, eller m. a. O., at den ikke allerede i Forvejen har udstrakt sin Seddeludstedelse saa langt, som Dækningsregler og Guldmængde tillader. — Vender vi os derpaa mod Forholdet Landene imellem, vil vi

opdage, at det stiller sig paa samme Maade som Forholdet mellem de enkelte Banker indenfor samme Land. Ogsaa her vil »Indskudene« ofte være adskillige Gange saa store som »Kassebeholdningen«; »Indskudene« i et Land taget som Helhed det er netop de korte Penge, som Udlandet har anbragt i det paagældende Land, medens »Kassebeholdningen« her er Landets (d. v. s. Seddelbankens) Beholdning af Guld og fremmed Valuta. Her kan Likviditeten — Landets Likviditet — altsaa paa tilsvarende Maade udtrykkes ved Forholdet mellem de Krav, Udlandet i givet Tilfælde kan stille, og Guld- og Valutareservens Størrelse. Og atter her vil De forstaa, at Likviditeten kun kan opretholdes, om man stræber efter til enhver Tid at bevare Balancen mellem »Indskud« og »Udtræk«, thi der er ikke mange Lande, der ligger med en saa stor Beholdning af Guld og fremmed Valuta, at den kunde slaa til, ifald Udlandet paa een Gang gjorde alle sine Anfordringstilgodehavender gældende. En pludselig og uventet Hjemtrækning af disse korte udenlandske Krediter svarer ganske til et »run« paa en Bank fra dens Indskyderes Side; og som den enkelte Bank kan bryde sammen, naar Ligevægten mellem indgaaende og udgaaende Beløb paa denne Maade forrykkes, saaledes vil altsaa ogsaa Guldfoden og dermed Pengevæsenet i et helt Land kunne bryde sammen, hvis Landet pludselig stilles overfor at skulle præstere langt større Betalinger til Udlandet, end det modtager derfra. Og saa er der jo den afgørende Forskel paa Forholdene indenfor et enkelt Land og Forholdet Landene imellem, at der ikke over de enkelte Landes Banksystemer staar et fælles Centralorgan, hvor et Land, der paa denne Maade kommer i Vanskeligheder, kan henvende sig om Hjælp paa tilsvarende Maade, som den enkelte Bank kan søge Støtte hos sit Lands Seddelbank, naar det kniber. Thi den internationale Bank i Basel, som man fik oprettet for et Par Aar siden, er i hvert Fald ikke endnu blevet til en saadan egentlig Verdens-

centralbank, selv om den i enkelte Tilfælde har ydet værdifuld Kredithjælp til betrængte Lande.

Af mange Grunde havde disse korte internationale Krediter, ydet af et Land til et andet, faaet en voksende Betydning i Aarene efter Verdenskrigen. Der var i Virkeligheden ved at udvikle sig et skæbnesvangert Misforhold mellem Pengekapitalens voksende Internationalisering og den Opretholdelse af en selvstændig national Valuta, som man stadig tilstræbte i de enkelte Lande. Thi disse korte internationale Penges lunefulde Vandringer fra Land til Land kan, som jeg nu har prøvet paa at forklare Dem, gøre det vanskeligt eller helt umuligt at opretholde et Lands Valuta uden Støtte udefra.

Nu begyndte det som sagt at knibe for Tyskland i Forsommeren i Fjor. Allerede fra Efteraaret 1930 var Udlandet begyndt at trække sine korte Laan hjem fra Tyskland; Rigsdagsvalgene i September, hvor Nazisterne vandt deres store Sejr, gjorde selvfølgelig mange Udlændinge ængstelige; nu forstærkedes Mistilliden dels ved Rygter om, at Tyskland vilde kræve en Udsættelse af Reparationsbetalingerne, dels ved den uventet opdukkende Plan om en tysk-østrigsk Toldunion; paavirket af den politiske Uro og Spænding, som derved fremkaldtes Landene imellem, opsagde Udlandet sine Krediter til Tyskland i stadig større Omfang. Under disse Omstændigheder blev der stillet overordentlig store Krav til den tyske Rigsbank, og dens Beholdning af Guld og fremmed Valuta svandt ind i faretruende Grad. I denne alvorlige Situation fremkom den 20. Juni Meddelelsen om, at Præsident *Hoover* havde foreslaaet et Moratorium paa et Aar for alle Betalinger Staterne imellem vedrørende Krigsskadeerstatninger og Krigsgæld. Rent øjeblikkeligt fremkaldte denne Meddelelse et kraftigt Omslag i Stemningen; Kurserne paa de tyske Børser sprang i Vejret, ja selv Prisniveauet viste et Øjeblik Opgang. Men Optimismen varede kun kort;

mange udenlandske Kapitalister ræsonnerede som saa: Nej, naar det er saa galt i Tyskland, at dette var nødvendigt, gælder det vist om i Tide at redde sine Penge. Det er derfor ikke usandsynligt, at denne aabenlyse Tilkendegivelse af Tysklands manglende Betalingsevne stik imod Moratoriets Hensigt virkede til at forøge Kapitalflugten fra Tyskland. Presset paa Rigsbankens Valuta-beholdning blev da snarest forstærket; en Støttekredit ydet af den internationale Bank i Basel sammen med Seddelbankerne i England, Frankrig og U. S. A. forsløg ikke, og umiddelbart efter, at Tysklands største Textilkoncern, Norddeutsche Wollkämmerei (Nordwolle) havde standset sine Betalinger med et Tab paa et Par Hundrede Mill. Mark, tilspidsedes Situationen yderligere ved Lukningen af dette Firmas Bankforbindelse, Darmstädter- und Nationalbank (Danatbank), Tysklands næststørste Bank. Denne Banklukning skyldtes dog ikke alene Tabene paa Nordwolle, men ogsaa, at netop Danatbank i ganske særlig Grad havde arbejdet med korte udenlandske Penge, som den havde anbragt paa længere Sigt i det tyske Erhvervsliv og derfor ikke kunde frigøre hurtigt nok, da de nu krævedes tilbagebetalt. Personlige Henvendelser i London og Paris fra Rigsbankchefens, Dr. Luthers Side angaaende Opnaelse af nye Støttekrediter forblev resultatløse, og man maatte da skride til Lukning af samtlige tyske Banker og Børser. Efter nogle kritiske Uger, hvor Marken truede med paany at styrte i Dybet, lykkedes det imidlertid til sidst at faa afsluttet den saakaldte Stillhalte-Overenskomst, hvorved Tysklands Hovedkreditorer indgik paa i et halvt Aar, o: til 1. Marts 1932, at lade være med at trække allerede ydede korte Krediter tilbage. Denne Overenskomst er nu i Slutningen af Januar med visse Ændringer blevet forlænget paa et Aar. Den omfatter ca. $5\frac{1}{3}$ Milliard Mark. Til Sammenligning og til Belysning af Valutakrisens Voldsomhed tjener, at der i de første syv Maaneder af 1931 blev trukket ca. 2900

Mill. Mark ud af Tyskland, og siden 1. September i Fjor er der endda yderligere gaaet ca. 1000 Mill. Mark ud.

At et Land som Tyskland med en stor udenlandsk Gæld kan komme i den Situation ikke at kunne skaffe fremmed Valuta i fornødent Omfang, er ikke saa svært at forstaa. Det er da ogsaa den Skæbne, der i det sidste Par Aar har ramt Australien, New Zealand, Canada og en lang Række sydamerikanske Stater, som mere eller mindre aabenlyst har forladt Guldfoden. Men at ogsaa Verdens største Kreditorland, England, kunde komme ud for et Valutasammenbrud, det maatte ved første Øjekast forekomme ganske ubegribeligt. Naturligvis var man i Fjor Sommer klar over, at Englands Stilling var vanskelig. Gennem hele Efterkrigsperioden har England haft ganske særlige økonomiske Vanskeligheder at kæmpe med, og for saa vidt er det ikke unaturligt, at den nuværende Verdensdepression har ramt England særlig haardt. De engelske Kul har faaet alvorlige Konkurrenter ikke blot i andre Landes Miner, men ogsaa i Vandkraft og Olie, samtidig med at tekniske Fremskridt har muliggjort en bedre Udnyttelse af alle disse Kraftkilder og derigennem reduceret Efterspørgselen efter Brændsel. Bomuldsindustrien har lidt under den voksende Produktion, Krigen kaldte frem i de oversøiske Lande, som hidtil var Englands bedste Kunder, Kina og Indien, og her har i de sidste Aar foruden den stærke Toldbeskyttelse Sølvrernes Fald og Nationalisternes Boycott yderligere forværret Situationen. Fragtmarkedets Depression har ramt det søfarende England haardt. Ogsaa ved Skibsværfterne og i hele Jern- og Staalindustrien har Arbejdsløsheden været stor. Alt i alt bevægede de Arbejdsløses Tal sig indtil 1929 omkring en Million, men siden da steg det som bekendt til $2\frac{3}{4}$ Million. Denne voldsomme Forøgelse af Arbejdsløsheden var utvivlsomt i Hovedsagen en Følge af det sidste Par Aars Verdenspriskald, idet dette i høj Grad forøgede de Tilpasningsbesværlighe-

der, man havde haft at kæmpe med lige siden man vendte tilbage til Guldfoden i 1925; paa Grund af Fagforeningernes og andre Monopoldannelsers Politik, var det ikke paa langt nær den engelske Industri muligt at nedbringe sine Omkostninger i tilstrækkelig Grad; Deflationen blev ikke ført til Bunds. Virkningen heraf viste sig for det første i en Overanspændelse af Statsbudgettet, efterhaanden som der til den uhyre Statsgælds Forrentning kom stadig voksende Udgifter til Arbejdsløshedsunderstøttelser. Men dernæst mærkede man ogsaa Vanskeligheder ved at holde den udenlandske Betalingsbalance i Ligevægt. Englands Importoverskud har siden 1928 vist Stigning, skønt England jo er den store Importør just af de Landbrugs- og Raavarer, hvis Priser er faldet allermest. Desuden er Indtægterne af Skibsfart og af Kapitalanlæg i Udlandet gaaet stærkt tilbage, saaledes at man regner med, at der for Aaret 1931 vil blive et Underskud paa Betalingsbalancen paa 50 à 100 Mill. £, som altsaa maa dækkes ved Forbrug af udenlandske Tilgodehavender, ved Kapitalopsparing, medens England jo ellers har plejet at øge sine udenlandske Kapitalanlæg fra Aar til Aar. Men i Betragtning af, at de udenlandske Obligationer og Aktier i britisk Eje stadig anslaaes til en Værdi af mellem 3 og 4 Milliarder £ eller mere, er dette Underskud i et enkelt Aar ikke i sig selv foruroligende. Intet af det, jeg hidtil har anført, kan derfor forklare, at Situationen i England i Fjor Sommer tilspidsede sig saaledes, at Guldfoden maatte opgives. For at forstaa dette maa De paany erindre, hvad jeg før forklarede om Farerne ved korte udenlandske Krediter, der pludselig kan blive trukket hjem. De maa huske, at London har været Verdens Bankier. Londons Pengemarked spiller derfor en overordentlig stor Rolle som Mellemed mellem de Lande, der trænger til Kapital, og dem, der omvendt ønsker at anbringe Penge i Udlandet, men ikke selv vil tage Risikoen ved at fastgøre dem direkte. Det, der skete i den

sidste Tid før Guldfodens Opgivelse, var nu, at Englands kolossale Pengeanbringelser i Mellemeuropa foreløbig var »frosset fast« og havde mistet deres Likviditet — bl. a. netop som Følge af den før omtalte Stillhalte-Aftale — samtidig med, at de udenlandske Laangivere paa Londons Pengemarked krævede deres Midler tilbage. Ikke mindst de alarmerende Meddelelser om Urolighederne indenfor Flaaden bidrog til at øge den udenlandske Kapitals Ængstelse, fordi de saa tydeligt og brat afslørede de store politiske Vanskeligheder ved Gennemførelsen af den Besparelses- og Lønnedsættelsespolitik, den nye nationale Regering havde sat paa sit Program. Og desuden havde de udenlandske Kapitalister jo ikke glemt, at den tyske Revolution i 1918 havde sit Udspring i Flaaden. Der var utvivlsomt dem, der troede, at England befandt sig paa Randen af Borgerkrig.

Den Flugt fra Sterling, som nu satte ind, stillede uhyre Krav til Bank of England om enten at fremskaffe fremmed Valuta eller afgive Guld. I Forening med den engelske Regering optog Banken Støttekrediter i Udlandet paa ialt 130 Mill. £, men det forslog ikke, og saa suspenderede man altsaa den 21. September Sædernes Guldindløselighed. Dermed fik Banken selvsagt øjeblikkelig en langt stærkere Magt til at imødegaa Udlandets Hjemdragning af sine korte Penge. Nu kunde man straks sænke Pundets udenlandske Værdi saa langt, at Udlandet betænkte sig to Gange paa at konstatere Tabet ved de korte Krediters Hjemdragning og derfor foreløbig lod sine Penge blive staaende i England. Det hed sig da ogsaa, at Presset paa Londons Pengemarked hørte op straks efter 21. September. I Oktober Maaned var det i Stedet New York, der fik Presset at føle. Federal Reserve Bankernes Guldbeholdning sank saaledes fra 17. September til 28. Oktober med 734 Mill. \$, men efter Lavals Besøg i U. S. A. i Slutningen af Oktober, der jo ogsaa resulterede i en Slags uofficiel Stillhalte-Overenskomst, syntes Stormløbet mod Dol-

laren indtil videre afværget. I November gik det derimod paany ud over London. Pundets gamle Paritet overfor Dollar var jo 4,86; da Valgene i England fandt Sted den 27. Oktober, var Dollarkursen i London 3,90; derpaa sank den helt ned til 3,20, men nu har den i nogen Tid ligget ret stabilt en Kende under 3,50. Hovedaarsagen til Pundkursens fornyede Fald var utvivlsomt, at Udlandet igen begyndte at trække sine Penge hjem fra England. Disse Realisationer af Udlandets Tilgodehavender i London medførte et meget stort Udbud af Pund fra det europæiske Fastland og fra New York. Dette fortsatte Fald i Sterling kom uden Tvivl for Omverdenen som en meget stor Overraskelse og Skuffelse, og nu realiserede man altsaa sine Pund for at undgaa senere at konstatere endnu større Tab, og bidrog derigennem til yderligere at trykke Sterlingkursen nedad.

Efter Aarskiftet synes der dog atter at være indtraadt en Vending i de korte Penges Strøm. Pundet er somt sagt igen gaaet en Smule i Vejret, og desuden ved De, at det ved Udgangen af Januar var Bank of England muligt at tilbagebetale ikke mindre end 30 Mill. £ paa de udenlandske Støttekrediter, der optoges forud for den 21. September. Naar dette har kunnet lade sig gøre, skyldes det vel nok for en Del, at det efterhaanden er lykkedes England at faa nogle af sine i andre Lande fastfrosne Pengeanbringelser frigjort, men det beror sikkert ogsaa paa, at der paany er begyndt at strømme fremmede Penge til London.

Baggrunden herfor er den mere liberale Kreditpolitik, som Præsident Hoover og ledende amerikanske Bankmænd siden Nytaar har gjort sig til Talsmænd for i U. S. A. Det er endnu for tidligt at udtale sig om Betydningen af de Lempelser, man nu synes at ville foretage, i Federal Reserve Bankernes Dækningsregler, men meget tyder paa, at vi her staar overfor den vigtigste enkelte Begivenhed siden Englands Opgivelse af Guldets den 21. September i Fjor. Ganske vist er man i Amerika ivrig

efter at fremhæve, at man ikke tilsigter nogen egentlig Inflation, men kun en Modvirkning af den stadig paa-gaaende Deflation — en Redeflation som det ny Slagord hedder — men Frygten for en Inflation i Staterne har alligevel straks ført til en kraftig Tilbageatrækning af udenlandske Penge, hvad der paany har udsat den amerikanske Valuta for et betydeligt Pres, selv om det ikke kan maale sig med det, der øvedes mod Dollaren i Oktober i Fjor.

Maaske tør man i disse Pengeoverflytninger fra New York til London se de første Spirer til en Genoplivelse af de mere normale internationale Kredittransaktioner, hvor beskedne Rentedifferencer var afgørende for de korte Kapitalers Placering. Men i alt væsentligt ligger den internationale Kredit stadig lammet under Indtryk af den usikre politiske Situation. Og her i Europa i hvert Fald er det stadig Tyskland, der er Stormcentret. Før Tilliden til Tyskland genoprettes, kommer de normale internationale Kapitaloverflytninger ikke i Gang igen, og denne Tillid kan kun genrejses, ifald det lykkes at naa til en Løsning af Reparationsproblemet. Men hvorledes det vil gaa med Erstatningsbetalingerne, naar Hoover-Moratoriet udløber, staar jo endnu hen i det uvisse efter Lausanne Konferencens Stranding.

En væsentlig Del af det Guld, som Tyskland, England, U. S. A. og andre Lande har maattet afgive, er havnet i Frankrig, som siden Begyndelsen af 1929 har mere end fordoblet sin Guldbeholdning, saaledes at den nu er lige saa stor som hele det øvrige Europas tilsammen. Denne Guldophobning tages jo ofte som et Tegn paa en mægtig Forøgelse af Frankrigs »Rigdom«. Men det er det i Virkeligheden slet ikke. Forholdet er det, at franske Kapitalbesiddere og franske Banker i de sidste Aar, belært af bitre Erfaringer i Rusland og andre Steder, har ført en yderst tilbageholdende og forsigtig Politik. De har ikke saaledes som England indladt sig paa at fastgøre

Kapital i Udlandet. De har i Stedet foretrukket at holde deres Midler disponible enten i Form af Guld eller som løse, korte Tilgodehavender i London og New York. Derigennem har Frankrig opnaaet en meget stærk Stilling — finansielt og derigennem ogsaa politisk — under den nuværende Kreditkrise. Derimod er det selvfølgelig under mere normale Forhold et uhyre Tab at have en saa stor Guldbeholdning liggende som en død Kapital. Men forøvrigt udgør selv den nuværende store Guldbeholdning paa ca. 70 Milliarder Francs kun en ringe Andel af Frankrigs udenlandske Kapitalanlæg og naturligvis en endnu mindre Procent af dets samlede Nationalformue; ja, end ikke i Forhold til Landets aarlige udenrigske Omsætning er Guldbeholdningens Størrelse overvældende; den kunde kun betale Frankrigs samlede Indførsel i lidt over et Aar eller dets Indførselsoverskud i knap 10 Aar. Man skal derfor vogte sig for at overdrive Betydningen af den franske Guldfodning; der har da ogsaa selv i Frankrig været Frygt for, at Guldfoden ikke kunde opretholdes; amerikanske Gulddollars er blevet opkøbt paa Gaderne i Paris med indtil 10 pCt. Overpris.

II.

Efter dette korte Rids af, hvorledes den verdensøkonomiske Situation har udviklet sig i det sidste Aars Tid, vender jeg Blikket mod Fremtiden. Her er det store Spørgsmaal, hvad England vil gøre med Pundet. Men derom er jeg jo desværre lige saa uvidende som hele den øvrige Verden.

Nu har der længe i ledende engelske Kredse været en stærk og voksende Misfornøjelse med Guldfoden, saaledes som den efterhaanden havde udviklet sig. Ikke mindst har man fremhævet, at Efterkrigstidens Højprotektionisme i Virkeligheden er i Strid med Guldfodens Aand. Guldfoden er den naturlige Konsekvens af Tankegangen i Midten af det 19. Aarhundrede; man regnede dengang med Verdensfred og Frihandel; Guldfoden

tilsigtede netop gennem de faste Vekselkurser at lette international Varehandel og international Laangivning; den garanterede en vis Harmoni Landene imellem i Prisniveaurnes og Rentesatsernes Udvikling. Men naar man nu i Stedet i de enkelte Lande afspærrer sit Vare- og Kapitalmarked ved Hjælp af Toldmure og Forbudsbestemmelser, sker dette jo netop for at kunne opretholde et nationalt Pris- og Renteniveau uafhængigt af Udlandets. Saa hindrer man i Virkeligheden den internationale Ud- ligning mellem Prisniveauer og Rentesatser, og der op- staar ganske den samme Situation, som man vilde have under Papirfod. Thi under Papirfoden er det jo netop det enkelte Land, som gennem Regulering af Papirpenge- nes Mængde selv bestemmer sit Prisniveaus Højde. Med Protektionismens almindelige Udbredelse i alle Lande havde man altsaa allerede i Realiteten forladt Guldet og indrettet sig efter Papirfodens Grundsætninger, selv om man formelt holdt fast ved Guldfoden.

Konsekvensen af den Kritik, som paa dette og mange andre Punkter er blevet rettet mod den Maade, hvorpaa Guldfoden er blevet administreret efter Krigen, burde jo være, at England nu enten definitivt forlod Guldet og varigt indrettede sig paa Papirfodens Grund eller tog Initiativet til at søge Guldfodens Mangler afbødet gen- nem internationalt Samarbejde. Et saadant Samvirke maatte foruden Toldlettelse og en Styrkelse af den internationale Bank navnlig omfatte en Re- gulering og Begrænsning af de enkelte Sed- delbankers Efterspørgsel efter Guld med det Formaal at undgaa en Kamp om Guldet, som den vi har oplevet i de sidste Aar. Der er ingen Tvivl om, at man udmærket vel kunde opretholde Guldfoden med langt lavere Dækningsprocenter — og altsaa med langt mindre Guld — end man hidtil sædvanlig har anvedt. Og det vilde ikke blot være en gavnlig Besparelse — Guldbeholdningen sluger jo Renter — men ogsaa tjene til at afbøde den Fare for fortsat Fald i Prisniveauet,

som den synkende Guldproduktion i de senere Aar har gjort mere og mere truende.

Om det kan lykkes England at faa gennemført Reformer i nogen af disse Retninger, er ikke let at sige. Men man kan vel ikke ganske afvise den Mulighed, at Guldodens Opgivelse er Udtryk for en bevidst Politik fra engelsk Side netop med det Formaal at sætte de store Guldlande — Frankrig og U. S. A. — Stolen for Døren for at gøre dem mere villige til Forhandling om en bedre fremtidig Ordning af Pengevæsenet paa Guldets Grund. Foreløbig synes England jo i hvert Fald at have indtaget det Standpunkt at lade den svingende Pundkurs hænge som en Trusel over den øvrige Verden.

Rent teoretisk er Papirfoden utvivlsomt Idealet. I en Tid, hvor Slagordet paa alle Omraader er Rationalisering, skulde det synes naturligt ogsaa at lede Pengevæsenet rationelt og tilpasse Omsætningsmidlernes Mængde efter Behovet for dem, f. Eks. med det Maal at holde Priseniveauet konstant, i Stedet for at lade Penge­mængden bestemme af noget saa forholdsvis vilkaarligt som Guldproduktionens Størrelse. Med en tilstrækkelig indsigtfuld og smidig Seddelbankledelse er en saadan maalbevidst Pengepolitik sikkert heller ikke uigennemførlig, selv om den utvivlsomt vilde blive stillet overfor en Række meget vanskelige Problemer. Men det lader sig ikke nægte, at i Praksis er Papirfoden saa godt som altid blevet misbrugt; en Seddelpresse er nu engang et meget farligt Redskab at betro i Menneskers Hænder. Omend Papirfoden derfor principielt kan tænkes at give os det helt uforandrede Priseniveau, har den faktisk ofte givet os de uhyre store Prissvingninger — tænk blot paa de tyske og russiske Erfaringer under og efter Krigen.

Men selvom Guld­foden skærmer os mod saa voldsomme Bevægelser i Priseniveauet, som dem, vi har oplevet under Perioder med Papirfod, maa De paa den anden Side ikke tillægge Guld­et nogen magisk Evne til at sikre Pengene

en fuldstændig uforanderlig Værdi. Der har været megen Overtro paa Guldets Magt i saa Henseende. Det staar fra gammel Tid for mange som det faste og urokkelige; dets Stofværdi forestiller man sig uvilkaarligt som det sikre og uforanderlige Grundlag for Pengenes Værdi. Men i Virkeligheden faar Guld ligesom alle andre Ting sin Værdi bestemt af Efterspørgsel og Udbud, af Efterspørgslen først og fremmest fra Bankerne efter Guld til Dækning for Sedler i Forhold til Udbudet fra Guldminerne. Og som alt andet kan ogsaa Guldets Værdi forandre sig i Tidens Løb. De ældre iblandt Dem vil ogsaa erindre, hvorledes Priserne Hovedretning var faldende — og Guldets Værdi altsaa stigende — fra 1875 til 1895, da Guldproduktionen gik tilbage og en Række Landes Overgang til Guldfoden samtidig øgede Efterspørgslen efter Guld. Og vi husker alle, hvorledes Priserne var stigende — og Guldets Værdi, dets Købeevne overfor Varer, synkende — fra 1895 til 1913 under Indtryk af den øgede Guldproduktion i Sydafrika og andre Steder. Guldets Værdi er altsaa ikke uforanderlig. Naar man efterhaanden i de allerfleste Lande kom ind paa at lave sine Penge af Guld, beroede det ganske vist bl. a. paa, at Guldets Værdi over kortere Aaremaal syntes at forandre sig mindre end de allerfleste andre Tings Værdi. Men Gullet er altsaa lige saa lidt som noget andet Stof paa Forhaand af en eller anden mystisk Magt garderet mod enhver Værdiforandring, og om det ogsaa i Fremtiden skal danne Grundlaget for Verdens Pengevæsen, er der som allerede nævnt al Anledning til at søge dets Værdisvingninger begrænset gennem et Samvirke mellem de ledende Seddelbanker.

De to Udveje, der rent logisk maa frembyde sig for England i den nuværende Situation, er altsaa: enten at sige Gullet farvel og definitivt gaa over til Papirfod eller at søge Guldfoden reformeret i Samarbejde med de store Guldlande, Frankrig og Amerika. Men der er jo ogsaa en tredje Mulighed, den nemlig, at England blot nedskriver Pundets Gulddindhold med en vis Procent og

saa gaar tilbage til Guldfoden i dens hidtidige Skikkelse. Men i saa Fald er det klart, at alle de hidtidige Ulemper ved Guldfoden vedbliver at gøre sig gældende: Guldets abnorme Fordeling mellem Landene, den truende Guldknaphed, Kampen om Guldet, de korte udenlandske Krediter, der bestandig staar paa Spring til at flygte fra det ene Land til det andet — kort sagt, alt det, der nu har drevet England bort fra Guldet, det vil efter kortere eller længere Tids Forløb kunne fremkalde en Gentagelse af denne Krise.

Den almindelige Anskuelse ovre i England er utvivlsomt den, at man ved at forlade Guldet har villet lade Pundet finde, hvad man kalder dets »naturlige Leje«. Man henviser til det Forhold, som jeg allerede har berørt, at Fagforeninger og andre Monopoldannelser har hindret den engelske Industris Omkostninger i at synke i Takt med Prisfaldet i de sidste to Aar. Man siger som saa: Da vi ikke har kunnet faa tilpasset Pundets indenlandske Købekraft efter den ydre Værdi, vi gav det, da vi i 1925 gik tilbage til den gamle Paritet, vil vi nu omvendt forsøge at tilpasse Pundets udenlandske Værdi — Kursen paa Sterling — efter dets indre Købeevne. Det er imidlertid ikke helt klart, hvad det er, man tænker sig som det faste Grundlag for denne Tilpasning. I Forhold til hvad, er det egentlig, at Pundet skal finde sit »naturlige Leje«? Er det det nuværende Detailprinsniveau, de nuværende Leveomkostninger? Eller er det den nuværende Arbejds løn, de nuværende Pengeindtægter?

Hvis man tænker paa Detailprinsniveauet, saa maa dette nødvendigvis stige som Følge af Sterlingkursens Fald. Ganske vist er Detailprinsniveauet ikke faldet i samme Grad som Engrospriserne, og derfor behøver de heller ikke nu at stige i samme Forhold som disse. Det er ligeledes sandt, at de rent indenlandske Varer ikke i første Omgang behøver at stige. Og man kan ogsaa pege paa, at Englands Opgivelse af Guldfoden har ført til, at de engelske Importvarers

Priser er faldet i Gulddlandene og altsaa ikke steget i England i samme Grad, som Pundets Kurs er faldet. Det er derfor umuligt at sige, hvor meget det engelske Detailprisniveau vil stige, men at det før eller senere maa stige, er temmelig sikkert, og man kan derfor ikke uden videre gaa ud fra Detailpriserne som det givne, i Forhold til hvilket Pundet skal finde sit naturlige Leje. — Saa kunde man snarere hævde, at Pundet skulde finde sit naturlige Leje i Forhold til den nuværende Arbejds-løn. Nedsættelse af Pundkursen maatte jo tendere mod at øge den engelske Industris Konkurrenceevne overfor Gulddlandene og maatte derfor antages at give øget Beskæftigelse i England. Man kunde derfor mene, at det naturlige Leje for Pundet ligger paa det Punkt, hvor man har faaet saa mange af de arbejdsløse i Arbejde til den gældende tarifmæssige Løn, at der kun er »normal« Arbejds-løshed. Men er det rigtigt, som jeg antydede før, at en stor Del af den ekstraordinært store Arbejds-løshed i England efter Krigen skyldes dybtgaaende Struktur-ændringer i Verdensøkonomien som f. Eks. Overgangen fra Kul til Olie og Vandkraft, ja saa vil De forstaa, at man kunde blive nødt til at gaa endog meget langt ned med Pundkursen, hvis man f. Eks. vilde have alle Minearbejderne beskæftigede igen.

Lad mig i denne Forbindelse gøre opmærksom paa, at ogsaa den alles Krig mod alle, som er i Færd med at udvikle sig paa det toldpolitiske Omraade, vil kunne øve skæbnesvanger Indflydelse paa, hvor Pundets naturlige Leje kommer til at ligge. Naar Guldfodsløndene beskytter sig mod den begunstigede engelske Eksport, saaledes som de jo forlængst i vidt Omfang har gjort, maa dette ganske naturligt tvinge Pundkursen nedad og altsaa bevirke, at det naturlige Stabiliseringsniveau kommer til at ligge lavere. Men hvordan vil det saa gaa, naar ogsaa England gaar over til Toldbeskyttelsen? Ikke uden Grund siger man i England som saa: Det er rigtigt nok, at allerede Sterling-Nedgangen har givet Eng-

land en Beskyttelse, men hvad hjælper det, naar Udlandet paa den ene eller anden Maade ophæver Virkningerne deraf. Og saa ligger det jo nær at prøve paa at anvende begge de to Midler til Forbedring af den engelske Produktions Rentabilitet, baade Valutaforringelse og egentlig Toldbeskyttelse paa samme Tid. Men det lader sig simpelt hen ikke gøre. Hvis man nu — efter at have forladt Guldet — begrænser og fordyrer Importen ved Hjælp af Told, bevirker det blot, at Pundkursen stiger, og det medfører jo atter, at Eksportindustrierne gaar glip af den begunstigede Stilling, som den lave Pundkurs netop skulde give dem. Disse to Midler: Valutanedskrivning og Beskyttelsestold, udelukker altsaa i Virkeligheden hinanden; man kan anvende enten det ene eller det andet, men man kan ikke paa eengang faa Fordelene ved dem begge to. Desuden er der den beklagelige Forskel mellem disse to Midler, at Tolden kun hæmmer Importen, medens Valutaforringelse baade bremser Indførselen og stimulerer Udførselen, og det var jo i Virkeligheden dette sidste, man først og fremmest skulde sigte efter.

Om Toldens Virkning paa vore Landbrugsvarens Priser er det vanskeligt at udtale sig med Bestemthed. At den nu indførte Told paa 10 pCt. skulde være tilstrækkelig til at ophjælpe en indenlandsk Smørproduktion i England i nævneværdigt Omfang, betvivler jeg meget; de engelske Landmænd har jo da ogsaa allerede givet deres Misfornøjelse til Kende. Den Beskyttelse, der nu er indrømmet, kommer jo ogsaa Industrien til Gode, og den vil sikkert snarere virke i Retning af yderligere at fremme Industrien paa Landbrugets Bekostning end til at drage Folk fra Industrien over i Landbruget. Hvis der blot var Tale om en ensartet Told for alle, tror jeg derfor, at den hovedsagelig vilde blive baaret af de engelske Konsumenter, selv om Margarinen vel nok vilde komme noget stærkere i Brug i England. Men nu er der jo tilstaaet Dominions Præference. Deres Pro-

duktion faar derved en ekstra Chance. Hvis den nu uden Vanskelighed kunde udvides til at dække hele det engelske Markeds Behov, vilde vi aabenbart kun kunne konkurrere ved selv at bære hele Tolden. Men saa længe Danmark og andre europæiske Lande er nødvendige til Forsyning af det engelske Marked, skulde man jo mene, at Tolden ogsaa i dette Tilfælde i hvert Fald delvis kunde væltes over paa de engelske Forbrugere i Form af højere Priser, der dog naturligvis saa vilde give Landmændene inden for Imperiet en Ekstrafortjeneste og dermed en yderligere stærk Stimulans til Produktionsudvidelse. Forholdet kompliceres imidlertid af Kvalitetsforskellen mellem dansk Smør og Kolonismør. Kolonismørret kan vel til en vis Grad opfattes som et Surrogat for dansk Smør; meget afhænger da af, hvorledes Køberne vil reagere, ifald »Luksusvaren« — det danske Smør — stiger i Pris, medens Surrogatet — Kolonismør — stadig kan sælges til uforandret Pris. Vil de da blive jaget over til Surrogatet eller vil de stadig holde fast ved det danske Smør? Kan vi stadig hævde vor Overpris, eller vil der blive gjort et føleligt Indhug i den? Ja, det er Spørgsmaal, som vel kun den kommende Tids Erfaringer kan give os Svaret paa. Men jeg tror ikke, vi skal være altfor optimistiske i saa Henseende, og som Landbrugsraadet i sin sidste Meddelelse fremhæver, bør vi naturligvis i hvert Fald passe paa, at vi ikke selv gennem vor Prispolitik bidrager til at drive Folk over til Kolonismørret.

Man har fra ledende engelsk Side hørt den Paastand fremsat, at man ikke vilde stabilisere Pundet, før Indførsel og Udførsel balancerede. Set paa Baggrund af det voksende Indførselsoverskud i de senere Aar er det forstaaeligt, at en saadan Tanke kan opstaa, men som jeg forklarede Dem før, er England stadig Verdens største Kreditorland og der tilflyder stadig hvert Aar England meget store Beløb fra Udlandet som Rentebetalinger, Fragtindtægter o. l., og for saa vidt er der ikke

noget unaturligt i, at England tillader sig den »Luksus« til Stadighed at have et Indførselsoverskud. Naar den øvrige Verden skal betale England Renter, Fragter etc., er der jo nemlig kun to Maader, hvorpaa dette kan ske: Enten maa England modtage flere Varer fra Udlandet, end det kan betale med sin Eksport, altsaa have et varigt Indførselsoverskud, eller ogsaa maa England laane de paagældende Beløb ud igen i Udlandet, altsaa øge sine udenlandske Kapitalanlæg. Skulde Indførsel og Udførsel være lige store, vilde det betyde, at England fik ca. 350 Mill. £ tilovers hvert Aar til Nyinvestering i Udlandet, og saa stor en Opsparing skulde den engelske Befolkning altsaa være villig til at præstere udover Dækning af hele Englands eget Kapitalbehov. Man kan derfor ikke tro, at man fra engelsk Side for Alvor tænker paa at faa Handelsbalancen bragt i Ligevægt; der kan højst være Tale om at øve en vis Indflydelse paa den.

Foreløbig er Indførselsoverskudet da heller ikke blevet formindsket, og selv om der spores en umiskendelig Bedring i Erhvervslivets Tilstand, er heller ikke Arbejdsløsheden hidtil gaaet ned tilnærmelsesvis i det Omfang, man sikkert i første Øjeblik haabede paa. Det hænger naturligvis sammen med, at Guldlandene, som jeg allerede har nævnt, har søgt ikke blot at holde de engelske Varer ude gennem Toldforhøjelser, men ogsaa gennem Prisaflag at holde den engelske Konkurrence Stangen i England selv og i de Lande, der har fulgt Sterling. For Verden som Helhed har Englands Skridt den 21. September i Fjor derfor utvivlsomt indtil videre forværret Krisen, og selv i England har de gunstige Virkninger af den lave Sterlingkurs haft meget svært ved at sætte sig igennem under den voksende Depression ude omkring. Dette hænger nu ogsaa sammen med den Pengepolitik, man hidtil har ført i England. Netop ved at holde Verden — og altsaa ogsaa det engelske Erhvervsliv — i Uvidenhed om Pundets Fremtid, hæmmer og udskyder man selvfølgelig den Produktionsudvidelse i England,

som Sterlingfaldet ellers tenderer mod at fremkalde. Og at man hidtil har holdt en høj Diskonto og begrænset Krediten for at undgaa Prisstigning, har naturligvis heller ikke stimuleret Næringslivet. Man maa derfor være forberedt paa, at Erhvervslivet i stærkere og stærkere Grad vil kræve at se Virkningerne af, at man forlod Guldet, de Virkninger, alle haabede paa, men som altsaa endnu ikke i synderlig Grad har vist sig. Hvor længe vil man da kunne udskyde Afgørelsen af Pundets fremtidige Skæbne? Og vil man da vedblivende kunne opretholde et nogenlunde uforandret Pris- og Indtægtsniveau, eller er Diskontoned sættelsen forleden Indledningen til en »Redeflationspolitik« ogsaa i England? Det er nogle af de Spørgsmaal, som i dette Øjeblik har størst Betydning ogsaa for den danske Krones Fremtid.

III.

Jeg vender mig derpaa tilsidst mod den økonomiske Verdenssituations Indvirkning paa vore hjemlige Forhold i det sidste halve Aar. Hvordan var nu Stillingen herhjemme, da England forlod Guldet? Ja her kan det være praktisk at sondre mellem den rent bankmæssige Stilling og Næringslivets almindelige Tilstand.

For Nationalbanken maatte det første Spørgsmaal ganske naturligt være, om det overhovedet var den muligt fremdeles at holde Kronen i dens hidtidige Paritet. Thi det vilde selvsagt være taabeligt en kort Tid at bringe store Ofre for en Politik, der paa Forhaand kunde siges at være haabløs. Rent bankmæssigt mener jeg imidlertid, at Danmark stod stærkere end England. Det hænger sammen med, at det, som jeg før forklarede, er langt farligere for et Lands Valuta, om Landet har kort Gæld til Udlandet, end om det har langfristet Gæld. Naar de korte udenlandske Krediter i en Paniksituation kræves betalt, staar man saa temmelig værgeløs. Naar Udlandet derimod søger at frigøre den Kapital, det paa langt Sigt har bundet i et andet Lands Obligationer, trykkes

jo disses Kurser, særlig i et lille Land som Danmark, hvor Børsen er meget følsom for et saadant ekstra Udbud; og dette Kurstryk kan det paagældende Lands Nationalbank forstærke ved at forhøje sin Diskonto og ved at sælge løs af sin Obligationsbeholdning, indtil Kurserne er kommet saa langt ned, at Udlandet betænker sig paa at sælge. Nu er Forholdet som bekendt netop det, at korte udenlandske Kapitaler aldrig i nævneværdigt Omfang har fundet Vej her til Danmark, medens vi derimod har en betydelig langfristet Gæld til Udlandet. Rent bankmæssigt set mener jeg derfor, at Nationalbanken godt kunde have holdt Dollarkursen i Pari, selv om det som sagt i Øjeblikket vilde have medført et kraftigt Fald i Obligationskurserne.

Men naturligvis maatte Banken ogsaa i sin Valutapolitik tage Hensyn til Næringslivets Stilling. Her tror jeg, det vil være praktisk at skelne mellem Stillingen udadtil og Stillingen indadtil.

Udadtil var det klart, at næppe noget andet Land kom i en saa vanskelig Stilling ved Englands Opgivelse af Guldfoden som Danmark. Ikke mindre end 75 pCt. af Værdien af Danmarks Eksport gaar jo til England, og tilmed var dansk Landbrug i Forvejen saare vanskeligt stillet paa det paagældende Tidspunkt. Nogen øjeblikkelig Prisstigning paa det engelske Marked var ikke at vente; vi maatte derfor foreløbig regne med højst at faa ca. 2 Mill. £ ind for vore Landbrugsvarer i hver Uge ligesom før. Hvis vi da havde opretholdt Guldfoden og ladet Sterlingkursen synke, vilde vi altsaa have faaet tilsvarende mindre for vor Eksport udtrykt i danske Kroner. Saa vilde Landbrugets Indkomster altsaa være blevet formindsket i tilsvarende Grad og Landbrugskrisen altsaa tilsvarende forværret, hvilket selvfølgelig før eller senere maatte komme til at gaa ud over hele Befolkningen. Ved i Stedet for saa nogenlunde at følge Sterling opnaede vi, at Landbruget og dermed ogsaa den øvrige Befolkning

fik omtrent den samme Pengeindtægt som før; men til Gengæld maatte man da gaa ud fra, at Importvarerne fra Guldlandene vilde stige i Pris og derigennem formindske hele Befolkningens Realindtægt, d.v.s. den Mængde Varer, man kan købe for sin Pengeindkomst.

Jeg vil i denne Forbindelse gerne understrege, at hvilken af de to Veje, Danmark end havde valgt, var vor Stilling i det internationale Byttesamkvem blevet forringet. Det, der var sket, var jo nemlig, at Sterling — den Valuta, hvori vi faar Hovedparten af vor Eksport betalt — var sunket i Værdi i Forhold til Dollars, Mark og anden Guldvaluta — altsaa til den Valuta, hvormed vi maa betale Størstedelen af vor Import. Og saa længe vore Landbrugsvarer ikke steg i England, saa at vi fik flere af disse nedskaarne Pund Sterling, maatte der derfor opstaa Knaphed paa Valuta, hvis da ikke omvendt Guldlandene nedsatte deres Priser i samme Forhold, som Pundet og Kronen var sunket. Hvad enten vi havde fulgt Dollars eller Sterling, vilde vi altsaa være ude af Stand til at opretholde vor hidtidige Import; hvis vi fulgte Dollars, fordi vi fik færre Kroner og dermed ogsaa til den gamle Parikurs færre Dollars for vor Eksport end før; hvis vi fulgte Sterling, fordi vi vel fik samme Antal Kroner, men nu maatte betale flere Kroner for hver Dollar, vi skulde købe. Enten vi var gaaet den ene eller den anden Vej, maatte da den danske Befolknings reelle Indkomst synke efter den 21. September, fordi vi maalt i Importvarer fik mindre for vor Eksport end før som Følge af Englands Opgivelse af Gullet.

Nu ved jeg vel, at der efterhaanden vil kunne ske en Tilpasning til den nye Situation. Naar Befolkningens Pengeindtægt holdes uforandret, og Varer indført fra Guldlandene stiger i Pris, vil Forbruget af dem indskrænkes; man vil i højere Grad gaa over til at bruge indenlandske Varer eller Varer hentet fra Papirfodslan-

dene og ganske særlig naturligvis fra England. Men da man jo maa gaa ud fra, at vi hidtil har købt disse Ting i Guldfodsløndene, fordi det var billigst, vil der ogsaa efter denne Tilpasning til de ændrede Forhold være en Fordyrelse og altsaa en Forringelse af Befolkningens Realindkomst.

Denne Forringelse af Landets økonomiske Situation kunde altsaa ingen dansk Valutapolitik have afværget. Det, som Striden stod om, var da ogsaa i Virkeligheden noget andet; den gjaldt, hvem der først skulde have denne Indkomstnedgang at føle. Hvis vi havde fulgt Dollars, var det i første Omgang Landbruget, som havde set sine Indtægter beskaaret. Idet vi fulgte Sterling, blev Tabet mere indirekte og vel ogsaa mere ligeligt fordelt; vi beholdt allesammen i Øjeblikket vor Pengeindtægt nogenlunde uforandret, men vi maatte regne med, at den for Fremtiden kunde købe mindre end før i hvert Fald af indførte Varer.

Saa meget om vor økonomiske Stilling udadtil. Om Stillingen indadtil har Meningerne været mere delt. Hvad det her kommer an paa, er jo, om man kan sige, at der her i Landet ligesom i England fandtes et saa alvorligt Misforhold mellem Verdensmarkedets Priser og vore lokale Produktionsomkostninger, mellem Kronens ydre og indre Værdi, at man vilde finde det rimeligt at prøve paa at undgaa Tilpasningsbesværlighederne og genoprette Balancen ved at sænke Kronens Kurs, altsaa ved en Møntforringelse. Det er med andre Ord Spørgsmaalet om, hvorvidt den Deflation, som Kronens Tilbageførelse til Pari i 1925 nødvendiggjorde, i det væsentlige var overvundet i 1929, det er Spørgsmaalet om, hvorvidt det danske Landbrugs Vanskeligheder i 1930—31 hovedsagelig skyldtes Verdenskrisen, eller om de hovedsagelig var Efterveer af Paripolitiken fra 1925. Jeg skal ikke afgøre dette Spørgsmaal, selv om det forekommer mig, at der er mange Ting, der tyder paa, at Professor *Axel Nielsen* havde Ret,

naar han fornylig hævdede, at Danmark i alt væsentligt var kommet over Deflationen i 1929, og at ingen herhjemme vilde have talt om Deflationskrise nu, hvis Forholdene ude i Verden havde udviklet sig normalt ogsaa efter 1929.

Men i hvert Fald vil De forstaa, at de Krav, Landbruget med Grund kunde stille til Valutapolitiken, i høj Grad maatte afhænge af, hvorledes man saa paa dette Spørgsmaal. Var der ingen uovervunden Deflation her i Landet, ja saa kunde man højst forlange, at Landbrugets Krise ikke maatte skærpes af Englands Opgivelse af Guldets, men man kunde ikke paa denne tilfældige Begivenhed støtte et Krav om, at vi skulde mildne eller løse vor hjemlige Landbrugskrise ved at forringe vor Mønt. Alle Krav herom maa støttes paa, at Deflationen efter 1925 ikke var ført til Bunds. Thi ellers udsætter vi os jo i Fremtiden for, at hver Gang et Erhverv kommer ud for alvorlige Vanskeligheder, vil man forlange dem afhjulpet ved Beklipning af Landets Mønt.

De husker alle, hvorledes Begivenhederne faktisk udviklede sig. I den første Uge fulgte Nationalbanken en Zigzagkurs, der absolut ikke var til Gavn for Danmarks Anseelse og Kredit i Udlandet. Allerede ved Guld-eksportforbudet den 22. September forlod Danmark i Virkeligheden Guldets og gik over til Papirfoden, og under Indtryk af de tilsvarende Begivenheder i Sverige og Norge fritoges Nationalbanken ved Loven af 29. September for at indløse sine Sedler. Jeg vil dog gerne gøre opmærksom paa, at det sikkert ikke var Rigsdagens Mening med denne Lov at binde den danske Krone hverken til Sterling eller til Dollars. Hensigten var utvivlsomt, at der skulde føres en henholdende Politik, der ikke foregreb noget m. H. t. Kronens endelige Skæbne.

At man da rent øjeblikkeligt valgte saa nogenlunde at følge Sterling, var meget naturligt. Thi derved

undgik man som sagt en skæbnesvanger Skærpelse af Landbrugets Krise. Men saa burde man ogsaa aabent og ærligt have erkendt, hvorfor man fulgte Sterling; det var ikke, fordi ydre Forhold ude i Verden tvang os dertil; vi gjorde det af egen fri Vilje, fordi vi ikke ønskede at øge Landbrugets Vanskeligheder.

Men paa den anden Side maatte man være klar over, at man kun kunde holde Spørgsmaalet om Kronens Fremtid aabent, ifald det lykkedes at bevare Pris- og Indtægtsniveauet her i Landet uændret. Fik Priserne og Indtægterne først Lov at stige, var Kronens Skæbne afgjort. En ny Deflation siden hen hverken vil eller kan det danske Samfund bære; der kan ikke een Gang til gennemføres en Kampagne for en »ærlig Krone«.

Det var derfor kun konsekvent, at Nationalbanken straks gjorde Skridt til at hindre Kreditudvidelse og Inflation her i Landet, og der fremkom ogsaa, som De husker, fra halvt eller helt officiel Side stærke Advarsler mod Prisforhøjelser. Men det varede jo ikke mange Dage, før Handelsministeren og Bankerne stillede en Lempelse af Kreditindskrænkningen i Udsigt, og betragter man Bankbalancerne for de forløbne Maaneder, viser det sig da ogsaa, at Nationalbanken har udvidet sin Kreditgivning ganske anseligt i disse Maaneder.

I denne Forbindelse vil jeg gerne advare Dem imod at lægge for stor Vægt paa Seddelmængdens Størrelse. Baade her og i England ser man ofte Bladene fremhæve, at Seddelmængden heldigvis ikke er steget, og at man derfor ikke behøver at nære Frygt for Kreditudvidelse og Inflation. Men saadan kan man ikke uden videre slutte. Nationalbankens Laan til de øvrige Banker udbetales jo ikke kontant i Sedler; de faar blot Beløbet godskrevet paa deres Konto i Nationalbanken og kan saa udvide deres Kreditgivning paa Basis af den »Kassebeholdning«, de derigennem erhverver sig — thi Indestaaende i Nationalbanken regnes jo af Bankerne med til »Kassen«. Seddelmassen stiger først i anden Om-

gang, naar Bankernes øgede Kreditgivning er begyndt at drive Priserne i Vejret. Sedlerne bruges jo overvejende i den daglige Detailomsætning, og den cirkulerende Seddelmasse vil derfor være afhængig dels af Detailpriserne, dels af Beskæftigelsesgraden; stiger Arbejdsløsheden, saa at der udbetales et mindre og mindre Beløb i Arbejds løn i hver Uge, ja saa kan Seddelmængden godt i Øjeblikket synke, selv om Nationalbanken samtidig udvider sin Kredit. Og det er efter alt at dømme netop det, der er sket i disse Maaneder.

Naar Erhvervslivet til Trods herfor har klaget over en stærk Kreditstramning, beror det dels paa, at Adgangen til at faa Kredit i Udlandet er blevet omtrent fuldstændig spærret, dels ogsaa paa, at Krisen har skabt en Række »fastfrosne Krediter«, saaledes at Banklaanenes »Omløbshastighed« er blevet mindre.

Konsekvensen af Kreditudvidelsen blev imidlertid, at Nationalbanken efterhaanden tømtes for fremmed Valuta. I det Øjeblik, vi forlod Guldet, var Bankens Stilling overfor Udlandet forholdsvis gunstig; den havde ret store Tilgodehavender i Udlandet og en betydelig Guldbeholdning. Men som jeg forklarede før, maatte den ogsaa være forberedt paa, at der vilde komme Mangel paa udenlandsk Valuta indenfor Erhvervslivet som Følge af Pundets Nedgang. De Sterlingbeløb, vor Eksport til England indbragte, steg ikke, og de kunde jo nu kun købe langt færre Dollars, Mark o. s. v. end før, og paa alle de øvrige Markeder mødte vor Eksport stadig større Vanskeligheder. Dertil kom, at Umuligheden af at opnaa udenlandske Laan nu tvang os til udelukkende at betale vor Import med vor Eksportvaluta, medens vi hidtil har plejet at faa et vist Tilskud af fremmed Valuta gennem Laantagning i Udlandet. Og samtidig fik vi, da vore allerede eksisterende udenlandske Laan væsentlig var i de Landes Valuta, som vedblivende er Guldløse, en øget Gældsbyrde, saaledes at Forrentningen og Af-

dragningen af disse ældre Laan nu lægger Beslag paa en større Del af vor Eksportvaluta end tidligere. Opgaven maatte derfor naturligt være gennem formindsket Kreditgivning eller paa anden Maade at faa Importen begrænset. Naar man nu i Stedet udvidede Krediten, skabtes der større Krav paa Nationalbanken fra de andre Bankers Side, Krav, der ogsaa kunde benyttes — og blev benyttet — til Køb af dens udenlandske Valuta. Resultatet blev derfor, at de øvrige Banker og deres Kunder i Løbet af et Par Maaneder tappede Nationalbanken saa tør for udenlandsk Valuta, at den saa godt som helt maatte gaa ud af Valutamarkedet, der jo endog et Øjeblik truede med at opløse sig i fuldstændigt Kaos. Saa længe Banken havde en Valutabeholdning at tage af, gik alt tilsyneladende rigtig godt. Thi saa længe man har Valuta nok, kan man sagtens fastholde Valutakurserne uden Hensyn til, hvilken Kreditpolitik man fører. Men heller ikke længere. Meningen med at holde en Reserve af Guld og fremmed Valuta er netop, at man skal have noget at tære paa, indtil Kreditpolitiken kan begynde at virke. Men her spiste man altsaa Valutabeholdningen op uden at bruge den kostbare Tid, og Følgen var, at vi nu igen maatte ind paa Valutarestriktionernes Skraaplan, skønt man ikke skulde synes, at de sørgelige Erfaringer fra Krigs- og Efterkrigsaaarene haade herhjemme og i Udlandet opfordrede til paany at slaa ind paa denne Vej.

Ganske naturligt drager man under Diskussionen nu om Pengepolitikens Maal og Midler Sammenligninger med den Situation, der forelaa, da Danmark sidste Gang havde Papirpenge under og efter Verdenskrigen. Derved vil man ogsaa opdage, at det dengang var de samme to Midler som nu, hvorom Striden stod, da det gjaldt om at opretholde eller forøge Kronens Værdi, nemlig Kreditindskrænkning og Importregulering (og ved Kreditindskrænkning tænker jeg altsaa baade paa Diskontoforhøjelse og ligefrem Kreditnægtelse eller Kre-

ditrationering). Jeg vil dog gerne gøre opmærksom paa, at der er visse afgørende Forskelligheder mellem Stillingen nu og Situationen i 1924, da man vilde føre Papirkronen tilbage til sin gamle Guldparitet. Dengang gjaldt det om at faa tvunget Priseniveauet nedad, medens det nu blot gælder om at holde det konstant; dengang ønskede man m. a. O. en Deflation, medens man nu blot ønsker at undgaa Inflation. Dette maa ganske naturligt gøre, at det Tryk, der nu ved Hjælp af Kreditpolitikken skulde være lagt paa det danske Erhvervsliv og først og fremmest naturligvis paa Importen, ikke behøvede at være nær saa stærkt som det, der var Tale om i 1924. Paa den anden Side maa man ved Bedømmelsen af Diskontoens Højde her i Landet i Forhold til Nabolandene ikke glemme, at Danmark stadig omend i aftagende Grad har været et Debitorland i Modsætning f. Eks. til Sverige og England. Vi har altsaa hidtil dækket en Del af vort Kapitalbehov i Udlandet. Naar vi nu ved den internationale Kredits Sammenbrud pludselig henvises til at klare os med vor egen Opsparing, maa det ganske naturligt have til Følge, at Renteniveauet stiger her i Landet, saaledes som det ogsaa er kommet til Udtryk f. Eks. i Telefonselskabets 6 pCt. Laan og i Borgerlaanet paa de $7\frac{2}{3}$ pCt.

Resultatet af den hidtil førte Kreditpolitik — eller Mangel paa Kreditpolitik — blev altsaa, at man i Slutningen af November gjorde et Forsøg med det andet Middel: Valuta- og Importreguleringen. Men ogsaa her lod man sig til en Begyndelse nøje med halve Foranstaltninger, og Resultaterne svarede derfor heller ikke til Forventningerne. Vi fik straks en Importregulering for nogle enkelte Luksusvarers Vedkommende — Likører f. Eks. —, men dens Betydningsløshed som Valutaforanstaltning lyste tydeligt ud af den Tale, hvormed den blev forelagt af Finansministeren. Det blev ogsaa med det samme fra den nationaløkonomiske Sagskundskabs Side fremhævet, at en saadan begrænset

Importregulering ikke nytter noget, naar den ikke støttes af Kreditindskrækning. Søger man f. Eks. at hindre Import af Champagne uden samtidig at begrænse Krediten, altsaa uden samtidig at formindske Befolkningens Købeevne, har man jo ingen som helst Sikkerhed for, at ikke de Penge, der hidtil blev brugt til Champagne, nu bliver benyttet til at købe andre udenlandske Varer for. Skal man virkelig holde Kronen oppe ved Hjælp af Importregulering, er der derfor ingen anden Udvej end at gaa til en omfattende Ordning, der regulerer hele Importen. Det er netop det skæbnsvangre ved dette Middel, at det ene Skridt drager det næste efter sig, indtil man ender i fuldstændig Statsformynderskab.

Vi fik ogsaa i November Maaned indført en Afleveringspligt for fremmed Valuta, og en Række Banker og Vekselerere autoriseredes til at drive Valutahandel. Men disse Banker og Vekselerere kunde vedblivende i alt væsentligt fordele Valutaen efter eget Tykke; vi fik m. a. O. over en Snes forskellige Valutacentraler, og det rummede selvfølgelig Fare for Vilkaarlighed. Hvem sikrede f. Eks., at de, der hidtil havde været Kunder andetsteds, fik lige saa god Adgang til at skaffe sig Valuta som de autoriserede Valutahandlers egne gamle Kunder? Eller hvem sikrede, at de knappe Valutaforraad fordeltes paa en passende Maade over Landet? I København klagedes der f. Eks. stærkt over, at Provinsbankerne, der jo faar en væsentlig Part af Landbrugets Sterling, kun gav de Portioner videre til Hovedstadsbankerne, som de ikke selv kunde afsætte; det hævdedes med Bestemthed, at det var langt lettere at skaffe sig Valuta i Provinsen end i København. Og naar man paabød, at alle disse Banker først og fremmest skulde sørge for Valuta til Indførsel af Korn, Kul og lignende vigtige Raavarer, ja at de ligefrem skulde nægte at afgive Valuta til Betaling for mindre nødvendige Varer, saa blev Følgen jo let, at Importørerne af disse mindre nødvendige Varer kom ind paa ad mere eller

mindre legitime Veje at skaffe sig Valuta u d e n o m Ban-
kerne. En Tid lang klarede de Importører, der ikke kunde
skaffe Valuta ad normal Vej, sig med at lade Sælgerne
i Udlandet trække Veksler paa sig og faa disse incasseret
gennem danske Banker. Men først i Januar søgte Hoved-
bankerne at spærre ogsaa denne Udvej ved at udsende
Meddelelse om, at saadanne Incassationer i fremmed
Mønt trukket paa danske Firmaer kun kunde ventes be-
sørget af Bankerne, naar de paagældende var i Stand til
selv at præstere den nødvendige Valuta.

Alle disse Bestemmelser og Restriktioner vakte selv-
sagt betydelig Uvilje i Udlandet, og der er næppe Tvivl
om, at de direkte bidrog til at øge Valuta-
knapheden her i Landet ved at gøre det omtrent
helt umuligt for danske Importører at opnaa eller be-
nytte den Kredit i Udlandet, som de sikkert ellers trods
alt stadig i mange Tilfælde havde kunnet regne med.

Resultatet af alle disse halve Reguleringsforanstaltning-
er blev da ogsaa, at Nationalbankens Valutabeholdning
yderligere sank, og da saa Tyskland i Midten af Januar
kom med sine drakoniske Foranstaltninger mod vor
Smørekspport, tog man ved Loven af 30. Januar
Skridtet fuldt ud og indførte en Valutacentral og
en altomfattende Importregulering samtidig
med, at man bebudede ny Lempelser i Kredit-
politiken. Efter mere end fire Maaneders Vaklen
syntes man altsaa endelig at have truffet sit Valg mellem
de to Midler til Kronens Opretholdelse.

Det maa indrømmes, at den nu gennemførte Ordning
er mere konsekvent end de halve Forholdsregler,
den afløste. Men at den paa den anden Side vil medføre
overordentlig store administrative Vanskelig-
heder, er vi allerede ved at faa en Forsmag paa i disse
Dage. Omfattende Undersøgelser og streng Kontrol vil
være nødvendig, om det skal lykkes at hindre Misbrug
og sikre en ligelig Behandling af alle. Men man kan na-
turligvis ikke paa Forhaand helt benægte Muligheden af,

at det kan lykkes at gøre Ordningen effektiv. Jeg vil derfor heller ikke benægte, at det kan lade sig gøre at holde Kronen i en bestemt Kurs ved Hjælp af et Valuta-diktatur som det, vi nu har gennemført her i Landet. Men jeg vil gerne fremhæve, at enhver Lempelse i Kreditpoli-tiken eo ipso øger Vanskelighederne for Valutaordnin-gen ved direkte eller indirekte at øge Efterspørgselen ogsaa efter udenlandske Varer. I det hele taget er der jo den afgørende Forskel mellem Kreditindskrænkning og Importregulering, at medens Kreditbegrænsningen tenderer mod at holde Priserne nede, saa virker Im-portbegrænsningen i Retning af stigende Priser. Saa længe de allerede eksisterende Lagre stræk-ker til, vil Priserne maaske nok blive holdt saa nogen-lunde uforandret. Men naar Lagrene slipper op, og der kun tillades en mindre Import end den sædvanlige — og den, der svarer til Efterspørgselen her i Landet —, ja saa kan Markedet kun komme i Ligevægt ved en højere Pris, der afskærer de mindre betalingsdygtige Efterspørgere. Forsøger man at hindre de Handlende i paa denne Maade at skaffe sig en ublu Fortjeneste ved at paabyde Maksimalpriser, der kun levner normal Avance, vil vi genopleve det fra Krigen velkendte Syn af lange Kø'er udenfor Butikerne, og saa bliver det altsaa ikke de mest velstillede, men i Stedet de mest morgenduelige, der faar Varerne. Vil man sikre, at alle faar deres ligelige Andel i de begrænsede Tilførsler, maa man gaa til Ratione-ring. Det er altsaa de Fremtidsperspektiver, vi nu maa regne med, ifald det skal lykkes at fastholde Pris- og Indtægtsniveauet og derigennem holde Spørgsmaalet om Kronens Fremtid aabent.

Gang paa Gang fremhævede Nationaløkonomerne i Aarene efter Krigen, at alle direkte Indgreb med det For-maal at forbedre Handelsbalance og Vekselkurser var at betragte som Forsøg paa at kurere Sygdommens Symp-tomer i Stedet for Sygdommen selv. At Vekselkurser og Handelsbalance udviklede sig i ugunstig Retning, var

blot et Symptom, et Tegn paa den manglende Balance i vort økonomiske Liv, paa den forrykkede Ligevægt mellem Pris- og Indtægtsniveauet her og i andre Lande. Og nu som dengang tror jeg, at det mest rationelle vilde være at gaa direkte løs paa disse fundamentale Forhold. Jeg ved udmærket vel, at Kreditbegrænsning er et ubehageligt og ubarmhjertigt Middel, og det er derfor let forstaaeligt, at det ikke bliver populært. Men naar Modstanderne af Kreditbegrænsningen nu vil hævde, at det ved Hjælp af Valutacentral, Valutaattester, Importregulering og Priskontrol er muligt at faa det økonomiske Liv til at fortsætte sin Gang saa nogenlunde uforstyrret, saa turde det dog være et Spørgsmaal, hvilket af de to Midler, der er mest indgribende, vilkaarligt og utaaleligt.

Men forøvrigt er det jo ikke saaledes, at de to Midler nødvendigvis udelukker hinanden. Under de nuværende Forhold, hvor Nationalbankens Valutabeholdning er skrumpet saa stærkt ind, vil en vis Sortering af Valutakravene utvivlsomt kunne støtte Kreditpolitikken. Under Papirvaluta maa man være forberedt paa Spekulation i Valutakursernes Bevægelser i et ganske andet Omfang end under Guldfod, og naar Seddelbankens Valutabeholdning da ikke er saa stor, at den formaar at sætte ind overfor spekulative Indgreb, kan en vis Regulering af Kravene om fremmed Valuta være et gavnligt Supplement til Kreditbegrænsningen.

Jeg er heller ikke blind for de Muligheder, en Valuta- og Importregulering frembyder i handelspolitisk Henseende til Begunstigelse eller Genering af Samhandelen med ganske bestemte Lande — og det er maake her, man til syvende og sidst skal søge hele Ordningens Tyngdepunkt —, men jeg finder det paa den anden Side ikke uden Betænkelse, at Rigsdagen ved Loven af 30. Januar fuldstændig har fraskrevet sig enhver Indflydelse paa vor Handelspolitik og helt lagt dens Førelse i Hænderne paa de 3 Mænd, der forestaar Valutacentra-

lens Ledelse. Thi det er jo dem, der bestemmer, hvad der maa indføres til Danmark og hvad ikke.

Specielt med Henblik paa Landbruget vil jeg gerne fremhæve, at naar man nu vil slaa ind paa en mere liberal Kreditpolitik, kan man maaske nok dermed i Øjeblikket gavne de nuværende Besiddere, for saa vidt som de da lettere faar Lov at blive siddende paa deres Ejendomme, men samtidig maa en saadan Kreditpolitik, der hæver Priser og Omkostninger her i Landet, yderligere forringe Landbrugets Rentabilitet, og den fører derfor let til, at de paa-gældende blot synker dybere og dybere i Gæld. Ud fra de Krav om Tilpasning, der i de sidste Aar har lydt saa stærkt fra visse Kredse, maatte man jo snarere ønske en Fortsættelse og Skærpelse af Kreditstramningen. Naar man har talt om, at der eksisterer to Prisniveauer her i Landet, et for Landbruget og et andet og højere i Byerne, og forlangt dem bragt i Overensstemmelse med hinanden, saa burde Konsekvensen jo være, at man ved fortsat Kreditindskrænkning trykkede Byernes Prisniveau nedad; thi Landbrugsvareernes Priser er vi jo ikke selv Herre over. Hvis man nu i Stedet lempet Krediten, betyder det i Virkeligheden en Opgivelse af Tilpasningspolitikken; men det er jo ogsaa tænkeligt, at dens ivrigste Talsmænd har ændret deres Opfattelse noget, efterhaanden som Tvangsauktionernes voksende Antal har bragt dem til Erkendelse af, at denne Tilpasning kun kan naas over en alvorlig Krise, som ikke gør Holdt udenfor Landbrugets Dør, men tværtimod vil drive mangfoldige Landmænd fra Hus og Hjem. Vi har i de sidste Maaneder stadig levet i Haabet om, at før eller senere maatte vore Landbrugsvare stige i England; men ifald vi nu gennem Kreditudvidelse hæver vort indenlandske Prisniveau, vil De forstaa, at der skal en endnu stærkere Stigning til i England end ellers for at genoprette Ligevægten i vort økonomiske Liv saaledes, at vi vedblivende kan fastholde den nuværende Sterlingkurs.

Hvis England i Dag vendte tilbage til Guldet, vilde Danmark med de øjeblikkelige Priser paa vore Landbrugsprodukter staa overfor et meget vanskeligt Valg: Holdt vi fast ved den gamle Paritet overfor Sterling, maatte vi have de øvrige Priser herhjemme bragt ned, altsaa imødese en ny Deflationsperiode, og kun en Nedskrivning af Kronen i Forhold til Pundet (Fixering af Sterlingkursen f. Eks. ved 20,00 i Stedet for 18,16) kunde tillade os at bevare det nuværende Priseniveau her i Landet. Deri kommer netop den føromtalte Forringelse i Danmarks Stilling i det internationale Byttesamkvem til Udtryk, og den kan som sagt ingen dansk Valuta- og Kreditpolitik, men kun en Prisopgang i Udlandet afhjælpe. Spørgsmaalet er da — hvis vi i k k e ønsker Kronen forringet i Forhold til Sterling —, om vi tør gøre Regning paa en saa stærk Prisstigning paa vore Landbrugsvarer, at vi kan tillade os en yderligere Højnelse af vort allerede i dette Øjeblik for høje indenlandske Priseniveau. Og skulde der virkelig indtræde en saadan stærk Stigning i Priserne paa Landbrugets Produkter, vilde det i Virkeligheden være mere konsekvent at skride til en Nedsættelse af Kursen paa Dollar og Sterling. Kun derved kunde man for Alvor holde Spørgsmaalet om Kronens Fremtid aabent. Thi — som jeg nævnte før — har Pris- og Indtægtsniveauet først faaet Lov at stige her i Landet, er Kronens Skæbne dermed besejlet.

Vi maa derfor gøre os klart, at den Kreditpolitik, vi nu slaar ind paa, drager Konsekvenser efter sig for Kronens Stilling i Fremtiden. Som jeg flere Gange har betonet, er det under Papirfod i sidste Instans Landet selv, og det vil jo sige dets Seddelbank, som gennem sin Diskonto- og Kreditpolitik bestemmer Valutaens Værdi. Det er jo i Grunden ogsaa soleklart, at det, der i det lange Løb bestemmer, hvor meget Udlandet vil give for danske Papirkroner, maa være, hvor meget man kan købe for dem her i Landet, og det afhænger jo netop af vort Pris-

niveaus Højde, som igen beror just paa Bankernes større eller mindre Kreditgivning.

Og vi maa endvidere være klar over, at hvis det nu lykkes at gøre Valutaordningen effektiv og gennem en kunstig Tilpasning af Udbud og Efterspørgsel holde Priserne paa Sterling og Dollars fast paa det nuværende Niveau, saa har man ikke længere i disse Valutakurser noget Kriterium paa Kreditpolitikens Forsvarlighed. Hidtil har det været saaledes, at en for stærk Udvidelse af Krediten her i Landet gav sig Udslag i stigende Kurser paa udenlandsk Valuta. Naar man nu fixerer de øjeblikkelige Kurser gennem Regulering af Importen, maa man altsaa søge et andet Kriterium for, hvor megen Kredit danske Banker kan forsvare at yde, og det maa ganske naturligt blive Priseniveaus Højde, idet det som sagt er dette, der bliver bestemmende ogsaa for Kronens internationale Værdi, naar man engang i Fremtiden igen vender tilbage til et frit Valutamarked. Det er derfor ikke rigtigt at sige, at naar vi nu har fixeret Kronens Kurs ved Valutaordningen, kan man uden Fare for Valutaen udvide Krediten her i Landet. Thi selv om man maaske i Øjeblikket kan holde Kronen i en bestemt Værdi ved Hjælp af en altomfattende Valuta- og Importregulering, kommer man ikke udenom, at det i det lange Løb alligevel bliver Kreditpolitikken, som afgør Kronens Fremtid. Det er heller ikke rigtigt, at det blot er Anvendelsen af Krediten, det kommer an paa; man har jo villet paastaa, at blot man begrænser Kreditgivningen til Importen, kan man roligt udvide Krediten til den hjemlige Produktion; men som Erfaringen Gang paa Gang har vist, lader det sig ikke gøre paa denne Maade at reservere Bankkrediten for ganske bestemte Formaal; har Bankerne først udvidet deres Laangivning, vil Forøgelsen af Købekraften øve sin Indflydelse ud over det hele Samfund og derigennem ogsaa — indirekte — øge Efterspørgslen efter Importvarer. Uanset hvilken Anvendelse man i første Omgang giver

Bankernes Kredit, bliver det derfor Kreditgivningens Omfang, som bliver afgørende for Kroneværdien.

Det er under disse Forhold af den allerstørste Betydning at faa slaaet fast, hvor Ansvar for Pengepolitikken i Øjeblikket ligger. Thi den hidtidige uklare Situation fører let til, at der overhovedet ikke bliver ført nogen konsekvent Pengepolitik her i Landet. Og det kan faa skæbnesvangre Følger. Den Mangel paa Fasthed, vor Pengepolitik hidtil har lidt under, og den almindelige Usikkerhed, dette har fremkaldt, var f. Eks. sikkert en medvirkende Aarsag til den tilspidsede Situation paa Arbejdsmarkedet. Ingen af Parterne anede, i hvilken Retning Udviklingen vilde gaa, og begge søgte derfor ganske naturligt at gardere sig mod alle Eventualiteter. At Arbejdsgiverne ønskede Lønnen tilpasset efter Danmarks øjeblikkelige forringede Stilling i det internationale Byttesamkvem, var i og for sig kun konsekvent, men lige saa naturligt var det, at Arbejderne frygtede de stigende Leveomkostninger, der vil følge, ifald en liberal Kreditpolitik tillader en yderligere Forringelse af Kroneværdien. For mit Vedkommende er jeg ikke i Tvivl om, at det er Handelsministeren, som nu har Ansvar. Thi naar han ifølge Loven af 29. September 1931 skal være bestemmende ikke blot m. H. t. selve Handelen med fremmed Valuta, men ogsaa over »de dermed i Forbindelse staaende Forhold«, kan dette kun betyde, at han maa have det afgørende Ord vedrørende Bankens Seddeludstedelse, Diskontofastsættelse og Kreditpolitik i det hele taget. Thi det er som lige nævnt dette, der i det lange Løb bliver bestemmende for Valutakurserne.

Denne Ordning maa naturligvis ses paa Baggrund af den Politik, Nationalbanken førte forrige Gang, Danmark havde Papirfod, 1914—27. I Betragtning af de skæbnesvangre Fejl og Undladelser, der dengang blev begaaet, er det forstaaeligt, at man ikke paany turde betroe Nationalbanken paa egen Haand at administrere en

Papirkrone. Men lige saa klart er det, at det kan være farligt at lægge Ledelsen af Landets Pengevæsen i Hænderne paa en Minister, der ikke kan forudsættes at besidde særlig bankpolitisk Indsigt, og som i Kraft af sin Stilling i særlig Grad vil være udsat for Pres fra bestemte Partier, Befolkningsklasser eller Erhverv. Maatte man da have lært af Krigsaarenes Erfaringer, saaledes at den Kreditpolitik, der nu skal føres, ikke kommer til at gaa paa bedste Beskub, men maalbevidst tager Sigte paa at bevare vor Frihed til at træffe endelig Afgørelse af den danske Krones Fremtidsskæbne den Dag, vi faar at vide, hvad England vil.

Jakob Hansen, Forsinge.

(Født 3. Februar 1849 — død 2. Marts 1932).

I en Alder af 83 Aar er fhv. Gaardejer *Jakob Hansen*, Forsinge, afgaaet ved Døden den 2. Marts efter kun faa Dages Sengeleje. Han bevarede trods sin høje Alder et næsten usvækket Helbred og besad indtil det sidste en varm Interesse for alt vedrørende Landbrugets Udvikling paa alle de Omraader, hvor han selv gennem mere end et halvt Aarhundrede havde ydet et bety-

deligt og fortjenstfuldt Arbejde.

Jakob Hansen var født den 3. Februar 1849 i Tingved ved Holbæk og kom ret tidligt ind under Landhusholdnings-selskabet som Landvæsenlærling, hvorefter han i nogle Aar virkede ved det praktiske Landbrug, indtil han efter et Ophold paa Hindholm Højskole og senere paa Tune Landboskole i en ret sen Alder kom ind til Landbohøjskolen, hvorefter han 28 Aar gammel tog Landbrugs-eksamen i 1877. Mellem hans Læsekammerater ved Landbohøjskolen var bl. a. den senere Forstander for Landbrugs- og Mejeriskolen paa Ladelund, *Niels Pedersen*, og det var maaske ikke uden Paavirkning fra denne hans gode Ven, at Jakob Hansen efter at Par Aars Lærer-

virksomhed ved Karise Højskole og Tune Landboskole i 1879, samme Aar som Niels Pedersen kom til Ladelund, besluttede sig til at overtage *Faurbogaard Landboskole* ved Jyderup, som var oprettet i 1876. Her virkede Jakob Hansen i en halv Snes Aar; de sidste 8 Aar i Samarbejde med den senere Forstander for Tune Landboskole, *I. Brink Lassen*, og i nogle Aar havde han ogsaa Brødrene *Hans Appel* og *Axel Appel* som Medarbejdere; men i 1888 opgav han sin Skolevirksomhed og flyttede til Forsinge, hvor han allerede i 1886 havde købt en større Bondegaard.

Paa denne Ejendom, hvor Jakob Hansen boede i over 30 Aar, falder hans Hovedvirksomhed. Han drev her et godt, tidssvarende Landbrug, havde en god Besætning og var en af de første, som anskaffede en Centrifuge til Hestekraft, som han benyttede i flere Aar, før han gik ind i det stedlige Mejeri. Allerede samme Aar, som Jakob Hansen flyttede til Forsinge, fik han oprettet en lokal Landboforening for Kalundborg og Omegn, og han var denne Forenings interesserede og dygtige Formand indtil 1914. Men ikke alene paa Kalundborgegnen blev Jakob Hansen en kendt og meget benyttet Mand. Allerede i 1883 var han som Amsrepræsentant bleven Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse, og 2 Aar senere, i 1885, valgtes han ind i Holbæk Amtsråd, hvor han sad til 1892. I 1894 var han Medstifter af Agrarforeningen og valgtes straks til Formand i den sjællandske Afdeling af denne. I 1897 var han en ivrig Tilhænger af Oprettelsen af det sjællandske Planteavlsudvalg og blev ved Starten valgt ind i dette; i 1900 blev han tillige Medlem af Bedømmelsesudvalget for hele Markbrug paa Sjælland og virkede i disse to Udvalg med Interesse og Dygtighed indtil 1907. Omkring Aarhundredskiftet var han ivrig for Oprettelsen af Øernes Andelselskab for Indkøb af Foderstoffer, med hvilken Organisation han bevarede Forbindelsen, indtil han solgte sin Ejendom i Forsinge i 1917. Ligeledes var han i mange Aar, fra 1888—1912,

Branddirektør i Østifternes Brandforsikring, foruden at han gennem Aarene havde et stort Antal lokale Hverv.

I alle de her nævnte Stillinger udførte Jakob Hansen gennem Aarene et stort og fortjenstfuldt Arbejde. Han var i Besiddelse af en meget betydelig Arbejdskraft og besad dertil en ikke helt almindelig Forhandlingsevne, der hjalp ham over adskillige Vanskeligheder. Paa Kalundborgegnen vil Jakob Hansens Navn og Virksomhed blive bevaret i Taknemlighed; men ogsaa uden for denne Egn er der Grund til at mindes hans store og omfattende Arbejde til Landbrugets Fremme.

O. H. Larsen.

Frederik Rasmussen.

Hfv. Landbrugsminister *Frederik Rasmussen*, Harrisburg, Pensylvanien, er fornylig afgaaet ved Døden i en Alder af 55 Aar. Han var født paa Gaarden Østerheden i Øster Hassing Sogn i Vendsyssel den 18. Juli 1876; efter overstaaet Præliminæreksamen beskæftigede han sig ved Landvæsen, indtil han i 1899 udvandrede til Amerika. I 1901 blev han optaget paa Iowa State College, hvor han gennemgik et 4-aarigt Landbrugskursus, hvorefter han blev Lærer og senere Professor i Mejeribrug. I Aarene 1919—24 var han Landbrugsminister i Staten Pensylvanien.

Fred. Rasmussens administrative og organisatoriske Evner værdsattes højt inden for Landbrugets og Mejeribrugets Organisationer, og han var da ogsaa blandt de ledende ved Afholdelsen af den internationale Mejerikongres i Staterne i 1923. Ved Mejerikongressen i Fjor i København, hvori Fred. Rasmussen deltog, forelagde han en Afhandling om Flødeisindustrien i De forenede Stater, et Felt, han særlig virkede paa i de senere Aar. Hans store Dygtighed og Energi, der førte ham til de fremragende Poster, han opnaaede, har virket til Ære for hans Fædreland og til stor Nytte for den Nation, han tjente.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 18. December 1931.

(Sluttet).

4. Fremlæggelse af forrige Aars Regnskab.

Forpagter *Sonne*: Regnskabet for Regnskabsaaret 1. April 1930—31. Marts 1931 har i Dag været forelagt Bestyrelseraadet med Revisorernes Bemærkninger. Revisorerne har fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og Bestyrelsesraadet gav enstemmig Decharge for dette.

5. Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed.

Forpagter *Sonne*: Hvad Landhusholdningsselskabets litterære Virksomhed angaar, kan meddeles, at det — som bebudet ved forrige Generalforsamling — i Slutningen af December i Fjor udgav en samlet Indholdsfortegnelse vedrørende »Tidsskrift for Landøkonomi« for Aarene 1899—1930, der udkom som 13. Hefte af Tidsskriftet for 1930.

Siden Tidsskriftet begyndte at udkomme under dets nuværende Navn i 1831, er der i alt udkommet 4 saadanne samlede Indholdsfortegnelser, nemlig i 1866, 1881, 1899 og nu ved Udgangen af 1930.

Endvidere har Selskabet ved Hjælp af et Tilskud fra Staten udgivet en ny Udgave paa Tysk af »Kort Oversigt over det danske Landbrug« nærmest til Brug for »Landøkonomisk Rejsebureau« til Uddeling blandt de Udlændinge, der henvender sig til Bureauet om Oplysninger om danske Landbrugsforhold. I Aaret 1929 udgav Selskabet en ny Udgave af Oversigten paa Engelsk.

Udover disse Skrifter har Selskabet ikke i indeværende Aar udgivet noget Skrift, men jeg skal erindre om, at i Fjor udgav Selskabet to Bøger, nemlig et Skrift om »Fremskaffelse og Bedømmelse af Vand til Mejerier og Land-

brug« og en ny omarbejdet og udvidet Udgave af »Vejledning for Landvæsenselever«.

Selskabet havde haabet i Løbet af 1931 at kunne udgive den Specialfortegnelse over dansk Landbrugslitteratur, som udarbejdes af Statskonsulent *K. Hansen*, men det har ikke kunnet lykkes.

Foruden »Tidsskrift for Landøkonomi« har Selskabets Medlemmer i Aar som sædvanlig modtaget »Landøkonomisk Aarbog« og Aarsberetningen, ligesom ca. 100 Medlemmer har gjort Brug af Adgangen til gennem Selskabet at modtage »Tidsskrift for Planteavl« til en Pris af 4 Kr. for et Aar (Abonnementsprisen er ellers 10 Kr.). Til den nedsatte Pris af 1 Kr. 25 Øre kan Medlemmer, der maatte ønske det, endvidere hos Statskonsulent *W. A. Kock* købe dennes »Haandbog i Fjerkræavl«, der ellers koster 3 Kr. 50 Øre pr. Eksemplar.

Som bekendt udgiver Selskabet en Serie Landbrugs-Regnskabsbøger. Disse Bøger, der begyndte at udkomme i Aaret 1913, bestaar af Kassebog, Hovedbog, Besætningsregnskab og Arbejdsregnskab og sælges gennem Boghandelen, men kan ogsaa med Rabat faas direkte i Selskabet, naar de tages i Partier paa mindst 10 Sæt (alle 4 Bøger). Det nedsatte Regnskabsudvalg foretog i Efteraaret 1927 en Revision af samtlige Regnskabsbøger og foreslog forskellige Ændringer i disse, som er indført i de senere Oplag. Regnskabsbøgerne har i Aarenes Løb vundet ret stor Udbredelse, saa de efterhaanden alle er udkommet i 10—12 Oplag. I indeværende Aar er saaledes 12. Oplag af Hovedbogen udkommet.

Med Udgangen af 1931 udløber Fristen for Indsendelse af Besvarelser paa to af de af Selskabet udsatte Prisopgaver, nemlig om Bekæmpelse af Agertidslen og om Metoder til Bestemmelse af Jordernes Kali- og Fosforsyretrang. Saafremt der ved Fristens Udløb er indkommet tilfredsstillende Besvarelser paa disse to Prisopgaver, vil de antagelig blive udgivet som Skrifter fra Selskabet i Løbet af næste Aar. Endvidere har Selskabet løbende den i December Maaned 1929 udsatte Prisopgave vedrørende Undersøgelse af Aarsagerne til Kartofflers Mørkfarvning efter Kogning. Fristen for Indlevering af Besvarelser paa denne Prisopgave udløber den 31. December 1933.

Der blev i Vinteren 1931 afholdt 5 Foredrag i Selskabet, nemlig af Godsejer *A. C. Duborg*, Forstander *N. Bredkjær*, Forsøgsleder *N. Esbjerg*, Forstander *J. Petersen-Dalum* og Professor *K. A. Bondorff*. For Vinteren 1932 er planlagt følgende Foredrag:

Onsdag den 13. Januar: Statskonsulent *Aug. Kjær* om »Hesteholdet, dets Betydning og nuværende Stilling«; den 27. Januar: Professor *O. H. Larsen* om »Produktionens Omfang og Rentabilitet i danske Landbrug af forskellig Størrelse«; den 10. Februar: Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard* om »Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar«; den 24. Februar: Forstander *J. C. Overgaard* om »Landbrugskrisen«, og den 9. Marts: Generalsekretær *A. Høgsbro Holm* om »Handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter«.

Efter Henstilling paa Bestyrelsesmødet den 1. Juli i Aar har Præsidiets gennem »Landbrugets Radioudvalg«, hvori Selskabet er repræsenteret, rettet Henvendelse til Statsradiofonien om at faa Selskabets Foredrag eller dog nogle af disse udsendt gennem Radioen. Fra Radioudvalget har Selskabet imidlertid faaet Meddelelse om, at Statsradiofoniens Driftsledelse har meddelt, at den ikke vil kunne imødekomme det fremsatte Ønske, da den ikke i større Omfang, end det allerede er sket, tør belaste Statsradiofoniens Program med Foredragsserier vedrørende Landbruget.

Paa Opfordring af Selskabet har Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* skrevet den landøkonomiske Artikel til Universitetsalmanaken for 1932, nemlig om Bekæmpelse af Plantesygdomme, og til Almanaken for 1933 er det paa Bestyrelsesmødet i Dag vedtaget at rette Anmodning til Professor *O. H. Larsen* om at skrive om Regnskabsføring i Landbruget, en Anmodning, som vi allerede nu véd, Professor Larsen vil efterkomme.

Hvad den Del af Statskonsulentvirksomheden angaar, som sorterer under Selskabet, er intet særligt at bemærke. Selskabet har som i de foregaaende Aar for Landbrugsministeriet udarbejdet Finanslov-Budgettet for Statskonsulenternes Lønninger m. v., Rejseudgifter og Kontorholdsudgifter, samt gennemgaaet og revideret Statskonsulenternes indsendte Regninger over Rejseudgifter m. v. og gennem Landbrugsministeriet foranlediget Beløbene anvist. Som sædvanlig er der i September Maaened i Aar afholdt Møde mellem Præsidiets og Statskonsulenterne for Drøftelse af forskellige Spørgsmaal af Interesse for Konsulenterne og for Landbruget i Almindelighed.

Ligesom i en Række af Aar har Selskabet ogsaa i Aar forestaaet Ordningen af det Konsulentmøde, som »Foreningen af danske Landbrugskonsulenter« ved Hjælp af Midler fra Landbrugslotteriets Overskud afholdt paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole den 19.—21. Februar. Der er ligeledes bevilget Konsulentforeningen et Tilskud af 4000 Kr. for næste Aar

fra Landbrugslotteriet til Afholdelsen af et Konsulentmøde i 1932, og Udvalget vedrørende Tilrettelæggelsen af Konsulentmøderne har holdt sit første forberedende Møde i Begyndelsen af denne Maaned, hvor det vedtoges at afholde Konsulentmødet den 18.—20. Februar.

Angaaende de af Selskabet nedsatte Udvalg skal jeg meddele, at der i det forløbne Aar er nedsat et Udvalg vedrørende Kvægavlfsforsøg, men herom vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Selskabet har som sine Repræsentanter i Landbrugsrådet genvalgt Forstander *H. J. Rasmussen* og Forpagter *Chr. Sonne*, og til Repræsentant i Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde genvalgt Forstander *N. Bredkjær*. Angaaende de af Bestyrelsesrådet foretagne Valg er der allerede givet Meddelelse under Dagsordenens Punkt 2.

I 1931 har Selskabet modtaget et Tilskud af 1000 Kr. fra Carlsen-Langes Legatstiftelse som Hjælp til Dækning af Udgifterne til Prisopgaven vedrørende Undersøgelse af Aarsagerne til Kartofflers Mørkfævning efter Kogning.

Hvad angaar Uddelingen af Understøttelser af de af Selskabet administrerede Legater er der af Etatsraad *Harald Holmes* og *Hustrus, Chr. Schmidt* til *Vibygaards* og Forpagter *Bokelmanns* Legater samt *Sjællands Stifts Brandforsikringsfond* uddelt ialt ca. 45,000 Kr. til 89 trængende Kvinder og Mænd af Landbostanden. Endvidere er der af *Proprietær J. H. Holms* og *Jægermester, Forpagter Frants Skovs* Legater i 1931 uddelt ialt ca. 6000 Kr. i 28 Understøttelser til unge Landmænds Videreuddannelse og af *Købmand Jørgen Sørensens* og *Hustrus Legat* 1000 Kr. i 8 Understøttelser til unge Mænd og Kvinder af Handels-, Haandværker- og Landbostanden til deres Videreuddannelse. Forsøgsleder *L. Helwegs* Mindelegat er i Aar tilstaaet Assistent, Landbrugskandidat *Niels Aage Sørensen*, København, med 800 Kr. til en Studierejse til Sverige, Tyskland, Holland og Frankrig med det Formaal at studere Arbejdsmetoder vedrørende Forædling af Foderroer og Sukkerroer. Af Midler fra *Grosserer G. Buscks* Legat har Selskabet endvidere uddelt 2 Ærespræmier, 1 for Smør og 1 for Ost, ved Lands-Mejeriudstillingen i København i Juli Maaned 1931. Ærespræmierne blev i Form af 2 Sølvbægre med Diplomer ved nævnte Udstilling tildelt Mejeribestyrer *A. Beck*, Bøvling Andelsmejeri pr. Bøvlingbjerg, for Smør og Mejeribestyrer *O. J. Madsen*, Meje-

riet Madebjerggaard pr. Tranebjerg, for Ost. Om uddelte Understøttelser af Fond til Landmænds Uddannelse, Uddelingen af Hædersbelønninger for Landboflid og Duelighedsmedailler samt Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse. Renterne af de Midler, der i sin Tid er stillet til Selskabets Raadighed af Konferensraad W. A. Hansen, er i Aar for første Gang af den femaarige Periode af 1931/32—1935/36 tilsendt Det kgl. Selskab for Norges Vel til Gavn for Finmarken.

De øvrige af de Legater, der er henlagt under Selskabet, er ikke uddelt i Aar, idet Renterne af de mindre Legater opspares i en Aarrække, før de uddeles.

Af de Midler, som af Julius Skrikes Stiftelse stilles til Raadighed for Selskabet, er der i Aar uddelt bl. a. følgende Understøttelser: Udvalget for Afholdelse af Kursus i Maskinbrug for Landmænd 400 Kr., Foreningen af danske Landbrugsblade til Studierejser for Foreningens Medlemmer 500 Kr. og til et sønderjyds Udvalg til Fremme af dets Oplysningsarbejde 400 Kr. Der er endvidere af disse Midler uddelt Understøttelser til Selskabets veludtjente Landvæsenlærlinge og Husholdnings-elever.

Selskabet har ydet Arkitekt Carl Nissen en Understøttelse paa 100 Kr. til Hjælp til Dækning af Udgifterne ved hans Foredragsvirksomhed i Sverige vedrørende bl. a. dansk Landbrug.

Til en Indsamling i Foraaret 1931 til en Mindesten paa Søvind Kirkegaard for afdøde Redaktør J. Pedersen-Bjergaard har Selskabet ydet et Bidrag af 100 Kr. Som bekendt oprettede Redaktør Pedersen-Bjergaard i 1913 et Legat paa 10,000 Kr. under Selskabet og bestemte, at dettes Renter skulde anvendes til Præmier for særlig fremragende Virksomhed paa Landbrugsbinæringernes Omraade, og hvert Efteraar uddeler Selskabet Præmier — særlig til Fjerkræavlere — af dette Legat.

Hvad Selskabets Lærlingeinstitution angaar, er der til Maj Skiftetid i Aar antaget 7 Landvæsenlærlinge til større Gaarde og 1 til Bøndergaarde, og til November blev antaget 6 Landvæsenlærlinge til større Gaarde og 2 til Bøndergaarde. Med de til henholdsvis Maj og November omflyttede Lærlinge har Selskabet for Tiden ialt 42 Lærlinge.

Selskabet har i Sommer tilsendt saavel dets Lærlinge som dets Læresteder en ny Udgave af Vejledning i Landvæsenlærlingenes Dagbogsføring; denne Vejledning er en revideret Udgave af den fra 1890erne foreliggende Vejledning, og Revisionen er velvilligst foretaget af Forstander J. J. Hansen

og Inspektør *H. Froberg* med Bistand af Forstander *N. Bredkjær*.

Af Husholdningselever blev der til Maj i Aar antaget 1 og til November 3. For Tiden har Selskabet ialt 11 Husholdningselever.

Om Landøkonomisk Rejsebureau's Virksomhed og Arbejdet for at fremme Afsætningen af dansk Sædefrø til Udlandet vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Selskabet har som sædvanlig besvaret en Del Forespørgsler fra Institutioner i Ind- og Udland, ligesom det fra Ministeriet har modtaget Sager til Erklæring, bl. a. vedrørende en Del Anmodninger fra Udlandet om Oplysninger om danske Landbrugsforhold m. m.

6. Selskabets Boligforhold.

Professor *L. Frederiksen*: Siden sidste Generalforsamling er der sket det, at Selskabet paa Grund af Opsigelse skal fraflytte dets nuværende Lokaler i Forsikringsselskabet »Danmark«s Bygning. Fra Landhusholdningsselskabets Side havde man meget gerne ønsket at blive boende i hvert Fald i nogle Aar paa Vestre Boulevard 34, men det har desværre ikke hidtil vist sig muligt at faa Lejemaalet for de nuværende Lokaler forlænget udover Oktober Flyttedag 1932. Selskabet staar altsaa nu for tredie Gang siden dets Oprettelse over for at skulle flytte. I 114 Aar — fra 1770 til 1884 — havde Selskabet Kontor og Arkivlokaler i denne Bygning (Prinsens Palæ), saa vidt jeg har forstaaet, i nogle Værelser, der ligger oven over Mødelokalet; men da Christiansborg brændte, maatte Selskabet fraflytte disse Lokaler og flyttede ned til Ved Stranden Nr. 14, hvor Selskabet boede i 19 Aar (1884 til 1903), derefter flyttede det ind i den Fløj af Forsikringsselskabet »Danmark«s Bygning, som blev særlig indrettet til Kontorlokaler for Selskabet, og dér har det nu været i 28 Aar. I Anledning af Opsigelsen og den forestaaende Flytning har Spørgsmaalet om Erhvervelse af egen Bygning for Selskabet været optaget til Drøftelse. Mulighederne er undersøgt dels for at erhverve en allerede færdig Bygning, dels for at opføre en ny Bygning. Ogsaa er det undersøgt, om det var muligt ved Leje at skaffe Selskabet Lokaler svarende til dets Virksomhed, Tradition og Økonomi. Endnu foreligger der ikke noget endeligt Resultat, og paa det Budgetforslag, som er omdelt paa de Herrers Pladser, og som vil blive drøftet under et senere Punkt paa Dagsordenen, er der ikke opført særlige Udgifter i Anledning af den forestaa-

ende Flytning. Hvis der bliver Tale om at opføre egen Bygning til Selskabet, er det Tanken dertil at anvende først og fremmest Byggefondets Midler; desværre er de ikke saa store nu som den Gang, da Præsidiets først drøftede Mulighederne for at bygge. Byggefondet er oprettet i 1885 af en af de daværende Præsidenter, Gehejmeraad *E. Tesdorpf* fra Ourupgaard, idet han som Grundkapital for Byggefondet skænkede Selskabet 10,000 Kr. Det har gentagende været under Overvejelse, første Gang vistnok i 1890, at opføre en egen Bygning. Samtidig var der udarbejdet Udkast til Skrivelse til Selskabets Medlemmer, om de vilde være saa venlige at indgaa paa at yde 5—10 Kr. om Aaret til Støtte for Bygningen. Sagen blev den Gang som et Par Gange senere nøje overvejet, men hver Gang kom man til det Resultat, at det vilde være for dyrt for Selskabet at opføre Bygning paa egen Grund. Den Gang var der tænkt paa en Byggegrund inden for Voldene. I Aarenes Løb er der anvendt en Del (ca. 11,500 Kr.) af Byggefondets Midler til Anskaffelse af Inventar dels til Mødesalen i Prinsens Palæ (1899—1900) og dels til Montering af Lokalerne i Vestre Boulevard 34 (1903—04).

For nogle Aar siden (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi 1925, S. 561) gav Kammerherrerne *A.* og *Fr. Tesdorpf* Tilladelse til, at Renterne af de af deres Fader i sin Tid til Byggefondet skænkede 10,000 Kr. — naar Summen med paaløbne Renter udgjorde 20,000 Kr. — maatte udskilles af Byggefondet som et særligt Legat: Gehejmekonferensraad *E. Tesdorpf*s Legat.

Til Opførelse af Bygning for Selskabet har man fra Præsidiets Side regnet med — og det er der givet Tilslutning til ved Bestyrelsesmødet i Dag —, at man kunde anvende ogsaa *Tesdorpf*s Legat, betragte det som en Del af Byggefondet.

Naar Spørgsmaalet om Selskabets Boligforhold er sat paa Dagsordenen og bliver fremdraget her overfor Generalforsamlingen, er det for at henlede Opmærksomheden paa den Mulighed, at Byggefondet eventuelt vil blive anbragt i en Bygning inden næste Aars Generalforsamling, og ogsaa for at gøre opmærksom paa, at man tænker sig Muligheden af at anvende det saakaldte *Tesdorpf*ske Legat paa den Maade, men ganske særlig for om muligt at opnaa Generalforsamlingens Samtykke til, hvis det bliver nødvendigt, og hvis det findes forsvarligt fra Præsidiets og Bestyrelsesraadets Side, at anbringe noget af Selskabets Reservefond i en eventuel ny Bygning eller til Erhvervelse af en ældre Bygning; det kan Selskabet ikke gøre uden Generalforsamlingens Samtykke. Det er ikke Meningen at spise Reservefondet op, men Situationen kan let udvikle sig saadan

paa Pengemarkedet, at det vil være en Fordel at have Lov til at laane af Reservefondet, selvfølgelig med Pligt til at afbetale og afdrage, fremfor at skulle laane Penge et andet Sted. Forudsætningen for en eventuel Erhvervelse af en egen Bygning, hvad enten det sker ved Nyopførelse eller ved Køb af en ældre, er den, at Selskabets Udgifter til Kontorlokaler ikke bliver større end budgetteret. Paa Budgettet, som bliver forelagt senere, er der opført 5500 Kr. til Husleje og Inventar, det er det, der maa regnes med under de Boligforhold, Selskabet har nu.

Jeg skal til Slut nævne, at Salgsværdien af de Aktiver, der tilhører Boligfondet og det Tesdorpf'ske Legat, i Øjeblikket er 25,000 Kr., og Selskabets Reservefond er ca. 15,000 Kr. Jeg skal ikke komme yderligere ind paa Enkeltheder; men kun meddele, at Bestyrelsesraadet paa et i Dag afholdt Møde gav sin Tilslutning til at gaa videre med Sagen og var enig i at tilraade Generalforsamlingen at give sit Samtykke til, hvis det findes ønskeligt og forsvarligt, at anbringe en Del af Reservefondet paa den skitserede Maade. Det er en udtrykkelig Betingelse, at Sagen skal forelægges paa et Bestyrelsesraadmøde, inden der sker noget yderligere.

Forpagter *Sonne*: Som Professor Frederiksen har præciseret, vil der ikke blive truffet afgørende Beslutning om Anvendelsen af større Summer, medmindre Sagen har været forelagt og er blevet godkendt af Bestyrelsesraadet; forhaabentlig vil dette berolige de Herrer, som mulig kunde nære Anfægtelser ved at give Præsidiet den her udbedte Bemyndigelse til eventuelt, hvis det skønnes ønskeligt, at anvende noget af Selskabets Reservefond til Opførelse af en saadan Bygning. Det er altsaa denne Godkendelse, vi udbeder os, og vi haaber, Generalforsamlingen vil meddele den og finde, at det er under betryggende Vilkaar, der gives Præsidiet en saadan Bemyndigelse. Hvis ingen udtaler sig derimod, vil vi tillade os at betragte Tilslutningen som givet. (Ophold). Den er givet.

7. Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Kasserer *H. M. Knudsen*: I det forløbne Aar, der er Fondens 62. Forretningsaar, indkom der ialt 37 Ansøgninger om Understøttelse af Fonden. Der er derefter tilstaaet Understøttelse til 9 Landbrugsstuderende, der for Tiden studerer paa Landbohøjskolen, nemlig *Johs. Dons Christensen, Henrik Bøgh, Herman Marius Olsen, Jørgen Philipsen, Aage Iversen, Søren Kristian Larsen, Carl Christian Poulsen, Harald Morten Petersen* og *Johan Nikolaj Rottensten*.

Af disse har de 7 førstnævnte hver faaet tildelt 100 Kr. og de 2 sidstnævnte hver 60 Kr. Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 820 Kr., og da der var 828 Kr. 58 Øre til Raadighed, er der altsaa et Beløb af 8 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

8. Meddelelse om Nedsættelse af et Udvalg vedrørende Kvægavlsforsøg.

Professor *L. Frederiksen*: Ved et Møde her i Selskabet den 4. Februar i Aar holdt Forstander *Bredkjær* et Foredrag om Kvægavlens Ledelse, og i Slutningen af sit Foredrag henstillede Forstanderen, at der blev nedsat et Udvalg til at foretage et prøvende og forberedende Arbejde med Hensyn til Iværksættelsen af visse Undersøgelser eller Forsøg angaaende et mere rationelt Grundlag for Udvalg af Avlsdyr, særlig indenfor Malkekvægbesætningerne. Sagen blev drøftet paa et senere Præsidentmøde, og man var i Præsidiet fuldkommen enig om, at det vilde være meget ønskeligt at faa undersøgt, hvilke Muligheder der foreligger for at faa udnyttet den moderne Arvelighedsforsknings Resultater i den praktiske Husdyravls Tjeneste. Det vedtoges at nedsætte et Udvalg, som foreslaaet af Forstander *Bredkjær*, og man anmodede Foredragsholderen, altsaa Forstander *Bredkjær*, Tune Landboskole, Konsulent *N. Bonde*, Aarhus, Konsulent *Fisker*, Kollekolle, Gaardejer *Niels Nielsen*, Ejlekærgaard, Farringløse, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, og Professor, Dr. phil. *Ø. Winge*, Landbohøjskolen, om at indtræde i Udvalget, og de Herrer paatog sig det. Udvalget er konstitueret med mig som Formand. Udvalget har kun holdt eet Møde en Gang i Maj, hvor man var enig om som en første Begyndelse at indsamle Oplysninger om, hvad der er foretaget i visse andre Lande paa det paagældende Omraade, og der er sket Henvendelse til Holland, Sverige, Norge, Storbritannien, Tyskland og U. S. A. med Anmodning om at oplyse, hvorvidt der er iværksat Foranstaltninger til Udnyttelsen af den moderne Arvelighedslære paa den praktiske Husdyravls, særlig Malkekvægavlens Omraader. Ved dette første og hidtil eneste Møde blev der endvidere fremsat Udtalelser om det formentlig ønskelige i, at Udvalget blev suppleret med Repræsentanter for Landboforeningerne og Husmandsforeningerne, ligesom der blev fremsat Ønske om at faa iværksat en Prøve, det blev kaldt en »genetisk Analyse«, med allerede foreliggende Materiale fra nogle af de Besætninger her i Landet, hvor der har været stærk Fremgang i Ydelsen; og det er saa heldigt, at tre af Udvalgets Medlemmer har me-

get noje Tilknytning til saadanne Besætninger, nemlig Besætningerne paa Ejlekærgaard, Kollekolle og paa Næsgaard. I Løbet af Sommeren og Efteraaret er der indkommet et meget stort Matriale fra de Lande, jeg nævnte, med Undtagelse af Norge, som der endnu ikke er kommet videre fra, og der er foretaget Uddrag af dette Materiale, som foreligger maskinskrevet og fylder lige ved 100 Foliosider.

Jeg skal ikke komme ind paa Enkeltheder, men jeg kan ikke lade være med at nævne et eneste Eksempel paa, hvad der gøres i andre Lande: I Staten New Jersey er der i Efteraaret 1931 paabegyndt et systematisk Forsøg, der har til Formaal at klarlægge for Kvægavlerne, hvorledes de hurtigst og sikrest skal bære sig ad med at hæve Fedtindholdet i Hollænder-Køernes Mælk til 4 pCt., samtidig med, at den gode Bygning og den nuværende Mælkemængde bibeholdes. Til forsøgmæssig Undersøgelse af dette Spørgsmaal er der stillet et Areal paa 1200 Acres til Raadighed. Som Begyndelse til Forsøget er der i dette Efteraar indkøbt 50 Dyr, som enten ved egen eller Døtres Ydelse havde vist sig i Besiddelse af Anlæg til at give Mælk med højt Fedtindhold. Før Udpegningen af disse 50 Dyr er alle de paagældende Stambøger blevet gennemgaaet, og der er desuden udsendt 3 à 4000 Spørgeskemaer til Opdrættere af Hollænder-Kvæg.

9. Meddelelse om Uddelingen af Selskabets Hædersbelønninger.

Kammerherre *Juel*: Selskabet har i Aar som sædvanlig uddelt 3 Slags Hædersbelønninger, nemlig Sølvbægre for Landboflid, Duelighedsmedailler til Tyende for dygtigt Arbejde og samtidig lang og tro Tjeneste samt endelig Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat for fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade.

Der er i Aar indkommet 8 Indstillinger vedrørende Hædersbelønninger for Landboflid, og samtlige Indstillede har modtaget hver et Sølvbæger fra Selskabet, nemlig:

Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Hjørring Amt, Frøavler *Jens Hvidberg*, Hunsballe, Ringkøbing Amt, *Mads Enevoldsen* og *Hustru*, Knaplund, Hoven Sogn, Ringkøbing Amt, og *Christen Glerup* og *Hustru*, Højgaard, Aars Sogn, Aalborg Amt, der har modtaget Selskabets »største« Sølvbæger; *Christen Peter Hansen* og *Hustru*, Fjølstervang, Vorgod Sogn, Ringkøbing Amt, Ungkarl *Jens Jensen*, Tøndborg, Kragelund Sogn, Viborg Amt, og *Jens Møller Jensen* og *Hustru*, Batum Mark, Rødding Sogn, Viborg Amt, der har modtaget det

»store« Sølvbæger; *Peter Smith og Hustru*, Bækgaard, Thorning Sogn, Viborg Amt, der har modtaget det »almindelige« Sølvbæger.

Hvad *Duelighedsmedailler* angaar, kan Selskabet — som d'Hrr. bekendt — aarlig uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste. Der indkom i Aar 23 Ansøgninger om Tildeling af denne Medaille, men kun 16 Ansøgere skønnedes kvalificerede til at modtage den; af disse var 4 Kvinder og 12 Mænd. Af Medaillerne er 8 gaaget til Jylland, 5 til Sjælland, 1 til Fyn og 2 til Lolland-Falster.

Jeg ved ikke, om d'Hrr. vil høre Navnene paa de Personer, der har faaet tildelt *Duelighedsmedaillen*; de vil jo senere blive meddelt i Aarsberetningen.

Hvad endelig *Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat* angaar, er der i Aar indkommet 21 Ansøgninger, og der er derefter uddelt 14 Præmier, nemlig 8 Sølvbægre og 6 Pengepræmier. Foruden disse egentlige Præmier er der i Aar uddelt 2 *Opmuntringspræmier* af Legatet. Navnene paa disse Præmietagere vil ligeledes blive offentliggjort i Aarsberetningen, men saafremt det maatte ønskes, vil Navnene blive oplæst.

Statskonsulent Anton Christensen: Jeg har en Formodning om, at der hersker noget Ukendskab netop med Hensyn til Uddelingen af *Duelighedsmedaillen*. Ved den Tid, den blev stiftet, blev det, saa vidt jeg erindrer, præciseret, at denne Medaille ikke absolut skulde opfattes som en Medaille for lang og tro Tjeneste, men mere som en Paaskønnelse eller Belønning for særlig dygtigt Arbejde inden for Jordbruget. Jeg har imidlertid netop været ude for det Tilfælde, — idet jeg hørte om en efter alles Mening særdeles dygtig Mand, — at jeg mente, han maatte være kvalificeret til *Duelighedsmedaillen*; men der blev sagt, at han kun havde været i sin Plads en halv Snes Aar eller saadan noget, og derfor kunde han ikke faa *Medaillen*. Jeg mener, at det i sin Tid ved *Medaillens* Indsættelse netop har været Hensigten, at man særlig skulde paaskønne de dygtige, selvfølgelig ikke efter 1 eller 2 Aars Tjeneste, men naar de f. Eks. efter en halv Snes Aars Tjeneste har haft Lejlighed til at godtgøre deres Dygtighed.

Forpagter Sonne: Maa jeg i Anledning af *Statskonsulent Christensens* Udtalelse bemærke, at der i Reglen for Uddeling af *Duelighedsmedailler* staar, at den tilkendes efter Indstilling

af Landbrugets lokale Foreninger, Tyende paa Landet og Landarbejdere, Mænd og Kvinder, der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Land-, Have- eller Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste. Den Praksis har ganske rigtigt udformet sig, at man helst vil have 25 Aars Tjeneste, men der er dog adskillige Afvigelser derfra. Der er altsaa et baade—og, dels lang og tro Tjeneste som Tyende og dels Dygtighed; men det maa erindres, at disse Medailler uddeles efter Indstilling fra lokale Kræfter, enten Foreninger eller Husbønder, Principaler, og det er de modtagne Indstillinger, der danner Grundlaget for de Afgørelser, der træffes; men jeg kan give Medhold i, at den lange og tro Tjeneste har været et vigtigt Moment ved Tildelingen.

Statskonsulent *Anton Christensen*: Saa har jeg misforstaaet det; det var mit Indtryk fra den Tid, at der ved Tildeling af Duelighedsmedaillen ikke udelukkende skulde tages Hensyn til lang og tro Tjeneste.

Forpagter *Sonne*: Der er som sagt et baade—og, der staar: Tyende paa Landet og Landarbejdere, Mænd og Kvinder, der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Land- og Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste. Der er altsaa en ret vid Ramme, og Indstillingerne, maa jeg sige, bliver gennemgaaende velvilligt behandlede; det er forholdsvis faa, som bliver lagt upaaagtede til Side; det kan hælde, naar der kommer ganske unge Supplikanter, der ikke har den lange og tro Tjeneste, som vi synes skulde veje til.

Forstander *Lunden*: Er der ikke nogen Mulighed for at faa de Regler ændret i den Retning, Statskonsulent Christensen antyder? Det forekommer mig, at Reglerne ikke er tidssvarende; jeg synes, man mere skulde lægge Vægten paa den dygtige Tjeneste end paa den lange Tjeneste. Det er meget godt med lang og tro Tjeneste, men jeg har hørt om et Tilfælde, hvor man har haft ondt ved at tage det alvorligt med den, der har faaet en saadan Anerkendelse, fordi Vedkommende havde været i Pladsen i lang Tid.

Forpagter *Sonne*: Det er naturligvis i Selskabets Interesse, at denne Anerkendelse bliver vurderet rigtigt og bliver taget alvorligt, og vi vil naturligvis gerne medvirke til at faa Reglen udformet saaledes, at den i enhver Henseende kan siges at være tidssvarende og svare til det, der bør være Formaålet med denne Foranstaltning. Vi skal have det i Erindring.

10. Meddelelse om det landøkonomiske Rejsebureau's Virksomhed.

Bureauets Leder *N. Siggaard* afgav følgende Beretning: Landøkonomisk Rejsebureau's Virksomhed har i 1931 været

mere omfattende end i 1930, idet baade Antallet af planlagte Rejser og Antallet af udvekslede Elever har været større.

Rejserne begyndte ret sent, til Gengæld fortsatte de til Midten af November. Af udenlandske Selskaber har der været 47, som har faaet deres Rejser planlagt og tildels ordnet gennem Bureauet. Af disse Selskaber var 11 fra Tyskland, 10 fra England og engelske Dominions, 4 fra Sverige, 4 fra Japan, 3 fra Czekoslovakiet, 3 fra Frankrig, 3 fra Amerika (U. S. A.), 2 fra Polen, 2 internationale Selskaber, 1 fra Portugal, 1 fra Norge, 1 fra Finland, 1 fra Argentina og 1 fra Ungarn. Hertil kommer saa Planlæggelsen af 61 Rejser for Enkeltpersoner fra Udlandet; endvidere 12 Rejser for danske Selskaber i Udlandet og 21 Rejser for danske Enkeltpersoner til Udlandet samt 1 for danske her i Landet. Det bliver ialt 142 planlagte Rejser i 1931.

De Rejsende her til Landet var fra 25 forskellige Nationer; de ønskede som sædvanlig at studere danske Landbrugsforhold i Almindelighed, Andelsvæsen og Skolevæsen i Særdeleshed. Ikke mindst har Skolevæsenet i Aar været Genstand for Interesse, Landbrugsskoler og Husholdningsskoler, men ogsaa Børneskolerne paa Landet, saaledes de midt- og vestjydske Landsbyskoler med den Skoleordning, der tillader Børnene i øverste Klasse at nøjes med 2 Dages ugentlig Skolegang i Sommertiden, hvorved deres Arbejde i Hjemmene faar større Værdi.

Angaaende Udvekslingen af Landvæsenselever kan det meddeles, at der ved Bureauets Medvirken er skaffet Pladser for ialt 118 Landvæsenselever. Heraf 34 danske Elever, som har faaet Pladser i Udlandet: 18 i England, 7 i Schweiz, 4 i Frankrig, 3 i Holland, 1 i Tyskland og 1 i Norge. Af de 84 udenlandske Elever, som fik Pladser her i Landet, var de 21 fra England, 20 fra Tyskland, 9 fra Schweiz, 8 fra Østrig, 6 fra Czekoslovakiet, 5 fra Letland, 3 fra Finland, 2 fra Frankrig, 2 fra Estland, 2 fra Norge, 2 fra Japan, 2 fra Rusland, 1 fra Rumænien og 1 fra Holland. Ansættelsesbetingelserne har som sædvanlig været bestemt til, at Eleverne skal være villige til at deltage i alt forefaldende Arbejde i Mark og Stald. For dette Arbejde skal de have Kost og Logis med Ophold i Familien, men ingen Løn. Rejsen frem og tilbage betaler Eleverne selv.

Et saadant Ophold som Landvæsenselev i Udlandet kan ikke gøres uden Pengetilsætning, og det maa derfor meget beklages, at Tilskudene til saadanne Ophold er blevet slettet paa det kommende Aars Finanslov. Ligeledes, at Stipendier til landøkonomiske Studierejser er blevet slettet. Det var kun nogle faa Tusinde Kroner, som de to Bevillinger omfattede; men den ene bragte Glæde og Nytte i mange Landbohjem, og den anden be-

tingede, at en Del Konsulenter og Landbrugslærere fik Lejlighed til at faa Indsigt i udenlandske Landbrugsforhold.

Den i Forfjor paabegyndte Udveksling af czechoslovakiske Landvæsenselever mod unge danske Polyteknikere har i Aar ligget stille, fordi Polyteknikerne har kunnet faa Arbejde her i Landet lige fra Eksamensbordet, og af samme Grund er en aftalt Udveksling med Polen ikke blevet paabegyndt.

Som sædvanlig har Bureauet modtaget en Mængde Passager, hvorom Statspolitiet har ønsket en Udtalelse angaaende Opholdstilladelse eller Opholdsforlængelse for Landvæsenselever og Landbrugsstuderende. Ligeledes har der fra herværende udenlandske Gesandtskaber og Konsulater været en hel Del Forespørgsler vedrørende landøkonomiske Forhold. Disse Forespørgsler har Bureauet efter bedste Evne søgt at besvare.

11. Meddelelse om Landbrugsraadets Virksomhed i 1931.

(Se Tidsskrift for Landøkonomi Hefte 1, Side 47).

12. Meddelelse fra Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Forpagter *Sonne*: Som tidligere meddelt har Udvalget fra første Færd været af den Opfattelse, at man næppe herfra paa bedre Maade vilde kunne støtte Eksporten af dansk Sædefrø end ved at søge udbredt Kendskab til de danske Stammer og faa deres høje Dyrkningsværdi konstateret gennem officielle Forsøg i de forskellige Lande, idet man har ment, at der her ved vilde kunne skabes et virkeligt holdbart Grundlag for en forøget, varig Eksport.

Udvalgets Virksomhed paa dette Omraade er fortsat i det forløbne Aar, saaledes som der er givet Meddelelse om i Selskabets sidste Aarsberetning, hvoraf det fremgaar, at der i Sæsonen 1930—31 til Forsøgsbrug i Udlandet blev udsendt 463 Frøprøver til 39 Forsøgssteder i 17 forskellige Lande. Det er det største Antal Prøver, der nogensinde er udsendt i en enkelt Sæson, og der er navnlig gaaet et stort Antal til de britiske Øer, Belgien, Frankrig, Tyskland, Czekoslovakiet, Rumænien, Canada og Japan.

Den Sortsfortegnelse, der danner det egentlige Grundlag for Udsendelsen af Prøver til Udlandet, er blevet revideret i Aar, navnlig fordi der var blevet afsluttet en Mængde nye Sorts- og Stammeforsøg ved Statens Forsøgsstationer.

Listen omfatter nu 41 Numre, hvoraf 7 Kornsorter, 17 Rodfrugstammer, 13 Stammer af Græsmarksplanter og 4 Kaaletammer,

men hvis der fra Udlandet fremkommer Anmodninger om Prøver af Sorter, som ikke findes paa Listen, bliver saadanne Ønsker naturligvis efterkommet, og dette er sket i mange Tilfælde.

Sortslisten, der er affattet paa Engelsk, med en kort Beskrivelse af de enkelte Sorter, findes omdelt paa Pladserne, og den er iøvrigt blevet udsendt til de Forsøgsstationer og andre Institutioner, som Udvalget har Forbindelse med i Udlandet.

Eksempelvis kan anføres, at de 463 Prøver, som er udsendt i den forløbne Sæson, fordeler sig med 81 paa Kornarterne, 204 paa Rodfrugterne, 146 paa Græsmarksplanterne og 32 Kaalprøver.

Det er en gammel Erfaring, at det er meget lettere at blive af med Prøverne end at faa indsamlet Resultaterne af Forsøgene. Der er dog stadig her ved Selskabets Generalforsamlinger blevet givet Meddelelse om Forsøgsresultaterne, efterhaanden som de er indgaaet. Indtil Sommeren 1930 var ialt blevet udsendt ca. 1600 Frøprøver til Forsøg i Udlandet, og efterhaanden forelaa saa mange Resultater, at Udvalget fandt det rettest at samle dem i en Beretning: »Resultater af Forsøg med danske Sorter og Stammer i Udlandet«, der i Aar er blevet offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi«. Beretningen omfatter Resultater fra 24 forskellige Lande, og den slutter med et ret udførligt Resumé paa Engelsk. Dette Resumé indledes med en Omtale af, hvorledes de danske Sorter og Stammer er fremkommet, og hvorledes man i Danmark gennem en højt udviklet Forsøgs-, Forenings- og Konsulentvirksomhed søger at fremme Planteproduktionen, bl. a. ogsaa Frøavlens, ligesom der er givet Oplysninger om den Garanti og Kontrol, hvorunder dansk Sædefrø kan købes, saaledes at ogsaa den udenlandske Køber kan være sikker paa baade analytisk og stammemæssigt set at faa leveret den Kvalitet, han har bestilt; ganske særligt er der i Resumé'et givet Oplysninger om Formaalet med Stamme-forsøgene paa Forsøgsstationerne og Principperne og Fremgangsmaaderne ved deres Gennemførelse.

Beretningen er blevet sendt til de Stammeejere, som leverer Frø her til Udvalget, til vore Statskonsulenter i Udlandet, til de forskellige Forsøgssteder i Udlandet, til samtlige Planteavlskonsulenter i Danmark m. fl. samt endvidere til Frøhandelens og Frøavlens Organisationer med Tilbud om, at flere Eksemplarer kunde leveres til en billig Partipris.

Yderligere kan tilføjes, at Udvalgets Sekretær, Fuldmægtig *L. P. M. Larsen*, i »Dansk Frøavl« sidste »Eksport-Nummer« har givet et ret udførligt Sammendrag af Beretningen, og dette Eksport-Nummer er — efter hvad der oplyses — udsendt i

over 2000 Eksemplarer til Frøforretninger, Frøkontrolanstalter, Statskonsulenter m. fl. i forskellige Lande Jorden over.

Udvalget udsender hvert Aar Rykkerbreve efter nye Resultater; det er ogsaa sket i Aar, men der er endnu kun indgaaet enkelte Resultater.

Iøvrigt har Udvalget som sædvanligt fra Landbrugsministeriet modtaget en Mængde Sager til Erklæring eller Gennemsyn, samt Forespørgsler fra andre Institutioner her i Landet eller i Udlandet.

13. Beretning fra Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Forstander *Bredkjær*: Jeg har haft den Ære i en Aarrække at være Selskabets Repræsentant i det saakaldte »Landsudvalg for landøkonomisk Ungdomsarbejde«, og da dette Udvalg nu staar overfor sin afsluttende Virksomhed — dette Arbejde skal forhaabentlig i Fremtiden tages op paa en lidt ændret Maade —, er det rimeligt, at Selskabets Medlemmer faar en Beretning om det Arbejde, der er udført i den forløbne Tid. Dette landøkonomiske Ungdomsarbejde tilsigter at give en Slags Undervisning for de yngre Landøkonomer især i Alderen 12—14 Aar og op-efter, og Idéen til dette Arbejde er kommet fra Amerika, bl. a. gennem de Beretninger, som derværende Statskonsulent *Sørensen* sendte herhjem, og hvor han gjorde opmærksom paa det, der i Amerika fandtes af Dreng- og Pigeclubber. Senere blev der fra Amerika sendt en Mand herover, Statskonsulent *Lund*, som skulde demonstrere og forsøge paa at indarbejde dette Ungdomsarbejde her i Danmark. I den Anledning nedsatte Landbrugsministeriet et Udvalg med Professor *Lars Frederiksen* som Formand, som skulde varetage dette Arbejde. Efter at Statskonsulent *Lund* havde gjort den forberedende Virksomhed herhjemme, blev det, som sagt, overladt til et Landsudvalg.

Jeg vil dog i Anledning af disse indledende Bemærkninger sige, at vi har tidligere herhjemme været gjort opmærksomme paa dette Arbejde; allerede i 1916 gjorde Professor *Lars Frederiksen* gennem sin udkomne Bog om det nordamerikanske Landbrug opmærksom paa det, Amerikanerne havde faaet sat i Gang. Jeg kan heller ikke tilbageholde den Bemærkning, at vi ogsaa herhjemme paa anden Maade havde haft i hvert Fald visse Sider af et saadant Ungdomsarbejde i Gang. Nu blev altsaa dette Landsudvalg nedsat, og det nye ved Ungdomsarbejdet var bl. a. det, at der fra Amerika tillød Landet store Midler, som blev stillet til Raadighed til Iværksættelse af et

saadant Arbejde. Det var jo et godt Grundlag at begynde paa. Det andet nye, som denne Virksomhed medførte, var, at det skulde være et Ungdomsarbejde, hvor de deltagende unge Mennesker skulde være direkte økonomisk interesseret i den Virksomhed, som blev sat i Gang.

De Midler, der stod til Raadighed, var ikke helt ringe. Summer, i 1926—27 var det 31,000 Dollars, i 1927—28 25,000 Dollars og i 1928—29 20,000 Dollars; Aaret efter var det 15,000 og nu sidst afsluttede Aar 10,000. Disse Midler er anvendt paa den Maade, at Landsudvalget har antaget Konsulenter, dels til at organisere Arbejdet ude omkring i Landet og dels til at være vejledende og raadgivende overfor de mange lokale Konsulenter, som skulde udføre det egentlige Arbejde med Vejledningen af Ungdommen ude omkring. En Del af Midlerne er gaaet til Lønning af disse Konsulenter. Konsulent *Svendson-Tune* har varetaget Vejledningen af de mandlige Deltagere, og Fru *Ulla Pedersen*, Lyngby, og Frk. *Bertha Pedersen*, Odder, har varetaget Vejledningen af den kvindelige Ungdom. Foruden at en Del af Midlerne er gaaet til Lønning af disse Landskonsulenter, er der i Aarenes Løb givet et direkte Tilskud til de Organisationer ude omkring i Landet, som har optaget Arbejdet.

Det faldt straks naturligt herhjemme med dansk Landbrugs organisationsmæssige Udformning, at det navnlig var inden for Landboforeninger og Husmandsforeninger, at Arbejdet blev taget op, og det har været disse Foreningers Konsulenter, der har udført den egentlige undervisningsmæssige og ledende Virksomhed ved Ungdomsarbejdet. Endvidere kan jeg nævne, at der er medgaaet en Del Midler til Udarbejdelse af Arbejdsvejledninger for dette Arbejde og ogsaa til Udarbejdelse af Regnskabsbøger. Jeg kan nævne, at Udvalget paa den Maade har faaet fremskaffet ikke mindre end 13 forskellige saadanne Arbejdsvejledninger og Regnskabsbøger, som kan bruges i Ungdomsarbejdet. Der er ogsaa brugt en Del til Demonstrationsmateriale af forskellig Slags, til Uddeling af Diplomer, Emblemer o. s. v. En Del af Pengene er anvendt til det, man har kaldt Ungdomsfagmøder, derved forstaas nogle Sammenkomster, man har holdt ude omkring paa enkelte Skoler i Landet for de dygtigste af Deltagerne i det landøkonomiske Ungdomsarbejde; som Belønning for deres Iver og Dygtighed har de faaet saadan en Rejse og frit Ophold nogle Dage paa en Skole, hvor der er givet dem Undervisning, holdt Foredrag for dem, men hvor det i øvrigt har været saaledes, at Udflugter har udgjort et væsentligt Led af Opholdet; det har i det hele taget været en Oplevelse for disse unge at faa saadan en Rejse.

Man kan ikke helt bestemt opgøre Antallet af dem, der har deltaget i dette Arbejde, bl. a. fordi mange af Deltagerne har været med i flere Aar, men jeg kan nævne, at i 1926—27 var der godt 6000 Deltagere i Arbejdet, Aaret før godt 8000, Aaret efter knapt 8000; det samme i 1929—30, og det sidste Aar har der været lige ved 9000, som har været med i denne Bevægelse. Vi kan regne med, at i hvert Fald mellem 20,000 og 30,000 unge har været med i det landøkonomiske Ungdomsarbejde.

Man kan spørge, hvor det er, Arbejdet er taget op, og paa hvilken Maade Virksomheden har formet sig. Dertil kan jeg sige, at det har været lettest at tage Opgaven op indenfor Planteavl og Jorddyrkning, og det er ogsaa det største Antal, som har beskæftiget sig med det, men en hel Del har taget forskellige mindre Opgaver op inden for Husdyrbruget, f. Eks. Opdrætning af Kalve, og en væsentlig Del af dem har arbejdet med Fjerkræbesætninger, enkelte har passet Svin. Endelig har den kvindelige Part af Deltagerne beskæftiget sig med Husholdningsopgaver, Henkogning af Havesager, Haandgerningsopgaver og den Slags. Yderligere er der ydet Tilskud til enkelte Ting, som ligger en lille Smule udenfor, hvor det ikke kan siges, at Deltagerne har været direkte økonomisk interesseret, men hvor Udvalget dog har skønnet, det var Ting, der var værd at støtte, f. Eks. Afholdelse af Kursus, Malkekursus og Kursus i Husdyrbedømmelse o. s. v., Roemarkkonkurrence og Regnskabsføring; til saadanne Ting er der ogsaa ydet Tilskud, og det har altsaa ogsaa for saa vidt været Opgaver, der er blevet taget op inden for det landøkonomiske Ungdomsarbejde.

Nu er imidlertid disse Beløb fra Amerika forbi, og Udvalget har i Overensstemmelse med de Ønsker og Motiver, der var fra amerikansk Side, arbejdet hen til, at der, efterhaanden som de udenlandske Midler svandt ind og var brugt helt op, fra dansk Side kunde stilles Midler til Raadighed til Bevarelse og videre Udarbejdelse af denne Virksomhed. Det kunde tænkes at ske paa den Maade, at de deltagende Organisationer gav Støtte til den, skaffede Midler, men det kunde ogsaa tænkes at ske paa den Maade, at Staten ydede Tilskud til denne Opgave, og det er sket ved Bevillinger, som er givet paa Finansloven. Der er nu stillet Midler til Raadighed, saa at Arbejdet kan fortsættes selv nu, da de amerikanske Midler slipper op.

Det, vi nu staar overfor, er som sagt en videre Udvikling og videre Udformning af dette Arbejde, og Spørgsmaalet melder sig da, under hvilken Ledelse det skal foregaa. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa det, men kun understrege, at det nuværende Landsudvalgs Virksomhed er forbi til 1. April 1932;

forhaabentlig vil der saa findes Former, hvorunder en saadan Ledelse i Fremtiden kan komme til at fungere. Landsudvalget har, kan jeg sige, mødt god Forstaaelse og Velvilje ved Arbejdet ude hos Landets mange Konsulenter, og det er givet, at de, der staar med den egentlige Ledelse af Arbejdet, er interesseret i ogsaa at faa med Hovedledelsen af Virksomheden at gøre. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa, hvorledes det kan tænkes ordnet i Fremtiden. Jeg vil kun udtale Ønsket om, at man vil kunne finde Former, hvorved baade de lokale Lederes Krav og Ønsker bliver tilfredsstillet, og en samlet Landsledelse for dette Arbejde bevares. Hvis man ser tilbage paa de forløbne fem Aars Virksomhed, er der ingen Tvivl om, at det har været til stor Støtte for Arbejdet, at der har været en samlet Landsledelse. Jeg tænker navnlig paa den Støtte, det har været, at der har været Konsulenter til Raadighed for dette Arbejde. Konsulenter, som ikke har beskæftiget sig med andet.

Jeg benytter Lejligheden til at takke for den Tillid, man har vist mig ved at vælge mig til Selskabets Repræsentant i dette Landsudvalg, og jeg kan slutte med at sige, at ikke mindst som Skolemand er det med stor Tilfredsstillelse, at jeg har været med i dette Arbejde. Det er en stor Tilfredsstillelse for mig at kunne sige, at det virkelig er et Arbejde, som jeg tror er til Gavn og Nytte for den danske Landboudom. Det er praktiske Opgaver, der er taget op, det er en yderligere Udformning af Skolens Opgaver, det er Skolen plantet ud i det praktiske, hvor de unge bliver stillet overfor ganske bestemte praktiske og økonomiske faglige Opgaver. Jeg tror, det har gjort sin Nytte og har været til Gavn for mange her i Landet, at dette nye er kommet til ved Siden af alt det nye, som vi har i Gang til Landboudommens Udvikling og Oplysning. Jeg ved godt, man skal være forsigtig med at overvurdere Resultaterne af den Slags, de lader sig i det hele taget vanskeligt saaledes opsummere, men jeg vil gøre opmærksom paa, at det meget vel kan tænkes, at det hos mange af disse Tusinder af Deltagere kan være ganske enkelte Ting, ganske enkelte smaa Begivenheder, der kan faa afgørende Indflydelse paa deres rent faglige Indstilling over for Landbruget i Fremtiden, og jeg tror, at det Arbejde, der er udført, har ydet sit Bidrag hertil.

Jeg skal slutte med at sige, at det er jo ikke godt at vide, om vi ikke her staar overfor noget af det dyrebareste og værdifuldeste i det landøkonomiske Skatkammer, det, som tager Sigte paa at dygtiggøre Landboudom. Netop i en trang og vanskelig Tid kunde det meget vel tænkes at være noget af det, der paa den virkningsfuldeste Maade er med til i Fremtiden at

bevare vort Landbrug usvækket og i hvert Fald hjælpe til, at der fremdeles maa bestaa en Landboudom, der er parat til at tage fat med Vilje og Lyst og med Kærlighed til den Gerning, de tager op. Jeg tror, at dette Ungdomsarbejde paa beskeden Maade har bidraget dertil.

Generalsekretær *Høgsbro Holm*: Det var mig en stor Glæde at høre Forstanderen fra Tune udtale sig om det landøkonomiske Ungdomsarbejde paa den Maade, som det skete her. Det var mig en stor Tilfredsstillelse at høre en Skolemand tale om dette praktiske Arbejde ude i det praktiske Landbrug i Tilknytning til Organisationerne paa den Maade, som Skolemanden gjorde, fordi jeg ved, at der indenfor Skolefolkernes Kreds var ikke saa lidt Reservation, da man for nogle Aar siden begyndte dette landøkonomiske Ungdomsarbejde. Jeg vil haabe, at det ikke alene er Forstanderen fra Tune, der ser saaledes paa dette Arbejde, men at Forstanderens Kolleger ud over Landet har det samme Syn derpaa. Jeg vil gerne sige som Medlem af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, at det vil være ikke alene mig, men sikkert mange andre Medlemmer en stor Tilfredsstillelse, hvis Det kgl. danske Landhusholdningsselskab vil støtte og være medvirkende til, at dette Arbejde trods de amerikanske Midlers Forsvinden dog fortsættes; for naar den ene af Selskabets Præsidenter har staaet som Formand for Landsudvalget, ser jeg med Fortrøstning hen til, at Landhusholdningsselskabet vil gøre en stor Indsats paa dette Omraade.

Professor *L. Frederiksen*: Det kan kun glæde mig at høre baade Forstander Bredkjærs og Generalsekretær Høgsbro Holms Udtalelser, og det kan ogsaa kun glæde Præsidiets, at man har en saadan Tiltro til Selskabet, at man mener, det vil kunne træde i Stedet for International Education Board, der har, jeg ved ikke hvor mange Hundrede Millioner bag sig. Jeg tror nu ikke, Selskabet har Penge, som det har Kærlighed til Sagen, men der er Udsigt til Penge fra anden Side. Paa Finanslovforslaget for 1932—33 er der opført 20,000 Kr. til det landøkonomiske Ungdomsarbejde. Det er vel ikke mange Penge i Sammenligning med de amerikanske, men jeg synes, vi maa være taknemmelige for at de er stillede i Udsigt, især naar Hensyn tages til den Situation, Landbruget er inde i her i Landet; og medens praktisk talt alle andre Bevillinger til Landbruget er foreslaaet nedsat, havde vi, der har Tilknytning til Ungdomsarbejdet, den Tilfredsstillelse, at Bevillingen til Ungdomsarbejdet blev fordoblet i Sammenligning med Beløbet fra i Fjor. Siden 1928 har det landøkonomiske Ungdomsarbejde

været ligestillet med Arbejderne paa Husdyrbrugets og Planteavlens Omraade med Hensyn til Statstilskud til Lønning af Konsulenter, Konsulenters Rejser, Udstillinger og andre Ting, saa det er ikke helt smaa Beløb, der fra den danske Stats Side ofres paa denne Sag.

Forpagter *Sonne*: Forstander Bredkjær var saa venlig at rette en Tak til Landhusholdningsselskabet, fordi det har valgt ham til Medlem af Landsudvalget, der varetager Ledelsen af denne Sag. Jeg tror, det er naturligere, at Landhusholdningsselskabet bringer Forstander Bredkjær en oprigtig Tak for den udmærkede Maade, hvorpaa De har repræsenteret Selskabet i det paagældende Landsudvalg; vi takker Dem for den Virksomhed og Interesse, hvormed De omfatter dette sikkert betydningsfulde Ungdomsarbejde. Jeg tror, de Herrer vil have faaet Indtryk af, at ingen kan med varmere Forstaaelse og Interesse varetage denne Sag end netop Forstander Bredkjær. Vi takker Dem for Beretningen, og vi takker Dem for Deres Virksomhed og ønsker Lykke til, at den maa kunne føres videre, saaledes at de tilstræbte gode Frugter maa kunne naas.

14. Selskabets fremtidige Stilling. Forslag til Ændring af Selskabets Love.

Forpagter *Sonne*: Paa Selskabets Generalforsamling iforfjor blev der udførligt gjort Rede for de indtil da udfoldede Bestræbelser efter at søge tilvejebragt en Nyorientering af Selskabet ved Tilslutning til dette af Organisationer, som dels kunde give Selskabet en bredere udformet Basis, og dels kunde tilføre det Arbejdskræfter, som vilde muliggøre virksom Forfølgelse af den af Konsulent *M. K. Kristensen* udkastede Tanke om at samle Selskabets fremtidige Virksomhed om den Opgave at støtte og opmuntre Landbrugsforskningen og dennes Udnyttelse i Landøkonomien.

De til de paagældende Bestræbelser knyttede ret omfattende flersidige Forhandlinger var, som det vil mindes, endt resultatløst. Alene de Krav, der maatte stilles til et saaledes bredere udformet Selskabs Virkemidler, rejste Vanskeligheder, som under Forhandlingerne viste sig uovervindelige.

Til den herom afgivne Redegørelse blev der paa den nævnte Generalforsamling føjet Meddelelse om, at vel var den effektive Forfølgelse af Planer vedrørende en Nyorientering eller tidssvarende Omformning af Selskabet midlertidig stillet i Bero, men ikke anderledes, end at man vedbiivende aarvaagent vilde bestræbe sig for at udfinde og søge virkeliggjort den Form for Selskabets fremtidige Virksomhed, som saa vidt gør-

ligt kunde sikre dets Videreførelse som en livskraftig Institution og med Arbejdsopgaver, der vilde være saa vel dets smukke Traditioner værøge som i Pagt med Tiden og Udviklingen.

Til den saaledes afgivne Meddelelse blev der paa Generalforsamlingen fra flere Sider knyttet vægtige Udtalelser, som for Præsidiets maatte indeholde en værdifuld og kærkommen Opmuntring til at fortsætte Bestræbelserne efter at finde farbar Vej for den tilsigtede Nyorientering af Selskabet.

De hertil sigtende Bestræbelser er — paa forhaabentlig afgørende Maade — blevet fremmet ved et Initiativ, taget af Redaktør Raunkjær, som i en Skrivelse af 8. Novbr. ifjor henviste til, at der efter hans Skøn maatte siges at foreligge »Muligheder for en virkelig tidssvarende Rekonstruktion af Selskabet, saaledes at dets national-patriotiske Traditioner og dets hæderkronede Arbejde i Fortiden kan videreføres paa en værdig og virkningsfuld Maade i Fremtiden«.

I Tilknytning hertil trak saa Redaktør Raunkjær Hovedlinierne op for et af ham stillet Forslag til Rekonstruktion af Selskabet, og saaledes udformet, at det straks vandt Præsidiets afgjorte og samstemmige Sympati.

Det paagældende Forslag er det Grundlag, hvorpaa det Forslag til Love for Selskabet er opbygget, som ved denne Lejlighed forelægges Generalforsamlingen til Vedtagelse.

Den Ordning, som finder sit Udtryk i det paagældende Forslag til ændrede Love for Selskabet, er bleven til efter en Række Forhandlinger: i Præsidiets, i det nedsatte Ellevemandsudvalgs vedrørende Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling, i dette Udvalgs Forretningsudvalg — med Redaktør Raunkjær som tilkaldt Deltager i de to Udvalgs Forhandlinger —, i Selskabets Bestyrelsesraad samt med ledende Mænd for de Organisationer, som paaregnes i Fællesskab med Selskabet at danne en Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde i Danmark.

Betingelsen for, at den hermed tilsigtede Samvirksomhed kan træde i Kraft, er:

- 1) at Generalforsamlingen vedtager det forelagte Forslag til Love, i Lighed med at Bestyrelsesraadet, efter en første Behandling i et Møde den 1. Juli, paa sit Dagsmøde enstemmig har vedtaget dette, og at det saaledes vedtagne Forslag endelig vedtages paa en ekstraordinær Generalforsamling, samt
- 2) at det vedtages af de Organisationer, hvis Indtræden i Samvirksomheden er paaregnet.

Begge disse Betingelser haaber vi at se opfyldt, den første

ved denne og den ekstraordinære Generalforsamlings Tilslutning til Forslaget, og den anden ved tilsvarende i en nær Fremtid vunden Tilslutning fra de paagældende Organisationers Side.

Professor L. Frederiksen, som har haft Hovedarbejdet med Udarbejdelsen af det forelagte Forslag til Love, vil gøre Rede for Forslagets Hovedpunkter. Af disse vil fremgaa, hvad den tilsigtede Omformning af Selskabet gaar ud paa. I saa Henseende skal derfor her blot bemærkes, at den planlagte Samvirksomhed stiller Forfølgelsen af det landøkonomiske Oplysningsarbejde i Forgrunden, medens det faglige Forskningsarbejde — nu væsentlig organiseret under Staten — er stillet i anden Række, at Samvirksomheden foreløbig er tænkt tiltraadt af Landbrugslærernes, Landbrugskonsulenternes og Landbrugsbladenes respektive Organisationer, men med aabnet Adgang for andre Organisationer, hvis Medlemmer enten staar i Landbrugsvidenskabens, det landøkonomiske Oplysnings, Forsøgs- eller Forskningsarbejdes Tjeneste, samt at Sammensætningen af Selskabets Bestyrelse ændres under Hensyn til den Udvidelse af Selskabets Arbejdsopgaver, som ved Samvirksomheden tilsigtes.

Endnu skal saa blot bemærkes, at det af Forslaget til Love vil fremgaa, at der ved dette ikke tilsigtes nogen revolutionerende Ændring i Selskabets Virksomhed og Udformning, eller en Ændring, som skulde kunne gribe dybt ind i Selskabets Driftsøkonomi. Imidlertid anser vi Forslaget for at være et betydningsfuldt Skridt i den rigtige Retning, fordi det tilrettelægger en Samvirksomhed med aabnet Adgang for alle gode Kræfter til Fremme først og fremmest af det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde og iøvrigt med Mulighed for at udvide Rammen for Samvirksomheden og Arbejdsopgaverne i det Maal, som Forholdene og Udviklingen maatte opfordre til.

Professor L. Frederiksen: Inden jeg gaar over til en Omtale af nogle Enkeltheder vedrørende det omdelte Forslag til Ændringer i Selskabets Love, vil jeg gerne have Lov til at fremføre et Par supplerende Bemærkninger til den ledende Præsidents Udtalelser om Forslagets Tilblivelse. Naar Spørgsmaalet om Selskabets Reorganisation er blevet taget op til Drøftelse i 1931, skyldes det fortrinsvis, maaske udelukkende, en enestaaende Begivenhed, der indtraf i Selskabets Historie i April 1930, da Forpagter Sonne ganske stilfærdigt paa et ret tilfældigt Punkt paa et Præsidentmødes Dagsorden kom med en Check paa 100,000 Kr. og spurgte Kammerherre Juel og mig, om vi mente, vi paa Selskabets Vegne kunde modtage disse Penge

med de Bemærkninger, der var knyttet til dem i det Brev, der er offentliggjort i Tidsskrift for Landøkonomi for Maj Maaned 1930. Forpagter Sonnes storstiledede Gave til Arbejdsfondet, der yderligere er blevet forøget med 10,000 Kr. fra en anonym Giver, medførte en væsentlig ændret Situation med Hensyn til Selskabets fremtidige Virksomhed.

I den tidligere omtalte Skrivelse af 8. November 1930 henleder Redaktør *Kr. Raunkjær*, der som Formand for Foreningens af danske Landbrugsblade havde deltaget i de om Selskabets Omformning tidligere førte Forhandlinger, Opmærksomheden paa det muligt betimelige i atter at tage Sagen op til Drøftelse, og efter Henstilling fra Formanden for Foreningen af danske Landbrugslærere, Forstander N. Bredkjær, fulgte der med Redaktør Raunkjærs Brev et Udkast til en eventuel Omformning af visse Sider af Selskabets Virksomhed i Overensstemmelse med det Brev af 24. April 1930, som Forpagter Chr. Sonne overgav Selskabet sammen med de ovennævnte 100,000 Kr.

I 1927 nedsatte Selskabet et særligt Udvalg paa 11 Medlemmer til at drøfte Spørgsmaal vedrørende dets fremtidige Stilling. Inden for dette store Udvalg var nedsat et Underudvalg paa 4—5 Personer til en foreløbig Behandling af Sagerne. Selskabets Præsidium og det nævnte Underudvalg holdt den 12. Januar 1931 et Møde for sammen med Redaktør Raunkjær at drøfte det af ham indsendte Udkast. Derefter holdtes den 4. Februar et Møde med hele 11-Mandsudvalget, der nærmere udformede et Udkast, som af Præsidiet blev forelagt Selskabets Bestyrelse ved et Møde den 1. Juli samme Aar.

Bestyrelsen godkendte Hovedlinierne i det af 11-Mandsudvalget udarbejdede Udkast, og det vedtoges at træde i Forbindelse med Bestyrelserne for Foreningen af danske Landbrugskonsulenter, Foreningen af danske Landbrugslærere og Foreningen af danske Landbrugsblade for med disse at søge etableret et Samvirke til Fremme af det landbrugsfaglige Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark, saaledes som det er skitseret i Forpagter Chr. Sonnes Brev af 24. April 1930 (Tidsskrift for Landøkonomi, Side 225).

Bestyrelserne for de 3 Foreninger gav Tilslutning til Hovedlinierne i det af Selskabets Bestyrelse godkendte Udkast.

Ved et den 28. September 1931 afholdt Møde mellem Repræsentanter for de 3 nævnte Foreningers Bestyrelser og for Selskabet enedes man om den nærmere Udformning af Udkastet til Ændringer i Selskabets Love. Forslaget er senere forelagt 11-Mandsudvalget og Selskabets Bestyrelse.

Forelæggelsen af det endelig udformede Forslag for Bestyrelsen har først kunnet finde Sted ved det i Dag afholdte Møde, det har derfor desværre ikke været muligt at udsende Forslaget til Medlemmerne inden Generalforsamlingen.

Paa Pladserne findes omdelt det i Dag af Bestyrelsen forhandlede og i den foreliggende Form enstemmig godkendte Forslag, som for at træde i Kraft skal forelægges og vedtages paa 2 efter hinanden følgende Generalforsamlinger.

Angaaende de væsentligste af de Ændringer, som Vedtagelsen af det forelagte Forslag til Selskabets Love vil medføre, skal jeg tillade mig at anføre følgende:

Siden 1872 har Landboforeningerne haft Adgang til for hvert Amt at indvælge en Repræsentant i Selskabets Bestyrelseraad. Selskabets Bestyrelsesraad bestaar for Tiden af 44 Medlemmer, af hvilke de 22 er valgt direkte af Selskabets Medlemmer, og de 22 er valgt af Landboforeningerne.

Da Landboforeningerne for nu snart 40 Aar siden fik deres eget Centralorgan og Landssammenslutning i »De samvirkende danske Landboforeninger«, er Landboforeningernes direkte Tilknytning til Selskabets Bestyrelse blevet af væsentlig ringere Betydning. Landboforeningernes nuværende Repræsentanter i Selskabets Bestyrelsesraad er gaaet med til det foreliggende Forslag, i Henhold til hvilket Landboforeningernes Særstilling i Selskabets Bestyrelse bortfalder.

Efter det foreliggende Forslag vil alle Foreninger og Institutioner, der er Medlemmer af Selskabet, blive ligestillet med Hensyn til Selskabets Ledelse (jvfr. Side 9 i Bemærkningerne til det omdelte Forslag).

Efter Forslaget vil Selskabets Bestyrelseraad komme til at bestaa af de 22 Bestyrelsesmedlemmer, der som hidtil vælges af og blandt Selskabets Medlemmer ved skriftlig Afstemning forud for Generalforsamlingen.

Endvidere foreslaas Bestyrelsen suppleret med Selskabets Repræsentanter i visse Udvalg, nemlig Statens Planteavljudvalg, Husdyrbrugsudvalg og Redskabsudvalg, Landbrugsraadet, Landøkonomisk Driftsbureau og Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde. Desuden kan Generalforsamlingen efter Indstilling af Bestyrelsen vælge Medlemmer af andre Udvalg som Bestyrelsesmedlemmer.

Iøvrigt er Lovene med Hensyn til Selskabets Ledelse (Præsident og Bestyrelsen) i Hovedsagen uændrede, dog er der indført en Bestemmelse om, at Præsidenterne indbyrdes kan bestemme, hvem af disse der skal være »ledende«.

Der er i Forslagets § 3 indført en Bestemmelse, som mulig-

gør, at saavel udenlandske som indenlandske Personer kan optages som Æresmedlemmer eller »bestandige Medlemmer« af Selskabet.

Det foreliggende Forslag aabner endvidere de tidligere omtalte Muligheder for et nøjere Samarbejde mellem Selskabet og saadanne Foreninger eller Organisationer, som særlig omfatter Konsulenter, Landbrugslærere, Landbrugsskribenter, Forsøgsfolk eller andre Personer med Tilknytning til det landøkonomiske Oplysnings- eller Forskningsarbejde. I Fællesskab med disse Organisationer søges dannet en ny »Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde i Danmark«.

Iøvrigt er Selskabets Formaal som hidtil at fremme det danske Landbrugs almene Vel (jvfr. § 1).

Jeg vil ikke tro, at der, hvis det ikke fremgaar af Diskussionen, er nogen Grund til at gaa nærmere ind paa Enkeltheder. Jeg har søgt kort at skitsere, hvad der opnaas ved Vedtagelsen af det Forslag, som er forelagt. Der er i det nye Af-snit II § 15, øverst Side 6, et Udtryk, jeg vil gøre opmærksom paa; der staar: »I Samvirksomheden, der er dannet af«, strengt taget skulde der staa: »der forventes dannet af«, og saa nævnes de fire Organisationer, der i første Linie er tænkt paa, og med hvilke man ved Forhaandsaftaler er blevet saa nogenlunde enig; men der kan ikke siges noget endeligt, inden de paagældende Foreninger har holdt deres Generalforsamlinger. Der er saa tilføjet, at der »kan optages andre Organisationer, hvis Medlemmer enten staar i Landbrugsvidenskabens, det landøkonomiske Oplysnings-, Forsøgs- eller Forskningsarbejdes Tjeneste«. Endvidere er der tilføjet, at »Betingelserne for andre Organisationers eller Institutioners Optagelse i Samvirksomheden bestemmes af dennes Fællesudvalg og af Selskabets Bestyrelse«. Dersom dette Fællesudvalg for den forhaabentlig snart nyoprettede Samvirksomhed og Selskabets Bestyrelse ikke kan opnaa Enighed om andre Foreningers Optagelse i Samvirksomheden, er det Generalforsamlingen, der har det sidste Ord i Sagen.

Der maa ogsaa tages det Forbehold, at dersom ikke alle de 3 i § 15 nævnte Foreninger kommer med, kan de udeblivende stryges; det er under den Forudsætning, Udkastet forelægges til Vedtagelse.

I den midlertidige Bestemmelse nederst Side 7 er anført, at Lovene først træder i Kraft fra det Tidspunkt, da Landhus-holdningsselskabet og mindst én af de tre andre nævnte Foreninger har vedtaget at indtræde i Samvirksomheden. Man haaber, det kan ske saa tidligt, at Samvirksomheden kan træde

i Kraft allerede fra næste Finansaars Begyndelse, altsaa fra 1. April 1932, og at Valg i Henhold til det forelagte Lovforslag kan finde Sted paa næste ordinære Generalforsamling i Selskabet.

Det, det i Øjeblikket drejer sig om, er altsaa, om Generalforsamlingen vil yde sin Støtte til Sagens Fremme ved at give Tilslutning til det forelagte Forslag til Lovændringer.

Som Forpagter Sonne udtalte, skal der afholdes en ekstraordinær Generalforsamling, paa hvilken Sagen endeligt og bindende kan vedtages; en saadan ekstraordinær Generalforsamling kan afholdes 3 Uger efter den forventede første Vedtagelse.

Lovforslaget er ikke mere, som anført, »Fortroligt«; nu er det forelagt paa Selskabets ordinære Generalforsamling, de fortrolige Forhandlinger er sluttet, og Forslaget er, som det er nævnt gentagende, vedtaget énstemmigt af Selskabets Bestyrelse paa et i Dag afholdt Møde med en eneste Ændring, nemlig Side 3, første Linie af 2. Afsnit, hvor der staar: »Medlemmer af eller Selskabets Repræsentanter i« — det er lidt tungt, og paa Bestyrelsesraadets Møde i Dag blev det vedtaget at stryge Ordene »eller Selskabets Repræsentanter i«, saaledes at det kommer til at lyde: »Medlemmer af andre Udvalg eller Organisationer end de ovennævnte kan efter Bestyrelsens Indstilling af Generalforsamlingen vælges som Medlemmer af Bestyrelsen«.

Godsejer C. Lawaetz, Kaalund Kloster: Jeg vil sige, at naar den ledende Præsident har ofret saa meget paa det, som han har gjort, og Bestyrelsesraadet og Præsidiets er enige om, at det er fornuftigt, saa synes jeg ogsaa, vi andre kan være enige om det.

Forpagter Sonne: Det er jo en Autoritetstro, vi kun i høj Grad kan paaskønne. Maatte den være raadende overalt, hvor det tiltrænges!

Godsejer Lawaetz: Jeg tror, det er det fornuftigste.

Forpagter Sonne: Jeg véd ikke, om det mulig skulde være Udtryk for Forsamlingens almindelige Stilling til Forslaget, det vilde vi jo paaskønne.

Forslaget vedtoges derpaa énstemmigt af Generalforsamlingen.

Jeg haaber, at det Initiativ, som Redaktør Raunkjær paa lykkelig Vis har taget, kan føres til endelig Sejr. Den endelige Vedtagelse synes os vel forberedt gennem denne Dags Vedtagelse, og vi haaber snart at faa Svar fra de Organisationer, hvis Tilslutning, vi regner med.

Ingeniør Claudi Westh: Maa Forslaget nu komme offentligt frem, til Trods for at der staar: Fortroligt?

Forpagter Sonne: Ja.

15 og 16. Forslag til Virksomhedsplan for 1932—33 og Forslag til Budget for Aaret 1932—33.

Forpagter *Sonne*: Forslaget til Virksomhedsplan er omdelt paa de Herrers Pladser. De første 18 Punkter paa Virksomhedsplanen er uforandrede, men der er føjet et Punkt 19 til, nemlig, at Virksomheden ogsaa gaar ud paa eventuelt i Fællesskab med andre Organisationer at danne en Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde i Danmark.

Med Hensyn til Forslaget til Budget maa jeg maaske bemærke, at første Punkt er Medlemskontingenter, der uforandret er opført med 13,000 Kr. Som de Herrer vil vide, svarer 13,000 Kr. til et Medlemstal af 650. Jeg meddelte før, at Medlemstallet kun er 621, der mangler altsaa 29, men vi er saa meget Optimister, at vi tror og haaber, at den nye Orientering, naar den bliver gennemført, vil tilføre Selskabet adskillige Medlemmer, helst ikke saa lidt ud over det Antal af 650, der berettiger til Opførelse af de 13,000 Kr.

I øvrigt er der 5 Poster paa Budgettet, der er nedskrevne som Følge af den Nedskrivning, der har fundet Sted ved Finanslovsforslagets Fremlæggelse; Post 3, Statens Tilskud til Selskabets almindelige Virksomhed, er nedskrevet fra 7200 Kr. til 6500 Kr., nemlig med 10 pCt. Det samme gælder Punkt 23, Ledelsen af den landøkonomiske Konsulentvirksomhed, den er ogsaa nedskrevet med 10 pCt. fra 4800 Kr. til 4320 Kr.; ligeledes Punkt 25, Landøkonomisk Rejsebureau, der er nedskrevet med 360 Kr.

Under B, Punkt 1, Mejeripersonalets Videreuddannelse, er der foretaget en Nedskrivning med 4000 Kr.; Punkt 3, Mejerikonsulenternes Rejser vedrørende Mejeribesøg, er nedskrevet med 625 Kr. Det var de fem Poster.

Endvidere er Punkt 10, Udarbejdelse og Trykning af landøkonomiske Skrifter, formindsket med 1000 Kr. baade paa Indtægts- og Udgifssiden, idet der regnes med formindskede Trykningsudgifter til Regnskabsbøger og endvidere formindsket Salg af disse. Saa er der Punkt 20, Husleje og Inventarium; der er Lejeindtægten paa 600 Kr. bortfaldet, fordi vi ikke længere afgiver Husrum for Landbrugskandidatforeningen, og der er en Nedgang i Udgifterne paa 300 Kr., som vi haaber at kunne spare paa Huslejen trods Byggeplaner m. m.

Det er de Ændringer, der er, og Resultatet af det hele bliver, at der skulde blive et budgetteret Underskud paa 6590 Kr. Dette kunde i og for sig nok vække nogen Betænkelse. Jeg maa dog dertil bemærke, at det virkelige Underskud tør paa-regnes at blive væsentligt mindre end det budgetterede, saale-

des har det været i Aar, og saaledes venter vi ogsaa, det vil blive fremdeles, saa længe Kasserer- og Sekretærposten er forenet i én Person. Dertil kommer endvidere, at vi regner med og haaber paa at faa et betydeligt højere Medlemstal end det, der ligger til Grund for det opførte Beløb af 13,000 Kr. som Medlemskontingent. For øvrigt maa jeg sige, at Udgivelsen af Landøkonomisk Aar bog under B. 4 er forhøjet med 200 Kr., men det er i Følge et saa meget højere foreslaaet Statstilskud, idet der tilsigtes indføjet en engelsk og tysk Tekst af en Del af de i Aarbogen opførte Adresser.

Det er altsaa Budgettet og Virksomhedsplanen, saaledes som vi forelægger dem, og vi vil udbede os Tilslutning dertil.

Forslaget til Virksomhedsplan for 1932—33 og Forslag til Budget for samme Tidsrum vedtoges.

Forstander *Bredkjær*: Jeg har følt det i Aften som lidt af en historisk Begivenhed, vi har overværet, idet jeg har følt det, som om det gamle Selskab efter den Vedtagelse, der nu er sket, gaar ind i en ny Fremtid. Jeg tror, at Motivet til de Forhandlinger, der nu har staaet paa i flere Aar, skal søges i den Omstændighed, at mange ude omkring har følt, at Landhusholdningsselskabet ligesom manglede en Plads mellem alle de andre Organisationer og manglede en Maade, hvorpaa det kunde komme i Forbindelse med den Landbrugstilværelse og den Landbrugssituation, der i disse Aaringer og de kommende Aaringer former sig. Det medførte, at disse Forhandlinger kom i Gang, og det har nu medført den Vedtagelse, der er sket, hvorved Selskabet i Fremtiden kommer til at fungere under nye Former. Det er en historisk Dag, og jeg tror, vi alle forener os i et varmt Ønske om, at Selskabet under de nye Former maa kunne gaa en lys og lykkelig Fremtid i Møde til Gavn for det danske Landbrug.

Jeg føler Trang til at sige, at der er én Mand, som har været den egentlige Drivkraft i de Forhandlinger, der er blevet ført, en Mand, der paa en storslaaet Maade har vist Vilje og Evne til at faa disse Ting gennemført, jeg tænker her paa Forpagter Sonne. Jeg tænker ikke blot paa den store Gave, der er givet til Landhusholdningsselskabet, men jeg tænker ogsaa — og ikke mindst — paa den forstaaende Maade, hvorpaa Forpagter Sonne har ført og ledet disse Forhandlinger, paa den udmærkede og hensynsfulde Maade, hvorpaa det er sket; vi har allesammen følt, at det var udsprunget af Trangen og Viljen til at faa det gennemført, som passede bedst, det, som var det rigtige, det, som kunde gavne ikke blot Selskabet, men det danske Land-

brug. Paa denne Aften, da noget saadant vedtages, og da vi ligesom markerer et Grænseskel i Selskabets Tilværelse, synes jeg, vi skulde forene os i en varm Hyldest til Selskabets ledende Præsident, Forpagter Sonne, for den Maade, hvorpaa disse Forhandlinger er ført, og for den Indsats, Forpagter Sonne har gjort for at skabe nyt Grundlag for Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Tilværelse i Fremtiden.

(Medlemmerne rejste sig og gav ved Haandklap deres Tilslutning til Kende).

Forpagter Sonne: Jeg takker naturligvis Forstander Bredkjær varmt for de smukke og anerkendende Ord, han henvendte til mig, og de Herrer for den Tilslutning, de gav. Jeg behøver ikke at lægge Skjul paa, at det vil være mig en dyb og stor Glæde den Dag, man kan betragte hele denne Sag som bragt i fuldgod Orden. Jeg haaber, det, der er sket i Aften, vil tilrettelægge Vilkaar for, at en endelig Ordning nu snart kan ses gennemført. Men naar de Herrer er saa venlige at rette en anerkendende Tak til mig, maa jeg sige, at der er saa mange andre, hvem der skyldes Tak i denne Forbindelse. Jeg nævnte Kammerherre Juels klare Forstaaelse af Betydningen for Selskabet af, at vi fik tilvejebragt en ny, god Orientering. Forstander Bredkjær, der har været med fra de første Forhandlinger, har ogsaa ydet en udmærket Indsats, jeg vil ikke tale om Redaktør Raunkjærs sidste Initiativ, der i Virkeligheden har lagt Grund til det, vi har videreført, og der er mange andre, hvem der skyldes en hjertelig Tak, og jeg vil sige, at jeg er opfyldt af dyb Taknemmelighed overfor alle, der paa fortræffelig Vis har rakt Haand til Gennemførelse af det, vi haaber snart at se virkeliggjort. Mange Tak!

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs overordentlige Generalforsamling

den 24. Februar 1932.

Den ledende Præsident, Professor *L. Frederiksen*: Paa Præsidiets Vegne aabner jeg Selskabets overordentlige Generalforsamling med at byde Velkommen til de mødte Medlemmer.

I Henhold til de nugældende Loves § 13 kan der afholdes overordentlig Generalforsamling til enhver Tid, naar Præsidiets finder Anledning dertil, eller en vis Del af Selskabets Bestyrelsesraad eller Medlemmer forlanger det. Bekendtgørelse om Selskabets Generalforsamlinger skal i Henhold til de nugældende Love finde Sted med mindst 14 Dages Varsel.

Den til i Aften indvarslede overordentlige Generalforsamling er bekendtgjort i Hefte 2, 1932, af Tidsskrift for Landøkonomi, der blev udsendt til samtlige Medlemmer den 1. Februar d. A. Det eneste Punkt, der er opført paa Generalforsamlingens Dagsorden, er »Forslag til Ændringer i Selskabets Love«. Det paagældende Forslag, der blev enstemmig vedtaget paa Selskabets sidste ordinære Generalforsamling den 18. December f. A., har i sin Helhed og med tilhørende Bemærkninger været optrykt i Tidsskrift for Landøkonomi, Hefte 1, 1932, og forudsættes derfor at være Medlemmerne bekendt.

I den Tid, der er hengaaet, siden Forslaget blev offentliggjort, er der ikke over for Selskabet fremkommet direkte Ændringsforslag. Fra Foreningen af danske Landbrugskandidater er der sendt Selskabet en Henvendelse angaaelse Optagelse i den i Forslaget nævnte »Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde«. Paa denne Henvendelse er der underhaanden givet det foreløbige Svar, at der ikke imellem de to Generalforsamlinger, paa hvilke Lovændringer skal behandles og vedtages for at træde i Kraft, kan foretages nogen Ændring i det af den første Generalforsamling vedtagne Forslag.

Det eneste Spørgsmaal, der stilles den overordentlige Generalforsamling, er altsaa, om den, ligesom den sidste ordinære Generalforsamling, vil vedtage det foreliggende Forslag til Lovændringer. Sker det, hvad man fra Præsidiets Side vilde sætte stor Pris paa, kan de nye Love sættes i Kraft omtrent straks.

Jeg gør opmærksom paa, at den endelige Vedtagelse af Lovene skal finde Sted med mindst $\frac{3}{4}$ af de mødte Medlemmers Stemmer. Hvis ikke nogen forlanger skriftlig Afstemning, gaar vi ud fra, at Sagen kan afgøres ved Haandsoprækning. (Man enedes om Afgørelse ved Haandsoprækning).

Forstander *Niels Esbjerg*: Jeg beder Dem undskylde, at jeg ikke er fremkommet med de Bemærkninger, jeg nu ønsker at fremsætte, paa den ordinære Generalforsamling. Det skyldes, at jeg ikke af den udsendte Dagsorden var i Stand til at se Rækkevidden i det Forslag, der der skulde behandles angaaende Ændringer til Selskabets Love, og jeg maa meget beklage, at dette Lovforslag ikke blev udsendt til Medlemmerne før den ordinære Generalforsamling. Jeg har fulgt denne Sag med Hensyn til Omordningen af Landhusholdningsselskabets Virksomhed med varm Interesse lige fra den Tid, Konsulent *M. K. Kristensen* fremsatte sine Tanker om Selskabets Reorganisation, og jeg fandt det ideelt, om man havde disse to Virksomheder: Landhusholdningsselskabet, der tog sig af Forsknings- og Oplysningsarbejdets Fremme, og Landbrugsraadet, der tog sig af de erhvervsøkonomiske og handelspolitiske Forhold. Nu foreligger der et Lovforslag, som har til Formaal at gøre Landhusholdningsselskabet — om ikke straks, saa dog efterhaanden — til det, *K. M. Kristensen* tænkte sig ved sit Forslag til en Omorganisation. Jeg har gennemgaaet det nye Forslag meget grundigt og skal tillade mig at gøre enkelte Indvendinger.

ad § 1 om Selskabets Formaal. Der er her sket en Afkortning, idet der i de gamle Love staar, at Selskabets Formaal er at fremme Landbruget og dermed i Forbindelse staaende Erhvervsgrene. At »fremme det danske Landbrugs almene Vel«, som det staar anført i det foreliggende Forslag, synes mig at være en uheldig Indsnævring af Opgaven. Det, der i denne Paragraf oplyses om Samvirksomheden, vilde det egentlig være mere naturligt at have i en særlig Paragraf.

Men det, jeg særlig ønsker at præcisere her, er det uheldige Forhold, der fremkommer ved Bestemmelsen i § 12 om, at et Medlems Forslag til Generalforsamlingen angaaende Optagelse af nye Virksomhedsgrene eller Ophævelse af ældre

og om Forandringer i Lovene — jeg vil antage, at alle Forslag fra Medlemmerne kommer ind under denne Paragraf — efter de nye Love skal forelægges et Bestyrelsesmøde, som afgør, hvorvidt Forslaget vil være at forelægge Generalforsamlingen. Jeg kan ikke se andet, end at dette let afskærer Medlemmerne fra at faa Forslag frem til Generalforsamlingen, og jeg tror, at en saadan Forringelse af Medlemsretighederne vil bidrage til, at det vil blive vanskeligt at skaffe nye Medlemmer. Der staar i Bemærkningerne til Forslaget, at der ikke paa dette Punkt er sket principielle Ændringer til de gamle Love; jeg maa anse dette for meget principielt.

ad § 6 b. Her er nævnt Selskabets Repræsentanter i henholdsvis Landbrugsraadet, Statens Husdyrbrugsudvalg, Statens Planteavludvalg, Statens Redskabsudvalg, Udvalget for det landøkonomiske Driftsbureau og Landsudvalget for det landøkonomiske Ungdomsarbejde, hvilke Repræsentanter i det fremtidige Bestyrelsesraad var tænkt at skulle afløse de Repræsentanter, der hidtil er blevet valgt af Landboforeningerne. Jeg synes ikke, det er heldigt i Lovene at anføre, hvilke disse Repræsentanter er; nogle kan falde ud, og andre komme frem. Det er stridende imod almindelig Praksis i Love at anføre en saadan Specifikation.

ad den gamle § 16 angaaende Lovændringer og den nye § 22 angaaende det samme. Der vilde jeg gerne have indført den Tillægsbestemmelse, at Forslag til Lovændringer forud for Generalforsamlingen skal meddeles hvert enkelt Medlem. Det vil være naturligt og rimeligt og er noget, der er almindelig Sædvane.

ad § 14 om Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde. I denne Paragraf er omtalt Samvirksomhedens Opgave, at virke til Fremme af det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark, og i

§ 15 er nævnt, af hvilke Institutioner i Forbindelse med Selskabet, Samvirksomheden tænkes dannet. Foruden de der nævnte 3 Foreninger kan dog ogsaa optages andre Organisationer og Institutioner, hvis Medlemmer enten staar i Landbrugsvidenskabens, det landøkonomiske Oplysnings-, Forsøgs- eller Forskningsarbejdes Tjeneste. Der staar endvidere i denne Paragraf omtalt Betingelserne for disse andre Organisationers og Institutioners Optagelse gennem Vedtagelse i Selskabets Bestyrelse og Samvirksomhedens Fællesudvalg eller, hvis Enighed ikke her opnaas, ved Vedtagelse paa en Generalforsamling. Men der staar ikke, at Sagen i Tilfælde af Uenighed skal forelægges en Generalforsamling. Der staar nogle særlige Regler for Indtrædelse i Samvirk-

somheden, men der staar intet anført om Udtrædelser. Dette er dog et nærliggende Spørgsmaal. Er Forholdet dette, at Selskabet alene naar som helst kan ophæve Samvirksomheden? Der er intet i Lovene, der hindrer dette. Der burde i Lovene indføjes mere detaillerede Regler for Ind- og eventuel Udtrædelse af Samvirksomheden og tillige for, hvad de deltagende Organisationer bør yde til et saadant økonomisk Samarbejdes Økonomi, saa det økonomiske Spørgsmaal ikke alene kommer til at paahvile Selskabet.

Man kan tillige med Berettigelse spørge, hvorfor man ved et saadant paatænkt Samarbejde ikke allerede paa nærværende Tidspunkt har rettet Henvendelse til Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings danske Afdeling, der fuldtud opfylder de Fordringer, der stilles, og til Landbohøjskolens Landbrugslærer-Gruppe, samt til Forsøgsvirksomhedens faglige Tjenestemænd m. fl., som sikkert vil være interesseret i Landhusholdningsselskabets fremtidige Virksomhedsomraade, fordi der herved vil skabes et centralt Sted for Drøftelse af faglige Opgaver.

Men navnlig maa det vække Forundring, at de Forhandlinger, der i sin Tid i et Par Aar blev ført med Landbrugskandidatforeningen under dens daværende Formand, *P. Christensen*, ikke er blevet optaget paany paa det nye Grundlag. Der er nylig rettet skriftlig Henvendelse til Selskabet fra denne Forening, men denne Henvendelse er ikke blevet officielt besvaret.

Motiverne for Oprettelsen af en Samvirksomhed angives at være disse, at der ikke her i Landet findes noget Landbrugsakademi eller rent landbrugsvidenskabeligt Selskab. Jeg vilde dog mene, at Foreningen af danske Landbrugskandidater med nogen Ret kan kaldes et landbrugsvidenskabeligt Selskab, idet der som Betingelse for Optagelse kræves, at der skal være bestaaet en bestemt Eksamen. Jeg kan ikke se andet, end at det paa en Maade er uheldigt at gaa udenom et Samarbejde med de Organisationer, jeg her har nævnt. Jeg vilde finde det rigtigst, at man tog Stilling til de Bemærkninger, jeg her har fremført, inden man traf endelig Afgørelse. Saavidt det er mig bekendt, vil Foreningen af danske Landbrugslærere ikke kunne afgive bindende Svar før efter Generalforsamlingen i August Maaned, saa Samvirksomheden vil alligevel ikke før efter den Tid kunne træde endelig i Kraft.

Professor *Frederiksen*: Det kan kun glæde Selskabets Ledelse, at Medlemmer fra Fyn tager Tid til at rejse herover og sætte sig ind i og tage Stilling til det Spørgsmaal, her er

optaget til Drøftelse. Desværre er Bestemmelserne angaaende den sidste og endelige Behandling af Lovændringer jo saaledes, at der kun er Tale om et Ja eller Nej. Det Spørgsmaal, der i Aften er sat paa Dagsordenen, er Vedtagelse eller Ikke-Vedtagelse af Forslaget i den foreliggende Form. Saavidt jeg kan skønne, kan det slet ikke lade sig gøre nu at komme ind paa en Drøftelse af Enkeltheder, rent bortset fra, at Tiden ikke er til det. Ganske vist kan Generalforsamlingen fortsættes efter Forstander Overgaards Foredrag, men en overordentlig Generalforsamling kan ikke ændre noget som helst i Forslagets Ordlyd, skal dette ske, maa Forslaget gaa tilbage til en ordinær Generalforsamling; denne vil tidligst kunne finde Sted engang i indeværende Aars sidste Kvartal. Jeg forstaa heller ikke Forstander Esbjergs Udtalelser saaledes, at De ønsker at standse den Afstemning, som er Formaalet med Indvarslingen af denne Generalforsamling. Forslag til Lovændringer vil kunne forebringes en hvilken som helst Generalforsamling, altsaa allerede for den Generalforsamling, som holdes i førstkommende December Maaned, og vil derefter paa en næstfølgende Generalforsamling kunne gives Lovkraft, hvis det fornødne Antal Stemmer afgives.

Forstander *Esbjerg* fastholdt ikke at kunne stemme for Forslaget i den foreliggende Form, der unødvendigt vanskeliggør ønskelige Ændringer.

Statskonsulent *K. Hansen*: Uden at gaa ind paa de kritiske Bemærkninger vil jeg tillade mig at anbefale samtlige tilstedeværende Medlemmer at stemme for det foreliggende Lovforslag. Vi erindrer, hvad Præsidenten lige har bemærket, at skulde det vise sig, naar Maskineriet kommer i Gang, at et eller andet kunde være anderledes, vil der være Udveje for Lovændringer. Det er ikke saaledes at forstaa, at det, der nu vedtages, er vedtaget for Tid og Evighed, og jeg anbefaler Dem at stemme for Forslaget, fordi jeg tror, at det er en Styrkelse, ikke alene af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, men af hele det Arbejde, det her drejer sig om, at denne Sammenslutning kommer i Stand.

Professor *Frederiksen*: Jeg forstod, at der var Enighed om, at Afgørelsen kunde træffes ved simpel Haandsoprækning. Jeg gør opmærksom paa, at der, for at Vedtagelse kan finde Sted, skal afgives mindst $\frac{3}{4}$ af de mødte Medlemmers Stemmer for Forslaget. Og jeg stiller hermed det Forslag, som har været forelagt paa Selskabets ordinære Generalforsamling den 18. December f. A. og der blev enstemmig vedtaget og i denne enstemmigt vedtagne Form optaget i Tidsskrift for Landøkonomi for Januar Maaned d. A., under Afstemning. —

(D'Hrr. Direktør K. Dorph-Petersen og Professor O. H. Larsen foretog Optællingen af Stemmerne. Der blev konstateret at være til Stede 33 Medlemmer. 20 Medlemmer stemte for Forslaget, ingen stemte imod, men 13 undlod at afgive deres Stemmer. Af disse 13 var de 11 personlige Medlemmer, medens 2 meddelte, at de mødte som Repræsentanter for henholdsvis Foreningen af danske Landbrugskandidater og Landbrugskandidaternes Klub.

De 20 afgivne Stemmer repræsenterede ikke de $\frac{3}{4}$ af de mødte Medlemmers Stemmer, og Forslaget maatte derefter betragtes som bortfaldet.)

Forstander *Esbjerg*: Jeg maa selvfølgelig beklage, at jeg ikke har kunnet fremsætte mine Synspunkter paa den ordinære Generalforsamling, men jeg haaber, at dette vil bidrage til en Omredaktion af disse Love; personlig har jeg været Medlem af Selskabet i 22 Aar, og jeg vilde gerne gøre mit mest mulige til, at Selskabets Fremtid kan sikres paa bedst mulig Maade.

Professor *Frederiksen*: Forstander Esbjerg maa ikke opfatte det saaledes, at de 13 ikke afgivne Stemmer skønnes at være uenige med os i at ønske det bedst mulige for Selskabets Fremtid, derom er vi sikkert alle enige. Men 20 Stemmer har syntes at mene, at Forslag til Ændring af Lovene har foreligget i en saadan Form, at det kunde være betryggende for Selskabets Fremtid at vedtage dem; et Mindretal har standset Lovenes Ændring i hvert Fald til næste Generalforsamling. Saa maa Selskabets Ledelse til den Tid tage Stilling til, om det kan møde frem med et andet Forslag end det, der har været forelagt her, og som nu er bortfaldet med Afstemningen i Aften.

Forsøgsleder *Lund*: Er der ikke Mulighed for, at Selskabets Medlemmer kan indgive Ændringsforslag til det nu forkastede Forslag? Er det nødvendigt, at saadanne Ændringsforslag skal komme fra Bestyrelsen?

Professor *Frederiksen*: Vi gaar nu tilbage til de gamle Love, efter hvilke Forslag til Lovændringer skal være indgivet skriftligt til Selskabet senest 8 Dage før Generalforsamlingen. Det Forslag, der blev forelagt Generalforsamlingen den 18. December, var Bestyrelsens enstemmige Forslag, ligesom det, der blev forelagt her, var Bestyrelsens og Generalforsamlingens enstemmigt vedtagne Forslag. Den nu konstaterede Mangel paa Deltagelse i Afstemningen har standset eller i hvert Fald forhalet og forsinket Ændringer i Selskabets nu gældende Love i mindst 9 Maaneder, som meget let kan

blive til 9 Maaneder + 1 Aar, hvis man ikke skrider til Afholdelse af en overordentlig Generalforsamling.

Forstander *Esbjerg*: Efter de gamle Love er der ikke noget til Hinder for, at Forslag fra Medlemmerne kan komme til Behandling paa Selskabets Generalforsamling.

Professor *Frederiksen*: Hensigten med det ikke vedtagne Forslag har været at foretage de færrest mulige Ændringer i Selskabets nugældende Love, og paa det fremdragne Punkt har det ikke været tilsigtet at indføre nogen principiel Ændring; dog findes den Forskel mellem de gamle og de nye Love, at Forslag, der af Medlemmerne ønskes behandlede paa en Generalforsamling, efter de gamle Love skal være indleveret 8 Dage før, og efter Forslaget 3 Uger før Generalforsamlingen. — Med disse Bemærkninger skal jeg hermed hæve denne ganske overordentlige Generalforsamling.

Bog anmeldelse.

Forsøg med kogte Kartoffler. Af Professor *Johs. Jespersen* og Assistent *U. A. Plesner*. Fejlberetning til Forsøg med Kartoffler. Af Afdelingsbestyrer *R. K. Kristensen*. 143. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 6. Beretning om de af Forsøgslaboratoriet og De samv. danske Andels-Svineslagterier foranstaltede Fodringsforsøg med Svin. 121 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Denne Beretning omhandler Fodringsforsøg med kogte Kartoffler, foretaget i Aarene 1928—31 paa Faurholm ved Hillerød og paa Linderumgaard pr. Sindal.

Forsøgene er inddelt i 3 Grupper:

Gruppe I. Forsøg med stigende Mængder kogte Kartoffler, Uden Proteintilskud.

Gruppe II. Forsøg med kogte Kartoffler + Tilskud af proteinrige Kraftfodermidler.

Gruppe III. Forsøg med konstant Mængde af kogte Kartoffler, men med varierende Proteinmængde.

Gruppe I omhandler 5 Serier à 5 Hold, hvert paa 10 Stkr. Ialt 250 Grise;

Gruppe II omhandler 2 Serier à 6 Hold, hvert paa 10 Stkr. Ialt 120 Grise, og

Gruppe III omhandler 4 Serier à 6 Hold, hvert paa 10 Stkr. Ialt 240 Grise.

Med nogle mindre Afvigelser fra den for Gruppe I lagte Foderplan har Forsøgsfoderets Sammensætning for denne været:

Hold Nr.	1	2	3	4	5
pCt. kogte Kartoffler	—	11,4	22,2	32,9	43,3
— Skummetmælk	19,8	19,8	19,5	19,2	19,0
— Kraftfoder	80,2	68,8	58,3	47,9	47,7
g fordøjeligt Renprotein pr. F. E. . .	88,3	84,7	81,1	77,4	73,9
Kraftfoderblandingen haa bestaaet af $\frac{1}{2}$ Byg, $\frac{1}{4}$ Hvede og $\frac{1}{4}$ Mais.					

Ved Sammenstilling af Resultaterne fra de forskellige Tabeller i Beretningen faar man følgende Oversigt over Forsøgsmaterialet:

Hold Nr.	1	2	3	4	5
Gennemsnitlig daglig Tilvækst pr. Dyr.	677	679	680	683	651
F. E. pr. Dyr pr. Dag	2,64	2,63	2,66	2,64	2,49
Foderforbrug pr. kg levende Tilvækst.	3,90	3,88	3,92	3,87	3,83
Antal Dage for 70 kg Tilvækst	103	103	103	102	108
F. E. pr. 70 kg Tilvækst	273	272	274	271	268

Forsøgene bekræfter saaledes tidligere Forsøg og den almindelige Opfattelse, at kogte Kartoffler er et særdeles godt Svinefoder, og at det uden at fordyre Produktionen eller at forlænge Fedningstiden i nævneværdig Grad kan anvendes i større Mængde. Her i Forsøgene altsaa op til 43,3 pCt. af det samlede Foder.

Forsøget under Gruppe I har dernæst vist, at 0,88 kg Tørstof i kogte Kartoffler eller 3,39 kg kogte Kartoffler, naar disse, som ved Forsøget, indeholder 25,92 pCt. Tørstof, har givet samme Tilvækst som 1 F. E. i Mælk eller Korn.

Ved Bedømmelsen af de slagtede Grise er tillige fundet, at Fodring med kogte Kartoffler forøger Flæskets Fasthed og bidrager til en bedre Klassificering.

Gruppe II og III var planlagt for at undersøge Proteinindholdets Indflydelse paa Foderforbrug og Væksthastighed, man kunde jo tænke sig, at et passende Proteintilskud vilde influere paa begge Dele. Forsøgene har dog ikke vist større Udslag herfor. Med Hensyn til Foderforbrug er der kun positivt Udslag for Proteintilskud, saa længe Grisene er smaa. Ved de større Grise ser det ud, som Proteintilskudet har virket skadeligt. Derimod ser det ud til, at Proteintilskudet ved større Kartoffelmængder har foraarsaget større Væksthastighed, sandsynligvis derved at Proteintilskudet har stimuleret Ædelysten.

Den sidste Del af Beretningen — Fejlberetning til Forsøg med kogte Kartoffler — er særdeles interessant og klarlægger adskillige Forhold, hvis Selvfølgelighed man ved nærmere Eftertanke indser; men den er næppe for Menigmand og rokker ikke ved de foreliggende Forsøgsresultater, hvor det store Antal Parallelhold og Holdenes Størrelse i nogen Grad udligner de Fejl, der fremkommer paa Grund af de paaviste Fejlkilder. —

Interessen for Fodring med Kartoffler er vel nok ikke stor i Øjeblikket, da Kartofflerne har gode Afsætningsmuligheder ad anden Vej, men i adskillige Egne kan Kartoffeldyrkning som Basis for Svinefodring dog sikkert ogsaa under de nuværende Konjunkturforhold paaregnes at have Interesse, hvorfor Beretningen maa anbefales til alle, som har Betingelser for at dyrke Kartoffler i nogenlunde Udstrækning, eller hvem det paa anden Maade kunde ligge for at erholde Kartoffler til Foderbrug.

K. M. Jensen.

Om Landbrugskrisen.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 24. Februar 1932 af Forstander *J. C. Overgaard*.

Naar Landhusholdningsselskabets Præsidium har ønsket, at jeg skulde tale om det store, vanskelige og vidtforgreneede Emne, som Landbrugskrisen i Virkeligheden er, saa gaar jeg ud fra, at man dermed har tænkt sig Spørgsmaalet behandlet ud fra et specielt landøkonomisk Synspunkt, da det i modsat Fald havde været naturligere, om Problemet var blevet belyst af en kyn- dig Nationaløkonom og under en større Synsvinkel.

Jeg skal derfor afholde mig fra alle vidtløftige Betragtninger over Krisens Oprindelse, over dens produktionsmæssige, handelsmæssige, handelspolitiske og valuta- mæssige Aarsager saavel som over Krigstidens og dens Erstatningsproblemers Indflydelse paa Krisens Opstaaen og Forløb, vel vidende, at den danske Landbrugskrise saavel som den øvrige Erhvervskrise her hjemme kun er en lille Udløber af en mægtig verdensomspændende Krisesituation, der er nær ved at tvinge selv store og mægtige Nationer i Knæ.

Vi skal derfor i det følgende kun se paa de senere Aars økonomiske Udvikling inden for dansk Landbrug, som denne tager sig ud, naar den betragtes fra vor egen hjemlige »Andegaard« af en stedbunden »Fugl«, der ikke som Svanen hos H. C. Andersen kan hæve sig højt op paa kraftige Vinger og se Andegaardens Liv i det store Perspektiv.

Vi skal forsøge at følge Verdensuvejrets økonomiske

Bølgeslag, som disse er gaaet ind over vore Kyster og indtil nu særlig har hærget Landbrugserhvervet, saa de skibbrudnes Antal allerede tælles i Tusinder af danske Landmænd.

Man har Indtryk af, at det varede længe, før Folk udenfor Landbostanden i Almindelighed forstod, at der virkelig var noget alvorligt paa Færde, ikke blot for Landbrugets Økonomi, men for hele vor Samfundsøkonomi; men den senere Tids offentlige Foranstaltninger, f. Eks. Lovgivningen til Støtte for den danske Valuta, til Regulering af Importen, til ekstraordinær Understøttelse af det abnormt høje Tal af Arbejdsløse og Kriselovgivningen for Landbruget har vel gjort det klart for alle, at Forholdene er ret alvorlige.

Dertil kommer i disse Dage Skatteligningerne, som viser betydelig Nedgang for baade Indkomst og for Formue, og hvor ikke blot Landmændenes Indtægt og Formue er skrumpet svært ind, men hvor det ogsaa viser sig at være gaaet ud over andre Erhverv, ligesom baade de almindelige Kreditorer, Obligationsejerne og Pengeinstitutterne har lidt kendelige Tab eller har maattet afskrive af Formuekapitalen.

Men foreløbig er det jo gaaet værst ud over vort største Eksporterhverv — Landbruget —, der ikke alene direkte har mødt det stærkeste Prisfald paa sine Produkter, men ogsaa de største handelspolitiske Vanskeligheder.

Noget af det, der tales mest om i Tiden, er Landbrugets svigtende Evne til at klare sin store faste Gældsforpligtelse i Form af Prioritetslaan fra vore Kreditorganisationer, den Gældsform, det er vanskeligst at faa nedskrevet eller afviklet uden regulær Konkurs for Vedkommende, men ogsaa den Laaneform, der gennem et Par Menneskealdrer har været det danske Landbrugs store Løftestang derved, at det ad denne Vej har været muligt for den mindrebemidlede unge Mand at skaffe sig en betydelig Anlægskapital til Pengemarkedets allerbilligste Pris.

At denne Adgang til billige Penge ogsaa undertiden har fristet nogle Landmænd til større Kapitalindsats i Bedriften, end de senere Aars hastigt skiftende Konjunkturer i Længden har kunnet svare til, bør ikke lægges Systemet til Last.

Naar man ofte hører Landbrugets store Gældsbyrde i Nutiden omtalt paa en Maade, der røber, at man anser saadanne mindre velovervejede Dispositioner som den væsentligste Aarsag til Landbrugets Vanskeligheder i Øjeblikket, turde dette være en noget overfladisk Betragtning.

Hosstaaende Tabel 1 viser Prioritetsgældens Stigning for Landbrugsejendomme i Tidsrummet 1909—26, og man ser, at Gælden i disse Aar er mere end fordoblet, idet den er steget fra 1417 Mill. til 3032 Mill. Kr.; men jævnsides hermed er ogsaa den anslaaede Panteværdi forøget i samme Forhold.

Tabel 1. Prioritetsgælden paa Landbrugsejendomme.

Aar	Samlet Panteværdi Mill. Kr.	Prioritetsgæld	
		Mill. Kr.	pCt. af Panteværdi
1909	2 868	1 417	50
1926	6 101	3 032	50

Der foreligger ikke for Offentligheden nogen speciel Opgørelse af Landbrugsgælden for de mellemliggende Aar; men undersøger man den samlede Bevægelse i Kredit- og Hypotekforeningernes Udlaan for nævnte Aaremaal, vil man finde, at Udlaanene særlig har taget Fart efter Krigens Afslutning og navnlig i Aarene 1920—23.

I Tabel 2 er vist en Oversigt, dels over disse Foreningers Laanevirksomhed fra 1913—31 og dels over Salget af Landbrugsejendomme samt Prisen pr. Td. Gaardhartkorn ved Salg i almindelig fri Handel. Antal Ejendomssalg omfatter samtlige Ejendomsoverdragelser, enten disse

Tabel 2. Omsætning af Landbrugsejendomme og Udlaan fra Kredit- og Hypotekforeninger 1913—31.

Aar	Antal Ejendoms- salg	Salgspris pr. Td. Gaard- hartkorn	Kronens Guldvaerdi	Kredit- og Hypotek- foreningers Udlaan		
				1) Restgæld Mill. Kr.	Index for Obliga- tions- kurser	Gælds- forøgelse pr. Aar Mill. Kr.
1913	10 981	10 578	100	1 906	—	—
1914	9 411	11 047	99	(1965)	100	59
1915	9 589	11 846	94	1 975	95,5	10
1916	12 621	12 941	104	2 042	96,4	67
1917	12 732	14 180	108	2 122	96,6	80
1918	18 489	18 127	112	2 208	96,4	86
1919	13 273	21 642	89	2 300	94,5	92
1920	10 233	21 751	61	2 456	83,3	156
1921	8 214	20 063	66	2 733	88,9	277
1922	9 690	17 756	78	3 053	94,3	320
1923	11 866	18 344	68	3 260	95,5	207
1924	10 901	20 354	62	3 351	86,6	91
1925	9 075	21 159	77	3 497	85,8	146
1926	7 975	17 761	98	3 629	86,2	132
1927	8 996	15 662	100	3 770	88,5	141
1928	9 786	15 327	—	3 979	93,1	209
1929	9 552	16 661	—	4 187	93,9	208
1930	?	17 126	—	4 520	97,9	333
1931	1. Halvaar 3. Kvartal	15 864 14 813	—	(4 675)	94,9	(115)

er sket ved fri Handel, Tvangssalg, Familieoverdragelse el. lign.

Salgene er nogenlunde jævnt fordelt over hele Perioden, naar undtages de sidste Krigsaar, da den berygtede »Gaardslagtning« fandt Sted i større Stil, idet Gaardslagteren da ofte kunde hæve en øjeblikkelig Fortjeneste ved at afhænde Besætningen og en Del af Landbrugsinventaret til Datidens opskrævede Priser. Paa Grund af Importvanskeligheder for Maskiner og Raastoffer stod brugt

1) For et Par Foreningers Vedkommende gælder Opgørelsen Restgælden ved Aarets Udgang; for de øvrige pr. 1. April det følgende Aar.

Landbrugsinventar jo den Gang i uforholdsmæssig høj Pris.

Trods en Kronekurs der laa en Del over Pari, blev Følgen en stærk Stigning i Prisen paa velbesatte Ejendomme, og denne Stigning fortsattes yderligere de nærmest følgende Aar under Kronens hastige Fald nedefter og den deraf følgende indenlandske Prisforhøjelse.

En Del af disse Handler finansieredes foreløbig gennem Bankerne, og det store Udlaan gennem Kredit- og Hypotekforeninger i Aarene 1920—23 skyldtes i nogen Grad Bankernes senere Afvikling af denne Laanevirksomhed tillige med den fortsatte mere normale Ejendomsomsætning, der jo fremdeles skete til Priser, som laa 75 til 100 pCt. over Ejendomspriserne i 1913 og derfor ved Ejerskifte (ogsaa Familieoverdragelse) nødvendiggjorde Optagelse af nye eller større Laan.

Den fornyede Seddelinflation fra Slutningen af 1922 til Begyndelsen af 1925 og det deraf følgende højere Prisniveau bringer atter Ejendomshandelen og Ejendomspriserne i Vejret og vedligeholder fremdeles Laanebegæret trods en forholdsvis gunstig Periode for Landbrugsproduktionen.

Aarsagerne til de sidste Aars store Gældsstiftelse skal senere omtales; men den i Tabel 1 viste Forøgelse af Prioritetsgælden skyldes altsaa delvis Krigtidens Prisstigning paa Ejendomme og Efterkrigtidens lave Kroneværdi, som vedligeholdt et forholdsvis højt indenlandsk Prisniveau indtil 1925—26.

Hertil kommer Sønderjyllands Genforening med Moderlandet og den sønderjydske Realkredits Overførelse til Kronemønt, bl. a. ved Oprettelse af »Sønderjyllands Kreditforening«, der pr. 1. April 1925 havde udlaant 118 Mill. Kr. Men ogsaa andre Kreditinstitutioner deltog i Sønderjyllands Finansiering, og ialt var der til forannævnte Tidspunkt af Kredit- og Hypotekforeninger udlaant ikke mindre end 222 Mill. Kr. som Prioritet i sønderjydske Ejendomme.

Som det fremgaar af Oversigten i Tabel 2, der omfatter samtlige Kredit- og Hypotekforeninger i Danmark, var der fra Begyndelsen af Aaret 1919 til Udgangen af 1925 ialt en Gældsforøgelse paa ca. 1289 Mill. Kr., hvoraf over 1 Milliard falder paa det gamle Landomraade, og det var en Gæld, som var stiftet til en Kronekurs mellem 50 og 80 pCt. af Parikursen.

Her er altsaa Talen om den samlede Laanevirksomhed baade i By og paa Land; men at Landbruget har faaet sin store Part af den øgede Gældsbyrde, fremgaar af Tallene i Tabel 1.

Efter 1926 findes ingen samlet Opgørelse af Landbrugets Prioritetsgæld, men i Tabel 3 er foretaget en Sondring mellem Kredit- og Hypotekforeningensgælden for henholdsvis Byejeendomme og for Landdistrikterne.

Tabel 3. Kredit- og Hypotekforeningers Udlaan 1926—31.
(Mill. Kr.).

Aar	Kreditforeningslaan		Hypotekforeningslaan		Udlaan ialt	
	Byejeendomme	Landdistrikt	Byejeendomme	Landdistrikt	By	Land
Restgæld $\frac{1}{4}$ 1926..	1 266	1 892	270	69	1 536	1 961
do. $\frac{1}{4}$ 1930..	1 455	2 312	341	79	1 796	2 391
Forøgelse $\frac{1926}{30}$	189	420	71	10	260	430
do.	—	—	—	—	16,9 pCt.	21,9 pCt.
Forøgelse $\frac{1}{4}$ 1930—ultm. 1931	443		45		488	
Forøgelse $\frac{1}{4}$ 1926—ultm. 1931	1 052		126		1 178	
	—		—		33,7 pCt.	

Af den samlede Forøgelse paa 690 Mill. Kr. fra 1. April 1926 til 1. April 1930 falder saaledes 260 Mill. Kr. paa Byejeendomme og 430 Mill. Kr. paa Landdistrikterne eller henholdsvis en Forøgelse paa 16,9 og 21,9 pCt., saa Landbruget, der jo har Hovedbeløbet af Landdistrikternes Laanesum, har ogsaa i dette Tidsrum faaet sin store Part

af Gældsforøgelsen. Det samme er utvivlsomt Tilfældet med den allersidste store Forøgelse paa 488 Mill. Kr. fra 1. April 1930 til ultimo 1931; men her savnes paa nærværende Tidspunkt Materiale til en Adskillelse af de 2 Laanegrupper.

I det foregaaende er omtalt Krigstidens Højkonjunktur og Efterkrigsaaarenes lave Kroneværdi samt de dermed følgende høje Ejendomspriser som en af Aarsagerne til Landbrugets forøgede Gældsbyrde; men i saa Henseende deler Landbruget jo Kaar med andre Ejendomsbesiddere i vort Land. Der er blot den Forskel, at man vel for Byejendommene og de industrielle Anlægs Vedkommende har haft lettere ved at overvælde den højere Rentebyrde til Lejerne og til Forbrugerne af Industriprodukter. Dertil kommer, at en betydelig Part af den ved Ejendomsoverdragelse frigjorte Kapital gik fra Landbruget over til Byerne ved de tidligere Ejeres Indflytning og ved Arvedeling mellem Søkende, hvoraf en Del gik til Byerne, da Landbruget som bekendt ikke paa langt nær kan optage sit eget Fødselsoverskud.

Men ved Siden heraf har Landbruget en anden særlig og ret væsentlig Aarsag til den forøgede Gæld, nemlig den store Kapitalomflytning indenfor Produktionsmidlerne.

Landbruget er vel ubestridt det Erhverv, der kræver størst Kapitalbinding i Forhold til Omsætningen, der her som Regel foregaaar langsomt gennem en Produktion, der oftest tager flere Maaneder — ja Aar, før den er salgstjenlig.

Der er i det moderne Landbrug bundet store Kapitaler i Form af Besætning, Inventar, Bygninger, Afgrøder, Gødnings- og Foderstoffer etc.; men i Krigsaarene blev man af Forholdene tvunget til at realisere en væsentlig Del af disse i Produktionsapparatet anbragte Værdier, dels direkte ved Salg, dels indirekte ved manglende Fornyelse og Vedligeholdelse. Og denne Realisation maatte naturligvis give

sig Udslag i en Forøgelse af Kontantkapitalen paa Anlægs-kapitalens Bekostning.

Denne Overflytning af Landbrugets Realkapital til Pengekapital blev af mange baade i og udenfor Landbruget fejlagtig opfattet som delvis Nettofortjeneste af Driften, og derfor gik der ofte altfor stærkt Svind i disse Kapitaler, dels ved egen Uforstand og dels ved Hjælp af velvillige Geschæftsfolk, som fik saadanne frigjorte Kapitaler at virke med i forskellige af Krigstidens mindre solide Konjunkturforetagender (jævnfør Efterkrigstidens Bankkrak og Aktieselskabslikvidationer).

Men Landbrugets Rekonstruktion efter Krigen og dets videre Udvikling krævede atter Kapitalindsats i stor Stil, og de tidligere frigjorte Pengebeløb var da ofte ikke længere i Behold og var i alle Tilfælde utilstrækkelige til Genopbygningen og til det videre Fremstød.

Det er vanskeligt nu talmæssigt at opgøre, hvad Efterkrigstiden har krævet af ny Kapitalindsats, f. Eks. til Ombytning af de udslidte Maskiner og Inventargenstande, til Hovedreparationer, Fornyelser og Udvidelser af Bygninger, til Nykultivering af Jord, til Genoprettelse og Forøgelse af Jordens Gødningskraft, der i Krigsaarene var gaaet stærkt tilbage, hvilket vor Høststatistik bærer tydelige Vidnesbyrd om.

Men paa et Omraade kan Regnskabet opstilles med nogenlunde Sikkerhed, nemlig for Besætningsreduktionen under Krigsaarene og for den senere Komplettering og Udvidelse af disse. Her er dog kun Forskydninger af større økonomisk Betydning indenfor Kvæg- og Svinebesætningerne, idet Hestebestanden ikke blev afgørende ændret under Krigsperioden, og de senere Aars Nedgang i Antallet modsvares i nogen Grad af en mægtig Stigning for Fjerkræ. I hvert Fald drejer det sig for de øvrige Besætningsgrene kun om forholdsvis mindre Beløb, og Forøgelse paa et Omraade kan som antydet i nogen Grad dække Formindskelser paa andre.

For Kvæg og Svinebesætninger er forsøgt en Opgørelse i Tabel 4 og 5.

Tabel 4. Produktionspriser og Foderstofnoteringer 1918—31.

Aar	Produktionspris pr.			Gennemsnitsnotering		
	Kælvekvier	Slagterisvin	Grovfoderenhed	Byg	Majs	Bomuldsfrøkager
1918—19...	636	202	15,8	23,6	—	49,0
1919—20...	761	226	20,6	32,2	38,1	52,3
1920—21...	814	241	22,2	41,3	32,0	48,3
1921—22...	655	174	18,2	27,6	22,0	32,0
1922—23...	645	140	15,2	22,2	19,8	29,9
1923—24...	670	150	16,5	24,9	23,6	32,0
1924—25...	665	147	17,9	33,8	27,4	33,6
1925—26...	590	120	14,2	22,9	20,6	23,9
1926—27...	481	101	11,4	18,4	14,3	17,4
1927—28...	486	91	11,5	20,4	15,2	20,2
1928—29...	475	88	10,9	18,9	18,1	23,1
1929—30...	457	86	10,4	15,4	15,3	20,0
1930—31...	(400)	(65)	(9,1)	11,7	9,5	14,5

I Tabel 4 er efter »Det landøkonomiske Driftsbureau« Beretning opført de virkelige Produktionspriser de forskellige Aar for henholdsvis Kælvekvier og Slagterisvin, og til nærmere Belysning af de vekslende Priser er vedføjet dels Produktionsprisen pr. Grovfoderenhed og dels de aarlige Gennemsnitsnoteringer for Majs, Byg og Bomuldsfrøkager, d. v. s. for Foder til Produktion af Kvæg og Svin.

Hele Rekonstruktionen af de decimerede Besætninger og den senere Forøgelse skyldes jo Landbrugets egen Produktion, og den i Besætningerne bundne Kapital bliver derfor Omkostningerne ved Opdrætningen af de indsatte Dyr.

Efter de enkelte Aars Kreaturtællinger, der viser Variationerne i Dyrenes Antal i de forskellige Aldersklasser, er der da foretaget en Beregning paa Grundlag af Aarets

Tabel 5. Kapitalændringer i Kvæg- og Svinebesætningerne
1914—31. (Mill. Kr.).

Aar...	Kapital- frigørelse	Kapitalbinding		
	1914—18	1918—25	1925—31	Ialt
Kvæg: Køer	164	206	116	322
Tyre og Ungkvæg	÷ 15	19	20	39
Kalve u. 1 Aar...	9	21	13	34
Kvæg ialt...	158	246	149	395
Svin: Avlssvin	32	53	51	104
Fedesvin	60	59	45	104
Grise u. 4 Mdr. . .	70	110	81	191
Svin ialt...	162	222	177	399
Ialt Kapitalomflytning...	320	468	326	794

Netto-Kapitalbinding 1914—31 ialt Mill. Kr.: 474.

Salgspriser ved Besætningsreduktioner og Produktionspriserne ved Besætningsforøgelse. En detaljeret Opstilling af de ret omstændelige Beregninger vil det føre for vidt at medtage her; men et Sammendrag af Resultaterne findes i Tabel 5, der omfatter Tidsrummet fra 15. Juli 1914 til 15. Juli 1931.

Tidsrummet falder naturligt i 2 skarpt adskilte Perioder, nemlig de egentlige Krigsaar 1914—18 med Kapitalfrigørelse, da Besætningerne paa Grund af Foder-mangel reduceredes ret kraftigt, og Tiden efter 1918. da der i det store og hele har været betydelig Fremgang i Antallet af Dyr og derfor stor Kapitalbinding.

For den første Periode med Besætningsreduktion er der som før antydnet regnet med Salgsnoteringerne. For Køer en Gennemsnitsvægt af 500 kg samt Noteringen for Slagtekøer 1. Kl. For Opdræt og Tyre er regnet med en Gennemsnitsvægt paa 360 kg og Noteringen for Kvier og Stude 1. Kl. Kalve under et Aar er anslaaet til ca. 30 pCt. af Køernes Værdi. Avlssvin er ansat til $1\frac{1}{2}$ Gange, og Fedesvin over 4 Mdr. til 85 pCt. af det færdige Slagterisvins Pris, medens Grise

under 4 Mdr. er regnet til halv saa stor Værdi som Fedesvin over 4 Mdr. Kun Tyre og Ungkvæg viser Kapitalbinding i denne Periode.

Hovedresultatet er en samlet Kapitalfrigørelse for de 2 Besætningsgrene paa 320 Mill. Kr. Naar Beløbet ikke blev større, er Grunden bl. a. den, at en forholdsvis stor Del af Reduktionen fandt Sted efter Lavrekord-Høsten Sommeren 1927. I Aarets sidste Halvdel fra 12. Juli 1917 til 5. Februar 1918 blev Besætningerne saaledes formindsket med

98 400 Køer,

154 000 Stk. Ungkvæg og Tyre over 1 Aar,

63 600 Kalve under 1 Aar

samt 1 137 600 Svin,

og den Tvangssituation for Salg, vi da stod i, udnyttede Køberne til at trykke Priserne særlig stærkt ned i dette Tidsrum.

Vender vi os dernæst til Efterkrigsaaarene, er her en meget betydelig Kapitalbinding. Ved Afslutning af Perioden 1918—25 er Kreaturstyrken som Helhed kun lidt større end i 1914, naar Hensyn tages til den med Sønderjylland indlemmede Besætning, der naturligvis ikke medregnes som Produktionsføgelse. Fremgangsmaaden ved Beregningen af Kapitalbindingen er tilsvarende som den, der anvendtes for 1. Periode, kun at man her benytter de i Tabel 4 opførte Produktionspriser som Udgangspunkt.

Paa Grund af de høje Foderstofpriser og de store Omkostninger ved Produktion af Grovfoder i Forbindelse med store Udgifter til Pasning m. m. er Kapitalbindingen i denne Periode ikke mindre end 468 Mill. Kr. eller 148 Mill. Kr. større end den frigjorte Besætningskapital i Krigsaaarene. Altsaa denne tvungne Omsætning af Husdyrbestanden har foruden »Svind af Pengene undervejs« kostet Landbruget 148 Mill. Kr. Netto, og er for disse Aar sammen med ovennævnte Rekonstruktion af det øv-

rige Produktionsapparat med til at forhøje Landmandens Trang til Laan.

Perioden 1925—31 viser en fortsat Udvidelse af Besætningerne — navnlig af Svinebesætningerne, der i disse 6 Aar mere end fordobles. Til denne Besætningsforøgelse er medgaaet ialt 326 Mill. Kr. Hertil kommer, at der ogsaa maatte skaffes forøget Staldplads, dels ved Udvidelser i de eksisterende Staldbygninger, dels ved Nybygninger og navnlig Udvidelsen i Svinebesætningerne kræver megen Plads, saa der i samme Tidsrum bindes store Kapitaler i Staldbygninger.

At den Kapitalbinding, der fandt Sted i 1929—30, i Svinebesætninger og særlig ved Bygning af Svinestalde, var mindre fremsynet, kan vel med en vis Ret hævdes. Det er jo altid farligt at fastlægge større Beløb for at udnytte en saa forbigaaende og kortvarig Konjunkturbevægelse, som denne abnormt gunstige Situation for Flæskeproduktionen ved en nøgtern Overvejelse maatte ventes at være; men til Landmændenes Undskyldning tjener, at det var denne store Flæskeproduktion, der paa dette Tidspunkt holdt Økonomien paa Fode, idet den øvrige Landbrugsproduktion ogsaa i disse for Landbruget som Helhed taalelige Aar nærmest var tabbringende og ikke kunde bære de store faste Udgifter til Rent, Skatter m. m. og til Landmandens og hans Families nødvendige Underhold. For hele den her omhandlede Periode er Bevægelserne paa Besætningskontoen følgende:

	1914—18	1918—31
	Formindskelse	Forøgelse
Kvæg: Køer	285.900 Stk.	561.900 Stk.
Opdræt	53.100 —	293.100 —
Ialt Kvæg...	339.000 Stk.	855.000 Stk.
Svin: Avlssvin.....	195.400 Stk.	537.000 Stk.
Fedesvin og Grise.	1868.500 —	4356.900 —
Ialt Svin...	2063.900 Stk.	4893.900 Stk.

Det økonomiske Resultat var i Krigsaarene som nævnt en Kapitalfrigørelse paa 320 Mill. Kr., men

i Tiden fra 1918—31 en Kapitalindsats paa 794 Mill. Kr., altsaa for hele Perioden et Netto-Forbrug af Kapital alene til Besætningen paa 474 Mill. Kr.

I Kapitalbevægelse paa Besætningskontoen og den foran skitserede øvrige Rekonstruktion af Landbrugsbedriften efter Krigen har vi altsaa en anden og ikke uvæsentlig Aarsag til Landbrugets forøgede Gældsbyrde.

Men de sidste Aars voldsomme Stigning af denne Gældsbyrde (jævnfør Tabel 2 og Tabel 3) har endnu en Aarsag, som, naar alt kommer til alt, maaske er Øjeblikkets alvorligste Problem for dansk Landbrug, nemlig den svigtende Produktionsøkonomi.

Og Landbruget kan jo ikke lukke sine Porte og standse Produktionen paa samme Maade som Industrien. Vort levende Produktionsmaskineri — vore Planter og vore Dyr — kan ikke holde en kortere eller længere Pause for saa atter at sættes i Gang, naar de økonomiske Vilkaar for Produktionen bedres.

Landbruget har siden Kronestigningen i 1925—26 i det store og hele maattet arbejde med Underskud i sin Produktion. At Enkeltmænd som Følge af større Dygtighed eller særlig heldige Omstændigheder danner Undtagelser herfra, ændrer ikke denne Kendsgerning, ligesaa lidt som de foran omtalte gunstige Vilkaar for Flæskeproduktionen 1928—30 i Forbindelse med nogle gode Høstaar danner afgørende Brud paa Nedgangslinien.

Tabel 6 er udarbejdet efter Beretningerne fra Det landøkonomiske Driftsbureau og viser i store Træk Landbrugets Driftsresultater for Aarene 1916—31.

Nettoudbyttet, som er opført i første Rubrik, fremkommer, naar man fra Bruttoudbyttet trækker alle egentlige Driftsomkostninger med Undtagelse af Kapitalrenten. Denne er beregnet i de 2 følgende Kolonner henholdsvis af den saakaldte »Bogførte Værdi«, der omtrent svarer til

Tabel 6. Landbrugets Driftsresultat, Kr. pr. ha.

Aar	Netto-udbytte	Rentekrav af		Netto-Over-skud efter		Nettoudbytte i pCt. af	
		Bogført Værdi	Handels-værdi	Bogført Værdi	Handels-Værdi	Bogført Værdi	Handels-Værdi
1916/17—25/26	194	132	185	62	9	7,5	5,4
1926—27	35	129	158	÷ 94	÷ 123	1,3	1,1
1927—28	44	118	145	÷ 74	÷ 101	1,8	1,5
1928—29	151	117	147	34	4	6,2	4,9
1929—30	135	116	148	19	÷ 13	5,6	4,3
1930—31	7	119	152	÷ 112	÷ 145	0,3	0,2

den ved den skattepligtige Formueangivelse benyttede Aktivkapital (Ejendomsskyldværdien + en lav Handelsværdi af Besætning og Inventar) og af Ejendommens anslaaede »Handelsværdi«. Som Rentekrav er regnet 4 pCt. af Jordværdien, 5 pCt. af Bygningsværdien og 6 pCt. af Løsøreværdien — gennemsnitlig lidt under 5 pCt., hvilken Rente jo er noget lavere end normal effektiv Rente af 1. Prioritetslaanene, altsaa en meget lav Rente for den samlede Landbrugskapital.

Naar Rentekravet fradrages Nettoudbyttet, fremkommer Netto-Overskudet, og i de 2 bageste Kolonner er opført det virkeligt opnaaede Renteudbytte af forannævnte Kapitalværdier.

Paa øverste Linie er angivet Gennemsnitsresultatet for 1916—26, d. v. s. det første Tiaar af Bureauets Virketid. Herunder falder altsaa de »gyldne« Aar under Verdenskrigen og Inflationstiden samt de 2 Depressionsaar 1921—22 og 1925—26 med kun henholdsvis 33 Kr.s og 44 Kr.s Nettoudbytte.

Middeludbyttet af dette Tiaar udgør 7,5 pCt. af »Bogført Værdi« og 5,4 pCt. af »Handelsværdien«. Sidstnævnte Rentebeløb ligger ingenlunde over denne Perodes virkelige Rentesats, og hvis Landmanden har maattet forrente en Gæld, der nogenlunde svarede til den anslaaede lave

Handelsværdi eller har maattet arbejde med en Del løs Gæld i Form af Varegæld, Vexelgæld el. lign., havde disse gode Aar intet givet ham ud over den paa Driftskontoen beregnede normale Arbejds løn (almindelig Dagløn + Driftslederløn), der næppe har været større end til Dækning af et beskedent personligt Forbrug for Familien. Der har altsaa ikke været Lejlighed til at opsamle Reserver for de efterfølgende daarlige Aar. Og hvis Ejendommen er overtaget under de sidste Højkonjunkturaar, har en saadan Mulighed jo overhovedet ikke foreligget.

At et stort Tal af Landmænd har en større eller mindre Egenkapital i Ejendommen, gør selvfølgelig Stillingen for disse tilsvarende lettere; men trods dette har mange dog ofte kørt med førnævnte betydelige Varegæld, kortvarige Banklaan eller Vexelgæld, og af saadan Gæld har Renten været væsentlig højere end forannævnte.

Det maa imidlertid fremhæves, at Driftsbureauets Gennemsnitsresultater utvivlsomt ligger noget gunstigere end Middellandbrugets, trods hæderlige Bestræbelser for ved Indsamling af Materialet at naa der ned imod. I hvert Fald ligger Produktiviteten en Del over og dermed sikkert ogsaa Driftsresultatet.

Hovedsagen er, at et meget stort Tal af Landmænd har maattet gaa ind i de økonomisk vanskelige Aar fra 1926—31 uden nogen opsparat likvid Reservekapital, ja uden anden Reserve end den Egenkapital, som eventuelt var bunden i den faste Ejendom. Og disse 5 Aars Nettoudbytte har været altfor lille til at klare alle Forpligtelser. Med et gennemsnitligt Nettoudbytte paa 75 Kr. pr. ha kan man ikke klare Forrentningen af blot tilnærmelsesvis Ejendommens Værdi. Ved de meget moderat beregnede Rentekrav, som er opført i Tabellen, mangler der ialt for de sidste 5 Aar 227 Kr. pr. ha for at kunne klare Forrentningen af den bogførte Værdi, og ikke mindre end 378 Kr. pr. ha for at kunne forrente Handelsværdien.

Og Gennemsnitslandmanden, hvis han findes, har haft mindre at betale med end ovenfor nævnt. Og de mange

Tusinder, som ligger under Gennemsnittet, har haft endnu mindre. Ikke saa sært, at man ofte har maattet ty til Udnyttelsen af de Laanemuligheder, der endnu var til Stede.

I disse 5 à 6 Aars svigtende Produktionsøkonomi har man saaledes en tredje og ret faretruende Aarsag til de seneste Aars store Gældsstiftelse.

Vil vi endelig undersøge, hvad der er Skyld i denne svigtende Produktionsøkonomi, har man et overskueligt og nogenlunde rigtigt Udtryk herfor i de af Driftsbureauet udarbejdede Indextal for Produktpriser samt for de forskellige Produktionsomkostninger, og en Sammenstilling af disse Indextal for Aarene efter 1924—25 findes i Tabel 7.

Tabel 7. Indextal for Landbrugets Produktpriser og Produktionsomkostninger (1909—14 = 100).

Aar ($\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$)	Omkostninger								Ialt Omkostninger
	Produktpriser	Arbejds løn	Fodermidler	Kunstgødning	Andre Omkostninger				
					Inventar	Bygning	Ejendoms-skatter	Andre Omk.	
1924—25.....	233	246	245	170	219	242	353	239	239
1925—26.....	185	236	179	138	206	231	365	233	207
1926—27.....	143	206	130	114	171	199	365	198	169
1927—28.....	134	191	142	111	158	187	330	185	166
1928—29.....	137	185	160	99	155	180	306	182	169
1929—30.....	139	188	139	95	152	177	280	170	160
1930—31.....	99	192	94	93	149	181	300	?	?
1931—32 ¹⁾	85	175	95	90	?	?	?	?	?
pCt. af Omkostn.	—	38	35	5	6	4	4	22	100

¹⁾ Tallene anslaaet.

Man møder her de ofte omtalte 2 »Pristal«, som Landbruget i disse Aar har arbejdet under — d. v. s. et Pris-

niveau for Saglprodukterne og et andet for en Del af Omkostningerne.

Betragter vi Indextallene for Aarene 1924—25, er disse under den forudgaaende Tids Højkonjunkturer blevet rigtig godt afstemte efter hinanden. Kun Tallene for Kunstgødning og Ejendomsskatter afviger nævneværdigt fra de øvrige, men hver til sin Side, saa de afbalancerer hinanden, da de 2 Poster, som det fremgaar af Tabellens nederste Linie, udgør omtrent samme Procentdel af Driftsomkostningerne, henholdsvis 5 og 4 pCt.

Og Landbruget har dette Aar gode Produktionsvilkaar, og Rentabiliteten er god; men under de efterfølgende Nedgangsaaer er denne Ligevægtsstilling mellem Produktionens forskellige Faktorer aldrig blevet genoprettet, ja Uligheden er tværtimod forværret med Aarene og bliver for indeværende Aar, hvor de anførte Tal dog kun er skønmæssigt anslaaet, sikkert værre end nogensinde.

Under Omkostninger er først anført Tallet for Arbejds løn, og denne ligger jo i Forhold til Produktpri- serne paa et altfor højt Niveau. Dog maa her erindres, at en større eller mindre Part af denne Arbejds løn efter Bureauets Opgørelsesmaade er indtjent af Landmanden selv — er hans og eventuelle Familiemedlemmers Løn for Arbejdet i Bedriften. Og denne Part af Arbejds lønnen kommer kun til Udbetaling i Form af Familiens Privatforbrug. I Smaabruget udgør Familiens Arbejds løn (d. v. s. Familiens Forbrug) Hovedparten heraf eller undertiden det hele, og Lønniveauet har altsaa for den Dels Vedkommende kun teoretisk-statistisk Interesse. Anderledes i større Brug og det i desto højere Grad, jo større Ejendommen er; men Arbejds lønnen i Landbruget har dog altid vist nogen større Elasticitet end Arbejds lønnen i Haandværk og Industri.

Tallet for Fodermidler har i Hovedsagen fulgt Tallet for Produktpri- ser. Begge er direkte afhængige af Verdensmarkedets Pris og svinger nogenlunde samtidig efter denne. Kun nu i de sidste Maaneder efter Kronens

Fald er Foderstoffallet forholdsvis højere. Noget lignende gælder Kunstgødning, som dog i hele den her omhandlede Periode har været billig.

Vanskeligere stiller det sig med Gruppen »Andre Omkostninger«, som omfatter en Række vidt forskellige Udgiftsposter, der dog alle falder paa Produktionen. For Overskuelighedens Skyld er enkelte af de Poster, som har størst Betydning, udskilt hver for sig. Dette gælder Inventaromkostninger, Bygninger og Ejendomsskatter.

Inventaromkostninger, der er beregnet efter Nyværdien, er gaaet forholdsvis stærkest ned. I pengeknappe Tider som nærværende er der kun faa Nyanskaffelser, men overvejende Reparationsudgifter, hvoraf en væsentlig Del er Haandværkerløn og derfor utvivlsomt ligger en Del over det anførte Tal.

Indextallet for Bygningsomkostninger gælder ligeledes Nyværdien. Ogsaa her vil Øjeblikkets Behov saavidt muligt kun blive dækket ved nødvendige Reparationer, hvorfor Arbejdslønnen atter paa denne Konto bliver afgørende for den forholdsmæssige Udgift; men Indextallet for Bygningshaandværkerens Timeløn var i 1930—31 ikke mindre end 244, en Betaling, som Landbrugsproduktionen under de nuværende Forhold slet ikke kan bære, og en Lønning, som ved det nylig afsluttede Arbejdsforlig er fastholdt. Resultatet maa for Landbruget nødvendigvis blive, at man i saa høj Grad, som det er muligt, undgaar Haandværkerne og bliver mere selvhjulpne paa dette Omraade, hvilket igen fører til større Arbejdsløshed indenfor Haandværkerstanden.

For Ejendomsskatter er de anførte Tal mere summariske og stammer ikke fra Det landøkonomiske Driftsbureau, da saadanne Opgørelser ikke foreligger offentliggjort fra Bureauet.

Indextallet for 1924—25 er her udregnet efter Summen af Landets samlede Ejendomsskatter i 1913—14 og 1924—25, hvorimod Tallene for de senere Aar er beregnet med Tallet for 1924—25 som Udgangspunkt, men paa

Grundlag af Driftsundersøgelsernes Opgørelse af den virkelige Skattebyrde i de respektive Aar.

En Forskydning i Forholdet mellem Skatten paa By- og Landbrugsejendomme kan jo her være en Fejlkilde; men en Stikprøve fra Bureauets Beretning om 12 fynske Landbrug 1911—22 viser nogenlunde samme Resultat.

Set fra et landøkonomisk Synspunkt skulde det forekomme rimeligt, at denne Skattebyrde lettedes, saa den blev bragt i nærmere Overensstemmelse med Landbrugets Produktpriser. Var det rimeligt at forhøje Skatten i Opgangsaarene, maa det logisk set være ligesaa rimeligt at mindske den i Nedgangsaarene; men som Forholdene nu engang ligger, vil dette Spørgsmaal jo mere blive behandlet fra politiske end fra landøkonomiske Synspunkter. Princippet i tidligere Tiders Tiendeydelse synes at passe bedre til svingende Konjunkturer end vore Dages faste Ejendomsskatter.

De øvrige 8 pCt. af Driftsudgifterne under »Andre Omkostninger« er af meget forskellig Art, men har som Helhed i højere Grad indstillet sig efter de vekslende Prisforhold end ovennævnte 3 Udgiftsposter.

Hovedindtrykket af denne noget skitse-mæssige Undersøgelse er, at Landbruget i de sidste 6 à 7 Aar har arbejdet under saadanne økonomiske Vilkaar, at et vellede Gennemsnitslandbrug ikke saa nær har kunnet opnaa Balance paa sit Produktionsregnskab. Og selv om der i denne Periode har været et Par Aar, hvor en særlig god Høst og en ualmindelig god, men forbigaaende Situation for Flæskeproduktionen gav nogenlunde Balance, og selv om en Del særlig dygtige og fremragende Landmænd har haft hele Produktionsapparatet saaledes i Orden, saa man ogsaa under disse Vilkaar har kunnet opnaa en nogenlunde lønnende Produktion, ja saa kan en saadan Uligevægt i de økonomiske Kaar for Landbruget ikke vedvare.

De økonomiske Love lader sig ikke i Længden trodse.

Der maa og vil i kommende Aar atter blive skabt Balance, og denne kan opnaas ad 3 forskellige Veje, nemlig:

1. En mægtig Kapitalnedskrivning, hvorved i det væsentlige Landbrugets Egenkapital og en stor Del af Laanekapitalen vil gaa tabt.
2. En klækkelig Nedgang i Produktionsomkostningerne paa alle de Omraader, hvor disse ikke har fulgt Produktpriserne nedefter.
3. En Hævning af Produktpriserne med Fastholdelse af det nugældende Niveau for Udgiftsposter, der i Øjeblikket ligger altfor højt, og hvor Modstanden mod tilstrækkelig Tilpasning hidtil har været uovervindelig.

Alle 3 Veje er teoretisk set farbare, og det staar i nogen Grad til Samfundet — men ikke til Landbruget alene og ikke til den enkelte — selv at vælge, hvilken Vej man vil følge. Uden om kommer man næppe. Her gælder Love, der er stærkere end de, der vedtages paa Rigsdagen og faar kongelig Underskrift.

Ad den første Vej har Landbruget vandret et godt Stykke i de senere Aar, camoufleret ved en større og større Gældsstiftelse, og først i den seneste Tid begynder Fartens sande Retning at vise sig aabenlyst ved flere og flere Kapitalnedskrivninger i Form af Akkorder, Tvangssalg o. lign.

Samfundet har dog næppe Raad til at lade Landbruget gaa ad den Vej til den bitre Ende. Det vil blive en saadan Udmarvning ikke alene af Landbrugets, men af Samfundets Kapitalkraft, saa selv Folk, der hidtil har talt taaget om Kapitalen (man mener selvfølgelig Kapitalmisbrug), som den store Fjende, vil blive betænkelige.

Den anden Vej er uden Tvivl den sikreste og i hvert Fald den forsigtigste at gaa, men ogsaa i Praksis langt den vanskeligste at komme ind paa, fordi den kræver en vis psykologisk Indstilling, en vis Mentalitet i Befolkningen, som Krigstiden og Efterkrigstiden ingenlunde

har næret — tværtimod —, og som under det parlamentariske System ogsaa i nogen Grad kræver visse politiske Forudsætninger. Befolkningens Stilling til det nylig afsluttede »Arbejdsforlig« indenfor Haandværk og Industri, saadan som den saakaldte »offentlige Mening« kom til Udtryk gennem Dagbladenes og Enkeltpersoners Udtalelser i den Anledning, tyder ikke paa, at Landbruget for Øjeblikket kan vente effektiv Støtte fra andre Erhvervs-kredse til at gøre Tilpasningsvejen nedad farbar.

Paa Afviseren til den tredje Vej med Hævning af Produktpriserne staar jo Tidens store Spørgsmaalstegn. Og det er vel til syvende og sidst Usikkerheden overfor, hvad Fremtiden paa dette Omraade vil bringe, der er den store Hindring for at komme i Gang med den erhvervsmæssige Tilpasning i vort Folk. Ingen vil jo frivillig tage mer af Fremtidens store Byrder paa sig, end man er nødt til.

Prisstigningen kunde jo tænkes at komme udefra ved en almindelig Prisstigning ud over Verden, enten foranlediget ved en mindsket Vareproduktion eller gennem en paa vilkaarlig Maade fremkaldt større Købekraft, større Pengerigelighed, den saa ofte omtalte Verdensinflation, hvor vi i saa Fald maatte følge med. Og Prisstigningen kunde endelig ogsaa tænkes som et mere isoleret indenlandsk Fænomen, fremkaldt gennem en lavere Kronekurs, ligesom i 1922—25; men en saadan Pengepolitik med planmæssig Hævning af det hjemlige Prisniveau, som højlydt kræves fra visse Kredse, kunde maaske nok give en øjeblikkelig Hjælp, men er en ingenlunde ufarlig Stimulans først og fremmest af Hensyn til vor Eksport efter den Mentalitet, der hersker i vore Eksportlande. Og navnlig bør man af Hensyn til England gaa varsomt ad den Vej. Et eventuelt Valutatillæg til Toldsatserne i Lighed med det, Tyskland og Frankrig har paalagt danske Landbrugsprodukter, kunde muligvis opsluge den attraaede Forhøjelse af Kroneprisen, saa kun Udgiftsforøgelsen blev det for Land-

bruget helt sikre Resultat. Kun forsaavidt et Kronefald bevirker en tilsvarende Stigning i Landbrugets Kroneindtægter, kan det virke som Stimulans. Og dernæst synes et Kronefald efter tidligere Erfaringer at være lettere at iværksætte end at regulere.

Eller er man maaske nu belært af Erfaringerne bleven kyndigere paa dette Omraade?

Hvis der ikke viser sig snarlige Tegn paa Prisstigning udefra, maa man enten vælge den indenlandske Prishævning eller ogsaa være nødt til at vandre ad de andre Veje, og der kan vel næppe være Tvivl om, hvilken af disse der baade for Landbruget og for Samfundet som Helhed var den lykkeligste at slaa ind paa snarest muligt, nemlig Tilpasningsvejen nedefter; men meget tyder paa, at der ikke kan opnaas tilstrækkelig Tilslutning hertil, før Kapitalnedskrivningen, d. v. s. Bedriftssammenbruddene indenfor Landbruget er blevet endnu talrigere og for det øvrige Samfund mere iøjnefaldende og faretruende end i Øjeblikket.

Landbrugskrisen løses ikke, før Produktionen atter bliver rentabel, og derfor maa de Midler mod Krisen, som skal have nogen effektiv Virkning og nogen varig Karakter, stile mod det Maal at bringe Landbrugets Produktpriiser og Produktionsomkostninger i nøjere Overensstemmelse med hinanden.

Hertil kan ogsaa de driftsmæssige Fremskridt indenfor Landbrugsproduktionen medvirke. Gennem en mere rationel Udnyttelse af Driftsmidlerne: Jorden, Besætningen, Maskiner, Raastoffer og Arbejdskraft er dansk Landbrug i de forløbne Aar naaet ret vidt frem; men der er adskiligt at indhente endnu.

Forskellen mellem Indtægter og Udgifter i Landbruget er dog i Øjeblikket for stor til, at en Rationalisering paa langt nær kan klare Skærene. Tabel 7 viser, paa hvilke Omraader af Driftsbudgettet det særlig kniber. Det er

der, hvor Landbruget modtager sine Driftsmidler fra andre indenlandske Erhvervskredse, og det er de store Prioritetsbyrder, dels til Kredit- og Pengeinstitutter (Kapitalrenten) og dels til Stat og Kommune (Ejendomsskatterne).

I Krigsaarene maatte Landbruget aflevere betydelige Mængder af billige Fødevarer i Form af Korn, Flæsk, Smør, Kød, Mælk o. s. v. til den øvrige Befolknings Forsyning, ligesom en Del af Eksportvarerne afleveredes til bundne Priser og benyttedes af Staten til Udveksling med andre for Befolkningen vigtige Forsyninger.

Disse ekstraordinære Foranstaltninger i en ekstraordinær Tid skal ikke kritiseres, men havde jo til Følge, at Landbruget maatte afgive en betydelig Del af sin Konjunkturførtjeneste under det opadgaaende Prisniveau, medens man selv har maattet klare hele Konjunkturtabet under Nedgangsaarene. Og dertil kommer, at Konjunkturtabene for en stor Del maatte tages paa en betydelig større Produktion end Konjunkturgevinsten, saa det er ikke underligt, at de beklippede Reserver fra Opgangsaarene blev for smaa. En Sammenligning mellem Regnskabsresultater fra danske og norske Landbrug er i saa Henseende interessant. Den opnaaede Forrentningsprocent af Landbrugskapitalen var følgende:

Aar	Danmark Middel	Norge	
		Østlandet	Trøndelagen
1917—18.....	6,8	26,7	20,4
1918—19.....	8,3	23,3	26,5
1919—20.....	7,4	11,1	7,4
1920—21.....	5,7	9,1	5,7

Det norske Landbrug havde Lejlighed til at indkassere Konjunkturgevinsten.

Naar det danske Landbrug i Dag stiller visse Krav til det øvrige Samfund om Støtte i en vanskelig Tid, gælder dette først og fremmest Medvirken til Genoprettelsen af den økonomiske Balance i dets Produktionsvilkaar; men som Modregning for Samfundets direkte Ydelser til de

vanskeligst stillede Landmænd kan Landbruget ogsaa opstille sit særlige og store Bidrag til den fælles Samfundshusholdning i Krigsaarene og sine store Tab ved den af Samfundet tolererede og gennem 7 Aar opretholdte lave Kronekurs, der under Landbrugets Rekonstruktion efter Krigen var i høj Grad medvirkende til at øge Landbrugets Gældsbyrde, ligesom de sidste 7 Aars urimelige Produktionsvilkaar til Fordel for andre Befolkningslag kan nævnes. Og hertil kommer den under Højkonjunkturen indskudte Skatteprioritet.

Gennem de senere Aar har Landbruget ved et stærkt forceret Arbejde og en stærkt forøget Produktion, der delvis har været direkte tabbringende for Producenterne, i høj Grad hidraget til Opretholdelsen af Landets samlede Økonomi. Dette erkendes nu aabenlyst fra betydende Side — jævnfør bl. a. Udenrigsministerens Taler; men en Følge af en saadan Erkendelse burde da ogsaa være, at man søgte at opretholde denne Produktion paa den eneste mulige Maade, nemlig at skaffe Landbruget eksistensmulige Vilkaar for Arbejdet.

Tabel 8. Landbrugseksporten og Kapitalbalance med Udlandet.

Aar	Værdi af:			Gæld til Udlandet Mill. Kr.
	Landbrugsudførsel		Landbrugets Udførselsoverskud Mill. Kr.	
	Ialt Mill. Kr.	i pCt. af samlet Udførsel		
1900.....	c. 250	83,3	118	(198)
1913.....	559	87,7	460	(877)
1921.....	1 205	85,4	775	750
1924.....	1 635	82,7	927	1 275
1927.....	1 174	81,1	691	965
1930.....	1 217	80,2	745	961
1931.....	1 024	81,5	686	—

Tabel 8 viser en Oversigt over Landbrugseksportens Værdi, dels direkte, dels i pCt. af Landets samlede Eks-

portværdi samt over Landbrugets Udførselsoverskud, der jo er det Beløb, hvormed Landbruget bidrager til Betaling af Landets øvrige store Vareimport. Man ser, at Beløbet baade for Udførsel og for Udførselsoverskud er dalende for 1931, hvilket jo har givet sig til Kende gennem den formindskede Købeevne, der igen har givet sig Udslag i den seneste Tids Valutalovgivning.

Den udenlandske Kapitalbalance er, takket være den førnævnte forcerede Eksportproduktion, opretholdt nogenlunde uforandret gennem de senere Aar, i hvert Fald fra Kronen i 1926 gik i Pari indtil Udgangen af 1930, og den udenlandske Gæld var paa dette Tidspunkt ikke større end ved Krigens Udbrud, da den anslaaes til at være knap en Milliard Kr., og Landets erhvervsmæssige Apparat var væsentlig bedre. (De 877 Mill. Kr., der staar ud for 1913, stammer fra en Opgørelse fra 1912, og den store Stigning i 1924 er kun nominel og skyldes Kronens lave Kursværdi).

Men Landbrugets Arbejde med den øgede Produktion, som har været til Støtte for Landets samlede Økonomi, er i højere Grad kommen andre Samfundsklasser til Gode end Landbruget selv, hvilket direkte fremgaar af Tabel 6. Andre Befolkningsklasser har gennem en forholdsmæssig høj Betaling for deres Indsats i det fælles Arbejde hævet Broderparten af den nationaløkonomiske Indkomst, som Landbruget i saa høj Grad har medvirket til at skaffe til Veje.

Dette Misforhold maa i nogen Grad rettes, men lykkes det, vil Landbruget med de Muligheder, Erhvervet endnu rummer for Fremskridt, ogsaa i kommende Dage kunne løse sin nationaløkonomiske Opgave at skaffe Valuta frem til Indkøb af nødvendige Importvarer for hele Befolkningen, hvis blot Vejene for Afsætning kan holdes aabne.

Landbruget maa dog i Fremtiden have Opmærksomheden mere ligeligt rettet mod baade den handelsmæssige og den produktionsmæssige Side af dets Erhvervsproblem.

Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Professor *L. Frederiksen*, udtalte, at dersom nogen ønskede at stille Spørgsmaal eller fremkomme med supplerende Bemærkninger i Anledning af Foredragsholderens interessante Behandling af de overordentlig vigtige Spørgsmaal, var der nu Lejlighed dertil.

Professor *O. H. Larsen* omtalte de tre Muligheder for at komme ud af Krisen. Den første, Kapitalnedskrivning, var jo ikke egentlig et Hjælpe middel for den enkelte Landmand; derimod maa vi vistnok regne med baade den anden og den tredje, altsaa baade en Nedgang i Produktionsomkostningerne og en Stigning af Afsætningspriserne. Det vilde ikke være tilstrækkeligt kun at regne med en af disse Muligheder, og det kunde vel ogsaa ventes, at der vilde komme nogen Prisstigning paa det engelske Marked, f. Eks. for Flæsk, ligesom der for visse Produktionsudgifter, f. Eks. Arbejdslønnen, er en kendelig Nedgang allerede i indeværende Aar, og denne vil fortsættes ad Aare. — Den omtalte høje Forrentningsprocent i Norge under Krigen skyldtes tildels, at den var beregnet paa Grundlag af Ejendommenes Anskaffelsesværdi, der i de første Aar var lav.

Forstander *Bredkjær* spurgte, om vi ikke, hvis vi havde udnyttet Chancerne i de gode Aar, vilde have faaet større Stigning i Ejendomspriserne og større Gæld med deraf følgende større Svingninger til Skade for Landbruget.

Konsulent *K. M. Andersen* spurgte, om den omtalte Udmarvning virkelig havde været saa stor som angivet; en Del af Udgifterne til Genoprettelse af Besætningerne var dog gaaet til Grovfoder og var saaledes ikke gaaet ud af Bedriften.

Forstander *Esbjerg* erklærede sig enig med Forstander *Bredkjær* og omtalte derpaa, at *H. Struer*, Grundlæggeren af det analytisk-kemiske Laboratorium i Skindergade, allerede i 80'erne havde foreslaaet Renter efter Varepris. Endelig spurgte Taleren, hvad vi skal gøre for at imødegaa kommende Kriser.

Forstander *Overgaard* var enig med Professor *O. H. Larsen* i, at man ikke skulde vælge een af Udvejene og gaa denne til Ende, men i alle Tillælde maatte vi have nogen Nedgang i Produktionsomkostningerne. Det, der vindes ved Beparelser, er ikke Fortjeneste, men kun en Udsættelse. Taleren vilde ikke kritisere de Restriktioner, der havde holdt de danske Landbrugs Forrentningsprocent nede, men naar nu vore Reserver er blevet haandlagt, maa der ydes Støtte i Nødens Stund. Naar en ny 1. Prioritet i Form af Skatter var blevet indskudt i de gode Aar, var det ikke urimeligt at forlange den skaaret bort

igen i de nuværende Nedgangstider. Konsulent Andersens Udtalelse, at Besætningernes Genoprettelse for Kvægholdets Vedkommende væsentlig var sket ved Hjælp af hjemmeproduceret Grovfoder, var rigtig, men det afgørende var, at den paagældende Produktion havde kostet de paagældende Beløb (jvfr. Tabel 4). Til Forstander Esbjerg udtalte Foredragsholderen, at han vilde ønske, vi havde Raad til at slaa ind paa andre Kreditformer, men saadanne vilde være vanskelige at finde.

Forstander *J. J. Hansen* omtalte det uholdbare Forhold, at Strømmen stedse stærkere gik fra Land til By paa Grund af den store Forskel i Lønnen. Derpaa udtalte Taleren, at Amerika siden 1900 havde faaet flere Penge hjem fra England for Flæsk end Danmark.

Forstander *Overgaard* svarede herpaa, at vor Eksport i Krigsaarene var Nul, mens Priserne var bedst, og det var Grunden.

Den ledende Præsident, Professor *L. Frederiksen*, takkede Deltagerne i Diskussion, men rettede en særlig Tak til Forstander *Overgaard*, der havde taget sig Tid til at overveje de mange udviklede Problemer. Den store Tilslutning til Mødet viste den Interesse, der var for det af Foredragsholderen saa udmærket behandlede Emne. Med en Tak fra Præsidiet og en Tak fra Selskabet for de interessante Aften sluttede Professorens Mødet.

Træk af Landbrugets Udvikling i de sidste 50 Aar.

Foredrag ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsfest
den 8. Marts 1932 af Professor *O. H. Larsen*.

Det kunde synes mærkeligt, at jeg i Dag med den begrænsede Tid, der er til Raadighed, vil gøre et Forsøg paa at trække Hovedlinjerne op for Landbrugets økonomiske Udvikling i det sidste halve Aarhundrede. Men en af Aarsagerne hertil er den, at man fra forskellige Sider i de sidste Aar har villet hævde, at den Udvikling, som jeg her ganske kort skal omtale ved at nævne nogle faa statistiske Data fra denne Periode, har været for ensidig og paa nogle Omraader alt for stærk, hvorved den er bleven en medvirkende Aarsag til den alvorlige Krise, som Landbruget for Tiden lider under.

Denne Opfattelse kan selvfølgelig dog kun gælde for den dyriske Produktions Vedkommende eller for visse Sider af denne, idet næppe nogen har villet hævde, at Udviklingen paa Planteproduktionens Omraade har været for kraftig — tværtimod. Her kan der vanskeligt blive Tale om en for hurtig Udvikling, men kun om, hvorvidt Produktionens Fordeling paa de enkelte Afrødegrupper har været den absolut rigtige. Men det vil jeg dog gerne straks gøre opmærksom paa, at Planteproduktionens Tilrettelægning hos os inden for de fleste Landbrug altid maa være afhængig af, hvad den dyriske Produktion kræver, og der maa derfor i et fornuftigt ledet Landbrug være en harmonisk Ligevægt mellem Planteproduktionens Organisation paa den ene Side og den dyriske Produktions Art og Omfang paa den anden Side.

Hvad Planteproduktionens Udvikling gennem de 50 Aar angaar, saa viser for det første den officielle Høststatistik i femaarige Perioder en Fremgang fra 1880—84 til 1926—30 paa 137 pCt. — bortset fra de sønderjydske Landsdele — eller, hvis vi nøjes med at tage Gennemsnittet for de 3 sidste Aar, en Fremgang paa temmelig nøjagtigt 150 pCt. I denne Beregning er ikke medtaget Udbyttet af Græs og Grønfoder, for hvilke Afgrøder der paa Grundlag af Kontrolregnskaberne først foreligger en Opgørelse fra og med 1911. Men dette vil næppe have nogen væsentlig Indflydelse paa den procentiske Stigning i Høstudbyttet: thi ganske vist var Græs og Grønfoderarealet procentvis en Del større i 1880 end nu, men til Gengæld er Udbyttet af disse Arealer næppe steget i samme Forhold som for de øvrige Afgrødegrupper.

Forklaringen til denne stærke Stigning i Høstudbyttet maa søges ad 3 forskellige Veje. For det første gennem Udvidelsen af det dyrkede Areal, for det andet gennem Stigningen i Foldudbyttet for de forskellige Afgrøder og for det tredje gennem den Ændring, der i Aarenes Løb har fundet Sted med Hensyn til Arealets procentiske Benyttelse.

Hvad først Stigningen i Landbrugsarealet angaar, saa er denne, naar vi stadig ser bort fra de sønderjydske Landsdele, ikke af synderlig Betydning for de sidste 50 Aar. Den store Stigning gennem Hedeopdyrkningen ligger i Hovedsagen forud for 1880, og i hvert Fald har det været saaledes siden den Tid, at Forøgelsen i Landbrugsarealet for Øernes Vedkommende er mere end ophævet ved de Arealer, som Veje, Baner og Bebyggelse har beslaglagt, og for Landet som Helhed, bortset fra Sønderjylland, udgør Forøgelsen i det samlede Landbrugsareal fra 1881 til 1929 kun knap 100 000 ha eller ca. $3\frac{1}{2}$ pCt. Men det er sandsynligt, at den for Agermarkens Vedkommende betyder noget mere, omend ikke saa meget, at den faar nogen væsentlig Indflydelse paa Høstudbyttet.

Hvad dernæst Stigningen i Foldudbyttet angaar, saa

giver Statistiken ikke helt faste Holdepunkter, men man kan dog nogenlunde danne sig et Skøn derover. For Kornafgrødernes Vedkommende, beregnet i 5-aarige Perioder og som Gennemsnit for alle Kornarter, er der en Fremgang paa 40—50 pCt. For Foderroer og Kartoffler kan Stigningen i Foldudbyttet paa tilsvarende Maade angives til 50—60 pCt., medens det for Høafgrøderne er betydelig mindre, ca. 35 pCt. Det vil altsaa for alle Afgrøder under ét sige en Stigning i Foldudbyttet paa ca. 50 pCt. eller rundt regnet 1 pCt. aarlig gennem de sidste 50 Aar.

Resten af Stigningen i Høstudbyttet maa da forklares igennem den Ændring i Arealets Benyttelse, som har fundet Sted gennem de forløbne Aar. Ser vi paa Agermarkens procentiske Anvendelse i 1881 og 1930, saa er det mest iøjnefaldende den stærke Stigning i Rodfrugtarealet samtidig med en tilsvarende Nedgang dels i Græs- og Grønfoderarealerne og dels i Brakarealerne. Kornarealerne er inden for samme Periode gaaet frem med godt et Par Procent, medens samtidig Arealet med andre Afgrøder (Bælgæsæd, Olieplanter, Frøafgrøder o. l.) er gaaet tilbage med ca. 3 pCt.

Størst Betydning har selvfølgelig Fremgangen i Rodfrugtarealet haft; det udgjorde i 1881 kun 2,6 pCt., men angives i 1930 til 18,4 pCt. af Agermarken; det er altsaa en Fremgang paa 16 pCt., medens Græs og Grønfoderarealerne samtidig er gaaet tilbage med 8 pCt. og Brakarealerne med 8,5 pCt. af det samlede Areal. At denne Ændring i Arealets Benyttelse har haft en meget væsentlig Indflydelse paa Høstudbyttet, er indlysende. For det første kan vi regne med, at Roer og Kartoffler i Gennemsnit har givet mindst det dobbelte Udbytte pr. ha som Græs og Grønfoder, og dernæst har den allerstørste Part af det Brakareal, som er blevet optaget af Roerne, været Helbrakarealer, altsaa Arealer, der slet ingen Afgrøde gav, medens vi nu paa de tilsvarende Arealer har et Udbytte af 5—6000 F. E. pr. ha. Det gør en væsentlig Forskel —

ikke alene med Hensyn til Høstudbyttets Størrelse, men ogsaa med Hensyn til dettes Sammensætning.

Medens Kornafgrøderne, omregnet i Foderenheder, omkring 1880 udgjorde ca. 80 pCt. af den samlede Høst — eksklusive Græs og Grønfoder, som vi ikke har noget Tal for fra de Aar — saa er de i Gennemsnit for de sidste 5 Aar nede paa godt 50 pCt., og Rodfrugterne, som omkring 1880 kun udgjorde 5—6 pCt. af den samlede Høst, er nu oppe paa tæt ved 40 pCt., medens Høet er gaaet tilbage fra 15—16 pCt. til en halv Snes pCt. — ja for de allersidste Aar endog lidt mindre; Kornarternes Andel i Høstudbyttet i de sidste Aar har nemlig været noget større grundet paa de ualmindelig høje Kornfold, vi har haft i Aarene 1928—30.

Stigningen i Høstudbyttet og Ændringen i Høstudbyttets Sammensætning maa nødvendigvis ses i Forbindelse med den mægtige Udvikling, der har fundet Sted inden for Husdyrbruget i den samme halvhundredaarige Periode. Det er for det første den stærke Stigning i Kvægholdets Størrelse og i Kvægholdets Produktion, der har nødvendiggjort den stærke Udvidelse af Foderroearealet; men samtidig har ogsaa den stadige Stigning i Kreaturholdets Størrelse og den kraftigere Fodring bevirket en mægtig Forøgelse af Staldgødningsproduktionen, der i Forbindelse med en omhyggeligere Opbevaring og en mere rationel Anvendelse har bidraget i meget væsentlig Grad til Høstudbyttets Stigning.

Vi kan regne med, at den samlede Husdyrbestand, reduceret i Kreaturenheder efter Det statistiske Departements Metode, paa det allernærmeste er fordoblet siden 1881 — stadig bortset fra de sønderjydske Landsdele. Og tager vi dernæst i Betragtning den Fremgang, der har været i Dyrenes Størrelse og deres Foderforbrug, samt de Fremskridt, der er sket med Hensyn til Gødningens Opbevaring og Anvendelse, mener jeg, at man uden at regne for højt kan sige, at Staldgødningen har en mindst 3 Gange saa stor Nyttевærdi, som den havde for 50 Aar

siden — ja nærmest mere. Og kommer saa yderligere hertil den stadige Stigning i Anvendelsen af kunstig Gødning, som navnlig siden Krigen er forøget meget stærkt, forstaar vi, at der ogsaa i dette Forhold maa søges en væsentlig Aarsag til Stigningen i Høstudbyttet. I Femaaret 1881—85 indførte vi endnu kun 13—14 Mill. kg Kunstgødning, medens vi i Femaaret 1926—30 har indført over 500 Mill. kg aarlig samtidig med, at Stigningen i Forbruget i de senere Aar er langt stærkere for de kraftigt virkende Kvælstofgødninger end for Kali og Fosforgødning. At de kunstige Gødninger har haft en meget betydelig Indflydelse paa Høstudbyttet, viser jo til Fulde de aarlige Gødningsforsøg, som i den sidste Menneskealder har været udført i Tusindvis Landet over.

Hertil kommer yderligere de Fremskridt, der er sket med Hensyn til Jordens Bearbejdning og Besaaning, den indirekte Virkning, som Roedyrkningen har haft paa Udbyttet af Korn, og det meget betydningsfulde Arbejde, der ligeledes i mere end en Menneskealder er gjort for gennem rationel Forædling at forøge Udbyttet af vore Kulturplanter. Jeg behøver i saa Henseende kun at nævne de Fremskridt i Ydeevne, som Statens Forsøg gennem den sidste Menneskealder har vist saavel for Kornarternes og Rodfrugternes Vedkommende som i de senere Aar ogsaa for vore vigtigste Græsmarksplanter.

Dette Forædlingsarbejde paa Planteavlens Omraade er gaaet jævnsides med et tilsvarende Forædlings- og Forsøgsarbejde for Husdyrbrugets Vedkommende, og Resultaterne af denne Virksomhed er ikke mindre iøjnefaldende, idet der er den Forskel paa Forædlingsarbejdet inden for Planteavl og Husdyrbruget, at medens det kun er et Faatal af Mennesker, der har Evner og Anlæg for at udføre et virkeligt Planteforædlingsarbejde, saa ligger Vejen aaben paa Hurdyrbrugets Omraade for det store Flertal af Landmænd gennem Udnyttelsen af de Hjælpemidler, der staar til Raadighed i Form af Avlsforeninger, Kontrolforeninger, Stambogsføring etc., at

bidrage til Arbejdet for vore Husdyrs Forædling og bedre Udnyttelse.

Inden for de forskellige Dele af Husdyrbruget er Kvægholdet gennem hele Perioden den Gren, der har haft den største Betydning. Opgjort efter Det statistiske Departements Tællinger udgjorde Kvægbestanden i 1881 paa det allernærmeste Halvdelen af det reducerede Antal Kreaturenheder, og 50 Aar senere, 1931, er Forholdet i Hovedsagen det samme eller rettere sagt, der har været lidt stærkere Stigning for Kvæget end for de øvrige Dele af Besætningen taget under et. Bortset fra de sønderjydske Landsdele er Forholdet det, at Kvægbestanden i de 50 Aar paa det allernærmeste er fordoblet, og ser vi paa Ydelsen pr. Ko, saa er denne mere end fordoblet. Mælkemængden angives i 1881 til 1600 kg pr. Ko, og for 1931 kan den paa Grundlag af Mejeridriftsstatistikens Angivelser rundt regnet anslaaes til 3400 kg. Det vil med andre Ord sige, at hvis vi beregner den samlede Mælkeproduktion for hele Landet ved at multiplicere disse to Tal med det respektive Antal Malkekøer i de paagældende to Aar, saa er der en Fremgang fra ca. 1440 Mill. kg til ca. 5760 Mill. kg eller nøjagtigt en Fire-dobling.

Men disse Tal giver jo kun et Udtryk for Stigningen i Mælkeproduktionen, men ikke for Smørproduktionen. Smørmængden pr. Ko er for 1881 angivet til 54 kg; men den kan efter Mejeridriftsstatistiken for 1931 anslaaes til ca. 143 kg. Regner vi med det opgivne Antal Køer i 1881 og 1931, kommer vi til henholdsvis 48,5 og 242,4 Mill. kg, det vil sige nøjagtigt 5 Gange saa stor en Smørproduktion i 1931 som i 1881. Men ser vi paa Eksporttallene, er Forskellen selvfølgelig meget større; vi udførte i Femaaret 1881—85 15,3 Mill. kg, og for det sidste Femaar har Udførselen beløbet sig til 158,0 Mill. kg — altsaa godt og vel 10 Gange saa meget, eller hvis vi tager 1881 og sammenligner med 1931, bliver det omtrent 14 Gange

saa meget. Samtidig kan jeg anføre, at Udførselen af Oksekød og levende Kreaturer omregnet til Oksekød er steget fra 27,0 Mill. kg i 1881—85 til 71,3 Mill. kg i 1927—31, atsaar en Forøgelse paa 164 pCt.

Den mægtige Stigning i Smørproduktionen og Eksporten af Smør maa naturligtvis ses i Forbindelse med Andelsmejeriernes Fremkomst og Udvikling gennem de 50 Aar. Det er netop i Aar 50 Aar, siden det første Andelsmejeri begyndte sin Virksomhed den 10. Juni 1882 i Hjedding ovre ved Varde; nu er Antallet af Andelsmejerier over 1400, og hvilken Betydning de har haft saavel med Hensyn til den kvantitative Side af vor Smørproduktion som ogsaa med Hensyn til Smørrets Ensartethed og gode Kvalitet, behøver jeg ikke nærmere at paavise.

Sammenlignet med Stigningen i Eksporten af Kvægsavlsprodukter er Fremgangen inden for Svineholdet og Flæskeproduktionen forholdsmæssig endnu større. Vi havde i 1881 godt en halv Mill. Svin her i Landet — nøjagtig 527 000 Stkr. I Juli Maaned 1931 var Tallet steget til 5 487 000, de sønderjydske Landsdele medregnet; det er altsaa rigeligt en 10-Dobling eller, hvis vi ser bort fra Sønderjylland, knapt en 10-Dobling. Hvor stor Flæskeproduktionen har været i 1881, kan ikke opgives; men Eksporten af levende Svin og Flæsk, omregnet til Mill. kg Flæsk, er for Femaaret 1881—85 beregnet til 28 Mill. kg og for det sidste Femaar (1927—31) til 295 Mill. kg. Disse Tal svarer altsaa meget godt til Stigningen i Antallet af Svin fra 1881 til 1931 og til den foran omtalte Stigning i Smørekseporten inden for de samme 50 Aar. De viser nemlig godt og vel en Ti-dobling af Flæskeeksporten i det sidste halve Aarhundrede. Tager vi derimod Eksporten i det sidste Aar alene, saa var den for levende Svin og Flæsk paa det nærmeste 379 Mill. kg eller rundt regnet 16 Gange saa stor som i 1881. Dette er altsaa en noget stærkere Stigning end for

Smørret, og den skyldes fortrinsvis den mægtige Forøgelse i Svineholdets Størrelse i de sidste 2 Aar, som jeg senere skal komme tilbage til.

Jeg skal blot her tillade mig at gøre opmærksom paa, at der jo er en nær Forbindelse mellem Svineholdets Størrelse og den nys omtalte Forøgelse i Mælkeproduktionen. Saaledes som Mejeridriften foregaar herhjemme, hovedsagelig med Smørproduktionen for Øje, faar vi tilbage til Gaarden den skummede Mælk, som skal anvendes paa den mest økonomiske Maade. Og her har det været saaledes, at Svineholdet til de fleste Tider — bortset fra Perioder med meget lave Flæskepriser — har været i Stand til at give en højere Betaling for Skummetmælken, end vi har kunnet faa paa anden Maade — takket være den relativt gode Pris, vi har opnaaet for Flæsket paa det engelske Marked.

Ogsaa for Flæskeproduktionen har den andelsmæssige Organisation af Slagtning, Tilberedning, Klassificering og Afsætning af Produkterne paa det engelske Marked været af den allerstørste Betydning. Vi har nu siden Oprettelsen af det første Andelsslagteri i 1887 faaet ialt 61 Andelsslagterier spredt over Landet foruden 22 private Slagterier, og den Betydning, Andelsslagterierne har haft for Udviklingen af vor Flæskeproduktions Størrelse og Kvalitet, kan ganske sammenstilles med Mejeriernes Betydning for en ensartet og fin Kvalitet af det danske Smør.

Den tredie store Indtægtskilde inden for vor dyriske Produktion har vi igennem Ægeksperten. Vore officielle Tællinger for Fjerkræ gaar ikke længere tilbage end til 1888; da var Antallet af Høns og Kyllinger opgjort til $4\frac{1}{2}$ Mill., medens det tilsvarende Tal ved vor sidste Tælling i 1929 angives til 22 Mill.; men siden da har der fundet en betydelig Stigning i Antallet Sted at dømme efter den mægtige Fremgang, der har været i Eksperten af Æg; og hvis vi beregner Antallet af Høns

ud fra denne Stigning, kommer vi for 1931 til omkring 26—27 Mill. eller ca. 6 Gange saa mange som i 1888.

Men Stigningen i Ægproduktionen har været væsentlig større; vi har heller ikke her andet paalideligt Materiale end Eksporttallene at holde os til, og disse viser selvfølgelig en meget stærkere Stigning, end Produktions-tallene vilde vise; men gaar vi ud fra Eksporten, saa var denne for Femaaret 1881—85 oppe paa 2,7 Mill. Snese aarlig, medens Eksporttallene for det sidste Femaar gennemsnitlig har været 42,6 Mill. Snese. Og hvis vi tager Tallet for det sidste Aar, 48,7 Mill. Snese, og sætter dette Tal i Forhold til Eksporttallet for 1881, 1,8 Mill. Snese, bliver det godt og vel 25 Gange saa stort, hvilket viser den mægtige Fremgang, der har været paa dette Omraade i de forløbne 50 Aar — procentvis væsentlig større end for Smør og Flæsk.

Bortset fra disse 3 Hovedkilder til Danmarks Indtægt gennem sin Landbrugseksport i de forløbne 50 Aar — Salg af Kvægavlsprodukter, Svineavlsprodukter og Æg — har vi selvfølgelig ogsaa haft andre Eksportartikler af Betydning. Saaledes spiller Eksporten af Heste gennem det meste af denne Periode en ikke ubetydelig Rolle. I de sidste 50 Aar har vi gennemsnitlig haft en Udførsel paa rundt regnet ca. 18 000 Heste aarlig, og først i de sidste 5—6 Aar er denne Udførsel bleven betydelig formindsket, saaledes at den nu overgaas af Importen af Heste, der for Femaaret 1926—30 udgjorde ca. 12 800 Stkr. aarlig, medens Eksporten er gaaet ned til 4340 aarlig. Værdien af de indførte Heste er dog saa meget mindre pr. Stk., at den samlede Indførselsværdi ikke i væsentlig Grad overstiger Udførselsværdien — kun med godt $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Anderledes er det gaaet med Udførselen af Planteavlsprodukter. Ganske vist har vi gennem næsten hele Perioden haft nogen Udførsel af Korn og Frø, og i de sidste 15—16 Aar endog en lille Overskudsudførsel af Markfrø. Til Gengæld er Udførselen af Korn siden Midten af

80erne stadig er bleven mindre i Forhold til Indførselen, saaledes at vi gennem hele Perioden har en stadig tiltagende Overskudsimport, og for de sidste 5 Aar har den i Gennemsnit udgjort ca. 1000 Mill. kg foruden en tilsvarende Overskudsindførsel af Oliekager og andre Foderstoffer paa godt 1000 Mill. kg. Trods den tidligere anførte Stigning i Høstudbyttet har den stærke Forøgelse af den dyriske Produktion altsaa nødvendiggjort en stadig Stigning i Indførselen af Korn og Foderstoffer — varierende selvfølgelig efter Størrelsen af den hjemlige Høst, men dog stadig stigende, saaledes at Værdien heraf for de sidste 5 Aar udgør godt 310 Mill. Kr. aarlig.

Sætter vi Størrelsen af de indførte Mængder af uformalet Korn og Foderstoffer, omregnet i Afgrødeenheder (= 100 F. E.), i Forhold til det gennem den hjemlige Høst producerede Antal Afgrødeenheder, faar vi i Gennemsnit for de sidste 5 Aar (1926—30), da Høsten udgjorde rundt regnet 100 Mill. Afgrødeenheder, en Indførsel af Korn og Foderstoffer, der ligger omkring 21 Mill. Afgrødeenheder, hvilket svarer til godt $\frac{1}{5}$ af den hjemlige Høst. Sammenligner vi dette Forhold i de sidste 5 Aar med Forholdet i Aarene 1911—15, det første Femaar, for hvilket vi har Græs og Grønfoder med i den aarlige Høststatistik, saa viser det sig, at Forholdet dengang var omtrent det samme, idet det hjemlige Høstudbytte udgjorde ca. 68 Mill. Afgrødeenheder, medens Indførselen af Korn og Foderstoffer beløb sig til ca. 14 Mill. Det giver i pCt. af den hjemlige Høst 20,6, altsaa ligeledes godt og vel $\frac{1}{5}$ eller ca. 17 pCt. af det samlede Antal Afgrødeenheder, hjemmeavlede saavel som indførte.

Trods den mægtige Udvikling af den dyriske Produktion siden Aarene før Krigen, har den hjemlige Planteproduktion altsaa nogenlunde holdt Skridt med denne Udvikling, saaledes at det indførte Kvantum Foderstoffer vel er steget meget betydeligt, men i Forhold til det hjemmeavlede Antal F. E. udgør Importen omtrent det samme. Først naar vi ser paa Tallene fra de sidste 2

Aar, har den mægtige Forøgelse af Svinebestanden, som jeg nys omtalte, medført en saa stærk Stigning i Foderstofimporten i 1930 og 1931, at vi kommer op paa 26,4 Mill. Afgrødeenheder eller godt $\frac{1}{4}$ af den hjemlige Høst. Det er vel sandsynligt, at vi vilde have staaet os nok saa godt ved en noget tidligere Indskrænkning af Flæskeproduktionen; men det maa dog erindres, at for hele Regnskabsaaet 1930—31 laa Priserne paa indførte Foderstoffer — Korn og Majs — saa lavt, at det med den daværende Flæskepris — omkring 1 Kr. pr. kg — var muligt at faa Flæskeproduktionen til at betale sig eller i hvert Fald at opnaa en højere Pris for det hjemmeproducerede Korn, som ikke var af særlig fin Kvalitet, end der kunde opnaas ved at sælge Kornet direkte.

Først i Efteraaet 1931, da Flæskepriserne sank til det nuværende lave Stade, og det indkøbte Foder, væsentlig paa Grund af Kronens faldende Værdi, steg med 30—40 pCt., blev Flæskeproduktionen for Alvor urentabel, og det er indlysende, at det nu vilde have været bedre for os, om vi havde staaet med en væsentlig mindre Svinebestand. Den Indskrænkning, der uden Tvivl vil blive Følgen af de lave Flæskepriser, kommer saaledes for sent til at fri Landbruget for det betydelige Tab ved Produktionen, som der har været siden i Efteraaet. Men forøvrigt er det ikke bedre med Kvægholdets Rentabilitet, der dels lider under de relativt lave Smørpriser og dels paavirkes i ugunstig Retning ved de overordentlige Vanskeligheder, der længe har været ved Afsætningen af Udsætterkøerne og de fortvivlet lave Priser, disse Vanskeligheder har medført.

Det danske Landbrug er i det hele taget for Tiden udsat for en haard Belastningsprøve. Jeg tror, man kan sige, at vi ikke inden for den her omtalte Periode — de 50 Aar fra 1880 til 1930 — har prøvet blot nogenlunde tilsvarende Vanskeligheder. Vel var det strenge Aar for Landbruget i Slutningen af 80erne og i den første Halv-

del af 90erne, og Priserne paa de vigtigste Produkter var omkring Midten af 90erne endnu lavere, end de er nu, baade for Korn, Smør og Flæsk; men der var den store Forskel, at Driftsudgifter som Arbejds løn, Renter og Skatter kun udgjorde $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{4}$ af de tilsvarende Udgifter nu; Arbejds lønningerne er praktisk talt 3 Gange saa høje, som de var i 1892, Ejendomsskatterne 5 Gange saa høje og Prioritetsrenterne mindst $2\frac{1}{2}$ Gange saa høje. Dertil kommer, at Landmandens private Forbrug dengang udgjorde saa meget mindre end de nuværende Leveomkostninger, at det er givet, at Vanskelighederne maa være langt større nu, end de var dengang. Selv med den mægtige Fremgang i Produktion og Omsætning, som jeg her kortelig har gjort Rede for, er det ganske udelukket, at Landmændene ved egen Hjælp kan arbejde sig gennem Krisen, hvis ikke der ad en eller anden Vej kommer en Lysning i Form af bedre Priser for de vigtigste dyriske Produkter, som er og bliver Danmarks Hovedindtægtskilde, ja for mange danske Landbrug næsten den eneste.

Men dette er ogsaa vort Haab og vor Fortrøstning, at ligesom dansk Landbrug ved forstaaende Samhold og Dygtighed gennem de forløbne 50 Aar har arbejdet sig frem til en fremskudt Plads paa det europæiske og specielt det britiske Marked, saaledes skal det ogsaa lykkes for os trods de store Vanskeligheder, vi for Tiden er ude for, at bevare denne Plads, og naar det engang lysner i det økonomiske Ragnarok, vi for Tiden gennemlever, vil vi være blandt de første, der i Kraft af vor Beliggenhed og vor gode andelsmæssige Organisation af Produktion og Omsætning vil komme til at høste Fordelen af de stigende Konjunkturer.

Mælkeribruget i Danmark 1931.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

Det er sandsynligvis en vanskelig Opgave for en Lystspilforfatter at skrive Tragedie, og det er i Følelsen af, at Situationen har ændret sig saaledes for det danske Mælkeribrug, at dette fra at være Lystspil gennem en længere Aarrække nu er ved at blive Tragedie, at jeg gaar i Gang med den Opgave, jeg her skal søge at løse.

Det er ikke Mælkeribruget som saadant, der er ændret, idet Produktionsformen er den samme, som er anvendt gennem mange Aar. Kvaliteten af de fremstillede Produkter er der heller ikke noget i Vejen med, idet denne stadig har været i Fremgang. Produktionsmængden er der heller ikke noget særligt at sige om, og det kan ikke være den, der har forringet vort Resultat, idet vi paa det nærmeste har produceret samme Smørmængde som i 1930. Den mørke Side ved Mælkeribruget er Smørprisen, der i 1931 har været en saadan, at den har gjort Resultatet af Aarets Mælkeribrug til den Tragedie, som jeg her skal prøve at skrive.

Det er muligt, at vi i Fremtiden ikke maa regne med højere Smørpriser, end vi har haft i 1931, og vi maa da erindre, at vi tidligere har kunnet drive rentabelt Mælkeribrug under tilsvarende Priser, selv om det ganske vist er en Aarrække siden. Dette Faktum kan dog maaske give os Haab om, at der igen kan komme lysere Tider, uden at Smørprisen behøver at blive højere. Den nødvendige Rentabilitet kan under de nævnte Priser kun bringes tilveje ved at bringe Udgifterne ned; men selv om dette er vanskeligt, kan det selvfølgelig lade sig gøre.

Kommer det rette Forhold mellem Udgifter og Indtægter ikke frem paa anden Maade, vil det uden Tvivl komme »af sig selv«, som man siger. Det er muligt, at denne Vej er den længste; men for mig er der ingen Tvivl om, at den nok skal blive tilbagelagt. Kan dette ske hurtigt, gaar der vel nok mindst i Stykker; men i alle Tilfælde gælder det om at holde Pinen ud, til de lysere Tider igen rykker frem, og det danske Kvæg- og Mælkeribrug maa saa vidt muligt sørge for at holde Produktionsapparatet i bedst mulig Orden, saa vi, naar Betingelserne for en lønnende Produktion er tilstede, kan være i Stand til at udnytte disse i videst mulig Udstrækning.

Hvorvidt den manglende Rentabilitet hurtigere kan blive bragt tilveje ved en Indskrænkning af vor Produktion, kan det vist være vanskeligt at danne sig en begrundet Mening om. Det kan i hvert Fald ikke med Rette siges, at det er Forøgelsen af vor Produktion, der har overfyldt Verdensmarkedet, idet vi ikke har udvidet denne i nær saa stor Maalestok, som vore Konkurrenter har forøget deres Produktion.

Det vil selvfølgelig være uklogt at udvide Produktionen under de nuværende Forhold; men vi maa holde os klart, at en Indskrænkning fra vor Side giver Plads paa Markedet for vore Konkurrenter, og skal vi senere udvide igen, skal vi samtidig til at finde nye Kunder.

Skal der foretages en Indskrænkning, vil det være af meget stor Betydning, at dette sker paa den rette Maade, som maa være den, at der sættes ud af de daarligste Køer, de der giver mindst Smør og daarligst kan betale Foderet. Sker dette, forbedres samtidig Betingelserne for, at en senere Udvidelse kan ske ved Hjælp af ydegytne Individuer, der giver gode Betingelser for at bringe Rentabilitet tilveje selv under smaa Smørpriser.

Kan vi i Fremtiden opnaa lignende Smørpriser, som vi havde i de sidste Aar før Verdenskrigen, skulde man synes, at det maatte kunne lykkes igen at drive Smørproduktion med Fordel, idet hele Produktionsapparatet nu

er betydelig bedre end den Gang. Ved Hjælp af Kontrolforenings- og Kvægavlsarbejdet er der jo siden den Tid sket store Fremskridt med Hensyn til Gennemsnitsudbyttet pr. Ko af Mælk og Smør, ligesom vore Fodringsforsøg har bragt os i Stand til at fodre mere planmæssigt og økonomisk, end vi tidligere forstod. Kan vi komme dertil, at Omkostningerne ved at fremstille de hjemmeavlede Foderenheder ikke er større end før Krigsaarene, hvilket Fremskridtene paa Planteavlens Omraade vil være stærkt medvirkende til, skulde man ogsaa synes, at de øvrige Omkostninger maatte kunne bringes ned, saaledes at det atter kan blive en Levevej at drive Mejeribrug i Danmark.

Med Hensyn til Produktionsvilkaarene i 1931 skal her forsøges en Udredning gennem en Undersøgelse af Høstudbyttet i 1930, der i det væsentlige danner Grundlaget for Vinterproduktionen i 1931, Græsudbyttet i Sommeren 1931, Prisforholdene for indkøbt Foder og Kvægbestanden i det paagældende Aar.

Høsten i 1926—30

i Millioner Afgrødeenheder.

	Kærneafgrøder	Foderroer	Hø	Halm	Ialt
1926.....	24,66	21,75	9,64	10,16	66,21
1927.....	25,57	18,94	8,35	10,93	63,79
1928.....	32,67	24,30	5,55	11,18	73,70
1929.....	32,71	24,12	5,63	11,53	73,99
1930.....	30,97	24,58	10,06	10,48	76,09
1930 naar 1925—29 sættes = 100.....	105	113	133	99	111

I Henhold til Statistisk Departements Meddelelser var Høstudbyttet i 1930 som anført i ovenstaaende Tabel. Tabellen omfatter ikke alle Afgrøder, men kun de, der i det væsentlige tjener til Kvæggets Ernæring. Ganske vist er det jo kun en Del af Kærneafgrøderne, der opfodres; men den Del, der har en saadan Anvendelse, er sandsynligvis ikke meget svingende fra Aar til Aar. Som Tabellen viser, var Kærneudbyttet i 1930 ikke saa stort som i de to nærmest foregaaende Aar; men det

kan dog karakteriseres som en stor Høst, idet det ligger 5 pCt. over Gennemsnittet for det sidste Femaar.

Foderroerne gav en meget stor Høst, ja, den største, der nogensinde er vokset paa de danske Agre. Den var noget større end i 1929 og 1928, og 13 pCt. større end Udbyttet for Femaaret 1925—29. Fremgangen i Roeavlens skyldes ikke alene en Udvidelse af Roearealerne, men ogsaa at Foldudbyttet har ligget over det sædvanlige.

Denne store Roehøst kom ikke alene Vinterfodringen tilgode, idet den var af en saadan Størrelse, at Besætningerne ikke kunde faa Magt med den under Indbindingstiden; da Kvæget kom paa Græs, var der endnu saa at sige overalt store Roemængder i Behold, og mange var de Landmænd, der fik Kvæget senere paa Græs, end de egentlig ønskede, fordi de gerne vilde være færdige med Roerne først. Andre brugte Roerne som et godt Suppleringsfoder til Græsset. Saa sent som den 17. Juni staar følgende at læse i »Ugeskrift for Landmænd«: »Her paa Gaarden kommer Malkekøerne paa Stald hver Nat og faar et stort Roefoder samt lidt Hø, og til Trods for, at kun de Køer, der giver over 17 kg Mælk, faar lidt Kraftfoder, er Mælkemængden dog stadig lidt højere end før Udbindingen. Køerne sætter Pris paa Roerne, og det gør jeg ogsaa. De muliggør en billig Mælkeproduktion, jeg faar et stort Areal til Høslæt, og der samles nogen Staldgødning til Brug i Efteraaret. Og saa maa man ikke glemme, at det er den store Roeavl i 1930, der ikke i saa store Mængder kunde finde lønnende Anvendelse ved Vinterfodringen«. I samme Blad skriver en Mand, at hans Køer fik de sidste gamle Roer omkring 10. August, og Dagen efter fik de friske Turnips.

Den Afgrøde, der særlig præger 1930, er Høet, der gav et Udbytte af ganske usædvanlig Størrelse. Som Tabellen viser, avledes der i 1930 over 10 Millioner Afgrødeenheder Hø mod knap 6 Millioner i 1929 og 1928. I Forhold til Femaaret 1925—29 udgjorde Hømængden

133 mod 100. Denne store Høavl var af overordentlig stor Betydning for Mælkeproduktionen. Hø er jo et ganske udmærket Malkefoder, og det har været af meget stor Værdi i Mælkeproduktionens Økonomi, idet godt Hø i nogen Maade kan holde det dyrere Kraftfoder ude. Dette gælder ikke mindst for Høavlen af 1930, idet Vejret i Høslættens Tid ikke var ugunstigt, saa det meste af Høet blev hjærget i god Tilstand.

Halmmængden var noget mindre end i de tre foregaaende Aar, da den var særlig stor. Den udgjorde 10.48 Millioner Afgrødeenheder, hvilket i Forhold til det sidste Femaar giver et Forholdstal af 99 til 100. Kvaliteten af Halmen var god, idet Høsten i det store og hele blev godt hjærget, hvilket vi har et ganske godt Udtryk for derigennem, at Høsten i alt væsentligt var tilendebragt med Udgangen af August.

Ialt udgjorde de ovenfor nævnte Afgrøder 76.09 Millioner Afgrødeenheder, hvilket endda er en Del mere, end der nogensinde tidligere er avlet paa de danske Agre. Det giver et Forholdstal paa 111 mod 100 for sidste Femaar.

Angaaende Sommergræsningen skal jeg minde om, at Vejret i det meste af April var koldt og ustadigt, og Græsset kom først sent i Vækst. Sidst i Maaneden kunde man af og til se Kreaturer paa Græs; men først ind i Maj Maaned kan man tale om, at Udbindingen var almindelig. I mange Tilfælde kunde Kreaturerne have faaet Føden paa Græs noget tidligere, end Udbindingen fandt Sted, idet de store Roeholdninger fristede til at holde Dyrene inde længere end nødvendigt. Den egentlige Græsningsperiode kom omkring 14 Dage senere end i 1930. Det milde og fugtige Vejr i Maj Maaned gav rigelig Græsning, endog saa rigelig, at Kreaturerne ikke kunde følge med, saa ret store Arealer, der var beregnet til Afgræsning, blev anvendt til Høslæt. I Juni Maaned var Græsningen mindre rigelig paa Grund af køligt Vejr, — i Begyndelsen af Maaneden somme Steder Nattefrost —

ligesom det i nogle Egne blev lovlig tørt. En rigelig Nedbør først i Juli satte atter Liv i Græsvæksten paa højtliggende og veldrænede Arealer, medens Nedbøren var saa stor, at lavere liggende Arealer led derunder. Mange Steder var Nedbøren saa stor, at Høet i Engene sejlede væk, og Engene var senere saa fugtige, at de ikke som sædvanlig kunde anvendes til Afgræsning efter Høslætten. August Maaned gav ret god Græsning i Almindelighed. September blev lovlig kold og gav ikke rigelig med Græs, hvorfor Indbindingen da ogsaa saa smaat begyndte sidst i denne Maaned.

I det store og hele kan Sommergræsningen betegnes som god, og den gav en forholdsvis billig Sommerproduktion af Mælk, der dog ikke var saa stor, som den kunde være blevet, hvis Prisforholdene havde opfordret til Tilskud af Kraftfoder, og hvis Vejret havde været noget mildere.

Den danske Jord har som Helhed ydet en meget stor Fodermængde til Produktion af Mælk i 1931; men som sædvanlig har vi selvfølgelig suppleret med indkøbt Kraftfoder.

Danmarks Indførsel af Kraftfoder.

(Millioner kg).

	1927	1928	1929	1930	1931
Oljekager (Overskudsindførsel) .	719	656	735	611	705
Oljekagemel m. m.	48	88	80	68	30
Hvedeklid.	89	102	71	37	51
Stoffer til Oljepresning.	277	366	390	338	407
Ialt...	1133	1212	1276	1054	1193

I Forhold til 1930 har vi haft en forøget Indførsel af Kraftfoder, der dog ikke har været saa omfattende som i 1928 og 1929. Indførselen har i nogen Maade ændret Karakter, idet Oljekagemængden har været stigende, og Oljekagemel m. m. er faldet ganske betydeligt, til under Halvdelen af hvad det var i 1930 eller ca. en Tredjedel af Mængden i 1928. Importen af Hvedeklid er noget højere end i Fjor, men dog ikke mere end halv saa stor

som i 1928. Stoffer til Oljepresning viser en meget væsentlig Stigning fra 338 til 407 Millioner kg. Den store Stigning i disse Stoffer sætter Tallet for den samlede Indførsel mere i Vejret, end hvad der svarer til det forøgede Kraftfoderforbrug, idet disse Stoffer jo maa afgive deres væsentlige Indhold af Olje, før de finder Anvendelse som Kvægfoder.

Prisen paa Oljekager har været noget lavere end i 1930, naar man regner med Gennemsnitsprisen. Der regnes her med Detailprisen paa 50 pCt. Bomuldsfrøkager, som den er offentliggjort i »Fyns Stifts Landbrugstidende«. Aaret begyndte med en Pris af $15\frac{1}{2}$ Øre pr. kg; Prisen er derefter nærmest nedadgaaende, men ligger paa 15 Øre og derover til den 17. April, da den gaar ned i 14,75 for saa Sommeren igennem at fortsætte sin nedadgaaende Bevægelse, til vi den 18. September naar Aarets laveste Pris med 11,15 Øre pr. kg. Nu stiger Prisen igen ret stadigt samtidig med, at den danske Krone falder i Pris, efter at den den 29. September løses fra Guldet. Aarets højeste Pris noteres den 4. December med 16,75, og vi slutter Aaret, hvor vi begyndte, med en Pris af $15\frac{1}{2}$ Øre pr. kg i de to sidste Uger. Denne Pris er dog i Realiteten saa meget lavere, som vor Kronekurs er faldet.

Selv om man ikke kan bruge Forholdet mellem Smørprisen og Kraftfoderprisen som Udtryk for Smørproduktionens Rentabilitet, kan det nogenlunde give Oplysning om, hvorvidt det vil være en Forretning at anvende Kraftfoderet. Naar man regner med Aarets Gennemsnitssmørpris (Noteringen + Overprisen) og Gennemsnitsprisen paa Kraftfoder, kommer man til det Resultat, at 1 kg Smør i 1931 har kunnet løse 15,26 kg Kager hjem. Dette Forhold er ret gunstigt, selv om det ikke er saa godt som i 1930. I de sidste 5 Aar har man kunnet faa følgende Antal kg Kager for 1 kg Smør: 1930: 15,5; 1929: 13,5; 1928: 14,0; 1927: 15,0; 1926: 16,0.

(Sluttes).

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

Efter at Forslag til Ændring af Landhusholdnings-selskabets Love (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi, 1932, 1. Hefte, Side 62—70) var blevet enstemmigt vedtaget af Selskabets Bestyrelse og paa Selskabets ordinære Generalforsamling den 18. December 1931, blev det forkastet paa den overordentlige Generalforsamling den 24. Februar 1932 (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi, 1932, 4. Hefte, Side 276—82), hvor 20 Medlemmer stemte for Vedtagelsen, ingen stemte imod, men 13 Medlemmer undlod at stemme og hindrede derved Sagens Gennemførelse (jvfr. § 16 i Selskabets nugældende Love).

Det saaledes forkastede Forslag indeholdt i II Afsnit Bestemmelser vedrørende en Samvirksomhed til Fremme af det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark.

Fra Generalforsamlinger, afholdt i Foreningen af danske Landbrugskonsulenter og Foreningen af danske Landbrugsblade den 18. Februar 1932, samt fra Bestyrelsen for Foreningen af danske Landbrugslærere forelaa der forud for Selskabets overordentlige Generalforsamling Tilslutning til Oprettelse af den i ovennævnte Lovforslags II Afsnit omtalte Samvirksomhed, og det var fra Selskabets Side ved en »midlertidig Bestemmelse« i det forkastede Lovforslag stillet i Udsigt, at »Sam-

virksomhedens første Virkeaar saa vidt muligt søges paa-begyndt til 1. April 1932«.

Inden for Selskabets Præsidium var der efter den over-ordentlige Generalforsamling den 24. Februar Enighed om saa vidt muligt at søge den Termin overholdt, der var stillet i Udsigt for Paabegyndelsen af Samvirksomhedens første Virkeaar, saa at Begivenhederne paa den nævnte overordentlige Generalforsamling i Selskabet ikke kommer til at virke unødigt forsinkende paa det videre Arbejde for Samvirksomhedens Virkeliggørelse. Præsidiet søgte og fik Bestyrelsesraadets Bemyndigelse til paa Selskabets Vegne at arbejde videre for Samvirksomhedens Iværksættelse i saa nøje Overensstemmelse med det forkastede Lovforslag, som Selskabets nugældende Love tillader.

Den 19. Marts 1932 blev der afholdt et Møde mellem Formændene for Foreningen af danske Landbrugslærere, Foreningen af danske Landbrugskonsulenter, Foreningen af danske Landbrugsblade og Selskabets Præsidium.

Mødet resulterede i følgende

Vedtægter

for

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

§ 1. Samvirksomhedens Formaal er at virke til faglig Fremme af det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark.

§ 2. I Samvirksomheden, der er dannet af Repræsentanter for

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab,
Foreningen af danske Landbrugslærere,
Foreningen af danske Landbrugskonsulenter og
Foreningen af danske Landbrugsblade,

kan optages andre Organisationer, hvis Medlemmer enten staar i Landbrugsvidenskabens, det landøkonomiske Oplysnings-, Forsøgs- eller Forskningsarbejdes Tjeneste.

Betingelserne for andre Organisationers eller Institutioners Optagelse i Samvirksomheden bestemmes af dennes

Fællesudvalg (jvfr. § 3) og af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse.

§ 3. Samvirksomheden ledes af et *Fællesudvalg*, bestaaende af:

a) 1 Repræsentant (og 1 Suppleant) valgt af hver af de foruden Landhusholdningsselskabet i Samvirksomheden optagne Foreninger.

b) Et tilsvarende Antal Repræsentanter valgt af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse.

En blandt Landhusholdningsselskabets Repræsentanter valgt Formand og en blandt Repræsentanterne i Gruppe a valgt Næstformand danner Fællesudvalgets og Samvirksomhedens *Formandsskab*. Saavel Repræsentanterne i Gruppe a som Gruppe b er stemmeberettigede ved Valg af baade Formand og Næstformand. Valgene til Formandsskabet gælder ordinært for 1 Aar, dog ikke ud over den Tid vedkommende Medlem af Formandsskabet har Sæde i Fællesudvalget.

§ 4. Samvirksomheden behandler saadanne Spørgsmaal af landøkonomisk Interesse, som af en af de deltagende Organisationer ønskes gjort til Genstand for Fællesvirke.

§ 5. Samvirksomheden stilles til Raadighed for Regering og Rigsdag ved Behandlingen af Sager, der ligger inden for de deltagende Organisationers Virkefelt, ligesom den er rede til Samarbejde med andre Sammenslutninger og Institutioner.

§ 6. Til Dækning af Samvirksomhedens Udgifter ydes forlods af Landhusholdningsselskabets Arbejdsfond et aarligt Bidrag, udgørende indtil 10 Kr. for hvert saadant Medlem af en eller flere af de i Samvirksomheden med Selskabet deltagende Organisationer, som tillige er Medlem af Selskabet.

Landhusholdningsselskabets aarlige Bidrag til Samvirksomheden maa ikke uden særlig Vedtagelse af dets Bestyrelse overstige de anførte 10 Kr. pr. Medlem og ikke tilsammen udgøre mere end Arbejdsfondets Renteindtægt.

§ 7. Samvirksomhedens Budget skal forelægges Landhusholdningsselskabets Præsidium til Godkendelse, og dens Regnskab skal forelægges Selskabets Bestyrelse til Dicision.

§ 8. Samvirksomhedens Hjemsted er København, den har Kontor sammen med Landhusholdningsselskabet, og dens Kontorarbejde udføres indtil videre af Selskabets Sekretariat.

§ 9. Ændringer i de ovenanførte Vedtægter, Samvirksomhedens Ophør eller dens Optagelse som fast Led i Landhusholdningsselskabet kræver Tilslutning fra Selskabets Bestyrelse og mindst to Trediedele af Fællesudvalgets Medlemmer.

§ 10. Udmeldelse af Samvirksomheden kan ske med 1 Aars Varsel. I Tilfælde af Samvirksomhedens Ophør overgaar dens Arkiv og samtlige andre Ejendele vederlagsfrit til Landhusholdningsselskabet.

Vedtaget i København den 19. Marts 1932.

Lars Frederiksen. *P. Olufsen.* *Chr. Sonne.*
Præsidenter i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

N. Bredkjær,
Formand for Foreningen af danske Landbrugslærere.

H. Gejl Hansen,
Formand for Foreningen af danske Landbrugskonsulenter.

K. Raunkjær,
Formand for Foreningen af danske Landbrugsblade.

Midlertidig Bestemmelse:

Indtil der er foretaget Valg af de i § 3 nævnte Repræsentanter, fungerer de ovennævnte Foreningers Formænd samt Medlemmerne af Landhusholdningsselskabets Præsidium som Samvirksomhedens Fællesudvalg.

I Tilslutning til Vedtægternes § 2 blev Foreningen af danske Landbrugskandidaters og andre Organisationers eventuelle Optagelse i Samvirksomheden drøftet. Der var Enighed om ikke at foretage noget Skridt til Optagelse af andre Organisationer i Samvirksomheden end de i det forkastede Lovforslag anførte, inden Sagen har været drøftet i Selskabets Bestyrelse.

Ved et den 16. April afholdt Møde i Samvirksomheden vedtoges det, at Selskabets *ledende Præsident* indtil videre fungerer som Samvirksomhedens Formand og Konsulent *H. Gejl Hansen* som Næstformand.

Fra Landbrugsministeriet forelaa en Henvendelse til Samvirksomheden med Forespørgsel om, hvorvidt denne maatte ønske at være repræsenteret i Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde. Dette ønskede Samvirksomheden gerne, og som Repræsentant udpegedes Konsulent i Ungdomsarbejde *P. Hjertholm, Lundby.*

Konsulent Kr. Frydenlund.

(Født 2. August 1882. — Død 17. April 1932).

Søndag den 17. April er Konsulent *Kristian Frydenlund*, Nykøbing F., afgaaet ved Døden. Det forekommer saa underligt, at denne kraftige Mand ikke er mere, da der tilsyneladende ikke har været noget i Vejen med hans Helbredstilstand. Frydenlund havde været til Afstammingsbedømmelse i Odense Dagen før; paa Rejsen mellem Ringe og Svendborg rantes

han af en apoplektisk Lammelse, og ved Ankomsten til Svendborg fandtes han bevidstløs i Kupeen. Han førtes til Svendborg Sygehus, hvor han nogle faa Timer efter døde.

Konsulent Frydenlund var født den 2. August 1882 paa Gaarden »Frydenlund« ved Ryslinge og var saaledes en Mand i sin allerbedste Alder, af hvem man med Rette kunde vente, at han endnu i mange Aar kunde have fortsat sit udmærkede Arbejde indenfor det lolland-falsterske Landbrug. — Frydenlund var i sin Opvækst i nøje Forbindelse med Landbrugsvirksomhed, og efter et Ophold paa en Landbrugsskole kom han paa Landbohøjskolen, hvorfra han i 1905 dimitteredes som Landbrugskandidat. Efter at have gennemgaaet Kursus for Højskolelærere paa

Askov blev han Lærer paa Ryslinge Højskole og var fra 1906 til Slutningen af 1912 Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard ved Stubbekøbing, hvorefter han afløste undertegnede som Konsulent i Husdyrbrug og Sekretær for De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger.

Det blev et meget betydeligt Arbejde, Frydenlund kom til at udføre, og han mødte særdeles vel rustet til dette saavel teoretisk som praktisk. Han var jo født i en Egn, hvor Kvægholdet i en længere Aarrække har staaet højt, og hans Kendskab til de fynske Kvægstammer har været af meget stor Betydning for ham selv og til Gavn for det lolland-falsterske Kvægbrug.

Det har været interessant og fornøjeligt paa Dyrskuerne at se Fremgangen hos Dyrene i Form og Type, ligesom ogsaa Ydelsestillene er væsentlig bedre, hvilket fremgaar af Virksomheden indenfor Kontrolforeningerne.

I 1912 var der 43 Kontrolforeninger med et Gennemsnitsudbytte af 2960 kg Mælk, 3,50 pCt. Fedt og 115,2 kg Smør. I 1930—31 86 Foreninger med 3373 kg Mælk, 3,89 pCt. Fedt og 147 kg Smør, og at der nu er en Del Besætninger med et endog meget højt Udbytte, fremgaar af Beretningen om Tilsyn med Kvægbesætninger, hvoraf fremgaar, at 300 Køer har et Aarsudbytte af 200 kg Smør eller derover. For Kvægavlsforeningernes Vedkommende er Antallet omtrent som i 1912, men Aarsagen hertil er den stærke Udvikling af det private Tyrehold, der selvfølgelig har paavirket Antallet af Kvægavlsforeninger.

Kvaliteten er imidlertid forbedret betydeligt. Det er en Mængde Avlsdyr, Frydenlund har været med til at købe paa Fyn, dels til Landboforeningerne, der har bortauktioneret dem, og dels til Kvægavlsforeninger. Frydenlund vidste paa en Prik, hvorledes et godt Avlsdyr skulde se ud, og var særdeles vel bevandret i Afstamningsforholdene for Rødt dansk Malkekvæg.

Foruden de nævnte Stillinger og Sekretærvirksomheder i forskellige Udvalg var Frydenlund Sekretær og Kasse-

rer for Lolland-Falsters Exportforening, ligesom han var Redaktør af Lolland-Falsters Landbrugstidende.

Konsulent Frydenlund havde i sin vidtforgreneede Virksomhed betydelig Indflydelse paa mange Forhold, og den kendte Udtalelse om Sekretærens Magt holdt ogsaa Stik i dette Tilfælde; men det skal siges, at han klogt benyttede Magten til at skaffe Samvirksomheden et saa stort Magtomraade og saa stor en Indflydelse som muligt, og sikkert er det, at de Virksomheder, han har haft med at gøre, i høj Grad vil savne ham, thi Vismandens Ord om, »at den, der sidder i Centrum, ved alt«, er jo ikke helt ved Siden af. Det maa i høj Grad beklages, at denne kyndige og dygtige Mand saa tidligt er taget bort fra de Virksomheder, han satte saa stor Pris paa og gjorde et saa godt Arbejde for.

Paa Lolland-Falster vil vi bevare og ære hans Minde.

Chr. P. Skov.

V. Erhard-Frederiksen.

Godsejer *V. Erhard-Frederiksen* afgik ved Døden den 19. Marts i en Alder af kun 49 Aar.

Han var Søn af den kendte Landøkonom C. Erhard-Frederiksen. Allerede som ung var han stærkt interesseret i Planteforædling og Frøavl, som han, der i 1906 tog Landbrugseksamen, studerede baade herhjemme og i Udlandet, og det var ogsaa inden for dette Omraade, at han ved sin Energi og Dygtighed skabte den store Virksomhed paa Svindingegaard ved Klarskov, som han ejede fra 1907—17. Efter i nogle Aar at have ejet Langø, købte Erhard-Frederiksen i 1924 Hovedgaarden »Nøjsomhed« paa Lolland; men i de senere Aar opholdt han sig hovedsagelig i København. Her virkede han som landbrugs-

kyndig Leder eller Medarbejder i forskellige Foretagender, og fra de senere Aar kan særlig fremhæves hans store Interesse for Tørring af Bælgplanter og Fremstilling af Foderkager, tilvirkede af hjemmeavlede Produkter.

Erhard-Frederiksen interesserede sig meget for det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde og udfoldede en betydelig Skribentvirksomhed. I 1917 udgav han »Vejledning i Frøavl«, der er udkommet i flere Oplag; senere udkom »Om Forædling af Landbrugets Kulturplanter« og »Landbrugets Fagkalender«. I sine sidste Aar virkede han desuden som landbrugsfaglig Medarbejder ved et Par Hovedstadsblade og skrev her en lang Række instruktive Artikler.

Erhard-Frederiksen var en virkelysten og intelligent Mand, der altid var fuld af Initiativ og store Planer, og med en næsten rastløs Energi gik han op i Arbejdet med de forskellige Opgaver, som han virkede med. Hans tidlige Bortgang har vakt Deltagelse blandt de mange, han gennem sin omfattende Virken kom i Berøring med.

P. Andersen.

Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, er afgaaet ved Døden den 23. Marts i en Alder af 70 Aar. Skønt født i Jylland falder næsten hele hans Virksomhed paa Bornholm, idet han allerede i en ung Alder kom til Sejersgaard som Bestyrer, og paa denne Gaard, som han siden erhvervede ved Giftermaal, virkede han til sin Død. Peter Andersen, der med Dygtighed tog sig af Driften af Sejersgaard, hvor han oparbejdede en udmærket Besætning, blev snart en af Øens mest ansete Landmænd. Men ogsaa paa anden Maade blev Proprietær Andersens Dygtighed nyttiggjort, idet han fik overdraget adskillige Tillidshverv, som han med Interesse varetog; han var

saaledes i en Aarrække Medlem af Bestyrelsen for Bornholms landøkonomiske Forening og i Aarene 1915—30 amtsvalgt Bestyrelsesmedlem i Landhusholdningsselskabet; desuden beklædte han en Række Tillidsposter i mere lokale Organisationer.

Proprietær Andersen var et meget elskværdigt og tjenstvilligt Menneske og var afholdt af de mange, han kom i Forbindelse med; det bornholmske Landbrug mistede ved han Bortgang en sjælden initiativrig og kyndig Mand.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Dansk Mejeristat. Redigeret af Inspektør, cand. polyt. *G. Ellbrecht*. Udgivet af Selskabet »Vort Samfund«. Kbhvn. 1931—32.

Vor Mejeriliteratur er herigennem bleven forøget med et meget omfangsrigt, stort anlagt og med almene og specielle Oplysninger rigt forsynet Værk, der i de fleste Henseender indenfor vort Mejeribrug samler, klarlægger og fremstiller i populær Form, hvad der tidligere er udkommet, og bringer nye Oplysninger vedrørende mange Forhold frem. Værket, der er udkommet i 5 Bind, fremtræder i overordentlig smuk Udførelse, og det indeholder Afhandlinger om saa godt som alt indenfor Mejeribruget, historisk, teknisk, produktionsøkonomisk Beskrivelse af Mejerierne, Portrætter og Biografier af Bestyrere, Ejere, Forpagtere, Formænd, uddannede Mejerister, Kontrolforeningsmænd og forøvrigt alle, der paa en eller anden Maade er knyttet til Mejeribruget i praktisk eller teoretisk Henseende.

Bind I indeholder Afhandlinger, som det i en Anmeldelse vil være uoverkommeligt at komme ind paa, hvorfor jeg skal indskrænke Omtalen til blot at nævne Afhandlingens Titel og Forfatter. Under Afsnittet »De danske Mejerier i Dag« findes: Det danske Mejeribrugs Grundlag og Forudsætning (Forstander *J. C. Overgaard*), Mejeriernes Indretning og Udstyr (Statskonsulent *Chr. H. Ibsen*), Artesisk Boring (Boringeniør *K. P. Larsen*), Mejeriernes Kedelanlæg og Fyringsforhold (Konsulent *M. Skov*), Maskiner og Redskaber i Mejeribruget (Ingeniør, cand. polyt. *Harald Jensen*), Om Smøring og Smøremidler i Mejeribruget (Ingeniør *I. Busck-Nielsen*), Mælkens og Mejeriprodukternes Transport (Mejerilærer *M. Jeppesen*), Bedømmelse af Vand og Apparater til Rensning af Vand (Vandværksingeniør, cand. polyt. *C. H. Pape*), Bogholderi (Mejerilærer *Th. Kirkegaard*) og Mejeripersonalets Uddannelse (Redaktør *Fr. Schak*).

Under Afsnittet »Produktion« findes: Smørrets Fremstilling (Statskonsulent *Th. J. Brask*), Ostningsteknik, Udstillinger og Handel (Konsulent *N. P. Hansen*), Flødeis (Mejeri-

lærer *O. S. Hansen*) og Vore Smørbedømmelser og deres Betydning (Statskonsulent *Nic. Hørlyck*).

Under Afsnittet »Undersøgelser, Forsøg og Afregning« findes: Den videnskabelige Forskning vedrørende Mejerivæsenet (Professor, Dr. phil. & scient. *Orla-Jensen*), Syrevækkere (Professor *Søncke Knudsen*), Mejeriprodukternes Undersøgelse (Statskonsulent *N. Tholstrup Pedersen*), Mælkens Kvalitet og Bedømmelse (Professor *N. Kjærgaard-Jensen*), Mælkens Afregning (Statskonsulent *Johs. Jensen*), Mejeriforsøg og Statens Forsøgsmejeri i Hillerød (Forstander *A. P. Hansen*).

Under »Handel« findes: Byernes Mælkeforsyning (Landbrugslærer *E. Konradi*), Produktions- og Afsætningsforhold for Mejeriprodukter (Kontorchef *L. P. Frederiksen* og Landbrugskandidat *H. Rosenstand Schacht*), Mælkeprodukternes Anvendelse til Foderbrug (Landbrugslærer *Halfdan Jørgensen* og Forstander *Johs. Petersen-Dalum*) og Bidrag til Belysning af Handelen med Mejeriprodukter i Hovedstaden (Redaktør *Aage Schmidh*).

Mejeribrugets Organisationer (Redaktør, cand. polit. *A. Axelsen Drejer*) og Mejeribrugets Literatur og Presse (Mejerilærer *H. M. Jensen*), Kronologisk Lovfortegnelse, teknisk Beskrivelse af Mejerierne i København, Københavns og Frederiksborg Amt, Biografier af faglærte Mejerister, Kontrolforeningernes Formænd og Assistenten, Sjællandske Kontrolforeningers Begyndelse og Udvikling (Konsulent *H. P. Olsen*), Kontrolassistenternes Uddannelse (Landbrugslærer *S. Holm*), Beskrivelse fra en Række Firmaer om Fremstilling og Salg af Mejeribrugets tekniske Hjælpemidler samt Dampkedeltyper i Mejeribruget (Ingeniør *R. Jul. Gjetting*).

Bind II, III og IV indeholder den tekniske Beskrivelse af Mejerierne, Kontrolforeningerne og Kontrolforeningsarbejdet i Holbæk, Sorø, Præstø, Bornholms, Maribo, Odense, Svendborg, Tønder, Haderslev, Aabenraa, Sønderborg, Ribe, Vejle, Ringkøbing, Aarhus og Viborg Amter samt Biografier. Kontrolforeninger og Kontrolforeningsarbejdet er beskrevet af Konsulenterne *H. P. Olsen* (Sjælland), *K. Frydenlund* (Lolland-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *Moritz Hansen* (Fyn) og *Nic. Bonde* (Jylland).

Bind V indeholder teknisk Beskrivelse af Mejerierne, Kontrolforeningerne og Kontrolforeningsarbejdet i Randers, Aalborg, Hjørring og Thisted Amter, Handelsmejerier (Supplement) og nyoprettede og væsentlig ændrede Mejerier under Værkets Redaktion, Biografier, Rentabilitetsforholdet mellem

Mælkens Anvendelse til Smør og Ost (Forstander *A. P. Hansen*), Osteløbe (Ingeniør, cand. polyt. *C. Lind*), Mælkekonserves (Ingeniør, cand. polyt. *Harald Jensen*), Organisation, Virksomhed og Handel med Flødeis (Redaktør *Aage Schmidth*), Andelshavernes Forhold, Mejeribestyrernes og Mejeristernes Lønninger (Redaktør *Aage Schmidth*), Mejeristernes og Mejeriarbejdernes Organisationer, Biografier; Hovedoversigt (Inspektør, cand. polyt. *G. Ellbrecht*) og Registre.

Som nævnt vil man af Værkets Indhold kunne se, at det ikke er overdrevet, naar det betegnes som meget righoldigt, og at det her vil være uoverkommeligt at komme ind paa de enkelte Afhandlinger. Af disse vil dog saadanne som Mejeriernes Indretning og Udstyr, Kedelanlæg og Fyringsformer, Maskiner og Redskaber eller i hvert Fald Dele deraf ligesom i Fortiden ogsaa i Fremtiden være afhængig af de forhaabentlig stadige Fremskridt, eftersom ingen kender, hvilke Fabrikationer, der i Fremtiden kan komme til at finde Sted indenfor Mejeriernes Mure, eller hvilke nye Maskinsystemer, Maskintyper og Mælkebehandlingapparater, der vil fremkomme; f. Eks. er almindelige Langtidspasteuriseringsapparater og Stassaniseringsapparater omtalt, men derimod ikke det sidste nye herhjemme paa Handelsmælkens Omraade: Langtidspasteurisering af Konsummælk paa Flasker. Ligeledes vil den tekniske Beskrivelse af Mejerierne selv med de bedst udarbejdede Spørgesskemaer og den omhyggeligste Besvarelse maaske i endnu højere Grad være underkastet Forandringer, og der vil sikkert allerede nu saa kort Tid efter Værkets Fuldendelse være ikke faa Eksempler, hvor saa godt som alt er forandret. Selv med denne Forringelse af den tekniske Beskrivelse af Mejerierne og enkelte Afhandlinger — det samme er Tilfældet med mange af Biografierne — vil disse dog altid bevare deres historiske Værdi.

I Værkets Hovedoversigt vises — sikkert til stor Overraskelse for mange — at der her i Landet findes 1413 Andels- og 389 Privatmejerier, ialt 1802. Alene i Københavns (København) og Frederiksborg Amter findes 141 Privatmejerier, og man forstaar, at det er disse af det almindelige Mejeribrug saa lidet kendte Mejerier, der har forøget Antallet saa stærkt. Forøgelsen i Antallet bevirker dog, at man stiller sig lidt tvivlende overfor Tallene i f. Eks. Tabellen vedrørende benyttet Brændsel. Denne viser nemlig, at kun 90,6 pCt. af Mejerierne benytter Kul som Brændsel, eller med andre Ord, at hvert tiende Mejeri benytter andet Brændsel eller rettere anden Drivkraft end Damp; Tallet passer, selv om Brænde-

fyring er blevet mere almindelig under Værkets Redaktion, sikkert ikke paa den Del af Mejerierne, hvis Hovedproduktion er Smør alene eller Smør og Ost.

Vedrørende Mælkens Afregning findes en interessant Statistik, der viser, at ca. 1 pCt. af Mejerierne endnu anvender Faktor 2 og 3, og at 14,49 pCt. anvender Flødeenheder og 74,31 pCt. Fedtenheder (sidste Tal fra Statistiken, der omfatter 8—900 Mejerier, var henholdsvis 21 og 78 pCt.), men der vises ogsaa, at der endnu findes 30 Mejerier eller 1,66 pCt., der alene afregner efter Vægt, altsaa Mejerier, hvor hele det store Arbejde, der gennem et halvt Aarhundrede er gjort saavel indenfor Kvægavlen som indenfor det egentlige Mejeribrug for at hæve Mælkens Fedtindhold og for at betale Mælken efter dens Værdi, endnu ikke har afsat noget Spor.

Antallet af ialt beskæftigede Personer indenfor Mejeribrugget er opgjort til 29 152, eller et Tal, som visnok faa havde tænkt sig, men heraf udgør Mejeribestyrere, Mejerister og Elever kun 6109 eller gennemsnitlig 3—4 Personer pr. almindeligt Mejeri, medens Kuske o. l. udgør ikke mindre end 18 313.

Værket »Dansk Mejeristat« fremtræder som nævnt i meget smuk Udførelse med Masser af smukt udførte Illustrationer og Portrætter og indeholder meget for Mejeribrugget værdifuldt, ligesom det er og vil blive en meget nyttig Haandbog, der tjener saavel Redaktør som Udgivere til Ære.

Chr. H. Ibsen.

Driftsøkonomisk Tabelværk for det store Landbrug.

Landøkonomisk Regnskabskontor i Sorø, der ledes af Forstander *P. B. la Cour*, har paabegyndt Udgivelsen af et »Driftsøkonomisk Tabelværk for det store Landbrug«, der skal udkomme hvert Kvartal og give en Oversigt over Aarets eller Kvartalets Prisforskydninger m. m. og behandle forskellige andre Forhold af Interesse for Landbruget.

Værket indeholder, som det fremgaar af Navnet, en lang Række Tabeller, der giver Oversigt over alle de Priser, der har særlig Betydning for Landbruget, og over Omsætningen med Landbrugsprodukter og Landejendomme. Andre Tabeller giver Oplysninger om meteorologiske Forhold, Lønnings- og Beskatningsforhold, Driftsresultater og Kurser paa Københavns Børs for Valuta, Aktier og Obligationer. De fleste Tabeller er opbygget ugevis, enkelte dagvis. Efter det første Nummer, der udkom 15. Januar i Aar, at dømme, er der mange nyttige Op-

lysninger at hente i Tabelværkets Talkolonner, der paa Grund af det praktiske Format giver en glimrende Overskuelighed.

Til Tabellerne er knyttet Tekst, forfattet af særlig sagkyndige paa de forskellige Omraader; men derudover vil Tabelværket beskæftige sig med det store Landbrugs Driftsforhold i særlige Artikler. Der vil her blive Lejlighed til at følge tre store Landbrug i visse Driftsændringer, der tager Sigte paa at billiggøre Produktionen.

•Driftsøkonomisk Tabelværk• vil sikkert blive modtaget med Glæde af alle Ledere af større Landbrug, hvis Interesser det jo særlig vil varetage, men ogsaa i langt videre Kredse vil det sikkert have Interesse og kunne være til stor Nytte.

Fra Sameje til Særeje. Af *Niels Siggaard*. 125 Sider. (H. Hagerups Forlag, Kbhvn.).

I denne Bog gives en Oversigt over Kaarene for den danske Bondestand før, under og efter de store Landboreformer; man faar vel ikke nogen udtømmende Skildring af den historiske Udvikling, men man faar mange interessante, omend spredte Oplysninger om Tilstanden i de forskellige Perioder.

Fra en lang Række Kildeskrifter har Forf. hentet Citater, der udgør en væsentlig Del af Bogens Tekst; de er imidlertid udvalgt og sammenstillet paa en saadan Maade, at Bogen baade er oplysende og meget underholdende.

Ch. N.

Forsøg med Roer som Foder til Malkekøer udført i Aarene 1927—31 under Ledelse af Husdyrbrugsafdelingen. Prøvefodring og Forsøg vedrørende **Fodermarvkaal samt kunsttørret og presset Foder.** Ved Forsøgslederne *H. Wengel Eskedal* og *V. Steensberg*. 144. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 111 Sider. (Aug. Bang Kbhvn.).

Beretning om De samv. sjællandske Husmandsforeningers Planteavls- og Havebrugsarbejde 1931. Samlet og bearbejdet af Samvirksomhedens Planteavlsudvalg ved Konsulenterne *H. P. Nielsen* og *Oluf Pedersen*. 195 Sider. (Slagelse).

20. Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsanerkendte Avlscentre. 145. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Ved Forsøgsleder *N. Beck*. 201 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Andelsselskaber i Danmark i Aarene 1928—30. Udarbejdet af Andelsudvalgets Sekretariat ved Redaktør, cand. polit. *A. Axelsen Drejer*. Særtryk af Andelsbladet. 24 Sider. (Aarhus).

Mindre Meddelelser.

Hædersbelønninger for Landboflid. Indstillinger fra Landboforeninger til Landhusholdningsselskabet om Hædersbelønninger (Sølvbægre) for Landboflid indsendes til Selskabet saa vidt muligt inden 1. Juni.

Indstillingerne skrives paa et Skema, der faas ved Henvendelse til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 43, København V.

Fond til Landmænds Uddannelse. Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«, stiftet i Anledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Hundredeaarsfest, uddeler i Løbet af Sommeren 1932 af Fondets disponible Renter Understøttelser til unge Landmænd, der agter at erhverve sig en fuldstændigere Uddannelse i Landbruget. Understøttelserne tildeles Landbrugsstuderende, fortrinsvis saadanne, der allerede har paabegyndt Studiet ved Landbohøjskolen.

Skema til Ansøgning, der maa skrives af Ansøgeren selv, faas ved Henvendelse til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V, hvortil Ansøgningerne maa være indsendt inden 1. Juni.

Inspektør N. P. J. Buus' Legat. Af dette Legat, der bestyres af Landhusholdningsselskabet, vil der blive uddelt en Portion til en lovende ung Landmand til Hjælp til hans Uddannelse paa Landbohøjskolen, dog paa Betingelse af at den paagældende har været Lærling under Landhusholdningsselskabet og har udtjent sin Læretid med tilfredsstillende Vidnesbyrd. Under iøvrigt lige Vilkaar har Slægtninge af Inspektør Buus samt Ansøgere, der har Hjemstavn i Thy, Fortrinsret.

Ansøgninger om Legatet indsendes inden 1. Juni til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V.

Arbejdslønninger i Landbruget. Det landøkonomiske Driftsbureau's 31. Meddelelse omhandler Arbejdslønninger i Landbruget i Tidsrummet Maj 1931—April 1932 og er den tiende Publikation fra Bureauet vedrørende dette Emne, idet den første Meddelelse omhandlende Lønningsforhold udsendtes i 1923; den omfattede knap 600 Ejendomme, medens man i de senere Aar har haft Indberetninger fra godt 1000 Ejendomme, hvis Fordeling efter Størrelse og Beliggenhed beteg-

Medhjælperløn i Kroner i Aaret 1931—32.

	Karle			Forkarle	Fodermestre		Piger, som deltager i Landbrugsarbejdet		Piger ved indvendig Ger-ning	
	Under 17 Aar	17—21 Aar	Over 21 Aar		Paa egen Kost	Paa Gaardens Kost	Under 18 Aar	Over 18 Aar	Under 18 Aar	Over 18 Aar
<i>Sommeren 1931:</i>										
Øerne.....	242	341	399	443	1010	484	192	251	175	229
Jylland.....	245	356	414	474	894	462	200	251	167	219
Hele Landet.....	244	350	408	461	957	471	198	251	172	229
<i>Vinteren 1931—32:</i>										
Øerne.....	148	194	221	270	974	362	172	221	164	219
Jylland.....	131	177	201	237	848	344	161	200	153	204
Hele Landet.....	138	184	209	250	916	351	164	206	159	211
<i>Hele Aaret 1931—32:</i>										
Sjælland.....	407	554	617	730	2037	882	362	459	346	471
Sydlig Øer.....	367	512	623	705	2188	802	348	524	349	458
Fyn.....	380	516	628	690	1806	829	376	476	327	444
Øerne.....	390	535	620	713	1984	846	364	472	339	448
Nordjylland.....	365	497	581	683	1499	736	349	424	306	392
Østjylland.....	386	544	614	712	1842	819	355	466	320	440
Vestjylland.....	381	560	654	753	1945	827	368	452	338	446
Sønderjylland.....	371	515	594	676	1622	819	378	465	313	400
Jylland.....	376	533	615	711	1742	806	361	451	320	423
Hele Landet.....	382	534	617	711	1873	822	362	457	331	440
Nedgang siden forr. Aar..... pCt.	4,5	6,2	8,2	6,3	6,1	8,0	4,0	3,4	5,4	4,3

nes som ret tilfredsstillende. Det fremgaar af en Oversigt over Lønningerne i disse 10 Aar, at de var højest i 1925—26, og at de i Aar praktisk talt er lig med Lønningerne i 1928—29 eller lavere end noget andet Aar i nævnte Tiaar.

Lønnen for Medhjælpere fremgaar af hosstaaende Tabel. Som det var at vente, har den stedfundne Sænkning af Prisniveauet i Almindelighed i Forbindelse med det katastrofale Prisfald paa Landbrugets Salgsvarer ogsaa influeret paa Størrelsen af Landbrugets kontante Arbejds lønninger, idet Lønnen til samtlige Grupper af Medhjælpere udviser en ret kendelig Nedgang fra nærmest foregaaende til indeværende Aar. Mindst er Nedgangen i Sommerlønnen, medens Vinterlønnen viser betydelig Nedgang særlig for mandlige Medhjælpere, hvor de fleste Grupper har faaet en Reduktion siden forrige Aar paa 12—14 pCt. Nedgangen i den samlede Aarsløn anslaaes til ca. 4 pCt. for Piger og godt 6 pCt. for mandlige Medhjælpere under et.

Medhjælperlønnen har været nogenlunde ens paa større og mindre Ejendomme undtagen for Fodermestre paa egen Kost, der paa Gaarde over 100 ha har opnaaet en gennemsnitlig Aarsløn af 2197 Kr. mod 1761 Kr. paa Ejendomme under 100 ha.

Daglønnen angives at have været:

	Sommeren 1931	Høsten 1931	Vinteren 1931-32
Løse Daglejere paa Gaardens Kost	3,89	4,36	2,80 Kr.
Faste Daglejere paa Gaardens Kost	3,49	3,95	2,67 —
Løse Daglejere paa egen Kost	5,09	5,65	4,39 —
Faste Daglejere paa egen Kost	4,52	5,25	3,94 —

Hvad de enkelte Landsdele angaar, er Daglønnen lavest i Nordjylland, hvorimod den paa de sydlige Øer ligger betydeligt højere end i nogen af de øvrige Landsdele, et Forhold, der antagelig maa tilskrives en mere almindelig Anvendelse af kollektive Lønoverenskomster.

Nedgangen siden forrige Aar andrager for løse Daglejere 7—8 pCt. i Sommer og Høst og ca. 12 pCt. i Vintertiden. For faste Daglejere synes Nedgangen noget mindre.

Udryddelsen af Oksebremselarven. Ifølge et Cirkulære fra Landbrugsministeriet paalægges Kommunalbestyrelserne i Jylland og paa Samsø at foretage Eftersyn og konstatere, om Kreaturholderne har opfyldt Forpligtelsen til at udrydde de i deres Besætninger forekommende Oksebremselarver i Hen-

hold til ministeriel Bekendtgørelse af 6. April 1932 i Medfør af Loven af 14. Marts 1931.

En Kreaturholder kan frigøre sig for bemeldte Eftersyn ved at tilsende Kommunalbestyrelsen en Attest fra en Dyr-læge om, at der ikke i den paagældende Besætning kan paa-vises Oksebremselarver, der maa antages at være levende.

Cirkulæret fraraader Anvendelse af Smørekure, der har været benyttet i stor Udstrækning i Jylland og givet util-fredsstillende Resultater, medens det er godtgjort, at Larverne bedst fjernes ved Udklemning, Punktur eller Udhaling med Pincet.

I Cirkulæret anmodes Kommunalbestyrelserne om saavidt muligt at overdrage Eftersynet og Udryddelsen til Dyr-læger eller dog i hvert Fald til særligt instruerede og dertil egnede Mænd.

Udgifterne til Eftersyn og eventuel af Kommunalbestyrelsen foranstaltet Udryddelse af Oksebremselarven paalignes de paagældende Kreaturejere.

Rettelse. Redaktionen er anmodet om at meddele, at de i Tidsskriftets 4. Hefte, Side 281, anførte Udtalelser, der er tillagt Forsøgsleder *Lund*, ikke er fremsat af Forsøgslederen, men af Konsulent *L. P. Hansen*.

Resultater af Forædlingsarbejder med Korn i de senere Aar.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 10. Februar 1932 af Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard.*

Kornarterne Hvede, Byg og Ris hører som bekendt til de ældste Kulturplanter, Mennesker har anvendt. De har Tusinder af Aar bag sig som Planter, der dyrkedes og gav Føde for Mennesket og senere ogsaa i stor Udstrækning for Husdyrene, der var tagne i Menneskets Tjeneste.

Det kan synes mærkeligt, at saa gamle Kulturarter ikke for længst er stabiliserede i et bestemt begrænset Antal faste Former, eller at vi i hvert Fald ikke indtil nu er naaet frem til Grænsen for deres Ydeevne og Værdi for os; men saaledes er det, og man tør vel endda paa-
staa, at det fuldt saa meget er de ældre Kulturarter, der viser stor arvelig Variation, som det er de yngre. Der findes af Hvede mange Tusinder af forskellige Former og af Byg ligeledes et meget stort Antal.

Korndyrkningens Omfang her i Landet har i det sidste halve Aarhundrede ikke været underkastet store Svingninger, tiltrods for at nye Plantearter, som f. Eks. Rodfrugtarterne, er rykket frem og har vundet stor Udbredelse; men Forholdet er jo, at disse navnlig har erobret Plads paa Brakarealernes og de fleraarige Sædskiftegræs-markers Bekostning. Kornarealet udgør vedblivende 40—45 pCt. af Landbrugsarealet, noget forskelligt i forskellige Landsdele.

Medens Arealomfanget ikke har været stærkt svingende, er Fuldudbyttet steget betydeligt, ikke mindst i de

sidste 25 Aar. Stigningen er særlig stor for V a a r s æ d s-arternes Vedkommende: Byg, Havre og Blandsæd, medens Udbyttet af V i n t e r s æ d ikke er steget tilsvarende. Op-gørelse for 1926—30 viser for Landet som Helhed størst Foldudbytte af 2r. Byg og Hvede — 27,6 og 27,5 hkg Korn pr. ha. Hvid og gul Havre har givet 25,4 hkg, medens Rug og graa Havre, der dyrkes paa de tarveligere Jorder, har givet ca. 16 hkg. Ved Sammenligning af Byg og Havre maa erindres, at sidstnævnte har 15—16 pCt. større Skal-mængde end Byg. I Foldudbytte staar Danmark blandt de højeste, skønt hverken vor J o r d b u n d eller vort K l i m a vel tør siges at være ideelt for Korndyrkning, da der er for store Vekslinger baade i det ene og det andet. For megen eller alt for lidt Regn i de Par Maa-neder, det hovedsagelig drejer sig om, faar stor Indfly-delse her.

Vi har lavere Fold end Holland, Belgien og Irland, men skulde gerne naa forbi dem, hvad vi sandsynligvis ogsaa kan. Hvor meget fylder den danske Kornavl i Rum-fang? Hvis Kornet af et Aars Avl blev lagt i en Dynge, vilde denne blive noget større end Cheops Pyramiden i Ægypten, denne rummer ca. 3 Mill. Kubikmeter, medens vor Avl af Kærne vilde fylde ca. 4 Mill. Kubikmeter.

Indenfor Kornarealet er sket betydelige Forskydninger, idet V a a r s æ d er gaaet frem og V i n t e r s æ d s arealet tilbage — siden 1870 fra 30 pCt. til nu 19 pCt.

De enkelte Arter indenfor de to Afdelinger forholder sig ogsaa ulige. R u g e n er gaaet meget stærkt tilbage, særligt paa Øerne, medens H v e d e n er gaaet noget frem baade i Jylland og paa Øerne, til en vis Grad sikkert paa Rugens Bekostning. Anvendelsen af R u g b r ø d gaar jævnt tilbage overfor Hvedebrød, der overalt bruges mere og mere. G r a a H a v r e og 6 r. B y g er gaaet jævnt tilbage. Ogsaa hvid og gul H a v r e, der for faa Aar siden var »førende« med Hensyn til Arealomfang, er gaaet jævnt og betydeligt tilbage, medens derimod Arealerne med 2 r. B y g og B l a n d s æ d er tiltaget meget stærkt, navnlig

siden 1924—25. Bygget ligger højest og følges i næsten konstant Afstand af Blandsæd. Den stærke Stigning i Blandsædsarealet i Jylland skyldes rimeligvis, at man vel gerne vilde gaa helt over til Byg, men foreløbigt ofte finder det sikrest at anvende Blandsæd, skønt dette vel kan medføre visse Ulemper i Sædskiftet, hvor Veksling af Havre og Byg vilde være at foretrække for en Blanding.

Paa Øerne er Udviklingen i Retning af Bygdyrkning naaet vidt frem. Paa Lolland-Falster udgør Bygarealet endog henimod $\frac{2}{3}$ af det samlede Kornareal, nemlig 41 000 ha Byg af 66 600 ha Kornareal ialt i 1930.

At Udviklingen saa stærkt er gaaet den Vej, skyldes vel for en Del Virkningen af, at Jordernes Grundforbedring har muliggjort en mere udstrakt Bygdyrkning, men skyldes sikkert ogsaa for en væsentlig Del den Omstændighed, at vi har faaet yderligere og tidligere Sorter, end vi havde for en Snes Aar siden.

Ved Omtalen af Forædlingsbestræbelserne og deres Resultater er her specielt taget Sigte paa Selvbefrugtere eller overvejende Selvbefrugtere som Hvede, Havre og Byg.

Al Forædling grunder sig paa Udvalg mellem noget, der iforvejen er; Mennesker formaar jo ikke direkte at skabe saa meget som en eneste levende Celle, men maa nøjes med at ordne, udvælge og lede i de Retninger, der sigtes imod, hvad jo ogsaa er betydningsfuldt nok. Udvalget sker inden for mere eller mindre uensartede gamle Varieteter, i hvilke mange arvelige Variationer ofte findes, eller indenfor Krydsningsafkom af Varieteter eller Sorter. Hvad der oftest tilsigtes, er en Stigning i Ydeevnen i Forbindelse med høj Grad af Straastivhed. Desuden søges Former med passende Haardfærdighed, passende Modningstid og Kvalitet. Hvad denne sidste angaar, tilsigtes ofte specielt en høj Rumvægt eller Hollandsk Vægt; men iøvrigt er Meningerne om, hvad »god Kvalitet« betyder, ret forskellige og ofte helt modstridende efter den Anvendelse af Kornet, der tænkes paa, eller efter de Forestillinger, man har dannet

sig derom. Selve Kornets Farve kan spille en Rolle, idet man f. Eks. i en Egn eller et Land foretrækker hvidgul Hvede, medens man andre Steder foretrækker den rødbrune Hvede. Her i Landet har man oftest foretrukket hvid Havre for gul Havre, medens Forholdet snarest synes at være omvendt i sydligere Lande. Selve Rumvægten tillægges ofte stor Betydning, ja i den almindelige Handel staar den som væsentligste Værdimaaler. Det er jo rigtigt, at lav Vægt kan tyde paa for stort Vandindhold eller daarlig Kærneudvikling og Rensning; men derudover synes det ikke rigtigt at gaa for langt i Værdsættelsen af netop denne Egenskab, der jo ogsaa i høj Grad er en Sortsegenskab og bl. a. beror paa Evnen til at falde mere eller mindre tæt sammen i en Beholder. Som Sortsegenskab er den i væsentlig Grad uafhængig af det, den ofte antages at være indirekte Udtryk for, som f. Eks. Skalprocent hos Havre eller Bagningsværdi hos Hvede. Som Eksempel kan nævnes, at sort fransk Havre har en ret høj Rumvægt, men en afgjort høj Skalprocent.

Bagningsværdien hos Hvede synes slet ikke at staa i Forhold til Rumvægten. Ingen af de Sorter, der i de nyeste Forsøg har vist bedst Bagningsresultat (Trifolium-Hvede, Staal-Hvede og Abed Nr. 112), har særlig høj Rumvægt. Ikke engang selve Mængden af Protein i Hvede synes at staa i direkte Forhold til Bageevnen, der i højere Grad er knyttet til bl. a. Melets »diastatiske Kraft«¹⁾ og Proteinets særlige Karakter, noget, som allerede for 30—40 Aar siden kunde skønnes efter de dengang udførte Bagningsforsøg. Det viser sig kort sagt ved de interessante Bagningsforsøg, der udføres, at de hidtil gældende Formodninger om Betydningen af Farve, Rumvægt og almindelig Proteinindhold, slet ikke passer i Virkeligheden. Om en Sort som Trifolium-Hveden var det vel

¹⁾ Diastase kaldes et Enzym eller Ferment, der kan omdanne Stivelse til Dekstrin og Maltose.

næppe paa Forhaand ventet, at den skulde have særlig god Bagningsværdi.

Det tilsvarende gælder vistnok ogsaa Byg til Maltning. Det er ofte helt andre Forhold, der gør sig gældende, end de, der direkte kan ses, maales og vejes, særligt turde dette gælde ved Sammenligning af forskellige Bygsorter. Det gaar altsaa næppe an at slutte som saa, at hvis man er i Tvivl om en Bygsorts Værdi som Maltvare, saa behøver man blot at sende den paa en Maltbygudstilling til Bedømmelse, saa bliver det klaret! Udstillinger kan meget vel have Betydning alligevel; men der er næppe nogen fagkyndig, der venter, at man ved saadanne faar tilstrækkelig Vejledning angaaende forskellige Sorters Maltningsværdi. Kvalitet og Kvalitet er to Ting eller mange Ting, et sammensat Begreb, som en blot overfladisk Vurdering ikke rækker til at maale, lige saa lidt som vi kan bedømme f. Eks. et Uhres Holdbarhed og Værdi ved blot at betragte Skiven, Viserne og Tallene. Under Betragtning af Kvalitetsforhold og Vanskelighederne ved rettelig Bedømmelse deraf maa man vel erindre, at hvert enkelt Korn er en særskilt — oftest levende — Organisme af meget sammensat Natur. Det er let forstaaeligt, at netop dette gør det meget vanskeligt at komme til fuld Klarhed over, hvad der sker af Omdannelser f. Eks. ved Spiringen. Hvis vi kendte mere til Kvalitetskravene hos Foderkorn, er det muligt, at man ogsaa her maatte ændre Opfattelsen af, hvad mere og mindre god Kvalitet er.

Ved Forædlingsarbejdet maa man til en Begyndelse nøjes med et Skøn med Hensyn til Kvalitetsforhold og senere overlade til specielle Undersøgelsen ved Baging eller Maltning at afgøre, hvilke Sorter Industrien foretrækker blandt dem, der iøvrigt har størst Dyrkningsværdi og udbyttegivende Evne i Jordbruget.

Af Forædlingsmetoder har man i Tidens Løb benyttet forskellige:

1. Sortering efter Kornstørrelse.

2. Udvalg af særlig smukke Aks eller Planter og Avl i Blanding af Afkommet efter »Elite«-Udsæden.
3. Udvalg af mange Enkeltplanter og Avl i »rene Linier« (Afkom af hver enkelt Stamplante for sig).
4. Krydsning af rene Varieteter eller Sorter. 6—7 Aar derefter Avl i rene Linier som under Punkt 3.

Angaaende Punkt 1 skal kun siges, at man vel bør anvende almindelig Sortering og Blæsning for at faa god Saasæd i den almindelige Avl, men at ingen særlig vidtdreven Sortering i og for sig formaar at forbedre en Sort arveligt. Allerede *P. Nielsens* Forsøg viste i den Retning. Og vel kan man efterhaanden i en uensartet »Landsort« eller lignende trække de storkornede Former mere frem; men heraf følger ikke større Foldudbytte, da der ingen bestemt Korrelation findes mellem Sorternes Kornstørrelse og deres Ydeevne. Eksempler: Smaahvede, Ørn-Havre, Guld-Byg og Kenia-Byg, af hvilke ingen har over middel Kornstørrelse.

Hvad Punkt 2 angaar, gælder for saa vidt noget tilsvarende, og her har det ganske vist virket noget overraskende, at naa r man havde de uensartede Landsorter for sig, Former at ret forskellig Straalængde, Tidlighed, Kornfarve, Kornstørrelse og Aks- eller Topform, og naa r man videre turde regne med en vis Grad af Arvelighed af Afvigelserne, at man da ikke altid kunde naa et positivt Resultat ved Udvalg af de »bedste«, det vil oftest sige de smukkeste, kraftigste og mest iøjnefaldende. Det syntes saa indlysende rigtigt at gaa frem paa den Maade og danne Eliter af det »bedste af det bedste«, at man vel ofte glemte at prøve Resultatet for Alvor under de almindelige, jævne Kaar, hvor det skulde bruges. Det hændte endda af og til, at Eliteefterkommerne var daarligere end Udgangsmaterialet.

Fejlen laa ikke deri, at noget konstant ikke var naaet, heller ikke alene deri, at en Del udvalgte Planter »slog tilbage«, fordi blot rent tilfældige ydre Forhold havde paavirket dem. Fejlen var snarere den, at de særligt pran-

gende Former slet ikke var de bedste — ofte de ringeste — i det tætte Samfund, en Kornplantebestand danner eller bør danne. Det har vist sig, at det ofte er helt andre og langt beskednere Former end dem, der falder i Øjnene i en Blanding, som i Virkeligheden er de bedste.

Det er langt mere en effektiv Buskning og tæt Bestand af aksbærende Straa med vel udviklede, om end ikke særlig store Aks, der er af Betydning, og det lyder i Forhold til tidligere Anskuelser næsten paradoksalt at maatte sige, at vore yderigeste Kornsorter som Ørn-Havre og Kenia-Byg har kort Straa, smaa Aks og nærmest lidt smaa Korn, altsaa Egenskaber, der er det stik modsatte af, hvad man for en Menneskealder siden ofte ansaa for Kendetegn paa det bedste!

En Mand skrev i Sommer til mig, at Kenia-Byg jo maatte være en »svær« Byg at se i Marken, men at han havde fundet noget — antageligt — endnu sværere i det gamle Prentice-Byg. Manden vil blive skuffet, naar han ser Kenia-Bygget, og vistnok endnu en Gang skuffet, naar den svære Prenticeform skal indfri sine Løfter.

3) Det blev Liniemetoden, der bragte de første afgørende Fremskridt i Slutningen af forrige Aarhundrede. Her udtages et stort Antalt Enkeltplanter, hvis Korn saas særskilt af hvert Individ for sig. Man fandt herved en hidtil ukendt Ensartethed indenfor de enkelte »rene Linier«, men ofte ret stor Ulighed mellem disse Linier indbyrdes. Det blev Afkomsbedømmelsesprincippet, der her blev sat i System med Bistand af virkelige Forsøg i Marken og Hjælp af Maal og Vægst i Modsætning til det ældre, skønsmæssige Udvalg af Planter til en blandet »Elite«. Fremgangsmaaden skal iøvrigt ikke omtales nærmere her. Man maa gaa ud fra mange adskilte enkelte Linier, der saas hver i sine Rækker til indbyrdes Sammenligning under iøvrigt almindelige Dyrkningskaar.

Senere følger Forsøg paa Flader af almindelig Parcelform, men foreløbigt med kun smaa Parceller. Senere

anvendes større Parceller som i andre Sortsforsøg. Vanskeligheden bestaar bl. a. i hurtigt, i Løbet af faa Aar at finde ud af, om der er noget virkeligt godt i Materialet, og hvor den eller de faa Linier er, der skal frem. Der kan kun arbejdes med et stærkt begrænset Antal, derfor spiller ogsaa fra Begyndelsen af Heldet eller Uheldet en meget stor Rolle. Afgørende bliver iøvrigt Markforsøgenes Planlæggelse og Kvalitet samt Lederens Iagttagelsesevne. Som Resultater af Liniemetoden skal her blot lige peges paa en Række Sorter, der er fremgaaet som Linier af Landsorter eller andre, ældre Sorter, der frembød nogen Variation: H v e d e: Smaahvede, Trifolium-Hvede, Als-Hvede; H a v r e: Guldregns-Havre, Sejr-Havre, Gul Næsgaard-Havre; B y g: Guld-Byg, Binder-Byg og Juli-Byg. Alle disse Sorter dyrkes i større eller mindre Udstrækning endnu; men det har vist sig vanskeligt at komme videre ad den Vej. De gamle Varieteter er ret gennemsøgte.

4) Ved Eftersøgning af gode Linier i ældre Sorter viste det sig, at man i enkelte Tilfælde traf paa varierende Linier, der altsaa ikke var »rene«, men forholdt sig som Krydsningsafkom. Dette førte naturligt ind paa Spørgsmaalet om, hvordan i det hele taget Variation i ældre Varieteter eller Sorter opkommer. De er sandsynligvis opstaaede dels ved Mutation og dels ved tilfældig Krydsning igen mellem een Gang opstaaede Varianter. Man kan af og til direkte paavise, at saadan Krydsning har fundet Sted, nemlig naar B a s t a r d e r n e er særlig let kendelige, som f. Eks. Bastarder mellem 6r. og 2r. Byg, sort og hvid Havre, brunavnet og hvidavnet Hvede. Det laa da nær, at man selv tog dette i Haand, ikke nøjedes med tilfældig Variation efter tilfældig Krydsning, men valgte F ø r æ l d r e n e til det Materiale, der skulde arbejdes med!

Hvad der sker ved Forplantning og Krydsning er i Hovedsagen kendt. Her skal derfor kun som Eksempel paa simpel mendelsk Spaltning peges paa Krydsning af almindelig hvid Tophavre (Sølv-Havre) med sort (fransk)

Fanehavre. Bastarden bliver sort brun og med kegleformet Top. »Top« og »Farve« viser sig altsaa fremherskende (dominerende) overfor »Fane« og »ufarvet«, der er vigende (recessive). Bastardafkommet vil vise Spaltning, hvorved der, med Hensyn til de her nævnte to Anlæg eller Anlægspaar kan opkomme 4 konstante »Typer«: Sort-Top, Hvid-Top, Sort-Fane, Hvid-Fane. af hvilke de to jo er »Nyheder« i S sammensætningen. I det paagældende Tilfælde var dog mange flere Arveanlæg forskellige, hvorfor der ogsaa med Hensyn til andre Egenskaber viser sig mange flere Nykombinationer, hvad dog ikke nærmere kan udredes her. I adskillige Tilfælde kan en sort Havre vise sig at føre endnu et særligt Farveanlæg: Gult eller graat, hvilket dog først aabenbarer sig efter Krydsning, ved en ganske selvstændig simpel mendelsk Spaltning ogsaa i dette Anlæg. Den sorte Farve har blot »dækket« det andet Farveanlæg. Tilsvarende Forhold forekommer sikkert i mange andre, men ikke saa let synlige Tilfælde. — Krydsning betyder i Reglen ikke Nydannelse af Arveanlæg, men blot Omlægning af saadanne, og dette kan være meget betydningsfuldt. Forældrene forholder sig som Bygninger, der nedbrydes og hvis Materiale anvendes til andre Bygninger, og det er jo ikke altid selve Materialet, der gør en Bygning smuk eller praktisk, men fuldt saa ofte hvorledes dette Materiale er benyttet. Er hos Forældrene kun 2 Anlæg eller Anlægspaar forskellige, faas som nævnt 2^2 eller 4 konstante Kombinationer af disse. Er 3 Anlæg forskellige, kan faas 2^3 eller 8 o. s. fr. 5 Anlæg forskellige giver $2^5 = 32$; 10 Anlæg forskellige giver $2^{10} = 1024$ og 20 Anlæg forskellige giver $2^{20} = \text{ca. } 1 \text{ Million}$ Kombinationer, alt under Forudsætning af fuldkommen fri Kombination. Der kan altsaa faas et meget stort Antal konstante Nykombinationer paa Grundlag af forholdsvis faa Anlægforskelle, alene 10 kan jo give over 1000!

Det er vigtigt at være klar over, at de allerfleste praktisk vigtige Egenskaber: Højde, Straastivhed, Korn-

størrelse o. s. v. fremkommer hver for sig ved Samvirken af flere enkelte Arveanlæg, og som Regel vil man derfor kunne finde, at selv Sorter, der ikke synes saa meget forskellige i Egenskaber, f. Eks. Guld-Byg og Binder-Byg, dog ved Krydsning kan give et meget stort Antal konstante nye Kombinationer, sikkert over et Tusinde, og at man ikke alene faar »Mellemformer«, men ogsaa Former, der i forskellig Retning gaar ud over eller udenfor Forældrene, f. Eks. er mere straastive eller tidligere eller senere o. s. fr. end nogen af Forældrene.

Man maa vistnok opfatte denne Kendsgerning som Udslag af Omkombination af flere enkelte Arvefaktorer, der har Indflydelse paa den paagældende Egenskab, f. Eks. Straastivheden. Hvis disse specielle Faktorer hos den ene Sort er A og B, men hos den anden C og D, har man aabenbart Mulighed for blandt Afkommet at finde en vis Part, som har dem alle forenede: ABCD, eller hvor de alle savnes: abcd. I første Tilfælde kan større Straastivhed, end begge Forældre besad, ventes, for saa vidt de paagældende Faktorer alle virker i positiv Retning, i sidste Tilfælde kan ventes svagt Straa. Krydses Sorter, der besidder ABCD, med Sorter, der kun har abcd, kan derimod kun ventes Mellemformer, da Forældrene jo her selv repræsenterer Yderpunkterne. Det er endvidere — af Professor *Nilsson-Ehle*, Sverige — paavist, at der i hvert Fald hos Havre og Hvede forekommer helt eller næsten helt ensvirkende Faktorer, der vel er selvstændige Enheder og enkeltvis giver f. Eks. Hvedekærnen rødbrun Farve, men ogsaa kan findes samlede, saa der er to eller endog tre Enheder for rødbrun Farve hos en og samme Sort. Undersøgelser af de talmæssige Forhold mellem farvede og ufarvede Kærner i Krydsningsafkommet har klart vist dette Forhold.

Vanskelighederne ved at naa fremad ved Krydsning ligger bl. a. i Valget af Forældresorter. Det er ikke altid givet, at to Sorter, der hver for sig er gode, ogsaa giver særlig godt Afkom, man maa derfor prøve

flere Kombinationer. Fra en vis Sorts almindelige Egenskaber kan man ingenlunde altid slutte sig til, hvilke Arveanlæg den i Enkeltheder rummer, og hvorledes den vil forholde sig som Partner i en Krydsning. Det kan ske, at en i og for sig ringere Sort ved Krydsning kan overføre et enkelt særligt betydende Anlæg til en Del af Afkommet.

Saa er der ogsaa den Omstændighed, at det varer 6—7 Aar, inden man har tilstrækkelig Konstans til, at Liniekultur afgørende kan bringes i Anvendelse, og at det altid er vanskeligt her blandt de mange netop at finde de bedste Linier frem og paa et tidligt Tidspunkt erkende deres Værdi¹⁾. Her spiller ganske afgjort Held og Uheld en meget stor Rolle, selv om man er en god Iagt-tager. Der vil altid gaa 14—15 Aar fra en Krydsnings Udførelse til en Sort heraf kan foreligge tilstrækkelig konstant, nogenlunde sikkert prøvet og færdig fremavlet for Praksis — hvis der da kommer noget frem af særlig Værdi. Mange Kombinationer giver intet positivt Resultat; der maa ofte prøves i flere Aar med et Materiale, der dog slutteligt maa lægges tilside. Man maa være taalmodig og ikke give op for Modgangen, der altid vil møde ved saadanne Arbejder. Og selv i heldigste Fald maa man være klar over, at en Sort dog ikke i alle Henseender kan ventes at være fuldkommen eller at opfylde alle Ønsker i forskellige Retninger.

Vi kan nu betragte Resultater af nyere Sortsforsøg.

Hvede. Her er sket en betydelig Udvikling fra den gamle danske brune Hvede og andre Sorter, der dyrkedes, til Square-head-Hveden fortrængte dem alle. Senere kom Smaahveden og indtog Hovedpladsen. Endelig er i de sidste 10 Aar kommen en hel Række nye Sorter fra Sverige og Danmark. Fremskridt i Fold er i forskellig Grad

¹⁾ Det beror paa Forældrenes Karakter, paa Antallet og Beskaffenheden af de Anlæg hos dem, der er forskellige, hvor længe man skal vente med at foretage det endelige Linieudvalg. Kravene til mere eller mindre fuldkommen Konstans kan ogsaa være forskellige.

fulgt med Straastivhed og Haardførhed, men at det har vist sig vanskeligt at forenede alle gode Hovedegenskaber i en enkelt Sort, kan ikke undre. Der er i de seneste Aar kommen saa mange Sorter, at det har været og stadig er vanskeligt at faa dem tilstrækkeligt prøvede, da hertil kræves flere Aar end for Vaarsæd. Grunden hertil er ikke alene den, at f. Eks. Haardførheden faar Betydning, men

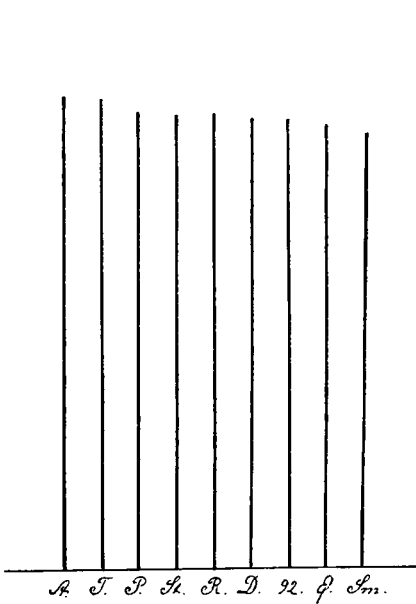

Fig. 1 Hvedesorter i Statens Forsøg 1924—29. Fra venstre Side: Als-H. Trifolium-H. Panser-H III. Standard-H. Ridder-H. Dania-H. Abed Nr. 92, Øtofte Smaahvede, Tystofte Smaahvede II. Søjlernes Længde forholder sig som Kærneudbyttet, 41—38 hkg pr. ha.

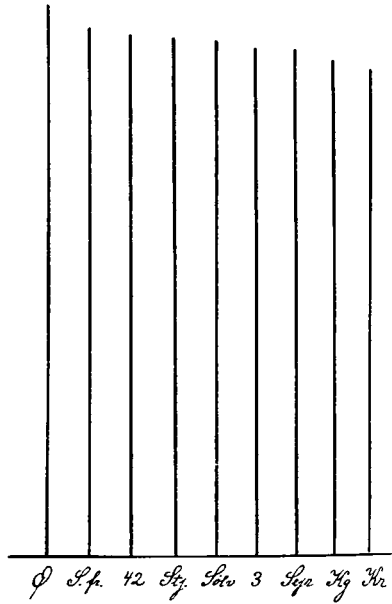

Fig. 2. Havresorter i Statens Forsøg 1927—30. Fra venstre Side: Ørn-H. Sort fransk H, Abed Nr. 42, Stjerne-H, Sølv-H II, Abed Nr. 3, Sej-H. Kongs-H og Kron-H. — Søjlernes Længde forholder sig som Kærneudbyttet, 48—42 hkg pr. ha. Resultater fra Forsøg paa Sandjorder og med delvis andre Sorter er ikke fremstillet her.

Hveden er mere uberegnelig og svingende fra Sted til Sted og fra Aar til Aar. Eksempler paa dette vilde være lette at paavise. Det gør, at Vurderingen bliver vanskelig, altsaa ogsaa Forædlingsarbejdet vanskeligere. Angreb af Fodsyge kan i høj Grad og paa lunefuld Maade forrykke

Udslagene i Sortsforsøg. Den paa Fig. 1 fremstillede Oversigt omfatter kun 9 Sorter i Statens Forsøg 1924—29. To danske Sorter: Als-Hvede og Trifolium-Hvede, staar øverst med 40—41 hkg Kærne pr. ha; men ellers er Forskellen ikke særlig betydelig. Bemærkelsesværdigt er det dog, at Smaahveden nu staar paa nederste Trin. Forsøgsperioden har imidlertid kun haft een Vinter med stræng Barfrost (1924), saa Haardførhedsgraden har ikke spillet nogen særlig fremtrædende Rolle, hvorved maaske Trifolium-Hvede lettere har kunnet hævede sin Plads. Der foreligger for Tiden yderligere en Række nyere eller helt nye Sorter, af hvilke de fleste er svenske: Kron-Hvede, Staal-Hvede, Saxo-Hvede, Dronning-Hvede, Drot-Hvede og Æring-Hvede, som det i Øjeblikket er vanskeligt at vurdere mod hverandre, hvilket der jo heller ikke har været Tid til. Det forekommer mig, at vi endnu savner den enkelte Sort, den »Matador«, som paa afgørende Maade kunde gøre de mange overflødige. Den skulde bl. a. have et ret lavt, meget stift Straa, passende Modningstid og helst en ret god Bagningskvalitet — foruden naturligvis en særlig høj Ydeevne og betryggende Haardførhed. Om en saadan Idealsort kan naas, ved ingen, men den søges. Det er muligt, at der skal prøves andre Veje end de hidtil fulgte for at finde den. Kvalitets-spørgsmaalet er før berørt. I de sidste Aars Bagningsforsøg har Trifolium-Hvede, Staal-Hvede og Abed Nr. 112 givet bedste Resultater; men om de to sidstnævntes Ydeevne hos os er det for tidligt at sige noges bestemt; de er under Dyrkningsforsøg paa flere Stationer. Hvededyrkingen har i nyere Tid ikke haft gode Kaar, bl. a. fordi visse Sygdomme, navnlig F o d s y g e n, synes at optræde hyppigere i de gamle Hvedeegne, end den gjorde tidligere. Hertil kommer, at Prisforholdene har været m e g e t daarligere, saa mange Dyrkere er gaaet bort fra Hveden og over til Vaarsæd. Opmuntrende er det jo heller ikke, at vi indfører det væsentligste af, hvad vi bruger til Brød, fra oversøiske Lande (Produktion 1930: 2,8 Mill. hkg, Indførsel

af Hvede og Hvedemel: 2,2 Mill. hkg, Forbrug af Hvedemel: 1,8 Mill. hkg). Vi kunde sikkert faa meget godt Brød af dansk Hvede ved en vis begrænset Tilsætning af amerikansk Mel, f. Eks. en Snes Procent. Eventuelt kunde ogsaa en Tilsætning af meget smaa Mængder Bromat til Melet komme i Betragtning. Adskillige Hvededyrkere synes nu at dyrke Hvede væsentligst for at faa god Strøhalm og Tækkehalm. Den store — og som det synes overflødige — Indførsel af fremmed Mel gaar imidlertid sin Gang!

Ved Abed arbejdes med Krydsninger af Trifolium-Hvede, Als-Hvede og flere andre Sorter. Den før nævnte Nr. 112 samt en anden, Nr. 86, er foreløbige Resultater af saadanne Krydsninger, og man bør vel ikke opgive Haabet om at finde frem ad den Vej, selv om den synes vanskelig.

For Havrens Vedkommende er Fremskridtene i de sidste 30 Aar betydelige. Den gamle Provsti-Havre eller »Dansk Havre« afløstes i Praksis først i væsentlig Grad af Gul Næsgaard-Havre, derpaa overvejende af Sejr-Havre; men denne er atter, om end med Vanskelighed, slaaet af Sølv-Havre og Stjerne-Havre, der har givet et Par Procent større Kærneudbytte. Den er ogsaa slaaet af den sorte franske Fanehavre, hvis fremragende Straastivhed er særlig bemærkelsesværdig og nyttig under visse Forhold. Naar den i Forsøgene kommer saa højt, maa man dog ikke glemme, at den har 3—4 pCt. større Skalmængde end Sejr-Havre, og at den kun netop vil naa Sejr-Havrens Niveau, hvis Hensyn tages hertil. Angaaende Havres Straastivhed i Almindelighed kan bemærkes, at denne Egenskab helst skal være i Forbindelse med en betydelig Elasticitet. Det er af større Betydning, at Kornet kan rejse sig op igen, end at det er saa stivt, at det under særlig stærk Storm og Regn er udsat for at knække over, hvilket jo forekommer hos visse Sorter af alle Kornarterne. Havresorterne har paa Lermuld givet 42—47

hkg Kærne, Resultaterne fra sandmuldede Jorder, hvor delvis andre Sorter er prøvet, er ikke fremstillet i den grafiske Oversigt (Fig. 2, Side 360).

Af alle Sorter staar Svaløf Ørn-Havre højest i Kærneudbytte. Det er en ny Sort, frembragt paa Svaløf efter Udvalg i Krydsningsafkom af Sorterne Sejr-Havre krydset med den tyske Gul-Havre (Lochows Gelbhafer). Det er et udmærket betydningsfuldt Fremstød, her er sket, selv om det maaske ikke vil komme til at mangle paa Anker fra Praksis over, at Kærnekvaliteten ikke er saa tiltalende. Kærnen er lille og af en mindre heldig graagul Farve; men Skalprocenten er ret lav og Rumvægten er der ingen Grund til at klage over. Straaet er kort, ret fint og stift.

Sorten, der i de her omhandlede Forsøg har givet 9—10 pCt. mere Kærne end Sejr-Havre, vil snart findes almindelig udbredt. Den afgiver et Eksempel paa, hvad tidligere er nævnt, at en i det Ydre ret uanselig Sort dog kan være af stor Værdi, samt Eksempel paa, hvad ogsaa før blev omtalt, at man efter Krydsning undertiden kan faa Former frem, der i en Række Egenskaber — og til Slut ogsaa i Ydeevne — ligger ude over Forældreformerne.

I de senere Aars Arbejde med Havre har været anvendt noget mere afvigende Sorter til Krydsning end de, der alene hører til Provstihavregruppen, og det er sandsynligt, at man vedblivende maa søge den Vej for at faa nye Arveenheder med ind. Baade Ørn-Havre og Sort fransk Havre er Eksempler paa, at noget saadant kan føre til gunstigt Resultat. Af betydelig Interesse er det her i Forbindelse med selve Ydeevnen at søge forenet passende Tidlighed med stift, kort Straa og en ikke for tykskallet Kærnetype.

Angaaende Byg sorterne skal her hovedsagelig henvises til de senere Aars Sortsforsøg ved Statens Forsøgsstationer og i Landboforeningerne (Fig. 3 og Oversigten Side 368).

Statens Forsøg er søgt illustreret ved Søjler med Læng-

der i Forhold til Kærneudbyttet. De sildige Sorter staar tilhøjre, de tidlige tilvenstre. Tager vi dem i Rækkefølge fra højre, ses det, at Prentice-Byg, der i 30—35 Aar var førende hos os, nu staar lavest. Det har ikke længere

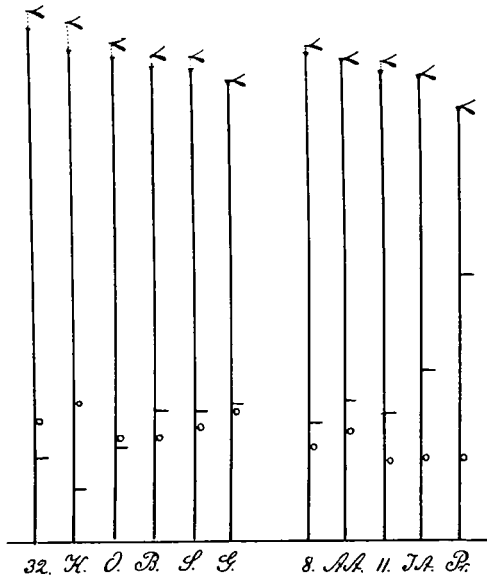

Fig. 3. Bygsorter i Statens Forsøg 1927—1930.

Fra venstre Side: Abed Nr. 32, Kenia-Byg, Opal-Byg, Binder-Byg, Sejr-Byg, Guld-Byg. Abed Nr. 8, Abed Archer-Byg, Abed Nr. 11, Irsk Archer-Byg og Prentice-Byg.

De fuldt optrukne Søjler viser Gennemsnitsudbytte af Kærneafgrøde (44—37 hkg pr. ha).

De ved Søjlespidserne tegnede Pilespidser antyder Forholdet i de Forsøg, i hvilke der var anvendt større Salpetermængder. (Selve Udbyttetallene var ikke her angivne i den »korte Meddelelse« om Resultaterne).

De korte Tværstreger forneden paa Søjlerne antyder Points for Lejetilbøjelighed. Lavest liggende Streg betyder mindst Leje eller størst Straastivhed.

De smaa Cirkler antyder Forholdet i Rumvægt eller hollandsk Vægt paa den Maade, at Afstanden fra Grundlinien angiver, hvor meget de enkelte Sorter har vist over 100 i hollandsk Vægt.

kunnet opfylde de Ønsker, man nu har om Udnyttelse af gødningskraftig Jord og om at avle nogenlunde leje-frie Afgrøder efter en regnfuld Sommer. Den næste er Irsk Archer-Byg (Spratt-Archer), der har noget sti-

vere Straa og nogle pCt. højere Ydeevne samt regnes til de gode Maltbygsorter. De næste er Abed Nr. 11 og A b e d Archer-Byg, den sidstnævnte er en Linie af Irsk Archer. Den synes at besidde Ophavssortens Fortrin yderligere udviklede og er sikkert den bedste sildige Sort, der foreligger i Praksis. Den frembyder sig som den naturlige Afløser for Prentice-Byg, hvor man vil have en sildig Sort, der ogsaa er godt egnet til Blandsæd sammen med middeltidlige Havresorter.

Der er i Nutiden særlig Efterspørgsel efter de tidlige Sorter; men det er dog værd at overveje i Praksis, om man ikke, hvor man har flere Bygskifter, burde lægge sig efter at have baade en sildig og en tidlig Sort.

Forholdet er ofte saaledes, at man under lunefuldt Høstvejr vanskeligt faar mejet og høstet alt rettidigt, naar man over det hele har samme Sort. Desuden er det en Erfaring, at man i Aarenes Løb, og navnlig efter de Tidspunkter, paa hvilke særlige Tørkeperioder eller Regnperioder indfinder sig i Sommertiden, faar afvekslende bedst Udvikling af enten den sildigere eller den tidligere Bygsort. Hensyn til Halmproduktionen kan ogsaa være af Betydning, da de sildige Sorter oftest giver 10—15 pCt. mere Halm end de tidlige. En Vanskelighed ved at have flere Sorter er at holde dem helt rene hver for sig.

Sorten Nr. 8, der stammer fra Krydsning af Prentice-Byg med Binder-Byg, har givet fuldt saa stort Kærneudbytte som Abed Archer; men den har noget lav Rumvægt og bør vistnok prøves i nogle Aar endnu, inden der træffes Afgørelse om dens Udsendelse. I Forsøgene 1931 har den af ukendt Grund haft Vanskelighed ved at hævde sin Stilling overfor Abed Archer, saa foreløbigt bør man vistnok holde sig til denne. Blandt de prøvede tidlige Sorter staar Guld-Byg lavest. Hverken ved normal eller ved stærkere Gødskning har den kunnet klare sig overfor de øvrige.

Binder-Byg og Sejr-Byg staar ret nær lige i Kærneudbytte. Opal-Byg har baade ved normal og

ved stærkere Gødskning givet lidt større Udbytte end de to foregaaende, som den ogsaa overgaar noget i Straastivhed. Af de nævnte tidlige Sorter foretrækkes af vore Bryggerier Binder-Bygget som Maltbyg. Kenia-Byg har

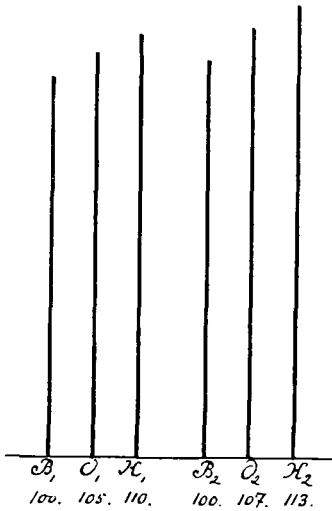

Fig. 4. Kærneudbytte af henholdsvis Binder-Byg, Opal-Byg og Kenia-Byg i 36 Dobbeltforsøg paa Lolland-Falster 1929—30 og 31. T. v. Forsøg med Tilskud; 200 kg Salp. pr. ha. T. h. Forsøg med Tilskud; 400 kg Salp. pr. ha. Søjlernes Længde forholder sig som Kærneudbyttet i Gennemsnit. Forholdstal er angivne.

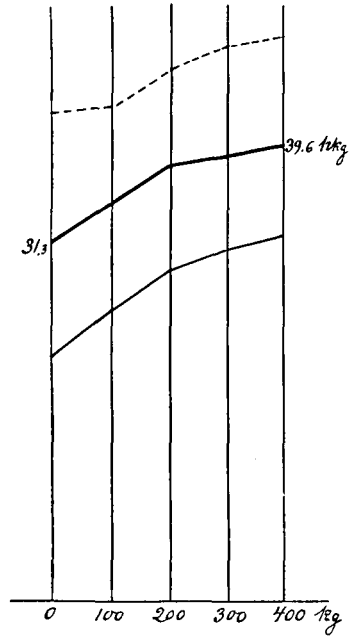

Fig. 5. Udbytteforhold hos Kenia-Byg i 8 lokale Forsøg paa Lolland og Falster i 1931. Der er anvendt henholdsvis 0—1—2—3 og 4 hkg Salpeter pr. ha. Den midterste Kurve antyder Middeludbyttet af alle 8 Forsøg. — Øverste og nederste Kurve antyder Forholdene i henholdsvis det Forsøg, hvor Udbyttet var størst (42—49 hkg), og det Forsøg, hvor det var mindst (22—32 hkg Kærne pr. ha).

gennemsnitligt overgaaet Opal-Byg lidt, og navnlig er den overlegen ved stærkere Gødskning, hvor dens fortrinlige Straastivhed særlig faar Betydning. Det er den bedst staaende Sort, der har været i Forsøgene. Den har en meget høj hollandsk Vægt. Kærnen er ret lys, men knapt

middelstor. Ved Askov og Aakirkeby har den givet forholdsvis mindre Udbytte end ved de andre Stationer. Det bør dog maaske her bemærkes, at Resultaterne ved Aakirkeby, hvor ny Jord er taget ind til Forsøgene, har været ikke lidt svingende, og at f. Eks. Abed Archer-Byg i Gennemsnit stod højest af alle Sorter i Kærneudbytte. Med Hensyn til Kenia-Byggets Straastivhed havde det sin Interesse at se efter Orkan-Regnen den 8. og 9. Juli 1931, med hvilken Lethed det atter rejste sig helt og fuldt, som om intet bemærkelsesværdigt var hændet. Sorten Nr. 32 har vist sig fuldt saa yderig som Kenia-Byg, navnlig ved almindelig Gødskning. Ved stærkere Gødskning har begge de to sidstnævnte Sorter hævdet en betydelig Overlegenhed over alle de øvrige.

Nr. 32 har en større, men lidt mørkere Kærne end Kenia. Rumvægten er omtrent middel, og Straastivheden er nærmest som hos Opal-Byg, men altsaa kendelig ringere end hos Kenia-Byg. Begge de to omtalte nye Sorter tager sig ret uanselige ud paa Marken, og navnlig gælder dette Nr. 32, der har meget lavt Straa.

Med Hensyn til Udbytteforhold hos Kenia-Byg skal her iøvrigt henvises til Fig. 4, der vedrører de 36 Dobbeltforsøg, som er udført paa Lolland-Falster i de tre Aar 1929—30—31. Fremstillingen med vedføjet Forklaring giver de nødvendige Oplysninger.

Oversigten viser, at Kenia-Byg ikke just behøver stort Gødningstilskud for at hævde sin Plads, men at det udnytter et stort Gødningstilskud godt, hvis det tilbydes.

De øvrige ca. 200 lokale Forsøg, der i 1929 og 1930 er udført rundt om i Landet, har i Hovedsagen vist lignende Resultater som de nysnævnte, idet Kenia-Byg gennemsnitligt har givet omkring 5 pCt. mere end Opal-Byg og omkring 10 pCt. mere end Binder-Byg.

Omstaaende talmæssige Oversigt findes i Forstander *Kr. Kristensens*: Landbrugets Kulturplanter 1931, S. 175:

Landboforeningernes Forsøg 1926—30.

	Forholdstal for Kærneudbytte:					
	Jylland	Antal Forsøg	Fyn	Antal Forsøg	Sjælland	Antal Forsøg
Kenia-Byg	107	112	112	75	109	23
Opal-Byg	104	167	104	75	103	63
Binder-Byg	100	—	100	—	100	—
Sejr-Byg	—	—	97	47	100	19
Guld-Byg	95	109	92	44	94	33
Irsk Archer-Byg	95	33	—	—	92	23
Prentice-Byg . . .	88	42	85	57	82	36

Maaske vil Forsøgene i 1931 vise noget mindre gunstige Resultater for Kenia, hvilket dog sikkert væsentligst skyldes, at der til en Del af disse Forsøg var anvendt direkte varmtvandsbehandlet Saasæd, hvis Spiringsenergi var svækket.

Side 366 findes en grafisk Fremstilling (Fig. 5) fra 8 Forsøg i 1931 i Kenia-Byg med 0—1—2—3 og 4 hkg Tilskud af Salpeter pr. ha. Udslagene er, som ventet, størst for de to første Tilskud, for 2 hkg Salpeter var Merudbyttet 6,2 hkg Kærne. I Gennemsnit har dog 4 hkg Salpeter øget Udbyttet med 8,3 hkg Kærne. Det vilde være ønskeligt, om flere Forsøg af den Art blev udført; thi selv om Anvendelsen af saa stor en Mængde som 400 kg Salpeter ikke direkte betaler sig, har det stor Interesse at se, hvorledes en stivstraaet Sort stiller sig overfor Gødningsmængder, der i en tidligere Tid vilde være blevet ansete for ganske fantastiske som Tilskud til Byg.

Stor Straastivhed hos Byg betyder ikke alene Mulighed for økonomisk Udnyttelse af betydelige Mængder af de nyere Kvælstofgødninger, men ogsaa en lettere og billigere Høst samt i Reglen en bedre Halmkvalitet. Som Dæksæd for Udlæg samt ogsaa paa Jorder, der ellers vanskeligt giver normalt modnende Kornafgrøder, har Straastivheden selvsagt stor Betydning.

Det vilde være ønskeligt, om man ved Anvendelsen af

de nye, halmfattigere, men kærnerige Sorter i den almindelige Praksis kom bort fra det Jageri, der ofte sker ved Tærskningen, hvor der undertiden endog sættes direkte Præmie paa Hastigheden, som om det gjaldt om at sætte Rekorder. Resultatet bliver overlæssede Maskiner og daarligt rensed og ofte beskadiget Korn.

Naar Kenia-Byg først fremavledes for Praksis, skete dette, fordi det hurtigst viste sig, at man netop i den havde den yderige og stivstraaede Sort, der længe har været efterspurgt. Nr. 32 var til en Begyndelse noget vanskeligere at blive klar over. Dens korte Straa forekom mig at kunne volde visse Vanskeligheder i Praksis ved Høst og Binding; men med de fortrinlige Maskiner, man nu har, er denne Vanskelighed dog næppe af større Betydning. Det var imidlertid nødvendigt at rendyrke den fra nye Linier, inden den turde fremavles og udsendes.

Det er mit Haab, at de to Sorter inden mange Aar vil finde udstrakt Anvendelse og Plads i Bygdyrkningen; men umuligt er det ikke, at man i Praksis efterhaanden vil naa til yderligere Ønske om Straastivhed end det, en Sort som Nr. 32 opfylder. Betyder den et lille Skridt fremad, saa betyder Kenia-Byg vel nok to Skridt, og det er min Anskuelse, at Straastivheden i Fremtiden maa blive endnu mere afgørende end den er nu, fordi Luftens ubegrænsede Kvælstofmængde staar til Raadighed for Salpeterindustrien og derigennem ogsaa for Jordbruget Verden over, og umuligt synes det ikke at være at naa frem til, at Byg blandt Kornarterne bliver den sikreste Betaler for Salpetertilskud.

Jeg har prøvet — og prøver fremdeles — ved nyt Udvalg i Kenia og Nr. 32, om de kan bringes lidt videre i Straastivhed. Om det lykkes, er ikke afgjort endnu, det kan i bedste Fald dog kun dreje sig om ganske smaa Forskydninger. De to Sorter bør prøves i Maltning- og Brygningsforsøg. Det vilde være heldigt, om i hvert Fald en af dem maatte vise gunstigt Resultat i denne Retning. Under Forudsætning af, at dette dog ikke skulde

være Tilfældet, arbejdes der imidlertid ad anden Vej, paa at søge fremskaffet en Maltbygsort, der eventuelt kan afløse Binder-Byg, som jo kunde ønskes lidt mere yderig og stivstraaet. Omkring 3 pCt. af dansk Bygavl anvendes i Bryggerierne.

Prøver vi nu paa at se længere ud i Fremtiden, kan man spørge, om yderligere Fremskridt i Foldudbytte hos Byg er opnaaelige? Det Spørgsmaal kan ikke besvares afgørende. Bedre Sorter lader sig ikke fremtrylle efter Behag, blot fordi man ønsker det eller rent teoretisk kan mene, at de maa findes, og foreløbigt er der ingen nye, sikre Udsigter i den Retning ud over de Grænser, Kenia-Byg og Nr. 32 synes at angive. — Forædlingsarbejdets økonomiske Betydning kan være betydelig, og alene en almindelig Fremgang for Byg paa 1 hkg Kærne pr. ha vilde med Øjeblikkets Prisforhold betyde 3—4 Mill. Kr. aarligt for Landet.

Fremavl en af nye Sorter er ikke saa simpel en Sag, som mange tror. Det drejer sig ikke alene om at søge at undgaa Indblandinger, der ofte paa ret gaadefuld Maade kan have indsneget sig ved Høst, Tærskning, Rensning, Lagring eller Ekspedition; selv den bedste Fremavl er ikke fejlfri og kan aldrig blive det. Men andre, store Vanskeligheder forekommer. Her skal som Eksempel nævnes Branden af Kenia-Bygbeholdningen Foraaret 1930. Endvidere skal nævnes den Omstændighed, at Varmtvandsbehandlingen af Stamsæd til Fremavl kan medføre stor Risiko for svækket Spiringsenergi og dermed følgende stærk Nedsættelse af Udbyttet, saa Spørgsmaalet om Erstatningskrav i den Anledning melder sig. At det ogsaa kan ske, at Korn, der gennem Landboforeningerne var anvendt til Forsøg i 1929, af enkelte Landmænd er benyttet til selvbestaltet Fremavl og Udbud, har vi ogsaa set. Da Branden i Foraaret 1930 ødelagde $\frac{9}{10}$ af Stam-sæden af Kenia-Byg, og Følgen heraf maatte blive, at Sorten kom frem et Aar senere end bestemt, blev der Muligheder for at udnytte saadan »Fremavl«.

Man har tidligere ikke taget saadanne Muligheder videre i Betragtning; men det er nødvendigt at tage særlige Forholdsregler derimod i Fremtiden. Endelig skal nævnes som Eksempel paa Fremavlsvanskeligheder, der pludseligt kan opstaa, at den nye Stamsæd af Byg Nr. 32, der i 1931 var saaet paa et Par Hektar, i Juni i Skridnings-tiden hjemsøgte af et voldsomt Hagelvejr, som delvis ødelagde Kærnesætningen; tre Uger senere kom saa den før nævnte Orkan-Regn 8.—9. Juli. Udbyttet blev følgelig kun lille og af saa daarlig Kvalitet — kun ca. 80 pCt. Spireevne —, at det vanskeligt nok kan bruges i Fremavl og i hvert Fald næppe til Forsøg iaar, hvis man vil undgaa misvisende Resultater.

Ser vi paa Forædlingsmulighederne i Almindelighed, kan der maaske være Grund til at nævne den russiske Professor *Vavilows* Udtalelser her i København sidste Efteraar. Det fremgaar bl. a. af disse, at der fra Rusland ved Ekspeditioner er foretaget omfattende Indsamlinger af de Tusinder af gamle Sorter og Varianter, der findes af Kornarterne i Vest-Asien, Abessinien, Kina, Mexico o. fl. Lande. Man venter vel just ikke herved direkte at finde bedre Sorter, men snarere at finde Former frem, der besidder delvis andre Arveanlæg, end de hidtil benyttede, og man vil saa prøve at anvende enkelte af de fundne nye Former til Krydsning. Det er slet ikke udelukket, at noget saadant kan føre til heldige Resultater f. Eks. for Hvedens Vedkommende, men ogsaa for andre Arters Vedkommende, og det skulde ikke synes helt urimeligt, om der fra de skandinaviske Lande blev foretaget Indsamlinger i lignende Øjemed.

Endelig skal jeg pege paa den Mulighed, at der gennem Artskrydsning kunde vindes nyt Land for Forædlingsarbejdet. Man maa erindre, at de Arveanlæg, vi arbejder med i før omtalte Kombinationer af forskellige Anlæg hos Sorter og Varieteter, er at betragte som de mere »løstliggende« Karakterer. Selve Artskaraktererne ligger ligesom mere i Dybden og berøres sædvanligt ikke

af Varietetskrydsning; de er vanskeligere tilgængelige, men helt utilgængelige er de dog ikke altid. Efter Omstændighederne giver Artskrydsning højst forskellige Resultater; men fastslaaet er i hvert Fald, at Artskrydsning i visse Tilfælde har givet Anledning til Fremkomst af helt nye Former eller nye Arter med ændret Kromosomtallet. Her skal i denne Forbindelse ogsaa peges paa den Kendsgerning, som bl. a. Professor Ø. Winge og Professor Federley har fremhævet som mærkelig og betydningsfuld, at Antallet af de arvbærende Kromosomer hos forskellige Kulturformer ofte er større eller ligefrem er et Multiplum af den oprindelige Arts, f. Eks. som hos Hvede og Havre. Grundtallet er her 7 Kromosomer, men Kulturformerne har 2 Gange $7 = 14$, eller 3 Gange $7 = 21$ Kromosomer, som vore almindelige Kulturformer af Hvede og Havre har. Rug kan som bekendt krydses med Hvede, om end ofte med Vanskelighed. Det skal være lykkedes Dr. Meister i Ukraine at faa frem en konstant Rug-Hvede-Bastard med $7 + 21 = 28$ Kromosomer i Kønscellerne (altsaa 56 i Legemscellerne). Paagældende Form skal efter Prof. Federleys Angivelse let kunne krydses med almindelig Hvede.

Det er umuligt at komme nærmere ind paa disse Forhold her; men Udviklingen vil maaske engang medføre, at det Materiale, der benyttes i Forædlingsarbejdet, for en væsentlig Del faar sit Udgangspunkt i Køns- og Kromosomforskningen med de Anvisninger, denne kan give.

Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Professor L. Frederiksen, takkede Foredragsholderen for det interessante og omfattende Foredrag og meddelte, at Ordet var frit, hvis nogen ønskede at rette Forespørgsler til Foredragsholderen eller knytte Bemærkninger til det, der var sagt.

Direktør K. Dorph-Petersen udtalte, at det var glædeligt med den store Forøgelse af Kornudbyttet, men ifølge Oplysninger, som Forstander Jacobsen, Tylstrup, var fremkommet med paa det jyske Planteavls møde, kunde vi paa adskillige af de til

Korn benyttede Arealer faa langt højere Udbytte ved Dyrkning af Kartofler.

Foredragsholderen havde meddelt, at de sildige Bygsorter var ved at blive slaet ud og anbefalet Dyrkning af baade sildig og tidlig Byg paa samme Gaard, hvad Taleren bestemt vilde fraraade paa Grund af Faren for Krydsninger og for Sammenblanding af Sorterne. Tal. havde netop set en Prøve Prentice-Byg med 54 pCt. af de saakaldte X-Kærner og spurgte Foredragsholderen, om han ikke troede, det var Resultatet af Krydsning. Endelig udbad Tal. sig, at nye Udvalg af Kenia-Byg og Abbed 32 fik nye Navne, da de ikke svarede til de Kendetegn, man benyttede paa Frøkontrollen for de ældre Udvalg.

Assistent A. *Hernø* gav en Del Oplysninger om de spontane Krydsninger og meddelte bl. a., at man paa Frøkontrollen foruden den omtalte Prentice-Prøve havde fundet, at af 336 Prøver Binder-Byg havde 66 Prøver over 1 pCt. X-Kærner.

Efter at have omtalt Varmtvandsbehandlings svækkende Indflydelse paa Spiringen spurgte Tal., hvor mange Linier der dannede Grundlaget for Kenia-Byg, og hvorvidt den høje hollandske Vægt hos Kenia- og Guld-Byg skyldtes disse Sorters smaa Kærner.

Forpagter *Sonne* udtalte, at medens Direktør Dorph-Petersen fralægger den hollandske Vægt enhver Betydning, spiller den dog i den praktiske Handel en stor Rolle ved Bedømmelsen af Kornets Tørhedsgrad. Bygarealets Udvidelse skyldtes snarere de nye Sorters Straastivhed end deres Tidlighed, da dette betinger, at de kan optage store Mængder Tilskudsgødning. Selv Kenia-Byg giver dog normalt ikke lønnende Udnyttelse af over 200 kg Salpetertilskud. Forpagteren omtalte derefter de tre Perioder i Kornforædlingen i de sidste 50 Aar; den første kendetegnedes ved Benyttelsen af Udvalg, der imidlertid ikke gav den tilstræbte Kvalitetsforbedring, den anden ved Liniekulturen og endelig den tredje (siden 1907) ved Krydsning med Valg af Forældrene. Ikke mindst paa dette Arbejdsfelt havde Forsøgsleder Vestergaards Arbejdsindsats baa-ret overmaade betydningsfulde Frugter. Efter at have udtalt, at vi næppe havde faaet for mange Bygstammer og, om saa var, at vi hellere maatte faa een for mange end een for faa, erklærede Tal. sig enig med Direktør Dorph-Petersen i, at Blanding ikke kunde undgaas, hvis flere Bygsorter dyrkedes i samme Brug.

Direktør *Dorph-Petersen* holdt paa, at den hollandske Vægt kun kunde betyde noget, naar man vidste, hvad Sort man havde med at gøre, og kendte flere andre Forhold, men at der

fandtes andre og bedre Metoder til Bestemmelse af Vandindholdet. Det var endvidere i høj Grad ønskeligt, om meget mere af vor Saasæd blev undersøgt for Renhed; Frøkontrollen foretager den Slags Analyser for ca. 5—6 Kr.

Professor *Axel Pedersen* stillede Foredragsholderen en Række Spørgsmaal: Om de nu anvendte Forædlingsmetoder var de bedste efter Arvelighedslovene, bortset fra Artskrydsning og Fremkaldelse af Mutationer? Hvorfor de nye Sorter ikke var konstante? og om det ikke vilde være hinsigtsmæssigt at vente 2 à 3 Aar længere, end man gør, før de sendes ud, for derved bedre at se, om de ny Linier er konstante? Hvilke Erfaringer havde Foredragsholderen angaaende Mutanternes Hyppighed, idet en Del af disse ligner krydsninger?

Foredragsholderen besvarede de stillede Spørgsmaal. Mutationer forekommer vistnok noget hyppigere hos Korn end tidligere antaget; men det er sjældent, at man direkte kan gribe en ny Linie i at mutere. Jeg har i Aarenes Løb dog fundet nogle enkelte — og i de paagældende Tilfælde straks konstante — Mutationer i Byg. Mærkeligst er her Fremkomsten af *H. erectum* og *H. zeocriton* i *H. nutans*. Saavidt jeg ved, er Fremkomst af Opret-Byg og Vifte-Byg ikke tidligere bestemt konstateret som Udslag af Variation i toradet, nikkende Byg. Iøvrigt er Mutanter sikkert meget sjældent af positiv Værdi i Forædlingen.

Det vilde være af Interesse at faa noget af det Talmateriale frem, som tidligere Assistent *Holmgaard* ved Frøkontrollen havde, vedrørende Variationer (Mutationer?) i Prentice-Byg, samt ogsaa nyere Materiale vedrørende Mutation i Binder-Byg. — Kenia-Byg er en enkelt Linie, Nr. 27 af Guld-Byg krydset med Binder-Byg, og Nr. 32 er Søstersort til den. — Som tidligere nævnt sker det, at de sædvanlige 6—7 Aar som Population (Krydsningsafkom uden Udvalg) ikke er tilstrækkelige til, at alle Linier har naaet fuldkommen Konstans i enhver Henseende. Der kan endnu være Smaavariationer tilbage, f. Eks. i Straastivhed eller Straaets Længde, hvilket sikkert er Udtryk for, at disse Egenskaber ofte opbygges af en hel Række selvstændige Gener eller Arveanlæg.

For øvrigt maa man næppe stille Fordringen til Konstans alt for stramt op, da — som nys omtalt — Mutation kan indtræffe, ligesom sikkert ogsaa Krydsning af og til foregaar, hvad vi jo i flere Tilfælde har afgørende Beviser paa. Af Hensyn hertil og med Henblik paa Faren for Indblanding maa de gængse Sorter af og til atter rendyrkes fra Liniekultur.

Det vilde være meget ønskeligt, om enhver ny Sort havde sær-

lige Kendetegn ogsaa paa selve Kærnerne, saa den allerede herved kunde skelnes fra andre, men dette er desværre ikke altid opnaeligt, idet Tandbesætning, Størrelse, Form og Farve kan være meget nær ens hos iøvrigt ret forskellige Sorter. Det er rigtigt, at adskillige Sorter med middelstore eller smaa Kærner har højere Rumvægt end storkornede, men nogen sikker Korrelation er her dog næppe. Forsøgene med fra 0 til 400 kg Salpeter til Kenia-Byg viser ikke, at man i Almindelighed bør anvende 400 kg. De noget mindre Mængder er sikkert de fordelagtigste i de fleste Tilfælde; men det er af Interesse at se, at Udbyttet hos en straastiv Sort dog endnu kan være stigende ved op til et saa betydeligt Tilskud.

Professor *L. Frederiksen* udtalte, at han som Husdyrbrugsmand havde været meget interesseret i, hvad han havde hørt, og udtalte som sin Opfattelse, at Stivstraaethed var et naturligt Krav til vore Kornsorter, for at de kunde optage saa megen Næring som muligt. Derefter fremhævede Professoren den store Indsats og Flid og den umaadelige Taalmodighed, Foredragsholderen havde nedlagt i sit Forædlingsarbejde, og bragte til Slut en varm Tak for de gode Resultater, der er til Gavn for hele det danske Landbrug, og specielt fra Selskabet en erkendtlig Tak for den interessante Aften.

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold, samlet og bearbejdet af Det landøkonomiske Driftsbureau.

Af Forstander *J. C. Overgaard.*

Det landøkonomiske Driftsbureau har i sidst forløbne Finansaar som sædvanlig udsendt 4 forskellige Publikationer, nemlig:

- a. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1929—30. (Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold XIV).
- b. Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultater 1930—31.
- c. Priser paa nogle af de vigtigste Landbrugsprodukter og Produktionsmidler i Tidsrummet 1. Juli 1930—30. Juni 1931.
- d. Arbejdslønnen i Landbruget Maj 1931— April 1932.

Førstnævnte er som bekendt Driftsbureauets Hovedberetning og indeholder en udførlig Analyse af Landbrugets Økonomi og Driftsforhold for Aaret 1929—30. Den omfatter Resultater fra 785 Landbrug — det største Antal, der endnu er bearbejdet af Bureauet.

Tabel 1. Ejendomsstørrelse og Landbrugskapitalen.

	Antal Ejen- domme	Gennem- snits- areal, ha	Landbrugskapital pr. ha			
			Grundkapital		Drifts- kapital	Ialt
			Jord	Bygning		
Under 10 ha . . .	154	6,2	1094	1313	822	3229
10- 20 » . . .	101	15,4	1030	777	666	2473
20- 30 » . . .	155	24,7	998	720	603	2321
30- 50 » . . .	208	38,3	1001	641	553	2195
50-100 » . . .	102	66,4	962	545	481	1988
Over 100 » . . .	65	197,3	1006	501	416	1923
Ialt og Gennems.	785	43,2	1017	782	610	2409

Tabel I viser Landbrugenes Fordeling i de forskellige Størrelsesgrupper samt den i Ejendommene bundne Landbrugskapital, der for Jordværdiens Vedkommende kun varierer lidt, men uregelmæssigt for de forskellige Grupper, idet Værdien er højest for de smaa Brug og mindst for Gruppen 50—100 ha, medens de øvrige alle ligger nær Gennemsnittet 1017 Kr. pr. ha.

Anderledes med Bygnings- og Besætningsværdien, som tilsammen kun er 917 Kr. pr. ha for de største Brug og derfra jævnt stigende med aftagende Ejendomsstørrelse indtil 2135 Kr. for Gruppen under 10 ha. Sættes Jordværdien i begge Tilfælde = 100, er Forholdstallet for Bygning + Besætningsværdien for de store Brug 91 mod 195 for de smaa Brug.

Til yderligere Bedømmelse af Kapitalforholdene er opstillet en Beregning over, hvor stor Kapital der er bundet i Landbruget pr. Arbejder i de forskellige Brugsstørrelser. Resultatet af denne Beregning er anført i Tabel 2.

Tabel 2. Landbrugskapital, Kr. pr. beregnet Aarsarbejder.

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha
Jordværdi	4655	7104	7677	8858	9431	9961
Bygninger	5587	5358	5539	5673	5345	4960
Besætning	2298	2917	3069	3274	3137	2545
Inventar	1098	1414	1277	1301	1128	1099
Ialt Driftskapital	3497	4593	4638	4894	4716	4119
Ialt Landbrugskapital	13740	17055	17854	19425	19490	19080
Forholdstal do.	100	124	130	141	142	139

Der er regnet med 300 Arbejdsdage pr. Aarsarbejder for saavel fremmed Folkehold som Familiens eget Arbejde, idet man dog har set bort fra Driftsledelsen.

Jordværdien stiger her ret regelmæssigt pr. Aarsarbejder fra Smaabrugene til de store Gaarde og er for sidstnævnte godt dobbelt saa høj som for de smaa Brug, nemlig 9961 Kr. mod 4655 Kr.

Bygningsværdien er omtrent den samme for alle Størrelsesgrupper, naar man tager i Betragtning, at Hovedbygningerne er udeladt for en Del af de store Gaarde.

Derimod er Besætnings- og Inventarkapitalen, d.v.s. Driftskapitalen størst for de mellemstore Brug.

Den samlede Landbrugskapital pr. Arbejder er derimod væsentlig mindre paa Ejendomme under 10 ha end paa de større Landbrug; men Tabellen viser iøvrigt klart, hvilken Rolle den for Tiden saa ilde omtalte Kapital spiller i moderne dansk Landbrug, og hvilken afgørende Betydning det har for Landbrugets Udøvere at have Adgang til forholdsvis billig Laanekapital.

Hvis man tænkte sig, at hver enkelt af Landbrugets Arbejdere — dette Begreb taget i videste Betydning — først selv skulde opspare en væsentlig Del af denne Kapital, før han kunde faa Arbejdsmuligheder ved Landbruget, ja da havde det i Sandhed lange Udsigter for største Parten af Landbrugets Ungdom.

I Tabel 3 gives en Oversigt over Aarets Driftsresultat sammenlignet med de 13 foregaaende Aar og med Resultatet fra den foreløbige Opgørelse for 1930—31. Man ser, at de 2 Landbrugsaar 1928—29 og 1929—30 har været Lysningen i et iøvrigt saare mørkt Tidsrum for dansk Landbrug. Gennemsnitslandbruget har i disse 2 Aar kunnet svare omtrent normal Forrentning af den bogførte Landbrugskapital, men ikke fuldtud af Handelsværdien.

I Beretningsaaret 1929—30 er baade Nettoudbytte og — som Følge af den større Kapitalbinding — navnlig Forrentningsprocenten lavest for de sydlige Øer. Dette skyldes den svigtende Produktionsøkonomi for baade Sukkerroer og Kornavl.

Endvidere ser man, at Rentabiliteten dette Aar er ret regelmæssigt dalende med stigende Ejendomsstørrelse. Landbrug under 10 ha har saaledes et Nettoudbytte paa 210 Kr. pr. ha, svarende til en Rente af Landbrugskapitalen paa henholdsvis 6,5 og 4,6 pCt., medens de tilsvarende Tal for Gaarde over 100 ha er 79 Kr., 4,1 og 3,5 pCt. Aaret forud stod alle Ejendomsstørrelser med omtrent samme Forrentningsprocent.

Men Driftsbureauets Beretninger er jo som Følge af

Tabel 3. Samlet Oversigt over Driftsresultatet.

Regnskabsaaret 1929—30	Kroner pr. ha					Nettoudbytte i pCt. af Landbrugs- kapitalen til	
	Landbrugs- kapitalen til		Brutto- udbytte	Driftsom- kostninger	Netto- udbytte	Bog- ført Værdi	Han- dels- værdi
	Bog- ført Værdi	Han- dels- værdi					
Sjælland	2709	3258	901	757	144	5,3	4,4
De sydlige Øer	3100	3666	878	781	97	3,1	2,6
Fyn	2890	3681	971	806	165	5,7	4,5
Østjylland	2522	3164	854	702	152	6,0	4,8
Midtjylland	1701	2327	652	539	113	6,6	4,9
Vestjylland	2007	2841	674	564	110	5,5	3,9
Under 10 ha	3229	4555	1246	1036	210	6,5	4,6
10— 20 >	2473	3295	876	730	146	5,9	4,4
20— 30 >	2321	2938	788	653	135	5,8	4,6
30— 50 >	2195	2756	691	580	111	5,1	4,0
50—100 >	1988	2441	597	503	94	4,7	3,9
Over 100 >	1923	2246	523	444	79	4,1	3,5
200 Landbrug 1930—31	2478	—	647	640	7	0,3	—
Alle Ejendomme 1929—30	2409	3107	817	682	135	5,6	4,3
do. 1828—29	2423	3085	851	700	151	6,2	4,9
do. 1927—28	2453	3033	775	731	44	1,8	1,5
do. 1926—27	2666	3305	767	732	35	1,3	1,1
do. 1925—26	2777	3755	880	836	44	1,6	1,2
do. 1924—25	2691	3819	1235	989	246	9,1	6,4
do. 1923—24	2594	3463	1023	813	210	8,1	6,1
do. 1922—23	2568	3233	837	692	145	5,6	4,5
do. 1921—22	2808	3607	831	798	33	1,2	0,9
do. 1920—21	2887	4038	1185	949	236	8,2	5,8
do. 1919—20	2394	3819	1024	743	281	11,7	7,4
do. 1918—19	2405	3686	857	551	306	12,7	8,3
do. 1917—18	2351	3197	699	482	217	9,2	6,8
do. 1916—17	2395	3016	824	604	220	9,2	7,3
do. 1924/25—1928/29	2602	3399	902	798	104	4,0	3,1
do. 1916/17—1929/30	2559	3440	900	736	164	6,4	4,8

hele Bureauets Arbejdsmaade en Beretning om Stillingen, som den var — en Kortlægning af Landbrugets økonomiske Vej, som er passeret, en Slags Mindebog om For-

tiden, men til Gengæld en nøgtern og paalidelig »Landbrugshistorie«, hvorfra man kan drage Kendsel af Nutiden. Ved at betragte de Driftsresultater gennem 15 Aar, som omhandles i Tabel III, faar man et stærkt Indtryk af Efterkrigsaarenes voldsomme økonomiske Bølgegang for dansk Landbrug, og i de 2 Aar, der er gaaet siden Beretningsaaret 1929—30, er atter meget forandret. Den Lysning, der da øjnedes, er afløst af et endnu tættere Mørke, en Mørketid, der nu er saa tæt, saa de fleste Landbrugere i Dag tvivlraadigt maa spørge: Hvor gaar Vejen fremad? Thi man øjner næppe nogen farbar Vej, og den økonomiske Modstandsevne aftager med foruroligende Hast. Reserverne er for mange opbrugte, og for alle andre er de stærkt svindende. Oversigten giver kun delvis Forklaringen derpaa; men andre og væsentligere Aarsager er anført i den Omtale af Landbrugskrisen, der findes Side 285 i »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1932.

I Tabel 3 er som nævnt medtaget Hovedresultatet fra den foreløbige Oversigt over Aaret 1930—31. Man ser, at Vanskelighederne da allerede sætter ind med fornyet Styrke. Bruttoudbyttet er stærkt for nedadgaende, Omkostningerne følger kun langsomt efter, og Nettoudbyttet er mindre end nogensinde; for de 200 Landbrug gennemsnitlig kun 7 Kr. pr. ha, svarende til en Forrentningsprocent paa kun 0,3 af den forholdsvis lave bogførte Værdi. Og for Landbrugsaaaret 1931—32 er Stillingen endnu adskilligt værre. Dette kan paa nuværende Tidspunkt ikke direkte fremgaa af Driftsbureauets Beretninger, men nok i nogen Grad belyses indirekte.

I Tabel 4 er efter ovennævnte Publikationer sammen med tilsvarende fra tidligere Aar foretaget en Sammenstilling af nogle for Landbruget væsentlige Produktpriser samt af Priser for en Del vigtige Produktionsmidler for Aaret 1924—25 og for de sidste 3 Aar samt for April Maaned i Aar, og man vil se, med hvilken rivende Fart Produktpriserne er gaaet ned, medens Produktionsomkostningerne fremdeles er blevet staaende paa et altfor højt Niveau.

Tabel 4. Priser paa nogle af de vigtigste Landbrugsprodukter og Produktionsmidler.

	Notering										Forholdstal 1909—14 = 100					
	1909—14	1924—25	1929—30	1930—31	1931—32	April 1932	1924—25	1929—30	1930—31	1931—32	April 1932	1924—25	1929—30	1930—31	1931—32	April 1932
Sødmælk	10.50	26.47	14.75	11.33	10.10	8.60	252	140	108	96	82	252	140	108	96	82
Smør	209	527	294	225	195	165	253	141	108	93	79	253	141	108	93	79
Flæsk	97	231	161	98	72	68	238	166	101	74	70	238	166	101	74	70
Æg	118	278	154	121	95	—	232	132	103	80	—	232	132	103	80	—
Slagtekoer, 1 Kl.	(55)	87	50	39	22	15	169	(91)	(71)	(40)	(27)	169	(91)	(71)	(40)	(27)
Stude og Kvier, 1 Kl.	61	114	67	61	41	34	190	112	100	67	54	190	112	100	67	54
Hvede	14.08	34.10	16.38	11.73	11.54	12.50	242	116	85	82	89	242	116	85	82	89
Byg, 2 r.	13.07	33.80	15.35	12.00	13.16	14.50	259	117	91	101	110	259	117	91	101	110
Bomuldsfrøer	14.71	33.55	20.01	14.54	12.45	11.90	228	136	99	85	81	228	136	99	85	81
Majs	11.27	27.41	15.34	9.52	8.80	9.70	243	136	85	78	86	243	136	85	78	86
Chilesalpeter	19.88	35.88	17.50	17.33	15.30	16.45	180	82	87	77	83	180	82	87	77	83
Svovls. Ammoniak ...	26.00	—	18.76	17.27	11.20	12.35	—	72	66	43	48	—	72	66	43	48
Superfosfat	5.92	9.48	6.13	5.86	5.65	5.95	160	104	101	95	101	160	104	101	95	101
Kaligødning	11.92	16.50	13.03	12.74	12.86	13.75	138	109	107	108	115	138	109	107	108	115
Indextal for:																
Inventarværdi	—	—	—	—	—	—	219	154	149	?	—	219	154	149	?	—
Nybygning	—	—	—	—	—	—	242	177	181	?	—	242	177	181	?	—
Arbejdsløn	—	—	—	—	—	—	226	188	192	182	—	226	188	192	182	—
Ejendomsskatter ...	—	—	—	—	—	—	353	280	300	—	—	353	280	300	—	—

Tallene for 1931—32 foreligger endnu ikke offentliggjorte fra Driftsbureauet, men er beregnet paa nogenlunde samme Grundlag som Bureauets Opgørelser. Ved Aarsgennemsnittet er som Udtryk for hele April Kvartal regnet med Priserne i April Maaned; men da Nedgangen paa Husdyrprodukter netop i den sidste Tid har været særlig mærkbar, medens Korn- og Gødningspriserne nærmest har været stigende, er denne Maaned tillige opført særskilt som et klarere Udtryk for den øjeblikkelige Situation.

I Tabellens forreste Halvdel er opført Noteringer og i bageste Halvdel Forholdstal med Prisen 1909—14 regnet = 100. Endvidere er under sidstnævnte Afdeling anført de tilsvarende beregnede Indexstal for Inventarværdi, Nybygninger, Arbejds løn og Ejendomsskatter.

Jævnfører man disse Prisforhold med Driftsresultaterne i Tabel 3, faar man, at Priserne i 1929—30 muliggjorde et Nettoudbytte paa 135 Kr. pr. ha og en Forrentningsprocent af den bogførte Værdi paa 5,6, medens de tilsvarende Tal for 1930—31 som før nævnt kun var 7 Kr. pr. ha og 0,3 pCt.

Det ses nu let af Oversigten, at Driftsresultatet for 1931—32 maa ventes at blive endnu en Del daarligere end Aaret forud, idet Priserne paa Husdyrprodukter er yderligere reduceret, Smør saaledes med ca. 14 pCt., Flæsk 27 pCt., Æg 22 pCt. og Kreaturer ikke mindre end 33—50 pCt. Nedgangen i Produktionsomkostninger er væsentlig mindre, ja for Korn, hvoraf Flertallet af danske Landmænd er mere Køber end Sælger, er Priserne nærmest opadgaaende, og for Arbejds løn og andre Omkostninger er Nedgangen kun ringe.

Til Sammenligning er medtaget de tilsvarende Priser for 1924—25, og man ser, at Noteringerne for Smør og Flæsk i afvigte April Maaned kun var ca. 30 pCt., for Stude og Kvier kun 28 pCt. og for Slagtekøer endog kun 16 pCt. af, hvad de var i Aaret 1924—25. Ikke saa underligt, at Pessimismen breder sig blandt Landmændene.

En Spore til trods Vanskelighederne at fortsætte Ar-

bejdet ligger der dog deri, at de dygtigste, d. v. s. de, som har forstaaet og evnet at indrette Driften efter Tidens Krav til god Økonomi, at deres Driftsresultat ligger væsentlig bedre, selv om der næppe er ret mange, der for Tiden kan skaffe Balance paa Regnskabet — normal Kapitalrente iberegnet. I Beretningsaaet 1929—30, da Forrentningsprocenten som Gennemsnit laa ved 5,6, var der af de 785 Landbrug, der indsendte Regnskab til Bureauet, ikke mindre end 87, der laa over 10 pCt., og 206 Landbrug, altsaa over $\frac{1}{4}$ af samtlige, hvis Forrentningsprocent var højere end 7,5. Disse Brug har jo dog en Margin at overskride, før de naar Grænsen for Balancen.

Saadanne Landbrug er jo »Fyr«, vi andre maa gaa efter, ikke mindst i en Mørketid. Men mange har hverken personlige Evner eller økonomiske Kræfter til at vandre Vejen.

Under Afsnittet »Forskellige Forholds Indflydelse paa Driftsresultatet« udpeges en større eller mindre Svineproduktion som den Faktor, der mere end nogen anden har haft særlig Indflydelse paa det økonomiske Resultat i 1929—30.

Deles Husmandsbrugene fra Øerne og Østjylland i 3 Grupper efter aftagende Bruttoudbytte af Svineholdet, faas følgende:

Gruppe	I	II	III
Antal Ejendomme	37	38	37
Gennemsnitsstørrelse, ha	5,5	5,7	6,3
Landbrugskapital, Kr. pr. ha	3841	3461	3269
Bruttoudbytte, Kr. pr. ha	1779	1282	932
Heraf fra Svineholdet, Kr. pr. ha	830	470	238
Driftsomkostninger, Kr. pr. ha	1447	1055	823
Nettoudbytte, Kr. pr. ha	332	227	109
Forrentningsprocent	8,6	6,6	3,3

Nu er Forholdet vel nok saaledes, at hvor man har haft en stor og navnlig en velpasset, produktionsdygtig Svinebestand, der har som Regel ogsaa andre Grene af Bedriften været i god Orden; men Tallene taler dog deres tydelige Sprog. Noget lignende gælder, hvis det sam-

me Materiale deles i tilsvarende 3 Grupper efter Forrentningsprocenten:

Gruppe	I	II	III
	Bedste Trediedel	Mellemste Trediedel	Daarligste Trediedel
Ialt Bruttoudbytte, Kr. pr. ha	1657	1284	1051
Heraf fra Svinehold	725	472	369
Nettoudbytte	418	203	46
Forrentningsprocent	12.1	5,7	1,3

Tabel 5. Uddrag af Landbrugets Driftsresultater 1924—30.

Aar	1924	1925	1926	1927	1928	1929
	—25	—26	—27	—28	—29	—30
Nettoudbytte, Kr. pr. ha	246	44	35	44	151	135
Rentekrav af Bogf. Værdi, Kr. pr. ha	130	135	129	118	117	116
Nettooverskud af samlet Landbrug, Kr. pr. ha	116	÷ 91	÷ 94	÷ 74	34	19
Nettooverskud af samlet Markbrug pr. ha	57	÷ 142	÷ 113	÷ 78	÷ 8	÷ 54
Nettooverskud af Svine- hold pr. Slagterisvin	14,80	15,85	4,65	÷ 1,75	15,90	18,48
Nettooverskud af Høns- hold pr. Høne	2,85	1,15	1,60	1,20	1,25	1,85
Samlet Markbrug:						
Produktionspris, Ø. pr. F. E.	20,6	17,1	14,7	14,4	12,5	12,4
Udnyttelsespris, » » —	22,6	12,8	11,4	12,0	12,3	10,9
Nettooverskud, Ø. pr. F. E.	2,0	÷ 4,3	÷ 3,3	÷ 2,4	÷ 0,2	÷ 1,5
Kornavlens:			19,5			
Produktionspris, Øre pr. kg Kærne	23,7	20,6		18,8	13,7	14,0
Udnyttelsespris, Øre pr. kg Kærne	29,1	17,6	16,5	17,0	16,1	13,0
Nettooverskud, Øre pr. F. E.	5,4	÷ 3,0	÷ 3,0	÷ 1,8	2,4	÷ 1,0
Grovfo deravlens:						
Produktionspris, Ø. pr. F. E.	17,9	14,2	11,4	11,5	10,9	10,4
Udnyttelsespris af samlet Kvæghold, Øre pr. F. E.	16,6	7,8	6,9	8,0	8,1	8,1
Nettooverskud, Ørepr. F. E.	÷ 1,3	÷ 6,4	÷ 4,5	÷ 3,5	÷ 2,8	÷ 2,3

Det ses, at Svineholdet spiller desto større Rolle, jo højere Nettoudbyttet og Forrentningsprocenten er.

Tilsvarende Gruppering af Bøndergaardene viser ganske samme Resultat. Kun er Svineholdet her mindre i Forhold til Arealet, og Indflydelse paa Nettoudbytte og Forrentningsprocent ogsaa lidt mindre.

Kvægholdet har i Lighed med Aarene forud heller ikke i 1929—30 været i Stand til at udnytte det hjemmeavlede Grovfoder til fuld Produktionspris, ligesom Kornavlens i Modsætning til foregaaende Aar heller ikke viser Balance. Det samme gælder endnu tydeligere for det samlede Markbrug.

En Oversigt over disse Forhold findes i Tabel 5.

Det har som før nævnt gennem begge de 2 Aar 1928—29 og 1929—30, da Gennemsnitslandbruget gav nogenlunde normal Forrentning af den skattepligtige Aktivkapital (den bogførte Kapital), været Svineholdet, der væsentlig har bragt Balance til Veje paa Landbrugets Driftsregnskab, og dette gælder i særlig Grad det sidste af Aarene. Nettooverskudet var, som man ser, henholdsvis 15,90 Kr. og 18,48 Kr. pr. Slagterisvin. Det er derfor forstaaeligt, skønt ikke videre fremsynet, at et stort Tal af Landmænd lod sig friste til at forcere denne Produktion stærkere end godt var og til at binde større Kapitaler i Produktionen i Form af Staldbygninger og Besætning, end en senere Tid kunde forrente og amortisere.

Svinebestanden i Danmark var saaledes ved Tællingen

i Juli 1928	3.363.000 Stk.
i — 1929	3.616.000 —
i — 1930	4.928.000 —
i — 1931	5.444.000 —
i Jan. 1932	5.487.000 —

en Forøgelse, som ikke nogen tidligere Tid kender Magten til, og en Forøgelse, som har sin Andel i, at Prislejet for Produktionen i Dag ligger saa ugunstigt, som det fremgaar af Tabel 4.

Naar nu denne Produktionsgren ogsaa svinger samti-

dig med, at de øvrige betydende Landbrugsproduktioner paa Grund af stigende Priser giver et yderligere daarligt Resultat end før, ja, da er det ikke underligt, at Landbrugskrisen føles saa lammende, som Tilfældet er.

Forfatteren af nærværende Artikel sluttede for 2 Aar siden en tilsvarende Omtale af det landøkonomiske Driftsbureaus Beretning med følgende:

»Gennemsnitsudbyttet af danske Køer er stærkt stigende, hvilket fremgaar af Mejeridriftsstatistikens Opførelser, ligesom Svineholdet forøges væsentlig i de enkelte Landbrug, saa man forstaaer Aarsagerne til den mægtige Forøgelse i vor Landbrugseksport, som de aller sidste Aar har at opvise. Forøgelsen foregaar i et Tempo som aldrig før. En Forøgelse, der for Aarene fra 1922/23—1929 andrager ca. 60 pCt. for Smør (nu 72 pCt.) og ca. 100 pCt. for Flæsk (nu 200 pCt.). Og man spørger uvilkaarlig: Kan dette Tempo fortsættes? Kan vi vedblivende finde lønnende Afsætning for en saadan Produktionsforøgelse?«

Den Tvivl, som laa bag dette Spørgsmaal, har desværre ikke vist sig ubegrundet. Vore Markeder baade for Smør og Flæsk, til Dels for Æg og navnlig for Kvæg og Kød har svigtet i en Grad som næppe mange havde drømt om. Det er heldigvis ikke Begæret efter Varene, ikke Trangen for disse, der særlig mangler, men de mange Hindringer for Afsætningen i Form af Toldskranker, Importbegrænsning og andre handelspolitiske Foranstaltninger, som har Skylden, sammen med en mindsket Købeevne hos vore Kunder. Vort Haab til Fremtiden er jo, at Skrankerne maa falde eller gøres lavere, og at Købeevnen maa blive større.

Opgaven i Dag er dog utvivlsomt en mindre Bruttoproduktion af vore gængse Eksportvarer, hvilket ikke er uforeneligt med en større Nettoproduktion og bedre Udnyttelse af Danmarks Jord. Men frem for alt gælder det en Kvalitetsproduktion, der er nogenlunde afpasset efter vore Salgsmuligheder.

Mælkeribruget i Danmark 1931.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

(Sluttet fra Side 330).

Paa Grundlag af Kvægtællingen den 15. Juli 1931 skal gives følgende Oversigt over vor Bestand af Malkekøer nævnte Dato sammenlignet med nogle Tal fra tidligere Aar.

Danmarks Bestand af Malkekøer

(i 1000 Stk.)

		Tilvækst i pCt.		
		Fra 1914 til 1931	fra 1921 til 1931	fra 1930 til 1931
1914.....	1310			
1921.....	1272			
1929.....	1579			
1930.....	1608			
1931.....	1669	27,4	31,2	3,8

Som Tabellen viser, er Koantallet steget med 61 Tusind Stkr. eller 3,8 pCt. Vi har nu i Landet 359 Tusind flere Køer end i 1914. Af disse findes 121 Tusind i de sønderjydske Amter, hvorefter der i det øvrige Land nu findes 238 Tusind flere Køer end i 1914.

Det kan maaske være af nogen Interesse at se Tallene for den stedfundne Forøgelse for en Aarrække, hvorfor de medgives her:

Fra 1924 til 25 steg Koantallet med 1,6 pCt.					
— 1925 » 26 —	—	—	—	6,5	—
— 1926 » 27 —	—	—	—	2,3	—
— 1927 » 28 —	—	—	—	2,4	—
— 1928 » 29 —	—	—	—	2,5	—
— 1929 » 30 —	—	—	—	3,4	—
— 1930 » 31 —	—	—	—	3,8	—

Der har i det anførte Tidsrum stadig fundet en Stigning Sted, der, selv om den har været Svingninger under-

kastet, dog kan karakteriseres som ret jævn. Naar den har været lidt større i de sidste to Aar end fra 1926 til 1929, er det sandsynligvis Vanskelighederne med at blive Udsætterne ledig, der er Aarsagen hertil.

Besætningernes Sundhedstilstand har gennemgaaende været god, naar man fraregner Mund- og Klovesygen, der desværre har vist sig ret ofte. Nogen egentlig Epizooti kan man maaske ikke sige, vi har haft, da Tilfældene som Regel er optraadt saa spredt, at man ofte har haft Vanskelighed med at finde nogen Forbindelse mellem disse. Denne generende Sygdom har selvfølgelig i nogen Maade paavirket Mælkeudbyttet; men som Regel har den været ret godartet, saa der er ikke indtraadt ret mange Dødsfald, ligesom Eftervirkningerne sjældent har været saa uhyggelige, som vi kender dem fra tidligere Perioder.

Alt i alt har vort Mælkeproduktionsapparat i 1931 været i udmærket Orden. Vi har haft det største Antal Køer, Landet nogensinde har set, og til Raadighed for disse har vi haft de største Afgrøder, der nogensinde er avlet i Danmark. Det skal dog her bemærkes, at Høsten i 1931, der tjente som Grundlag for Fodringen i Aarets sidste Maaneder, ikke var saa stor som foregaaende Aars Høst.

I Henhold til det foran anførte maatte man vente, at Aarets Mælkeproduktion maatte være væsentlig større end i 1930. Der er da heller ingen Tvivl om, at der i 1391 er produceret en Del mere Mælk her i Landet end nogensinde tidligere; men Forøgelsen er uden Tvivl ikke saa stor, som man kunde vente i Henhold til en Vurdering af de foreliggende Betingelser. Vor Smørekspor er forøget med knap 2 pCt., saa hvis man lægger den til Grund for en Beregning af Mælkemængden, faar vi ikke saa stærk en Forøgelse, som Forøgelsen i Koantallet skulde betinge. Imidlertid er Forøgelsen i Smørekporten ikke noget godt Maal at regne med i Aar, idet der uden Tvivl paa Grund af de lave Smørpriser støttet af

en vis Propaganda er anvendt en Del mere Smør til Hjemmeforbrug end sædvanlig. Efter de Oplysninger, jeg har kunnet faa frem, gaar Kondenseringsfabrikerens Produktion stadig i Retning af højere Fedtindhold, hvilket selvfølgelig virker formindskende paa Smørmængden. De foreliggende Kontrollforeningstal for 1930—31 viser en lille Nedgang i Mælkemængden, men nogenlunde samme Smørmængde som Aaret før. Som Konklusion af ovenstaaende mener jeg, at det kan være nogenlunde rigtigt at anslaa Forøgelsen i Mælkemængden til omkring 3 pCt., og hele Produktionen skulde herefter være ialt 5092 Millioner kg.

Naar Kontrollforeningstillene ikke viser nogen Fremgang, bør man ikke tage denne Kendsgerning som et Udtryk for Tilbagegang i Arbejdet. Ifølge »Lommebog for Mejerister« havde vi den 1. April 1931 1620 Kontrollforeninger med 50 518 Medlemmer og 671 745 Køer. Dette giver en Fremgang fra 1930 paa 59 Foreninger, 2475 Medlemmer og 18 659 Køer. Denne Fremgang er dog ikke tilstrækkelig stor, idet den ikke engang er saa stor som Forøgelsen i Koantallet, der jo som foran nævnt var paa 61 000 Stkr. Procentvis er der desværre ogsaa en lille Nedgang, idet knap 40 pCt. af vore Køer nu er under Kontrol mod 40 pCt. i Fjor. Tilgangen har særlig fundet Sted i Jylland, der møder med en Forøgelse paa 52 Foreninger, 1534 Medlemmer og 13 014 Køer. Det var ønskeligt, om Fremgangen i Kontrollforeningsarbejdet kunde foregaa nok saa hurtigt; thi skal Kvægbrugets Rentabilitet genoprettes, gælder det om, at de Oplysninger, Kontrollen kan skaffe, bringes tilveje og udnyttes i videst mulig Udstrækning.

Kvaliteten af den producerede Mælk har været upaa-klagelig, hvilket i nogen Maade skyldes, at Sommeren var kølig. Der er dog ogsaa noget, der tyder paa, at Producenternes Forstaaelse af Mælkebehandlingen gaar fremad. Paa Grund af den lille Roehøst i 1931 blev der fodret med Roetop i Efteraaret i en Udstrækning som

maaske ingensinde tidligere. Desuagtet mærkede vi ikke særlig meget til Ulemperne af denne Fodring i de fær-dige Produkter, hvilket nok maa tages som et Udtryk for, at Landmændene har lært at fodre fornuftigt med Roetop, det vil sige fodre saaledes, at Dyrenes Fordøjelse holdes i Orden, saa Mælken ikke forurenes i væsentlig Grad. Desuden maa man maaske ogsaa regne med, at Forstaaelsen af Afkølingens Betydning ogsaa i Efteraarstiden er tilstede i højere Grad nu end tidligere.

Endelig maa vi heller ikke se bort fra den Mulighed, at den tvungne Reduktaseprøve har virket i den rigtige Retning. Nu faar alle danske Mælkeproducenter en Gang ugentlig Besked om Kvaliteten af den Mælk, de leverer, og det er da heldigvis saaledes, at de allerfleste gerne vil levere god Mælk og er villige til at gøre et Arbejde herfor, naar Opmærksomheden bliver henledt paa, at der er noget at rette.

I Henhold til Cirkulære til samtlige Mejerier af 27. Marts 1931 skal der fra 1. April 1931 paa samtlige Mejerier, der er berettigede til at benytte Lurmærket, mindst en Gang ugentlig foretages Reduktaseprøve af den af hver enkelt Leverandør leverede Mælk, ligesom der skal foretages Afdrag i Prisen paa den Mælk, der kommer i 4. Klasse.

Afdragets Størrelse bestemmes af det enkelte Mejeri, hvilket kan siges at være en Svaghed ved Foranstaltningen, idet der findes Mejerier, som anvender et saa lille Afdrag, at dette maa siges at være uden Betydning. Viser det sig, at de paabudte Bestemmelser ikke virker tilstrækkeligt, kommer der maaske senere Paabud om at anvende mindst et bestemt Afdrag.

De fleste Mejerier foretager et virkeligt betydende Afdrag for 4. og 3. Klasses Mælk, og en Del giver desuden et Tillæg for 1. Klasse.

Kontrollen med Reduktaseprotokollerne er paalagt Statens Mejerikonsulenter.

For i nogen Maade at belyse hvad Mejeribruget har

formaaet at faa ud af den producerede Mælkemængde, har jeg atter i Aar henvendt mig til nogle Mejerier for gennem disses Regnskaber at faa et brugbart Talmateriale frem. De paagældende Mejeribestyrere har vist mig sædvanlig Velvilje, og jeg bringer dem her min bedste Tak derfor. Da jeg regner med, at det har nogen Interesse for Læserne at drage Sammenligninger mellem de forskellige Aar, er det stadig Materiale fra de samme Mejerier, jeg benytter, og for at lette Sammenligningen opføres i de efterfølgende Tabeller og Oversigter ret ofte Tal for flere Aar.

**Regnskabsudtog
fra et fynsk Andelsmejeri med Ostelavning.**

Aar	Mælkemængde	Forbrug til 1 kg Smør
1914	4.377.500 kg	25,5 kg Mælk
1919	2.290.800 -	25,15 » —
1929	5.237.494 -	23,2 » —
1930	5.598.174 -	23,2 » —
1931	5.703.235 -	23,36 » —

Regnskabet omfatter Tiden fra 1. Oktober 1930 til 30. September 1931. Som Tallene viser, har der her været nogen Fremgang i Mælkemængden. Stigningen er 1,9 pCt. eller knap saa stor, som den foran er anslaaet for Landet som Helhed, og den er ringe i Forhold til Stigningen for samme Mejeri i 1930, der var paa 6,9 pCt. Mælkefedmen er her gaaet lidt tilbage, idet Forbruget af Mælk pr. kg Smør er 23,36 mod 23,2 i 1930 og 1929.

Til Ostelavning er anvendt omkring 20 pCt. mere Mælk end i Fjor, og Fortjenesten paa Ostelavningen er i Forhold til nedenstaaende Opstilling af Osteregnskabet ganske god, paa Trods af at Ostehandelen det meste af Aaret har ligget ret dødt. Den til Ostelavning anvendte Skummet- og Kærnemælk er betalt med Skummetmælksnoteringen, og den anvendte Fedtmængde er ømregnet til Smør og betalt med Mejeriets opnaaede Smørpris.

Hovedresultatet af Mejeriets Drift gaar ud paa, at der er opnaaet en Smørpris af 220 Øre pr. kg mod 270 Øre

Osteregnskabet.

Indtægt.

Der er solgt Ost for	74.923 Kr. 27 Øre
— - — Valle for.....	10.466 - 78 -
Beholdning d. 1. Oktober 1931.....	12.600 - 00 -
	Ialt... <u>97.990 Kr. 05 Øre</u>

Udgift.

Anvendt til Ost 1.201.700 kg Sk- og Kærnem. à 2,4 Øre.	28.840 Kr. 80 Øre
— 1.218.510 Fedtenh. = 14,170 kg Smør à 220 Ø.	31.174 - 00 -
Omkostninger	3.800 - 00 -
Beholdning d. 1. Oktober 1930.....	20.500 - 00 -
Solgt fra gl. Lager for 5000 Kr. + Fortjeneste 8675,25	13.675 - 25 -
	Ialt... <u>97.990 Kr. 05 Øre</u>

i 1930 eller 50 Øre mindre pr. kg. Den opnaaede Netto-
pris pr. kg Sødmealk er 10,96 Øre mod 13,08 Øre i 1930
eller 2,12 Øre mindre end i 1930.

Den til Leverandørerne tilbageleverede Skummet- og
Kærnemælk er betalt med Noteringen.

Regnskabsudtog

fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

Dette Regnskab omfatter Tiden fra 3. Oktober 1930 til
2. Oktober 1931. Hovedresultaterne sammenfattes i føl-
gende:

Forbrug af Mælk pr. kg Smør 23,6 kg.

Pris pr. kg Smør 221 Øre.

Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk 1208 Øre.

Pris pr. kg Sødmealk incl. Afdrag paa Laan 11,13 Øre.

Pris pr. kg Sødmealk udbetalt 11,08 Øre.

Den stedfundne Udvikling gennem et længere Tidsrum
fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

Aar	kg Mælk	Forbrug til 1 kg Smør
1914	5.674.838	25,4 kg Mælk
1919	2.697.358	24,6 » —
1929	8.791.878	23,36 » —
1930	9.323.016	23,45 » —
1931	9.407.557	23,6 » —

Mælkemængden viser en lille Stigning fra 1930 paa 0,9 pCt. mod en Stigning paa 6 pCt. fra 1929 til 1930. Forbruget af Mælk pr. kg Smør viser ogsaa her en lille Stigning af lignende Omfang som for det Mejeri, der er omtalt ovenfor.

Nedenstaaende Oversigt giver et Indtryk af Mejeriets Pengeomsætning, der, hvad Indtægterne angaar, sammenfattes i følgende Hovedposter:

Indtægten.

Salg af 333.404 kg Smør	738.373	Kr. 06 Øre
— - 333.920 - Ost	287.312	— 45 —
Andelshaverne 5.494.647 kg Sk.- og Kærnemælk	137.366	— 17 —
— 3.664.837 - Valle	18.380	— 85 —
— 1.355 - Fløde	1.853	— 75 —
Detailsalg af Mælk og Fløde	40.759	— 77 —
Andre Indtægter	2.909	— 91 —
	<u>Ialt... 1.226.955 Kr. 96 Øre</u>	

Den forøgede Mælkemængde har paa Grund af de lavere Priser ikke kunnet bringe saa mange Penge hjem, som den mindre Mælkemængde i Fjor, idet Indtægterne endog er over 209 Tusind Kroner mindre. Denne Ned-

Driftsudgifternes Fordeling	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1931	1930	1919	1914
Kørsel	29.700,14	315,7	329,3	1030,0	243,8
Brændsel	12.951,97	137,7	140,4	599,4	83,0
Smørdritler og Mærkestaver	15.627,53	166,1	163,6	87,2	21,6
Salt, Løbe, Farve, Pergament	12.029,23	127,9	124,9	270,6	30,8
Olie	700,00	7,4	6,4	15,8	3,8
Kontorudgifter	1.252,14	13,3	12,5	32,2	11,0
Forskelligt	971,88	10,3	10,9	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse	9.242,97	98,2	53,6	240,2	38,6
Bygningernes —	2.136,62	22,7	10,4	26,2	5,6
Voggenes —	4.684,75	49,8	50,0	71,2	26,6
Lønninger	21.509,85	228,6	236,0	613,3	152,0
Renter og Skatter	2.897,95	30,8	28,1	275,8	105,2
Ialt...	113.705,03	1208,5	1166,1	3293,6	764,8

gang i Indtægterne er ikke alene foraarsaget af, at Smørprisen er faldet godt 14 pCt., men ogsaa Ostepriserne har været stadig nedadgaaende.

Driftsudgifterne viser for de største Posters Vedkommende (Kørsel og Lønninger) nogen Nedgang. Samlet er der fra 1930 en Opgang paa 42,5 Øre pr. 1000 kg Mælk. Denne Stigning stammer især fra de to Poster »Inventarets og Bygningernes Vedligeholdelse« og hænger sammen med, at der i Aarets Løb er anskaffet en ny Dampkedel og en ny Kærne.

Nedenstaaende Oversigt giver Oplysning om Mejeriets store Ostelavning, der er af et lignende Omfang som i Fjor.

Osteregnskabet.

Indtægt.

Der er solgt Ost for	230.912 Kr. 45 Ø.
Beregnet Vallepris	25.653 — 85 —
Ialt...	<u>256.566 Kr. 30 Ø.</u>

Udgift.

Anvendt til Ost 1.451.660 kg Sødmælk	164.010 Kr. 84 Ø.
— - — 1.804.165 - Sk.- og Kærnem. à 2,4 Øre	43.299 — 00 —
Omkostninger	20.000 — 00 —
Overskud	29.256 — 46 —
Ialt...	<u>256.566 Kr. 30 Ø.</u>

Efter at den til Ost anvendte Sødmælk er betalt med 11,3 Øre pr. kg og Skummetmælken med 2,4 Øre, bliver der et Overskud paa Ostelavningen paa omtrent 30 Tusind Kroner, hvilket i Betragtning af »Ostekonjunkturerne« maa betegnes som udmærket.

Den til Leverandørerne udbetalte Nettopris pr. kg Mælk er som tidligere nævnt 11,08 Øre, hvilket er 2,14 Øre mindre end i Fjor.

Regnskabsudtog

fra et stort vestjydsk Andelsmejeri.

Regnskabet omfatter Tiden fra 1. Oktober 1930 til 30. September 1931. Mælkemængden har været stigende,

men det er noget vanskeligt at anstille Sammenligning med det foregaaende Aar, da dette Regnskab kun omfattede 11 Maaneder. En Sammenligning med 1929 viser en Forøgelse i Mælkemængden paa 15,5 pCt. Forbruget har været 24,43 mod 24,46 i 1930, altsaa praktisk talt det samme.

Indtægt.

Solgt Smør.....	537.891	Kr. 40	Øre
— Fløde	8.790	— 34	—
— Sødmealk	3.881	— 00	—
— Ost	1.868	— 68	—
— Skummet- og Kærnemælk.....	174.878	— 99	—
Andre Indtægter.....	4.159	— 91	—
Ialt...	<u>731.470</u>	<u>Kr. 32</u>	<u>Øre</u>

Udgift.

	Ialt		Øre pr. 1000	
	Kr.	Øre	1931	1930
Kørsel af Mælk	34.812	91	570,6	605,1
Andre Kørsler.....	867	96	14,2	14,4
Lønninger	10.499	86	172,0	198,2
Brændsel	7.446	34	123,6	116,3
Dritler og Pergament	11.503	82	188,6	201,4
Olje, Salt, Syre, Rengørings- og Kontorartikler	2.345	18	38,4	—
Vedligeholdelser	4.409	93	72,0	59,0
Skatter, Forsikringer m. m.	1.269	19	20,8	34,8
Renter	2.908	53	47,6	56,0
Nyanskaffelser.....	762	10	12,6	82,7
Andre Udgifter.....	398	40	6,6	88,4
Ialt...	<u>77.224</u>	<u>72</u>	<u>1267,0</u>	<u>1456,3</u>

Der er ialt indvejet 6.096.045 kg Sødmealk, som er

udbragt i 12,000 Øre pr. kg

Der er udbetalt Andelshaverne 520.132 Kr. 40 Ø. = 8,532 » » »

Forskel ... 3,468 » » »

Driftsudgifter ... 1,268 » » »

Efterbetaling... 2,200 » » »

Som Helhed betragtet er Driftsudgifterne her gaaet en Del ned, nemlig 189,3 Øre pr. 1000 kg Mælk. Det er især Kørsel af Mælk og Lønningerne, der viser Nedgang, hvorimod Brændselskontoen er gaaet lidt opad. Kontoen for Nyanskaffelser er gaaet væsentlig nedad; men det er jo

naturligt, at denne Post svinger fra Aar til andet. Enkelte af de andre Konti svinger noget paa Grund af forskellig Postering.

Den til Leverandørerne udbetalte Nettopris pr. kg Sød-mælk bliver saaledes 10,732 Øre eller 1,495 Øre mindre end i 1930.

Den opnaaede Gennemsnits-Smørpris har været 218,18 Øre pr. kg, og Leverandørerne har betalt den returnerede Skummet- og Kærnemælk med 3 Øre pr. kg.

Endelig bringes som Afslutning paa disse Regnskabs-oversigter følgende

Regnskabsudtog

fra et Andelsmejeri med Salg til en Kondenseringsfabrik.

Dette Regnskab omfatter Tiden fra 26. Oktober 1930 til 24. Oktober 1931. Mælkemængden er her gaaet en Smule nedad i Forhold til 1930, nemlig knap 1 pCt., og har været ialt 4 745 483 kg.

Til Kondenseringsfabrikken er solgt:

189 364 kg Fløde à 85,8 Øre pr. kg.

838 348 kg Sød-mælk à 11,45 Øre.

149 959 kg Skummetmælk à 2,4 Øre.

Dette giver godt 262 Tusind Kroner eller over 45 pCt. af Mejeriets samlede Omsætning.

Følgende Hovedresultater er naaet ved dette Mejeris Drift:

Mælkeforbruget pr. kg Smør 24,32 kg.

Bruttopris pr. kg Sød-mælk 12,06 Øre.

Nettopris pr. kg Sød-mælk 10,96 Øre.

Driftsudgifter pr. 1000 kg Sød-mælk 1012 Øre.

Nettoprisen er her 1,5 Øre lavere end i 1930. Leverandørerne har betalt 3 Øre pr. kg for den tilbageleverede Skummet- og Kærnemælk.

De her nævnte Driftsresultater taler et tydeligt Sprog om den Nedgang i Priser og Udbytte, som karakteriserer 1931 ogsaa for Mejeribrugets Vedkommende. De op-naaede Nettopriser pr. kg Sød-mælk har været nedad-

gaaende for alle de omtalte Mejerier med fra 1 $\frac{1}{2}$ til godt 2 Øre pr. kg; Nedgangen har været størst for de to først omtalte Mejerier, hvilket hænger sammen med, at Mælkefedmen der har været nedadgaaende.

Smørproduktionen.

Som Følge af at vi i 1931 har haft vor hidtil største Mælkeproduktion, har ogsaa Smørproduktionen slaaet alle hidtidige Rekorder. Hvor stor den har været, kan der kun skønnes over gennem foretagne Beregninger, der ikke hviler paa et ganske bombesikkert Grundlag. De bedste Oplysninger herom faas gennem Forsøgslaboratoriet, der anslaaer Aarets Produktion til 195 Millioner kg, hvoraf de 23 Millioner kg eller 12 pCt. er medgaaet til Hjemmeforbrug.

Kvaliteten af det producerede Smør har været udmærket, hvilket er konstateret paa forskellig Maade. Fyns Stift var den eneste Landsdel, der afholdt den traditionelle Mejeriudstilling i Foraaret, og her viste Smørret den højeste Gennemsnitskarakter, der hidtil er opnaaet for denne Landsdel. Det øvrige Land sparede Kræfterne til den store Lands-Mejeri-Udstilling, der i Midten af Juli afholdtes i Forum i København. Denne Udstilling var ikke velset af alle, da man frygtede for, at en Sommerudstilling vilde stille vort Smør i et mindre gunstigt Lys. Resultatet var, at Kvaliteten viste sig at være ganske udmærket. Smør med Fejl fandtes næsten ikke, og Udstillingen gav den højeste Gennemsnitskarakter, nemlig 11,09, vi nogensinde har opnaaet ved en dansk Smørudstilling af stort Omfang. Vore hjemlige Skeptikere bragtes til Tavshed, og Udlændingene undredes over den Ensartethed og kraftige Aroma, det danske Smør forlenede med en fin Kvalitet.

Ogsaa ved vore andre Smørbedømmelser, det være sig ved Udstillinger eller paa Lagrene, har vi haft rig Lejlighed til at konstatere, at Kvaliteten har været god. Vore udenlandske Kunders Tilfredshed og den Overpris, Smør-

ret har bragt hjem, viser os ogsaa, at Kvaliteten har været tilfredsstillende.

Vi har ogsaa i det forløbne Aar kunnet glædes over den Regelmæssighed, vi har i vor Produktion og vor Eksport. Der er vel nok ingen, den nærer Tvivl om, at det er en Fordel, at vi Aaret rundt er i Markedet med nogenlunde samme Mængde Smør. Det er jo imidlertid ikke nok, at Produktionsmængden er jævn fra Uge til Uge; det, der har den store Betydning, er, at Smørret ogsaa kommer i Handelen i frisk og god Tilstand. Her hjælper Datomærkningen ganske bestemt til at holde alt i den rette Gænge, da den vanskeliggør Spekulation med dansk Smør, og det er da ogsaa saaledes selv blandt Smørhandlere, at erklærede Modstandere af Datomærkningens Indførelse nu siger, at det ikke kunde gaa an at ophæve den.

Efterfølgende Tabel giver for en Aarrække Oplysning om Eksportens Fordeling (og dermed ogsaa over Produktionens Fordeling) over Aaret. Naar der er nogle Spring i Tallene, hidrører disse fra, at nogle af Maanederne omfatter 5 Uger.

Den maanedlige Smørekspport i 100 kg.

	1927	1928	1929	1930	1931
Januar	110355	111503	123067	140344	140571
Februar	98038	107716	113222	118223	121481
Marts	118610	123906	119979	128212	129981
April	108015	108691	141376	133601	154579
Maj	132959	131867	149898	169918	150232
Juni	150226	142427	147595	155498	165107
Juli	130580	136245	141844	157889	164319
August	119851	132543	150949	137523	137645
September	122737	115617	118799	140683	132315
Oktober	104118	115830	118801	145504	152770
November	103619	127773	130416	124866	125823
December	122486	113209	125255	129598	136386

Selv om det indenlandske Smørforbrug er gaaet noget fremad, spiller dette dog stadig ikke nogen væsentlig Rolle i Forhold til Eksporten, og selv om der er nogle,

der synes at være af den Mening, at vi kan spise os igennem den tilstedeværende Krise ved at sætte vort Smørforbrug op, saa er det dog stadig Eksporten, der er den dominerende og er afgørende for, hvorvidt der er Forretning i at lave Smør i Danmark. Nedenstaaende Oversigt giver et godt Indtryk af den stedfundne Udvikling fra 1914 til nu, ikke alene over vor Ind- og Udførsel af Smør, men ogsaa af, hvad vi har faaet for Smørret i Penge. Denne sidste Opgørelse er dog ganske uden Forbindende, da den er fremkommen paa den simple Maade, at jeg har ganget den eksporterede Smørmængde med Gennemsnittet af Aarets Smørnoteringer.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Indførsel	Udførsel				Over-skuds-udførsel	Værdi i Mill. Kr.
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt		
1914	9.66	101.40	2.21	5.56	109.17	99.51	212.00
1915	3.73	102.95	2.05	0.08	105.08	101.35	273.80
1916	0.22	94.01	1.85	0.25	96.11	95.89	296.00
1917	—	60.23	1.17	0.01	61.41	61.41	241.45
1918	—	14.11	0.47	—	14.58	14.58	61.04
1919	0.31	35.64	1.04	0.17	36.85	36.54	207.54
1920	0.05	73.18	1.68	0.27	75.13	75.08	480.89
1921	0.39	91.62	0.64	0.09	92.35	91.96	433.27
1922	1.25	94.60	0.90	0.02	95.52	94.27	363.23
1923	1.83	110.33	1.30	0.01	111.64	109.81	483.62
1924	3.85	122.11	1.28	0.10	123.49	119.64	625.04
1925	2.09	121.53	1.24	0.13	122.90	120.81	540.62
1926	2.32	131.39	1.11	—	132.50	130.18	400.03
1927	1.74	142.16	1.05	—	143.21	141.47	426.00
1928	1.51	146.73	1.01	—	147.74	146.23	458.40
1929	1.67	158.12	0.92	—	159.04	157.37	475.72
1930	2.57	168.19	0.80	—	168.99	166.42	413.89
1931	1.82	171.12	0.53	—	171.65	169.85	358.50

Tabellen viser, at vi stadig har en lille Indførsel af Smør, der dog i 1931 er en Del mindre end i 1930. Den

alt overvejende Del af det eksporterede Smør er som sædvanlig udført i Dritler eller Kasser. Tallene oplyser, at Eksporten af Smør i Daaser stadig gaar tilbage og nu kun er en Fjerdedel af, hvad den var i 1914. Aarsagen hertil siges at være, at mange af de Egne, der tidligere brugte Daasesmør, nu forsynes med frisk Smør fra nærmere liggende Lande. Imidlertid er det maaske dog i første Linje Køleteknikken, der slaar Daasesmørret ud, idet der nu ikke alene er Afkøling paa Lagre og under Transporten, men det bliver jo mere og mere almindeligt, at de enkelte Husholdninger, vel nok især i varme Egne, forsynes med smaa Køleanlæg, saaledes at Betingelserne for Forsyning og Brug af frisk Smør er tilstede.

Overskudsudførselen er steget noget, nemlig godt 3 Millioner kg, hvilket dog ikke er nær saa meget, som Stigningen har været gennem en længere Aarrække. Fra 1925 og til 1930 har vi haft en aarlig Stigning paa omkring 10 Millioner kg aarlig. De opnaaede Priser kan tyde paa, at det er meget fornuftigt at undlade at forøge Produktionen yderligere foreløbig. De lave Priser har maaske nok flere Aarsager, men Hovedaarsagerne er sandsynligvis baade svigtende Købeevne mange Steder og et for stort Udbud. Mindre Produktion vil vel nok give højere Priser; men om det er os, der skal producere mindre, er et Spørgsmaal, der kan diskuteres, og som jeg senere skal komme tilbage til.

Som foranstaaende Oversigt viser, har den forøgede Eksport ikke bragt nær saa mange Penge hjem, som en tildels meget mindre Eksport har hjembragt gennem en lang Aarrække.

For faa Aar tilbage var Mejeriprodukterne den Varegruppe, der gav den største Pengesum, men i de sidste Aar har Slagteriprodukterne taget Têten. Dette har ogsaa været Tilfældet i 1931, som nedenstaaende Oversigt viser.

Sammenligning mellem Værdien af udførte Mælkeprodukter og Slagteriprodukter.

(i 1000 Kr.).

	1928	1929	1930	1931
Smør, Fløde, Mælk og Ost	506,658	526,226	458,439	394,207
Flæsk, Kød o. a. Slagteriprodukter	482,177	512,529	549,264	461,723

Tilsammen har disse to Varegrupper hjembragt 856 Millioner Kroner mod 1007 Millioner i 1930. Dette giver en Nedgang paa 151 Millioner Kr. til Trods for, at Eksportmængden for begge Grupper Vedkommende er forøget. Slagteriprodukterne har hjembragt 67,5 Millioner Kr. mere end Mejeriprodukterne.

Vi har afsat vort Smør paa de sædvanlige Markeder, men indenfor disse har der fundet en Del Forskydninger Sted, som vi dog hverken har ønsket eller foraarsaget. Udviklingen ses af nedenstaaende

Oversigt over den danske Smøreksperts Fordeling i 100 kg.

	1927	1928	1929	1930	1931
Til Tyskland	351.046	399.547	430.383	415.963	302.989
- Storbritannien ..	1.010.416	1.010.683	1.080.230	1.155.198	1.232.519
- Norge	3.436	2.790	1.321	1.343	273
- Sverige	167	10	—	—	—
- Belgien	46	577	9.325	39.785	68.011
- Frankrig	5.074	3.140	12.437	23.380	49.305
- Schweiz	44.235	44.755	39.521	40.612	54.733
- Foren. Stater	3.719	1.955	3.303	3.444	442
- Tjsekoslovakiet . . .	1.235	365	533	263	562

Afsætningen af Smørret har været noget vanskelig, for saa vidt som Vilkaarene herfor i forskellige af de Lande, der er vore Kunder, af og til er ændret, mest i Retning af at gøre det sværere for os at afsætte Smørret.

Tabellen viser, at Eksporten til Tyskland er gaaet stærkt nedad. Naar dette har været Tilfældet, er det ikke fordi, vore tyske Kunder ikke ønsker Smørret, men det er fordi, den tyske Regering lægger vor Afsætning Hin-

dringer i Vejen. Tolden paa Smør var indtil 20. November 1930 27 $\frac{1}{2}$ Mark pr. 100 kg; derefter er den i Henhold til Traktat med Finland forhøjet til 50 Mark pr. 100 kg; desuden er Eksporten til Tyskland vanskeliggjort meget derigennem, at de tyske Handlende har haft store Vanskeligheder med at faa tildelt Valuta til Betaling af dansk Smør. Resultatet er, at vi i 1931 har eksporteret godt 11 Millioner kg mindre til Tyskland end i 1930.

Jo større Vanskeligheder andre Lande stiller os overfor, jo mere Smør maa vi søge at faa afsat i Storbritannien, og vi har i 1931 afsat godt 8 Millioner kg mere paa dette Marked end i Fjor. Hidtil har Englænderne ikke egentlig lagt os Hindringer i Vejen, men vi kan dog ikke undgaa at berøres af den Propaganda, man paa vort største Marked har iværksat for stærkere Brug af Imperiets Produkter. I 1931 har vi afsat knap 72 pCt. af vor Smørekseport til England mod 68,4 pCt. i 1930 og 68 pCt. i 1929. Tyskland har faaet 17,6 pCt. mod 24,6 pCt. i 1930 og 27 pCt. i 1929.

Norge, der tidligere har faaet 2 à 3 Tusind Dritler aarlig, synes at være kommen Selvforsyning paa Smørforbrugets Omraade et godt Stykke nærmere, idet der i 1931 ikke er gaaet mere end godt 500 Dritler den Vej. Belgien har i 1931 været et af Lyspunkterne i vor Smørhandel, idet den opadgaaende Linje, dette Land har fulgt i de senere Aar, er gaaet meget stærkt i Vejret. Fra 1927 er Eksporten til Belgien gradvis steget fra 92 til 136 022 Dritler i 1931. Særlig i 1931 har Stigningen været stor, idet den har udgjort godt 56 Tusind Dritler. Belgien er et af de Lande, der har været nogenlunde rimelige med Hensyn til Toldpaalæg. Indtil 27. November 1931 udgjorde Tolden 20 Frs. pr. 100 kg, hvorefter den sattes op til 140 Frs. Dette er dog ikke nær saa voldsomt, som det straks kunde se ud til, da det hele ikke betyder mere end omkring en Snes Øre pr. kg.

Ogsaa Frankrig har i 1931 været en god Kunde, der har taget stigende Mængder Smør. Udviklingen er der

gaaet i nogen Maade jævnsides med den i Belgien, selv om det i de to sidste Aar drejer sig om et lidt mindre Kvantum. Ialt fik Frankrig i 1931 98 610 Dritler, og Stigningen i Aaret var 51 850 Dritler. Den franske Smørtold er 200 Frs. Omregnet i danske Penge bliver det 35 à 40 Øre pr. kg, hvilket ikke er en Sum, der i væsentlig Grad lægger Eksporten Hindringer i Vejen. De franske Landmænd er da ogsaa blevet foruroliget og har krævet yderligere Beskyttelse, hvorefter der var Tale om at fordoble Tolden. Desværre for os blev Resultatet, at Tolden blev staaende uforandret, hvorimod der fra 1. Oktober 1931 indførtes Kontingentering, hvilket har generet vor Eksport meget føleligt.

Ogsaa Schweiz har været en god Kunde hos os til Trods for, at Tolden der er meget høj. Der er her i de senere Aar af og til iværksat Forhøjelse af Tolden, der hver Gang har virket saaledes, at vor Eksport straks efter er gaaet en Del tilbage for lidt efter lidt at stige igen. Fra 1. September 1930 var Tolden 120 Frs. pr. 100 kg, og den forhøjedes i December 1931 til 180 Frs., der med den daværende Kurs svarer til 190 Øre pr. kg. Paa Trods heraf er vor Eksport til Schweiz steget med godt 18 000 Dritler til omtrent 110 000 Dritler ialt.

De forenede Stater, der plejer at faa en Del Smør hos os, er omtrent helt gledet ud i 1931, hvorimod Czekoslovakiet godt og vel har fordoblet sin Import fra os; det hele drejer sig dog kun om 1100 Dritler.

Trods alle Besværighederne maa vi være glade for, at vi har kunnet afsætte saa meget Smør, som Tilfældet har været, til Belgien, Frankrig og Schweiz, da den opnaelige Pris paa vort Hovedmarked ellers vilde være trykket endnu længere ned.

Storbritannien er i overvældende Grad vor Hovedkunde, og dette Land betyder saa meget for os, at der kan være Grund til at se nærmere paa, hvordan det forsynes med Smør. Til den Ende gives her efter »The Grocer« en Oversigt over Indførselen for en Aarrække.

Storbritanniens Indførsel af Smør i cwts.
(1 cwt. = 85,0 kg).

Fra	1914	1928	1929	1930	1931
Rusland	613.380	336.000	290.000	165.451	404.369
Finland	—	199.000	234.000	233.510	254.071
Estland	—	—	110.000	96.338	125.384
Sverige	270.138	176.000	248.000	279.839	211.733
Danmark	1.749.072	2.016.000	2.204.000	2.318.525	2.466.038
Holland	183.999	129.000	130.000	89.094	96.117
Frankrig	273.819	69.000	45.000	7.054	—
Forenede Stater	7.844	—	—	—	—
Argentina	55.704	367.000	303.000	414.150	374.925
Irske Fristat . . .	—	559.000	566.000	521.765	381.028
Australien	433.802	873.000	768.000	951.552	1.558.638
New Zealand . . .	357.920	1.227.000	1.313.000	1.570.097	1.935.033
Canada	3.151	—	—	—	—
Andre Lande . . .	32.092	168.000	196.000	181.052	263.831
I alt . . .	3.983.921	6.119.000	6.407.000	6.828.427	8.071.167

Man ser her, at Importen fra Rusland er forøget meget væsentlig (239 000 Dritler). Finland har ogsaa ydet lidt mere end i 1930 (20 561 Dritler). Estland repræsenterer her Østersøprovinserne med 125 000 Dritler. Holland har forøget sit Kvantum lidt i Forhold til i Fjor; men det drejer sig her ikke om store Mængder i det hele. Frankrig og De forenede Stater er helt gledet ud. Argentina er gaaet lidt tilbage, og de, der spaar om, at Irland snart slaar os ud af Markedet, har atter lidt en Skuffelse, idet Importen herfra er gaaet tilbage med omtrent 141 000 Dritler.

En voldsom Forøgelse møder Australien med, idet Importen derfra er forøget med 607 000 Dritler. Produktionen i Australien er som bekendt meget vekslende, saa vi behøver maaske ikke at tage saa højtideligt paa denne Stigning. I 1925 var Importen fra Australien den største indtil 1931, nemlig ialt 1 161 000 Dritler, for Aaret efter at gaa ned til 489 000.

Ogsaa New Zealand har sat sit Kvantum betydeligt op, nemlig med 365 Tusind Dritler, og det er en Stigning, vi maa regne med vil kunne holde, idet Produktionen i dette Land ligger meget stabilt.

Endnu staar Danmark som det Land, der tilfører det engelske Marked det største Kvantum Smør, nemlig 2 466 038 Dritler mod New Zealands 1 935 033; men den Stigning paa 148 000 Dritler, vi har præsteret, staar jo fuldstændig i Skygge overfor den mægtige Fremgang fra Australien og New Zealand. Med de Priser, der er opnaaet det sidste Aar, har vi dog ingen Grund til at misunde vore Konkurrenter det store Fremstød, de har foretaget. Det vilde uden Tvivl have været en Fordel for alle Producenter, om Produktionen havde været noget mindre.

Det eneste Lyspunkt i den Forretning er Englændernes Evne til at spise Smør, og det lyder næsten utroligt, at de har kunnet overkomme at spise de omtrent 1½ Millioner Dritler mere, som Storbritanniens Import i 1931 er forøget med.

Selv om det er en daarlig Trøst, at alle, der har afsat Smør paa Verdensmarkedet, har faaet for smaa Priser, er det dog et Lyspunkt for os, at den Pris, vi opnaar, stadig er en Del større end vore Konkurrenters.

Hvis man sammenligner vore Priser med New Zealands, kan det siges, at vi har hævdet Stillingen ganske godt overfor dette Land. Regner man med Gennemsnit af Aarets Priser, har vi faaet 17,4 Shilling mere pr. Drittel Smør i England end New Zealand, og selv om Forskellen er knap saa stor som i Fjor, da den var 18,6 Shilling, saa skulde man dog tro, at det maa være en betydelig daarligere Forretning at producere Smør paa New Zealand end i Danmark, idet der foruden Prisforskellen i England ogsaa maa regnes med den betydelige Forskel, der er i Fragtomkostningerne fra de to Lande.

Den store Forøgelse i Produktionen, der har fundet Sted, stammer jo ikke i væsentlig Grad fra Danmark, og saa længe Priserne fortæller os, at Køberne foretrak-

ker vort Smør, forekommer det mig, at det maa være dem, der opnaar mindre Priser, end vi faar, der i Stedet for at forøge Produktionen og sætte Prisen ned for alle Smørproducenter, skulde tage Reb i Sejlene.

Den opnaaede Smørpris maa betegnes som den mørke Side ved Aarets Smørproduktion. Vi begyndte Aaret med en Notering paa 228 Kr. pr. 100 kg, men allerede ved første Noteringsansættelse fik vi et Fald paa 10 Kr. Der kom dog atter Opgang sidst i Januar og først i Februar, og Aarets højeste Notering sattes den 12. Februar og var 258. Derefter har vi en ret jævn Nedgang gennem flere Maaneder. Den 30. April gaar vi ned under 200, og den 30. Juli naar vi Bunden med 182, hvorefter der igen kommer en ringe Stigning. Fra 13. August ligger vi igen over 200. Vi naar et Par Uger op i 225 og 228, og Aarets tre sidste Noteringer var 222. Det er imidlertid kun tilsyneladende, at de sidste tre Maaneders Smørpriser har ligget over 200 Kr. pr. kg. Den 21. September løstes den engelske Sterling fra Guldet, og den 29. September fulgte den danske Krone efter, og dette bevirkede, at Pengenes Værdi i Forhold til Guld gik ret væsentlig ned.

Gennemsnits-Smørprisen for Aaret blev efter Tallene 209,5 mod 244.8 i 1930, hvilket er en Nedgang paa ca. 17 pCt. Paa Grund af, at Kronen er løst fra Guldet, er denne Gennemsnitspris i Virkeligheden lavere, end Tallene siger, men hvor meget kan næppe udregnes. Man kan nok regne ud, hvad Prisen vilde blive efter Guld-værdien; men Kronen har til indenlandsk Anvendelse endnu en større Købekraft end dens Værdi i Forhold til Guld. Bestemte Tal for det har man ikke, men vi kan skønne saa meget, at Smørprisen i det sidste Halvaar har ligget lavere end i de nærmeste Aar før Krigen. I 1912 var saaledes Gennemsnitsprisen for Aaret 216 Kr.

Der kunde vel nok være Grund til at frygte, at Bestræbelserne, der i England udfoldes for fortrinsvis Køb af britiske Produkter, kunde øve en uheldig Indflydelse paa Prisen paa vore Varer. Dette synes imidlertid ikke at

være Tilfældet, og det kan i den Forbindelse være interessant at lægge Mærke til følgende Udtalelse i »The Grocer« af 26. December. Et stort Firma i London, der handler med Kolonismør, slutter en Markedsberetning saaledes: »Vi henleder Publikums Opmærksomhed paa den Forskel paa omkring 40 Shilling (pr. Drittel), der er i Prisen paa dansk Smør og den bedste Pris, det er muligt at faa for Smør af den fineste Kvalitet fra Australien og New Zealand. I Sandhed en mærkelig Kommentar til Betydningen af Kampagnen »Køb Britisk«.«

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

(Øre pr. kg).

	1927	1928	1929	1930	1931
Januar	299,00	291,25	321,40	286,40	219,60
Februar	323,00	308,50	321,25	290,25	243,00
Marts.....	302,40	328,60	292,25	260,75	221,75
April	290,00	302,50	270,00	225,25	200,00
Maj	270,50	291,00	275,20	216,60	192,00
Juni.....	273,20	287,00	287,50	227,50	192,50
Juli.....	264,50	299,50	290,25	249,20	190,00
August.....	288,00	312,20	292,80	240,00	201,25
September	325,60	330,50	326,50	246,50	209,75
Oktober	324,00	324,75	333,20	246,40	213,00
November.....	339,00	334,00	318,50	224,00	209,25
December.....	312,20	349,00	295,50	224,40	222,50
Gennemsnit...	301,13	313,48	302,30	244,80	209,50

Ovenstaaende Oversigt giver Oplysninger om Aarets Smørnotering, der er sat ugentlig af de to Udvalg, der nu gennem en Aarrække har arbejdet sammen.

De store Svingninger, som fra forskellig Side er Genstand for en Del Kritik, har vi ikke undgaaet. Vi havde f. Eks. en Opgang paa 24 Øre den 12. Februar, og en Nedgang paa 14 Øre den 19. Marts. Noteringen er dog 18 Gange sat uforandret.

Det synes nu, som om der er faldet Ro over Overpriserne, idet alle er enige om at tolerere dem, og vi har da ogsaa i 1931 faaet (eller haft) lignende Overpriser som de, der har været almindelige nu i en Aarrække.

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over de maa-
nedlige Overpriser gennem en syvaarig Periode. Som
Gennemsnit for 1931 er betalt en Overpris af 6,09 Øre,
hvilket er en lille Smule mindre end de 6,13 Øre, der
betaltes i 1930. Denne Overpris skal jo lægges til Note-
ringen for at faa den betalte Pris frem, og denne bliver
da for 1931 215,59 Øre pr. kg.

Overpriser.

Maaned Nr. . .	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Overpris i Øre pr. kg	1925	5,62	5,91	5,79	5,74	5,51	5,58	5,44	5,30	5,56	5,49	5,43	5,06
	1926	4,95	4,48	4,19	4,01	4,04	4,31	4,90	5,59	5,66	6,12	5,99	5,83
	1927	5,43	5,47	5,34	5,31	5,27	5,28	5,65	5,64	5,64	5,83	5,77	5,22
	1928	5,87	5,88	5,90	5,91	5,91	5,89	6,06	6,07	6,08	6,42	6,50	6,49
	1929	6,24	6,25	6,26	4,76	4,69	4,70	6,11	6,26	6,27	6,92	6,96	6,98
	1930	6,09	6,08	6,04	6,04	6,03	6,02	6,17	6,15	6,17	6,54	6,52	6,52
	1931	6,06	6,05	6,03	5,99	5,96	5,91	6,19	6,18	6,11	6,21	6,19	6,14

Ostproduktionen

har i Forhold til Smørproduktionen haft gunstigere Kaar
end i 1930, og det vil da ogsaa erindres, at de foran om-
talte Ostemejerier har haft et pænt Udbytte af Ostelav-
ningen.

Størrelsen af Ostelavningen her i Landet kan der des-
værre ikke gives bestemte Oplysninger om; men den skøn-
nes at have været af lignende Omfang i 1931 som i 1930,
da Produktionen ansloges til ca. 24 Millioner kg Ost.
Kvaliteten af den danske Ost er stadig i Fremgang, hvil-
ket vi især fik et godt Indtryk af ved Landsudstillingen
i København, hvor de udstillede Oste var saa gode, at
baade vi selv og de mange Udlændinge, der saa dem,
undredes derover. Der gøres jo ogsaa stadig et systema-
tisk Arbejde for at fremme Ostens Kvalitet, og ikke
mindst den Lagerbedømmelse, der finder Sted to Gange
aarlig paa de fleste betydende Ostemejerier, er et ud-
mærket Led i Bestræbelserne for at naa op blandt de
bedste, ogsaa hvad Osteproduktionen angaar. Et andet
Led i disse Bestræbelser bestaar i, at flere og flere Meje-

rier gaar over til at varmebehandle Ostemælken. Som Regel anvendes Lavpasteurisering til 65 à 70 Grader C. Denne Arbejdsmaade er en udmærket Hjælp til at faa en ensartet Produktion frem, især hvor Mælkens Kvalitet er mindre god.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds- udførsel	Kasein- udførsel
1921.....	246	12.541	12.295	8
1922.....	550	8.924	8.374	23
1923.....	331	5.458	5.127	85
1924.....	356	8.860	8.504	124
1925.....	387	8.520	8.133	83
1926.....	649	6.960	5.311	117
1927.....	501	5.282	4.781	189
1928.....	394	6.086	5.692	275
1929.....	294	6.583	6.289	400
1930.....	367	5.727	5.360	373
1931.....	276	4.274	3.998	39

Som ovenstaaende Oversigt viser, har Indførselen af Ost i 1931 været nedadgaende, idet den er et lille Hundretusind kg mindre end i 1930. Desværre er Udførselen ogsaa gaaet betydeligt ned, idet den er 1,45 Millioner kg mindre end i 1930. Den væsentligste Eksport gaar stadig til Tyskland; men Eksporten dertil er dog faldet mere end den samlede Nedgang, nemlig 1,48 Millioner kg; Eksporten til Storbritannien er ogsaa gaaet lidt ned, hvorimod U. S. A. har faaet en Del mere end i 1930. Kaseinudførselen, der i de senere Aar har været af nogen Betydning, er næsten ophørt.

80,7 pCt. af Eksporten er gaaet til Tyskland mod 86 pCt. i Fjor. Storbritannien har faaet 6,3 pCt. mod 6 pCt. i Fjor, og U. S. A. 8,1 pCt. mod knap 5 pCt. Mindre Mængder er gaaet til Norge, Sverige, Kuba og Vestindien.

Hosstaaende Tabel, der viser Gennemsnit af de to

Pristal, der for de forskellige Ostetyper ugentlig offentliggøres i Mælkeritidende, viser, at Ostepriserne helt igennem har været lavere, og tildels meget lavere end i Fjor, og naar der til de Priser har kunnet være nogen Forretning i at lave Ost, skyldes det jo kun, at Smørpriserne har været endnu ringere.

Ostepriser i 1930 og 1931.

(Øre pr. kg).

Maaned	pCt. Fedt i Ostens Tørstof					
	30		20		10	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931
Januar	98	86	74	63	50	43
Februar	96	86	71	63	50	42
Marts	94	86	69	62	50	42
April	88	85	65	59	45	40
Maj	82	80	58	56	40	37
Juni	78	79	55	55	38	37
Juli	79	75	56	55	39	36
August	81	75	59	55	40	36
September	82	75	59	55	40	36
Oktober	82	75	60	55	40	36
November	86	75	64	55	42	36
December	86	75	64	55	43	36

Eksporten af Mælkekonserves viser en lille Nedgang i Mængde. Kunde man faa Tallene frem for Værdien eller Fedtmængden, vilde disse Tal sikkert vise en Stigning, idet Udviklingen synes at gaa i den Retning, at der stadig fremstilles federe Produkter.

Eksporten af Mælkepulver har været nok saa omfattende som i 1930.

Til Slut skal her mindes om, at den 9. internationale Mejerikongres afholdtes i København i Dagene fra 14. til 17. Juli. Kongressen havde samlet mange Deltagere fra alle Jordens Mejeriegne. 44 Stater havde anmeldt officielle Repræsentanter, og der blev holdt et Utal af Fore-

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves i 100 kg.

	1927	1928	1929	1930	1931
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m., hermetisk.	250851	238579	249175	235487	223311
Kondens. Mælk, ikke hermetisk, med Sukker	6	3	2	2	7
uden Sukker	—	—	2	—	—
Ialt . . .	250857	238582	249179	235489	223318
Mælkepulver	1580	4197	3664	2453	2655

drag og Diskussioner. Kongressen var udmærket ordnet, og alt klappede fint, saa man hørte kun Lovord fra de mange Udlændinge, der fik et Indblik i dansk Mejeribrug dels gennem Kongressen, men især gennem den samtidig afholdte Lands-Mejeriudstilling og de efter Kongressen arrangerede Ekskursioner, der talte mange meget interesserede Deltagere.

Direktør Jens Westergaard.

(Født 5. December 1866. — Død 25. April 1932).

Den 25. April døde Lederen af Det danske Hedeselskabs Grundforbedringsvirksomhed, Direktør Westergaard, Viborg, efter længere Tids tiltagende Svagelighed i en Alder af godt 65 Aar.

Jens Westergaard var Søn af Gaardejer P. Nielsen, Otting ved Skive. Han blev, efter at have været beskæftiget ved Landbruget fra sin tidligste Ungdom, Elev paa

Salling Højskole, Tune Landbrugsskole og Askov Højskole. Derefter kom han ind paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen i 1895.

Westergaard opnaaede derefter den Lykke at komme ind i en Gerning, som han nærede levende Interesse for, idet han søgte og fik Ansættelse som Assistent ved Hedeselskabets Mose- og Engvæsen. Han fik Domicil i Aarhus, men blev i 1899 forflyttet til Herning, hvor han ved Siden af sin vejledende Virksomhed tillige fik overdraget Stillingen som Bestyrer af Mosestationen Pontoppidan. Senere udnævntes han til Distriktsbestyrer. I 1918 blev Westergaard Leder af Hedeselskabets Mose-, Eng- og Mergelvirksomhed, da Ingeniør Claudi Westh fratraadte denne Stilling for at overtage Ledelsen af Statens Grund-

forbedringsvæsen, og i 1929 udnævntes han til Direktør for Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

I Hedeselskabets Arbejde for Opdyrkning af Moser og andre uproduktive Arealer blev Westergaard en meget virksom og betydende Kraft, der i høj Grad har haft Andel i de store Fremskridt, som Selskabet paa dette Omraade har medvirket til. Han forstod at bibringe Landmændene Forstaaelse af Opdyrkningens Nødvendighed. I Forbindelse med Mosekulturen kom hans Arbejde efterhaanden i stort Omfang til at omfatte Regulering af Vandløb, hvor hans fortrinlige Forhandlingsevne kom til fuld Udfoldelse og gjorde ham til en skattet og meget benyttet Raadgiver ved Løsningen af vanskelige Opgaver. Denne Evne var karakteristisk for ham, og den fik afgørende Betydning for hans faglige Virksomhed ogsaa paa andre Omraader og bidrog væsentlig til, at han kom til at yde en stor Indsats i Hedeselskabets og Opdyrknings­sagens Tjeneste.

I den Periode, Direktør Westergaard boede i Herning, fik han efterhaanden flere offentlige Hverv, der vidnede om den Tillid, Befolkningen nærrede til ham. Han var saaledes fra 1904 til 1910 Formand for Hammerum Herreds Landboforening og en kort Tid Formand for De samvirkende Landboforeninger i Ringkjøbing Amt. Han var i disse Aar medvirkende ved Oprettelsen af Studsgaard Forsøgsstation og Borris Landbrugsskole. Fra 1913—1924 var han Folketingsmand for Herningskredsen og siden 1909 Forretningsfører for Selskabet »Hedebruget«.

Under Udøvelsen af disse Tillidshverv og i sit Arbejde i Hedeselskabet var det ham stedse magtpaaliggende at yde sit bedste for at gavne dansk Landbrug.

Fridlev Thøgersen.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Svineavl og Svinehold. Af Professor *Johs. Jespersen*. 196 S. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Fra ældre Tid har man ikke megen Literatur vedrørende Svineavl og Svineopdræt ud over de forskellige Forsøgsberetninger vedrørende Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg og Forsøg med Afkom efter de i de statsanerkendte Svineavlscentre kaarede Avlsdyr og forskellige andre Smaaskrifter, men de allersejeste Aar har ændret dette Forhold, og enkelte Skribenter har taget Emnet op.

Professoren skriver som Forord til sin Bog om Svineavl og Svineopdræt, at Bogen er udarbejdet som en Raadgiver for den danske Svineholder, og tillige regnes med, at den ogsaa kan blive til Nytte for Konsulenter og Landbrugslærere.

Bogen, der er paa 196 Sider, er saaledes tænkt som Raadgiver for den praktiske Svineholder og som Lærebog ved Landbrugsskoler og lignende, og som saadan maa den anses som et værdifuldt Værk, idet den under sine to Hovedafdelinger behandler saavel Avlen som Fodringen og Plejen i en klar og logisk Fremstilling.

Forf. indleder med en kort historisk Omtale af Svineholdets Udvikling og Betydning fra ældre Tid og op til Nutiden, belyst ved forskellige statistiske Oplysninger om Svineholdets Størrelse, Produktions- og Afsætningsforhold, og viser her igennem, hvorledes vi er kommet ind paa den nuværende Avl og Produktion. Derefter følger en Redegørelse af, hvilke Krav Markedet stiller, og hvorledes dette maa influere paa Avlsarbejdet. Ligeledes berøres Spørgsmaalet om Afregningen paa Andelsslagterierne, og der gøres opmærksom paa, at Klassificeringen, der danner Grundlaget for Afregningen, er en Sortering efter Fedme, uden at Hensynet til Sidens Længde eller andre af Sidens Egenskaber tages i Betragtning ved Værdiansættelsen.

I det følgende omtales de Foranstaltninger til Svineavlens Fremme, som gennem Tiderne har været praktiseret, og Forfatteren opholder sig særlig ved de Foranstaltninger, som for Tiden anvendes til Fremme af Avlen. Der gøres Rede for, hvori disse Foranstaltninger bestaar, og under dette omtales tillige den Korrelation, som Bearbejdningen af det store Forsøgsmateriale, som foreligger, har vist, er til Stede mellem de forskellige Bygningstræk, og som man ikke kan undlade at tage i Betragtning ved Bedømmelsen af Forsøgsmaterialet.

Dette Afsnit slutter med en Omtale af Valg af Avlsdyr og Valg

af Race, belyst ved Uddrag af Forsøgsberetningerne om Forsøg med Afkom efter de i de statsanerkendte Svineavlscentre kaa-rede Avlsdyr.

I Bogens andet Afsnit behandles Svinets Fodring og Pleje meget indgaaende, idet de forskellige Næringsstoffers Betydning for Svinets Ernæring først omtales, herunder Proteinbehov, Mineralstoffer, Vitaminer etc., og derefter følger en Omtale af de mange forskellige Fodermidlers Foderværdi, belyst ved Ud-drag af de seneste Aars Fodringsforsøg.

Under et specielt Punkt gives en indgaaende Omtale af Avls-dyrenes Fodring og Pleje og Smaagrisenes Fodring og Pleje, dels medens de gaar hos Moderen og dels under og efter Fra-vænnningen.

Slagterisvinenes Fodring faar dernæst en grundig Behandling, og som Slutning paa dette Afsnit følger en Omtale af Fedestaldens Indretning.

Til allersidst anføres forskellige Fodertabeller saavel for Soer som for Slagterisvin samt Tabeller, der viser de forskellige Fo-dermidlers Næringsindhold.

Alt ialt er det en Bog, der giver en klar og fyldig Fremstilling af de mange Forhold, som det er nødvendigt for Avleren og Opdrætteren at have nøje Kendskab til, naar det bedst mulige Udbytte skal naas. Det er saaledes en udmærket Raadgiver og Lærebog, da den saa systematisk behandler det omfattende og betydningsfulde Emne, som Svineavl og Svinehold er for det danske Landbrug.

K. M. Jensen.

Forsøg med kunstigt Lys i Hønsesusene. 146. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Af Forstander N. O. Hofman-Bang og Forsøgsleder E. Holm. 66 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Allerede i flere Aar har adskillige Hønseserier saavel her-hjemme som i Udlandet i den mørke Aarstid gennemført kun-stig Oplysning som et Middel til at forøge Hønsenes Æglægning eller i hvert Fald til at faa Hønsene til at begynde Æglægningen tidligere end ellers, saaledes at man opnaar en større Produk-tion i den Tid, da Ægprisen er højest, for derigennem at for-bedre Hønsesholdets Økonomi. Forsøg over, hvor stor Betyd-ning en rationelt gennemført Belysning af Hønsene har, er af Forsøgslaboratoriet blevet gennemført paa Lundsgaard og Trol-lesminde, og Resultaterne fremgaar af ovennævnte Beretning.

Forsøgene var anlagt paa den Maade, at man ved kunstig Oplysning af Hønsesusene i Efteraars- og Vintertiden og ved Afpasning af Fodertiderne herefter har forlænget Hønsenes »Arbejdsdag« til 12 Timer. Forsøgene har strakt sig over to

Aar, og Holdene har været sammensat saaledes, at man kunde faa et Skøn over Belysningens Indflydelse dels paa unge Høneker og dels paa ældre Dyr og tillige dels paa Dyr, der begge Aar havde været belyst eller ikke belyst, og dels paa Dyr, der havde været forskelligt belyst første og andet Aar. Endelig har baade tværstribede Plymouth Rocks og brune Italienerne været inddraget i Forsøgene.

Resultatet er, at Belysningen har bevirket en Forhøjelse i Hønsenes Æglægning paa gennemsnitlig 14 Æg pr. Dyr aarlig; de belyste unge Dyr af begge Racer lagde ca. 15 Æg mere i den Tid, Lyset blev brugt, end de ubelyste, medens de lagde færre Æg i den Del af Aaret, da Lyset ikke var tændt.

For de gamle Dyr var Forholdet mere kompliceret: de belyste Plymouth Rocks lagde ca. 7 og de belyste Italienerne ca. 19 Æg mere end de ubelyste i den Tid, Lyset var tændt. I den øvrige Del af Aaret lagde de gamle Plymouth Rocks, der havde været belyst, imidlertid stadig flere Æg end de, der ikke havde været belyst, medens det for Italienerne var saaledes, at de Dyr, der havde været belyst, lagde betydelig færre Æg end de, der ikke havde været belyst.

I den Tid, Lyset var tændt, aad de belyste Dyr mere end de ubelyste, og Forøgelsen i deres Legemsvægt var mindre; dertil kommer, at Æggene var mindre hos de belyste end hos de ubelyste uden Hensyn til Alder og Race, men dog var Forskellen i Ægvægt ikke større, end at de belyste Dyr havde lagt flere kg Æg om Aaret end de ubelyste.

Om Økonomien ved Belysningen udtaler Beretningen intet; denne er jo ogsaa afhængig af mange Faktorer, saasom Lyskilden (ved Forsøgene er baade Petroleum og elektrisk Lys prøvet), Ægprisen, Pasningsudgifterne o. s. v. Ved Forøgelsen i Ægudbyttet i Forbindelse med den højere Ægpris om Vintren vil man dog i al Fald kunne regne med en pæn Merindtægt.

Ch. N.

Landbrugskrisen i Danmark 1818—1828. Af *Hans Kyrre*. 2. Op-
lag. Udgivet af Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. 80
Sider. (G. E. C. Gad, Kbhvn.).

**Beretning fra V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium ved
Gunner Jørgensen M. Ing. F., om Undersøgelser vedrørende
Landbruget, foretagne i Aaret 1931.** 17 Sider. (Kbhvn.).

Om Sammensætningen af dansk Komælk. Af Laboratoriefor-
stander *Gunner Jørgensen*. Særtryk af Mælkeritidende. 7 Sider.

Prisforholdenes Indflydelse paa Driftens Intensitet med særligt Henblik paa den nuværende Situation.

Foredrag ved Konsulentmødet den 20. Februar 1932
af Professor *O. H. Larsen.*

Blandt de Forhold, som har Indflydelse paa det enkelte Landbrugs Intensitet, kan man sondre mellem to forskellige Hovedgrupper af Faktorer, som jeg vil tillade mig at betegne henholdsvis som de mere konstant virkende og de mere variable Faktorer.

Til den første Gruppe regner jeg de naturlige Forhold paa Stedet (Jordbunds- og Klimaforhold), Ejendommens Størrelse samt Driftslederens eller Ejerens personlige Dygtighed og Kapitalstyrke. Til den anden Gruppe hører blandt andet den tekniske Udvikling inden for Landbruget og de varierende Prisforhold eller Konjunkturerne.

Hvad den første Gruppe af Faktorer angaar, kan vi i denne Forbindelse ganske se bort fra dem, og det samme gælder forsaavidt ogsaa Teknikens Udvikling, om hvilken man i Almindelighed kan sige, at den medfører en Intensivering af Driften. Som Eksempel kan nævnes Forædlingsteknikens Indflydelse; ikke alene bidrager Forædlingstekniken direkte til en stadig Forøgelse af Produktionen, men med vore Kulturplanters og Husdyrenes Forædling følger samtidig forøgede Krav til Jordbehandling, Gødskning, Fodring og Pleje, som, hvis de skal opfyldes, forøger Landbrugets Intensitet i væsentlig Grad gennem forøget Arbejde, bedre

Maskiner, rummeligere og mere kostbart indrettede Bygninger etc.

Paa den anden Side kan det ogsaa tænkes, at Fremskridt, f. Eks. paa Maskinteknikens eller Bygningsteknikens Omraade, en bedre Placering og Indretning af de enkelte Bygninger, bedre Bygningsmaterialer o. s. v. kan medføre en Besparelse i Forbruget af Arbejdskraft — dyrisk saavel som menneskelig — og derigennem eventuelt en Formindskelse af Driftsudgifterne, altsaa en Ekstensivering af Driften. Men denne Virkning kommer dog sædvanlig i anden Række, og som Helhed maa det siges, at den tekniske Udvikling paa Landbrugets forskellige Omraader betyder en Intensivering af Driften.

Med Hensyn til Konjunkturerne gælder den Hovedregel, at under opadgaaende Konjunkturer er Betingelserne for en fordelagtig Intensivering af Driften næsten altid til Stede. Forklaringen hertil er den, at under stigende Konjunkturer stiger til en vis Tid Priserne paa Landbrugets Salgsprodukter stærkere end Priserne paa Landbrugets Raastoffer og øvrige Driftsudgifter: Arbejdsløn, Skatter og Prioritetsrenter etc. Det kan derfor betale sig at forcere Produktionen, i hvert Fald indtil det Tidspunkt indtræder, da Stigningen i Produktpriserne er relativt mindre end Stigningen i Produktionsomkostningerne, og eventuelt betydelig længere, indtil et kraftigt Prisfald gør Produktionen absolut urentabel.

Selvfølgelig er det givet, at en Formindskelse af Driftsudgifterne i Form af en fornuftig Besparelse altid kan anbefales; men Spørgsmaalet om saadanne Ændringer i Driften, der medfører en virkelig Ekstensivering, maa altid blive afhængig af, hvorledes man under de paagældende Forhold bedømmer Fremtiden. Thi en virkelig Omlægning af Driften i ekstensiv Retning er et Spørgsmaal af vidtrækkende Betydning, og det vil kun være rigtigt at følge denne Vej, naar man har nogenlunde Sikkerhed for, at Forholdene i de nærmeste Aar vil gøre en fortsat Gennemførelse af den intensive Drift urentabel.

Det maa nemlig erindres, at under Driftens Intensive-ring i de opadgaaende Tider er der stadig anbragt mere Kapital i denne, dels i Form af Grundforbedring og Frugtbargørelse af Jorden, dels i Form af en større og kostbarere Besætning og dels i Retning af nye og kostbare Maskiner, Udvidelse og bedre Indretning af Bygningerne, eventuelt nye Lader eller nye Svinestalde etc.

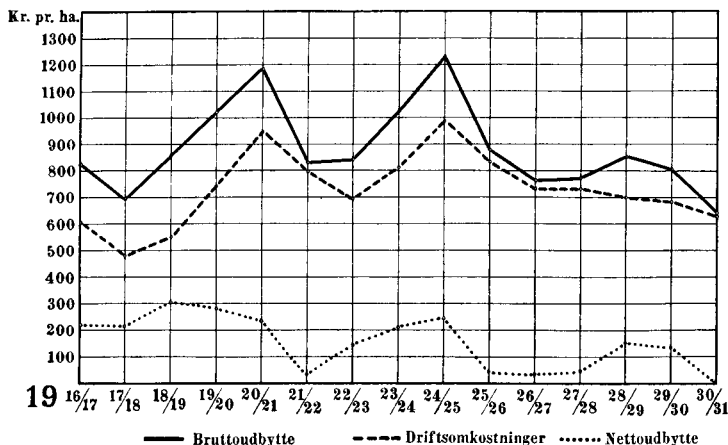
Al denne forøgede Kapital skal forrentes og amortiseres, uanset om den udnyttes fuldt ud eller ikke. Det er derfor en tvivlsom Sag at gaa over til en saadan Ekstensivering af Driften, at man f. Eks. under de nuværende Forhold, da Flæskeproduktionen ikke betaler sig, helt undlader at holde Svin, naar man netop har anbragt betydelig Kapital i Opførelse og Indretning af nye Svinehuse. Afskaffer man fuldstændig Svinebesætningen, saa vil man ikke have nogen Mulighed for en hensigtsmæssig Udnyttelse af Bygningerne, og man vil komme bagefter, naar Svinepriserne igen bedres. Eller om man gaar over til at opgive Sukkerroedyrkningen, fordi den i nogle Aar har været urentabel, naar man iøvrigt har indrettet sin Drift med Sukkerroedyrkning for Øje; det vil i mange Tilfælde ogsaa være en tvivlsom Foranstaltning.

Jeg mener, at man i saa Henseende bør være ret varsom. Det koster at gaa over fra en Driftsform til en anden, og alle Forhold maa derfor tages i Betragtning, før man bestemmer sig. Vi har i de 15 Aar, Det landøkonomiske Driftsbureau har eksisteret, haft meget vekslende Konjunkturer, hvilket fremgaar af vedføjede grafiske Fremstilling, der viser overordentlig store Svingninger i Rentabiliteten — tildels grundet paa Valutaforholdene, men ogsaa paa Grund af Prissvingningerne paa Verdensmarkedet. Fra 1917—18 til 1920—21 havde vi en uafbrudt Stigning i Tallene for Landbrugets Bruttoudbytte saavel som for Driftsomkostningerne, der fra Krigens Slutning i Regnskabsaaret 1918—19 endog steg i et stærkere Forhold end Bruttoudbyttet; men trods dette var Landbruget alligevel rentabelt, indtil det pludselige Pris-

fald kom i 1921—22, dels som Følge af Valutaforholdene herhjemme og dels paa Grund af den almindelige Depressionsperiode Verden over.

Allerede i Efteraaret 1922 begynder imidlertid en ny Inflation, der igen medfører en mægtig Prisstigning, som kulminerer i 1924—25 med et Bruttoudbytte af over 1200 Kr. pr. ha, medens Driftsomkostningerne samtidig er oppe paa 990 Kr. pr. ha. Derefter fulgte den stærke Deflation i 1925 og 1926, der i Forbindelse med et almindeligt Prisfald paa Verdensmarkedet bringer Bruttoudbyttet ned paa 767 Kr. — altsaa et Fald paa 468 Kr. eller ca. 38 pCt. i Løbet af 2 Aar, medens samtidig Driftsomkostningerne kun falder med 26 pCt. Dette giver Anledning til et mægtigt Nedslag i Landbrugets Nettoudbytte, fra 246 Kr. pr. ha i 1924—25 til 35 Kr. i 1926—27, og endnu i det følgende Aar 1927—28 er Forholdene ikke væsentlig bedre.

Landbrugets Driftsresultat i de sidste 15 Aar.

Det er altsaa tre for Landbruget meget sløje Aar, idet den gennemsnitlige Forrentningsprocent kun udgør 1,6, og det er derfor ikke mærkeligt, at der allerede dengang enkelte Steder gjordes Forsøg paa en Ekstensivering af Driften, hvad Markbruget angaar; men det fik næppe stor Betydning, idet det følgende Aar, 1928—29, blev

forholdsvis godt, takket være den ualmindelig store Kornhøst og de høje Flæskepriser, som kendetegner dette Aar. I det følgende Aar, 1929—30, var Flæskepriserne endnu højere; men de noget lavere Priser paa Smør, Korn og Sukkerroer bragte alligevel Bruttoudbyttet til at dale med godt 40 Kr. pr. ha, og skønt der ogsaa var en lille Nedgang i Driftsudgifterne, blev Nettoudbyttet dog mindre end foregaaende Aar, omend det endnu var nogenlunde tilfredsstillende. Først med det voldsomme Prisfald i 1930—31 forsvinder Nettoudbyttet næsten fuldstændigt, og der er jo desværre al Udsigt til, at det vil blive endnu daarligere i indeværende Aar.

Jeg har ved en tidligere Lejlighed udtalt, at den Nedgang i Priserne, som vi har været Vidne til fra det Aar, da Kronen havde sin laveste Værdi (1920—21) til 1930—31 for de vigtigste Landbrugsprodukter (Korn, Smør og Flæsk) praktisk talt er lige saa stor, som den var under den store Landbrugskrise for godt 100 Aar siden — tæt ved 70 pCt., og for alle de dyriske Produkter: Smør, Flæsk, Kød og levende Kreaturer er Prisfaldet senere fortsat — for Flæsk og navnlig for Kød endog paa en ganske katastrofal Maade. Tager vi Smørprisen i de foreløbne 7 Maaneder af Regnskabsaaret 1931—32 (Tiden fra 1. Juli til 1. Februar), saa ligger den yderligere $8\frac{1}{2}$ pCt. lavere, end den laa i 1930—31, og Flæskepriserne $22\frac{1}{2}$ pCt. lavere. For Kreaturpriserne er Nedgangen dog endnu større, ca. 33 pCt., og baade Flæske- og Kødpriserne er jo yderligere faldet siden, saaledes at vi, hvis vi tager den sidste Notering, omkring Midten af Februar, har en Flæskepris, der ligger godt 30 pCt. under Prisen i sidste Regnskabsaar, og for levende Kreaturer er Prisfaldet i Forhold til sidste Regnskabsaar endnu meget stærkere, nemlig 40—60 pCt. eller 60—80 pCt. lavere end i Aarene før Krigen og 80—90 pCt. lavere end i 1918—19. Det er altsaa saaledes i Øjeblikket, at Udsætterkøer kun koster 10 pCt. af, hvad de kostede ved Krigens Slutning, og 20—30 pCt. af Prisen i Aarene før Krigen.

Tager vi det samlede Pristal for Landbrugsprodukter i Aaret 1930—31 sammenholdt med de 5 sidste Aar før Krigen, kommer vi til et Indekstal paa ca. 99, og hvis vi prøver paa for de Produkter, hvor det lader sig gøre, at beregne Indekstallet pr. 1. Februar 1932, saa ligger det endda betydeligt lavere, omkring 80. Samtidig var Indekstallet for Driftsudgifter i sidste Regnskabsaar 144, og det er næppe meget lavere i Øjeblikket, idet der atter er en Stigning for Foderstoffer og Gødning, som før Kronens Fald var gaaet ganske betydeligt ned.

Forholdet mellem Indtægter og Udgifter viser med tilstrækkelig Tydelighed, hvor alvorlig Stillingen er i Øjeblikket for Landbruget, først og fremmest for de smaa og mellemstore Brug, som næsten udelukkende har deres Indtægt ved Salg af dyriske Produkter, medens de store Landmænd jo har haft nogen Fordel af de ændrede Valutaforhold, idet Priserne paa Korn er steget mindst i samme Forhold, som Kronen er faldet, ligesom ogsaa de faldende Arbejdslønninger fortrinsvis kommer de store Landbrug til Gode. Men da disse Brug var vanskeligst stillet i de to foregaaende Regnskabsaar, og da deres Tilpasningsevne iøvrigt er mindre end Smaabrugenes, skal man ikke vurdere den Lettelse, som Kronefaldet har givet dem, alt for højt, og i hvert Fald er det saaledes for alle Størrelsesklasser af Landbrug i Gennemsnit, at de for indeværende Aar, hvis der ikke sker noget uventet i den Del af Regnskabsaaret, som er tilbage, vil komme til at staa med et negativt Nettoudbytte, som de gjorde mange Steder herovre paa Øerne allerede i forrige Aar.

Det er jo ganske givet, at en saadan Tilstand for Landbrugets Økonomi ikke i Længden er holdbar. Vi ser allerede nu, at Virkningen af dette Misforhold mellem Indtægter og Udgifter har givet sig meget sørgelige Udslag. I de 3 sidste Kvartaler af 1931 laa Antallet af Tvangsauktioner for Landbrugsejendomme gennemsnitlig omkring 115 maanedlig, og for den første Maaned af 1932 var vi oppe paa 176 eller omtrent 4 Gange saa mange

som i Januar Maaned i Fjor. Og dog er det jo saaledes, at Tvangsauktionernes Antal ikke giver noget tilforladeligt Billede af, hvor alvorlige Forholdene er; thi for det første giver Loven om Tvangsakkord dog nogle Landmænd en Mulighed for at undgaa Fallitten, og for det andet er det jo saaledes, at mangel en dygtig Landmand, som allerede forlængst er insolvent, faar Lov til at blive ved Ejendommen, fordi Kreditorerne indser, at de ved at erklære ham konkurs faar et saa stort Tab, at de foretrækker at lade ham fortsætte i Haab om, at Tiderne dog atter vil bedres, saaledes at de muligvis derved kan redde nogle af deres Penge.

Det er dette Spørgsmaal: Spørgsmaalet om Konjunkturernes Stilling i den kommende Tid, der maa blive afgørende for, om en Ændring af Driften i Retning af mindre Intensitet kan anbefales. Jeg har gjort opmærksom paa, at de hidtidige Kriseperioder, vi har haft efter Krigen, i al Almindelighed ikke har paavirket Landbruget i ekstensiv Retning — tværtimod; Driften er blevet mere og mere intensiv, hvilket fremgaar af den stigende Produktion baade paa Planteavlens og Husdyrbrugets Omraade. Ser vi paa de 12 Aar, der er forløbet, siden Verdenskrigen sluttede og Sønderjylland kom med ind under Danmarks Statistik, saa er vort Høstudbytte i de 11 første Aar indtil og med 1930 — for 1931 har vi endnu ingen fuldstændig Opgørelse — steget med ca. 50 pCt., og selv om vi ved, at Aarene 1928—30 fra Vejr- ligets Side har været ualmindelig gunstige, saa er det dog saaledes, at der ogsaa fra 1920 til 1927 var en Stigning i Høstudbyttet paa ca. 30 pCt., og der er ingen Tvivl om, at denne stærke Stigning har været et Udtryk for stigende Intensitet i Henseende til Driften, bl. a. med Hensyn til Gødskningen, idet vi foruden den stigende Staldgødningsproduktion har en Stigning i Kunstgødningsforbruget siden 1920 paa over 150 pCt.; men ogsaa med Hensyn til Sortsvalg og Jordbehandling har der været

stadige Fremskridt, som uden Tvivl har været medvirkende til Stigningen i Høstudbyttet.

Og gaar vi saa over til at se paa den dyriske Produktion, er Stigningen saa meget større, at det straks staar os klart, at denne Stigning ikke alene skyldes det forøgede Høstudbytte, men samtidig en meget væsentlig Forøgelse i Importen af Kraftfoder og en Forbedring af Produktionsmaterialet; thi Stigningen i Produktionen for de nævnte 12 Aar er saa imponerende, at den næsten forekommer os ganske usandsynlig. Jeg skal kun nævne Eksporttallene for vore 3 Hovedprodukter: Æg, Smør og Flæsk. Ægeksperten er steget fra 27,3 Mill. Snese i 1920 til 48,7 Mill. i 1931, svarende til 78 pCt.; Smørksperten fra 74,8 Mill. kg til 171,7 Mill. kg, svarende til 129,5 pCt., og Flæskeksperten fra 42,4 til 376,1 Mill. kg — altsaa en Stigning paa op mod 800 pCt. Disse Tal er Udtryk for en saa kraftig Intensivering af Driften, at man virkelig maa forbaves, navnlig naar man tager i Betragtning, at der inden for denne korte Periode har været 4—5 Aar med ret vanskelige Forhold for Landbruget — de to Deflationsperioder 1921—22 og 1925—27, hvor Driften var absolut urentabel.

Men den nuværende Krise er noget andet og mere end en Deflationskrise. Jeg skal blot tillade mig at gøre opmærksom paa, at i det sidste halve Aar er Kronens Værdi faldet med ca. 33 pCt.; men dette Kronefald har endnu ikke medført nogen Bedring i Landbrugets Stilling. Naar vi undtager Stigningen i Kornpriserne, som jo foreløbig kun er til Fordel for en ringe Part af Landmændene, og den øjeblikkelige stærke Stigning i Smørpriserne, som sikkert ikke er varig, saa er det vistnok tvivlsomt, om der kan ventes nogen væsentlig Prisstigning foreløbig, hvis vi fastholder det Princip, at Kronen skal følge Sterling. Vi maa vel tværtimod regne med, at de engelske Toldforanstaltninger foreløbig i hvert Fald vil virke som et Tryk paa Smør- og Ægpriserne, og hvorledes det vil

gaa med Flæsket, er der ingen, der endnu kan vide. Spørgsmaalet er da, om der kan gøres noget for en Bedring af Landbrugets Rentabilitet gennem en Ekstensive-ring af Driften.

Ved det sjællandske Planteavlsmøde udtalte jeg forleden, at der var Mulighed for et noget bedre Resultat ved en ændret Arealbenyttelse, navnlig for de store Gaarde, hvor man udelukkende arbejder med fremmed Arbejds-kraft og derfor kan opnaa en væsentlig Besparelse ved en Indskrænkning af Roedyrkingen og en tilsvarende eller endnu stærkere Udvidelse af Græsmarkerne. Efter Driftsbureauets Undersøgelser er det saaledes, at vi kan regne med en gennemsnitlig Produktionspris for Korn og Foderstoffer paa 11—12 Øre, alle Udgifter iberegnet, medens den tilsvarende Produktionspris for Hø, Græs og Grønfoder antagelig ligger omkring 8 Øre pr. Foderen-hed. Der er altsaa en kendelig Forskel i Produktions-prisen; men paa den anden Side maa man jo regne med, at hvis man forøger Græsarealet, bliver der en forholds-vis større Part af Afgrøden, der skal laves i Hø, og Pro-duktionsprisen for Hø ligger kendeligt højere end for Græs og Grønfoder, hvorfor en relativ større Høproduk-tion vil forøge Produktionsudgifterne noget for den sam-lede Produktion af Græs og Grønfoder. Vi maa derfor være klar over, at jo mere af Græsmarkernes Udbytte vi skal have omdannet til Hø, desto mindre bliver Fordelen ved Omlægningen, bl. a. ogsaa fordi vi ved en forøget Høproduktion har daarligere Betingelser for en fordel-agtig Udnyttelse af den forhaandenværende Halm-mængde.

Alligevel er der under mange Forhold overvejende Sandsynlighed for, at det hjemmeproducerede Hø kan have til en billigere Pris pr. F.E. end det indkøbte Kraftfoder, og da Høforbruget endnu kun er meget lille — efter Kontrolforeningsregnskaberne under 1 F.E. pr. Ko daglig — er der Plads for en kendelig Forøgelse af Hørationen, hvorved der vil kunne spares i Forbruget af

indkøbt Kraftfoder og eventuelt ogsaa i Forbruget af Roefoderenheder, hvilket første under de nuværende Forhold ikke bør undervurderes, idet praktisk talt langt den overvejende Del af Kraftfoderforbruget er indført, og det vil være af stor Betydning, om denne Foderstofindførsel for Tiden kunde indskrænkes.

Hertil vil ogsaa i nogen Grad en udvidet Bælgsædsdyrkning kunne bidrage, maaske ikke saa meget en Forøgelse af de rene Bælgsædsarealer som en Indblanding af Ærter i Blandsædsarealerne, der vilde give disse en forøget Foderværdi. Ved Arealopgørelsen i 1929 er det kun knapt en Fjerdedel af Blandsædsarealerne, der er betegnet som Ærteblandsæd; det burde vistnok under de nuværende Forhold være kendeligt mere. Og paa lignende Maade kan det siges, at en højere Procent af Bælgplanter i vore Græsmarker som Helhed vilde forøge Foderenhedsproduktionen pr. ha og navnlig Æggehvideproduktionen, hvilket under de nuværende Forhold er af særlig Betydning.

Men en Udvidelse af Bælgplantedyrkingen kan ikke betegnes som en Ekstensivering af Driften — tværtimod. Indblanding af Ærter i Blandsæden og en forøget Bælgplanteprocent i den Del af Græsmarksafgrøderne, som skal anvendes til Hø, vil nærmest give forøget Arbejde med Afgrødens Bjergning, ikke pr. F. E. maaske, men i hvert Fald pr. ha. Hvad Kornarealerne angaar, da stiller Forholdet sig væsentlig forskelligt paa de store og mellemstore Ejendomme sammenlignet med de smaa Bønderbrug og Husmandsbrugene. Medens der for de sidstes Vedkommende næppe vil være nogen Grund til en Udvidelse af Kornarealerne, saa er der ingen Tvivl om, hvis de nuværende Kornpriser holder sig, at det vil være rentabelt for de store Brug, hvor Korndyrkingen ved udstrakt Maskinanvendelse kan gennemføres relativt billigt, at udvide Arealet. Kornproduktionen kan under disse Forhold gennemføres til en Pris, der falder nogenlunde sammen med Salgsprisen, og det er da givet, at

Korndyrkning vil stille sig mere rentabelt end Roedyrkning.

Der kan saaledes for Markbrugets Vedkommende blive Tale om en Ekstensivering af Driften ved en Indskrækning af Foderroearealet til Fordel for en Udvidelse af Græsarealerne og eventuelt Kornarealerne, hvilken Forskydning jeg vil anse for rigtig. Allerede fra sidste Aar viser Arealstatistiken, at en Bevægelse i denne Retning kan spores. Sædskiftets Græsmarker inden for Omdriften opgives i 1930 for Landdistrikterne til 689 959 ha og i 1931 til 703 526. Det er altsaa en Fremgang paa 13 567 ha, hvilket kunde tyde paa en Ændring i den hidtidige Bevægelse, som er gaaet i Retning af en stadig Indskrækning af Sædskiftets Græsmarker, nogenlunde regelmæssigt i det sidste halve Aarhundrede. En Undtagelse danner dog Tællingen 1929, der viser en Stigning i Græsmarksarealet paa ca. 18 000 ha. Om denne Stigning er virkelig, eller den skyldes den Omstændighed, at Arealtællingen i 1929 var mere fuldstændig end de nærmest forudgaaende og efterfølgende Aar, skal jeg ikke kunne sige; men i hvert Fald var der i det følgende Aar, 1930, igen en Tilbagegang paa godt 9000 ha, og først i 1931 er vi paany kommet op paa et Areal af ca. 709 000 ha, naar vi lægger Græsmarksarealerne inden for Bydistrikterne i 1929 til det af Det statistiske Departement angivne Areal. Samtidig er der en ringe Stigning i Arealet for Vedvarende Græs uden for Agermarken; men Angivelsen af disse Arealer er saa upaalidelig, at jeg ikke tror, man kan tillægge den virkelig Betydning. Antagelig har Stigningen af Arealet med Vedvarende Græs været større, end Statistiken viser.

Derimod viser de senere Aars Arealtællinger en anden Ting af Interesse — nemlig den omtrentlige Standsning i Udvidelsen af Arealet med Foderroer. Fra 1930 til 1931 er der kun en Forøgelse paa ca. 2000 ha for hele Landet, medens Stigningen det foregaaende Aar var paa 4300 ha og for Aaret forud paa 7350 ha, ja fra 1927 til

1928 var der endog en Stigning paa over 22 000 ha. Der er altsaa en stadig Nedgang i Forøgelsen af Foderroearaelet trods den fortsatte stærke Stigning i Kvægbestanden og Svinebestanden, som for Avlsdyrenes Vedkommende dog maa betyde nogen Forøgelse af Forbruget. En Nedsættelse af Roearaelet vil som nævnt navnlig have Betydning i de store og mellemstore Brug, hvor Besparelsen i Arbejdskraft betyder mest, men i nogle Tilfælde maaske ogsaa i de mindre Brug, hvor en forøget Omhu ved Roernes Pasning kan bidrage til at sætte Udbyttet pr. Arealenhed i Vejret, uden at man behøver at regne med den Arbejdsforøgelse, som dette medfører.

En stærk Formindskelse af Rodfrugtarealet vil dog vanskeligt kunne tænkes gennemført uden en samtidig Reduktion af Kvægbesætningen; men det er heller ikke udelukket, at en saadan Reduktion i mange Tilfælde vilde være fornuftig. Siden de sønderjydske Landsdele kom med i Kreaturtællingerne i 1920, er Kvægbestanden forøget med ca. 30 pCt. — 41,7 pCt. for Malkekøerne og 18,4 pCt. for Ungkvæget. Det er jo en meget kraftig Stigning, navnlig for Malkekøernes Vedkommende, og det er i god Overensstemmelse med Prisforholdenes Udvikling, at Stigningen har været saa meget stærkere for Køerne end for Ungkvægbestanden. Men det er alligevel et Spørgsmaal, om der ikke for Tiden, hvor Afsætningen af Udsætterkøer er saa overordentlig vanskelig, kunde gøres noget mere for, at den aarlige Udsætterprocent blev mindre, og at Ungkvægbesættningerne som Følge heraf proportionalt set yderligere kunde reduceres. Der vilde herved vindes en Del i Henseende til Kvægbesættningernes Økonomi, idet den Pris, som Ungkvæget betaler pr. hjemmeavlet Grovfoderenhed, rundt regnet kun er halvt saa stor som Malkekøernes. Og endelig, hvis vi i det kommende Aar vedblivende faar lave Smørpriser, hvad der vel desværre paa Grund af den engelske Toldpolitik kan være Grund til at frygte,

saa er det et Spørgsmaal, om ikke ogsaa nogen Reduktion i Antallet af Malkekøer burde gennemføres paa de Steder, hvor man har et for lille Udbytte pr. Ko. En Vanskelighed i saa Henseende frembyder de fortvivlede Afsetningsvilkaar for Udsætterkøer; men trods disse Vanskeligheder er det dog meget tvivlsomt, om det betaler sig at arbejde videre med de daarlige Malkere. Mælkeudbyttet pr. Ko spiller jo en væsentlig Rolle for Kvægbesætningens Rentabilitet, og ved en Udskydning af de daarligste Malkere vil det blive muligt at forøge Gennemsnitsudbyttet pr. Ko for den resterende Del af Besætningen.

Saa er der den anden Hovedgren af Besætningen, Svineholdet. Sammenlignet med dettes Udvidelse er Stigningen i Kvægholdet jo for intet at regne, idet Svinebestanden i de 12 Aar fra 1920 til 1931 er steget med tæt ved 400 pCt. — altsaa $9\frac{1}{2}$ Gange saa stærkt som Kobesætningen og 13 Gange saa stærkt som den samlede Kvægbestand. Alle er vel nu enige om, at denne Stigning, navnlig for de sidste Par Aars Vedkommende, har været for stærk, og at det vil være økonomisk rigtigt at komme ned paa et lavere Tal. Men jeg finder dog Anledning til at gøre opmærksom paa, hvad jeg ogsaa fra forskellig Side har set fremhævet, at det store Svinehold under de relativt gunstige Prisforhold i 1929 og 1930 har bidraget i væsentlig Grad til at holde Landbruget fri af Krisen saa længe som muligt, og at Flæskeproduktionen i Gennemsnit for alle de Aar, Det landøkonomiske Driftsbureau har eksisteret, har givet et Overskud af ca. 10 Kr. pr. beregnet Slagterigris. For det sidste Aar, hvorfra Opgørelse foreligger, var Overskudet pr. Slagterigris efter Undersøgelse af Det landøkonomiske Driftsbureau helt oppe paa $18\frac{1}{2}$ Kr. For Regnskabsaaret 1930—31 er der vel ikke nogen stor Fortjeneste; men for de allerfleste Landbrug har det dog været muligt at opnaa en højere Pris for det hjemmeproducerede

Korn ved at fodre det op til Svinene end ved at sælge det direkte.

At Svineholdet under de nuværende Prisforhold imidlertid maa reduceres, er jo ganske givet, og herpaa tyder da ogsaa den sidste Tælling i Januar; men det er lige saa givet, at en for stærk Reduktion hverken vil være økonomisk klog for den enkelte Landmand eller for Landbruget som Helhed. Vi er indstillet paa en stor Flæskeproduktion, saavel gennem det enkelte Landbrugs Kapitalanlæg i gode Avlsdyr og i nybyggede Svinehuse som gennem de talrige nye Svineslagterier samt Udvidelsen og Moderniseringen af de gamle Slagterier. Det vil være uklogt af os at vige Pladsen for andre paa det engelske Marked, saa længe vi har Muligheder for at holde den, og lad os haabe paa, at de Foranstaltninger, der fra Englands Side træffes for at støtte den hjemlige Flæskeproduktion, foreløbig ikke bliver af en saadan Beskaffenhed, at de vil lægge alvorlige Hindringer i Vejen for en relativt stor Flæskeproduktion herhjemme. Vi har i vor gode Svinebestand og i vor andelsmæssige Organisation af Produktion og Afsætning et Fortrin, som gør det muligt for os at tage Konkurrencen op med de fleste andre Lande, der leverer Flæsk til det engelske Marked.

Jeg mener altsaa, at der ikke med Hensyn til vor Flæskeproduktion er Grund til at vente en væsentlig Nedsættelse af Produktionen i det lange Løb, men en foreløbig Reduktion er nødvendig, og hvor stor og hvor langvarig denne skal blive, vil jo afhænge af Prisforholdene paa Korn og paa Flæsk. Saa snart der atter bliver Balance i Flæskeproduktionen, vil jeg anse det for sandsynligt, at Nedgangen er endt; men der er Grund til at være noget mere forsigtig i Henseende til en fornyet Udvidelse, navnlig hvis denne stiller Krav om nye Kapitalanlæg til Byggnadsudvidelser.

Med Hensyn til den tredje Produktionsretning inden for Husdyrbruget — Ægproduktionen — er der

næppe endnu nogen Grund til at tænke paa Ekstensivering af Produktionen. Selv om Fortjenesten ikke vil blive stor i indeværende Aar, saa er det dog sikkert den eneste Produktionsgren af Betydning inden for Husdyrbruget, der har nogen Udsigt til at betale sig, og det er derfor kun naturligt, at der har været og antagelig vil blive en fortsat Udvidelse i Fjerkræholdet herhjemme, men vel at mærke saaledes, at det ikke alene bliver Hønsehøholdet, der forøges, men ogsaa Ægproduktionen pr. Høne, hvilket har en væsentlig Indflydelse paa Fjerkræholdets Rentabilitet. Og at der uden særlig store Anstregelser kan naas betydeligt i Retning af en større Ægproduktion pr. Høne, er en Kendsgerning, bl. a. ved en regelmæssig Udskydning af de svageste Æglæggere, i hvert Fald som Leverandører af Rugeæg, ved en hensigtsmæssig Indretning af Hønsehusene, ved en rationel Fodring og Pasning af Hønsene etc. Her er altsaa Plads for Fremskridt, men ikke igennem en Ekstensivering af Driften — tværtimod en mere intensiv og rationel Driftsmaade vil som Regel have de bedste Betingelser for at svare Regning.

Vi ser saaledes, at der paa de fleste Omraader næppe er Udsigt til, at Landbruget kan komme igennem Krisen ved en Ekstensivering af Driften — i hvert Fald ikke for det store Flertal af danske Landbrug. At der navnlig for det store og mellemstore Brug under de nuværende Forhold kan være en Fordel at opnaa gennem en Ændring i Arealbenyttelsen, har jeg nævnt, og at der ligeledes kan gøres noget i Retning af en bedre Udnyttelse af den dyriske og menneskelige Arbejdskraft, anser jeg ogsaa for givet. Men med Hensyn til den dyriske Produktion, da tror jeg ikke — bortset fra nogen Indskrænkning i Flæskeproduktionen og muligvis enkelte Steder en mindre Reduktion af Malkekvægbesætningerne eller i hvert Fald et mindre Tillæg — at vi ad den Vej vil kunne forbedre vor Stilling i den kommende Tid.

Der er to Ting, som vi her maa huske paa. For det første det betydelige Arbejde, dansk Landbrug gennem Andelsbevægelsens Udvikling i de sidste 2 Menneskealdre har sat ind paa at erobre og udvikle en Førsterangsstilling som Verdensleverandør af dyriske Fødemidler. Dette Arbejde har givet Danmark et Forspring for dets Konkurrenter, som ikke bliver helt let at komme uden om, og som vi i hvert Fald bør udnytte til det yderste, saa længe der er Mulighed derfor.

For det andet maa vi erindre, at denne mægtige Udvikling af det dyriske Produktionsapparat har kostet mange Penge — dels inden for det enkelte Landbrug, dels gennem Opførelsen, Fornyelsen og Forbedringen af vore Andelsvirksomheder, og at dette mægtige Kapitaludlæg kræver Forrentning og Amortisation. Vilde der være nogen Mulighed for at skaffe Renter og Afdrag for disse Kapitalanlæg uden igennem en fortsat Opretholdelse af en stor Produktion. Jeg ser i hvert Fald ingen anden Mulighed for det store Flertal af danske Landbrug.

Danmark har engang truffet sit Valg — og jeg tror, det dengang valgte rigtigt. Under Landbrugskrisen i Slutningen af forrige Aarhundrede blev Grunden til det nuværende intensive Driftssystem lagt, og jeg ser ikke nogen Mulighed for en Tilbagevenden til ekstensive Driftsformer igen. De nuværende overordentlig vanskelige Forhold i Landbruget kan nødvendiggøre visse Ændringer i Driftsplanen; men en varig Ekstensivering af Driften tror jeg ikke paa, og jeg vil slutte med at udtale Haabet om, at de Forhold, som i Øjeblikket har gjort Spørgsmaalet aktuelt, inden alt for længe maa ændres saaledes, at Udviklingen som hidtil kan fortsættes ad de prøvede Veje til Gavn for den enkelte Landmand saavel som for Landbrugets Økonomi i det hele taget.

Husdyrbruget i 1931

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen.

Af Forstander N. Bredkjær.

Rent produktionsmæssigt kan der ikke lægges dansk Husdyrbrug noget til Last i Aaret 1931, thi det blev saa stor en Produktion som nogensinde. Men i økonomisk Henseende maa Aaret betegnes som meget mørkt. Det i 1930 paabegyndte Prisfald fortsattes i 1931, og de fleste Husdyrbrugere maatte ikke blot vende Tankerne tilbage til de nærmeste Aar før Krigen, men endda et godt Stykke længere — ned mod Aarhundredskiftet — for at finde tilsvarende Prisforhold. Smørnoteringen laa gennemsnitlig paa Højde med Gennemsnitspriserne af Fem-aaret 1909—14; men for Æg laa Aarets Gennemsnit 10 pCt., Flæsk 15 pCt. og for Slagtekvæg endog 47 pCt. lavere.

Vel kan ogsaa Priserne paa Oliekager og Majs regnes at have ligget henholdsvis 13 og 27 pCt. lavere, men alle Tidens øvrige Driftsudgifter er ikke faldet tilsvarende, og et kummerligt Udbytte har Landmanden faaet af at omsætte det hjemmeavlede Grovfoder paa Husdyrbruget.

Der rejste sig gennem Aaret en stærk Diskussion om, hvorvidt vi selv havde nogen Skyld i dette Prisleiløb ved den stærke Forcering af Produktionen — der er endog talt stærkt om Overproduktion af Flæsk. Meningerne herom er delte. Den enkelte Husdyrbruger vil i Almindelighed mene, at øget Produktion var Midlet for ham til at hente flere Penge hjem, naar Priserne svigter, og iøvrigt kan det siges, at det ikke er let at øjne, hvorledes en

Begrænsning af det enkelte Landbrugs Produktion skal iværksættes. Og det maa fremhæves, at i det store og hele blev Kvaliteten opretholdt; det var ikke, fordi Varerne var daarligere, at de lavere Priser fremkom. Havde det været Tilfældet, havde Sagen været yderst betænkelig.

Men det skal ikke bestrides, at for et Husdyrbrug med en Storproduktion af forholdsvis faa bestemte Varesorter til Afsætning paa 2 Hovedmarkeder og 3—4 Smaamarkeder maatte de politiske, økonomiske og handelsmæssige Tilstande og Begivenheder i Aftagerlandene blive skæbnesvangre. Hvad 1931 bragte af den Art, maatte nødvendigvis gribe dybt ind i Vilkaarene for vort Husdyrbrug, saavist som enkelte af disse Tildragelser var af verdenshistorisk Format.

I 1. Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi« 1932, er i Artiklen »Landbruget 1931« nærmere gjort Rede herfor. Paa dette Sted skal derfor kun mindes om visse Hovedlinier af de skæbnesvangre Forhold.

Den engelske Valutaændring af 20. September 1931 stod øjeblikkelig som en Foranstaltning, der maatte faa mærkbar Indflydelse paa vore Produktpriser. Efter nogen Tøven fulgte Danmark valutamæssigt det engelske Eksempel med Ophævelse af Guldindløseligheden, og dermed afværgedes for saa vidt den truende Katastrofe, ja, der aabnede sig endog Muligheder for ekstra Fortjeneste ved Afsætning til de valutastærke Lande. Dog i England skærpedes Konkurrencekampen med Kolonierne Varer, og Aaret gav en kraftig Propaganda i det engelske Samfund for øget Brug af Imperiets egne Produkter og for en Højnelse af det engelske Landbrugs egen Produktion. Efter de politiske Forskydninger rejste sig stærke Trusler om protektionistiske Forholdsregler, som delvis i Begyndelsen af 1932 bragtes til Udførelse.

Og Tyskland begrænsede sin Import og gik videre med Toldforanstaltninger. De smaa Markeder var gunstige en lang Tid, men Told, Kontingentering og mere af samme

Art blev Resultatet i de sidste Maaneder af 1931. Aaret efterlod os ikke en fri Verden, hvor den frie Konkurrence kunde udfolde sig — nej, derimod en Verden med vældige handelsmæssige Brydninger Landene imellem.

Tanker om Modforholdsregler er lette at rejse — vanskeligere og farligere at bringe til Udførelse. Men i danske Landbrugskredse var der Vækst og Tilslutning til den Opfattelse, i videst mulig Grad at købe der, hvor man tager godt imod vore Produkter.

Husdyrbestandens Størrelse.

Efter Oplysninger fra Statistisk Departement gengives i detailleret Form Resultatet af Kreaturtællingen 15. Juli 1931. Tallene for 1930 og 1931 omfatter kun Landdistrikterne.

Hesteholdet.

	1931	1930	1929	1928
Hingste, 3 Aar og derover...	3.252	3.388	3.653	3.735
Vallakker — —	205.353	205.591	218.965	218.166
Hopper — —	228.893	233.090	240.372	236.813
Plage, 1—3 Aar	40.148	30.039	34.654	39.265
Føl under 1 Aar.....	21.399	22.357	23.591	20.809
Heste i alt	499.045	494.465	521.235	518.788

Danmark indførte i 1931 8845 Heste, mens Udførselen var 5444 Stkr. De tilsvarende Tal for 1930 var 16,195 og 1201 Stkr. Antallet af bedækkede Hopper synes efter Tællingen at være steget en lille Kende i 1931.

Hornkvæg.

	1931	1930	1929	1928
Tyre: 1 Aar og derover ...	78.931	73.227	76.347	69.057
Stude — —	54.391	59.441	80.933	76.497
Køer og Kvier, som har kælvet.....	1.675.516	1.607.964	1.582.595	1.540.676
Kvier, som ikke har kælvet.	566.061	543.226	552.857	531.134
Kalve under 1 Aar	833.376	773.580	743.635	798.808
Hornkvæg i alt	3.208.275	3.057.438	3.036.367	3.016.172

Tallene viser en fortsat Udvikling af den Kvægbestand, der afgiver Grundlaget for Mælkeproduktionen, mens

derimod Kødproduktionen (Studene) formindskes. Med Henblik paa det dyre Opdræt og de yderst daarlige Priser paa Slagtekvæg maa man undres over, at der virkelig i det danske Kvægbrug holdes ca. 1400 Tusinde Stkr. Ungkvæg under 2—2½ Aar for at opretholde en Købestand paa ca. 1700 Tusinde Stkr. Der er som bekendt ikke her Tale om et enkelt Aars Foreteelser, thi denne Tendens rækker mange Aar tilbage. Det kan derfor ikke være Vanskelighederne med at komme af med det overskydende Antal Ungdyr alene, der er Skyld i dette, men utvivlsomt et svagt Punkt i Plan-Økonomien indenfor Husdyrbruget. Man skulde tro, at 1 Million Ungkreaturer maatte være rigeligt til at holde Koantallet vedlige.

Svineholdet.

Den store Interesse har samlet sig om Tællingsresultaterne for denne Husdyrbestand, og derfor medtages i Oversigten ogsaa den ekstra Tælling, som blev iværksat 15. Januar 1932. Ogsaa disse Tællinger omfatter for de to sidste Aar kun Landdistrikterne.

	^{15/1} 1932	^{15/7} 1931	^{15/7} 1930	^{15/7} 1929	^{15/7} 1928
Orner 4 Mdr. og derover .	30.000	30.712	23.960	18.760	18.004
Søer, 4 Mdr. } drægtige	355.000	430.019	390.145	309.759	243.069
og derover } ikke drægtige.	195.000	193.923	189.671	123.864	101.190
Fedesvin 4 Mdr. og derover	1.320.000	1.164.873	1.010.993	775.982	733.127
Grise 2—4 Maaneder	1.932.000	1.855.589	1.601.975	1.285.747	1.256.132
Grise under 2 Mdr.	1.655.000	1.778.364	1.655.153	1.104.016	1.011.333
Svin ialt	5.487.000	5.453.480	4.871.897	3.618.128	3.362.855

Svinebestanden kan hurtigt ændres i Omfang. Fra 1929 til 1931 steg den med ikke mindre end ca. 50 pCt. til den enorme Størrelse af ca. 5½ Mill. Svin. Det store Spørgsmaal ved Tællingen lige efter Nytaar i 1932 var, hvilke Retningslinier der heraf kunde udtrages. Resultatet blev i Almindelighed tydet derhen, at der ikke i den første Halvdel af 1932 vilde blive større Indskrænkning i Produktionen, men at det saa maatte komme, saa-

vist som de drægtige Søers Antal var dalet med ca. 17 pCt.

Naar der paa dette Sted atter saa udførligt er redegjort for disse Tællinger, er det bl. a. fordi, det katastrofale Prisfald paa Husdyrprodukter i 1931, der yderligere er fortsat i første Halvdel af 1932, utvivlsomt maa medføre, at Kulminationspunktet i Kvæg- og Svineholdets Udvikling foreløbig er naaet. Det er vanskeligt at tænke sig, at den kommende Tælling i Juli 1932 ikke vil vise Nedgang. Dansk Husdyrbrug kan dog ikke blot paa dette Omraade komme til at staa overfor et Vendepunkt, ogsaa Ydelsen pr. Individ, f. Eks. af Malkekøerne, har nok toppet med 1931, muligt ogsaa at Fedningsprocessen for Svinene ikke vil blive uberørt af et fremtidigt lavt Priseniveau.

Ernæring, Pleje og Sundhedstilstand.

Statistisk Departements Opgørelse over Høstudbyttet i 1931 foreligger ikke, da dette skrives, og her anføres derfor kun en skønsmæssig Vurdering af Ernæringsvilkårene gennem Aaret. For de første 4—5 Maaneder af Aaret er det endvidere mere Høstudbyttet for 1930, der er afgørende for Fodringen. Dette Høstudbytte (se Side 501, 9. Hefte af »T. f. L.« 1931) udviste en mægtig Roeafgrøde, store Hømængder og normal Halmmængde.

De store Roebeholdninger kom til god Nytte, da April gennemgaaende var kold, og Græsvæksten var længe om at komme i Gang.

Maj gav mildt Vejr og god Græsning, i Juni kneb det, og først efter stærke Regnskyl i Begyndelsen af Juli bedredes Græsvæksten atter, og Eftersommeren blev mere græsrig end sædvanlig, og det milde Vejr gav Udbinding lige til November. Aarets Græsudbytte maa betragtes som ret normalt, maaske dog paa Øerne under Middel. — Under Indtryk af en mindre Roeavl og mindre Straafoder, lave Produktpriser og stigende Kraftfoderpriser er der Grund til at antage, at der i de sidste Maaneder af

Aaret er udvist noget stærkere Fodringsøkonomi end sædvanligt.

Mund- og Klovesygen hærgede gennem hele Aaret — særlig paa Sjælland. I Januar var den meget udbredt, men aftog i Foraarsmaanederne og hen paa Sommeren. En Del Dyrskuer maatte dog aflyses. I Aarets tre sidste Maaneder blusser Sygdommen atter op, og ialt har i 1931 henimod 10,000 Besætninger været angrebet, hvoraf $\frac{4}{5}$ paa Sjælland. Kastning og Ufrugtbarhedssygdomme bragte Aaret sin rigelige Part af, og disse Sygdomme, som giver den store Udsætterprocent, er særlig følelige i Tider, hvor der ikke kan opnaaes en blot nogenlunde tilfredsstillende Pris paa de Dyr, der skal sælges. Saaledes var det i 1931. Priserne paa Udsætterkøer er senere i 1932 sunket saa langt ned, at der for ringere Kvaliteter undertiden er Fare for, at Afsætningsomkostningerne ikke kan blive inddækket.

Produktion, Afsætning og Priser.

Nu om Stunder foreligger straks efter et Kalenderaars Afslutning en udførlig Redegørelse for Udførselens Størrelse, og gennem Fag- og Dagblade spredes disse Oplysninger i Januar viden om. Med en vis Stolthed har vi Aar for Aar kunnet paapege Fremgang og Rekordtal, og i flere Henseender giver Aaret 1931 den hittidige Kulmination. Efter »Landbrugsraadets Meddelelser« fremstettes nedenstaaende Opgørelse:

Udførsel af indenlandske Husdyrprodukter.

	1931	1930	1929	1928	Gens. 1927—31
Smør, Mill. kg	171,7	169,0	159,0	147,7	158,1
Ost, —	4,3	5,7	6,6	6,1	5,6
Æg, Mill. Snese	48,7	43,1	39,3	39,5	42,6
Bacon og Flæsk, Mill. kg.	376,1	306,4	248,9	272,2	292,0
Levende Svin, 1000 Stkr.	34,0	61,7	51,1	44,9	45,8
Kød, Mill. kg	31,4	19,3	4,7	2,7	12,0
Slagteriaffald, Mill. kg	34,4	34,4	27,6	25,9	30,0
Lev. Hornkvæg, 1000 Stkr.	123,9	169,0	270,0	255,2	216,2
Heste, 1000 Stkr.	5,4	1,2	3,3	5,9	4,9

Om Produktionen og Afsætningen af Smør og Ost vil kunne henvises til en interessant og indgaaende Redegørelse om »Mælkeribruget i Danmark 1931« af Statskonsulent *Th. J. Brask*. (Side 324, 5. Hefte af »T. f. L.« 1932). Her er ogsaa Prisbevægelserne og lignende omtalt, og disse Forhold forbigaas derfor her. —

Ægudførselen er steget, men i omtrent samme Forhold er Priserne faldet, og Resultatet i Millioner Kr. bliver derfor omtrent som i 1930. Høneholdet var der en levende Interesse for i 1931, der forestaar sikkert en rivende Udvikling af denne Husdyrgren. Forhaabentlig vil Fremtiden kunne udvise, at man ikke i samme Grad som for andre Produkter behøver at frygte for Overfyldning. Det vilde være en stor Lykke, om denne Produktionsretning, som saa energisk er taget op især i mindre Landbrug og i mange Hjem udenfor Landbrugets Kreds, maatte vise Soliditet og Bærekraft i kommende Aar.

Bacon og Flæsk. Den kolossale Produktionsforøgelse, som Udførselstallene vidner om, giver Anledning til at mindes, at det kun er 5 Aar siden, at Danmarks Udførsel af Flæsk var nede paa ca. det halve. Den voldsomme Udvikling har sin naturlige Grund i, at der i de sidste Aar er tjent godt paa Flæskeproduktionen, men den Basis, denne tidligere havde i Mælkeaffaldet, eksisterer ikke paa samme Maade nu. Moderne Svinehold er blevet Industri af vældigt Omfang, delvis som Følge af, at moderne Fodring har løsnet Forbindelsen med Mælkeribruget; de naturlige Grænser, som tidligere var sat for Udvidelse, er sprængt. Af mange baade Sagkyndige og Ikke-Sagkyndige er der peget paa den Fare, der ligger i en Overproduktion under disse Omstændigheder, saa meget farligere, som der hidtil kun har været et Marked for vort Flæsk og Bacon. Paa den anden Side er der kun i meget ringe Grad peget paa Midler til en naturlig Regulering af Produktionen. Adskillige Træk fra Aaret 1931 tyder dog paa, at Svineproducenternes, Land-

mændenes, sunde økonomiske Sans vil blive den bedst virkende Regulator, og at en Indskrænkning vil komme som en simpel Reaktion af Prisfald i Flæsk og Prisstigning paa Korn.

1931 blev et bevæget Aar for Svineholdet. De ugentlige Slagtninger var undertiden mægtig store, men ogsaa stærkt svingende. Noteringen laa i Vintermaanederne omkring 86 Øre, og Forbruget i England ved Foraars-tide var stort. Prisen gik op over 1 Kr. pr. kg, men 15. Maj vaklede Noteringen, og som Kølleslag kom nu det ene Fald efter det andet, helt ned til 70 Øre pr. kg for 1. Kl. I Juni var Markedet ude for et helt Sammenbrud. Landsnoteringen sprængtes for en kort Tid; Ophævelsen af Guldindløseligheden i September Maaned gav atter Uro, og med en Slagtning paa 185.000 Stkr. i Ugen 8.—14. Oktober begyndte Prisbevægelsen nedad til 58 Øre i December Maaned.

Afsætningen af Slagteriaffaldet var i 1931 en ikke mindre vanskelig Sag, og som et Udslag af Tidens Vanskeligheder og Trangen til at søge nye Veje staar Oprettelsen af Konservesfabrikken *Dana* i Nygøbing F.

Paa Oversigten over Udførselen ses det, at Udførselen af Kød er steget stærkt, mens til Gengæld Antallet af Levende Hornkvæg er dalet tilsvarende og kun er godt Halvdelen af det gennemsnitlige for Aarene 1927—31. Altsammen er det en Følge af de alvorlige Vanskeligheder, der i Form af Toldpaalæg og Kontingentering har mødt Eksporten af Slagtekvæg. Om alle disse Forhold er der redegjort i 1. Hefte 1932 af »T. f. L.«; ikke mindst i Forpagter *Chr. Sonnes* Artikel om »Landbrugsraadets Virksomhed i 1931«, delvis ogsaa i Artiklen: »Landbruget i 1931«. En Gentagelse heraf er derfor unødig. En Omregning af Kød og Slagtekvægudførselen til beregnet Stkr. Levende Hornkvæg giver godt 238 Tusinde mod 239 Tusinde i 1930 og ca. 260 Tusinde i Aarene 1927—31. — De ganske fortvivlede Forhold kan ogsaa karakteriseres ved Priserne, der fra 36 Øre i Ja-

nuar efterhaanden faldt til 20 Øre i December, altsammen for Køer af mellemste Kl. paa Københavns Kvægtorv — og pr. kg levende Vægt. Bedre Kvaliteter har kostet mere, men Udviklingsgangen er den samme. Eksempelvis kan anføres, at Kvier og Stude paa Esbjerg Eksportmarked i Januar kostede 54—70 Øre, i Juli 44—60 Øre og i November 30—46 Øre pr. kg levende Vægt. Den specielle Fedekvægsproduktion er helt slaaet ud, og som bekendt har en ikke ringe Del af Kvægbruget langs Jyllands Vestkyst netop været baseret paa den.

Udførselen af Heste har efter flere Aars Stagnation ændret sig noget i 1931. Aarsagen hertil kan søges i, at Frankrig pludselig er blevet en god Aftager af Slagteheste. Det Liv, som dermed er kommet over Hestehandelen, har foreløbig holdt sig i 1932, og naar der nu for Heste i indenrigsk Omsætning opnaas relativt gode Priser, hænger det vel ogsaa noget sammen med, at der efterhaanden bliver ikke saa faa ældre Heste, som skal erstattes. —

I Tilslutning til foranstaaende korte Redegørelse for Udførselen af de enkelte Hovedprodukter for Husdyrbruget fremsættes en samlet Oversigt over Aarets Prisforhold.

Gennemsnitspriser og Noteringer.¹⁾

	1931	1930	1929	1928	1909/14
Smør (Kbhv.s Smørnotering)	209	245	302	314	208
Sød Mælk (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri)	10,79	12,32	15,1	15,7	9,3
Æg (D. A. Æ.s Notering)	108	132	160	160	120
Ost (Ostemejeriernes Notering)	123	68	81	84	57
Flæsk (Andelsslagteriernes Landsnotering, 1. Klasse)	82	129	159	137	97
Slagtekvæg (Kbhv.s Kvægtorv, Unge Køer, lev. Vægt)	29	44	46	45	55
Kælvekøer, Kr. pr. Stk. (Odense Marked, 1. Klasse)	—	366	379	357	290
Handelsheste, Kr. pr. Stk. (Fynske Landbof.s højeste Notering)	677	692	716	701	730

¹⁾ Hvor ikke andet er opgivet, gælder Tallene Øre pr. kg.

	1931	1930	1929	1928	1909/14
Torvegrise, Kr. pr. Stk. (Køge Marked).....	15,44	31,57	35,82	21,50	—
Byg (Kbhv.s Kornmarked, Køber-Notering).....	11,45	12,07	16,14	19,69	13,07
Foderblanding (Ø. A. F.s Notering).....	12,94	14,50	20,72	22,63	14,71
Majs (Kbhv.s Kornmarked, La Plata).....	8,28	11,56	16,71	17,78	11,27

Eksportens Fordeling til de forskellige Lande fremgaar af følgende Opstilling, der i pCt. angiver, hvad hvert enkelt Land har modtaget af den samlede danske Eksport.

Procentisk Andel i Danmarks Eksport.

	England			Tyskland			Andre Lande		
	1931	1930	1929	1931	1930	1929	1931	1930	1929
Smør.....	72	68	68	18	25	27	10	7	5
Ost.....	6	6	5	81	86	88	13	8	7
Æg.....	85	85	78	13	14	22	2	1	0
Slagteriffald.	19	22	22	72	67	67	9	11	11

Mest Grund er der til at bemærke Tysklands dalende Betydning som Smørmarked. Nedgangen til knap 18 pCt. betyder, at Tyskland kun har faaet 30,3 Mill. kg Smør mod 41,6 Mill. kg i 1930. Til Gengæld har de smaa Markeder: Schweiz, Frankrig og Belgien tilsammen modtaget 17,2 Mill. kg. Det vejer ikke meget — tilsyneladende — mod Englands Import herfra af 123,3 Mill. kg, men Erfaringen har lært, at det ofte er de smaa Markeder, der øver en stimulerende Indflydelse paa Prisen. Desværre har disse Lande imidlertid i følelig Grad benyttet sig af Toldforanstaltninger og Kontingentering i det forløbne Aar.

En særlig Tabel over Kød- og Slagtekvægsafsætningen har en ikke ringe Interesse.

Procentisk Andel i Danmarks Eksport.

	Tyskland			Belgien			Holland			Andre Lande		
	1931	1930	1927 —31	1931	1930	1927 —31	1931	1930	1927 —31	1931	1930	1927 —31
Sl. Hornkvæg(Kød)	18	32	34	31	14	21	41	51	38	10	3	7
Lev.Hornkvæg ...	73	90	94	26	9	4	—	—	—	1	1	2

Belgien er rykket frem til at have modtaget 9,6 Mill. kg Kød og næsten 32 Tusinde levende Kreaturer mod Tyskland henholdsvis 5,6 Mill. kg og 90 Tusinde. Ogsaa Holland spiller en stor Rolle som Kødmarked. De Indførselsvanskeligheder, der har rejst sig ogsaa til disse Lande, har derfor en alvorligere Karakter, end det mange Gange i det praktiske Landbrug paaagtes.

Betragtes dernæst, hvad den danske Indførsel til England og Tyskland betyder i Sammenligning med de to Landes samlede Indførsel af de angivne Varer, giver dette sig til Kende saaledes:

Danmarks Andel i Englands Indførsel.

		1931	1930	1929	1928
Smør.....	Mængde	31 pCt.	34 pCt.	34 pCt.	33 pCt.
	Værdi	34 —	36 —	36 —	36 —
Æg	Mængde	29 —	25 —	22 —	20 —
	Værdi	32 —	29 —	26 —	25 —
Bacon.....	Mængde	61 —	60 —	53 —	55 —
	Værdi	62 —	60 —	55 —	56 —

Danmarks Andel i Tysklands Indførsel.

	1931	1930	1929	1928
Heste	10 pCt.	7 pCt.	19 pCt.	27 pCt.
Hornkvæg.....	58 —	69 —	80 —	81 —
Svin.....	10 —	19 —	29 —	34 —
Smør	31 —	33 —	33 —	32 —
Fersk Okse- og Kalvekød..	72 —	50 —	20 —	13 —
Fersk Flæsk og Svinekød..	41 —	45 —	37 —	41 —
Svinefedt.....	25 —	19 —	11 —	— —

Trods den mægtige Eksport er Værdien af udførte indenlandske Husdyrprodukter dog i Aarets Løb faldet med tæt op mod 190 Mill. Kr., og Værdien for alle Varegrupper er lavere paa Grund af de svigtende Priser.

Udførselsværdien af indenlandske Husdyrprodukter. Mill. Kr.

	1931	1930	1929	1928
Levende Dyr	35,2	59,0	88,4	85,5
Flæsk, Kød m. m.....	461,7	549,3	512,6	482,2
Smør, Fløde, Mælk, Ost	394,2	458,4	526,2	506,7
Æg.....	75,7	81,6	84,5	84,4
Skind, Huder m. m.....	19,4	26,8	28,7	35,8
Svinefedt og Kødkonserves..	23,0	23,5	20,1	21,1
Tilsammen...	1009,2	1198,6	1260,5	1215,7

Lidt hjælper det vel, at ogsaa Værdien af indførte Foderstoffer er ringere, men det forslaar dog ikke; thi Foderstoffernes Værdi overstiger i det hele kun førnævnte Nedgang i Udførselsværdierne med ca. 40 Mill. Kroner.

Værdien af indførte Foderstoffer (÷ Genudførsel) Mill. Kr.

	1931	1930	1929	1928
Uformalet Korn og Bælgsæd.....	142	138	127	195
Foderstoffer.....	87	102	174	176
Tilsammen...	229	240	301	371

Hvad Mængderne af indførte Foderstoffer angaar, er Aaret særlig ejendommeligt ved den mægtige Stigning i Majsimporten, hvilket naturligvis falder godt i Traad med den vældige Flæskeproduktion.

Indførsel af Foderstoffer (÷ Genudførsel). Mill. kg

	1931	1930	1929	1928
Uformalet Korn ¹⁾	1141,0	1094,7	616,0	500,3
Majs.....	723,2	299,6	181,7	627,5
Oliekager.....	770,2	661,1	735,2	654,6
Oliekagemel, -skraa m. m.	31,4	69,8	79,6	87,3
Hvedeklid.....	51,5	36,5	70,9	102,3
Andre Foderstoffer.....	6,8	3,1	53,5	88,5

¹⁾ Ligesom tidligere er i nærværende Artikel Indførselen af uformalet Rug og Hvede medregnet; for 1931 androg dette ialt 654,3 Mill. kg, for 1930 467,3 Mill. kg og for 1929 524,1 Mill. kg.

Af de indførte Oliekager var over Tredieparten Bomuldsfrøkager, ligesom ogsaa Solsikkekager, Jordnødkager og Kokoskager udgjorde store Mængder.

Til Slut skal om Husdyrbrugets Produktionsvilkaar nævnes Forholdet mellem Oliekager — Smørpris samt Majs — Flæskepris. Dette kan dog kun give en Antydning af Produktionsbetingelserne, men kan ikke benyttes til en udtømmende Rentabilitetsundersøgelse, hvor Værdien af det hjemlige Foder og ikke mindst de mangeartede Driftsudgifter vil gribe ind. Det nytter ikke, at Forholdstallene er ret gunstige, naar selve Værdiniveauet ligger saa lavt, at de reelle Udgifter ikke kan inddækkes.

	1931	1930	1929	1928	1909/14
Forholdstal for Smørpris: Oliekagepris	16,2	16,9	14,6	13,9	14,1
Forholdstal for Flæskepris: Majspris.	9,9	11,2	9,5	7,7	8,6

Avlsarbejdet.

Vi savner her i Landet aarlige Beretninger om Hesteavl og Svineavl i de forskellige Landsdele. For Kvægavlens Vedkommende har vi saadanne fyldige Beretninger, af hvilke særlig maa nævnes:

Kvægavlen i Jylland 1931.

Beretningen fra de sjællandske Kontrolforeninger og Kvægavlsforeninger.

Beretning fra de fynske Kvægavls- og Kontrolforeninger.

Beretning fra de lolland-falsterske Kvægavls- og Kontrolforeninger.

Endvidere findes en Beretning fra de bornholmske Kontrolforeninger, og mange Fællesledelser og Kvægavlsforeninger udgiver deres særlige Beretninger, undertiden i Tilknytning til Aarsberetninger fra stedlige Landboforeninger eller Husmandsforeninger.

Megen Gentagelse kan virke forstemmende; men det turde dog maaske snart være paa sin Plads, om den danske Husdyravl havde en samlet Aarsberetning, hvori Hovedstoffet fra de foreliggende provinsielle Beretnin-

ger fandtes, suppleret med Oversigter ogsaa over Avlsarbejdet med Heste og Svin i Aarets Løb.

I det følgende gives i sammentrængt Form nogle Data om Dyrskuer, Kontrolforeninger, Stambogsføring, Handel med Avlsdyr m. m. — hovedsagelig hentet fra fornævnte Kvægavlsberetninger og altsaa ikke omfattende Heste og Svin.

Dyrskuerne.

I Jylland, hvor Mund- og Klovesyge ikke lagde følelige Hindringer i Vejen, havde Dyrskuerne omtrent sit normale Omfang. Nedenfor gives en Oversigt over Præmieringen ved samtlige jydsk Lokalskuer:

	Tyre	Enkelte Køer	Enkelte Kvier	Samlinger og Familier
Sortbroget jydsk Malke race	1367	392	372	921
Rød dansk Malke race	1128	393	267	539
Korthornsrace	613	325	233	244
Hollandsk Race	20	5	4	10
Jersey —	2	1	1	15
Ialt i 1931	3130	1116	877	1719
— 1930	3178	1143	929	1808

Ved Ungskuet i Skanderborg faldt Præmieringen saaledes ud:

	Tyre	Enkelte Køer	Enkelte Kvier	Samlinger og Familier
Sortbroget jydsk Malke race	273	89	67	47
Rød dansk Malke race	246	20	27	16
Korthornsrace	14	13	9	7
Andre Racer	5	—	—	2
Ialt 1931	538	122	103	72
— 1930	462	—	101	67

Paa de saakaldte Amtsskuer præmieredes Tyre mellem 3 og 5 Aar med Individspæmie i nedennævnte Omfang. Samtidig er anført Antallet af Tyre, som ved Afkoms-skuerne fik Præmie for Afkom:

	Individspæmie	Afkomspræmie
Sortbroget jydsk Malke race	111	36
Rød dansk Malke race	137	45
Korthornsrace	65	22
Andre Racer	3	0
Ialt 1931	316	103
— 1930	321	118

Paa Fyn stiller Antallet af præmieret Kvæg sig saaledes:

	Tyre	Enkelte Køer og Kvier	Samlinger og Familier	Afkoms- præmier
Lokalskuerne.....	578	666	312	
Fællesskuet	295	137	73	58
Ialt 1931..	873	803	385	58
— 1930..	839	691	350	—

Ved Fællesskuet paa Lolland-Falster præmieredes 93 Tyre, 53 Køer og 59 Kvier.

Af de sjællandske Skuer maatte 4 opgives paa Grund af Mund- og Klovesygen. Dyrskuernes Omfang fremgaar af det indmeldte Antal Dyr, hvortil dog maa bemærkes, at de fleste Malkekøer og Kvier paa Lokalskuerne har været udstillet i Samlinger eller Familier.

	Antal Tyre	Malkekøer	Kvier	Samlinger og Familier	Afkoms- præmier
Lokalskuerne.....	318	236	321	—	—
Fællesskuet	504	9	27	44	86
Ialt 1931...	821	245	348	44	86
— 1930 ¹⁾ ..	736	260	397	69	—

¹⁾ Samme Lokalskuer som i 1931.

Ogsaa paa Bornholm holdtes Dyrskuer med nogenlunde den sædvanlige Tilslutning. I det hele kunde det endnu ikke i 1931 paa Dyrskuerne spores i synderlig Grad, at der hersker Krise i Landbruget. Antagelig vil dette ikke kunne undgaas i 1932.

Dyrskuernes Betydning har ofte været under Debat og vil maaske i stærkere Grad i Fremtiden komme det. Som vort Avlsarbejde imidlertid er organiseret og iværksat, er det vanskeligt at se, hvorledes de skal kunne undværes, og den store Flok af Opdrættere kunne erhverve sig det Overblik over Tilstandene og Avlsmaterialet, som er en Nødvendighed.

Blandt de provinsielle Fællesskuer bør det fynske Jubilæumsskue særlig nævnes. Paa en festlig Maade fejredes den 50-aarige Milepæl. Fyn er stadig Hovedcentret for den røde danske Malkekvægavl, og de lange

Rækker af Kvægsamlinger ved Skuet tydede paa, at denne Landsdel paa dette Omraade endnu i en rum Fremtid vil være den førende. Og saa var naturligvis Eskesønner og Sønnesønner det, der ikke mindst tiltrak sig Kvægopdrætternes Opmærksomhed og Interesse.

Kontrolforeningerne.

Efter en Opgørelse af Landbrugskand. *Tage Andersen*, Roskilde, har der i 1930—31 været 1625 Kontrolforeninger i Virksomhed mod 1467 Aaret forud, altsaa en Fremgang af 158 Foreninger og paa det allernærmeste 100 Tusinde Aarskøer flere end i 1929—30. Fremgangen i Ydelse pr. Kø er for alle Landsdele kun minimal, men Stillingen er holdt til trods for den stærke Forøgelse af Koantallet.

Kontrolforeningernes Regnskaber 1930—31.

	Antal		Gennemsnitsydelse pr. Kø			pCt. kontrol- lerede Køer
	Foreninger	Aars-Køer	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	
Jylland.....	872	387.491	3.531	3,75	147,9	39,0
Sjælland.....	342	144.385	3.611	3,90	157,5	45,6
Fyn og Langeland..	291	109.811	3.983	3,91	174,0	62,2
Lolland-Falster....	86	39.428	3.373	3,89	147,0	49,7
Bornholm.....	34	13.742	3.700	3,93	162,7	—

Tallene for Jylland omfatter Gennemsnit af Køer af alle Racer, men for første Gang er der i Aar foretaget en Udregning af Gennemsnittet af hver Race — i Jylland — for sig. Resultatet er saaledes:

	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	Aarskøer
Rød dansk Malkerace	3702	3,88	160,5	129.308
Sortbr. jydsk Malkerace....	3507	3,76	147,2	94.404
Korthornsrace	3438	3,66	140,3	47.562
Hollandsk Race.....	4012	3,42	152,6	2.909
Jersey Race	2680	5,64	171,3	1.642

Egentlig er det vel ikke mindst interessant, at den røde danske Malkerace i Jylland omfatter 129 Tusinde Aarskøer under Kontrol mod »Jydernes« 94 Tusinde. Skulde det monstro nu være den talstærkeste Race i Jylland? Iøvrigt er det vel næppe rigtigt at betragte Ydelsen som et sandt Udtryk for Racernes Ydeevne; thi noget taler for, at sortbroget jydsk Malkerace gennemgaaende lever under tarveligere Ernæringsforhold.

Kontrolberetningerne giver Oplysning om, at 1612 Køer har givet over 300 kg Smør. Bornholm kan fremvise det stolte Resultat, at 97,7 pCt. af de kontrollerede Besætninger har bestaaet Tuberkulinprøven.

Kvægavlsforeningerne.

Antallet af Kvægavlsforeninger (Tyreholdsforeninger), der har indsendt Ansøgning om Statstilskud, er opført i nedenstaaende Tabel. Det virkelige Foreningsantal er noget større, idet der altid er en Del Foreninger, der ikke søger Statstilskud — og dertil kommer yderligere det store Antal af Konsortier og Smaasammenslutninger om fælles Tyrehold.

	Antal	Antal	Fremgang fra sidste Aar	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Jylland	621	702	+ 6	+ 13
Sjælland	235	295	+ 6	+ 12
Fyn og Langeland .	172	270	+ 1	+ 8
Lolland-Falster . . .	32	36	÷ 1	÷ 4
Bornholm	33	46	+ 1	+ 6

Stambogsføringen.

Af den omfattende Stambogsliteratur indenfor dansk Husdyravl i 1931 skal her kun anføres Titlerne paa de Bind, der omhandler Stambogsføringen for Kvæget:

Stambog over Korthorn VI,

Stambog over Køer af rød dansk Malkerace XI,

Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace XXXV,

Register-Stambog over Kvæg af rød dansk Malkerace VIII,

Register-Stambog over Kvæg af jydsk Race V.

Fra den »røde« Kostambog uddrages hosstaaende Oversigt over den gennemsnitlige

Ydelse af de i 11. Bind optagne Køer.

	Køer	Regnsk.aar	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	kg Smørfedt
Fyn.....	209	731	5.021	4,40	248,1	220,86
Sjælland...	158	517	5.121	4,33	249,0	221,99
Loll. Falster	63	233	4.879	4,30	235,5	209,67
Bornholm..	14	44	5.026	4,25	239,6	213,49
Jylland....	131	455	5.123	4,28	246,1	219,28
Ialt og Gens.	575	1980	5.056	4,34	246,3	219,40

Til Trods for, at det er det største Antal Køer, der nogensinde er optaget i et Bind af Stambogen, er der atter en lille Fremgang i Ydelsen, og den samlede Fremgang fra 1. Bindes Stambogskøers Ydelse er:

687 kg Mælk, 0,29 pCt. Fedt, 48,3 kg Smør.

Fra de førnævnte Kvægavlsberetninger vil der endvidere kunne findes Oplysninger om de foretagne Afkomsundersøgelser. En nærmere Uddybelse af disses Resultater er det ikke gør ligt at komme ind paa her, da saadanne Undersøgelser ikke egner sig for en kort skematisk Opstilling.

Handelen med Avlsdyr har været ret livlig i 1931. Men Priserne har været smaa, naar der ikke ligefrem var Tale om Elitedyr. Tyrekalve $\frac{1}{2}$ Aar gl. med 1. Kl. Afstamning er ved Avlsdyrauktionerne solgt for 200—500 Kr. De indkøbte Tyre til Kvægavlsforeningerne har dog været betydelig dyrere; fra Fyn angives saaledes 78 Tyre indkøbt til godt 1600 Kr. kontant gennemsnitlig. Fra Sjælland meldes om, at de indkøbte Tyre til Foreningerne i 1931 har kostet gennemsnitlig op imod 1000 Kr. kontant.

Fra Forsøgslaboratoriet er udsendt 8 Beretninger i 1931. Blandt disse er der særlig Grund til at nævne 136. Beretning, der indeholder en samlet Oversigt over Fødringsforsøgene med Malkekøer udført i

Aarene 1922—28 under Ledelse af Professor *Lars Frederiksen*.

Et fortjenstfuldt Arbejde har Konsulent *L. Hansen Larsen* nedlagt i sin Bog om *Kostaldens Hygiejne*. — Og mellem Aarets literære Frembringelser maa ikke glemmes det voluminøse, men interessante Værk fra Den internationale Mejerikongres, rummende de afholdte Foredrag og indleverede Afhandlinger.

Meget tyder paa, at dansk Husdyravl kan faa trange Vilkaar i kommende Tider — maaske kan disse blive saa onde, at Fremskridt og Fremgang ikke sker. Mere skelsættende maatte Tiden dog nødvendig blive, end at de følelige Tilbageslag maatte kunne undgaas.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931.

I.

Beretning fra Statskonsulent Chr. H. Ibsen.

I Aaret 1931 har jeg været optaget udenfor Hjemmet i 283 Dage.

Mejeribesøgene, der i Aar grundet paa Landbrugsministeriets Cirkulære af 27. Marts 1931 til samtlige Mejerier vedrørende Foretagelse af tvungen Reduktaseprøve af den til Mejerierne leverede Mælk har udgjort 590, har som sædvanligt for mig været Hovedarbejdet, men derudover har jeg deltaget i Bedømmelsen af Smør 6 Gange ved »Lovbefalede Smørbedømmelser« ved Forsøgslaboratoriet, ved 46 Bøtteudstillinger i Kredsene og ved 10 Lagerbedømmelser, og i Bedømmelse af Ost ved Forsøgsostestillingen i Næstved og ved 5 Ostedstillinger i Kredsene samt i Ostelagerbedømmelserne to Gange i Maribo-Kredsen paa henholdsvis 20 og 21 Mejerier, to Gange i Sorø-Kredsen paa 7 og 10 Mejerier, een Gang i Præstø-Kredsen paa 7 Mejerier, to Gange i Holbæk-Kredsen paa 8 og 7 Mejerier og een Gang i Gl. Roskilde-Kredsen paa 11 Mejerier. Jeg har været indbudt til og deltaget i 40 Møder, hvoriblandt Delegeretmødet i Dansk Mejeristforening, Maribo Amts Mejeriforening, Sjællandske Landboforeninger, Lolland-Falsterske Landboforeninger m. fl., og jeg har holdt 14 Foredrag. Endvidere har »Pasteuriseringsloven« og »Smørloven« krævet henholdsvis 5 og 7 Møder, ligesom jeg stod til Raadighed for Landsmejeri-Udstillingen i 19 Dage, bistod Statskonsulent Sørensen ved en af den Internationale Mejerikongres foranstaltet Ekskursion til Mejeriet Landmandslyst og Sorø og var til Medhjælp eller Raadighed for Statskonsulent Jacobsen ved en af International Mejerikongres' under hans Ledelse foretagen Ekskursion til Lolland-Falster.

En stor Del af Mejeribesøgene har som sædvanlig haft deres Aarsag i en mere eller mindre daarlig Smørkvalitet, men der

har dog ikke i dette Aar været halvt saa mange Mejerier, der har staaet i Fare for at miste Retten til at føre Lurmærket, som i 1930. Som sædvanlig har de hyppigst konstaterede Fejl været »sur« og »ostesur«, men Fejlen »oliet« har dog ogsaa enkelte Steder vist sig.

De to førstnævnte Fejl, sur og ostesur, er stærkest fremtrædende i Efteraarstiden, og naar man tidligere skulde rette disse Fejl, havde man til Raadighed de to »Universalmidler«: stærkere Syrning af Fløden og stærkere Skylning af Smørret, naar da ellers de øvrige Forhold var i Orden, og det samme er Tilfældet endnu, men kun — i hvert Fald i mit Distrikt — i saa forstærket Grad, at man sikkert tidligere vilde have anset de anvendte Fremgangsmaader for — vi kan vist godt bruge Ordet — taabelige. Et Par Eksempler: Et Mejeri fik ved gentagne Bedømmelser Bemærkningen sur, og man var dersteds klar over, at Fejlen var til Stede i Smørret, og det var ogsaa let at konstatere, at Kærnemælken, der stammede fra tynd Fløde, ikke var gennemsyret, endskønt Fløden var syret ved 19 Gr. C., 12 pCt. Syre, jævn fra tidlig paa Eftermiddagen og ingen Afkøling før næste Morgen ved Kærningen. Gennemsyrningen af Fløden skete, og Fejlen sur blev først rettet eller ophævet, da der foretoges den Ændring at tilsætte Syren efter Flødens Opvarmning til Syrningstemperatur i Stedet for straks om Morgenens til den til 5—6 Gr. C. afkølede Fløde. Paa et andet Mejeri blev Fejlen sur først ophævet ved en Syrning ved 21 Gr. C., 10 pCt. Syre og ingen Afkøling af Fløden før ved Kærningen. Kendsgerninger maa man bøje sig for.

Foruden den af mig i Fjor gjorte Iagttagelse, »at den renere og bedre Mælk kræver en stærkere Syrning«, synes jeg i Aar at have iagttaget, at hvor der fortrinsvis kærnes Smør af Aftenmælk, altsaa paa Bymejerier og Mejerier med stor Produktion af fuldfed Ost, skal Syrningen yderligere forstærkes. — Paa sidstnævnte af de ovenanførte Mejerier viste det sig endog at være umuligt selv med den meget stærke Syrning at faa godt Smør af Aftenmælken alene, og først da nævnte Syrning blev anvendt overfor en Blanding af Morgen- og Aftenmælk, blev Smørkvaliteten fin. Aftenmælken til Mejeriet var ellers absolut velafkølet, ren og god.

Forskellen paa Aften- og Morgenmælk ud over, at den første er 12 Timer ældre end den sidste, er, saa vidt jeg kan se, kun den, at Aftenmælk er afsondret i Uro, og Morgenmælk i Ro, men naar Mælken behandles renligt paa Produktionsstedet og afkøles hurtigt og godt efter Malkningen, skulde

man set med almindelige Øjne ikke synes, denne Forskel kunde gøre noget til Smørproduktion, hvor Fløden pasteuriseres til en Temperatur af sædvanlig omkring 90 Gr. C. Muligvis har andre gjort lignende Iagttagelser eller Erfaringer eller det modsatte, men i saa Fald kommer det forhaabentlig frem, saa dette Spørgsmaal eller denne Sag kan blive mere belyst og maaske faa sin naturlige — eller endnu bedre — videnskabelige Forklaring.

Gennem de i de senere Aar af Professor *Søncke Knudsen* vedrørende Syrningen og Bekæmpelsen af Smørfejl foretagne Forsøg, har Professoren gennem sin for det praktiske Mejeribrug ændrede Katalaseprøve givet Mejeribruget et godt Hjælpe middel i Hænde til at konstatere, hvilken Art en eller anden ved Smørret forefunden Fejl hører til. Selve Katalaseprøven, der er beskrevet i Mælkeritidende for 1931, skal jeg ikke omtale her, men kun nævne, at der er foretaget Katalaseprøve saa godt som hele Aaret paa det Smør, der er indsendt til »Lovbefalede Smørbedømmelser«, og Resultatet for hver enkelt Bedømmelse er hver Gang paaført de Bedømmelseslister, der bliver overleveret Dommerne. Disse Katalasetal har været til stor Nytte i hvert Fald for os, som har det Hverv at skulle give Raad vedrørende Smørproduktionen, idet vi derigennem kunde se, om den tilstedeværende Fejl skyldtes en Infektion i Mejeriet, eller den havde en kemisk Aarsag eller eventuelt begge Dele. Viser f. Eks. Katalaseprøven, at der er sket Infektion, maa denne først fjernes, og hvis derefter den eventuelle Fejl ikke forsvinder, maa dens Aarsag være kemisk.

Infektionen i Mejerierne kommer efter Flødens Pasteurisering. Er en Flødekøler saaledes anbragt, at den er udsat for Træk, eller der findes Bræddeloft lige over, vil Infektion kunne ske i stor Udstrækning, men den største Kilde finder man dog i de utildækkede Flødesyrningsbassiner med den i Forhold til Flødemængden meget store Overflade, der tilslader Bakterier, Svampesporer og Støv gennem saa godt som hele Døgnet frit at falde ned i Fløden. Det er ikke altid givet, at en Infektion skader Smørrets Kvalitet, men Gavn gør den i alle Tilfælde ikke, og et Flødesyrningsbassin burde derfor aldrig være utildækket fra det Øjeblik, det efter Afvaskningen er skoldet, og til om Morgenen ved Kærningen, hvor det Vand, der benyttes til Afskylning af Bassinet, selvfølgelig for at hindre Infektion er kogt og afkølet; Trælaag er aldrig rene i bakteriologisk Henseende. En anden stor Infektionskilde er vore Kærneæltre. At blive helt fri for

Infektion her er vist vanskeligt, men meget vil kunne undgaas, dersom man en Gang eller to hver Uge giver dem en Ekstrarengøring ud over det normale, damper dem eller giver dem en Afskylning med Vand, hvortil er sat lidt aktivt Klor, for derefter efter Dampens Udtrængen at stille dem saaledes, at direkte Infektion fra Luften undgaas. Tager man disse Hensyn, har man vist gjort, hvad der i denne Henseende kan gøres under de praktiske Arbejder i Mejeriet. — Med Hensyn til Mug i og paa Smørret vil nævnte Foranstaltninger ogsaa være meget virksomme, og navnlig hvis man dertil følger aldrig at lade et med Pergament foret Smørtræ staa utildækket og altid at have Laag over den Beholder med Saltlage, hvori Pergamentet, der naturligvis altid først er skoldet i kogende Vand, henligger, er der Mulighed for, at vort Eksportsmør i Tredinger og Fjerdinger selv i den vanskeligste Tid til kunne holdes fri for Mug; derimod anser jeg det i Øjeblikket for at være praktisk uigennemførligt i den vanskelige Tid ogsaa at blive fri for Mug paa vort Pakkesmør til Eksport.

Fejlen »oliet« er, som før nævnt, en kemisk Fejl, men jeg har dog gentagne Gange iagttaget, at denne Fejl, som ellers formindskes ved svagere Syrning, er blevet ophævet ved kraftigere Syrning, hvilket kan vise, at det, vi Dommere ved Bedømmelserne kalder »oliet«, tilsyneladende i disse Tilfælde ikke har haft noget at gøre med denne Fejl. Eller er det muligvis saaledes, at der, uden at det kendes, er en bakteriologisk Forbindelse mellem Fejlene »ostesur« og »oliet«, og at der ved det bakteriologiske Arbejde, der fremkalder Ostesurheden i Smørret, tillige dannes noget »kemisk«, der kan fremkalde Oliethed?

Vandrensningsanlæg er et af Tidens Midler til Højnelse af vort Smørs Kvalitet, og i Aarets Løb er der installeret ikke saa faa i Distriktet.

Sprødt Smør har i Efteraaret været ret stærkt fremtrædende, og der er stor Sandsynlighed for, at det ogsaa vil blive det i den kommende Vinter, eftersom Fodringen sikkert i nogen Grad vil blive saaledes, at Smørrets Jodtal vil blive forholdsvis lavt. I det sydlige Jylland mener man, dømmende efter Resultatet fra nogle dersteds udførte Forsøg, at Sprødheden kan modvirkes i væsentlig Grad ved ikke at afkøle Fløden til lave Temperaturer efter Pasteuriseringen, men derimod afkøle den meget stærkt om Morgen og kærne koldt, ligesom der ogsaa skal bruges koldt Skyllvand og en stærk over lang Tid udstrakt Æltning af Smørret. Hvad

enten man afkøler før eller senere, efter Pasteuriseringen eller ved Kærningen eller begge Dele, ved jeg af Erfaringer fra Praksis, at den stærke Afkøling giver et forøget Smørudbytte, men derimod tror jeg ikke paa, at Tidspunktet for og Graden af Afkølingen har nogen som helst Indflydelse paa Smørrets Konsistens, som den er, naar Smørret har staaet nogle Dage ved lav Temperatur. De meget lave Temperaturer og den meget stærke Æltning, som man har anvendt ved de svenske Forsøg i 1928—29, kan hjælpe en Del, men jeg synes, det gaar for meget ud over Kvaliteten, og for mig staar det, med det Kendskab jeg har til Spørgsmaalet paa nuværende Tidspunkt, som absolut givet, at Sprødheden rationelt kun kan afhjælpes ved en med al Hensyntagen til vort Smørs Kvalitet og Renommé afpasset Fodring. Forhaabentlig vil Forsøgsmejeriet snart fremkomme med et Forsøgsresultat, der klart siger, om der indenfor Mejerierne kan gøres noget, og hvad der da kan gøres til Forhindring af sprødt Smør, eller om Afhjælpsningen alene skal ske hos Mælkeproducenterne.

Om- og Nybygning af Mejerier og forskellige Maskininstallationer har som tidligere krævet mange Mejeribesøg. Store Om- eller Nybygninger vil sikkert ikke ud over de allerede paabegyndte blive foretaget i den nærmeste Fremtid.

Bøtteudstillingerne og de i Forbindelse med disse afholdte Osteudstillinger med tilhørende Møder med faglige Diskussioner har formet sig paa den sædvanlige, gode Maade. Min gennem flere Aar saavel ved selve Udstillingerne som i min Beretning fremsatte Anke over, at Udstillingssmørret henstaar for koldt mellem Indkaldelse og Bedømmelse saavel Vinter som Sommer, fremsættes her igen, men den hjælper rimeligvis lige saa lidt som dens Fremsættelse paa selve Udstillingerne.

Lagerbedømmelserne her i København har jeg kun fulgt i meget ringe Grad, fordi jeg ikke har haft Tid, og i Byerne Nykøbing F. og Nakskov har jeg slet ikke været til Bedømmelse.

Som Fællescensor i Maskinlære har jeg været til Stede ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Dalum og Ladelund Mejeriskoler, og jeg har medvirket ved Ordningen af Osteudstillingen ved Landsmejeri-Udstillingen, ligesom jeg har skrevet om Osteudstillingen ved denne i »Udenrigsministeriets Tidsskrift«. Hjemmearbejdet har været som sædvanligt.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Vitaminerne og deres Betydning for vort Husdyrbrug. Af Dr. phil. *Rich. Ege* og Godsejer *V. Erhard-Frederiksen*. 142 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Naar man engang skal skrive Historie om de Fremskridt, der er sket paa Ernæringsvidenskabens Omraade i den Tid, vi er inde i nu, vil Tiden 1900—1950 maaske blive kaldt Vitaminernes Halvsekel. Stor er nemlig den Indsats, der er gjort og bliver gjort for at trænge ind i den interessante Del af Naturens Værksted, hvor Vitaminerne regerer, og beundringsværdige er de Resultater, der er naaet.

Der er skrevet tykke Bøger om Vitaminerne, utallige Beretninger om Forsøg med disse Stoffer er udsendt, og Bjerger af Reklamebrochurer paa alle Sprog for Produkter med større eller mindre Vitaminindhold er sendt ud til Publikum. Alligevel er Kendskabet til disse mystiske Stoffer ikke trængt ret langt ud, og specielt er Kendskabet til Vitaminernes Betydning for vort Husdyrbrug ringe. Man har hidtil savnet dansk Litteratur paa det paagældende Omraade. Den lille Bog — med ovenstaaende Titel — som nylig er udkommet, er saa vidt Anmelderen bekendt den første danske i Bogform samlede Behandling af Vitaminproblemet set fra et Landbrugssynspunkt.

Bogen er delt i to Afsnit.

Første Afsnit er skrevet af Professor ved Københavns Universitet, Dr. phil. *Richard Ege*. Forfatteren giver paa 94 Sider (Billedstof iberegnet) en instruktiv og meget let forståelig Oversigt over Vitaminerne, deres Forekomst og Betydning i Almindelighed.

Forfatteren anfører som sit Formaal med Bogen: »at give den interesserede Landmand saadanne Oplysninger i Hænde, at han bedre vil være i Stand til at tage Stilling til hele Vitaminspørgsmaalet, hvor det er lige saa vigtigt at holde sig klar af gold Kritik og Skepsis som ikke ganske kritikløst at tage alt, hvad der fremføres om Vitaminer, som gode Varer». Dette Maal har Professor Ege efter Anmelderens Skøn naaet.

Forfatteren omtaler de enkelte Vitaminer og meddeler, at Forsøg med større Husdyr har vist, at Vitaminbehovet hos disse er enklere end hos Mennesker, idet i hvert Fald Kvæg og Svin kan undvære en Del af de Vitaminer, der er absolut livsnødvendige for Mennesker.

B- og C-Stof faar Kvæget normalt i saa store Mængder, at de ikke vilde trives bedre eller yde mere, selv om de direkte fik tilført en Del af disse Stoffer. D-Stof kan ogsaa undværes, hvis Foderet har et passende Mineralstofindhold. Faktisk skulde Kvægs Vitaminbehov indskrænke sig til A-Stof. Nu er Forholdet imidlertid det, at en Sammensætning af Foderet, saa det er ideelt m. H. t. Mineralstofindhold, er næsten uigennemførlig i Praksis, og da D-Stoffets Virkning netop er at økonomisere Mineralhusholdningen, mener Professor Ege, at dette Vitamin maaske er det allervigtigste i landøkonomisk Fodringslære. E-Stoffets (Frugtbarhedsfaktoren) Eksistens er efter Forfatterens Synspunkt ikke bevist.

Bogens andet Afsnit er skrevet af den initiativrige og energiske Landøkonom, Godsejer *V. Erhard-Frederiksen*, der desværre døde for kort Tid siden, netop som han stod i sin Manddoms fulde Kraft. Erhard-Frederiksen behandler Vitaminproblemet ud fra et Landbrugssynspunkt og pointerer (hvad Professor Ege ogsaa er inde paa), at Spørgsmaalet om Vitaminernes Betydning har to Sider, nemlig

- 1) Hensynet til selve Dyrene og Produktionens Størrelse,
- 2) Hensynet til de fremstillede Produkters Kvalitet og Værdi som Menneskeføde.

Med Hensyn til denne Sagens anden Side (og dens Betydning maa ikke undervurderes) saa pointeres i Bogen, at Fodringen betyder meget for Produkternes Vitaminindhold. Som Eksempel herpaa meddeles bl. a., at der i Mælk fra Køer, der gaar paa Græs, er 3 Gange saa mange Vitaminer som i Mælk fra Køer paa ordinært Staldfoder.

Naar Kendskabet til Vitaminerne er trængt mere igennem, end Tilfældet er nu, er det vel sandsynligt, at man fra Publikums og Sundhedsautoriteters Side vil forlange, at den Mælk, der forhandles til direkte Konsum, maa have et vist Mindsteindhold af Vitaminer. Erhard-Frederiksen gør i denne Forbindelse opmærksom paa, at før disse Krav stilles, bør en Del af Københavns Sundhedsvedtægts Regler for Fodring af Besætninger, der forsyner København med Børnemælk, ændres. Forholdet er nemlig det, at Anvendelse af en Del Fodermidler, der tilsikrer Mælken et stort Vitaminindhold, forbydes, hvilket direkte medfører Fremstilling af vitaminfattigere Mælk.

Forfatteren mener, at disse Bestmmelser vil blive revideret, og giver i Slutningen af Bogen Anvisning paa en Driftsomlægning i Landbruget og en ændret Fodring. Driftsændringen skulde gaa i Retning af en øget Avl af bælgplanterige Græsmarksafgrøder. Herigennem skulde opnaas store og billige Afgrøder. Den Del af disse Afgrøder, som ikke blev brugt i Sommertiden, skulde saa ensileres eventuelt ved Til-sætning af Syre. Det Foder, der opnaas paa den Maade, skulde for det første være billigt og kraftfoderbesparende, men dernæst skulde det bevirke, at de fremstillede Produkter (særlig Mælken) blev sundere og mere vitaminrige.

Bogen som Helhed giver en god, letfattelig Oversigt over Vitaminerne og deres Betydning for vort Husdyrbrug. Anmelderen anbefaler den først og fremmest til Landbrugs-lærere og Konsulenter, men ogsaa til interesserede yngre og ældre Landmænd og Mejerifolk.

K. Wenzel Eskedal.

Landwirtschaftliche Buchführung mit Einschluss der Bewertung und Betriebskalkulation. Af Agr.-Ing., Dr. *Leo Schönfeld*. (Julius Springers Forlag, Wien).

I denne ny Bog gives der en grundig, men paa visse Punkter ogsaa lidt omstændelig Redegørelse for de forskellige Bogføringsbegreber og Fremgangsmaader ved Landbrugsbogføring. Der sondres stærkt mellem ydre og indre Om-sætninger, og ca. 80 af Bogens 208 Sider er viet Omtalen af de ved Bogføringen forekommende Vurderinger. Bogen er forsynet med flere Eksempler paa Valg af Konti ved Landbrugsregnskabets Gennemførelse og giver i det hele en god Vejledning for viderekomne. Foruden den egentlige Bogføring er der ogsaa givet en ret udførlig Omtale af Bedriftskalkulationer. Forfatteren beskriver her forskellige Kalkulationssystemer og anbefaler meget rigtigt Udførelsen af Kalkulationer til Belysning af, hvilke Ændringer, der kan ventes i Driftsresultatet, naar der foretages visse nærmere angivne Ændringer i Driften. Det er i det hele en grundig og læseværdig Bog; men desværre skæmmes Bogens sjette Ark af en Del Fejl ved Trykningen, idet Side 81, 84, 85, 88, 89, 92, 93 og 96 mangler, medens et tilsvarende Antal af de andre Sider er trykt to Gange. Forhaabentlig gælder dette dog kun de først udsendte Eksemplarer af Oplaget.

Ivar Dokken.

Hovedprøve med Frøsamlere. Enkeltprøver og Nyhedsprøver samt Arbejdsundersøgelser m. m. 65. Beretning fra Statens Red-

skabsudvalg. 37. Meddelelse fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalgene ved Statskonsulent *Anton Christensen*. 142 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.).

Beretning om det 45. Delegeretmøde i De samv. Landboforeninger i Fyns Stift i Odense den 13. og 14. November 1931. Udarbejdet af Foreningens Sekretær. 203 Sider. (Odense).

Lønstrup Klint. Af *Axel Jessen*. 142 Sider samt 1 Atlas med 36 Tavler. — *Magnetische Messungen im südwestlichen Dänemark*. Af *A. Ebert*. 53 Sider samt 1 Kort. — Om Forekomster af Glacialflager af paleocæn Mergel paa Sjælland. Af *Sigurd Hansen*. 22 Sider. — Klinten ved Halkhoved. Af *Axel Jessen*. 26 Sider samt 1 Tavle. — Israndens Tilbagerykning fra Østjylland til Sjælland—Fyn, belyst ved Ledeblokke. Af *V. Milthers*. 70 Sider samt 1 Kort og 1 Tabel. — Danmarks geologiske Undersøgelser, II. Række, Nr. 49 og 53; IV. Række, Bind 2, Nr. 7—9. (C. A. Reitzel, Kbhvn.).

Beretning fra Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole for Undervisningsaaret fra 1. September 1928 til 31. August 1929. 60 Sider. (Kbhvn.).

Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1932. Redigeret af Bibliotekar *Max Lobedanz*. 112 Sider. (Aug. Bang, Kbhvn.). Aarsskriftet indeholder følgende Artikler: *Aage Feilberg* og *C. L. Feilberg*: 2. Beretning om Dræningsforsøget i Skovlunde (med 1 Plan); *Hans Riehm*: Untersuchungen über die Faktoren die die Reaktion des Erdbodens bestimmen; *N. Plum*: Kvægtuberkulins, Fjerkrætuberkulins og Paratuberkulins (Johnins) Evne til at fremkalde Reaktionen hos Dyr inficerede med henholdsvis Kvæg-, Fjerkræ- og Paratuberkulose.

Dansk Selskabsret. III. Aktieselskaber. Af *Kristian Sindballe*. 263 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Beretning fra Carlsbergfondet for Aaret 1. Oktober 1930 til 30. September 1931. Tillæg: Beretning fra Ny Carlsbergfondet for samme Tidsrum. 125 Sider. (Kbhvn.).

Register-Stambog over Kvæg af Rød Dansk Malke race. IX. Tyre: 8937—9853. Køer og Kvier: 2262—2326. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring og Registrering af Rødt Dansk Malkekævg. Udarbejdet af Konsulent *M. Nielsen*. 329 Sider. (Frederiksberg).

De samv. danske Landboforeningers Svinestambog. XIX. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Udgivet af De samv. danske Andelsslagerier. Forfattet af Konsulent *K. M. Jensen*. 404 Sider. (Odense).

Stambog over Væddere. VII. Væddere af Oxford Downs, Leicester (Dishley) og Dorset Downs Race. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Forretningsudvalg. Udarbejdet af Dyrslæge, Konsulent *C. Hedegaard*. 95 Sider. (Aarhus).

Transport af Landbrugsprodukter. Af *V. E. Lundsfryd*. Særtryk af Den tekniske Forenings Tidsskrift. 70 Sider. (Kbhvn.).

Meddelelser fra Holbæk Amts økonomiske Selskab. Foraaret 1932. Fireogfyrretyvende Aargang. 47 Sider. (Kalundborg).

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved Statskonsulent *K. Hansen*. 14. Hefte. 90 Sider. (G. E. C. Gad, Kbhvn.).

De samvirkende danske Landboforeningers Stambog over Køer af Rød dansk Malke race. XII Bind, Nr. 5294—5832. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne *N. Bonde, Kr. Frydenlund, K. A. Jensen, L. Hansen Larsen* og *A. Wulff Pedersen*. Samlet og udgivet af De samv. danske Landboforeninger ved Kostambogudvalgets Sekretær. 712 Sider. (Odense).

Stambog over Tyre af Rød dansk Malke race. XXXVI. Stbg. Nr. 2374—2444. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne *N. Bonde, Kr. Frydenlund, K. A. Jensen, L. Hansen Larsen* og *A. Wulff Pedersen*. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Stambogs- og Registreringsudvalg for Rødt Dansk Malkekvæg. 160 Sider. (Odense).

Aarsberetning om Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1931—32. Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 164 Sider. (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler.
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab lader i 1932 uddele indtil 20 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste.

Indstillinger, der indsendes paa almindeligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab* inden Udgangen af Juli Maaned, maa være ledsaget af den stedlige Landboforenings eller Sogneraadets Erklæring og indeholde fornødne Oplysninger, derunder Navn, Adresse, Alder, Tjenestetid, om Vedkommende tidligere har været indstillet, Anbefaling fra Husbonden m. v.

Købmand Jørgen Sørensen og Hustru, Cecilie Sørensen, født Langes Legat. Af dette Legat vil der i September Maaned i Aar blive uddelt nogle faa Portioner til unge lærvillige Mennesker, der opholder sig paa Landet eller i Stationsbyerne, til videre Uddannelse i deres Fag, ligegyldigt om de er Landmænd, Handlende, Haandværkere — Mænd eller Kvinder.

Ansøgning skrives paa Skema, der faas hos *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34, København V., og maa være tilbagesendt Selskabet i n d e n 1. A u g u s t.

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser i 1931. Der har været indkaldt 5268 Mærker Smør fra de 1622 Mejerier, der benytter Lurmærket. Disse Mærker fordeler sig med Hensyn til Vandindhold saaledes:

Med under 13,0 pCt. Vand	79 Mærker eller	1,50 pCt. af alle
— 13,1—16,0 — —	5102 — —	96,85 — —
— over 16,0 — —	87 — —	1,65 — —

Gennemsnitsvandprocenten for alle Mærker var i 1931 14,80 (i 1930 14,72 pCt.).

Samles Mejerierne i lignende Grupper, faas:

Med 12,54—13,00 pCt. Vand	3 Mejerier eller	0,19 pCt. af alle
— 13,01—16,00 — —	1615 — —	99,56 — —
— 16,01—16,33 — —	4 — —	0,25 — —

I Aarets Løb har 6 Mejerier mistet Lurmærket paa Grund af daarligt Smør, heraf har 3 Mejerier mistet det 2 Gange. Et af dem havde ved Aarets Slutning generhvervet Lurmærket. Alle de nævnte 6 Mejerier var Fællesmejerier.

De 1622 Mejerier, hvoraf 1391 er Andelsmejerier, har haft 4962 Mill. kg Mælk og produceret 195 Mill. kg Smør i Aarets Løb. I 1930 var Tallene 1613 Mejerier med 4843 Mill. kg Mælk og 190 Mill. kg Smør.

De 195 Mill. kg Smør repræsenterer næsten hele Landets Produktion, og da Eksporten har andraget 172 Mill. kg, kan Hjemmeforbruget anslaaes til ca. 23 Mill. kg eller ca. 12 pCt. af Produktionen.

Af det i 1931 producerede Smør betragtes de 96,1 pCt. som godt Smør (i 1930: 94,9 pCt.), 3,5 pCt. som ringe og 0,4 pCt. som daarligt; af ringe og daarligt Smør var der i 1931 procentvis mindre end i noget tidligere Aar.

Aarsoversigten indeholder iøvrigt de sædvanlige fyldige Oplysninger om Mejeriernes Gruppering, om Diplomer og Medailler til Mejeribestyrere og om Antallet af sprængte Kontrolsedler.

I Anledning af de i Aarsoversigten for 1930 omtalte Undersøgelser over Smørrets Holdbarhed, udført af Professor *Søncke Knudsen*, meddeles det, at man fra 1. Januar 1932 i Karakterlisterne vil anføre, hvilket Katalasetal, hvert Mærke Smør har faaet, idet det af Professorens Undersøgelser fremgaar, at Katalaseprøven er et godt Middel til Paa-visning af Smørfejlen »Surhed«, endogsaa før den er blevet saa fremtrædende, at den kan paavises ved Smagsprøve. Ser et Mejeri i Fremtiden, at dets Smør trods en god Bedømmelse har faaet et relativt højt Katalasetal, ved det, at der da temmelig sikkert er Fare paa Færde, og det vil være i Stand til at tage sine Forholdsregler i god Tid.

Oprettelse af mindre Landbrug. I »Statistiske Efterretninger« Nr. 16 findes Oplysninger om Oprettelse af Stats-husmandsbrug i 1930—31.

I Henhold til Statshusmandslovene af 29. Marts 1924 med Tillæg og Ændringer er der i Aarets Løb oprettet 401 nye Brug, og Statens Udlaan androg 5,7 Mill. Kr. Begge Tal er lidt højere end foregaaende Aar, men

betydelig lavere end de var i Aarene 1921—29. Ialt er der, siden den første Statshusmandslov traadte i Kraft, blevet oprettet ca. 15 100 Brug. Det samlede Udlaan og Tilskud har andraget ca. 143,4 Mill. Kr., hvortil kommer ca. 18,3 Mill. Kr., bevilget som Tillægslaan.

I Henhold til Jordlovene af 1919 er der i Aaret 1931 oprettet 244 selvstændige Brug og udlagt 49 Suppleringsparceller; Byggelaanene har andraget ca. $2\frac{1}{4}$ Mill. Kr. — Ialt er der i Henhold til disse Love i Aarene 1920—31 oprettet 4723 Brug, hvoraf 1328 paa Præstegaardsjord og 3395 paa Jord i offentlig Eje. Det samlede Areal, der er udstykket til Husmandsbrug, andrager ca. 38 000 ha, og i Byggelaan er ydet 55 Mill. Kr.

Handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 9. Marts 1932
af Generalsekretær A. Høgsbro Holm.

Vor Landbrugsproduktions stærke Forøgelse og Produktionens Specialisering og Standardisering er foregaaet i Overensstemmelse med og nogenlunde afpasset efter de store europæiske Industricentres Ønsker om og Evne til at forbruge indførte Levnedsmidler.

Det har i nogen Maade været den engelske Eksportindustri og den tyske Industris storslaaede Udvikling, der har været Baggrund for vor produktions- og afsætningsmæssige Fremgang.

I hele den Periode, hvor vi Danske har naaet vort Stade, har England ført Frihandelspolitik uden hemmende Toldskranker og Restriktioner for Indførselen af Levnedsmidler til den store engelske Befolkning. Efter en næsten 40-aarig politisk Kamp indledede England ved Handelstraktaten af 1860 mellem England og Frankrig den Frihandelsperiode, som først nu i afvigte Vinter er blevet fraveget. Vor store Kunde mod Syd har ikke fulgt den samme aabne Dørs Politik over for vore Produkter; men trods dette og paa Grund af vor Hovedaftagers politiske Indstilling i den internationale Handelsomsætning har det været til Held og Lykke for vort Lands Økonomi, at Danmark i denne Periode fulgte samme Politik som England og saaledes har været et Frihandelsland.

Inden for dansk Landbrug har man hyldet Frihandelsens og den fri Konkurrences Idéer, men under dette Sy-

stem har man indset, at det var til Fordel for Producenternes økonomiske Interesser, at deres Produktion foretoges paa andelsmæssig Grund, og at deres Salg og Køb i videst muligt Omfang ogsaa kom til at foregaa gennem Andelsforetagender og paa den Maade blev kontrolleret af Producenterne selv. Under det saaledes herskende liberale System er dansk Landbrug naaet vidt i de sidste Menneskealdrer.

Meget i Tiden synes at tyde paa, at vi nu er naaet til, om ikke en Korsvej paa Udviklingens Bane, saa dog i alt Fald et noget uoverskueligt Terræn med Hensyn til Valg af Vejen fremad. Vi befinder os maaske billedligt talt nærmest i et Vadested, hvor det gælder om for os at passe paa, at vi ikke træder fejl og kommer ud af den rette Kurs.

Krigen medførte, at man i mangt og meget maatte gaa bort fra de vante Baner og indlade sig paa Brug af handelspolitiske Hjælpemidler og handelspolitiske Veje, som absolut ikke var i Overensstemmelse med de fra Landbrugets Side ønskede. Ekstraordinære Situationer kræver ekstraordinære Foranstaltninger, og det var indlysende, at Verdenskrigens Vælten op og ned paa hidtil bestaaende Forhold ogsaa maatte præge vore Produktions- og Afsætningsforhold.

Efter Krigens Ophør havde man haabet snart at vende tilbage til det, man kaldte normale Forhold. Det viste sig imidlertid, at Staternes krigsmæssige Indstilling paa Selvforsyning i høj Grad kom til at præge de handelspolitiske Foreteelser, man saa i de nærmeste Aar efter Krigen.

Fra Folkeforbundets Side tog man derfor Problemerne op, og i 1927 afholdtes den store internationale økonomiske Konference i Genève.

Forpagter Chr. Sonne holdt den 6. Maj 1927 en Tale ved denne Konference, hvor Forpagteren begyndte med at sige, at de Indgreb i den internationale Handel, som Krisen efter Krigen havde affødt i vide Kredse, maatte

vække den dybeste Bekymring. Han henviste i saa Henseende til det Manifest, der Aaret før fra Finans-, Handels- og Erhvervsorganisationer i 16 Lande var blevet udsendt, og som tilsigtede en vidtgaaende Sløjfning af de europæiske Staters indre Toldmure. Taleren hilste med Glæde de Signaler til Fremme af den liberale Toldpolitik, som det Konferencen forelagte Arbejdsprogram bar Vidne om.

Konferencens Landbrugskomit  udtalte i en Resolution ved Konferencens Afslutning, at det var ønskeligt, at alle Hindringer for en fri Udbredelse af og Handel med Landbrugsprodukter fjernes saa vidt, som deres Fjernelse ikke medfører Fare for de enkelte Lande og disses Arbejderes vitale Interesser. I de Stater, i hvilke Toldbeskyttelse er opretholdt, bør den reduceres baade for Industri og Landbrug til det lavest mulige Punkt, som er absolut nødvendigt for Produktion. Det bør tilstræbes at bistaa ved Opretholdelsen af retfærdig Ligevægt mellem Industri og Landbrug og ikke at begunstige den ene paa den andens Bekostning. Systemet af Eksportforbud og Eksportafgifter (med Undtagelse af Afgifter opkrævede til Fordel for den paagældende Erhvervsgren) og den hyppige ændring i Toldtariffer, som lang Erfaring har godtgjort at være uvirksom og farlig, b r afgjort opgives.

I en anden Resolution hed det, at Konferencen betragtede det som et vitalt økonomisk Spørgsmaal, at Landbrugets Produktion forøgedes, og at Landbruget med dette for øje placeres paa lige Fod med Industrien, ved at sætte alle, der beskæftiges ved Landbrug, i Stand til at opnaa en tilfredsstillende Levelfod og et normalt Vederlag for deres Arbejde og Kapital.

Da Forpagter Sonne herhjemme forelagde Beretninger om Konferencen, udtalte Forpagteren, at denne Konference imidlertid kun var raadgivende. Konferencen kunde klarlægge og redegøre for Aarsagerne til, at Erhvervslivet ikke havde kunnet udfolde sig frit i den trange Efterkrigsperiode. Konferencen kunde kun anwise og an-

befale forskellige Foranstaltninger til at raade Bod herpaa, men derudover strakte Konferencens Kompetence sig ikke. Det stod til de enkelte Nationers Lovgivningsmyndigheder at træffe de Lovforanstaltninger, der maa til i de enkelte Tilfælde, og det var paa dette Omraade, udtalte Forpagteren, at der straks havde meldt sig Tvivl og Pessimisme.

Desværre viste de følgende Aars Udvikling, at en saadan Skepsis overfor, hvad de enkelte Stater vilde foretage sig paa Baggrund af de udmærkede og gode Raad, der fremkom fra den økonomiske Konference i Genève 1927, var altfor velbegrundet. Vi saa det ene Land efter det andet forøge sin Toldbeskyttelse, og da i Særdeleshed med Hensyn til Landbrugsprodukterne.

Kriseaarenes Selvforsyningstanker skød nye friske Skud, og Toldbarriererne mellem de mange nye saavel som mellem flere af de gamle Lande i Europa forhøjedes.

Folkeforbundets 10. Forsamling i September 1929 tog Spørgsmaalet om en økonomisk Nedrustning Landene imellem op til Drøftelse, og paa Foranledning af den engelske, franske og belgiske Delegation blev der fremsat Forslag om en Toldvaabenhvilekonference i Begyndelsen af Aaret 1930.

Denne fandt Sted under Ledelse af den tidligere danske Udenrigsminister Grev Moltke. Dens Forløb karakteriseredes af Statskonsulent Sørensen paa følgende Maade: »Selv om man er Skeptiker, saa kan man ikke nægte, at Forhandlingerne paa Konferencen viste, at Nedrustningstanken paa det økonomiske Omraade er saa stærk, at intet Land turde tage Ansvar for at slaa Konferencen i Stykker«.

Da man Aaret efter igen mødtes i Genève, faldt Forslaget til Jorden. Toldvaabenhvile kunde man ikke naa. Naar Toldvaabenhviletanken ikke allerede faldt ved den første Konference, skyldtes det sikkert i Særdeleshed, at den engelske Handelsminister Graham paa sin Regerings Vegne gav fuld Tilslutning til et udvidet økonomisk Sam-

arbejde mellem Staterne. »Der er — sagde han — farlige Idéer fremme vedrørende Selvforsyning og økonomisk Isolation. Disse vil næppe gavne det enkelte Land, og det er sikkert, at den internationale Handel vil lide under Isolationsbestræbelserne«. Folkeforbundet havde ikke foreslaet Frihandel, men friere Handel, og det var en økonomisk Sandhed, at de største Goder for alle opnaas ved de færrest mulige Restriktioner i Vareomsætningen. »Lad os forestille os — sagde Mr. Graham — hvad der vil ske, hvis denne Konference bliver resultatløs. Vi er inde i en Landbrugskrise, der i nogle Lande har medført Toldforhøjelse og i andre Lande øget Kravet om Protektionisme. Det kunde let gaa saaledes, at de Lande, som i Hovedsagen har Frihandel, bliver tvunget ind i en Toldkamp, og en saadan Udvikling kunde let blive skæbnesvanger for Europas økonomiske Velfærd«.

Den daværende engelske Handelsminister W. Graham er ved Nytaarstid afgaaet ved Døden. Hans Udtalelser med Hensyn til den senere Udvikling har vist sig at være rigtige.

Folkeforbundet som saadant kunde ikke samle Staterne om Toldvaabenhvile, men der synes paa Baggrund af de nævnte Forhandlinger at være tilvejebragt intimere Samarbejde mellem visse Grupper af Stater for at tilstræbe tilsvarende Formaal, bl. a. kan nævnes den saakaldte Oslo-Konvention mellem Sverige, Norge, Danmark, Holland og Belgien.

Prisfaldet, der varslede den Landbrugskrise, hvori vi nu befinder os, meldte sig først for de kornproducerende Stater, og Prisfaldet, der skyldes mange Aarsager, viste sig i Særdeleshed efter Verdenshøsten 1928, der blev ekseptionel stor. Den ved Prisfaldet for Korn opstaaede begyndende Landbrugskrise affødte en Kornpolitik rundt om i Verden, der, naar Spørgsmaalet er om handelspolitiske Nydannelser i den internationale Omsætning med Landbrugsprodukter, frembyder adskilligt af Interesse.

Ved den internationale Hvedekonference, der blev af-

holdt i Rom sidst i Marts Maaned i Fjor, blev der fra det internationale Landbrugsinstitut forelagt en Redegørelse af ikke ringe Interesse. Det paavistes, at der i en Aar-række ikke havde været Ligevægt mellem Tilbud og Efterspørgsel paa det internationale Hvedemarked. De Aar for Aar stærkt forøgede Lagre af Hvede var i denne Henseende særlig bemærkelsesværdige. For de 4 store hvedeksporterende Lande, d. v. s. for Canada, U. S. A., Argentina og Australiens Vedkommende, var Lagrene i 1925 ialt 38,7 Mill. hkg, men i 1929 var de steget til 122,5.

Instituttet havde udført forskellige Beregninger med Hensyn til Produktions- og Befolkningsforøgelser, paa Baggrund af hvilke det hævdedes, at selv om Hvedeproduktionen var steget stærkt, saa var de Mængder af Hvede, der var til Raadighed for Konsum, alligevel ikke steget stærkere end Befolkningens Forøgelse før og efter Krigen, og det Hvedeoverskud, som Lagrene var Udtryk for, maatte derfor snarere skyldes et mindre Forbrug end en større Høst. Beregninger med Hensyn til Forbruget pegede paa, at dette var gaaet tilbage fra før Krigen at have været 65,9 til i de sidste 5 Aar at have været 63,2 kg pr. Individ.

Hvedeproduktionen var i Europa og Indien knapt nok paa Højde med Førkrigsproduktionen. Den store Fremgang skyldtes Amerika, Australien og særlig Canada, hvor Produktionen var steget til det dobbelte, men den samlede Verdensproduktion var kun gaaet frem med 17 pCt., og denne skyldtes ikke et forøget Udbytte pr. ha, som ansloges til snarere at være blevet noget mindre end tidligere, men skyldtes derimod en meget kraftig Udvidelse af Arealet. De 5 sidste Aar fra 1925 og til 1930 havde vist en stærk Forøgelse af saavel Produktion som Areal og en Forøgelse paa disse 5 Aar med Hensyn til Produktionen paa 10 pCt., hvor Befolkningsforøgelsen ikke kan have været over 5 pCt., og i de seneste Aar var Hvedeproduktionen derfor forøget stærkt udover det naturlige Behov.

I U. S. A., Canada, Argentina og Australien, der repræsenterer 90 pCt. af Verdensmarkedet for Hvede, havde man gjort forskellige Forsøg paa at stabilisere Priserne gennem Organisation af Afsætningen og ved Nedsættelse af Produktionsomkostningerne. Det vil altsaa sige, at man havde forsøgt at afbøde Krisen gennem metodisk Organisation af Produktion og Handel.

I de importerende Lande i Europa, det er først og fremmest England, Tyskland, Frankrig og Italien, havde de faldende Kornpriser medført, at det hjemlige Landbrug havde stillet Krav om Beskyttelse af Korndyrkning, og med Undtagelse af England, der indtil da havde hævet sig som Frihandelsland, var de andre Indførselslande gaaet ind i en aktiv Politik til Beskyttelse af Korndyrkningen, dels ved Importtold af næsten Forbudskaraktér, dels gennem Restriktioner m. H. t. Formaling, og endvidere ved Eksportpræmier og forskellige andre Tilskud til Hjemmeproduktionen. I Schweiz og Norge gennemførtes en Monopolhandel med Korn. I en Korrespondance fra Schweiz er det blevet meddelt, at den schweiziske Kornordning sikrer Bønderne endnu en Aarrække en Pris af 38 schw. Frcs. for Hvede, hvilket turde være høj Pris i Sammenligning med Verdensmarkedets.

De Lande i Østeuropa, der eksporterer Korn, i Særlighed Bulgarien, Ungarn, Polen, Rumænien og Jugoslavien, var under det faldende Prisniveau særligt interesseret i bedre Afsætningsforhold paa det øvrige europæiske Marked og forsøgte at løse Spørgsmaalet dels ved en Centralisering inden for de enkelte Stater af Kornhandelen, en ligefrem Skabelse af Eksportsyndikater, og dels gennem internationale Aftaler, ved hvilke den nævnte Gruppe af Stater ved fælles Forhandlinger søgte at opnaa Præferencé for østeuropæisk Korn i de andre europæiske Stater, — og helst en Begrænsning af Produktionen andre Steder.

Medens de store Producenter af Hvede synes at have haft ualmindeligt godt Held med den produktionsmæs-

sigt bedre Organisation, blev Resultatet af deres saakaldte metodiske Organisation af Handelen efter de foreliggende Oplysninger mindre heldig.

Ved Kornkonferencen i Rom i Fjor oplystes det, at en af Hovedgrundene til de stadigt stigende Hvedelagre og det mindre Forbrug af Hvede maatte henføres til kunstige Statsindgreb i Omsætningen af en eller anden Art. Den canadiske Hvedepool og U. S. A.'s Farm Board har i høj Grad været ansvarlige for Skabelsen af de mægtige usolgte Hvedebeholdninger i Amerika. Man har holdt Hveden tilbage for at opnaa bedre Priser, og denne Virksomhed har været finansieret ved Regeringernes Hjælp. Møllerne og den private Kornhandel havde derimod mindre Hvedebeholdninger i deres Væрге end normalt, fordi man nærede Ængstelse for de store Organisationer i Nordamerika; man var bange for, at de paa et eller andet Tidspunkt skulde se sig i Stand til eller tvunget til at afhænde deres enorme Beholdninger og derved fremkalde yderligere Prisfald.

Den canadiske Hvedepool modtog over Halvdelen af Hveden fra Landmændene. Dette var imidlertid ikke nok for disse, da Prisfaldet satte ind; de ønskede tilsidst, for at faa fuldkomment Herredømme over Hvedehandelen, at 100 pCt. af Landmændene skulde levere deres Hvede til den canadiske Hvedepool. Der førtes Retssag om Forholdet, og Appelretten hævdede, at Regeringen i Saskatchewan havde overskredet Grænserne for sin Bemyndigelse, og at kun Fælles-Regeringen i Ottawa var kompetent til at vedtage og udstede en saadan Lov. Tilhængerne af The Canadian Wheat Pool gik straks ind i aktiv Propaganda til Gunst for en 100 pCt. tvungen Aflevering, men dette mødte dog ikke ringe Modstand. Ved Høsten 1931, hvor Udsigterne var daarlige baade med Hensyn til Høstens Omfang og Priserne, gik de forskellige provinsielle Regeringer mod Tanken om yderligere Finansiering af Hvedeopkøbene. The Canadian Wheat Pool maatte da løse sine Medlemmer fra deres Kontrak-

ter, og det angives, at kun ca. 10 pCt. af Medlemmernes Hvede blev solgt efter den oprindelige Pool-Plan. Federal Farm Board's Tab for dets Hvedeopkøb i U. S. A. beløb sig til meget store Værdier. Man kan derfor ikke hævde, at disse statsgaranterede Andelsorganisationer, der prøvede at centralisere U. S. A.'s og Canada's Hvedehandel, har haft nogen Succes.

Om den Politik, de hvedeimporterende Lande fører her i Europa, og hvorved Kornet er blevet fordyret, og som i ikke faa Tilfælde med Hensyn til Salg af Brød ogsaa har medført, at Brødets Kvalitet er blevet forringet, har været til Fordel for de paagældende Landes Korndyrkning, er vistnok i de fleste af disse Lande Tvivl underkastet. Det er i alt Fald et Spørgsmaal, hvorvidt de paagældende Lande i det lange Løb vil have Raad til at skabe sig et Priseniveau mere eller mindre uafhængigt af den øvrige Verden.

De østeuropæiske Landes fælles Arbejde i Kornspørgsmaalet gik, som nævnt, bl. a. ud paa at søge en Fortrinsbehandling, en Præference for deres Varer i de øvrige europæiske Lande. En saadan Præference er selvfølgelig meget vanskelig at bringe i Overensstemmelse med Mestbegunstigelsesaftalerne. Selve Princippet mødte stærk Modstand bl. a. fra de oversøiske Lande, og de Traktater, der i Løbet af 1931 er blevet afsluttet, og hvori man som f. Eks. i den tysk-rumænske og andre havde skitseret visse Præferenceaftaler, indeholdt den Klausul, at de paagældende Præferencebestemmelser ikke kunde træde i Kraft, saafremt der kom Indsigelse imod dem fra de Lande, der havde Mestbegunstigelse. Bestemmelserne er ikke traadt i Kraft, da der blev protesteret fra enkelte Lande.

Ved Kornkonferencens Forhandlinger var der bl. a. et uberegneligt Moment, som affødte stor Diskussion, særlig Mand og Mand imellem. I Efteraaret og Vinteren 1930—31 havde Sovjet-Rusland eksporteret Hvede i saa store Mængder, at der var Folk, der mente, at man stod

over for en fremtidig russisk Hvedeeksport af henimod samme Omfang, som man havde kendt den før Krigen. De i Konferencen deltagende Repræsentanter for Sovjet-Rusland udtalte sig ikke nærmere herom, men understregede derimod stærkt, at de repræsenterede et Land, hvor Landbrugskrise, hvor økonomisk Krise i det hele taget ikke kendtes, hvor Produktionen gik godt og gik fremad med store Skridt. Det var første Gang, Repræsentanter for Sovjet-Rusland deltog i saadanne Raadslagninger; de erklærede sig villige til at fortsætte ved Forhandlingerne i London. Den omtalte store Eksport i Sæsonen 1930—31 synes ikke at være fortsat i Sæsonen 1931—32. — Men ved det System, Sovjet har opbygget, indtager det en absolut Særstilling i den internationale Handel og kan, om det vil, udnytte denne ogsaa til Skade for andre.

Særlig fra de europæiske hvedeproducerende Landes Side har man den Opfattelse, at det ved Tvangsforanstaltninger af national og international Karakter vil være muligt at øve Indflydelse paa Størrelsen af det Areal, som man i de forskellige Lande vilde anvende til Hvededyrkning.

Kornkonferencen i Rom i Fjor fastslog imidlertid, at dette ikke var muligt. Med Hensyn til en bedre international Organisering af Hvedehandelen henviste Konferencen dette Spørgsmaal til videre Behandling mellem de interesserede Parter, og en saadan Forhandling fandt ogsaa Sted senere paa Foraaret i London, men gav ikke noget særligt Resultat. I denne Forbindelse er det maa-ske værd at nævne, at man paa et andet Omraade, nemlig med Hensyn til Sukker, har været i Stand til at træffe en international Aftale vedrørende Produktionsforholdene.

Fra de østeuropæiske Agrarlande blev der ogsaa rettet Henstilling til de øvrige Lande i Europa om at være dem behjælpelige med en Organisering af Landbrugskrediten. Ganske vist havde de paagældende Lande hævdet, at der var Overproduktion af Korn, og at man burde

se at indskrænke Produktionen. Ikke desto mindre havde de ønsket Lettelser af deres Landbrugskreditforhold, og ved det internationale Landbrugsinstituts og Folkeforbundets Mellekomst er dette sket. At det automatisk vil medføre forøget Produktion, turde være selvindlysende.

Inden for den internationale Landbrugskommission, der sidste Sommer afholdt Kongres i Prag, har i Særdeleshed Schweizeren Professor, Dr. Laur Gang paa Gang gjort sig til Talsmand for, at et højere Prisniveau for Landbrugets Produkter kun kan opnaas gennem, hvad han kalder en *international Rationalisering af Omsætningen*. I Modsætning til Told- og Veterinærpolitik er Rationaliseringen af Omsætningen med Landbrugsprodukter et Omraade, paa hvilket Landmændene i alle Lande maa slutte sig sammen til fælles Arbejde, siger Dr. Laur. Først og fremmest maa man have Opmærksomheden henvendt paa en Rationalisering af Verdenskornmarkedet, men ogsaa for Mejeriprodukter, Æg og Vin vil en Rationalisering af Verdensomsætningen have stor Betydning. Som et første Skridt i Retning af det Maal, som foresvæver Dr. Laur, peger han paa Fremskaffelse af paalidelige Markedsefterretninger. Det andet Skridt bestaar i Skabelse af nationale Omsætningsorganisationer og disses Sammenslutning i internationale Forbund, hvor man kan drøfte Markeds- og Afsætnings-spørgsmaal sammen. Naar de nationale Omsætningsorganisationer omfatter hele Produktionen, vil Problemet kunne løses enten gennem Statsmonopoler eller gennem andelsmæssige Organisationer. Hvilken af disse to Veje, der skal følges, synes at være et underordnet Spørgsmaal for Dr. Laur. Den sidste Etape paa denne Vej mod en Rationalisering af Verdensomsætningen med Landbrugsprodukter skal da bestaa i at faa Indflydelse paa Størrelsen af og Retningen inden for Produktionen og paa Reguleringen af Udførselsmængderne ved Oprettelse af Varelagre og ved Udførselstold paa Varer, der eksporte-

res ud over et aftalt toldfrit Kontingent, og endelig i en fælles international Administration af Overproduktionen eller Indførselstold f. Eks. paa Kraftfoder.

Dr. Laur's Tanker er gjort gældende ved flere Lejligheder og fandt ogsaa Støtte ved den omtalte Kongres i Prag i Fjor Sommer. Denne Kongres hævdede, at de Forhandlinger, der hidtil havde været ført, trods de tidligere refererede noget daarlige Resultater vedrørende den internationale Handel med Korn, vilde blive fortsat saa længe, indtil Verdensproducenterne af Korn følgende det Eksempel, der er givet af Sukkerproducenterne, har organiseret sig for at anvende rationelle Salgsmetoder.

Men det maa forekomme en i denne Sag nogenlunde neutral Deltager i Forhandlingerne, at den internationale Landbrugskommissions Udtalelser om disse Spørgsmaal var lidt for stærkt og lidt for ensidigt prægede af Hensynet til de østeuropæiske Lande.

Som Eksempler paa nationale Omsætningsorganisationer, der har medført en vis Form for en Rationalisering af Omsætningen baade i Landet og ved Eksport, kan anføres Patterson-Planen i Australien, der i Korthed gaar ud paa, at der pr. produceret kg Mælk til et særligt Fond betales en vis Afgift, hvilken Afgift senere, da Eksporten kun udgør ca. 20 pCt. af Produktionen, benyttes som en Eksportpræmie. Ved Foranstaltningen holdes Prisniveauet paa Hjemmemarkedet kunstigt oppe, og der opnaas, at Eksportprodukterne har lettere Konkurrencevilkaar.

I Norge vedtog Stortinget den 6. Juni 1930 den saakaldte Omsætningslov. Ved denne Lov nedsattes et Omsætningsraad, bestaaende af Repræsentanter for Det kgl. Selskab for Norges Vel, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Smaabrunderlag, Norske Mælkeproducenters Landsforbund, Norges Flæskecentral, Norges Handelsstands Forbund og De norske Æg-Centraler. Raadets Opgave er at drøfte og foreslaa Foranstaltninger, der tager Sigte paa gennem Samvirke at fremme Omsætningen af Mælk,

Smør, Ost, Flæsk, Æg o. a. Paa Grundlag af Omsætningsraadets Forslag kan Kongen for 1 Aar ad Gangen paalægge Omsætningen af de nævnte Produkter en Afgift. Denne Afgift er for Mælk pr. kg i Tiden fra 1. Marts i Aar til 28. Februar 1933 fastsat til $\frac{1}{4}$ Øre pr. kg.

$\frac{1}{4}$ Øre pr. kg Mælk vilde her i Landet indbringe ca. $12\frac{1}{2}$ Mill. Kr. aarlig.

For Flæsk er for Tiden fra 1. Maj 1932 til 30. April 1933 fastsat en Omsætningsafgift paa 1,50 Kr. pr. hel Svinekrop og 75 Øre pr. halv Svinekrop eller mindre Dele, som passerer Kødkontrollen.

Den tilsvarende Afgift vilde i Danmark have indbragt ca. 11 Mill. Kr. aarlig.

I Fjor har Norsk Mejeribrug paa Grund af Omsætningsraadets Virksomhed været i Stand til at holde Prisen paa Mælk noget højere i Norge, end Verdensmarkedet egentlig kunde betinge. Man har kunnet gribe regulerende ind i Omsætningen baade med Hensyn til Markedets Forsyning og til Prisstabiliseringen. Men Norge har ikke den Eksport af Mejeriprodukter, som vi har.

Dr. Laur's Retning indenfor den internationale Agrarpolitik har ganske sikkert i de senere Aar haft meget stor Indflydelse paa den Agrarpolitik, de forskellige Lande har ført. Den har sikkert ogsaa været medvirkende til, at efterhaanden som Landene i deres Agrarpolitik har indset, at de protektionistiske Toldsatser ikke gav dem helt den Beskyttelse, der var paaregnet, saa er man mere og mere gaaet over til en Kontingentering af Indførselen.

De Opraab, man i den senere Tid har set fra de tyske Landbrugsorganisationer til den tyske Regering om at gaa over til en Kontingentering af Indførselen, er typiske Udslag for den nævnte Tankegang.

I 1931 satte Kontingenteringsbestræbelserne sig stærke Spor. Dansk Landbrugseksport har faaet det eftertrykkeligt at føle. Vort Salg af forskellige Produkter er kontingenteret i Frankrig, i Belgien og i Holland. I Tyskland er vi underkastet Toldkontingenter gaaende ud paa, at

en begrænset Del af vor Eksport kan komme ind til een Toldsats og den øvrige Del af Eksporten til en anden. I Italien, hvortil vi har eksporteret Kød og Kvæg, er der i og for sig ingen Kontingentering af Indførselen, men derimod Bestemmelser om, at 85 pCt. af det Kød, der sælges inden for en Kommune eller et Distrikt, skal være af italiensk Oprindelse. En saadan Bestemmelse er jo saa godt som en Kontingentering.

Kontingenteringen af Indførselen rammer vor Eksport føleligt, og skulde man ud fra et handelsmæssigt Synspunkt vælge mellem Toldbeskyttelse og Beskyttelse ved Kontingentering, er jeg tilbøjelig til at tro, at man valgte det første. Ved Fastsættelsen af Kontingenternes Omfang er det klart, at da Formaalet med Kontingenteringen er protektionistisk, vil de Synspunkter, der skal lægges til Grund for Udregningen af Kontingenternes Størrelse, i høj Grad være afhængig af, hvor man kan opnaa den største Beskyttelse.

Forskellige Kontingenteringsforsøg har i enkelte Lande med lignende økonomisk Struktur som Danmark medført, at man allerede omkring Nytaar var kommet ind paa en Lovgivning, hvorefter Eksporten til saadanne Lande, der paabød en kontingenteret Indførsel, centraliseredes. I Henhold til en saadan Lov kunde det eksporterende Land fordele Kontingenterne til de af Landets Borgere, der tidligere havde haft Eksport til de paagældende Afsætningsmarkeder. Herhjemme er vi ikke gaet saa vidt, selv om Udlandets drastiske Forholdsregler over for os har medført Nødvendigheden af, at vi her træffer Foranstaltninger, saaledes at vi bedst muligt kan udnytte de Kontingenter, der er blevet os tildelt. Foreløbig gaar Erfaringerne ud paa, at man vil staa sig bedst ved selv at foretage Fordelingen af Kontingenterne inden for Landets Grænser i Stedet for at ansøge i det fremmede Land om at komme i Betragtning ved dette Lands Fordeling af et Danmark tilstaaet Kontingent. Man vil derfor søge at faa Eksporten til de Lande, hvor den er kontingente-

ret, ordnet ved en Fordeling, foretaget inden for vore Grænser. Med Hensyn til den anden Form for Kontingenter, de saakaldte Toldkontingenter, har Danmark i en Aarrække været underkastet et Toldkontingent for Kvæg i Henhold til den svensk-tyske Traktat. Denne Traktat tilstod Sverige Ret til at indføre 5—7000 Stk. Kreaturer aarligt til 16 Rmk., medens det Kvæg, Sverige eksporterede derudover, skulde fortoldes til den almindelige Toldsats paa $24\frac{1}{2}$ Rmk. Sverige havde som bekendt imidlertid ikke en samlet Eksport paa over 5000, medens 5000 Kreaturer kun var en lille Brøkdel af Danmarks Eksport til Tyskland. Fra dansk Side har man gjort gældende, at man som mestbegunstiget Nation maatte have Krav paa, at naar Sverige fik hele sin Kvægeksport til Tyskland fortoldet efter Satsen 16, maatte Danmark ogsaa have hele sin Kvægeksport fortoldet efter samme Sats. Tyskland har ikke anerkendt dette Princip, men har tværtimod videre udbygget det i en Traktat med Finland, en Traktat, hvis Bestemmelser dog først er traadt i Kraft for nylig.

Den finsk-tyske Traktat tilsiger Finland Ret til at eksportere 5000 Tons Smør til Tyskland til 50 Rmk. Hvad Finland eksporterer derudover, kan fortoldes med den iøvrigt gældende Toldsats, og efter den tyske Fortolkning af Mestbegunstigelsesretten betyder det nævnte Arrangement, at Danmark, Holland og alle andre Lande kan levere 5000 Tons paa samme Betingelser som Finland, men hvad de leverer derudover, maa betales med den højere Told. Overfor det principielle i disse Toldkontingenter har Danmark protesteret over for Tyskland, ligesom man fra dansk Side har foranlediget, at Spørgsmaalet har været gjort til Genstand for Drøftelse i Folkeforbundet i Genève. Det særlige Udvalg, der behandlede Spørgsmaalet der, og som blandt sine Medlemmer talte en Repræsentant for Tyskland, gav nærmest Tilslutning til det danske Synspunkt og anbefalede, at hvis man i det hele taget vilde ind paa Toldkontingenter, saa burde man

søge Aftale om saadanne med den største Importør til et Marked, og ikke en af de mindste, og saa burde de andre Importører have forholdsmæssige Kontingenter.

I Praksis er Forholdet overfor Tyskland med Smørtolden og Smørtoldkontingentet blevet endnu mere indviklet derved, at Tyskland ligesom en Række andre Lande har indført en særlig Valutaafgift for danske Varer, fordi den danske Krone er løst fra Guldet. Der er derved opstaaet den Situation, at medens Guldlandene kan faa indført Smørtoldkontingentet til 50 Mark, kan Finland og andre Lande med deprecieret Valuta kun indføre Toldkontingentet til 86 Mark. Endelig maa Guldlandene betale 100 Mark i Smørtold for det øvrige Kvantum og andre Lande 136 Mark. Efter 1. Marts har Danmark indført den Ordning, at man har organiseret Eksporten, saa at der kan handles med de tyske Importører til en Enhedstoldsats. Hele Forholdet er imidlertid af en saadan Karakter, at det i høj Grad besværliggør Handelen.

Den omtalte Valutaafgift, som gælder ved Indførsel til Tyskland, og som ogsaa kendes i Frankrig og andre Lande, er det vanskeligt at se den fulde Berettigelse af. Man skulde tro, at Guldvalutalandsene havde faaet fuld Ækvivalent for det, der var sket, naar danske Varer skal betale Indførselstolden i fremmed Guldvaluta med danske Kroner; men den særlige Valutaafgift er ikke den eneste Besværlighed, vor Eksport i Øjeblikket møder. Valutarestriktioner rundt om i Landene lægger i høj Grad Besværligheder i Vejen for vor Eksport.

Det skal saaledes nævnes, at det selvfølgelig ikke er let for et Kommissionsfirma at modtage danske Kreaturer til Udnyttelse paa det tyske Marked, naar de Beløb, der indvindes i Tyskland ved Salg af de danske Kreaturer, ikke kan overføres fra Tyskland til Danmark. Kommissionsfirmaet kan i saa Fald ikke afregne med sine Indsendere, og Virksomheden maa derfor ophøre.

Lignende Forhold melder sig overalt i Europa.

Mellem Schweiz, Ungarn og Østrig har man set Forsøg iværksat paa Skabelse af særlige Bankorganisationer, gennem hvilke Vareudvekslingen, d. v. s. Vareværdi mod Vareværdi, kan organiseres. Imidlertid er de indvundne Erfaringer vist ikke alt for straalende.

Det er indlysende, at alle disse Restriktioner medfører mere eller mindre middelalderlige Tilstande, hvor Selvforsyning inden for de enkelte Lande sættes i Højsædet, og hvor Vareudveksling eller rettere Varebytning egentlig er den fornemste Form for Handel, medens den frie Omsætning, som den hvorpaa hele vor økonomiske Struktur hviler, mere og mere synes trængt i Baggrunden.

Den forhenværende engelske Handelsminister Graham's Udtalelser ved Toldvaabenhvilekonferencen viste deres Rækkevidde ved de Foreteelser, der i den sidste Halvdel af Aaret 1931 og Begyndelsen af dette Aar foregik i England.

Sterlings Løsrivelse fra Guldet den 21. September og 10 pCt.s Tolden paa Mejeriprodukter og Æg fra 1. Marts betegner overordentlig betydningsfulde Vendepunkter i vort handelsmæssige Forhold.

Den i England med stærk Støtte fra visse konservative Blades Side drevne Propaganda for Rigspræference naaede samtidig et for de paagældende Interesser værdifuldt Resultat. 10 pCt. Værditolden omfatter nemlig ikke Kolonierne og Dominions. Kolonierne er permanent fritaget for denne Toldafgift, og Dominions, indtil Ottawa-Konferencen har fundet Sted. Denne er berammet til Afholdelse i Sommer, og det vil der vise sig, hvorledes de engelske Dominions kan forhandle sig til Rette med Storbritannien om den fremtidige Præference.

Den engelske Landbrugsminister har den 11. Februar udtalt sig angaaende Planer for Støtte til den engelske Baconindustri; han har sagt, at den engelske Regering var beredt til at gaa ind for en Regulering af Baconimportens Omfang, naar der kunde blive forelagt den

engelske Regering en antagelig Plan til Fremme af den engelske Baconindustri.

Fra visse Sider er det udtalt, at der formentlig kunde gaa Aar og Dag, inden en Kontingentering af Baconindførselen blev sat i Kraft. Det var at haabe, at dette var rigtigt, men den engelske Regering har altsaa nu udtalt sig for i Princippet at kunne gaa med til en Kontingentering paa det nævnte Omraade.

I Aarene 1929 og 1930 medførte den økonomiske Krise, fremkaldt ved Prisnedgangen for Landbrugsprodukter og Raastoffer eller ved politiske Vanskeligheder, at en Række Lande forlod Guldstandard. Dette gjaldt: Argentina, Brasilien, Meksiko, Peru, Uruguay, Venezuela, Spanien, Kina, New Zealand og Australien.

Efter at England fra 21. September 1931 havde ophævet Pundets Guldparitet, har samtidig eller senere Sverige, Norge, Danmark, Finland, Britisk Indien, Ægypten, Canada, Bolivia, Equador og Japan fulgt Englands Skridt. Danmark hører nu med til Sterlinglandene.

Af forskellige Udtalelser fra fremtrædende engelsk Side maa man have Lov til at regne med, at danske Interesser i Handelsforbindelsen med England vil møde velvillig Modtagelse, i Særdeleshed, hvis Danmark og helst hvis Skandinavien i den økonomiske Politik følger saa nær op ad England som muligt. I vor Pengepolitik er det saaledes klogt fremdeles at følge den Retningslinie, som Landbrugsraadet i sin Udtalelse i September Maaned fremsatte, gaaende ud paa, »at Kronen i nogen Maade bør følge Sterling«.

Iøvrigt bør vi fra dansk Side i den kommende Tid anstrenge os saa meget som muligt for at udvide vore Indkøb i England. Den store danske Deltagelse ved den nys afholdte engelske Messe er et Vidnesbyrd om, at dette er en udbredt Opfattelse i vort Folk, og den til Afholdelse i Eftersommeren berammede britiske Udstilling i København er et andet Vidnesbyrd om, at Bevægelsen

for at købe engelske Varer ikke er en tom Frase, men et Ønske, der vil sætte Frugt i Gerning.

Retningslinien for et Lands Handelspolitik maa angives af de Kaar, Landets Udførsel er underkastet. Det vil for Danmarks Vedkommende sige, at Landbrugets Udførselsvilkaar maa være afgørende.

Traktatkommissionen udtalte i 1930 i sin udmærkede Betænkning, at Forholdet til England og Tyskland afsætningsmæssigt har langt den største Betydning for Danmark, idet disse to Lande tilsammen aftager godt $\frac{4}{5}$ af Danmarks samlede Udførsel. Spørgsmaalet om en ændret Handelspolitik for Danmark maa foreløbig først og fremmest være afhængig af, hvad der vil ske ved den forestaaende Ottawa-Konference, og hvad der vil komme ud af de Forhandlinger, der maa følge efter.

Danmark har hidtil haft Fordel af at følge Mestbegunstigelsessystemet. Fordelen her er selvfølgelig størst, naar den almindelige Udvikling i Verden gaar i frihandelsvenlig Retning, medens Nyttens af Mestbegunstigelsesaftaler er mindre, naar den toldpolitiske Udvikling gaar i Retning af forøget Beskyttelse.

I de senere Aar har en liberal Handelspolitik som den, Danmark i mange Aar har ført, ikke haft Medbør, men snarere det modsatte. Vi har set, hvorledes Folkeforbundets Bestræbelser for at realisere Toldvaabenhvile er strandet, vi har set Toldforhøjelser blive gennemført rundt om, og vi har været Vidne til Omgaaelse af Mestbegunstigelsesrettighederne i Forbindelse med Kontingentering eller i Forbindelse med Præferencetoldsatser overfor enkelte Leverandører. Vi har set Anvendelse af Eksportpræmier, og vi har i mange Tilfælde følt Virkningerne af disse Forhold meget uheldigt for dansk Eksport, og endelig har vi set England forlade Frihandelen og indføre Told paa Levnedsmidler.

Trods disse uheldige Forhold i de senere Aar er det min Overbevisning, at vi kun vilde være kommet fra Dy-

nen og i Halmen, hvis vi allerede paa et tidligere Tidspunkt havde ændret vor Handelspolitik. Jeg mener, Traktatkommissionen havde fuld Ret i sin Konklusion i sin Betænkning i 1930 at fremhæve, at man fremdeles under de da gældende Forhold burde følge Hovedlinien i dansk Traktatpolitik, selv om denne paa visse Omraader var behæftet med Ulemper.

Verden er imidlertid nu ude i et økonomisk Virvar af ukendt og uoverskueligt Omfang. Vi føler, at vi har haardt Vejr mod os. Søen gaar højt, og der kommer Gang paa Gang farlige Skær, der kan friste til at lægge Roret om i Tro paa, at man kan komme i Læ for Stormen. Sejladsen er ikke ufarlig, men for mig staar det sikkert, at det er for tidligt nu at ændre Kurs, selv om opdukkende Skær paa vor Vej fremover kan føre med sig, at vi tvunget af Omstændighederne maa bøje lidt af fra den lige Kurs.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Professor *L. Frederiksen*, takkede Foredragsholderen for det aktuelle og interessante Foredrag. Vi tør sikkert gaa ud fra, at Foredragsholderen ogsaa i Aften er villig til at besvare Spørgsmaal, der maatte fremkomme til yderligere Belysning af Emnet, og i Fortrøstning hertil skulde Præsidenten da hermed aabne Adgang til Diskussion, idet han selv skulde tillade sig at indlede denne ved at stille et Spørgsmaal. Foredragsholderen nævnede, at det var for tidligt for os at ændre den Kurs, vi er inde paa, selv om vi maa være forberedt paa, at der kan komme saa truende og mørke Skyer, at det kan blive nødvendigt at bøje af for Vinden. Men der er jo andre, der mener, at vi burde have ændret Kurs eller i hvert Fald bøjet af paa et tidligere Tidspunkt, idet man gør gældende, at saafremt vi havde indskrænket Produktionen, vilde vi nu have haft gode Tider. Tal. vilde spørge Foredragsholderen, om han troede, at Prisen paa vore Produkter havde ligget højere nu, hvis vi i Tide havde sat Produktionen ned.

Forstander *N. Esbjerg* bad Foredragsholderen udtale sig om Værdien af aktiv Handelspolitik som Valutarestriktioner o. l.

Folketingsmand *Viggo Hansen* spurgte, om der ikke var Mulighed for en Byttheandel med de store Fabrikker i Westphalen f. Eks. med Dansk Andels Gødningsforretning eller Landbrugsraadet som Formidler. Vi har jo flere Køer, som vi ikke kan faa afsat til en blot nogenlunde rimelig Pris, og hvis vi ikke faar tilstrækkelig Kunstgødning, vil Produktionen gaa ned, hvad der vil bidrage til yderligere af forværre Situationen. Muligt kunde en saadan Tuskhandel da blive til Fordel for begge Parter.

Foredragsholderen bemærkede, at Forholdet jo er det, at vi har bevaret vor Stilling uændret paa det engelske Marked trods den stigende Eksport. Det var Talerens Tro, at en betydelig Begrænsning af Produktionen ikke havde hjulpet væsentlig, thi vi kan ikke hindre, at andre gaar ind i vort Sted. Det er da ogsaa karakteristisk, at trods vor stærkt stigende Eksport har vi formaaet at hævde vor Stilling og bevare vor Overpris fremfor Konkurrenterne; det, der har været vor Styrke, er, at vi har kunnet levere en god og ensartet Vare til enhver Tid og i de Mængder, man ønskede.

I Landbrugsraadet mærker vi dagligt Vanskelighederne ved at faa Kvæget afsat, og det vilde være meget værdifuldt, om der kunde etableres en Byttheandel, helst naturligvis med Penge, men hvis dette ikke kan lade sig gøre, en Byttheandel i god gammel Forstand med Varer for Varer. Det vil maaske være vanskeligt at faa en Byttheandel med I. G. Farben, men det vil være rigtigt, at dette Forhold bliver undersøgt.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Værdien af aktiv Handelspolitik, da ligger Forholdene jo saaledes, at vi gennem Valutacentralen er ude i en Art aktiv Handelspolitik. Der er ingen Begejstring for aktiv Handelspolitik, men man er tvunget af den hele Situation kommet noget ind paa denne Vej. Naar man ikke kan faa en Vareudveksling i Stand, maa man gribe til de Midler, der kan anvendes, men iøvrigt er det et Middel, der ikke maa anvendes mere eller stærkere end højst nødvendigt.

Tal. sluttede med at nævne, at for Kornhandelens Vedkommende havde de mægtige Tilførsler fra Rusland til Underpriser jo i meget høj Grad haft Indvirkning paa Prisniveauet. Da vi i Aften har en Mand i vor Midte, der mere end nogen anden herhjemme kender Forholdene i Rusland og Randstaterne, nemlig Statsraad *Koefoed*, vilde Tal. tillade sig at benytte Lejligheden til at spørge Statsraaden om, hvorledes han saa paa Forholdene derovre, og om man kunde

vente sig at komme ud for lignende Foreteelser i Kornhandelen igen.

Statsraad C. A. Koefoed udtalte, at han gerne skulde give nogle Oplysninger, der muligt kunde tjene til Belysning af Forholdene. Før Krigen, da Rusland havde ca. 130 Mill. Mennesker, blev der eksporteret ca. 14½ pCt. af Kornproduktionen; der er siden sket nogle Ændringer i Landets Grænser, men alt i alt kan man gaa ud fra, at Produktionen af Korn er den samme som før Krigen, skønt Befolkningen i de sidste 10 Aar er steget til 160 Mill. Mennesker. Befolkningen er saaledes steget meget stærkt, medens Kornproduktionen er omtrent den samme. Men hvis dette er Tilfældet, hvis det dyrkede Areal er det samme, og Afgrøden den samme, saa vil Sovjet i normale Aar kunne brødføde sig selv, men intet faa tilovers til Eksport, og kun i et saa ekstraordinært godt Aar som 1930 vil der kunne blive Tale om Udførsel i større Omfang. Tal. paaviste derefter, hvorledes Landbrugsforholdene og navnlig Korndyrkningen og Betingelserne for en Udvidelse heraf var i de forskellige Egne af Rusland. Hovedresultatet af denne Undersøgelse var, at man maatte gaa ud fra som foran anført, at saavel Areal som Høstudbytte var nogenlunde uforandret, og selv om der vel flere Steder var Muligheder for en Udvidelse af det dyrkede Areal, saa vilde ogsaa dette tage sin Tid og sandsynligvis vilde man i Steppeegnene, hvor der var de bedste Muligheder for Udvidelse af det dyrkede Areal, foretrække Husdyrbrug i Stedet for Kornavl.

Alt i alt troede Tal. ikke, Sovjet normalt kunde mere end brødføde sig selv; om man ved Spareforanstaltninger og Afleveringspligt for Landbrugerne kan opnaa nogen Udførsel, er en anden Sag, men det vil sikkert kun være i særlig gode Aar, det vil kunne faa væsentlig Betydning.

Den ledende Præsident, Professor L. Frederiksen, takkede Statsraad Koefoed for hans interessante Oplysninger om Forholdene i Rusland. Til Slut bragte Præsidenten paany en Tak til Generalsekretær Høgsbro Holm, fordi han trods sin stærkt optagne Tid har efterkommet vor Anmodning og holdt det interessante Foredrag for os i Aften.

Bjærngnings- og Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder.

Foredrag ved Konsulentmødet den 19. Februar 1932 af Landbrugslærer *P. N. Gaardmand* og Statskonsulenterne *N. Tholstrup Pedersen* og *Anton Christensen*.

I.

Høbjærngning.

Af Landbrugslærer *P. N. Gaardmand*.

Siden Aarhundredskiftet — og især i den sidste halve Snes Aar — har der i alle Landbrugslande i Verden, hvor Græsmarksafgrøderne spiller en Rolle for Husdyrenes Ernæring Vinter og Sommer, været en stigende Interesse for at udfinde gode Metoder til disse Afgrøders Bjærngning. Resultaterne af de mange Undersøgelser viser bl. a., hvad enten de stammer fra Analyser i Laboratorierne eller fra Fodringsforsøg, at en Grønafgrøde er desto lettere fordøjelig og desto mere værdifuld for Dyrene, jo yngre den er ved Slaaningen, og der kan ikke være Tvivl om, at en rationel Udnyttelse af Græsmarksafgrøderne er knyttet til Brugen af ungt Græs, samt til den bedst mulige Bjærngning af dette til Vinterfoder.

1. Høets Beredning i Marken.

Høberedning er en Tørrings- og Gæringsproces. — Den afslaaede Grønmasse mister under Tørringen Størsteparten af sit Fugtighedsindhold samtidig med, at den undergaar en Gæring, hvorved Materialet bl. a. faar den for Høet karakteristiske Duft.

Jo hurtigere Tørringen foregaar, des bedre kan Tabene under Høberedningen begrænses. Det gælder derfor

om at vælge Tidspunktet for Grønafgrødens Slaaning saaledes, at den hurtige Tørring sikres bedst muligt. For at opnaa dette, maa Slaaningen gennemføres rettidigt, da Materialet saa er mere ensartet i Udviklingen og vil tørre mere enstidigt. Bestaar Grønmassen af halvgamle, tørre Græsser og mer eller mindre grovstænglede Kløverplanter, tørrer den meget uensartet, Spildet af Smaablade bliver let for stort, og Materialet faar i det hele taget en for ringe Foderværdi. Ved Fødringsforsøgene paa Næsgaard i Aarene 1912—14 udviste Høet Pund for Pund 31 pCt. større Udnyttelsesværdi, naar Slaaningen var gennemført rettidig, end naar Afgrøden var slaaet sent. Ganske vist kan der opnaas en noget større H ø m æ n g d e ved at udsætte Slaatiden; men den bedste Høkvalitet og det største Antal Foderenheder pr. Arealenhed faas ved den rettidige Slaaning, hvilket bl. a. Slættidsundersøgelserne paa Næsgaard i 1930 og 1931 er gode Vidnesbyrd om.

Det kan ofte være vanskeligt at afgøre, hvornaar Afgrøden bør slaas, da man i de fleste Tilfælde har med en Blandingsbestand at gøre. Er det en god Kløvergræsafgrøde, bør Slaaningen næppe udsættes længere, end til de første Kløverhoveder viser de første Blomster, — og ret meget tidligere er det ikke tilraadeligt at slaa, da Grønmassen i saa Fald vil være for lidt indholdsrig, ligesom ogsaa Bjærgningen kan blive ret besværlig.

Slaaningen bør saa vidt muligt foretages under solide Vejrforhold. Hellere udsætte Arbejdet nogle Dage end at faa Grønmassen hugget af i en Regnvejrperiode. De største Tab under Høberedningen foraarsages almindeligvis af den langsomme Tørring og de dermed følgende store Aandingstab. Meteorologisk Instituts daglige Vejrmeldinger og Stuebarometerets »Gang« er gode Raadgivere om Vejrforholdenes Stabilitet.

Naar Grønmassen slaas, indeholder den ca. 80 pCt. Vand. Denne store Mængde Fugtighed er gemt inde i

de levende Celler i Stængler og Blade, og da Vinden skal borttørre Vandet, er det klart, at der saa vidt muligt maa drages Omsorg for, at Vinden virkelig er tør (solide Vejrforhold), samt at den faar Indpas paa det afslaaede Grønmateriale. Det sidste søges fremmet derved, at den afslaaede og af Slaamaskinens Slæbesko sammenpresede Grønmasse spredes med Fork eller Rive eller behandles med Høvender, saa den kommer til at ligge løst og let paa Stubben, fordelt over hele Arealet og stærkt udsat for Vindens Paavirkning.

Høvenderen maa i Gang, før Smaabladene bliver for tørre. Gaffelvenderen er den bedste, og den er god, naar den betjenes godt. I Handelen faas der forskellige Gaffelvendere af udenlandsk Fabrikat, og i dette Foraar (1932) tilbydes den første danske Gaffelvender, nemlig af Fabrikant *Blom*, Skanderborg.

Naar Grønmassen indeholder ca. 38 pCt. Vand, er den stakketjenlig; men dette kan ogsaa — paa Grundlag af en hel Del Undersøgelser f. Eks. paa Næsgaard — siges saaledes, at naar en Høafgrøde er, hvad man i Praksis kalder stakketjenlig, saa holder den netop omkring 38 pCt. Vand. Ved denne Tørhedsgrad dør Plantececellerne, og Aandingstabet standses. Derfor gælder det om, at Høet hurtigt bliver stakketjenligt: men det er ogsaa af Betydning, at det bliver ensartet tjenligt, da det, der er for vaadt, vil fortsætte Aandingen, mens det, der er for tørt, vil smuldre for meget, og begge Forhold medfører en Forøgelse af Tabene.

Høet samles nu i Streng med Hesterive og skubbes ofte sammen med Høsamlere; en saadan kan man selv lave (Fig. 1); men den kan ogsaa faas i Handelen.

Naar Høet er skubbet i Hob med Høsamlere, begaaes der ikke sjældent den absolutte Fejl, at Hoben pudses lidt af og iøvrigt faar Lov at være Høstak; at dette er forkert, siger sig selv. Høet holder som sagt ca. 38 pCt. Vand, naar det stakkes, og heraf skal Størsteparten tørres væk før Høets Hjemkørsel; men ogsaa denne Tørring

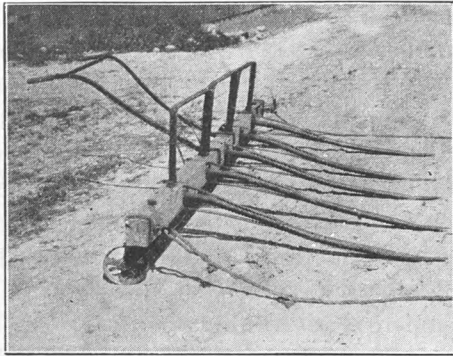

Fig. 1. Hjemmelavet Høsamler.

betinges af Vindens Indpas, og presses Høet stærkt sammen, hindres Vinden i at komme ind igennem Stakken, og Høet kan da mugne i Stedet for at tørre.

Hidtil har det været en almindelig Opfattelse, at Høet tog Varme i Stakkene og »svedte« Fugtigheden bort. Dette er hverken rigtigt eller ønskeligt. Som det fremgaar af Fig. 2 øverst, er Luften koldere, naar den forlader Stakken, end naar den gaar ind i den, og Grunden hertil er uden Tvivl den, at Luftens Varme bruges til Fordampning af Høets Vandindhold. Det har da ogsaa ved Undersøgelserne vist sig, at Forskellen paa Temperaturen i Stakkens Vind- og Læside var desto større, jo mere varm, tør og blæsende Vinden var, og jo bedre Mulighed der var for Vinden til at komme ind igennem Stakken; derfor maa Høet ikke sættes i Stak, før det er godt tjenligt dertil, og Stakkene bør ikke være for store.

Det er en Selvfølge, at Stakkene maa sættes godt, saa de baade under Stakningen og senere er højest i Midten, og saaledes at der altid er udad- og nedadfallende Linjer i Høet; men der sløses alt for meget med Staksætningen herhjemme; den er i for høj Grad Hastværksarbejde.

Stakkes Høet i lidt for vaad Tilstand, vil det, især hvis Materialet er finstænglet, kunne falde saa stærkt sammen, at Vinden ikke kan komme ind, og Høet kan da i første Omgang tage Varme for senere at mugne.

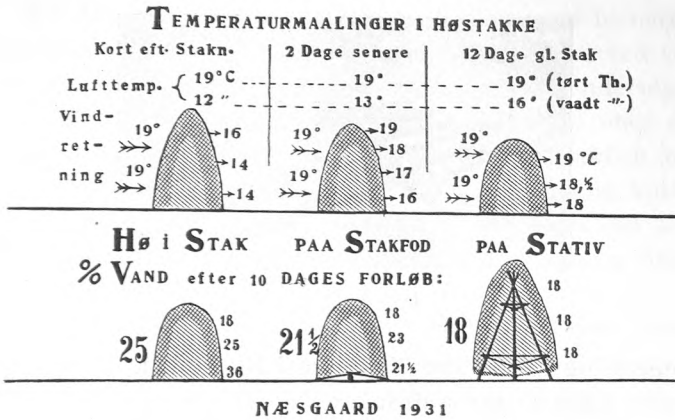

Fig. 2.

Hvis det nu er Vinden, der skal besøge Høets Vidertørring i Stakkene, maa det Hø, der udsættes stærkest for Vindens Paavirkning, tørre hurtigst; men saaledes er det jo netop ogsaa i Praksis, den øverste Tredjedel af Stakken er altid først tør, naar Høvejret er godt, og Stakbunden, hvor Vinden vanskeligt har kunnet komme, er mest vaad. Forholdet illustreres i Fig. 2 nederst: Stativhøet er tørt efter 10 Dages Forløb, og det er lige tørt alt sammen, idet det indeholder 18 pCt. Vand. Adgangen for Vinden har været god. Stakfoden har befriet Høet for den direkte Forbindelse med Jorden, hvorved Tørringen er fremmet en Del, øverst holder Høet 18, i Midten 23, nederst 21½ og i Gennemsnit 21½ pCt. Vand. Den almindelige Stak har sin største Mangel i den brede Bunds direkte Kontakt med Jorden og Bundfugtigheden; efter 10 Dages Forløb holdt Høet i Stakkens øverste Tredjedel 18, i Midten 25 og i Bunden 36 pCt. Vand.

Da det, som det vil fremgaa af Opbevaringsundersøgelserne, er af den allerstørste Betydning, at Høet bliver godt tørt før Hjemkørselen, burde Stativtørringen nok ofres noget mere Interesse. Trefoden (Rytteren) — Fig. 2 — kan f. Eks. laves af 3 Granstænger à ca. 2½ m

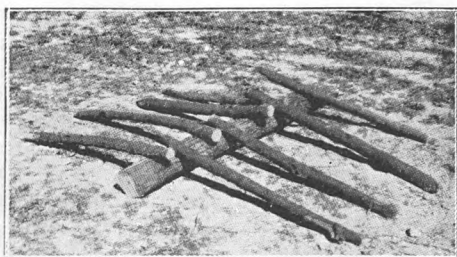

Fig. 3. »Stakfod«.

Længde og ca. 10 cm Tykkelse i Rodenden, og den nederste Lægtekrans anbringes ca. 60 cm over Jordoverfladen. Dette Stativ staar solidt og frembyder gode Tørringsmuligheder, naar Høet hænges paa med Omhu, hvilket i første Linje vil sige, at Høet ikke maa være for vaadt og ikke pakkes for tæt, og der maa drages Om-sorg for, at Rytteren sættes saaledes, at den bliver hul indvendig.

Stakfoden (Fig. 3) kan laves af et Stykke firkan-tet eller rundt Tømmer af 8—9 Tommers Tykkelse og af en Længde godt og vel som Høstakkens Diameter. Ud fra Bjælken og hvilende paa denne med den inderste Ende anbringes til hver Side (løst) 4 Granrafter af Længde som Stakkens Radius (ca. 1,25 m), og »Foden« danner nu et Tremmeværk under Stakken. — Naturlig-vis udsættes Høet ikke for saa effektiv en Tørring paa Stakfoden som paa Stativet; men Stakfoden har dog af-hjulpet en meget væsentlig Mangel ved Stakken derved, at Høet er blevet befriet for den direkte Forbindelse med Bundfugtigheden, og da Stakfoden praktisk talt ingen Ting koster hverken i Anskaffelse eller i Betjening, kan den anbefales til Afprøvning allevegne, hvor man vil gøre et Forsøg paa at bjærge Høet lidt bedre end ved den almindelige Stakmetode. — Særlig anbefalelsesvær-dig vil dette simple Tremmeværk være, hvor Bunden er lav og fugtig; muligvis burde Bjælken her ombyttes med en lavbenet Træbuk; men dette afpasses let efter de sted-lige Forhold.

Skal Høet tørres paa Stativer, maa man være forberedt paa, at dette vil kræve lidt mere Arbejde saavel ved Opsætningen som ved Hjemkørselen af Høet. I Undersøgelserne ved Næsgaard med Trefoden (Rytteren) steg Arbejdsforbruget med ca. 15 pCt., mens det praktisk talt var ens for Stakfod og almindelig Stak. Endelig koster ogsaa Stativerne noget i Anskaffelse; men Beløbet kan dog holdes ret lavt, naar Arbejdet udføres som en Slags Husflid i Vintertiden.

Stativtørringer medfører almindeligvis, at Høet bjærges i en bedre Kvalitet og med mindre Tørstof-tab baade under Beredningen i Marken og under Opbevaringen. Dette hænger sammen med, at Høet bliver bedre tørt her før Hjemkørselen, fordi det er udsat for en stærkere Tørring, og fordi det lettere faar Lov til at staa længe nok. Stativtørringen er en Sikkerhedsforanstaltning; er Høet først anbragt her i tilstrækkelig tør Tilstand og i god Opsætning, saa er det praktisk talt bjærget. Anderledes med Stakkene, her vil Nedbøren og især Bundfugtigheden gøre sig gældende, og Resultatet bliver let, at Høet må stakkes om eller køres hjem, før det er tilstrækkeligt tørt — og begge Dele medfører let alt for store Tab. I Gennemsnit af 6 Aars Undersøgelser ved Næsgaard tabte Stativhøet under Beredning og Opbevaring 10 og Stakhøet 18 pCt. Tørstof.

Omstakningen burde i de allerfleste Tilfælde undgaaes, idet dette Arbejde næsten altid udføres under eller paa Grund af usolide Vejrforhold og fordi det altid har en total Ødelæggelse af Høstakkens vandskydende Overflade til Følge. Langt bedre vilde det være at anvende Forpagter Sonnes Metode, hvis Høet trænger til en ekstra Udluftning: 4 Mand, hver med en stærk Fork, gaar fra Stak til Stak, fører Forkene ind i Stakken i samme Højde fra Bunden — første Gang ca. 25 cm fra denne — løfter op og sætter ned igen paa samme Plads; derefter anbringes Forkene 25—30 cm højere oppe o. s. v., indtil hele Stakken er løftet og løsnet Etage for Etage.

Herved tilvejebringes der paa en let overkommelig Maade gode Muligheder for Udluftning og Tørring samtidigt med, at Stakkens vandskydende Overflade bibeholdes, hvilket er overordentlig vigtigt. Metoden besidder Omstakningens Fordele, uden at dennes Mangler klæber ved den.

Høets Opbevaring.

Naar Høet køres ind og sættes paa Loft, i Lade eller i Hæs, vil det tage Varme, og denne Gæringsvarme vil blive desto stærkere, jo mere Vand Høet indeholder; men under Gæringen forbrænder især Høets kvælstoffrie Stoffer, og den Varme, der herved udvikles, nedstemmer Høets æggehvideholdige Stoffers Fordøjelighed. Varmen gør altsaa Skade i dobbelt Forstand, og da Vandet er den væsentligste Aarsag til Varmeudviklingen, er det her, der maa sættes ind i Praksis; thi det Hø, som ved Hjemkørsel indeholder mest Vand, vil — alt andet lige — tabe mest Tørstof under Opbevaringen. Dette Forhold belyses gennem nedenstaaende Tal, der stammer fra Undersøgelserne paa Næsgaard:

Vandindholdets Indflydelse paa Høets Gæringsvarme og Tørstoftab under Opbevaringen.

pCt. Vand ved Hjemkørselen	Gæringsstemperatur Grader C.	Tabt pCt. Tørstof under Opbevaring i 7 Maaneder
18—19	—	3,9
20—21	29	5,0
22—23	34	8,7
ca. 24	55	10,3

Som det ses af Tallene, betyder et stigende Vandindhold i Høet stigende Varmegrad under Gæringen og stærkt stigende Tab under Opbevaringen. Høet maa være godt tørt, før det køres ind; men da man altid skønner sig til Høets Tørhedsgrad ved Hjemkørselen, og da det er ret vanskeligt at skønne helt rigtigt, maa

det tilraades ikke at haste for stærkt med at køre Høet ind; dette gælder især Stakhøet, som under almindelige Forhold tørrer langsomst.

Det meste Hø opbevares vel nok paa Høloft. Her bør det sættes op Bænk for Bænk, og det kan trædes desto stærkere sammen, jo mere tørt og grovstænglet det er. Er Høet finstænglet og muligvis lidt for fugtigt, maa man være varsom med Sammentrædningen; her kunde et tyndt Lag ren Halm for hvert ca. 1 m tykt Lag Hø være godt. Høsalt kan ogsaa anvendes.

Naar Høet er sat ind, tager det Varme (gærer) i Løbet af ganske faa Dage. Fugtig og varm Luft stiger opad i Høet, og i de øverste, koldere Lag fortættes Dampene. I saadant Hø kan Vandindholdet stige til betydeligt over 50 pCt., og her i disse varme og fugtige Omgivelser vil Skimmelen indfinde sig efter faa Dages Forløb. Derfor er det om at gøre, at der er god Luftning omkring Høet, saa det dampvaade Hø kan tørre i Stedet for at mugne. Aabne Tagvinduer betyder her meget. Ved Undersøgelserne paa Næsgaard viste det sig, at Høet gærede ved 5—6 Grader højere Temperatur, hvor Vinduerne var lukkede, end hvor de var aabne, og det øverste Hø affarvedes og mugnede, mens det under de aabne Vinduer tørredes uden Skimmeludvikling.

Et Høloft kan være en god Opbevaringsplads for Høet; men Loftet maa være tørt og nogenlunde luftigt, og der bør drages Omsorg for, at den fugtige Em fra Staldene ikke faar Adgang til Høet, thi den ødelægger Høets Aroma og fremmer Mugdannelsen.

Er Høet af en eller anden Grund lidt for fugtigt ved Hjemkørselen, kan det sættes i Lade eller endnu bedre i Hæs. Her vil Muligheden for en stærk Varmeudvikling under Gæringen være mindre end paa Loftet, fordi Vinden har mere uhindret Adgang til Høet. Paa Næsgaard satte vi i Fjor Kløverhø af samme Afgrøde — hjemkørt samme Dag og hensat i samme Mængder og med samme Sammentrædning — ind paa Loft og i Lade. Der var

altsaa ingen anden Forskel end Opbevaringspladsen. Resultaterne fremgaar af Fig. 4. Høet paa Loftet blev ca. 34 Grader varmt under Gæringen, mens det i Laden kun naaede ca. 25 Grader. Som det endvidere ses af Kurverne, fulgte Høets Varmegrad meget pænt Atmosfærens, da den egentlige Høgæring efter en halv Snes Dages Forløb var overstaet, men stadig saaledes, at Høet paa Loftet var nok saa varmt, som det i Laden.

Endnu stærkere gør Luften sig gældende, hvis Høet staar ude i Hæs. Som det fremgaar af Fig. 4 nederst, gærede Kløverhø af 2. Slæt her ved en Temperatur, som

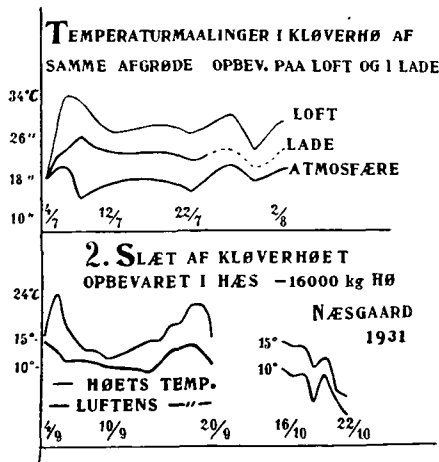

Fig. 4.

kun en enkelt Dag naaede 24 Grader C., skønt Høet ved Hjemkørselen var lidt for fugtigt. Hæset var 9 m langt, ca. 4¹/₂ m bredt og rummede 16 store Læs Hø. Havde dette Hø siddet paa Loftet, kan der ingen Tvivl være om, at det vilde være blevet meget varmt; men det viste sig ved Temperaturmaalingerne, at Vinden praktisk talt gik »durch« gennem Hæset og tog den varme og fugtige Luft med sig, saa yderligere Temperaturstigning hindredes. Paa kolde og blæsende Dage fulgte Høets Temperatur Luftens fra Time til Time, selv i det sammensunkne Hæs.

Især tyske Forsøg viser, at Opbevaringstabene bliver desto større, jo højere Høets Gæringstemperatur naar op, og jo længere Tid Varmen bliver i Høet, og det kan sikkert tilraades at sætte det Hø i Hæs, som ved Hjemkørselen indeholder lidt for rigeligt Vand; men det maa meget anbefales at sætte Hæsset saaledes, at der i det sammensunkne Hø er ud- og nedadfallende Linjer, og at Hæsset efter Sætningen rives grundigt af, saa der er et tykt Lag nedhængende Hø til at skærme mod Vinterfugtigheden.

Endelig er det en Erfarings-sag, at Hø salt, indstrøet i Høet ved Hjemkørselen i en Mængde af ca. 1 pCt. (8—10 kg Salt pr. Læs Hø à 800—1000 kg), kan modvirke Varmedviklingen lidt, hæmme Mugdannelsen og gøre Høet mere appetitligt for Dyrene. Hvor meget, der kan ventes af Høsaltet, er de Undersøgelser, som vi f. Eks. har i Gang paa Næsgaard, ikke omfattende nok til at besvare; men det er nok rigtigt, at Høsalt især kan anbefales, hvis Høet er finstænglet og lidt for fugtigt. For at faa den fulde Virkning af Saltet er det stærkt paa-krævet, at Saltet fordeles saa jævnt som muligt i Høet.

Selv om der nu, hvad der er søgt belyst i det foregaaende, kan gøres i hvert Fald noget, for at bjærge Høet med mindre Tab og i en bedre Kvalitet end hidtil, saa er det jo endnu langt fra saaledes, at man ved fuld Besked i denne vanskelige Sag. Ganske vist er det i det store og hele saaledes, at jo hurtigere og mere ensartet den afhuggede Grønafgrøde bliver stakketjenlig, jo bedre Stakningen gennemføres, og jo grundigere Høet bliver tørt før Hjemkørselen, des bedre sikres Bjærgningen med de smaa Tab; men der er endnu meget vedrørende Plantebestandens botaniske Sammensætning, Jordens og Afgrødens Indhold af Mineralstoffer, Bevarelsen af Grøn-massens Vitaminer o. s. v., som er saare langt fra at være klaret, og som uden Tvivl øver en meget stor Indflydelse paa Høets Kvalitet. — Men disse Ting er det forbeholdt fremtidige Undersøgelser at give Svar paa.

Bernhard Bang.

(Født 7. Juni 1848. — Død 22. Juni 1932.)

Fhv. Veterinærfysikus, Professor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Dr. med. *Bernhard Laurits Frederik Bang* afgik ved Døden den 22. Juni efter faa Ugers Sygeleje i sit Hjem, Ceresvej paa Frederiksberg, godt 84 Aar gammel. — Danmark har med B. Bang mistet en af sine store Mænd, hvis Virke har gjort Fædrelandet og Navnet Bang kendt overalt i Verden, hvor der drives rationelt Husdyrbrug. Gennem et i det stille og ofte under beskedne ydre Forhold udført Arbejde, har Bang paa mangfoldig Maade gavnet sit Land og Folk. Han var i Besiddelse af en sjælden Evne til at nyttiggøre de under videnskabelig Forskning naaede Resultater i det praktiske Liv, og som en ypperlig Lærer for unge Veterinærer forstod han at interessere dem i sine Arbejder og drage dem med ind deri og give dem Impulser til fortsat Virken.

Professor B. Bang var født i Sorø, — Søn af Overlærer ved Sorø Akademi, Professor J. H. Bang og Hustru L. Moth. Som ung studerede Bang til Læge og tog medicinsk Eksamen i 1872. I Studietiden havde han

faaet stor Lyst til videnskabelige Studier fremfor til Lægepraksis, som han selv ikke mente at egne sig særlig til. Det var fortrinsvis den patologiske Anatom i, — Læren om de sygelige Forandringer i Legemets Organer, Væv og Celler, — og Bacteriologien, der havde Bangs Interesse, men da en af Bangs Venner, den senere berømte Bacteriolog Professor *C. J. Salomonsen*, havde de samme Interesser, valgte *Bang* at studere *Dyrea-natomi* og *Dyresygdomme* og tog efter $1\frac{3}{4}$ Aars Studium *Dyrlægeeksamen* i 1873.

Paa daværende Tidspunkt var der imidlertid ikke Mulighed for at opnaa Ansættelse paa Veterinærskolen. Der var ingen Assistentpladser, og et Forsøg paa at faa oprettet en Stilling i patologisk Anatom i strandede paa Modstand fra Højskolens daværende Direktør *C. E. Fenger*, der, skønt han selv tidligere havde været Lærer i nævnte Fag ved Universitetet, ikke kunde indse, at Faget trængte til Udvikling paa Veterinærskolen. *Bang* maatte derfor forlade Veterinærvesenet, og tog igen fat paa Lægegerningen. Det var først 7 Aar senere, at han blev knyttet til Veterinærskolen som Lærer, — men da var det efter lange og trange Overvejelser, at han tog mod Tilbudet om Lærerstillingen efter den nylig afdøde Professor *Stockfleth*.

De 7 Aars Lægegerning viste sig imidlertid at være til megen Nytte for *Bang* i hans senere Virksomhed, idet han, dels paa Alm. Hospital (1873—74), dels paa Kommunehospitalet, hvor han virkede som Prosektor (1874—77) og Reservelæge (1877—80), fik rig Lejlighed til videregaaende Uddannelse i patologisk Anatom i og Bacteriologi ved de talrige Sektioner og Obductioner, han havde Lejlighed til at foretage. *Bang* havde ogsaa i denne Periode haft et kortere Studieophold i Strassburg, hvor han hentede megen nyttig Vejledning hos den kendte patologiske Anatom *v. Recklinghausen*.

I Januar 1880 modtog *Bang* Ansættelse som Lærer i Kirurgi, Operationsøvelser og Fødsels-

hjælp, — og han blev tillige Leder af den ambulatoriske Klinik — Veterinærskolens Dyr lægepraksis. Dermed førtes han ind paa den Bane, der i de følgende Aar bragte saa rig en Udvikling saavel for det danske Veterinærvæsen og de Fag, Bang viede sine Kræfter, som for ham selv personlig.

Forinden Overtagelsen af sin nye Virksomhed fuldendte Bang sin Disputats for den medicinske Doctorgrad, som han havde arbejdet paa under Hospitalstjenesten. Den omhandlede: »dødelig Emboli og Thrombose i Lungearterierne« (Blodprop). Bang betingede sig tillige nogle Maaneders Studieophold ved Udlandets Veterinærskoler og besøgte da Skolerne i Berlin, Dresden, Wien, Stuttgart, München og Paris (Alfort), hvor han stiftede Bekendtskab med en Række af Datidens dygtigste Veterinærer. Bang søgte paa denne Maade at supplere sin Uddannelse i de Fag, han skulde overtage Undervisningen i, — de laa jo noget ved Siden af den Linie, han hidtil havde arbejdet paa.

Det var i flere Henseender paa et heldigt Tidspunkt, Bang begyndte sin Virksomhed ved Højskolen. Der var saa meget nyt under Udvikling, og Bangs Fordannelse som Læge og hans eminente Evner som Lærer og Vejleder for de Studerende bragte ham hurtig frem i første Række blandt Højskolens Lærere. Han søgte, gennem Arbejdet i Klinikken at udfylde sin manglende praktiske Uddannelse, og bragte ved sin Indsigt i patologisk Anatomi og Bacteriologi nye Impulser ind i Veterinærfagene. Som Kirurg indførte han Antiseptiken og bragte derved store Fremskridt paa Saarbehandlings Omraade, og den udstrakte Brug af Mikroskopet kastede Lys over en Række Aarsager til smitsomme Sygdomme, som man ikke hidtil havde kendt, ligesom det ogsaa gav en dybere Forstaaelse af de patologiske Processer, som Bacterierne fremkalder i Dyrelegemet.

»Det var en saare lykkelig Tid!« siger Bang i sine Erindringer, — »Den ene Opdagelse fulgte efter

den anden«, — og naar man ser paa den Række Husdyrsygdomme, som Bang, bistaaet af dygtige Hjælpere, har kastet Lys over m. H. t. Aarsagsforhold, Forløb og Mulighed for Bekæmpelse, forstaar man ogsaa Glæden over de opnaaede Resultater.

I Slutningen af 1870'erne havde man fundet en hel Række Bacterieformer og fastslaaet deres Evne til at fremkalde specielle Sygdomme. *Robert Koch* og *Pasteur* fastslog gennem Forsøg Miltbrandsbacteriernes Evne til at fremkalde Sygdommen Miltbrand hos Husdyr og Mennesker. Miltbrandsemfysem — Malignt Ødem, — Snive og Kværkebacillerne blev fundet, og Aarsagsforholdene til de tilsvarende Sygdomme nærmere udredet i disse Aar.

Prof. Bangs første selvstændige Studium paa dette Omraade gjaldt *Actinomycosen* (Straalesvampen), der særlig angriber Kvæget (Trætunge, Kæbekræft) og Svinet (Yverbylder); herom skrev han en Afhandling i 1883. Yvertuberkulosen hos Køer var Genstand for Bangs Undersøgelser i de samme Aar, og ved den store internationale Kongres i København 1884 fremlagdes Resultaterne af Undersøgelserne. Han kom derefter ind paa Spørgsmaalet »tuberkuløs Mælk«, og dette blev Indledningen til de senere meget omfattende Arbejder vedrørende Tuberkulosen.

I 1885 oprettedes endelig Lærerposten i Alm. Patologi og patologisk Anatomi, og Bang overtog denne og et Par Aar senere tillige Undervisningen i Speciel Patologi og Ledelsen af den stationære Klinik. Samtidig afgav han Kirurgi og Fødselshjælp til *G. Sand*. Bang var nu inde paa sit gamle Felt og virkede her i en lille Menneskealder.

Det kneb efterhaanden med Plads til de omfattende Arbejder, videnskabelige Undersøgelser og Forsøg, idet der ikke var Plads at faa i Højskolens daværende ret primitive Bygninger. Bang henvendte sig da til Docent *N. J. Fjord*, der havde faaet oprettet Det landøkonomiske Forsøgslaboratorium paa Rolighedsvej.

Her blev nu oprettet en bacteriologisk Afdeling, hvorfra der udgik en Række betydningsfulde Arbejder. Bang fik her en Række dygtige Medarbejdere, bl. a. Dyr-lægerne *C. O. Jensen* (nuværende Veterinærdirektør), *G. Sand*, der senere som Professor overtog ambulatorisk Klinik, Kirurgi og Fødselshjælp, og *Vald. Stribolt*, der sammen med Bang paaviste »*Bacillus abortus* Bang« og fastslog, at den var Aarsag til Kvægets smitsomme Kastning, samt udredede denne Sygdoms Smitteforhold og Midlerne til dens Bekæmpelse.

Det vilde føre for vidt at give blot en kort Omtale af alle de Arbejder, Bang udførte i disse Aar ved Siden af en omfattende Lærervirksomhed ved Højskolen, samt Varetagelsen af det ledende Embede indenfor Dyr-lægevæsenet, Veterinærfysikateret (1892—1922). Men for at give et Indtryk af Omfanget af Bangs videnskabelige Virksomhed skal jeg foruden det allerede omtalte nævne Bangs Studier over Yverbetændelser (Afhandling 1888), Rødsygeendocarditen (Hjerteklappidelse hos Svinet foraarsaget af Rødsygebacillen (Afh. 1889)), Grundlæggende Studier over Nekrosebacillen og det store Antal Sygdomme, denne fremkalder (Afh. 1890), Oksens ondartede Lungesyge (Afh. 1889). Svinepesten og dens Bekæmpelse er et helt Afsnit for sig. Denne Sygdom gav Anledning til stor Indskrænkning i Svineholdet paa Københavns Lossepladser, idet den fortrinsvis huserede der i de store Svinehold, hvor der døde en Mængde Svin, og et stort Antal blev nedslaaet som Led i Bekæmpelsen. Den gav Anledning til, at Tyskland lukkede for Indførsel af levende Svin fra Danmark (Hamborgsvin), og dette blev i Begyndelsen anset for en stor Ulykke, men det vendte sig til stort Held for os, idet Svineholdet blev lagt om med Baconproduktion for Øje. Andels- og Privatslagterier oprettedes i stort Tal, og Svineholdet naaede en uanet Udvikling til Gavn for det danske Landbrug.

S n i v e — den ondartede Heste- og Menneskesygdom —

har ogsaa været Genstand for Bangs Interesse. Han paaviste Betydningen af Mallein som Middel til Sygdommens Konstatering (Afh. 1890).

Paratuberkulosen (Lollandsk Syge), som særlig angriber Jerseykvæget, optraadte ret udbredt paa Lolland ved Aarhundredskiftet. Bang paaviste, at det drejede sig om en selvstændig Sygdom (Afh. 1906).

Side om Side med ovennævnte Arbejder udførte Bang en Række Studier og Undersøgelser over Kvægtuberkulosen og Brugen af Tuberkulin som diagnostisk Middel. Han fremsatte sin Plan for Bekæmpelsen af Tuberkulose i 1892 og har gennem 30—40 Aar ført en virksom Agitation og Kamp for dens Gennemførelse. »Bangs Methode« er kendt overalt i Udlandet, og den er der anvendt med stort Held. I de senere Aar havde Bang den Glæde at se Interessen for Udryddelsen af denne vor værste Kvæg- og Menneskesygdom udfolde sig herhjemme, men der er desværre langt igen, inden Maalet naas. Arbejdet i denne Sag bragte Bang mange Sorger, men ogsaa megen Opmuntning. Han tabte aldrig Troen paa, at »Bangs Methode« var den rigtige, og denne Anskuelse vinder ogsaa mere og mere Indpas. Selv i Tyskland, hvor *v. Ostertags* »gradvise Fremgangsmaade gennem tre Etapper« har haft de ivrigste Forkæmpere, er man nu naaet til at indse, at kun »Etappe III« (Bangs Methode), strengt gennemført giver Mulighed for en virkelig Udryddelse af Tuberkulosen i Kvæghesætningerne.

Tuberkuloseundersøgelserne gav Anledning til en Række vigtige Lovbestemmelser, bl. a. Pasteuriseringsloven og Lov om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin af 1904. Disse Love, der skyldes Bangs Initiativ, har bidraget meget til Tuberkulosens Tilbagegang her i Landet.

Endelig har Bang som Veterinærfysikus i 30 Aar (1892—1922) haft en af sine største Opgaver i Be-

kæmpelsen af Mund- og Klovesygen. Vanskelighederne var ofte store, men Bangs praktiske Sans og store Forhandlingsevne fik som oftest Sagerne til at glide. Som Chef for Veterinærvæsenet har han forstaaet ved sit bramfri Væsen, sin aldrig svigtende Hjælpsomhed og sit humane Syn at knytte det store Flertal af Landets Dyr-læger til sig. Bang var en flittig og altid velset Gæst ved Dyr-lægernes faglige Møder, og han satte i Kraft af sin Viden og Indsigt sit stærke Præg paa Forhandlingerne. Ja, lige til den sidste Tid, da Kræfterne begyndte at svigte, saa man »gamle Bang« overalt i Landet, hvor Dyr-lægerne samledes, og man betragtede det altid som en Ære at have den højtskattede Lærer paa Hæderspladsen.

Ligeledes ved Landbrugets faglige Møder var Bang en hyppig Gæst — meget ofte som Foredragsholder, hvor han navnlig behandlede Spørgsmaal vedrørende Tuberkulosen og dens Bekæmpelse. Han efterkom, saa vidt Tiden tillod det, de talrige Indbydelser til Møderne »som Gæst« og fulgte Forhandlingerne med Interesse, selvom Emnerne laa noget udenfor hans eget Felt. Man havde det Indtryk, at det var ham om at gøre, at lære Landbrugets Mænd og den offentlige Virksomhed til Dygtiggørelse af Landmænd at kende, og ligeledes her tog han Ordet, naar han mente at kunne bringe nyttige Vink.

B. Bang var Medlem af Det veterinære Sundhedsraad i 47 Aar fra 1881—1928 og Raadets Formand fra 1892. Det var et af de sidste af sine mange betydningsfulde Hverv, Bang gav Afkald paa. Som højeste Instans paa Veterinærvæsenets Omraade og raadgivende Institution for Ministerium, Retsvæsen og Voldgiftsdomstole har Raadet hvert Aar haft en Mængde vanskelige Sager til Erklæring, og disse Erklæringer var i Reglen afgørende for Sagernes Udfald. Bang havde selv sagt sin store Andel i Svarenes Affattelse, men det var med Tryghed, Landmænd og Dyr-læger tog mod Raadets Afgørelser, idet man vidste, at disse hvilede paa Sagkundskab og Retsind.

Som Lærer ved Landbohøjskolen vil Professor B. Bang

altid blive mindet med den største Taknemlighed. Hans Forelæsninger var fyldige og klare. Han forstod at faa sine Elever til at arbejde med, og viste en aldrig svigtende Udholdenhed og Taalmodighed. Ikke mindst i Kliniken gennem de 24 Aar, hvor de Studerende kom ham paa nærmere Hold, kom hans betydelige Evner som Iagttagere og Vejleder dem til stor Nytte. Han fulgte sine gamle Elever med den største Interesse videre frem i Livet.

Bang blev selvsagt hædret paa forskellig Vis. Ved hans 50 Aars Dyr lægejubilæum blev der afsløret en Buste af ham paa Veterinærskolens Grund. Han var i mange Aar Æresmedlem af Den danske Dyr lægeforening og af talrige saavel danske som udenlandske veterinære, medicinske og landøkonomiske Selskaber samt Æresdoctor ved Universiteterne i Wien, Utrecht og Oslo. Han var dekoreret med Storkors af Dannebrog og havde flere udenlandske Ordner.

Bang var Medlem af Videnskabernes Selskab fra 1899, af Bestyrelsesraadet for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab fra 1884 til sin Død og af Veterinær- og Landbohøjskolens Tilsynsraad.

Bang var en lykkelig Mand i sit Arbejde og i sit Hjem — vi har hans egne Ord derfor —; Hjemmet var det Sted, hvor Bang søgte Hvile og Opmuntring efter en anstrengende Gerning. Det var ham en stor Glæde, da Sønnen, nuværende Professor *Oluf Bang* overtog Lærergerningen paa Skolen efter ham, og førte en Del af hans videnskabelige Arbejder videre.

Bangs Motto var: »Gør den Nytte, du formaar!« Han har som faa efterlevet denne Sentens. Flid, Uselvskhed, Loyalitet og Retsind er de Egenskaber, som kendetegner B. Bangs Færd blandt danske Dyr læger og Landmænd.

Dansk Landbrug har meget at takke Bang for, og hans Minde vil blive holdt i Ære til sene Tider blandt de, der dyrker Danmarks Jord.

C. Hedegaard.

Prisopgave.

Kartoffelafgrøderne hjemses som bekendt af en Række mere eller mindre ondartede Sygdomsangreb, der tilsammen nedsætter Udbyttet af Kartoffelarealet meget stærkt. Medens adskillige af disse Sygdomme, særlig den, der volder de største Tab, nemlig Kartoffelskimmel, i Henseende til Aarsag, Udvikling, Smitteveje o. s. v. er velkendt, og brugbare Bekæmpelsesmidler er paavist, er Kendskabet til visse andre Sygdommes Forhold endnu mangelfuldt. Dette gælder særlig Angreb af Rodfilt-svamp og Bladrullesyge. Den førstnævntes Udvikling er i Hovedsagen kendt, medens Bladrullesygens Aarsag endnu er ukendt; om denne ved man kun med Sikkerhed, at Smitteoverførelse fra Aar til Aar sker gennem Læggekartoflerne, og fra Plante til Plante ved sugende Insekter, særlig Bladlus. For begge de nævnte Sygdomme gælder, at der endnu ikke er anvist tilfredsstillende Bekæmpelsesmidler.

Paa Foranledning af en Henstilling fra Aktieselskabet De Danske Spritfabrikker udskriver Det kgl. danske Landhusholdningsselskab nu en Prisopgave med en Præmie paa indtil 5000 Kr. for den bedste fyldestgørende Anvisning til Bekæmpelse af Kartofflens Rodfiltsvamp (*Hypochnus solani*) og Kartofflens Bladrullesyge, hvorhos der til Dækning af dokumenterede Udgifter til Forsøg og Undersøgelser vil kunne stilles et Beløb af indtil 3000 Kr. til Raadighed. For en fyldestgørende Besvarelse vedrørende en af de to Sygdomme vil der kunne ventes en Belønning af indtil 2000 Kr. samt et Beløb til delvis Dækning af afholdte

Udgifter. — Til Opgavens Besvarelse stilles følgende Krav:

1) Der skal gives en kort Oversigt over de her i Landet hidtil offentliggjorte Forsøg og Undersøgelser og disses Resultater vedrørende det foreliggende Emne.

2) De givne Anvisninger til Sygdommenes Bekæmpelse skal være bygget paa egne Forsøg og Undersøgelser, for hvis Plan, Udførelse og Resultater der skal gives detaljeret Redegørelse.

3) De under 2) nævnte Forsøg og Undersøgelser skal for hver især af de to Sygdomme omfatte: a. Udbredelse i de forskellige større Landomraader (for Jyllands Vedkommende Nord- og Vestjylland for sig og Østjylland for sig). b. De her i Landet for Tiden dyrkede Kartoffelarters Modtagelighed, respektive Modstandsevne overfor de nævnte Sygdomsangreb, idet Hovedvægten maa lægges saavel paa almindelige Husholdningskartofler som paa Foder- og Industrikartofler, baade til indenlandsk Anvendelse og til Eksport. c. Dyrkningsforholdenes Indflydelse paa Sygdommenes Optræden, herunder særlig Jordbundsbeskaffenheden (Sandjord, Sandmuld, Lermuld, Humusjord), Jordreaktion, Fugtighedsforhold, Læggetid, Læggekartoflernes Beskaffenhed og Behandling (herunder Modningsgrad ved Op-tagningen) m.v. — d. Aargangens Indflydelse paa Sygdommenes Optræden under forskellige Forhold.

4) De givne Anvisninger til Sygdommenes Bekæmpelse skal være forholdsvis let gennemførlige under almindelige danske Landbrugsforhold og maa ikke kræve uforholdsmæssigt store Udgifter.

De indkomne Besvarelser, der ventes at ville fylde mellem 5 og 8 16-sidige trykte Ark i almindelig Oktavformat, forbliver Landhusholdningsselskabets Ejendom, og Selskabet tager Bestemmelse angaaende Offentliggørelse. I Tilfælde af hel eller delvis Trykning vil Forfatteren udover den tildelte Belønning m. v. kunne forvente et Honorar af 100 Kr. pr. 16-sidigt trykt Ark.

Besvarelser skal, for at kunne komme i Betragtning, være affattet i det danske Sprog og skal i maskinskrevet Stand være indsendt til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden Udgangen af Aaret 1937. Besvarelserne betegnes ved Indsendelsen ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto og ledsages af en lukket Konvolut, der bærer det samme Motto og indeholder Oplysning om Forfatterens Navn, Stilling og Adresse. Disse Konvolutter bevares uaabnet, indtil Bedømmelsen har fundet Sted.

København, Juli 1932.

*Det kgl. danske
Landhusholdningsselskab.*

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Tirsdag den 5. Juli 1932.

Til Stede var Præsidenterne Professor *L. Frederiksen*, Godsejer *P. Olufsen* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadet Medlemmer var mødt d'Hrr. Proprietær *K. Bak*, Snærildgaard, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Gaardejer *H. Christensen*, Solbjerggaard, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Lensgreve *A. C. Danneskiold-Samsøe*, Gisselfeld, Direktør *K. Dorph-Petersen*, København, Godsejer *B. A. Høyer*, Juhlsminde, Christiansfeld, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Godsejer *K. Langkilde*, Bramstrup, Baron *V. Lerche*, Benzonsdal, Godsejer *E. F. de Neergaard*, Skjelstofte, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, Proprietær *J. Rømer*, Møllegaard, Hasle, Kammerherre *C. Sehestedt Juul*, Ravnholt, og Godsejer *J. Theilmann*, København.

Den ledende Præsident Professor *L. Frederiksen* bød Velkommen og mindede om følgende 4 Medlemmer af Bestyrelsesraadet, der siden sidste Bestyrelsesmøde er afgaaet ved Døden: Etatsraad *Jørgen Larsen*, tidligere Gaardejer og Landbrugsskoleforstander *Jacob Hansen*, Proprietær *P. Andersen* og Professor *B. Bang*.

Til Optagelse i Selskabet var foreslaaet 7 nye Medlemmer, hvis Optagelse fra 1. Januar d. A. at regne godkendtes af Bestyrelsen.

Som nye Medlemmer af Bestyrelsesraadet vedtoges det enstemmigt i Stedet for Lensbaron *Rosenkrantz*, der har ønsket at udtræde, at foreslaa Selskabets Medlemmer at vælge Greve *Chr. F. Knuth*, Tustrup pr. Randers, og i Stedet for Professor, Dr. med. *B. Bang* at foreslaa Medlemmerne

at vælge Direktør for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Professor A. W. Mørkeberg.

Som Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« i Stedet for Etatsraad Jørgen Larsen vedtoges det at foreslaa Godsejer K. Langkilde, Bramstrup, og til Revisor i Stedet for Grosserer A. Høffding, der er afgaaet ved Døden, vedtoges det at foreslaa Inspektør ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole Ib Windfeld.

Valget af et nyt Medlem til Belønningsudvalget i Stedet for Etatsraad Jørgen Larsen blev efter Henstilling fra Belønningsudvalget udsat indtil videre.

Angaaende Selskabets fremtidige Stilling og eventuelle Ændringer i de nugældende Love førtes der en længere Forhandling. Et fra Forstander N. Esbjerg, Blangstedgaard, indsendt Forslag angaaende Lovændringer blev forelagt, og er paa en Række Punkter imødekommet ved et af Præsidiets udarbejdet Forslag, der forelagdes og vandt enstemmig Tilslutning til Forelæggelse paa næste Generalforsamling. Det vedtoges ikke at optage Forhandlinger om eventuel Optagelse af andre Foreninger i »Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde«, inden Selskabets Generalforsamling har færdigbehandlet det af Bestyrelsen vedtagne Forslag til Ændring i Selskabets Love.

Som Selskabets Repræsentanter i Fællesudvalget for »Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde« valgtes Præsidiets. Det meddeltes, at Samvirksomheden fra »Tuborgfondet« til Dækning af Udgifterne i det første Virkeaar har modtaget et Beløb af 5000 Kr., samt at Samvirksomheden i Løbet af Efteraaret vil søge afholdt et Møde, ved hvilket Hovedemnet skal være Drøftelsen af forskellige Sider af det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde.

En Drøftelse vedrørende Fortolkningen af et enkelt Punkt i de nugældende Loves § 2 førte til det Resultat, at ordentligvis bør kun Formændene for de i Selskabet optagne Foreninger gives Adgang til at udøve Stemmeret paa Foreningernes Vegne.

Angaaende Selskabets Boligforhold meddeltes, at Forsikringsselskabet »Danmark« under de foreliggende Omstændigheder var indgaaet paa at give Selskabet Adgang til at benytte dets nuværende Kontorlokaler indtil et Aar udover Udløbet af den oprindelig fastsatte Fraflytningsdag. Fra Landbrugsministeriet forelaa der Tilsagn om paa nærmere fastsatte Vilkaar og under Forudsætning af Lovgivnings-

magtens Approbation, ved et Lejemaal paa 99 Aar, at kunne faa overdraget ca. $\frac{1}{10}$ ha af Landbohøjskolens Undervisningsmark som Byggegrund for en Bolig til Selskabet. En saadan Bolig kan antagelig opføres for ca. 120 000 Kr. Det vedtoges at bemyndige Præsidiets til at anbringe Arbejdsfondets Midler i en Ejendom til Brug for Selskabet, mod at der i den paagældende Ejendom ydes Pant for Laanet af Arbejdsfondet, som skal forrentes med 5 pCt. p. a. Inden Lovgivningsmagtens Approbation af Tilsagnet om Leje af den ovennævnte Byggegrund foreligger, kan der ikke tages endelig Stilling til Spørgsmaalet om Erhvervelse af nye Lokaler for Selskabet.

Bestyrelsen drøftede Selskabets Foredragsmøder i Vinteren 1933, hvortil Præsidiets bragte forskellige Emner i Forslag. Det vedtoges at overlade Tilrettelæggelsen af Foredragsplanen for den kommende Vinter til Præsidiets.

Der forelagdes Bestyrelsesraadet nærmere Redegørelse for Forholdene vedrørende Selskabets Repræsentation i Landbrugsraadet og denne Repræsentations Ophør med Udgangen af 1933 foranlediget ved De samvirkende danske Husmandsforeningers Indtræden i Raadet. — Tillige gaves der Meddelelse om de af Selskabet udsatte Prisopgaver vedrørende Agertidslens Bekæmpelse og Bestemmelse af Jordernes Indhold af Fosforsyre og Kali, til hvilke Opgaver Indleveringsfristen udløb den 31. December 1931, og af hvilke der ikke er indkommet fyldestgørende Besvarelser.

Ved Henvendelse fra Aktieselskabet de Danske Spritfabriker er Selskabet anmodet om at udsætte en Prisopgave om Bekæmpelse af Rodfilttsvamp og Bladrulle-syge paa Kartofler (jvfr. Tidsskriftet, nærværende Hefte Side 506). Efter Præsidiets Forslag vedtog Bestyrelsen, at Selskabet udskriver en saadan Prisopgave.

Til Slut drøftede Bestyrelsen Spørgsmaalet om Indstillingsretten vedrørende Selskabets Hædersbelønninger for Landboflid (Sølvbægre). Det vedtoges ikke for Tiden at foretage Ændringer i de gældende Regler.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931.

II.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

I 1931 har Arbejdet været fordelt over 294 Dage, og i denne Tid er besøgt 230 Mejerier, 160 Ugebedømmelser, 50 Udstillinger i Amtskredsene, 7 Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet samt en Del Møder.

Mejeribesøgene: Under Mejeribesøgene kommer Regulativet af 19. Januar 1928 i Anvendelse, og i mange Tilfælde bliver der Anledning til at indføre Forbedringer i og omkring Mejerierne, som vel nok vilde komme, selv om Regulativet ikke fandtes, men som nu kommer tidligere, end de ellers i mange Tilfælde vilde komme. Og for Mejeribestyrelserne er Formen tilfredsstillende, da Kravet nu ikke i alle Tilfælde behøver at komme fra dem, naar Forbedringer i saa Henseende er tiltrængte. Regulativet gør god Nytte.

I øvrigt kan siges, at Mejeriernes Smørstandard i 1931 har ligget højere end nogensinde, og større Smørfejl er sjældne. At foretage gyldige Sammenligninger mellem nu og tidligere Aar er naturligvis vanskeligt, da Bedømmelsen er menneskeligt Skøn. Men et tydeligt Fingerpeg faar man dog derigennem, at Gennemsnittene hæver sig gennem Aarene og navnlig det sidste Aar yderligere er gaaet op. Og hertil kommer, at Bedømmelsen sikkert ikke bliver mildere, man maa snarere tro, den har en vis Tilbøjelighed til at blive strængere, i hvert Fald er der noget, der taler derfor, og hvis det er rigtigt, bliver det højere Gennemsnit endnu mere værdifuldt. Ved at følge alle de forskellige Smørbedømmelser gennem mange Aar faar man naturligvis et stærkt Indtryk af en jævn Fremgang, men selv indenfor kortere Tid kan den mærkes og næppe nogensinde i saa høj Grad som i 1931. Landsmejeriudstillingen i Sommer var et smukt Udtryk for, hvor højt vi staar. Der arbejdes paa Mejerierne med Interesse og god Forstaaelse.

Lurmærket kræver efterhaanden kun faa Besøg, og oftest drejer det sig om mindre Mejerier, især Handelsmejerier. De fleste Besøg skyldes Eftersynet af Mejeriernes Reduktase, og ved samme Lejlighed bliver da ofte Anledning til ogsaa at beskæftige sig med andet end Eftersynet af Mejeriets Protokol over Reduktasens Gennemførelse samt Regulativet.

Ugebedømmelserne: Smørkvalitetens Drivfjeder er i første Linje Ugebedømmelserne, uden Tvivl vor virksomste Smørbedømmelse og den, Mejeribestyrerne med størst Interesse ser hen til. At der ikke følger Straffebestemmelser med Ugebedømmelserne, er et Gode, og forhaabentlig vil Fremtiden vise, at Kraften i dem bibeholdes. Hermed skal ikke være sagt, at vore andre Smørbedømmelser nu er overflødige; saavel Forsøgslaboratoriets Smørbedømmelser som Udstillingerne i Amtskredsene røgter Opgaver, som ikke maa forsømmes. Alt i alt kan siges, at Smørkvaliteten er under meget virksom Kontrol, Energien holdes vaagen, og paa Mejerierne arbejdes med Lyst. Alle paa Mejeriet fuldfører med Interesse det Arbejde, som maa gøres for at komme i Toppen.

Eftersynet af Mejeriernes Reduktase volder naturligvis ikke Vanskeligheder. Mejerierne gennemfører denne Sag med gennemgaaende god Forstaaelse. En Vanskelighed er der: Afdragsbestemmelserne bliver, fordi Frihed angaaende deres Størrelse findes, noget forskellige, visse Steder endog saa smaa, at de er uden Betydning. Men forhaabentlig er dette af saa ringe Betydning, at det ikke faar nogen større Indflydelse. Men rigtigt vilde det jo være, om Mejerierne inden længe vilde slutte sig til ensartede Afdrag. Tillæg for første Klasse finder saa godt som ikke Sted, medens et mindre Afdrag for tredje Klasse gennemføres, om ikke almindeligt, saa dog en Del Steder. Men de fleste har holdt sig til kun at fradrage for fjerde Klasse, og flere Steder er dette Afdrag kun ringe og ret betydningsløst. Men Reduktaseprøven har dog virket til en Forbedring af Mælken over hele Linjen.

Hvor meget vi saa kan vente af denne Forbedring, maa Tiden vise, men der er ikke Tvivl om, at bedre Mælk er i alles Interesse, og selv de Landmænd, der nu er Modstandere af Afdrag i Prisen for den mindre gode Mælk og slet ikke kan tænke sig, at der bør gives et Tillæg for den fine, vil efterhaanden komme til at forstaa, at Vejen til det højeste Udbytte gaar gennem et Arbejde for at skaffe fin Mælk.

Landsmejeriudstillingen i Forbindelse med den internationale Mejerikongres var sikkert til almindelige Glæde for alle,

som saa den. Det var forud for denne Udstilling en ikke ualmindelig Mening, at en Mejeriudstilling midt om Sommeren næppe kunde gennemføres tilfredsstillende, og blandt Organisationernes Mænd var det da ogsaa med store Betænkeligheder, man gik med til Udstillingens Afholdelse. Saa meget mere glædeligt er det, at alt gik over Forventning godt, og de Firmaer, der besørgede Afkølingen, viste, at Sommervarmen meget vel kan overvindes. Det er godt at vide dette, thi skulde det i Fremtiden atter blive ønskeligt at afholde Sommerudstilling, behøver Spørgsmaalet om Afkølingen ikke at virke afskrækkende.

I Aarets Løb har jeg deltaget i de sædvanlige Delegeretmøder, nogle Møder i Statens Mejeriudvalg, et maanedligt Møde i Statens Ostekontrol, det almindelige Konsulentmøde, Eksamen paa Mejeriskolerne og endelig en Del Møder i Anledning af den internationale Mejerikongres og Landsmejeriudstillingen.

Udstillingerne i Amtskredsene samt Forsøgslaboratoriets Smørudstillinger er gaaet som sædvanligt, men Interessen samler sig mest om Ugebedømmelserne, der hyppigst giver Besked om Smørkvaliteten, og det lover godt for Fremtiden, at ikke alene Mejeribestyreren, men som Regel hele Mejeripersonalet er interesseret i Resultatet og stræber opad mod Toppen, og det for Resten i lige høj Grad, enten Bedømmelsen er i Forbindelse med en Kvalitetsbetaling eller ikke. Vi maa haabe, at denne Interesse ikke svækkes, og for Tiden er der da heller intet, der peger i den Retning. Vore Smørbedømmelser er den gode Retningsviser og stadige Spore, der holder Mejerifolkene lysvaagne og giver dem Glæde i Arbejdet.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium, 1857—1932. (40 Sider). Den 16. Juni for 75 Aar siden grundlagdes det ældste af vore Handelslaboratorier, V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium, af cand. pharm. S. Groth og cand. polyt. A. N. Ørsted. Efter Starten optoges den senere Professor V. Stein i Virksomheden; han blev siden Eneindehaver og gav Firmaet sit Navn. Fra 1905 til 1930 ejedes Laboratoriet af Professor Fr. Christensen, der i 1910 optog den nuværende Indehaver, cand. pharm. Gunner Jørgensen, som Kompagnon.

Ved 50-Aars Jubilæet i 1907 udgav Laboratoriet et Festskrift, hvori der gjordes Rede for Virksomheden i de første 50 Aar. Det nu udsendte, smukt udstyrede Skrift beskæftiger sig derfor navnlig med de sidste 25 Aar.

Steins Laboratorium har altid haft nøje Kontakt med det danske Landbrug gennem sine mange Undersøgelser af Gødnings- og Foderstoffer. I 1910 paabegyndtes endvidere en Kontrol med Foderblandinger, en Virksomhed, der nu er udvidet til at omfatte Kontrol med en lang Række Foderstoffer, Levnedsmidler og Brugsgenstande fra adskillige Firmaer. Før Krigen havde Firmaet et stort Arbejde med Analyse af den Fløde, der eksporteredes til Tyskland, men denne Virksomhed standsedes brat ved Krigen Udbrud. Under Krigen fik Laboratoriet imidlertid nok at gøre med Undersøgelse af de mange Surrogater, der fremkom i den Periode.

Professor Biilmanns »Kinhydronelektrode« er taget i Brug bl. a. ved Kalktrangsundersøgelser. Ved Undersøgelser af Mælk, Mælkeriprodukter, Margarine o. l. har Laboratoriet en omfattende Virksomhed, og ogsaa ved sit Samarbejde med Myndighederne har det erhvervet en fremragende Position. Paa en smuk Maade har Professor Steins Arvtagere fortsat Laboratoriets Arbejde og videreført det i de forløbne 25 Aar.

12. Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed. 1. Januar 1931—31. December 1931. Udarbejdet af Raadets Sekretariat. 1364 Sider. (Kbhvn.).

Fremstilling af Motorsprit. Udgivet af Aktieselskabet De Danske Spritfabrikker. 31 Sider.

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, optaget i Juli 1932:

Gaardejer *F. B. Frederiksen*, Klodgaard pr. Stenløse, indmeldt ved Sekretariatet.

Proprietær *V. Lorentzen*, Bubbegaard pr. Ejby, ved Leder af Landøkonomisk Rejsebureau N. Siggaard.

Direktør *I. S. Møller-Holst*, Pilestræde 34, København K., ved Sekretariatet.

Hans Højhed Prins *Erik*, Bjergbygaard pr. Mørkøv, ved Godsejer *J. Theilmann*.

Medicinaldirektør, Dr. med. *J. Frandsen*, Sundhedsstyrelsen, Slotsholmsgade 12, København K., ved Statskonsulent *S. Sørensen*.

Landbrugslærer *H. Sloth*, Korinth, ved Forstander *N. Bredkjær*.

Mr. *Ralph W. Wayne*, M. S. University of Minnesota, Ellendale, Minnesota, U. S. A., ved Professor *L. Frederiksen*.

Kvægavl og Mælkeproduktion i Danmark.

Af Professor *Lars Frederiksen*.

I den af Udenrigsministeriet og Statistisk Departement paa Engelsk, Fransk og Tysk i 1931 udgivne røde Haandbog »Danmark« har Professor *Lars Frederiksen* skrevet en Artikel om Kvægavl og Mælkeproduktion i Danmark. Artiklen var ledsaget af de mellem Side 524 og 525 anbragte Billeder af dansk Kvæg. Originalerne til disse Billeder er malet af Kunstmaler *Rasmus Christiansen*; Billedet med det sortbrogede Kvæg i Forgrunden er malet i 1915, og Billedet med den røde Tyr og Ko er malet i 1930 paa Kollekolle. Hovedformaalet med Artiklen, som med enkelte Forkortelser samt talmæssige Tilføjelser for det sidste Aar findes gengivet paa de følgende Sider, var at give de Udlændinge, som deltog i Den Internationale Mejerikongres i København i Juli 1931, en kort Oversigt vedrørende Danmarks Kvægavl og Mælkeproduktion i det sidste halve Aarhundrede. Af Hensyn til de udenlandske Læsere er Køernes Ydelse som Regel angivet i Smør fedt og ikke i Smør.

Danmark har fra de ældste Tider været et kvægrigt Land, og er stadig — hvad enten Kreaturantallet maales i Forhold til Befolkningens Antal eller i Forhold til det dyrkede Areal — et af de kvægrigeste Lande i Europa. Der findes i Nutiden i Danmark ca. 86 Stk. Kvæg, heraf ca. 45 Malkekøer, pr. 100 Indbyggere.

Kvæget har altid spillet en stor økonomisk Rolle i Danmarks Husholdning. Stude og andet levende Kvæg var gennem Aarhundreder en af Landets vigtigste Udførselsartikler, og endnu er Salg af Kvæg i levende Live eller som Kød en ikke uvæsentlig Indtægtskilde for de danske Kvægavlere.

I det sidste halve Aarhundrede er det dog ikke saa meget Kvægsalg som Mælkeproduktion og Smørekспорт, der har særpræget det danske Kvægbrug.

For nu godt et halvt hundrede Aar siden fandt der en grundig Driftsændring Sted i det danske Landbrug. De faldende Priser paa Verdenskornmarkedet medførte, at man i mange danske Landbrug i Stedet for det tidligere Kornsalg gik over til at opfodre mere Korn paa Kreaturerne.

Tabel 1. Kvægantallet samt Produktion af Mælk og Smørfedt 1861—1931¹⁾.

Aar	Antal i 1000 Stkr.		Middel pr. Ko		kg Mælk pr. kg Smør	Ialt	
	Kvæg ialt	Køer ialt	Mælk kg	Smørfedt kg		Mælk Mill. kg	Smørfedt Mill. kg
1861	1121	757	ca. 1000	ca. 29	31,7	ca. 760	ca. 22
1871	1239	808	— 1350	— 40	30,7	— 1090	— 32
1881	1470	899	— 1600	— 49	29,4	— 1440	— 44
1893	1696	1011	— 2000	— 67	26,9	— 2020	— 68
1903	1840	1089	— 2500	— 88	25,6	— 2720	— 96
1914	2463	1310	— 2750	— 98	25,3	— 3600	— 128
1919	2188	1042	— 1810	— 65	24,9	— 1890	— 68
1924	2667	1369	— 3000	— 110	24,4	— 4110	— 151
1929	3036	1583	— 3200	— 121	23,6	— 5070	— 192
1930	3104	1634	— 3300	— 125	23,7	— 5390	— 204
1931	3255	1702	— 3300	— 126	23,5	— 5620	— 214
Rubrik Nr.	1	2	3	4	5	6	7

¹⁾ Tallene for Perioden 1861—1919 omfatter ikke de sønderjydske Landsdele. For Kvægantallet i Bydistrikterne er der for Aarene 1930 og 1931 regnet med samme Tal som i 1929. Smørfedtmængden i Rubrik 4 er for samtlige Aar beregnet paa Grundlag af Forbrugstallet i Rubrik 5 efter den i Kontrolforeningerne anvendte Formel:

$$\text{kg Smørfedt} = \frac{\text{kg Mælk}}{100} \cdot \left(\frac{86}{\text{Forbrug}} + 0,15 \right)$$

Rodfrugtarealerne forøgedes stærkt. Hovedformaålet med Jordbruget blev at frembringe store Afgrøder fortrinsvis egnede til Opfodring paa Husdyrene. Danmark

gik over fra at være et kornudførende til at blive et korn- og kraftfoderindførende Land og skabte herved i Forbindelse med det meget forøgede Høstudbytte Muligheder for et større Malkekævehold og en stærk Stigning i Produktionen af Mælk og Smørfedt, saaledes som det vil fremgaa af Tabel 1.

I Perioden fra 1861 til 1931 er Koantallet i Danmark godt og vel fordoblet (jfr. Rubrik 2 i Tabel 1), den aarlige gennemsnitlige Mælkeydelse af alle Landets Køer er pr. Ko bleven ca. 3,3 Gange saa stor (Rubrik 3). Den aarlige Smørfedtproduktion er pr. Ko bleven godt 4 Gange saa stor. Stigningen i Smørfedtmængden pr. Ko skyldes særlig det forøgede Mælkeudbytte, men ogsaa, at Mælken fra 1861 til 1931 er bleven væsentlig fedtrigere. I det førstnævnte Aar maatte der regnes med ca. 32 (31,7) kg Mælk pr. kg Smør. I 1931 anvendtes der i Gennemsnit paa de danske Andelsmejerier kun $\frac{3}{4}$ saa meget, eller 23,5 kg Mælk pr. kg Smør. Den samlede Mælkeproduktion i Danmark var i 1931 ca. 5,6 Milliarder kg. Hele den i Danmark i 1931 producerede Mængde Smørfedt var ca. 214 Mill. kg, svarende til omtrent 240 Mill. kg Smør.

Danmarks Smørekspport i 1931 udgjorde ca. 172 Mill. kg eller over 100 kg pr. Ko i Landet.

I. Kvægracer i Danmark.

Danmark har 2 nationale Malkekvægracer, en ensfarvet rød og en sortbroget. Begge de nationale Racer maa — skønt de betegnes som Malkeracer — nærmest betragtes som Melleformer, dog overvejende udviklede i Malke- retning, men med en saadan Legemsbygning, at de i fedet Stand afgiver en god Slagtevarer.

Ved Avlen af de danske Kvægracer lægges der stærk Vægt paa at frembringe sunde, modstandsdygtige, kraftige og rigtydende Individuer, der ikke blot i et enkelt Aar, men gennem hele Levetiden kan omsætte en vel afbalanceret Foderration i mest mulig Mælk og Smør. De for Produktionens Økonomi og Dyrenes Sundhed uvæsentlige

Bygningstræk, som f. Eks. Hornenes Retning eller Finhed, tages der i Almindelighed ikke meget Hensyn til.

Formaalet med det danske Kvæghold er at faa det til Kvæget anvendte hjemmeproducerede Foder omsat i saa meget Mælk og Smørfedt, og naar Afgangsdagen nærmer sig, i saa meget Kød som overhovedet muligt.

Dyr, der er i Besiddelse af stærk Konstitution, kraftig Legemsbygning og høj Ydeevne, foretrakkes, selv om de tillige skulde have en af de for Produktionen uvæsentlige »Skønhedsfejl«, som undertiden har spillet en stor Rolle, hvor Kvægavlen har været drevet efter mere formalistiske Synspunkter.

Den danske Kvægbruger har været nødt til at sætte det økonomiske Formaal i første Række, og Kvægracernes Udvikling bærer Præg heraf.

Kørerne af de nationale danske Kvægracer er middelstore; almindelige Brugskøer vejer 450—550 kg, i Gennemsnit godt 500 kg; i mange Besætninger har de fuldvoksne Køer dog en Gennemsnitsvægt paa ca. 600 kg eller mere. Sædvanlig kælver Køer af de danske Malkeracer, naar de er godt 2 Aar gamle.

For hele Landets Kobestand ligger den aarlige Mælkeydelse i Gennemsnit for alle Køer om ved 3300 kg. Mælkens Fedtindhold ligger i Gennemsnit for almindelige Brugsbesætninger mellem 3,6 og 3,9 pCt., den aarlige Smørfedtproduktion pr. Ko for Landet i sin Helhed ligger mellem 118 og 130 kg.

For Landets ca. 700 000 kontrollerede Køer ligger den gennemsnitlige Mælkeydelse og Smørfedtproduktion ca. 20 pCt. højere end for de ukontrollerede Køer.

For begge Racers Vedkommende findes der selvfølgelig enkelte Køer og Besætninger med et meget større Aarsudbytte.

Rødt Dansk Malkekævæg (R. D. M.).

R. D. M. er en af Okse-slægtens yngste Varieteter eller Racer; den blev første Gang proklameret som en selvstændig og særpræget Malkerace i 1878.

Den udgør nu ca. 95 pCt. af Kvægbestanden paa Øerne og den overvejende Del af Kvægbestanden i det sydøstlige Jylland.

Om ved Aar 1800 fandtes paa de danske Øer noget som oftest smaat og ret ildebygget Kvæg af overvejende rød, delvis ogsaa broget Farve.

Efter forrige Aarhundredskifte forsøgte man at krydse det danske Økvæg med fremmed Kvæg indført fra Schweiz og Tyskland. De den Gang indførte fremmede Kvægracer fik dog ingen varig Betydning for Udviklingen af det senere R. D. M. Danmark var i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede udsat for en alvorlig og ret langvarig Pengekrise; først da denne var nogenlunde overstaaet, for nu ca. 100 Aar siden, begyndte man saa smaat en rationel Forbedring af det danske Økvæg.

I 1830erne og 40erne paabegyndtes nogle Steder paa de danske Øer periodiske Kontrolleringer af hver enkelt Ko's Ydelse, og ved samme Tid begyndte man at opblande det danske Økvæg med rødt Kvæg indført fra Nordslesvig.

Der fandtes paa det Tidspunkt 3 ensfarvede, røde Kvægtyper i Nordslesvig, nemlig det i ensidig Malkeretning udviklede 1) Anglerkvæg, det saakaldte 2) Ballumkvæg, der fandtes paa Vestkysten, og som var betydelig sværere og mere egnet til Fedning end Anglerkvæget, og endelig 3) det nordslesvigske Kvæg, der med Hensyn til Størrelse og Type stod omtrent midt imellem de nær beslægtede Kvægslag i Angel og Ballumegnen.

Efter 1864 aftog Importen af Kvæg fra Nordslesvig, og man var nu paa de danske Øer i Hovedsagen henvist til paa Grundlag af eget Avlsmateriale at frembringe den forbedrede Malkerace, som Omlægningen af Landbrugets Drift i de følgende Aartier nødvendiggjorde. Det lykkedes ved Udvalg paa Grundlag af Oplysninger om Dyrenes Ydelse og ved en forbedret Fodring at skabe den ret ensartede Kvægbestand, som nu findes paa Øerne.

Racens Farve er ensartet rød eller rødbrun, varierende fra gulrød til mørkebrun; ofte er Hoved og Lemmer mørkere farvet end Kroppen. Mulen er skiferfarvet. Der kan undtagelsesvis findes hvide Haar paa Bugen, der findes som Regel enkelte hvide Haar i Haledusken.

R. D. M. udmærker sig ved god Dybde og Bredde. Ryg og Lænd er ret brede, hos enkelte Individer lidt lave, hvilket, hvis det optræder sammen med grov Halerød, giver en mindre smuk Overlinie. Krydset er bredt og regelmæssigt, Laarene dybe, Lemmerne velstillede. Malkeorganerne er som Regel veludviklede.

Angaaende R. D. M.'s Mælkeydelse henvises til Tabel 2, Side 527, af hvilken det fremgaar, at ca. 50 pCt. af samtlige Malkekøer paa de danske Øer i Aaret 1930—31 var underkastet en regelmæssig Kontrol med Hensyn til Mælke mængde og Smørfedtproduktion. Den gennemsnitlige Aarsydelse for samtlige kontrollerede Køer paa de danske Øer var i 1930—31:

3717 kg Mælk med 3,90 pCt. Fedt = 145 kg Smørfedt.

Racens kontrollerede, fuldt udviklede og normale Køer paa Øerne har det samme Aar i Gennemsnit givet: 4031 kg Mælk med 3,88 pCt. Fedt = 156 kg Smørfedt.

De i Stambogen for Køer af R. D. M. i Aaret 1932 optagne Køer gav i Gennemsnit af et helt Regnskabsaar:

5894 kg Mælk med 4,34 pCt. Fedt = 256 kg Smørfedt,

og i Gennemsnit af samtlige Regnskabsaar:

5127 kg Mælk med 4,32 pCt. Fedt = 222 kg Smørfedt.

Der findes ikke for R. D. M. nogen særlig Stambog for rigtydende Køer (Rekordkøer), og der iværksættes ikke særlige offentlige Foranstaltninger for at fremhæve enkelte Køer med høj Ydelse i et enkelt Aar; men det kan dog nævnes, at der i de danske Kontrollforeninger findes enkelte Køer, som har givet over 12 000 kg Mælk og over 500 kg Smørfedt i 365 Dage, ligesom der enkeltvis forekommer Køer af R. D. M., der giver Mælk med op mod 6 pCt. Fedt i Gennemsnit for deres hele Levetid.

Sortbroget Jydsk Malkerace (S. J. M.).

I Modsætning til R. D. M. er S. J. M. en meget gammel Race; den har været i Danmark lige saa langt tilbage, som Kvægets Historie rækker.

Tidligere var Racen udbredt over hele den jydsk Halvø, og den fandtes pletvis paa Øerne. Den maa antages at have Oprindelse fælles med det sortbrogede Lavlandskvæg, som findes udbredt i Holland og Nordtyskland.

Som Navnet angiver, er Racen nu sortbroget, undtagelsesvis forekommer endnu graabrogede Individuer, men de bliver sjældnere og sjældnere.

S. J. M. udgør knap $\frac{1}{4}$ af Danmarks samlede Kvægbestand og ca. $\frac{2}{3}$ af Kvægbestanden i Jylland. Den udgør Hovedparten af Kvægbestanden i Nordøst- og Midtjylland; i det vestlige Jylland er den bleven trængt tilbage af Korthornsracen og i det sydøstlige Jylland af R. D. M.

Som Regel har S. J. M. et noget kortere og bredere Hoved end det øvrige sortbrogede Lavlandskvæg i Nord-europa; Hornene var tidligere kraftigere udad- og opadrettede, men er i de senere Aar bleven finere og mere fremadrettede. Halsen er middellang og ret fin. Brystet er sædvanlig af særdeles god Dybde og Bredde, Ryggen middellang og ret stærk, der forekommer en Del Individuer med noget blød Ryg og lav Lænd, dog langt færre end tidligere, fordi dette Bygningstræk nu modarbejdes ved Udvalget af Avlsdyr. Lænden er ret godt kødsat, og Lysken af god Dybde. Krydset er bredt og regelmæssigt formet, undertiden med en noget grov Halerod, Laarene dybe, Lemmerne ret fine, Huden som Regel kun ret fin, men blød. Yveret er af god Størrelse, velformet og godt baaret. Patterne af passende Størrelse og velstillede.

Alle de kontrollerede, omtrent 100 000, Køer af S. J. M. har i Gennemsnit for Aaret 1930—31 givet ca. 3500 kg Mælk med 3,8 pCt. Fedt = 132 kg Smørfedt.

I de Besætninger af S. J. M., som staar under Tilsyn

(jfr. Side 532), gav de normale, fuldtudviklede Køer i Aaret 1930—31 i Gennemsnit:

4757 kg Mælk med 4,11 pCt. Fedt = 196 kg Smørfedt.

De i Register-Stambogen over Kvæg af S. J. M. i 1932 optagne Køer gav i Gennemsnit af et helt Regnskabsaar: 5544 kg Mælk med 4,17 pCt. Fedt = 231 kg Smørfedt.

Enkelte Køer af S. J. M. naar selvfølgelig op paa en meget højere Ydelse, men der føres ikke særlige Stam-bøger for de stærkest ydende Køer som saadan.

Fremmede Kvægracer.

Som omtalt under R. D. M. har man for over 100 Aar siden forsøgt sig med fremmede Kvægracer i Danmark, den Gang fra Schweiz og Tyskland. Senere er der ind-ført Avlskvæg fra Skotland, i 1840erne Ayrshire, i 1850-erne sort kullet Fedekvæg, men ingen af de indførte skotske Racer har faaet varig Betydning i Danmark.

Om ved 1850 indførtes det første Korthornskvæg til Danmark, og det har siden den Tid haft Fodfæste i Landet særlig paa Vestkysten af Jylland. Korthorn og Korthornsblandinger udgør nu ca. $\frac{1}{6}$ af Landets samlede Kvægbestand og op mod $\frac{1}{3}$ af Kvægbestanden i Jylland. I enkelte Distrikter i Sønderjylland udgør Korthornet og Korthornsblandinger over 90 pCt. af hele Kvægbestanden.

Det danske Korthornskvæg anvendes næsten overalt til Mælkeproduktion; for omtrent 50 000 danske Korthornskøer foreligger der Oplysninger om Ydelsen i Aaret 1931, de gav i Gennemsnit godt 3400 kg Mælk med ca. 3,7 pCt. Fedt = 126 kg Smørfedt.

Der indføres stadig nogle Korthornstyre fra Udlandet, men med de senere Aars lavere Kødpriser synes Interessen for Korthornskvæget i Danmark at være noget i Tilbage-gang.

I Slutningen af forrige og Begyndelsen af indeværende Aarhundrede indførtes Jerseykvæget til Danmark og har stadig Fodfæste i Landet, men udgør dog under 1 pCt. af Landets samlede Kvægbestand.

PAUL
Keller-Molle, Mainz 1930

Det høje Fedtindhold i Jerseykvægets Mælk skulde formentlig gøre denne Kvægrace særlig egnet for et smørproducerende Land som Danmark, men Racen synes dog ikke at vinde særlig stærk Fremgang. De godt 4000 kontrollerede Jerseykøer, der fandtes i Danmark i 1931, gav i Gennemsnit knap 2700 kg Mælk med ca. 5,6 pCt. Fedt = 151 kg Smørfedt.

I de sønderjydske Landsdele findes en Del hollandsk Kvæg eller Kvæg af de sortbrogede Lavlandsracer i Tyskland. Det hollandske Kvæg udgør ligesom Jerseykvæget under 1 pCt. af Danmarks samlede Kvægbestand. I 1931 gav 3000 kontrollerede hollandske Køer i Danmark i Gennemsnit 4015 kg Mælk med godt 3,4 pCt. Fedt = 137 kg Smørfedt.

Selv om de nævnte 3 fremmede Racer alle under gunstige Omstændigheder ogsaa i Danmark har givet særdeles tilfredsstillende Resultater, er der dog for Tiden ikke meget, der tyder paa, at de fremmede Kvægracer i Danmark vil vinde større Udbredelse.

Paa de danske Øer holder man sig med faa Undtagelser til R. D. M. I Jylland, som i kvægracemæssig Henseende er helt anderledes »blandet« end Øerne, synes R. D. M. at vinde større Udbredelse. En af Hovedaarsagerne hertil er utvivlsomt den, at man paa Øerne, hvor R. D. M. er saa godt som eneraadende, har ca. 50 pCt. af Køerne under Kontrol, medens Jylland kun har ca. 39 pCt. af Kobestanden under Kontrol. Det er derfor — alle andre Forhold iøvrigt lige — lettere at indkøbe Dyr fra kontrollerede Besætninger paa Øerne end i Jylland. Og man er ved Kvægbrugets Ledelse i Danmark klar over, at man ved et eventuelt Skifte af Kvægrace bør tage overvejende Hensyn til Ydelsen af Mælk og Smørfedt samt saa godt, som det lader sig gøre, til de med den givne Produktion forbundne Udgifter til Køernes Fodring og Pasning samt Kobesætningens Vedligeholdelse.

De hjemlige Racer synes at opfylde de danske Landmænds Krav med Hensyn til Omsætningen af Grovfoder

til Mælk og Fedt, og man er i Almindelighed klar over, at Racernes Brugsværdi kan væsentlig øges gennem et rationelt paa Oplysninger om Ydelse og Afkomsundersøgelser støttet Udvalg og ved Gennemførelsen af en rationel Fodring i Forhold til hvert enkelt Dyrs Ydelse.

II. Kvægavlens Ledelse.

Før 1880 var det i Hovedsagen Ejerne af de store Kvægbesætninger, der var Foregangsmænd i dansk Malkekvægavl.

I Tiden 1880 til 1900 sættes det karakteristiske danske cooperative Samarbejde paa Landbrugets Omraader i Gang, og dette Samarbejde har ogsaa grebet dybt ind i Kvægavlens Ledelse — det medførte Muligheder for ogsaa i mange mindre og helt smaa Besætninger at benytte rationelle Avls- og Fodringsprincipper.

De særprægede danske Foranstaltninger, som Kvægavls- og Kontrolforeninger, Sammenligninger mellem hele Kvæghold og systematiske Afkomsundersøgelser, er paa-begyndt efter Andelsmejeriernes Fremkomst — efter at der var skabt praktisk taget lige gode Afsætningsmuligheder for Mælken, enten denne blev produceret i en lille eller i en stor Kvægbesætning.

Siden 1900 er det Resultaterne fra Kontrolforeningerne, der mere end nogen anden Enkeltforanstaltning har præget den danske Kvægavls Ledelse. De ældre og i andre Kvægavlslande vel kendte Foranstaltninger som Dyrskuer, Stambogsføring etc., er i Danmark i indeværende Aarhundrede blevet i den Grad præget af Kontrolforeningernes Arbejde, at det vil være rigtigt først at omtale dette.

Kontrol med de enkelte Køers Ydelse.

(Kontrolforeninger).

Saa tidligt som i 1834 iværksattes der i Danmark Konkurrencer for de Køer, der gav mest Smør, og i 1840erne blev der paa større danske Gaarde iværksat

periodisk Kontrol (Prøvemalkninger) med, hvor meget Mælk hver enkelt Ko gav aarlig.

I 1870erne konstrueredes en dansk særlig Prøvekærne, ved hvilken det var muligt at bestemme Smørmængden i de enkelte Køers Mælk.

I 1880erne paabegyndte det da nylig oprettede Landøkonomiske Forsøgslaboratorium under Docent N. J. Fjords Ledelse paa en Række større Gaarde systematiske Undersøgelser af, hvor meget Mælk og Smør hver enkelt Ko i Besætningen producerede Aar efter Aar.

I Midten af 1890erne blev den første Kontrolforening oprettet. Der findes nu i Danmark over 1600 Kontrolforeninger med ca. 52 000 Medlemmer og ca. 700 000 Køer eller godt 41 pCt. af Landets hele Kobestand.

I Aaret 1930—31 gav samtlige danske kontrollerede Køer — unge og gamle, gode Malkere og daarligere Malkere — i Gennemsnit pr. Ko:

3613 kg Mælk med 3,82 pCt. Fedt = 138 kg Smørfedt, medens de ca. 59 pCt. af de danske Køer, som ikke var under Kontrol, det samme Aar gav i Gennemsnit pr. Ko. ca. 3100 kg Mælk med 3,68 pCt. Fedt = 114 kg Smørfedt.

De kontrollerede Køer gav altsaa godt 500 kg Mælk og 24 kg Smørfedt eller ca. 20 pCt. mere end de ukontrollerede Køer.

Tabel 2. Gennemsnitlig aarlig Produktion for samtlige kontrollerede Køer paa de danske Øer (R. D. M.).

Aar	pCt. kontrollerede Køer	Gennemsnitlig Ydelse		
		kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smørfedt
1900—01	ca. 5	2945	3,39	99,8
1910—11	— 20	3294	3,55	116,9
1920—21	— 24	3346	3,64	121,8
1930—31	— 50	3717	3,90	145,1
Rubrik Nr.	1	2	3	4

I enkelte Egne af Landet er 70 pCt. af Køerne under Kontrol. Paa de danske Øer, hvor der saa godt som udelukkende findes Kvæg af Rød Dansk Malkerace, er nu ca. 50 pCt. af samtlige Køer under Kontrol.

I Tabel 2 er anført Oplysninger om Produktionen for de kontrollerede Køer paa Øerne siden Aarhundredskiftet. De i Tabel 2 anførte Tal omfatter samtlige kontrollerede Køer; de normale, fuldtudviklede Køer i Kontrolforeningerne paa Øerne har i Regnskabsaaret 1930—31 givet ca. 4031 kg Mælk med 3,88 pCt. Fedt = 156 kg Smørfedt.

I Aaret 1930—31 var ca. 39 pCt. (ialt op mod 400 000 Køer) af Jyllands samlede Kobestand under Kontrol, de gav i Gennemsnit pr. Ko: 3531 kg Mælk med 3,75 pCt. Fedt = 133 kg Smørfedt. 25 Aar tidligere fandtes der kun ca. 50 000 kontrollerede Køer i Jylland; de gav i Gennemsnit kun ca. 2900 kg Mælk med 3,45 pCt. Fedt = 100 kg Smørfedt.

Paa Øerne (se Tabel 2) har der i Løbet af 30 Aar været en Fremgang paa 45 pCt. og i Jylland i Løbet af 25 Aar en Fremgang paa 33 pCt. i samtlige kontrollerede Køers Smørfedydelse.

De gennem Kontrolforeningerne indvundne Oplysninger om de enkelte Køers Ydelse lægges ikke blot til Grund for Udvalget af Avlsdyr og for Beregningen af Foderet til de enkelte Køer, men indgaar ogsaa som Led i de

andre Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme.

Dyrskuer: I de sidste Aartier har Tallene fra Kontrolforeningerne dannet et væsentligt Led i den danske Dyrskuebedømmelse for Kvæg af Malkeracer.

Som Regel forlanges der ved Fremstillingen paa Dyrskuerne Oplysninger om Ydelsen i samtlige Regnskabsaar ikke blot for Dyret selv (hvis det er en Ko), men ogsaa for Moderen, Bedstemødrene og saa langt tilbage, som der overhovedet foreligger Oplysninger om Ydelsen for

de hunlige Ascendenter i Dyrets Stamtavle, hvis det er en Tyr.

Disse Oplysninger om Ydelsen bedømmes før Skuets Afholdelse. I Dyrskuekataloget anføres Resultatet af den foretagne Bedømmelse samt Hovedresultaterne vedrørende Ydelsen. Som Regel vil en Ydelse paa under 4000 kg Mælk og 4 pCt. Fedt ikke blive anerkendt paa et dansk Dyrskue.

Ved Siden af Bedømmelsen af Ydelsen og uafhængig af denne foretages der en Eksteriørbedømmelse af de fremstillede Dyr. Opstillingen i Præmierækken sker paa Grundlag af den foretagne Eksteriørbedømmelse, men det udbetalte Præmiebeløbs Størrelse retter sig efter Bedømmelsen af baade Ydelsen og Dyrets Eksteriør. I mange Tilfælde er det ordnet saaledes, at Præmier for Ydelse kun udbetales i de Tilfælde, hvor Dyret har opnaaet mindst 4. eller 5. Præmie ved Eksteriørbedømmelsen. Foruden til Eksteriør og Ydelse tages der ogsaa ved Bedømmelsen paa de danske Dyrskuer Hensyn til Afstamningen, der som Regel bedømmes særskilt.

De danske Dyrskuer afholdes af de landøkonomiske Foreninger og dissers provinsielle Sammenslutninger.

Stambogsføring: Den første trykte danske Stambog udkom i 1881 i Jylland og omfattede Kvæg af den jydsk Race, som den Gang deltes i 2 Typer, Malketype og Kødtype. Denne Inddeling i 2 Typer er senere bortfaldet, og der regnes nu kun med Sortbroget Jydsk Malkerace.

Nu har hver af de danske Kvægracer sin egen Stambog baade for Tyre og Hundyr.

I Stambøgerne for dansk Malkekvæg findes der Oplysninger om, hvad hvert enkelt Hundyr i samtlige kontrolerede Regnskabsaar har ydet af Mælk og Smør. I Kostambøgerne optages kun Køer, for hvilke der foreligger Oplysninger om Ydelsen gennem mindst 3 Aar.

For Optagelse i Stambogen over Køer af R. D. M. kræves der nu en Ydelse paa 400 kg Smørfedt i 2 Aar og

mindst 200 kg Smør i Gennemsnit af samtlige Malkeaar, dog skal det aarlige Smørudbytte i kg være mindst lige saa stort som Koens Brystomfang i cm. Fedtprocenten skal ordinært være mindst 4.

Foruden en vis Ydelse kræves der for Optagelse i Kostambøgerne, at Dyrene skal være i Besiddelse af god Legemsbygning, være præmieret paa et Skue eller paa anden Maade eksteriørmæssig godkendt.

Ved Siden af de egentlige Stambøger er der siden 1920 etableret en »Register-Stambogsføring« for Kvæg, der endnu ikke er gammelt nok til at optages i de egentlige Stambøger. Ogsaa ved Register-Stambogsføringen for dansk Malkekvg kræves der Oplysninger om Ydelsen af Mælk og Smørfedt.

Bedømmelse af ældre Tyres Afkom: Ved de danske Dyrskuere finder Individbedømmelse af Tyre som Regel kun Sted til en vis Alder. For ældre Tyre foretages der en Bedømmelse af Tyrens Afkom baade med Hensyn til Ydelse og Eksteriør. Til disse Afkomsbedømmelser vedrørende Dyrets Eksteriør skal helst alt og som Regel mindst $\frac{2}{3}$ af Afkommet efter den paagældende Tyr fremstilles.

Ved Undersøgelser angaaende Tyrenes Indflydelse paa deres Afkoms Ydelse skal alt kontrolleret, hunligt Afkom medtages og sammenlignes med de paagældende Mødres Ydelse paa samme Alderstrin og under saa vidt muligt ens ydre Kaar. Ved Bedømmelse af Tyrenes Afkom gør man altsaa ogsaa i udstrakt Grad Brug af Talmaterialet fra Kontrolforeningerne.

Gennem Dyrskuernes Bedømmelse af de yngre Tyre søger man paa Grundlag af Dyrets Eksteriør og Afstamning samt Ophavsmødrenes Ydelse at faa udpeget de unge Avlsdyr med den formodede største Avlsværdi. Gennem Afkomsbedømmelsen søger man konstateret, hvilken Avlsværdi de paagældende Dyr virkelig er eller har været i Besiddelse af. De Tyre, der har vist sig at være fremragende Avlsdyr, optages i en særlig Elite-Stambog.

Tyreholds- eller Kvægavlsforeninger: Langt det overvejende Flertal af danske Kobesætninger er for smaa til fuldt at udnytte en Avlstyr. Danmarks ca. 1,7 Mill. Malkekøer er fordelt paa ca. 200 000 Besætninger, altsaa med godt 8 Køer i Gennemsnit pr. Kobesætning. Over $\frac{9}{10}$ af de danske Kvægbesætninger tæller under 15 Køer. Disse Besætninger er som Regel henvist til fælles Tyrehold i en eller anden Form. Samtidig med Andelsmejeriernes Fremkomst begyndte man et cooperativt Samarbejde angaaende Holdet af gode Tyre. Der findes nu i Danmark 1200 saakaldte Kvægavls- eller Tyreholdsforeninger, ca. 1 Forening i hvert Sogn, der til Brug for Medlemmerne holder en Tyr af god Bygning og anerkendt Afstamning baade med Hensyn til Eksteriør og Ydelse.

Foruden de egentlige Tyreholdsforeninger, der for at opnaa Statstilskud skal omfatte 10 Medlemmer, findes et stort Antal Sammenslutninger af 2—9 Kvægholdere, der i Fællesskab holder en eller flere Avlstyre.

Kvægavls- og Kontrolforeningerne er utvivlsomt de to vigtigste Aarsager til, at det er lykkedes i Løbet af mindre end 50 Aar at fordoble de danske Køers aarlige Mælkeproduktion, samtidig med, at Forbruget af kg Mælk til 1 kg Smør er gaaet væsentlig ned, og endda staar endnu Flertallet af de danske Kvægholdere udenfor baade Kvægavls- og Kontrolforeningerne. Dog maa det anføres, at alle Besætninger, som tillægger Avlsdyr til Salg, nu er Medlemmer af en Kontrolforening, eller de har paa anden Maade sikret sig Kontrol med hver enkelt Ko's Ydelse og Anvendelse af gode Tyre. I Kvægavlsforeningerne anvendes som Regel kun Tyre med 4-Tal, d. v. s. Tyre, hvis Mødre har givet over 4000 kg Mælk med en Fedtprocent over 4. 3-Tallene (under 4000 kg Mælk og under 4 pCt. Fedt) gælder ikke mere, naar det drejer sig om mere fremskredne Avlsbesætninger, de tolereres kun i almindelige Brugsbesætninger.

Sammenligninger mellem hele Kvæghold: Lige siden 1880erne har man i Danmark været klar over, at en Præ-

miering paa Dyrskuer af enkelte, særligt fremragende — eventuelt særligt præparerede — Dyr ikke gav noget Udtryk for den paagældende Besætning i sin Helhed, og man paabegyndte derfor Konkurrencer eller Sammenligninger mellem hele Kvægbesætninger. Disse Sammenligninger strakte sig oprindeligt over et helt, senere over 2 paa hinanden følgende hele Aar, og der toges Hensyn til hvert enkelt Dyrs Ydelse gennem hele Perioden.

I Begyndelsen uddeltes der Præmier til de bedste af de sammenlignede Besætninger, i en vis Periode — om ved sidste Aarhundredskifte — lededes disse Sammenligninger mellem hele Kvæghold af Staten, som ogsaa betalte efter danske Forhold store Præmier til de bedste Besætninger.

Senere er Sammenligningen mellem hele Kvæghold overtaget af de landøkonomiske Foreninger, og der uddeles nu som Regel ikke Præmier, men Resultaterne af de foretagne Undersøgelser offentliggøres.

I nogle Egne af Landet er disse Sammenligninger periodiske og 2-aarige, i andre Landsdele (Jylland og Lolland-Falster) er Sammenligningen eller »Tilsynet med Kvægbesætninger«, som det ogsaa kaldes, en kontinuerlig Foranstaltning.

I de senere Aar har der været ca. 150 Kobesætninger under Tilsyn Aar efter Aar. Ved Siden heraf er der iværksat forskellige Sammenligninger af hele Kvægbesætninger, idet en Række Husmandsforeninger lader foretage Bedømmelse i de hjemlige Stalde. Ved disse »Staldbedømmelser« tages der ikke blot Hensyn til Dyrenes Godhed, men ogsaa til Orden og Renlighed i Stalden, Fodringens Planlægning m. m.

Til de ovennævnte Foranstaltningers Gennemførelse ydes der et mindre direkte Tilskud fra Staten, til Kontrolforeningerne saaledes 120 000 Kr. aarlig, til Kvægavlsforeninger 90 000 og til Stambogsføring 20 000 Kr. aarlig.

I Forbindelse med Foranstaltningerne til Kvægavlens Fremme maa anføres, at der af landøkonomiske Foreninger i alle Landets Egne er ansat

Konsulenter: Ialt har Danmark nu om ved 300 Konsulenter, af disse er godt 50 i Hovedsagen beskæftiget med Kvægavl. De bistaar Kvægavlsforeningerne ved Indkøb af Tyre og tilser Arbejdet i Kontrolforeningerne m. m. Konsulentvirksomheden er et meget væsentlig Led i det danske landøkonomiske Oplysningsarbejde og er almindelig paaskønnet som en virksom Drivfjeder til Kvægavlens Fremme.

III. Foder og Fodring.

Den tidligere omtalte og i Tabel 1 talmæssigt belyste Fremgang i de danske Køers Ydelse har selvfølgelig krævet et øget Foderforbrug.

Det samlede Høstudbytte af den danske Jord er i det paagældende Tidsrum steget i mindst samme Forhold som Køernes Ydelse. Det er særlig Høsten af Foderafgrøder, og blandt disse ganske særlig Rodfrugthøsten, der er steget i det sidste halve Aarhundrede. Sammen med den stigende Anvendelse af Rodfrugter er der fulgt en tilsvarende forøget Anvendelse af proteinrige Foderemner, særlig Oliekager.

I Gennemsnit kan man nu regne med, at 70 à 80 pCt. af de af de danske Køer fortærede Næringsmængder (Foderenheder) er avlet paa den danske Jord, medens de 20 à 30 pCt. stammer fra indkøbt Kraeffoder, hovedsagelig Oliekager.

Taget i store Træk kan der regnes med, at en Gennemsnitsko i Danmark, der er paa Græs i 4—5 Maaneder, fra engang i Maj til om ved 1. Oktober, fortærer ca. 6 à 8000 kg Græs eller Grøntfoder. Under Fodringen paa Stald, der strækker sig over 7 à 8 Maaneder, fortæres i groft Gennemsnit pr. Ko 8 à 10 000 kg Roer samt 1 à 2000 kg Straafoder (Hø og Halm). Den danske Gennemsnitsko's aarlige Kraeffoderforbrug er paa 5 à 600 kg.

Af disse ialt 15 à 20 000 kg Grovfoder producerer en dansk Gennemsnitsko ca. 3300 kg Mælk, der paa Mejeriet kan ud-

bringes i ca. 140 kg Smør, af hvilke 100 kg eksporteres. For hvert kg Smør anvendes gennemsnitligt ca. 4 kg Oliekager. Resten af det medgaaede Foder er avlet paa Stedet, og den færdige Salgsvarer, Smørret, udgør under 1 pCt. af Vægten af det til Produktionen anvendte Grovfoder.

Ved Siden af Smørret faar man som en Slags Biprodukt ret store Mængder af Skummetmælk og Kærnemælk, der i Danmark i meget stort Omfang anvendes til Svinene. Herigennem faar Malkekøerne i Danmark meget stor Betydning for Landets Baconeksport, hvis Renommé sikkert for en væsentlig Del maa henføres til de mælkefodrede Svin.

Saa vel ved de af det danske *Statistiske Departement* foretagne Opgørelser af Høstens Størrelse som ved Udregningen af Foderplaner til Kvæget omregnes Foderet i saakaldte Foderenheder (forkortet F. E.).

Hvormange kg af de forskellige Fodermidler med normal Sammensætning, der kan regnes i Gennemsnit at medgaa til 1 F. E., blev bestemt ved nogle i 1880erne paa-begyndte, af *N. J. Fjord* ledede, ambulante Forsøg, som udførtes paa store private Gaarde i Landets forskellige Egne, og som har omfattet i Tusindvis af Dyr, som Regel flere Hundrede Dyr hvert Aar.

Som Eksempel paa Resultaterne af disse Forsøg kan anføres, at der nu i de danske Kontrolforeninger regnes med ca. 1 kg normalt Byg, Hvede, Rug, Ærter eller Majs til 1 F. E., for Roetørstof regnes der 1,1 kg og for Havre 1,2 kg til 1 F. E. For Hø regnes der 2—3, i Gennemsnit 2,5, og for Halm 3,5—5 kg, i Gennemsnit 4 kg, til 1 F. E.

For Oliekager fremstillede af afskallede Frø regnes der 0,8—1 kg til 1 F. E., for Oliekager fremstillede af uafskallede Frø regnes der helt op til 1,5 kg til 1 F. E.

For Oliekager beregner man Indholdet af F. E. paa Grundlag af de ved den kemiske Analyse fundne Resultater under Hensyntagen til de ved tidligere Forsøg fundne Fordøjelighedscoefficients og Værdifaktorer. Fremgangsmaaden ved Udregningen er den samme som den af Tyskeren *Kellner* angivne for Udregningen af Stivelseværdienheder, kun benyttes der ved Udregningen af F. E. nogle oprindelig af Svenskeren *Nils Hansson* foreslaaede Faktorer, nemlig:

1,90	for	fordøjeligt	Renprotein
3,21	»	»	Fedt
1,33	»	»	Kulhydrater (N-fri Ekstraktstoffer)

De saaledes fundne Tal korrigeres med det paagældende Fodermiddels Værdifaktor. For Fodermidler, der indeholder 10 pCt. fordøjeligt Renprotein, svarer 1 F. E. til 0,7 kg Stivelseværdi, forudsat, at Værdifaktoren er ca. 100.

Kender man, hvor mange kg Stivelseværdienheder et givet Fodermiddel indeholder pr. 100 kg, kan Antallet af F. E. findes ved at gange kg Stivelseværdi pr. 100 kg med 1,33 og hertil lægge pCt. fordøjeligt Renprotein ganget med 0,653, den sidste Størrelse korrigeres med Værdifaktoren.

Koens Foderbehov og Foderets Næringsværdi udtrykkes foruden i F. E. ogsaa i fordøjeligt Renprotein.

Siden 1924 har man i de danske Kontrolforeninger regnet med følgende Fodernormer:

Til Vedligeholdelse: 4 F. E. og ca. 250 g fordøjeligt Renprotein daglig til en Ko, der (som de danske Racer i Gennemsnit) vejer 500 kg; der tillægges eller fratages 0,5 F. E. og 50 g fordøjeligt Renprotein for hvert 100 kg, Koen vejer over eller under 500.

Til Mælkeproduktion: 0,4 F. E. og ca. 60 g fordøjeligt Renprotein pr. kg Mælk med 4 pCt. Fedt. I de Tilfælde, hvor Mælkens Fedtindhold afviger væsentlig fra 4, omregnes den efter Forslag af Amerikanerne *W. L. Gaines* og *F. A. Davidson* til saakaldt 4 pCt. Maalemælk, som findes ved at gange Mælkemængden med 0,4 og hertil lægge Fedtmængden ganget med 15.

I Flertallet af de kontrollerede Besætninger bliver Foderet til de enkelte Køer for hver Gang, Kontroltering af Mælkens Mængde og Mælkens Fedtindhold har fundet Sted, fastsat paa Grundlag af de ovennævnte Normer i Forhold til den konstaterede Ydelse af Mælk og Smørfedt. Maalet er nemlig ikke blot at frembringe Køer, der kan give meget Mælk og Smør, men ogsaa at faa hver enkelt Ko fodret saa nøje i Overensstemmelse med den virkelig præsterede Ydelse, som Forholdene i Praksis overhovedet tillader.

Paa de foranstaaende Sider har jeg forsøgt i Korthed at fremføre de Hovedsynspunkter, der hidtil er fulgt ved Kvægavlen og Mælkeproduktionen i Danmark, nemlig:

Kontrol med hver enkelt Ko's Ydelse af Mælk og Smørfedt, Udvalg og Fodring paa Grundlag af den konstaterede Ydelse.

Hvis Fremtidens Afsætnings- og Driftsvilkaar økonomisk berettiger en fortsat Mælkeproduktion i og Smørekseport fra Danmark, er der Grund til at vente en betydelig Stigning i de danske Malkekøers Ydelse, efterhaanden som det lykkes at faa en stadig større og større Del af Landets Malkekøer underkastet en grundig Kontrol og en paa Kontroltallene bygget rationel Fodring og Avlsledelse.

Bjærgnings- og Opbevaringsmaader for Græs og Grønfoder.

Foredrag ved Konsulentmødet den 19. Februar 1932 af Landbrugs-
lærer *P. N. Gaardmand* og Statskonsulenterne *N. Tholstrup Pedersen*
og *Anton Christensen*.
(Sluttet fra Side 497).

II.

Om Ensilage-Tilberedning ved Anvendelse af Kemikalier.

Af Statskonsulent *N. Tholstrup Pedersen*.

Konservering af Græsafgrøder og Grønfoder ved Hjælp af stærke Mineralsyrer eller sure Salte eller Blandinger af stærke Mineralsyrer og visse organiske Syrer giver et Produkt, der paa væsentlige Punkter afviger fra den gammelkendte Gærings-Ensilage.

De mest iøjnefaldende Fordele ved Brugen af Kemikalier kan samles i følgende Punkter:

- I. En hurtig indtrædende Plasmolyse, der bevirker, at Grønmassen i Løbet af kort Tid — uden at være skaaret i Hakkelse — falder tæt sammen og Luftmellemmrummene fyldes med Plantesaft.
- II. Plantecellernes Aandingsvirksomhed nedstemmes stærkt, saa der ikke indtræder nogen egentlig Temperaturstigning, og de letfordøjelige Kulhydrater omsættes kun i ringe Grad, hvorfor Plantesaften vedbliver at være sukkerholdig.
- III. Æggehvidestofferne bevares næsten uden Tab i Foderværdi, hvorfor Ensilering af særlig æggehvide-rige Bælgplanteafgrøder nu kan gennemføres uden Vanskelighed. Herefter er det saaledes teknisk muligt at lave kraftfoderbesparende Ensilage.
- IV. Skadelige Gæringer forårsaget af Smørsyrebaciller, Koli- og Aerogenesbakterier hæmmes stærkt eller udebliver ganske.

V. Vitaminernes og Fosfatidernes Holdbarhed stabiliseres.

Da det nu ser ud til, at Ensilering ved Hjælp af Kemi­kalier endelig synes færdig med sin Laboratorietilværelse og herfra er gaaet ud i praktisk Anvendelse, kan en kort Omtale af de forskellige Metoder, saadan som vi finder dem beskrevet i den tyske Patentlitteratur, maaske til­lægges en vis Interesse. Man vil herigennem faa et Ind­tryk af, hvilke Principper, der hidtil har været fulgt.

Tysk Patent Nr. 443 884 af 12. Januar 1923 udtaget af Dr. *Bernhard Dirks*. Metoden karakteriseres ved, at Grønmassen besprøjtes under Indlægningen med en for­tyndet Opløsning af Myresyre. Grønfoderet kræves ikke skaaret i Hakkelse, men det falder alligevel ret hurtig sammen under Saftudtrædning og uden at Temperaturen stiger nævneværdigt, hvilket betyder, at Myresyren for­maar at underbinde Plantecellernes Aandingsvirksom­hed. Der anvendes 1—2 kg Myresyre pr. 1000 kg Grøn­masse. Det anføres, at Kreaturerne gerne æder Foderet og taaler det godt. Formodentlig skal Foderet henligge nogen Tid, inden det opfodres, for at Myresyren kan naa at blive omsat.

Hvorvidt Patentet har været udnyttet i Praksis, har jeg ikke kunnet faa oplyst, men i de sidste Aar har Pro­fessor, Dr. *v. Kapp*, Kolbermoor, Oberbayern, fremstillet en særlig god Ensilage ved Hjælp af »Silosyre«. — Denne Vædske fortyndes med 25 Dele Vand, og af Blandingen anvendes saa 25 Liter pr. 1000 kg Grønmasse.

Efter Professorens egen Redegørelse (*Deutsche Landw. Presse*, 1931, Side 453) er Udfaldet endog særdeles til­fredsstillende: Smørsyregæring og Forraadningsprocesser udebliver ganske, medens der udvikles Mælkesyre indtil 0,76 pCt. Foderet anvendes ogsaa til Børnemælksbesæt­ninger.

For at den udpresede Bundsaft ikke skal gaa tabt, lægges der 0,5—1 Meter Halmhakkelse i Siloens Bund.

(Hvorledes Hakkelsen hindres i at mugne, førend Saften har fyldt alle Luftmellemlum, omtales ikke).

Hvad »Silosyre« egentlig bestaar af, gives der ingen Forklaring paa, men rimeligvis er det Myresyre.

Tysk Patent Nr. 447 905 af 2. Februar 1923 udtaget af *I. G. Farbenindustrie*. For at udelukke den skadelige Smørsyregæring uden samtidig at spærre af for en gavnlig Mælkesyregæring tilsættes Foderet en Blanding af sure Salte, der ved deres Stødpudevirkning fastholder den aktive Surhedsgrad saaledes, at pH. ligger mellem 4.4 og 5.6. — Dette opnaas ved at tilsætte Grønmassen f. Eks. 1 p. m. primær Natriumfosfat + 0,1 p. m. sekundær Natriumfosfat. Den sure Saltblanding kan sikkert lettest tilsættes i Pulverform.

Tysk Patent Nr. 536 780 af 28. Januar 1927, udtaget af Professor *Fingerling*, Möckern. Professor Fingerling har arbejdet med Saltsyre-Ensilering siden 1923 eller endnu tidligere, og han er uden Tvivl den første tyske Landøkonom, der grundig har beskæftiget sig med denne enkle Metode.

Naar dette første Arbejde endnu ikke har haft nogen direkte Betydning for Praksis, skyldes det maaske i ikke ringe Grad Metodens altfor »laboratoriemæssige« Tilsnit. Der anvendtes saaledes en meget fortyndet Saltsyre (0,5—1,5 pCt. HCl), hvorfor Grønmassen maatte tilsættes mindst 40—80 pCt. Syrevand for at sikre den nødvendige Brintionkoncentration.

Ved en Efterprøvning i Laboratoriet har jeg fundet, at den store Vandtilsætning medfører, at Plantecellerne vedbliver med Selvgæring og stærk Kulsyreudvikling i ugevis, hvilket naturligvis medfører store Gæringsstab og giver ildelugtende og daarlig Ensilage.

Enhver, der er kendt med Behandlingen af sædvanlig Gærings-Ensilage, ved, hvilken Skade en Ophobning af Bundsaft bevirker overfor Ensilagens Holdbarhed og Kvalitet; men ved Ensilering efter Fingerlings Saltsyremetode tages Erfaringer af den Art aabenbart slet ikke

med i Betragtning, for i Virkeligheden kræves det her, at »Bundsafte« skal naa helt op i det øverste Lag, og selvom denne Saft er ret syreholdig, hindrer dette dog ikke visse Svampe (Oidier) i at udvikle sig og ødelægge Foderet.

Som Middel imod Skimmelsvampenes Vækst har man forsøgt med Formalin, men næppe med synderligt Held. Ligeledes kan Forsøgene med at holde Ensilagens Overflade dækket med et Lag Parafinolie for at hindre Luftens Indtrængen, næppe tillægges nogen praktisk Betydning¹⁾.

Tysk Patent Nr. 518 463 af 26. Oktober 1927, udtaget af Dr. *Sigmund von Kapp*. Det fremhæves, at Foderkonservering med Saltsyre alene ikke er godt, fordi Kreaturerne ikke kan taale saa store Syremængder, som en gennemført Konservering kræver. En Blanding af Saltsyre og Myresyre (eller myresurt Natron) giver derimod teknisk set tilfredsstillende Resultater. Endvidere kan Saltsyre delvis erstattes med Svovlsyre og surt Natriumsulfat. Selv vanskelige Afgrøder (Bælgplanter) lader sig konservere med en Blanding af Myresyre og Mineralsyre.

Ved en Efterprøvning under Laboratorieforhold har jeg fundet, at denne Metode giver særdeles fine Resultater. Grønmassen tilsættes 1 p. m. myresurt Natron + 4—7 pCt. fortyndet Saltsyre (d. v. s. 2-normal Opløsning),

¹⁾ Senere har *Wolbehr* i Landw.-Versuchstation, 1929, Side 115, gjort Rede for nogle Forsøg med Syreconsilering. I Modsætning til Fingerling anvender *Wolbehr* en temmelig stærk Saltsyre, nemlig 25 pCt. HCl. Grønfolderet tilsættes 1,5—3,0 pCt. af denne ret koncentrerede Saltsyre, og Surhedsgraden udtrykt ved pH. kommer under 4.

Endvidere har *M. Gerlach* i Die Tierernährung I, 1930, Side 179 beskrevet en forsøgmæssig Gennemprøvning af Fingerlings Metode. Gerlach finder, at Foderet konserveres paa tilfredsstillende Maade, naar det tilsættes saa meget fortyndet Saltsyre, at det færdige Produkt indeholder 4—5,6 p. m. HCl. Besprøjtningemetoden giver bedre Resultater end Neddypning i Syrevand.

Men mærkeligt nok har ingen omtalt, hvilken Betydning det har for Ensileringen, at Bundsafte hurtig skaffes bort.

eller en Blanding af 85 pCt. Saltsyre og 15 pCt. Svovlsyre. —

Som sidste Led i Rækken skal omtales den i den sidste Tid saa ofte omtalte finske Syreensilerings-Metode, der nu søges patenteret her i Landet (Patentansøgning indgivet 9. Januar 1930). Patentkravet karakteriseres ved, at Grønmassen under Indlægningen i Beholder tilblandes stærke Mineralsyrer (Saltsyre og Svovlsyre) eller sure Salte i saadanne Mængder, at Fodermassens aktive Surehedsgrad straks indstilles med pH mellem 4 og 3.

Patentbeskrivelsen nævner ikke noget om Anvendelse af Myresyre eller lignende stærkt reducerende Forbindelser, men det er ikke let at forstaa Hensigten med den store Hemmelighedsfuldhed, hvormed den finske Ensileringsvædske omgives, med mindre Vædsken indeholder et eller andet specielt Stof, hvis Tilstedeværelse i Syreblandingen man lader uomtalt i Patentbeskrivelsen, fordi det i Forvejen allerede er kendt og saaledes ikke lader sig beskytte ved Patent. Dette Forhold kan dog ikke tillægges nogen særlig Betydning, fordi man lige saa godt med Saltsyre alene, eller med en Blanding af Saltsyre og Svovlsyre, kan gennemføre en næsten gæringsfri Ensilering. Hovedsagen er, at Kemikalierne tilsættes i den rette Mængde og fordeles omhyggeligt i Grønmassen (Lagene maa være ganske tynde, ca. 1 cm). Endvidere maa Siloen være tæt og forsynes med Dræn i Bunden, saa Pressaften let kan komme bort.

For den, der allerede for ca. 15 Aar siden har beskæftiget sig med Tanken om Foderkonservering ved under Indlægningen at tilsætte Grønmassen fortyndet Saltsyre, er det en Glæde at se, hvorledes den anvendte Naturvidenskab nu ogsaa her træder til og giver en, i hvert Fald foreløbig, Løsning af Spørgsmaalet, og man maa mindes Vismandens Ord: Uden Videnskabens Hjælp opgiver Mennesket hurtig sin Kamp med Naturen og alt bliver ved det gamle.

III.

Nogle Fremgangsmaader ved Konservering af Grønfoder.

Kunstig Tørring af Grønfoder, Fremstilling af Vitamingrønt,
Foderbriketter, Lucernemel m. m.

Af Statskonsulent *Anton Christensen*.

Ved Tilrettelæggelsen af indeværende Konsulentmøde blev der paa et tidligt Tidspunkt fremsat Ønske om at faa Foredrag om Høberedning samt om den finske Konserveringsmetode.

Til Behandling af disse Emner var Landbrugslærer *P. N. Gaardmand* og Statskonsulent *N. Tholstrup Pedersen* uden Diskussion anset som selvskrevne; der fremsattes imidlertid senere Ønske om paa Konsulentmødet at faa givet en Oversigt over nogle af de nyere Konserveringsmetoder, der ofte er Genstand for Omtale, men som kun er lidt kendte. Det blev overdraget mig at give denne Oversigt, hvor der var en naturlig Grund til ogsaa at omtale den almindelige Ensileringsmetode; det er dog aftalt, at denne skal forbigaaes her, dels fordi den ofte tidligere er behandlet i Artikler og Foredrag, og dels fordi den ikke synes at interessere saa meget i Øjeblikket.

Kunstig Tørring af de fyldende Grovfoderemner Græs, Kløver, Lucerne, Roer, Roetop o. s. v. bliver forstaaelig nok mødt med Skepsis, ikke blot fordi det er Nyt, og man gennem Aarhundreder har følt sig nogenlunde tilfreds med den gængse, saakaldte naturlige Tørring, men umiddelbart vil man desuden formode, at Grovfoderemnerne, der her er Tale om, vanskelig kan

bære Udgifterne til Brændsel, Torreanlæggets Forrentning, Afskrivning, Vedligeholdelse og Betjening, ligesom man paa Forhaand er tilbøjelig til at tvivle om, at det kan overkommes at kunsttørre de store Grønfodermængder, der forekommer, og som skal behandles inden for en forholdsvis kort Tid.

Imidlertid er der adskillige, som beskæftiger sig med Problemet kunstig Tørring af Grønfoder, og Sagen har vakt saa megen Interesse og Opmærksomhed, at Konsulenterne ikke bør være helt fremmede for Spørgsmaalet.

Den danske Ingeniør *J. Dinesen*, der navnlig blev kendt for sine Anlæg til Tørring af Korn og Frø i Sække, har ogsaa syslet med kunstig Tørring af Græs og Sæd i Stak og Lade. Der forsøgte to Fremgangsmaader, nemlig Udsugning af den varme Luft, som fremkom ved Plantemassens Gæring, samt Indblæsning af varm Luft ved en Ventilator; sidstnævnte Metode anvendtes tilfredsstillende ved Tørring af Hør, men den slog ikke igennem ved Tørring af Sæd og Græs. Udnyttelsen af Gæringsvarmen var en langsom og urationel Fremgangsmaade, der aldrig slog an og aldrig vil faa Betydning, da den forudsætter en Gæring i Grønmassen, som man nu netop vil undgaa.

Dinesens Tørringsmetode havde ikke ringe Lighed med den senere i England fremkomne *Staktørringsmetode*, der er nærmere udviklet af det landbrugstekniske Institut i Oxford, og som har været en Del omtalt i den europæiske Landbrugslitteratur. Det er forstaaeligt, at man i Storbritannien er interesseret i kunstig Græstørring: Sommeren er i Reglen fugtig, og der sættes netop i England særlig Pris paa at skaffe godt, vedbjærget Hø.

Til Iværksættelse af kunstig Tørring efter Oxfordmetoden hører, foruden Grønfoderet, det saakaldte *Centralkammer*, *Tilledningsrør*, *Varmeudvikler*, *Ventilator* og *Kraftmaskine* som det vigtigste. (Fig. 1).

Centralkammeret er et pyramideformet Stativ, som Stakken sættes op omkring: her udmunder Luftlednin-

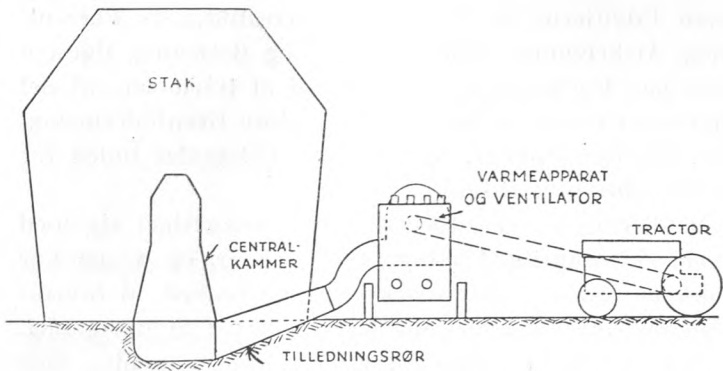

Fig. 1. Skematisk Fremstilling af Staktørring efter Oxford-Metoden.

gen; udenfor staar Varmeapparat og Ventilator, der trækkes af en Tractor eller Elektromotor. Kløver og Græs, som har ligget en halv eller hel Dag og er halvvisnet, sættes op omkring Stativet. Ventilatoren blæser varm Luft gennem Stakken; i Løbet af 9—10 Timer er den tørret og giver udmærket Hø. (Fig. 2). Ogsaa Sæd kan

Fig. 2. Staktørring efter Oxford-Metoden. En Del af Høet er taget ud til Undersøgelse.

tørres paa denne Maade; det foreslaas at stakke den ubunden. Metoden blev grundig forsøgt flere Steder i England, og der foreligger en meget udførlig Beretning om Prøverne. Efter omfattende Undersøgelser kom man imidlertid i ledende Kredse til det Resultat, at Metoden ikke er tjenlig til Indarbejdelse i almindelig Praksis, og man søgte saa at udarbejde andre Metoder.

De forskellige Systemer for kunstig Tørring af Kløver, Græs og andet Grønfoder kan efter Fremgangsmaaden indeles i følgende Systemer¹⁾:

Tørring i Stak,

- » paa aabne Bakker,
- » paa Transportbaand,
- » i roterende Tromler,
- » ved Blæsning eller Sugning gennem lange Rør.

Der kan desuden skelnes mellem to forskellige Fremgangsmaader, nemlig:

- 1) Høj Temperatur med hurtig Tørring, og
- 2) Lavere Temperatur med langsom Tørring.

Da de omfattende Forsøg med kunstig Staktørring i England viste, at Metoden ikke kunde tilfredsstille Landbrugets Krav, gik man over til at prøve Tørring paa aabne Bakker eller en Art Kølletørring; der anvendtes en aaben Pladebeholder $7 \times 4,5$ Meter i Firkant med en gennemhullet Mellembund, paa hvilken Græsset udbredes saa jævnt som muligt. Fra et Fyrsted blæses Forbrændingsluft ind under Mellembunden. (Fig. 3).

Anlægget er billigt, men det kræver betydelig Haandkraft til Betjening, og Varmeøkonomien er daarlig.

Systemet blev videre udviklet til kontinuerlig Drift

¹⁾ I Meddelande No. 26 fra den jordbrugstekniske Forening i Sverige er der givet en kortfattet Fremstilling af nogle Systemer for kunstig Tørring af Græs. Med velvillig Tilladelse af Foreningens Sekretær, Ingeniør N. Berglund, gengives enkelte Skitser af Tørreapparater; de, som er gengivne fra ovennævnte Skrift, er mærkede J T F.

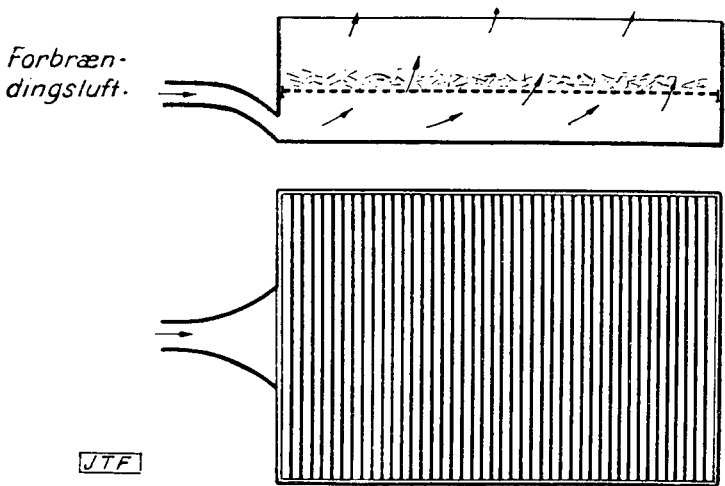
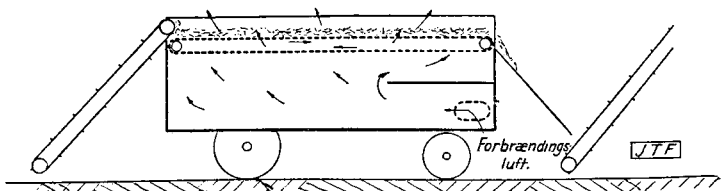

Fig. 3. Tørring paa aabne Bakker.

ved Tørring paa Transportbaand, en Tørringsmetode, som er meget udbredt i Industrien. Oxfordapparatet til Græstørring er åbent for oven, forsynet med Hjul, saa det er transportabelt, og af omtrent samme Størrelse som et stort Tærskværk. Varmeovenen er lille og transportabel ligesom selve Tørreapparatet. Græsset føres til Apparatet af en Elevator, Tørgodset gaar bort med en Art Staksætter. Een Mand kan betjene hele Anlægget, men Arbejdsydelsen er lille; der opgives ca. 350 kg bortdampet Vand i Timen, hvilket kun svarer til 70—80 kg Hø i Timen, naar der skal tørres helt frisk Græs. (Fig. 4).

Fig. 4. Transportabelt Tørreapparat til kontinuerlig Drift.
Åbent for oven.

Skønt denne Oxfordtørrer er primitiv, har den dog en Del Lighed med Masons Tørreanlæg, der er et af de første, som er udviklet til Stordrift i Amerika og først bygget 1923 af *A. J. Mason* ved Flosmoor i Nærheden af Chicago.

Masons Metode gaar ud paa, at Grønmaterialiet tørres umiddelbart efter Afhugningen; det skaarne Grønfoder bringes i et regelmæssigt 20—30 cm tykt Lag paa et 50 Meter langt og 3 Meter bredt Tørrebaand, der bevæges i en Tørretunnel, som er lukket foroven. Forbrændingsluften er ca. 150° C. og ledes 3 Gange gennem Tørrings-

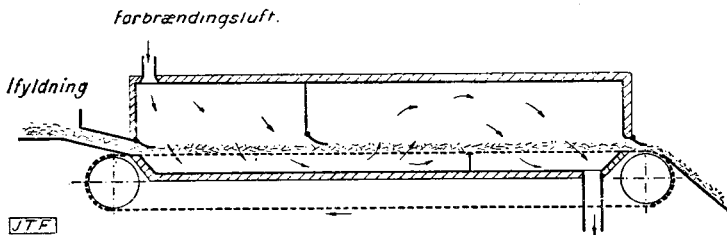

Fig. 5. Skitseret Fremstilling af Tørring efter Masons System.

godset for at faa en saa god Udnyttelse som muligt. Tørgodset formales straks, og en Time efter Afhugningen ligger Hømelet sækkefærdigt i Lageret. Der produceres 1—2 Tons Hømel i Timen. Foruden Kløver og Lucerne tørres grøn Sæd, der afhugges tidlig, saa der kan tages to Afgrøder i Sommerens Løb. (Fig. 5).

Saa vel Bakker som Transportbaand kan ordnes i flere Etager for at forøge Arbejdsevnen.

Ved den internationale Landbrugsmaskinkongres i Liège 1930 blev det meddelt, at der i De Forenede Stater i Nordamerika er 18 Anlæg til Tørring af Grønmasse, fortrinsvis Lucerne.

I det mindre er Tørring i Stak og paa Bakker forsøgt her i Landet, men det vil antagelig blive andre Systemer, der interesserer mere i den nærmeste Fremtid; endnu har vi kun en Smule Erfaring med Tørring i roterende

Tromle, nemlig i et Apparat, der er kaldt *Hessicator*, og som sidste Sommer var Købeståvnets Sensation. Tørringsmetoden foregaar efter et Princip, som er udarbejdet af Svenskeren Dr. phil. *V.I. Pettersson*. I Sommeren 1930 blev der forskellige Steder i Nordsjælland, bl. a. paa Danstruplund, foretaget Observationer med kunstig Tørring efter Petterssons System. Resultaterne var saa tilfredsstillende, at nogle interesserede Mænd dan-

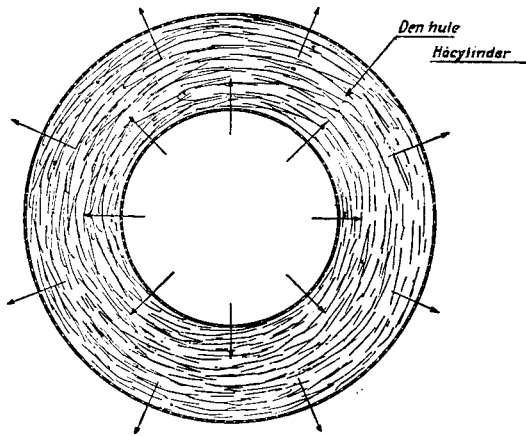

Fig. 6. Tværsnit af »Hessicator«.

Pilene viser, at den varme Luft presses fra den indre Cylinder ud gennem Hølaget.

nede et Konsortium for at arbejde videre med Sagen. Der søgtes Samarbejde med *A/S C. M. Hess*, Vejle; Overingeniør *Carl U. Simonsen* konstruerede og lod fremstille 3 Apparater med Bibeholdelse af Dr. Petterssons Tørringsprincip. (Fig. 6).

Anlægget er transportabelt og bestaar af to Maskiner, en Varmegiver samt den egentlige Tørretromle, der er bygget sammen med en Ventilator. Tørretromlen bestaar af to inden i hinanden liggende Cylindre, begge med gennemhullede Vægge. Tromlen roterer, ca. 6 Omdrejninger pr. Minut; ved Hjælp af Stempler presses Græsset

eller Høet gennem Melletrummet mellem den indre og den ydre Tromle. Græsset kommer altsaa under Tørringen samtidig til at gøre Tjeneste som Varmeisolator. Fra Fyrstedet suges en Blanding af atmosfærisk Luft og Forbrændingsprodukterne ved Hjælp af en Ventilator ind i Tørretromlen. Luftens Maximumstemperatur angives at være 100° C. Ved Observationen i Vildmosen var den dog ca. 130° C.

Varmluften trænger fra Indercylinderen gennem Græs- eller Hølaget ud i det Fri. Græsset tørres, som det kommer fra Marken uden Skæring i Hakkelse; det fyldes i for oven og trykkes af 12 Stempler frem i Hulcylinderen mellem de to perforerede Cylindervægge. Det tørrede Hø tages ud i Maskinens modsatte Ende. Ventilatoren trækkes af en Tractor eller Elektromotor, som kan udvikle ca. 20 Hestes Kraft.

Hessicatoren kan betjenes af 3 Mand, nemlig en Hænger, en Mand til at tilføre og ordne Græsset samt en Mand til at tage Høet fra Maskinen, passe Fyret o. a. Sidstnævnte vil ogsaa kunne betjene Høpressen, hvis Maskinen kombineres med en saadan.

Hessicatoren blev sidste Efteraar sendt til Store Vildmose, hvor der tørrede en Del Kløvergræs fra Statens Arealer; samtidig blev der af Statens Redskabsudvalg foretaget nogle Observationer vedrørende Arbejdsydelse og Forbrug af Brændsel til Tørring af Græsset og Drift af den Tractor, som trak Ventilatoren.

Det benyttede Materiale var finstraet, græsblandet Hvidkløver, som var halvvejret paa Marken, saa det ved Ifyldningen kun indeholdt ca. 40 pCt. Vand. Høet blev overordentlig stærkt tørret endog ned til 5 pCt. Vand; det kunde gnides ud mellem Fingrene og kunde ikke straks presses, da det smuldrede itu; efter 1 Døgn Henliggen havde Høet indsuget Fugtighed fra Luften, saa det lod sig presse. Ved længere Tids Arbejde havde det formodentlig været muligt at afpasse Tilførsel af Græs, Luft og Varme, saa Høet fremkommer med en passende Vand-

procent, men det havde sin Interesse at konstatere, at Høet kan tørres stærkt, hvilket er af Betydning, naar Høet skal formales.

Ved Anvendelse til Kreaturfoder er det ikke blot unyttigt, men antagelig ogsaa skadeligt at tørre saa stærkt; man bør næppe gaa ned under Holdbarhedsgrænsen, som formodentlig ligger ved ca. 15 pCt. Vand.

Paa Observationsdagen blev der ialt tørret 2400 kg Hø. I en Periode blev der tørret 332 kg Hø i Timen, Ilægningen blev nu forceret, og der tørredes 441 kg Hø i Timen; der kan utvivlsomt opnaas mere, naar Arbejdet er rigtig indøvet, og der undgaas en for stærk Tørring. Men det maa hererindres, at Græsset var halvvejret, før det kom i Tørreapparatet.

Til Tørring af 100 kg Hø er under Observationen i Vildmosen medgaaet ca. 11—14 kg Koks og ca. 1,6 kg Petroleum (Danol); regnes Koksprisen til Kr. 1,90 pr. hl og Brændselolien til 11 Øre pr. kg, bliver de direkte Udgifter til Brændsel pr. kg Hø 0,7 Øre for Koks og 0,2 Øre for Danol.

Ved de samlede Arbejder er der i Vildmosen ialt tørret 24 000 kg Hø, hvortil er brugt 150 hl Koks; dette giver af Udgift til Koks 1,2 Øre pr. kg Hø, men her er altsaa alle Forberedelsesarbejder medregnet, og det var hyppig Regn i den Periode, Tørringen foregik.

Paa Edelgave er Hessicator i Efteraaret prøvet til Tørring af Lucerne; Tørringen var saa effektiv, at Lucernehøet uden forudgaaende Skæring kunde lægges i en Mølle og formales til Mel¹⁾.

¹⁾ En paa Jordbrugslaboratoriet foretaget Analyse af Lucernemelet fra Edelgave gav følgende Resultat:

Raaprotein.....	19,81 pCt.	Total Kvælstof.....	3,17
Raafedt.....	3,84 -	Uford. Protein.....	3,31
Kvælstoff. Ekstrst.	32,99 -	Fordøjelig Raaprotein	16,50
Træstof (Weende)	24,91 -	Værdistofenheder	2:2:1
Aske.....	8,55 -		
Vand.....	9,90 -		

100,00 pCt.

Resultaterne fra Observationen i Vildmosen vedrørende Arbejdsydelse og Brændselsforbrug falder iøvrigt ganske godt sammen med dem, der er angivet i den lille Pjece, der blev udgivet af Købestævnets Landbrugsudvalg.

De samlede Udgifter ved Tørring paa Hessiccatoren er angivet til ca. 2 Øre pr. kg Hø, hvilket vist ogsaa nogenlunde kan holde.

Det er ikke blot vigtigt, at Græsset lægges regelmæssigt i, men det er nødvendigt, at det er vel adskilt, saa der ikke er vaade, sammenhængende Totter; disse kan nemlig passere Tromlen uden at tørres synderlig; den varme Luft gaar nemlig ud, hvor Modstanden er mindst, d. v. s. gennem det halvtørrede Hø, og hvor dette ligger løst eller mindre sammenpresset. Interesserede sagkyndige, som ofte med stor Skarpsindighed bedømmer Konkurrenters Arbejde, finder i denne Omstændighed en af Hessiccatorens væsentligste Svagheder, ligesom det omhyggelig noteres som en Ulempe, at hele Materialet bliver lige længe i Tromlen uden Hensyn til dets forskellige Tørringskrav. Nærmere Oplysninger om Observationen med Hessicator findes i 65. Beretning om Statens Redskabsprøver¹⁾.

Hessiccatoren forudsætter Tørring af ung bælgplante-
rig Grønmasse, som slaas tidlig og henligger til Fortørring i Luften en Dags Tid. Kløverens og Lucernens fine Blade er da ikke udsat for at tabes paa Marken, saaledes som det kan forekomme ved almindelig Høberedning.

Den kunstige Tørring kan kun have Berettigelse, hvor der skal behandles et værdifuldt Materiale; groft, tarveligt Græs kan ikke bære Driftsudgifterne.

Tørringsluftens Temperatur angives til ca. 100° C., men var ved Observationen ca. 130° C.; der er dog overvejende Sandsynlighed for, at selve Grønmaterialiet paa Grund af Varmehindingen ved Vandfordampningen langt fra naar denne Temperatur. Saavidt det kan skønnes, har Høet ved Udgangen en Temperatur paa ca. 50° C.

¹⁾ Paa Købestævnet 1932 fremvistes Hessiccatoren betydelig ændret.

De foreliggende Analyser af hessicceret Hø synes meget tilfredsstillende; nogle paastaar, at Vitaminerne bortiltes under Tørringen, andre at de er til Stede i rigelig Mængde i Høet; der har endnu ikke været Lejlighed til at afgøre dette Spørgsmaal.

Det hessicator-tørrede Hø fra Vildmosen blev sendt til Statens Gaarde, hvor det i denne Tid anvendes i Fodringsforsøg. Køerne faar 9 kg daglig; de æder det gerne, og Hessicatorhøet har gjort et godt Indtryk baade paa Køerne og paa Forsøgsleder *Steensberg*. Der vil senere

SYSTEM PEHRSON

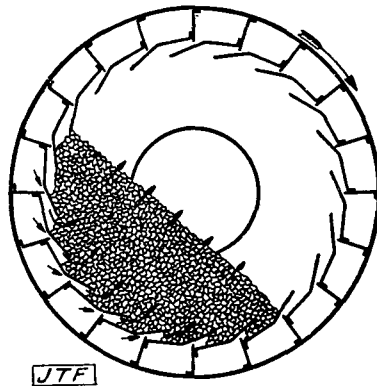

Fig. 7. Tværsnit af Pehrsons Tørretromle.

Ventilerne, som lader Varmluften passere, aabner sig kun ud for Hølaget.

blive foretaget kemiske Undersøgelser af Høet; det af Mælken fremstillede Smør skal undersøges for Vitaminer.

I Meddelande Nr. 26 fra Jordbrugstekniska Föreningen i Sverige er omtalt et andet svensk Tørreapparat med roterende Tromle, nemlig System *Pehrson*. Her findes en $8\frac{1}{2}$ Meter lang Tørretromle, der roterer langsomt. Forbrændingsluften ledes gennem Høhakkelsen, der dækker godt en Trediedel af Tromlens Indervæg. Ved et særligt Ledningssystem tvinges al Varmluften til at passere Tørringsgodset, der paa Grund af Tromlens Omdrejning vil stille sig med en hældende Overflade i Tørretromlen. (Fig. 7).

Pehrsons Apparat blev for et Par Aar siden indgaaende prøvet i Sverige. Ifølge ovennævnte Beretning kunde selv denne store Maskine kun tørre 550—620 kg Kløvergræs i Timen, hvilket svarer til ca. 150 kg Hø; af den vandholdige Foder-Marvkaal fik man kun 75 kg Tørgods i Timen. Der fyredes med billigt Affaldsbrænde af Træ og brugtes 2—3 kg Brænde pr. kg Tørgods. Temperaturen holdtes ved 350°—375° C.; det angives som en Ulempe, at de finere Bladdele, som tørrer hurtig, skal opholde sig lige saa længe i Tromlen som de grovere Stængeldele, der kræver længere Tid til Tørring, altsaa den samme Ulempe, som anføres om Hessicator.

Ved Ardryers Tørretromle, der er konstrueret af *Arnold Dreyer & Co.*, Gatesville, Wisconsin, findes 3 Cylinder indeni i hverandre. Den skaarne Grønmasse kommer sammen med Forbrændingsluften først ind i den indre Cylinder, passerer denne og falder ved Indercylinderens Ende ud i Mellemcylinderen, der er lukket i den ene Ende, saa Materialet atter tvinges tilbage og falder ud i Ydercylinderen. En Ventilator suger Forbrændingsluft og Tørringsmaterialet gennem hele Systemet. I Indercylinderen er Temperaturen ca. 800° C., ved Udgangen ca. 100°. De lette Bladdele suges gennem Cylinderne paa ca. 1/2 Minut; de tykkere Stængeldele, som fordrer mere Tørring, bliver flere Minutter i Apparatet. Da Cylinderne er 5—6 Meter lange, maa Tørringsgodset passere 15—18 Meter i Varmeluften. (Fig. 8).

Arbejdsydelsen opgives til ca. 1 Ton Tørgods i Timen, Kraftforbruget til ca. 30 HK. I De Forenede Stater bruges adskillige transportable Apparater af denne Type, fortrinsvis til Tørring af Lucerne.

Tørring ved Sugning eller Blæsning gennem lange Rør anvendes ogsaa i Amerika, bl. a. udarbejdet af *A. W. Koon*; Systemet er her vandrette Rør i 2 eller 3 Afdelinger og med en Ventilator paa hver Afdeling. Et tilsvarende System men med lodrette Rør er Rema-Rosin-Metoden, der fremstilles af Bütner-Werke i

Uerdingen, og vil blive indført her til Landet ved Fremstilling af Vitamingrønt.

Metoden indarbejdes af Firmaet Brinch & Spehr, København. Ingeniør, Cand. polyt. *Bernhard Spur* er Firmaets teknisk-videnskabelige Raadgiver og Medarbejder.

Ved Fremstillingen af Vitamingrønt er det Formaalet at bevare Grønafgrødens Værdistoffer, heriblandt ogsaa Vitaminerne i lagerfast Form. Dette søges opnaaet ved en patenteret Metode ved kunstig Tørring af Kløvergræs,

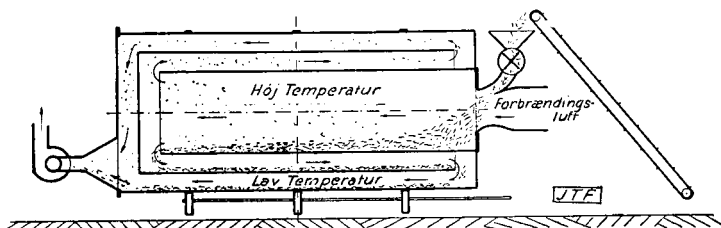

Fig. 8. Ardriers Tørretromle. Grønmaterialer ledes ind i den indvendige Tromle, hvor Temperaturen er høj; derfra gaar det tilbage i Midtacylindere, og sluttelig i Ydertyromlen, som har lavere Temperatur.

Lucerne, Roetop m. m. paa særlige Apparater. Til Stabilisering af Vitaminerne anvendes en kemisk Præparering, som er udarbejdet af Dr. phil *L. E. Walbum*.

Der har været eksperimenteret med forskellige Tørresystemer, men Firmaet er nu foreløbig blevet staaende ved Rema-Rosin-Metoden. Materialet skæres i Hakelse; der tilsættes en kemisk Opløsning, hvorved der foregaar en Cellesprængning — Plasmolyse — som skal medføre en inderlig Blanding af Kemikalier og Cellesaft, hvorved Vitaminerne skal sættes i Stand til at taale den efterfølgende Tørring. Denne foregaar i et 30—40 Meter langt Rørsystem. Behandlingen sker efter Metoden: høj Temperatur, hurtig Tørring. Vandet afgives hurtigt, da Planternes Celler sprænges ved Præpareringen, og hele Tørringen kun tager ca. 1 Minut.

Rema-Rosin-Systemet er gennem en Aarrække anvendt i Industrien, bl. a. til Tørring af Brunkul, Gibs m. m. Først i Sommeren 1931 er Apparatet anvendt til Tørring af Landbrugsprodukter hos Godsejer *Hermann Dückerhoff*, Heslerhoff ved Mainz. Paa Grundlag af Op-givelser af Ingeniør *B. Spur* kan meddeles følgende:

Materialet skæres paa en Hakkelsemaskine og føres af et Opkastehjul op i Tørreapparatets Rørsystem. Herigen-nem suges Forbrændings- og Varmluft fra en Varme-giver; i den første og udvidede Del af Rørsystemet er Temperaturen ca. 800° C. Materialet suges med Varm-luften, indtil det møder en stilbar Prelleplade; det lettere, finere og tørre Materiale passerer forbi Pladen, suges videre af Exhausteren og falder ned i Afgangsrøret; de tungere og ikke tørrede Partikler falder ned gennem Om-løbsrøret, behandles af en lille Vingemølle og suges atter op mod Prellepladen; det, der nu er tilstrækkelig let, tørt og findelt, passerer Prellepladen, medens tunge Par-tikler atter gaar i Omløbsrøret. Temperaturen er nu her dalet til 150° — 200° C.; ved Afgangsrøret er den 70° — 100° C., det fine og lette Materiale er kun $\frac{1}{2}$ —1 Minut i Apparatet, de grovere Dele noget længere. Selve Materia-let vil som Følge af Vandfordampningen og den hurtige Passage aldrig blive saa varmt som den omgivende Luft. I Afgangskanalen er Lufthastigheden stærkt nedsat, saa Vanddampene kan stige til Vejrs, medens Tørgodset fal-der ned; det passerer en Kølesnække, for at Emmen kan undvige, og Materialet afkøles, før det gaar i Sække. (Fig. 9).

Rema-Rosin-Apparatets Fordele skulde være, at Tør-ringstiden afpasses efter Materialets Krav; de fine Blad-dele passerer hurtigt gennem Systemet, de grovere Dele, som kræver mere Tørring, bliver der noget længere, men Faren for Overtørring skal være udelukket; sædvanlig-vis tørres ned til 8—10 pCt. Vand. Det opgives, at de rene Varmeudgifter til Fremstilling af 1 kg Tørgods er ca. 2 Øre; hertil kommer Udgifter til Forrentning, Af-

Princippet Rema-Rosin-Tørreapparat

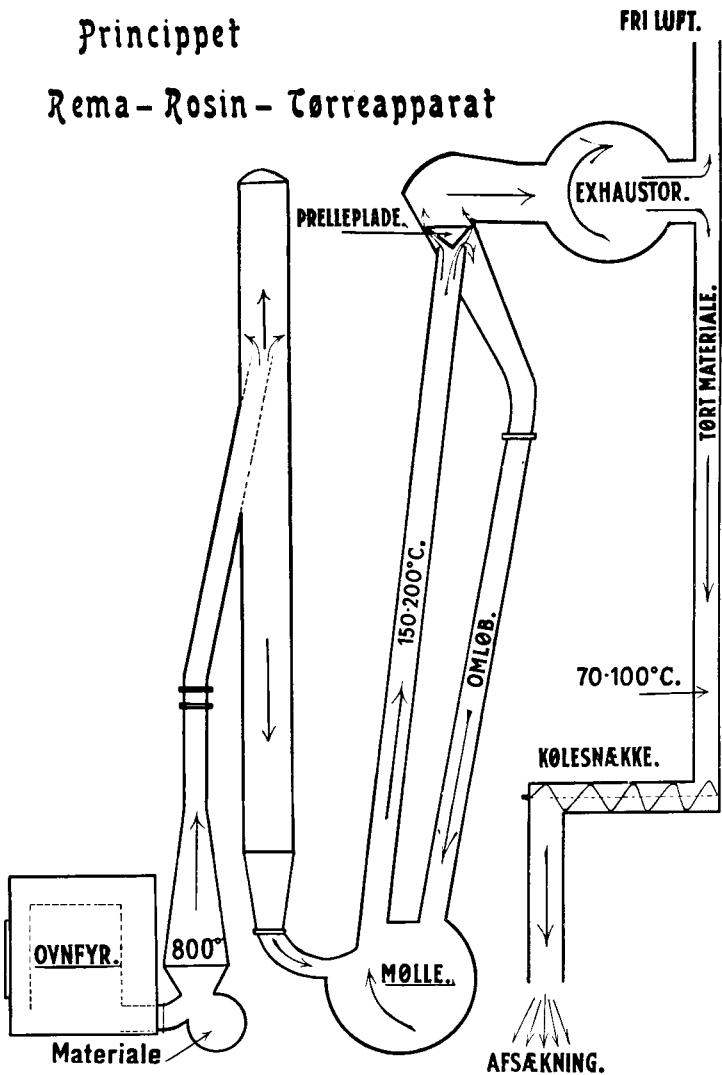

Fig. 9. Tørring i høje lodrette Rør efter Rema-Rosin-Metoden.

skrivning, Vedligeholdelse, Betjening m. m., der antagelig udgør et lignende Beløb ved en Produktion af 300—400 kg Tørgods i Timen. Det samlede Anlæg koster ca. 20 000

Kr. Der bliver til Foraaret opstillet et Rema-Rosin-Tørreapparat her i Landet til Fremstilling af Vitamingrønt.

Den skildrede Fremgangsmaade er den samme, enten Materialet præpareres eller ikke. Præpareringen tilsigter som sagt at stabilisere Vitaminerne, og det paastaas, at det præparerede og tørrede Foder er særdeles rigt paa Vitaminer, naar Grønmaterialiet er frisk, ung Lucerne, Kløver og lign. Ved almindelig Høberedning og den paafølgende Opvebaring forsvinder den overvejende Del af Vitaminerne; nogle paastaar, at de ogsaa bortiltes ved kunstig Tørring, naar Materialet er i længere Tid i Tørreapparatet.

Firmaet, som fremstiller Vitamingrønt, tillægger, som det kan ventes, Vitaminerne en meget stor Betydning; det kostbare Anlæg og de ret store Fremstillingsudgifter kan jo kun retfærdiggøres, naar der kan fremstilles et Produkt, som er af høj Kvalitet og bliver værdsat i Praksis.

Ingeniør Spur har utvivlsomt udført et stort og dygtigt Arbejde for at faa Klarhed over Fremstillingen af Vitamingrønt, d. v. s. et Produkt, som saavidt muligt har bevaret det friske Grønfoders Indhold af Næringsstoffer og øvrige værdifulde Egenskaber.

Men Vitaminforskningen er en vanskelig Videnskab; der er vel heller neppe Enighed om Vitaminernes Betydning i Husdyrenes Ernæring. Saavidt vides tillægger vore Fodringsforskere ikke Vitaminerne stor Betydning i Retning af at forøge Køernes Mælkemængde; mange er af den Mening, at Vitaminerne gavner paa anden Maade. Gaardejer *J. Thomsen*, Hjarup, meddeler i »Vort Landbrug« 1931, S. 773, sine praktiske Erfaringer med gode Resultater ved Brug af Lucernemel til Orner; Forstander *Th. Rosenstand* har paa Sydsjællands Landbrugsskole opnaaet smukke Resultater ved Fodring med Vitamingrønt til Slagterigrise, hvor det viste sig, at dette Tilskudsfoder havde en heldig Indflydelse paa Flæskets Kvalitet. Flere Steder er der opnaaet gode Resultater

ved Brug af Vitamingrønt til Fjerkræ, andre Steder har Resultatet saa vidt vides været negativt.

Men hele Spørgsmaalet trænger vel til nøjere Prøvelse; Lucernemel har utvivlsomt i flere Tilfælde haft en heldig Virkning, navnlig paa unge og voksende Dyr, men skyldes det Vitaminer eller Mineralsalte, som forekommer forholdsvis rigeligt i Lucernemelet?

Det maa hilses med Tilfredshed, at der er nogle, som vil og kan bringe de store økonomiske Ofre, som Tilvejebringelsen af det sammensatte Tørringsanlæg kræver; naar der er fremstillet rigelige Mængder Vitamingrønt, er der Mulighed for grundig Bedømmelse af dets Værdi som Foder og Tilskud til forskellige Husdyr; iøvrigt er Risikoen ved at prøve det forsvindende i Sammenligning med de Beløb, der sættes ind paa at fremstille det.

Med al kunstig Høtørring følger en sikker Udgift, der normalt er større end Omkostningerne ved almindelig Høberedning, men medens Kvaliteten af det Hø, der tilberedes paa saakaldt naturlig Maade, er i høj Grad afhængig af Vejrliget, kan der ved kunstig Tørring fremstilles ensartet Hø uafhængig af Vejrliget, hvilket selvfølgelig er i Kunsttørringens Favør.

Tørring af Roer og Roerblade er gennem flere Aar forsøgt i Tyskland, hvor den bliver praktiseret i ret vid Udstrækning og efter fleres Udsagn med godt Resultat. Efter min Mening er der dog foreløbig ikke saa meget, som animerer til at bringe store Pengeofre paa Tørring af de stærkt vandrige Roeafgrøder.

Noget mere Anledning kan der være til at tørre de af Industriens Affaldsstoffer, der er værdifulde til Foderbrug, og som kan bære Tørringsudgifterne.

I »Nordisk Jordbrugsforskning« for 1929 har Professor *H. Møllgaard* og Forsøgsleder *Aage Lund* offentliggjort Resultaterne af nogle Forsøg med Foderkager eller Foderbriketter, som er fremstillet ved Presning af forskelligt Materiale, deriblandt tørret Lucerne. Professor Møllgaard slog saavel ved denne Lejlighed som i en samtidig

Artikel i »Ugeskrift for Landmænd« og ved et Foredrag i Landhusholdningsselskabet til Lyd for Anvendelsen af hjemmeavlede Afgrøder som Erstatning for indkøbte Foderstoffer. I de sidste Par Aar er Agitationen i denne Retning gentaget og optaget fra flere Sider i forstærket Form.

Godsejer V. *Erhard-Frederiksen* har været meget virksom for Fremstilling af Kraftfoderkager af hjemmeavlede, æggehviderige Afgrøder og næringsrige Affaldsstoffer fra Industrier, som har Tilknytning til Landbruget. Hr. *Erhard-Frederiksen* anfører, at Foderkagefremstilling ved den saakaldte Slagpresning bevirker, at Næringsstofferne bliver lettere optagelige for Husdyrene, idet Cellevæggene sprænges. Godsejeren støtter sig bl. a. til nogle Undersøgelser af Professor *Rich. Ege*, som gaar ud paa, at Næringsstofferne i de pressede Kager lettere udtrækkes med Vand end de, der findes i det løse Materiale, hvoraf Kagerne er pressede.

Ogsaa andre af Professor *Eges* Undersøgelser skal godtgøre, at selve Slagpresningen har en gunstig Indflydelse paa Fodermidlernes Udnyttelse.

Resultaterne af de sidst offentliggjorte Fodringsforsøg bestyrker ikke Paastanden om Slagpresningens gavnlige Indflydelse. Med paaskønnelsesværdig Klarhed meddeles i et Sammendrag af 144. Beretning, S. 101, at Pressefoderkagerne kan fuldt ud erstatte Kraftfodermidler som Oliekager og Korn. Pressefoderkagernes Foderværdi synes ret nøje at svare til, hvad man ud fra deres kemiske Sammensætning og Fordøjelighed har kunnet beregne. Selve Slagpresningen som saadan synes ikke at forøge Foderværdien, men af Hensyn til Foderets Opbevaring og Anvendelse vil Presningen dog være at foretrække.

Hr. *Erhard-Frederiksen* hævder, at de Foderkager, som brugtes til den første Del af Forsøgene, ikke var pressede paa den rigtige Maade, hvilket forklarer, at Pressevirkningen ikke kunde mærkes. De sidst benyttede Foderkager var dog briketterede paa en til Formaalet an-

skaffet Presse, uden at Fodringsforsøgene kunde konstatere en egentlig Pressevirkning.

Konsortiet De danske Foderkager har faaet Patent paa den omtalte Fremgangsmaade til Fremstilling af Foderkager. I Dansk Patent Nr. 44 733 er Fremgangsmaaden beskrevet.

Det fremgaar heraf, at der ved den stærke og pludselige Presning af Fodermidlerne udvikles en ret høj Varme, 100—150 ° C., navnlig ved Kagens Overflade, som derved danner en fast, for Fugtighed og Mikroorganismer vanskelig gennemtrængelig Skorpe. For at undgaa Iltning af Vitaminerne i Foderemnerne tilledes under Presningen en indifferent Luftart som Kulsyre eller Kvælstof. Skulde der ad denne Vej være opnaaet kvalitative Forbedringer i Retning af Vitaminernes Bevarelse, er det vel forstaaeligt nok, at de ikke bliver mærkbare ved et Fodringsforsøg med Malkekøer.

Saafernt det er muligt for Konsortiet paa lønnende Maade at fremstille en Kraftfoderkage af hjemlige Produkter, maa Landbruget hilse det med Glæde.

Godsejer Erhard-Frederiksen angiver, at Udgifterne til selve Briketteringen beløber sig til $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ Øre pr. kg eller ca. 7 pCt. af Brikettens Værdi. Denne Udgift er iøvrigt ikke afskrækkende, men den er utvivlsomt kalkuleret efter et Anlæg med betydelig Kapacitet. Konsortiet De danske Foderkager meddeler, at Klid, tør Melasse o. lign. kan sammenpresses med mindre Mængder af ung, halvvejret Lucerne til en holdbar Foderkage. Skal Lucerne, Kløver og lignende Grønafgrøder indgaa i større Mængde, vil det være nødvendigt at tørre Grønmassen før Briketteringen, da Foderkagen ellers ikke kommer ned paa et for Opbevaringen tilstrækkelig lavt Vandindhold, ca. 15 pCt.

En kunstig Tørring vil selvfølgelig forøge Fremstillingsudgifterne, og skal Foderkagen indeholde de gode Egenskaber, som forudsættes, maa Tørringen foretages med særlig Omhu.

Skulde Forsøgsmænd og Ernæringsforskere i de slag-pressede Kager fremtidig finde de paastaaede særlig værdifulde Egenskaber, som forblev skjulte ved Forsøgene paa Rosenfeld, er der Grund til at hilse en saadan Opklaring med Tilfredshed, ligesom det er glædeligt, at nogle vil bringe en økonomisk Indsats for paa Grundlag af hjemlige Affaldsprodukter og hjemlig Avl at fremstille Kraftfoderkager, som kan erstatte en Del af det indførte Kraftfoder.

Der er i den senere Tid opdukset Interesse for Lucerne- og Hømel. Adskillige Landmænd har meddelt, at de paa Grund af de vanskelige Tider vil forsøge andre Indtægtskilder og øjner en Mulighed ved Fremstilling af Lucernemel; de ønsker nærmere Oplysning om Lucernemøller. I den Anledning har vi orienteret os lidt vedrørende Brugen af disse Maskiner, som jo ikke er meget kendt i almindelig Landbrug. Saavidt jeg kan forstaa, anvendes mest de saakaldte Slagmøller eller Slagkværne. Disse bestaar af en fastsiddende og en hurtig roterende støbt Skive, begge med Tværknaster eller Slagstifter paa Skivernes Arbejdsside.

Skiven omsluttet af et Sold, som Malegodset passerer. Soldet fremstilles med forskellig Hulstørrelse (1 mm, 1½ mm) efter den ønskede Finhed af Malegodset. Slagmøllerne bruges flere Steder i Industrien til Sønderdeling af forskelligt Materiale. Paa Trollesminde ved Hillerød er anskaffet Slagmølle til Finmaling af Havre til Høsefoder.

Gaardejer *J. Thomsen*, Hjarup, har de sidste Par Aar anvendt Slagmølle fortrinsvis til Formaling af Lucernehø til Mel; men iøvrigt er Møllen i Hjarup ligeledes anvendt til Finmaling af Havre, hvorved ogsaa Avner og Skaller fuldstændig sønderdeles og bliver fint som Mel.

De nævnte Slagmøller er af M A G-Typen og leveres i forskellige Størrelser; paa ovennævnte Steder har Slagskiven en Diameter af 600 mm og løber 3000 Omdrejninger pr. Minut. Kraftforbrug og Arbejdsydelse afhæn-

ger af Møllens Størrelse samt Materialets Art og Fugtighedstilstand.

I Hjarup er malet almindeligt lufttørret Lucernehø, der først skæres til forholdsvis kort Hakkelse. Hakkelsemaskinens Svinghjul med Knive er indesluttet i en Kappe, og Hakkelsen føres af en Blæser direkte til Slagmøllen.

Med ny Maskine opgives der at være malet 1400 kg Lucernemel paa en 10 Timers Arbejdsdag. Det synes, som om Maskinens Arbejdsydelse allerede er nedsat betydeligt, muligvis som Følge af, at Slagstifterne er slidte; i hvert Fald var Arbejdsydelsen ved en Observation den 16. Januar 1932 betydelig mindre. Kraftforbruget er stort. Det var ventet, at Gaardens Munktell Tractor kunde trække Møllen, men det viste sig nødvendigt at tilsætte en Hjælpemotor, saa Slagmøllens Kraftforbrug har været ca. 27 HK. Hertil kommer Hakkelsemaskinen, som fordrer ca. 3 HK., saa det samlede Kraftforbrug er ca. 30 HK.

Det maa bemærkes, at der i Hjarup findes en ret lang Forlagsaksel, hvor der tabes noget Arbejde; men i alle Tilfælde maa man være klar over, at Slagmøllerne kræver saa stor Kraft, at Hømelets Fremstillingsudgifter paa virkes kendelig deraf, i Særdeleshed, naar Møllen trækkes af en Elektromotor, og Strømmen ikke er særlig billig.

Paa Trollesminde er der foretaget Observationer med Slagmøllen til Formaling af Hø, som efter Vægt bestod af 71 pCt. Lucerne og 29 pCt. Græs, overvejende Timothe. Høet var forinden Malingen skaaret i Hakkelse paa en almindelig Hakkelsemaskine.

Der prøvedes saavel Maling af Hakkelse fra almindelig, lufttørret Hø, som Hakkelse, der umiddelbart før Proven var tørret i det Tørreapparat efter Dinesens System, som findes paa Gaarden.

Af det Hø, som ikke var eftertørret, maledes 120 kg i Timen med et Kraftforbrug af 22 HK. Af det eftertørrede Hø blev malet ca. 240 kg i Timen med et Kraftfor-

brug af 16 HK. Eftertørringen har altsaa i høj Grad lettet Formalingen¹⁾).

Den ikke kunsttørrede Høhakkelse indeholdt 20—22 pCt. Vand; det deraf fremstillede Hømel indeholdt 12—16 pCt., saa der her er foregaaet en betydelig Afdampning under Formalingen, hvor Godset bliver stærkt opvarmet; den kunsttørrede Høhakkelse indeholdt 7,4 pCt. Vand, og det deraf fremstillede Hømel 6,8—7,0 pCt. Vand. Da det støver stærkt ved Formalingen, maa der træffes særlige Foranstaltninger for at formindske Ulempen ved Støvdannelsen, hvilket sker ved Anbringelse af et Filtrerrør og Støvkanal af Stof.

Ifølge Statistisk Departement blev der 1931 indført 485 Tons Lucernemel til en Værdi af 64 000 Kr. Ifald de Landmænd, der har søgt Oplysning om Lucernemøller, realiserer deres Planer om at fremstille Lucernemel, vil der snart blive Overproduktion, saafremt der ikke aabnes nye Afsætningsveje.

Der er næppe Grund til at finmale Lucernen til Kør; det er antagelig kun Fjerkræ, som er taknemlig for Findeling.

Af Hensyn til Optagelsen er det rimeligvis ikke nødvendigt at gennemføre Finmalingen saa stærkt, som det ofte bliver praktiseret; dette Spørgsmaal kan antagelig afgøres ved Forsøg, der muligvis ogsaa kan klargøre, hvormeget der ligger til Grund for Paastanden om, at amerikansk Lucernemel er dobbelt saa godt som det danske.

Naar man omkring i Landet taler med Folk om Tidens Vanskeligheder, bliver der, maaske navnlig fra Ikke-Landmænds Side, sagt, at vi staar overfor store Ændringer i Bedriften eller fuldstændige Omvæltninger i Landbrugets Produktionsforhold, og det fremhæves, at Konsulenterne bør kunne anvise de nye Veje; der peges paa, at

¹⁾ I 65. Beretning om Statens Redskabsprøver findes nærmere Oplysning om Observationer med Slagmøller.

Segelcke, Fjord, Prosch og andre i forrige Aarhundrede har forstaaet at anvise farbare Veje, og nu er det vor Tur. Ja, vi vilde alle gerne være med til at vise nye Veje, saafremt vi følte os blot nogenlunde forvissede om, at de virkelig fører fremad mod bedre Tider. Det maa erkendes, at de Anvisninger, som Konsulenter og andre ansvarsbevidste Vejledere har givet, ikke peger i Retning af Omvæltning og kun i forholdsvis ringe Grad til Omlægning. Naar der i Dag er talt om mindre kendte og lidet anvendte Metoder ved Konservering af Grønfoder, er det ikke, fordi det menes, at disse Metoder kan redde Situationen, ja, det er kun i ringe Grad og under særlige Forhold, at de kan faa Betydning. Men der er Anledning til at fremhæve, at man maa være taknemmelig for, at der er private, som vil sætte noget ind paa at forsøge at bane nye Veje; vi maa erkende, at Impulser og Fremskridt gennemgaaende kommer fra Praksis og det private Initiativ. Forsøgsfolk og Konsulenter faar nærmest den Opgave at sigte og vrage blandt det, som Forretningsverdenen udbyder, og selv om man nu og da møder rigelig Smartnes, bør man ikke nære en Forhaandsuvillie mod alt nyt, som tilbydes os.

I Industri og Handel gøres flere Steder store Anstregelser for at fremskaffe det bedst mulige; i Bedømmelse af vore Medmennesker bør vi kunne stige lige saa højt som Kobbersmedesvenden i »Genboerne«, der overfor Studenten højsindet erkendte, at der gives honette Folk i enhver Haandtering.

Ja, det er, hvad jeg kan sige om disse Emner, og stoler paa, at De alle kender og forstaaer Ordsproget: »Ingen er forpligtet ud over sin Evne«.

Laboratorieforstander P. Christensen.

(Født 4. December 1874. — Død 26. Juli 1932.)

Laboratorieforstander P. Christensen, Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium i Odense, døde den 26. Juli. Det er vemodigt at tænke paa, at P. Christensen er død i en saa forholdsvis ung Alder, hvor Savnet af ham i Hjemmet ganske naturligt maa føles saa meget desto dybere, og hvor de mange, hans Medarbejdere, Venner og alle, han igennem sin Virksomhed

kom i Berøring med, for tidligt har mistet Arbejdsgiveren, Vennen og den kloge Raadgiver.

P. Christensen var Søn af Lærer L. Christensen, Ikast ved Herning. Hans Interesser gik mod Landbruget, hvor han arbejdede i Aarene 1892—97. Han var derefter Elev paa Ask Højskole og senere paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, hvorfra han i 1900 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. Allerede før sin Eksamen blev P. Christensen knyttet til Landbohøjskolen som Assistent i Agrikulturkemi. Her viste han sig i Besiddelse af saavel pædagogiske som videnskabelige Evner og fik jævnsides med sin Assistent- og Lærervirksomhed bl. a. Lejlighed til at udarbejde en Afhandling: »Kemiske Under-

søgelse over Løg i Hvileperiodens senere Stadier«, der blev prisbelønnet af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, samt nogle Afhandlinger om Bestemmelse af Fosforsyre i Jord og Kunstgødning. De 7 Aars Assistentvirksomhed paa Landbohøjskolen blev iøvrigt en udmærket Forskole til den Livsopgave, han gik ind til, da han i 1907 blev opfordret til at overtage Stillingen som Forstander for det nyoprettede Laboratorium paa Dalum Landbrugsskole. Her virkede han indtil 1920, da han overtog Laboratoriet og flyttede det til Odense under det nu velkendte Navn: »Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium«.

De mange private Laboratorier, som i Hovedsagen beskæftiger sig med Landbrugsundersøgelser, har i de sidste 20—25 Aar været det praktiske Landbrug til megen Nytte. Det enkelte Landbrug kan betragtes som et kostbart og kompliceret Produktionsapparat. Kendskabet hertil og til de enkelte Processer i Produktionens Forløb er af afgørende Betydning for Rentabiliteten. Paa dette Omraade har den videnskabelige Landbrugsforskning baade for Plante- og Husdyrproduktionen klarlagt mange Problemer, og der er heraf udledet Anvisninger, som den praktiske Landmand ser sin Fordel ved at følge. Dette har medført en stadig voksende Laboratoriekontrol med Produktionsapparatet (f. Eks. med Hensyn til Jordens Kalkning og Mergling), de til Produktionen nødvendige Raa-stoffer og de færdige Produkter, — en Kontrol, som i mange Henseender bedst kan udøves af lokale dertil egnede Laboratorier. P. Christensen forudsaa denne Udvikling, anlagde sit Arbejdsprogram derefter og bidrog derved i høj Grad til at lede den ind i et for saavel Producenter som Konsumenter heldigt Spor. Kendt i saa Henseende var hans omfattende Kontrol med Foderblandinger. Paa et meget tidligt Tidspunkt tog han denne Virksomhed op og udformede den gennem Aarene efter sin egen selvstændige Opfattelse. Paa saavel dette som andre Omraader var det altid de videnskabelige Forsknings-

resultater, som P. Christensen nøje var kendt med, og Landbrugets Tarv, der var afgørende for, hvad der skulde kontrolleres, og hvorledes Kontrollen skulde udføres.

P. Christensen stod i et ypperligt Forhold til de forskellige Landbrugsorganisationer, hvis Arbejde han fulgte meget nøje. Han kendte og var fortrolig med de Opgaver, Statens og den lokale Forsøgsvirksomhed arbejdede med, og gav ofte paa Møder og i Fagpressen, i Særdeleshed i »Ugeskrift for Landmænd«, saglige og vægtige Bidrag til Belysning af meget forskelligartede Emner. Den videnskabelige Forsknings Resultater var Grundlaget for hans Arbejde. Var der Mangler her, søgte han at faa dem afhjulpne og bidrog ofte selv dertil. Hans Bog: »Danske Landbrugsplanters Indhold af Mineralstoffer« er et Vidnedsbyrd herom. Den vidner tillige om hans Offervilje og uegennyttige Indstilling overfor de Opgaver, han mente var til Gavn for dansk Landbrug.

Dansk Landbrug og alle, der arbejder for dets Ve og Vel, skylder ham Tak.

J. Find Poulsen.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Forsøg med Roer som Foder til Malkekøer udført i Aarene 1927—31 under Ledelse af Husdyrbrugsafdelingen. Prøvefodring og Forsøg vedrørende **Fodermarvkaal samt kunsttørret og presset Foder**. Ved Forsøgslederne *H. Wenzel Eskedal* og *V. Steensberg*. 144. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 111 Sider. (Aug Bang, Kbhvn.).

En stor Forsøgsberetning paa ca. 100 Sider væsentlig om Roer til Malkekøer. Er det virkelig paakrævet i 1932, eller er det Spørgsmaal ikke klaret for længst? Det er jo da snart et halvt Aarhundrede siden, at Roedyrkingen slog igennem her i Landet, og allerede i 1887—88 paabegyndte Docent *N. J. Fjord* Forsøg til Belysning af Roernes Foderværdi, for hvilket han gjorde Rede i et Foredrag ved den nordiske Landbrugskongres i 1888, andre Forsøg fulgte efter og gav Resultatet 10 Pund Roer = 1 Pund Kraftfoder. Efter Fjords Død fortsattes Forsøgene, og i 1903 og i 1904 kom 53. og 55. Beretning fra Forsøgslaboratoriet, hvorefter 1 Pund Roetørstof sattes = 1 Pund Blandsæd. Dette har siden været god Latin til nu, og i Tusinder af Landbrugsbedrifter er opfodret mange, mange Tønder Roer under den Forudsætning.

Tror man da ikke mere paa dette, eller hvad er det, Nutidens Videbegærlighed ønsker Oplysninger om? Ja, der er i Mellemtiden sket det, at Professor *Nils Hansson* i 1924 i Meddelande Nr. 268 fra Centralanstalten beretter om nogle Forsøg i Sverige, hvoraf det fremgaar, at et stort Roefoder udnytted daarligere end et mindre; men at det dog synes, som om en vis Mængde Roer i Foderet virker fremmende paa Mælkeydelsen. Endvidere har Professor *H. Møllgaard* i 111. Beretning, som udkom i 1923, vist, at med større Roemængder aftager Fordøjeligheden. Fra visse Sider er der endvidere talt stærkt om, at da Roerne slet ikke er saa billige at faa produceret, maa de anvendes med større Økonomi, og i Praksis er der opstaaet Tvivl om Betimeligheden af at an-

vende de forholdsvis store Roemængder, ligesom det flere Steder er hævdet, at Kaalroer er bedre end Runkelroer.

Alene disse Spørgsmaal opstiller flere Opgaver for Forsøgsledelsen, og i første Afsnit sammenlignes store og smaa Roemængder. Forsøgene indleddedes 1927—28 paa Dybvad Hovedgaard med jyske Køer, som i Forberedelsestiden ydede 17,5 kg Mælk hver om Dagen. Der anvendtes Kaalroer i en daglig Mængde af 37,1 og 42,4 kg pr. Ko til henholdsvis A og C Holdet. Men dette er en saa ringe Forskel, at man har vanskeligt ved at forstaa, at et rent praktisk Forsøg kan give synderligt Udslag, og ingen af Mængderne kan kaldes hverken store eller smaa. Ganske vist anføres, at A Køerne kun fik indtil 4 F. E. i Roer, hvorimod Roefoderet til C Køerne steg proportionalt med Ydelsen, saaledes at de højtydende Køer fik et meget stort Roefoder. Men hvor stort?

Et tilsvarende Forsøg afholdtes 1927—28 paa Rosenfeldt med røde Køer, som i Forberedelsestiden ydede ca. 16 kg Mælk hver om Dagen. A Holdet fik 41,7 og C Holdet 49,4 kg Runkelroer (Barres) pr. Ko om Dagen i Forsøgstiden. Forskellen er her lidt større, og Mængderne maa vel nærmest betegnes som middelstore og store.

Begge Forsøg, hvor A Køerne har faaet Roer og lidt Oliekager ombyttet med Blandsæd, synes at have givet et lille Udslag til Gunst for de mindste Roemængder; men Oplysningerne er for summariske til, at Læserne kan danne sig et fuldt Overblik over Resultaterne.

I 1929—30 er fulgt en anden og mere fyldestgørende Forsøgsplan, hvor følgende Roemængder er bragt til Anvendelse i Forsøgstiden paa nedennævnte Gaarde:

	Mindre Roemængder	Middelstore Roemængder	Store Roemængder
	kg	kg	kg
Brattingsborg, Kaalroer....	22,5	36,5	51,2
Sanderumgaard, Runkelroer	23,9	36,1	51,6
Wedellsborg, Runkelroer ..	26,7	41,0	56,6
Gennemsnit	24,4	37,9	53,2
Roetørstof.....	2,79	4,35	6,10
Oliekager	2,15	2,09	2,06
Korn.....	4,10	2,26	0,39
4 pCt. Mm. i Forberedelsestid	17	17	17
Nedgang fra Forberedelsestid til Forsøgstid	2,93	3,42	4,13

Tallene viser tydeligt, at stigende Roemængder i Foderet giver sig Udslag i en større Ydelsesnedgang. Et Par supplerende Forsøg bekræfter dette, men kaster iøvrigt ikke mere Lys over Sagen. Derimod frembyder et Tillægforsøg større Interesse, fordi der her var indlagt et fjerde Forsøgshold, hvor alle Roer var erstattet med Korn. Resultatet kan opstilles saaledes:

Roer kg	Korn kg	Nedgang i kg 4 pCt. Mm. fra Forberedelses- til Forsøgstid
0	6	3,10
17	3,9	2,76
31	2	2,95
47	0	3,38

Dette Resultat samstemmer med det svenske deri, at en fuldstændig Reduktion af Roerne ikke har været ydelsesfremmende. Den optimale Udnyttelse af Foderet synes at fremkomme, naar Roemængden udgør 15—20 kg.

I næste Afdeling behandles Forsøg med Roer med lavere og højere Tørstofindhold. Disse Forsøg iværksattes bl. a. for at undersøge, om den mindre gode Udnyttelse af det store Roefoder skyldes ensidig Fodring med en stor Mængde Roetørstof, eller om det var fordi, den store Vægtmængde stærkt fyldende Foder krævede et stort Tygge- og Fordøjearbejde og fyldte mere end heldigt i Køernes Fordøjelseskanaal. I denne Serie gennemførtes 6 Forsøg, hvor i de 3 Kaalroer og i de andre 3 Runkelroer sammenlignedes med Sukkerroer og en Krydsningsform mellem Sukkerroe og Runkelroe, kaldet XRoen. Tørstofindholdet varierede for Kaal- og Runkelroer mellem 9,56 og 11,5 pCt., for XRoen mellem 14,87 og 17,5 pCt., og for Sukkerroen mellem 17,3 og 22 pCt. i de for de forskellige Forsøg opgivne Gennemsnit.

Da Forsøgene gennemførtes efter forskellig Foderplan, kan der ikke uddrages et samlet Resultat af dem; men til Gengæld er Spørgsmaalene saa blevet belyst fra flere Sider. Hvor der er givet samme Vægt af de forskellige Roer og følgelig en forskellig Mængde Roetørstof, som der er udlignet for gennem Kraftfoderet, har de almindelige Foderroer klaret sig bedst. I et andet Forsøg anvendtes samme Mængde Roetørstof, nemlig ca. 5 kg i henholdsvis 51 kg Runkelroer, 33 kg XRoen og i 26 kg Sukkerroer. I dette Tilfælde gav de tørstofrigeste Roer den bedste Ydelse, udtrykt ved Forholdstallene 100 for Runkelroer, 101 for Krydsningsroer og 104 for Sukkerroer. I andre Forsøg paavistes det, at man ved Anven-

delse af tørstofrige Roer til højtydende Køer har kunnet spare over 2 kg Korn pr. Ko om Dagen.

Gennem Brug af tørstofrige Roer er det altsaa muligt at spare en Del Krafftoder til Køer med en høj Ydelse, hvorimod Goldkøer og Køer med 5 à 10 kg Mælk klarer sig lige saa godt paa almindelige Foderroer. Rene Roer er dog en Betingelse for et godt Resultat, hvorfor en Rensning er nødvendig; men denne er lettere gennemførlig overfor den i Forsøgene anvendte nye Sukkerroeform Tystofte VII, der ikke er saa grenet som den almindelige Fabriksroe. Dette er Krydsningsroen heller ikke; men Tørstofindholdet er noget lavere, og Krafftoderbesparelsen derfor ogsaa mindre end ved Sukkerroen.

Kaalroer sammenlignedes med Runkelroer i 4 Forsøg, hvor der anvendtes ca. 40 kg Roer pr. Ko om Dagen. Nedgangen i Ydelse fra Forberedelses- til Forsøgstid blev som følger i Gennemsnit for:

	Kaalroeholdene	Runkelroeholdene
kg Mælk.....	2,64	3,61
pCt. Fedt.....	0,17	0,00
kg 4 pCt. Maalemælk.....	2,89	3,47

Kaalroer har altsaa givet noget mere Mælk end Runkelroer, og selv om de til Gengæld har givet lidt tyndere Mælk, har Kaalroetørstoffet dog været Runkelroetørstoffet overlegent ved Opgørelsen i 4 pCt. Maalemælk. Desuden viste Under søgelser, at Smør, som var fremstillet af Mælk fra kaalroefodrede Køer, havde en smuk gul Farve, hvorimod Smør, som var fremstillet af Mælk fra runkelroefodrede Køer, var om trent hvidt.

Disse ret omfattende Roefodringsforsøg har vist, at Forholdet 1,1 kg Roetørstof = 1 Foderenhed ikke ubetinget gælder, men er afhængig af Roefoderets Størrelse, Roernes Tørstofindhold og af Roetørstoffets Art. Forsøgslaboratoriet har dog ikke villet foreslaa Ændringer i det gældende Erstatningstal med den Motivering, at de paaviste Afvigelser er ret smaa sammenlignet med den Usikkerhed, der arbejdes med paa de Steder, hvor man ikke har Oplysninger om det forhaandenværende Roefoders Tørstofindhold. Dette har man jo desværre endnu i 1932 kun i et ganske lille Faatal af Landbrug. Men hvorfor vil Forsøgslaboratoriet, saafremt det mener sig i Stand dertil, saa alligevel ikke give disse Landbrug en konkret Vejledning til en rigtigere Vurdering af Roefoderets Værdi under de ved Forsøgene belyste Forhold?

Ved Bedømmelsen af disse Roeforsøg maa det dog ogsaa tages i Betragtning, at der er ikke nogen udpræget Forskel i den af de forskellige Hold pr. Produktionsfoderenhed præsterede Ydelse i 4 pCt. Maalemælk, idet hver enkelt Ko er fodret individuelt, og Foderet er beregnet for hver 14. Dag i Forhold til den kontrollerede Ydelse i de forudgaaende 14 Dage.

Fodermarvkaal, som i de senere Aar har vundet en Del Udbredelse her og i de øvrige nordiske Lande, er der afholdt nogle Prøvefodringer med paa Brattingsborg, Tybrind og Visborggaard.

Medens det kneb med at faa Køerne til at æde Kaalen under en Prøvefodring i Efteraaret 1929, voldte dette ingen Vanskeligheder ved de her refererede Forsøg fra Efteraaret 1930. I Gennemsnit fortærede Kaalholdene henholdsvis 34, 55 og 42 kg pr. Dag sammenlignet med 36 kg Runkelroer, 55 kg Turnips og 42 kg Kaalroer til andre Hold. Der udtales, at Fodermarvkaalen har ikke haft nogen skadelig Indflydelse paa Køernes Fordøjelse. Gødningen var ret blød under Fodringen med Kaal; men der var aldrig Tale om Diarré.

Tørstofindholdet var højere end i Roerne, nemlig i Gennemsnit 12,5 pCt. Alligevel kneb det lidt med Kaalholdenes Ydelse overfor Holdene med Kaal- og Runkelroer, hvorimod den var Turnipsholdet lidt overlegen. Fodermarvkaal har maaske givet lidt tyndere Mælk; men lod dog ikke til at have nogen særlig Indflydelse paa Fedtprocenten, og den har ikke vist nogen ugunstig Indflydelse paa Mælken og Smørrets Kvalitet.

Forsøgene syntes at bekræfte Rigtigheden af nogle svenske Fordøjelighedsundersøgelser, hvorefter der skal 1,3 kg Tørstof i Fodermarvkaal — 10 à 11 kg — til 1 Foderenhed. Indholdet af fordøjeligt Renprotein fandtes at være 1,12 pCt., svarende til 110 à 120 g pr. F. E., eller 3 Gange saa meget som i Roer.

Kunsttørret og presset Foder. I de senere Aar er arbejdet paa at fremstille Foderkager gennem kunstig Tørring af forskellige hjemmeavlede Fodermidler som Sukkerroer, ung Lucerne og Kløver samt Affald fra Landbruget nærstaaende Industrier saasom Sukkerroeaffald, Melasse, Maltspirer, Mask, Blodmel, Kød-Benmel o. lign. Hensigten er, at disse Ting i en passende Blanding skulde erstatte Oliekager. Det blev endvidere undersøgt, om en saakaldt Slagpresning af Fodermidlerne vilde øge Fordøjeligheden af disse.

Forsøgenes Resultater tyder paa, at Foderværdien svarede

ret nøje til det, som kunde beregnes ud fra den kemiske Sammensætning og nogle Fordøjelighedsundersøgelser, foretaget paa Aarslev. Der fandtes ca. 80 F. E. i 100 kg. Slagpresningen som saadan syntes ikke at øge Foderværdien; men af Hensyn til Foderets Opbevaring og Anvendelse vil Presningen dog være at foretrække. Iøvrigt konstateredes her som ved Roeforsøgene, at det samlede Foders Vægt og Fylde i Forhold til dets Tørstof- og Foderenhedsindhold spiller en betydelig Rolle ved Fodring af Malkekøer. Det vil igen sige, at Forsøgene her er kommet til ogsaa at omfatte det i de senere Aar rejste Spørgsmaal om Foderenhedskoncentrationen.

Det ser altsaa ud til, at en Foderkage af saadanne blandede Fodermidler fuldt ud kan erstatte Oliekager og Korn; men om 1 F. E. derigennem kan fremskaffes billigere, er jo saa et andet Spørgsmaal.

I den interessante Beretning, der foruden Hovedemnet om Roerne behandler flere andre Spørgsmaal, er strøget Hovedtabellerne af Hensyn til de store Trykningsomkostninger. Dette er der vel ikke noget at sige til; men det vilde til Gengæld have været nok saa oplysende for Læserne, om der i Tekst eller de medtagne Tabeller var givet nogle flere Enkeltheder navnlig vedrørende enkelte Køers Ydelse og Fodring, eftersom man faar Indtryk af, at de anførte Gennemsnitstal kan dække over ret store Variationer. *K. M. Andersen.*

Die Lage der Landwirtschaft im Freistaat Sachsen. Bericht der Landesstelle zur Erforschung der landwirtschaftlichen Betriebsverhältnisse im Freistaat Sachsen. Af Professor, Dr. *Friedrich Falke*, under Medvirkning af Sekretær *Hermann Isensee*. Hefte I. 116 Sider. (Verlag von Theodor Steinkopff, Dresden und Leipzig).

Den med foreliggende 1. Hefte begyndende Skriftrække har til Formaal med visse Tidsmellemlum at give sammenfattede Beretninger over Resultaterne af Rentabilitetsundersøgelserne i det sachsiske Landbrug. Den foreliggende Beretning omfatter de 3 Høstaar 1926/27—1928/29. Næste Hefte, der ventes at udkomme i Aar, vil omfatte de følgende Aar. Første Halvdel af nærværende Hefte omhandler som en Slags Indledning de landøkonomiske Forhold i Sachsen og de Metoder, der er anvendt ved Undersøgelserne. De sidste 58 Sider giver saa Resultaterne, grundigt udarbejdet for alle 3 Aar i 7 Størrelsesklasser af Landbrug og ledsaget af Kort og talrige Tabeller.

Landbrugskrisen i Danmark. Af Skatteraadformand *P. Gam-melloft*. 80 Sider. (August Bang, Kbhvn.).

Forfatteren søger i denne Bog at paavise nogle af Aar-sagerne til den nuværende Landbrugskrise og giver Anvisning paa dens Afhjælpning. Sandelig en stor Opgave, som han dog kommer temmelig let fra; slet saa simpelt, som Forf. synes at mene, er det næppe. Bogen indeholder imidlertid mange sande og gode Ord, som mange — navnlig udenfor Landbrugets Kredse — burde stifte Bekendtskab med, og Sproget er, omend ikke særlig velplejet, saa dog djærvt og frejdigt og bærer Præg af Forf.s ærlige Mening. Ch. N.

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af sagkyndige Medarbejdere ved Statskonsulent *K. Hansen*. 15. Hefte. 80 Sider. (G. E. C. Gad, Kbhvn.).

Den IX. internationale Mejerikongres, København 13.—17. Juli 1931. Beretning. 203 Sider. (Kbhvn.).

Den bakteriologiske Diagnose af Uterustuberkulose hos Kvæget. 2. Meddelelse. Af Forsøgsleder, Dyrlæge *N. Plum*. 4 Sider. — **Undersøgelser vedrørende Kvægets smitsomme Kastning.** XIX. Af Forsøgsleder, Dyrlæge *Axel Thomsen*. 17 Sider. — **Anämie der Saugferkel und ihre Bedeutung für das Ferkelsterben.** Af Forsøgsleder, Dyrlæge *Vald. Adersen*. 15 Sider. — **Kvægtuberkulins, Fjerkrætuberkulins og Paratuberkulins (Johnins) Evne til at fremkalde Reaktionen hos Dyr inficerede med henholdsvis Kvæg-, Fjerkræ- og Paratuberkulose.** — **Verschiedene Hyphomyceten-Arten als Ursache sporadischer Fälle von Abortus beim Rind.** Af Forsøgsleder, Dyrlæge *N. Plum*. Henholdsvis 32 og 8 Sider. Meddelelser fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium, 119—123. (Kbhvn.).

Lønnende Ægproduktion. Udgivet af Statens Ægudvalg. 12 Sider. (Kbhvn.).

Provinshandelskammeret. 31. Aarsberetning. (1931—32). 152 Sider. (Kbhvn.).

Beretning fra Statens Planteavlsudvalg for Finansaaret 1931—32. Udarbejdet af Statens Planteavlskontor. 140 Sider. (Kbhvn.).

De samv. danske Landboforeningers Registerstambog over Kvæg af jydsk Race. Bind VI. (XXXX). Tyre 3211—3337. Køer 1949—2101. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Kvæg af jydsk Race. Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde*. 371 Sider. (Aarhus).

Egens Træformer og Racer. Beretning fra Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Tolvte Bind. Af Professor *A. Oppermann*. 400 Sider. (Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

Uddeling af Præmier vedrørende Landbrugets Binæringer. Af Midler af Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat udde-
ler *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab* forskellige Præ-
mier for særlig fremragende Virksomhed paa Landbrugsbinæ-
ringernes Omraade.

Blandt de Ydelser, der særlig vil komme i Betragtning ved
Præmieuddelingen, kan nævnes:

1. En kort og klar Skildring af Virksomheden og de opnaaede
økonomiske Resultater med Hovedvægten lagt paa Fjer-
kræavl som væsentlig Indtægtskilde og med Fremhævelse
af, hvad man mener særlig at skyldte sine hidtil opnaaede
Resultater.
2. Den for Dagen lagte Omtanke og Ordenssans.
3. Børns og unge Familiemedlemmers Opdragelse til Deltagelse
i Arbejdet.
4. Sans for god Oplysning i Almindelighed og hjemlig Hygge.

Ansøgninger bør til Vejledning for Bedømmelsesudvalget
være ledsaget af Vidnesbyrd fra sagkyndig Side.

Ansøgninger om at komme i Betragtning ved Uddelingen af
Legatportionerne eller Indstillinger dertil indsendes paa almin-
deligt Brevpapir (Skema benyttes ikke) til *Det kgl. danske
Landhusholdningsselskab*, Vestre Boulevard 34. København V.,
inden 15. September.

Landbrugsarealet, Høsten og Kreaturholdet i 1931. Statistisk
Departement har i Aar sammenarbejdet Opgørelserne over
Arealets Benyttelse, Høsten og Kreaturholdets Størrelse i een
Meddelelse (4. Række, 89. Bind, 4. Hefte).

Angaaende Arealets Benyttelse er det mest be-
mærkelsesværdige en Indskrænkning af Kornarealet med
24 000 ha sammenlignet med 1930; ogsaa Rodfrugt- og Brak-
arealer er indskrænket, medens »Andre Høstarealer« og Græs-
og Grønfoderarealer er steget.

Høstudbyttet var i 1931 over Middel, men ikke saa højt som i 1930. Korn gav 31,3 Mill. hkg, mod 33,4 i 1930 og 28,8 i Gennemsnit for 1924—28. Halmudbyttet var 50,4 Mill. hkg mod henholdsvis 53,4 og 50,2. Rodfrugter gav 227 Mill. hkg, hvilket ikke er nær saa meget som i 1930 (269 Mill. hkg), men dog ogsaa over Gennemsnittet: 218 Mill. hkg. Kun Høhøsten gav lige saa meget som i 1930, nemlig ca. 24 Mill. hkg, medens Middel er 19, hvortil kommer, at Udbyttet af Græs- og Grønfoder regnes at have været noget større end Aaret forud.

Kreaturholdet har været omtalt her i Tidsskriftet (Hefte 7, Side 435). Tællingen i 1931 var ligesom i 1930 en »lille« Tælling, kun omfattende Heste, Hornkvæg og Svin. Foruden Tællingen i Juli var der i Januar 1932 en Svine-tælling, ved hvilken man for første Gang har søgt mere indgaaende Oplysninger om Søerne, idet disse er fordelt i følgende Grupper: Gylte, andre drægtige Søer, diegivende Søer og Goldsøer.

Landbruget paa Færøerne. »Statistiske Efterretninger« Nr. 23 bringer Resultaterne fra en Landbrugstælling foretaget paa Færøerne i December 1930. Langt den største Del af Indmarken anvendes til Høslæt, medens Kartoffelavlén, der synes i Fremgang, er af næststørst Betydning. Byg- og Rodfrugtdyrkningen synes stagnerende.

Der er en betydelig Fremgang i Mælkeproduktionen siden sidste Tælling i 1924. Dels er Malkekøernes Antal steget, men ogsaa Mælkeydelsen pr. Ko er forøget ikke ubetydeligt, saaledes at den samlede Mælkemængde, der i 1924 var 2 468 900 l, nu angives at være 3 396 300 l for 1930.

Faareavlén er ogsaa i Fremgang; Antallet af Faar er siden 1924 steget fra 64 199 til 71 438; dog er der en mindre Nedgang i Antallet af Beder. Hvad Uldproduktionen angaar, kan det oplyses, at der i 1930 indsamledes 53 102 kg Foraarsuld mod i 1924 43 735 kg. Desuden fremkommer der nogen Uld i Forbindelse med Efteraarsslagtingerne.

Svine- og Gedehold spiller kun en lille Rolle, medens Fjerkræholdet er i rask Udvikling. Æggproduktionen, der i 1924 var 0,8 Mill. kg, er steget til 1,7 Mill. kg i 1930.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i 1931.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

De senere Aars stærke Stigning i Landbrugets Vareomsætning med Udlandet er for flere vigtige Varegrupper Vedkommende yderligere fortsat i 1931, og for de vigtigste Udførselsartikler: Smør, Flæsk og Æg, har Udførselen i 1931 endog været større end i noget tidligere Aar. Stigningen i Udførselsmængderne var navnlig stærk for Flæsk og Æg, der kom op paa henholdsvis 23 og 13 pCt. større Udførsel end i 1930, som hidtil havde de højeste Udførselstal. Samtidig er Indførselen af Korn og Foderstoffer naaet op paa hidtil uanede Mængder, idet Indførselen heraf blev ca. 20 pCt. større end i 1930, hvorefter Kunstgødningsindførselen gik meget stærkt tilbage.

Hvad det økonomiske Resultat angaar, har Udførselen imidlertid været stærkt trykket af den svigtende Købeevne i de Lande, hvor Danmark har sit Marked for Landbrugsprodukter, og dette i Forbindelse med større Tilførsler til det engelske Marked samt en Forhøjelse af Indførselstolden i forskellige Lande har givet en stærk Nedgang i Priserne. Prisfaldet var godt i Gang allerede i 1930; men i 1931 er det fortsat med forøget Styrke, og trods Stigningen i Udførselsmængderne er den samlede Udførselsværdi næsten 200 Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar. Samtidig hermed er Indførselsværdien dog ogsaa gaaet ned med ca. 60 Mill. Kr., men Landbrugets

Handelsbalance bliver altsaa ca. 135 Mill. Kr. ringere end i 1930.

I det følgende skal der meddeles en Del Enkeltheder om Udførselens og Indførselens Størrelse af de Varer, som har direkte Tilknytning til Landbruget, og for Sammenligningens Skyld er ogsaa medtaget Tallene for 1930 samt Gennemsnittet for hver af de to Femaarsperioder 1920—24 og 1925—29. Oversigterne støtter sig i det væsentlige paa Det statistiske Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og Vareudførsel samt forskellige andre Publikationer fra Det statistiske Departement, og hvor der er meddelt Oplysninger om Englands Indførsel af Landbrugsprodukter, er Tallene hentet fra »Landbrugsraadets Meddelelser«, idet de dog her er omset i danske Mængdeangivelser.

I Tabellerne 1—3 er der meddelt en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med et ÷ foran. Under den opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpestoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Sædefrø og Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar. Men her er ogsaa medregnet saadanne fremmede Landbrugsprodukter, som indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere Landbrugsekspert (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.).

	1931	1930	1925 — 29	1920 — 24
Smør.....	375,1	437,0	488,0	504,2
Fløde og Mælk.....	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver....	14,5	15,2	18,6	27,2
Ost og Kasein.....	4,6	6,5	8,0	15,8
Æg.....	75,7	81,6	94,1	144,4
Flæsk.....	419,5	510,2	464,6	356,6
Svin og Grise.....	3,0	8,5	5,3	16,5
Heste.....	1,7	0,8	4,8	23,2
Hornkvæg....	29,6	49,7	64,1	61,5
Faar og Lam.....	—	—	—	0,1
Kød af Hornkvæg.....	24,7	19,1	14,0	24,8
Kød af Faar.....	—	—	—	0,4
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald...	17,5	19,9	18,4	11,5
Kødkonserver.....	7,1	7,7	5,7	2,8
Fedtstoffer.....	19,3	19,8	16,0	11,0
Huder og Skind, Talg m. m.....	13,8	21,0	25,2	21,2
Uformalet Korn (herunder Malt).....	5,9	7,0	17,1	16,3
Formalet Korn.....	0,9	1,2	2,9	3,9
Foderstoffer.....	0,7	0,7	1,1	1,4
Hø og Halm.....	—	—	—	0,2
Kartofler og Kaal.....	1,9	0,4	0,4	10,3
Frø til Udsæd.....	6,5	10,4	9,1	14,1
Ialt...	1022,0	1216,7	1257,5	1269,7

ikke medregnet i Foderstofudførselstallene i Tabel 1. Endvidere maa nævnes, at Uld ikke er medtaget i Tabellerne, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1931 hjembragt 1022,0 Mill. Kr., hvilket er 194,7 Mill. Kr. mindre end i 1930, og dette til Trods for den stærke Stigning i de udførte Mængder af Flæsk og Æg. Af Nedgangen i Udførselsværdien sammenlignet med det foregaaende Aar falder ca. Halvdelen, eller 98,6 Mill. Kr., paa Flæsk og levende Svin samt Slagteriaffald, 64,5 Mill.

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Smør	1,3	1,4	2,6	1,9
Ost og Kasein	0,6	0,8	1,1	0,9
Æg	0,5	0,6	1,0	1,7
Flæsk	—	—	0,3	2,9
Svin og Grise	1,0	2,7	1,4	0,2
Heste	2,6	4,0	3,7	5,9
Hornkvæg	—	—	0,1	0,9
Faar og Lam	—	—	0,6	—
Kød af Hornkvæg	—	—	—	0,1
Kød af Faar	1,5	1,6	1,2	0,6
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald...	2,9	3,0	3,5	1,7
Kødkonserves	—	0,7	0,5	0,2
Fedtstoffer	3,8	4,6	6,5	7,5
Huder og Skind; Talg m. m.	5,3	8,0	10,3	9,2
Uformalet Korn (herunder Malt)	143,6	139,0	176,7	168,6
Formalet Korn	14,7	19,8	22,5	17,7
Foderstoffer	86,8	102,0	166,7	162,7
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug	17,4	21,7	27,2	36,0
Hø og Halm	—	—	—	0,2
Kartofler og Kaal	1,4	1,5	3,0	0,8
Frø til Udsæd	4,9	5,2	8,4	14,4
Fremmede Gødningsstoffer	33,1	60,6	56,4	61,5
Landbrugsinventar	5,9	10,5	8,2	8,3
Ialt...	327,3	387,7	501,9	503,9

Kr. falder paa Mælkeriprodukter, 14,7 Mill. Kr. paa Kvæg og Kød af Hornkvæg, 7,2 Mill. Kr. paa Huder og Skind m. m., 5,9 Mill. Kr. paa Æg og 3,9 Mill. Kr. paa Sædefrø. Naar man ser bort fra Kød af Hornkvæg, hvor Stigningen i Udførselsværdien ophæves af den 14,7 Mill. Kr. større Nedgang i Udførselsværdien af levende Kvæg, er der kun 2 af de opførte Varegrupper, der kan opvise en højere Udførselsværdi i 1931 end det foregaaende Aar; disse to Grupper er Heste, hvis Udførselsværdi er forøget med 0,9 Mill. Kr., og Kartofler, der paa Grund af en livlig

Tabel 3. Overskudsudførsel. (Mill. Kr.).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Smør	373,8	435,6	485,4	502,3
Fløde og Mælk	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	14,5	15,2	18,6	27,2
Ost og Kasein	4,0	5,7	6,9	14,9
Æg	75,2	81,0	93,1	142,7
Flæsk	419,5	510,2	464,3	353,7
Svin og Grise	2,0	5,8	3,9	16,3
Heste	÷ 0,9	÷ 3,2	1,1	17,3
Hornkvæg	29,6	49,7	64,0	60,6
Faar og Lam	—	—	÷ 0,6	0,1
Kød af Hornkvæg	24,7	19,1	14,0	24,7
Kød af Faar	÷ 1,5	÷ 1,6	÷ 1,2	÷ 0,2
Kød af andre Dyr samt Slagteri- affald	14,6	16,9	14,9	9,8
Kødkonserver	7,1	7,0	5,2	2,6
Fedtstoffer	15,5	15,2	9,5	3,5
Huder og Skind; Talg m. m.	8,5	13,0	14,9	12,0
Uformalet Korn (herunder Malt).	÷ 137,7	÷ 132,0	÷ 159,6	÷ 152,3
Formalet Korn	÷ 13,8	÷ 18,6	÷ 19,6	÷ 13,8
Foderstoffer	÷ 86,1	÷ 101,3	÷ 165,6	÷ 161,3
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug	÷ 17,4	÷ 21,7	÷ 27,2	÷ 36,0
Hø og Halm	—	—	—	—
Kartofler og Kaal	0,5	÷ 1,1	÷ 2,6	9,5
Frø til Udsæd	1,6	5,2	0,7	÷ 0,3
Fremmede Gødningsstoffer	÷ 33,1	÷ 60,6	÷ 56,4	÷ 61,5
Landbrugsinventar	÷ 5,9	÷ 10,5	÷ 8,2	÷ 8,3
Ialt ...	694,7	829,0	755,6	765,8

Efterspørgsel fra England i Aarets sidste Maaneder har hjembragt 1,5 Mill. Kr. mere end i 1930.

Værdien af den samlede Indførsel er gaet ned i et tilsvarende Forhold som den samlede Udførselsværdi, nemlig med ca. 16 pCt.; men den absolutte Nedgang er kun en Trediedel af Udførselsværdiens, nemlig 60,4 Mill. Kr., og heraf falder de 27,5 Mill. Kr. paa Kunstgødning og 20,0 Mill. Kr. paa Korn og Foderstoffer. For Kunst-

gødningens Vedkommende skyldes Nedgangen i nogen Grad Prisfaldet, men har dog sin største Aarsag i, at Indførselsmængderne har været ca. 40 pCt. mindre i 1931 end det foregaaende Aar. Den lavere Indførselsværdi for Korn og Foderstoffer skyldes derimod udelukkende Prisfaldet; thi skønt der i 1931 er indført 470 Mill. kg mere end i 1930, er Indførselsværdien alligevel formindsket med 20,0 Mill. Kr.

Naar man fra den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter trækker Indførselsværdien af fremmede Landbrugsvarer (til Forbrug saavel i Byerne som paa Landet) samt Raastoffer til Landbruget, faar man i 1931 et Overskudsbeløb paa 694,7 Mill. Kr., hvilket er 134,3

Tabel 4. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr.).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer (Specialudførsel) . . .	1259,7	1523,7	1560,3	1538,4
Udførselsværdien af Landbrugsprodukter:				
Mill. Kr.	1022,0	1216,7	1257,5	1269,7
i pCt. af Landets samlede Specialudførsel	81,1	79,9	80,6	82,5
Landbrugets Overskudsudførsel	694,7	829,0	755,6	765,8
Landets samlede Merindførsel ¹⁾	150,1	132,6	120,7	473,9
Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer	844,8	961,6	876,3	1239,7
Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved:				
Overskudsudførsel af Landbrugsvarer	82,2	86,2	86,2	61,8
Andre Betalingsmaader	17,8	13,8	13,8	38,2

¹⁾ Indførselen til Forbrug af alle Varer ÷ Udførselen af indenlandske Varer.

Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar og 60,9 Mill. Kr. mindre end Gennemsnittet for Femaarsperioden 1925—29. Det vil heraf kunne skønnes, at Landbrugets Indkomstmuligheder er bleven meget stærkt forringet i 1931.

Som det fremgaar af Tabel 4, har Udførselsværdien af Landbrugsprodukter i 1931 andraget 81,1 pCt. af den samlede Udførselsværdi for indenlandske Varer, hvilket er en lignende Part som for de øvrige Aar, der er medtaget i Tabellen. Disse Tal giver da ogsaa et tydeligt Indtryk af Landbrugseksportens store Betydning for Landets Økonomi, og Landbrugets Overskudsudførsel giver fremdeles langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer. Selv om Landbrugseksporten det sidste Aar i denne Henseende knapt har haft samme Betydning som i 1930 og i Femaaret 1925—29, saa har Landbrugets Overskudsudførsel i 1931 dog kunnet dække godt 82 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens kun ca. 18 pCt. behøvede at søge Dækning ved andre Betalingskilder.

Efter denne mere almindelige Oversigt skal der i det følgende gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 5, har Smørudførselen i 1931 været lidt større end det foregaaende Aar, nemlig 171,7 Mill. kg mod 169,0 Mill. kg i 1930, som hidtil stod med de højeste Tal for Smørudførsel. For kondenseret Mælk og Fløde samt for Ost var Udførselen derimod lidt mindre end det foregaaende Aar; men taget under et har Udførselen af Mælkeriprodukter i 1931 været fuldt saa stor som i 1930 og betydeligt større end i noget tidligere Aar. Denne Stigning i Produktionen skyldes dels en fortsat Forøgelse i Koantallet, der fra 1929 til 1930 var steget med 51 600 Stkr. og det følgende Aar steg med yderligere 61 000 Stkr., og dels den større Mængde Foder, der var til Raadighed saavel af indførte Foderstoffer som af hjemmeavlet Grovfoder.

Tabel 5. Udførselen af Mælkeriprodukter.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
<i>Mængde, Mill. kg:</i>				
Smør	171,7	169,0	141,0	99,5
Alm. Fløde og Sødmælk	0,1	—	0,4	3,0
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	22,6	23,8	25,5	22,5
Ost	4,3	5,7	6,7	9,1
<i>Værdi, Mill. Kr.:</i>				
Smør	375,1	437,0	488,0	504,2
Alm. Fløde og Sødmælk	—	—	0,1	2,3
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	14,5	15,2	18,6	27,2
Ost	4,6	6,2	7,8	15,8
Ialt...	394,2	458,4	514,5	549,5
Gennemsnitspris pr. kg Smør, Kr. ..	2,19	2,59	3,46	5,07

Medens Smørudførselen altsaa i Mængde har været større end det foregaaende Aar, er de opnaaede Smørpriser derimod gaaet stærkt ned, hvilket dels skyldes de større Tilførsler til det engelske Marked fra Australien og New Zealand og dels den svigtende Købeevne saavel paa det engelske som paa det tyske Marked. Smørnoteringerne har svinget ret betydeligt fra den ene Gang til den anden, hvilket rimeligvis ogsaa har bidraget til, at man ikke altid har faaet den størst mulige Pris hjem for Smørret; men Noteringerne har dog hele Tiden været lavere end paa samme Tid det foregaaende Aar, hvilket nærmere fremgaar af følgende Oversigt over de gennemsnitlige Smørnoteringer i de enkelte Kvartaler:

Smørnotering i Øre pr. kg.

	1930	1931	Nedgang fra 1930 til 1931
Januar Kvartal	279	228	71
April —	223	196	27
Juli —	245	200	45
Oktober —	231	215	16

Gennemsnitsprisen for den samlede udførte Smørmængde blev derfor ogsaa kun Kr. 2,19 pr. kg mod Kr. 2,59 i 1930, hvilket betyder en Nedgang paa godt 15 pCt. For kondenseret Mælk og for Ost har Priserne derimod holdt sig ret godt; men der er dog en Nedgang i Udførselsværdien paa henholdsvis 0,7 og 1,6 Mill. Kr., medens Udførselsværdien for Smør endog blev 61,9 Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar.

Som sædvanlig er Størsteparten af Smørudførselen gaaet til Storbritannien, og Udførselen hertil har i 1931 været større end i noget tidligere Aar, nemlig 123,3 Mill. kg mod 115,5 Mill. kg i 1930 og 97,5 Mill. kg i Gennemsnit for Femaaret 1925—29. Udførselen til Tyskland, som er den næststørste Aftager, er derimod gaaet stærkt ned; det tyske Smørmarked har været stærkt trykket, og medens der i 1930 udførtes 41,8 Mill. kg Smør til Tyskland, er Udførselen i 1931 gaaet ned til 30,3 Mill. kg. Til Gengæld er Udførselen til Frankrig, Belgien og Schweiz forøget ret betydeligt, tilsammen med 6,8 Mill. kg; men i Slutningen af Aaret er Udførselen til disse Lande ogsaa blevet besværliggjort, idet Frankrig gennemførte en Importregulering samt en Tillægsafgift paa Importen fra valutasvage Lande, og Belgien og Schweiz

Udført Mill. kg Smør aarlig til de enkelte Lande.

	1931	1930	1925/29	1920/24
Storbritannien.....	123,3	115,5	97,5	69,5
Tyskland	30,3	41,8	36,8	6,1
Norge	—	0,1	0,3	2,6
Frankrig.....	4,9	2,3	0,4	2,7
Belgien	6,8	4,0	0,3	3,1
Schweiz	5,5	4,1	3,9	5,7
Forenede Stater	—	0,3	0,3	4,3
Andre Lande.....	0,9	0,9	1,5	5,5
Ialt...	171,7	169,0	141,0	99,5
<i>Procentvis Fordeling:</i>				
Storbritannien.....	71,8	68,3	69,1	69,8
Tyskland	17,6	24,7	26,1	6,1
Andre Lande.....	10,6	7,0	4,8	24,1

foretog en stærk Forhøjelse af Smørtolden. Ogsaa hvad den procentiske Fordeling angaar, har Storbritannien aftaget en lidt større Part end det foregaaende Aar, nemlig 71,8 pCt. mod 68,3 pCt. i 1930, hvorimod Tyskland kun staar med 17,6 pCt. mod 24,7 pCt. det foregaaende Aar. Udførselen til alle andre Lande er samtidig steget til 10,6 pCt. mod 7,0 pCt. i 1930 og 4,8 pCt. i Gennemsnit for Femaaret 1925—29. De saakaldte smaa Markeders Betydning er altsaa bleven kendelig forøget i de sidste Par Aar. For den kondenserede Mælks Vedkommende er langt den største Del (ligesom foregaaende Aar) gaaet til Storbritannien, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til Tyskland.

Paa Grund af Storbritanniens overmaade store Betydning for Danmarks Smørudførsel vil det have sin Interesse at følge Bevægelserne i Smørindførselen til Storbritannien, og efter de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal herfor meddeles følgende Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er omregnede i Mill. kg (1 cwt. er regnet = 50,8 kg):

Storbritanniens Indførsel af Smør angivet i Mill. kg aarlig.

<i>Indført fra:</i>	<i>1931</i>	<i>1930</i>	<i>1925/29</i>
Danmark	125,3	117,8	99,3
Rusland	20,5	8,4	15,5
Finland	12,9	11,9	10,1
Sverige.....	10,8	14,2	8,4
Holland.....	4,9	4,5	6,7
Argentina.....	19,0	21,0	21,2
Irsk Fristat.....	19,3	26,5	26,5
Australien.....	79,2	48,4	41,1
New Zealand.....	98,3	79,8	63,1
Andre Lande.....	19,8	14,4	13,2

Ialt... 410,0 346,9 305,1

Danmarks Andel heraf:

i pCt. af Mængden.....	30,6	34,0	32,5
i — - Værdien.....	33,7	36,5	35,2

Storbritanniens Smørindførsel har i 1931 været ca. 63 Mill. kg større end i 1930, altsaa en ganske enorm For-

øgelse. Men heraf falder kun 7,5 Mill. kg paa den forøgede Indførsel fra Danmark. Den største Stigning i Indførselen har man fra Australien, New Zealand og Rusland med henholdsvis 30,8, 18,5 og 12,1 Mill. kg, hvori- mod Indførselen fra den irske Fristat er gaaet tilsvarende tilbage, som Indførselen fra Danmark er gaaet frem, nemlig med 7,2 Mill. kg. Da Befolkningens Købeevne ikke er bleven forbedret fra 1930 til 1931, men tværtimod er bleven ringere, har den stærke Stigning i Indførselen nødvendigvis maattet trykke Priserne. Men Danmark har dog kunnet holde sin Overpris for Smørret, idet Danmarks Andel i Smørindførselen beløb sig til 33,7 pCt. af Værdien mod 30,6 pCt. af den samlede Mængde; Overprisen er endda forholdsvis større end tidligere, idet Forskellen mellem de to Procenttal i 1931 var 3,1 mod 2,5 i 1930 og 2,7 som Gennemsnit for Fem-aaret 1925—29. Men da Danmark jo ingenlunde kan siges at have faaet en høj Pris for sit Smør, maa den af de andre Lande opnaaede Pris gennemsnitlig have været meget daarlig og i det mindste 10 pCt. lavere end Prisen for det danske Smør.

Æg. Som det fremgaar af Tabel 6, er der i 1931 udført 48,7 Mill. Snese Æg, hvilket er den største hidtil præsterede Udførselsmængde. Det er 5,6 Mill. Snese mere end det foregaaende Aar, som staar med det næsthøjeste Udførselstal, og 8,1 Mill. Snese mere end Gennemsnittet for de fem Aar 1925—29. Priserne har imidlertid været ca. 18 pCt. lavere end i 1930, og som Følge heraf er den samlede Udførselsværdi alligevel blevet 5,9 Mill. Kr. mindre end det foregaaende Aar, nemlig ialt 75,7 Mill. Kr. mod 81,6 Mill. Kr. i 1930.

Af den samlede Udførselsmængde er de 41,5 Mill. Snese eller 85,2 pCt. gaaet til Storbritannien, medens 6,5 Mill. Snese eller 13,3 pCt. er gaaet til Tyskland. Den nævnte Udførsel til Storbritannien betyder en Stigning fra det foregaaende Aar paa 4,8 Mill. Snese, og i Sammenligning hermed er Stigningen i Udførselen til Tysk-

Tabel 6. Udførselen af Æg.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Udført Mill. Snese til:				
Storbritannien	41,5	36,7	31,3	30,7
Tyskland	6,5	6,2	8,9	1,6
Sverige	0,6	0,1	0,3	1,2
Andre Lande	0,1	0,1	0,1	2,1
Ialt...	48,7	43,1	40,6	35,6
Værdi:				
Ialt Mill. Kr.	75,7	81,6	94,1	144,4
Kr. pr. Snese	1,55	1,89	2,32	4,05

land og Sverige kun lille, henholdsvis 0,3 og 0,5 Mill. Snese; men det er dog mange Aar siden, Udførselen til Sverige har været saa stor som i 1931. Storbritannien har saaledes modtaget næsten hele Stigningen i Ægudførselen, men ganske vist paa Bekostning af Indførselen fra andre Lande (navnlig fra Polen); thi som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt over Storbritanniens Ægindførsel, har Landets samlede Import af Æg i 1931 været ca. 4 Mill. Snese mindre end i 1930. Det ses endvidere

Storbritanniens Indførsel af Æg angivet i Mill. Snese aarlig.

<i>Indført fra:</i>	1931	1930	1926/29
Danmark	45,3	40,4	33,3
Rusland	1,6	0,5	7,1
Polen (inkl. Danzig).....	16,1	21,7	16,6
Holland	23,0	22,1	15,4
Belgien	12,4	14,0	14,9
Frankrig.....	0,6	4,0	5,3
Ægypten	1,3	2,7	4,1
Kina	9,0	10,3	6,7
Irsk Fristat	27,5	28,7	29,5
Andre Lande	18,7	15,0	14,0
Ialt...	155,5	159,4	146,9
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden	29,1	25,3	22,7
i — - Værdien	32,0	28,7	27,6

af Oversigten, at de 29,1 pCt. af den samlede Indførselsmængde i 1931 er kommet fra Danmark, medens det tilsvarende Tal i 1930 var 25,3 pCt. Ligesom Smørret betales ogsaa de danske Æg med en højere Pris i England end Gennemsnittet for Indførselen fra andre Lande, og medens Danmarks Andel i Indførselsmængden i 1931 som nævnt var 29,1 pCt., repræsenterede denne Andel 32,0 pCt. af den samlede Indførselsværdi. Overprisen er dog ikke længere saa stor som tidligere.

Flæsk og Svin. I de sidste Par Aar er Svineholdet steget ganske kolossalt, og selv om Stigningen fra 1930 til 1931 ikke har været tilnærmelsesvis saa stor som det foregaaende Aar, saa blev Svinebestanden i det sidste Aar dog forøget med 553,000 Stkr. eller ca. 12 pCt. Den imponerende Størrelse, som Svinebestanden efterhaanden er kommet op paa, har imidlertid ogsaa sat sig kraftige Spor i Flæskeudførselen; fra 1929 til 1930 blev Flæskeudførselen saaledes forøget med 57,5 Mill. kg, og som det fremgaar af Tabel 7, steg den i 1931 yderligere med 69,7 Mill. kg. Den samlede Udførsel af Flæsk og Sinker i 1931 — 376,1 Mill. kg — var derefter 62 pCt. større end Gennemsnittet for Femaaret 1925—29, hvor Flæskeudførselen var 231,8 Mill. kg aarlig. Udførselen af levende Svin og Grise har derimod i det sidste Aar ikke været stort mere end halvt saa stor som i 1930, hvilket staar i nøje Forbindelse med, at den tyske Indførselstold paa levende Svin blev stærkt forhøjet i Maj Maaned. Udførselen af Slakteriaffald (inkl. Hoveder og Tæer af Svin) har derimod været nøjagtig af samme Størrelse som i 1930.

De opnaaede Priser har imidlertid rent ud sagt været elendige, hvilket dels skyldes en Overfyldning af det engelske Marked og dels den svigtende Købeevne i England. Som det fremgaar af omstaaende Oversigt over Flæskenoteringerne i de enkelte Kvartaler i de to sidste Aar, har der været en katastrofal Nedgang i Priserne, og ved

Gennemsnitlig Flæskenotering i Øre pr. kg.

	1930	1931	Nedgang fra 1930 til 1931
Januar Kvartal	157	86	71
April —	147	89	58
Juli —	122	84	38
Oktober —	97	71	26

Udgangen af 1931 var Flæskenoteringen kun halvt saa høj som Gennemsnittet for Aaret 1930.

Den opnaaede Gennemsnitspris for den samlede Flæskeudførsel blev da ogsaa 33 pCt. mindre i 1931 end det foregaaende Aar, og for de udførte levende Svin var Prisnedgangen noget lignende, medens den for Slagteriaffald kun var ca. 12 pCt. Til Trods for den stærke Stigning i Flæskeudførselen er den samlede Udførselsværdi for Flæsk og Svin samt Slagteriaffald derfor gaaet ned med næsten 100 Mill. Kr., nemlig fra 538,6 Mill. Kr. i 1930 til 440,0 Mill. Kr. i 1931. At denne Nedgang i Udførselsværdien betyder et klækkeligt Tab for de enkelte Svineholdere, turde være indlysende.

Ligesom de foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien, idet kun 2,3

Tabel 7. Udførselen af Flæsk og Svin.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Svin og Grise, Tusinde Stkr.	34,0	61,8	32,8	88,4
Flæsk og Skinker, Mill. kg	376,1	306,4	231,8	122,0
Slagteriaffald, do.	34,5	34,5	25,6	16,3
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Svin og Grise	3,0	8,5	5,3	16,5
Flæsk og Skinker	419,5	510,2	464,6	356,6
Slagteriaffald	17,5	19,9	18,4	11,5
Ialt	440,0	538,6	488,3	384,6
Gennemsnitspris pr. kg Flæsk, Kr.	1,12	1,67	2,00	2,92

Mill. kg er gaaet til Tyskland, og 1,8 Mill. kg er gaaet til andre Lande. Som det fremgaar af følgende Oversigt, har Storbritanniens Indførsel af dansk Flæsk været 62,0 Mill. kg større i 1931 end det foregaaende Aar (efter den danske Statistik var der en Stigning paa 66,0 Mill. kg); men da Storbritanniens Flæskeindførsel fra andre Lande samtidig er steget med 28,1 Mill. kg, er Danmarks Andel i den samlede Flæskeindførsel til Landet omtrent uforandret, nemlig 61,3 pCt. mod 60,0 pCt. i 1930:

**Storbritanniens Indførsel af Flæsk og Skinker angivet i
Mill. kg aarlig.**

<i>Indført fra:</i>	<i>1931</i>	<i>1930</i>	<i>1926/29</i>
Danmark.....	372,8	310,8	242,2
Sverige.....	29,4	28,0	19,7
Holland.....	50,9	42,8	42,8
Irsk Fristat.....	15,1	16,8	24,6
Forenede Stater.....	40,1	66,0	80,3
Canada.....	6,2	9,3	30,2
Andre Lande.....	93,5	44,2	31,8
Ialt...	608,0	517,9	471,6
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden.....	61,3	60,0	51,4
i — - Værdien.....	61,6	59,9	52,4

Der er iøvrigt kendelige Forskydninger i Indførselen fra de enkelte Lande; Indførselen fra U. S. A. og Canada er saaledes formindsket med henholdsvis 25,9 og 3,1 Mill. kg, og Indførselen fra Canada er derefter kommet ned paa den rent betydningsløse Mængde af 6,2 Mill. kg eller 1 pCt. af Storbritanniens samlede Flæskeindførsel. Men samtidig er Indførselen fra Danmark og Holland steget med henholdsvis 62,0 og 8,1 Mill. kg, og fra en Række Lande, som ikke er særskilt nævnt i Oversigten, er Indførselen forøget med tilsammen 49,3 Mill. kg; af denne Forøgelse falder ca. $\frac{2}{3}$ paa Polen.

Af de udførte levende Svin og Grise er de 91 pCt. gaaet til Tyskland, og af Slagteriaffaldet er ogsaa Størsteparten, nemlig 71 pCt., gaaet til Tyskland, medens 19 pCt. er sendt til Storbritannien, og Resten er udført til mange forskel-

lige Lande. Til Supplering af Landets eget Grisetillæg er der ogsaa i 1931 indført et stort Antal Smaagrise (næsten udelukkende fra Sverige), nemlig ca. 49 000 Stkr. til en samlet Værdi af 1,0 Mill. Kr. Dette er dog betydeligt mindre end i 1930 og 1929, da det indførte Antal var henholdsvis ca. 90 000 og ca. 125 000 Stkr., og da Indførselsværdien for Grisene var henholdsvis 2,7 og 3,9 Mill. Kr.

Kød og levende Kvæg. Udførselen af levende Kvæg har paa forskellige Maader været vanskeliggjort, og som det fremgaar af Tabel 8, er der udført 45 100 Stkr. færre i 1931 end det foregaaende Aar. Men til Gengæld er Udførselen af Kød og Konserves forøget med henholdsvis 12,1 og 0,3 Mill. kg, saaledes at den samlede Udførsel af Kvæg og Kød kan regnes at repræsentere det samme Antal Stkr. Kvæg i begge de to Aar. Paa Grund af Toldforhøjelser og svigtende Købeevne i Tyskland har Priserne imidlertid været stærkt nedadgaaende, og i Gennemsnit for den samlede Udførsel har Priserne været ca. 20 pCt. lavere end i 1930. Den samlede Udførselsværdi for Kvæg og Kød (inkl. Konserves) er derefter gaaet ned i et tilsvarende Forhold, nemlig fra 76,5 Mill. Kr. i 1930 til 61,4 Mill. Kr. i 1931, hvilket betyder en Nedgang paa 19,8 pCt. — altsaa ogsaa en meget følelig Afkortning i Landbrugets Driftsindtægter.

Ligesom i 1930 er næsten hele Udførselen af levende Hornkvæg gaaet til Tyskland og Belgien; men der er sket den Forskydning, at medens Tysklands Andel i 1930 udgjorde 90 pCt., er den i 1931 gaaet ned til 73 pCt., hvori- mod Belgiens Part i Kvægudførselen samtidig er forøget fra 9 til 26 pCt. Ogsaa af Kødudførselen har Tyskland aftaget en mindre Part end det foregaaende Aar, nemlig 18 pCt. mod 32 pCt. i 1930. Belgiens Andel er derimod forøget fra 14 pCt. i 1930 til 30 pCt. i 1931; men Holland har dog taget en endnu større Part, nemlig 41 pCt., og har saaledes ligesom det foregaaende Aar været det vigtigste Marked for Kødudførselen. Konservesudførselen er

Tabel 8. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Mængde:				
Levende Kvæg, Tusinde Stkr.....	123,9	169,0	205,6	115,8
Kød af Hornkvæg, Mill. kg.....	31,4	19,3	10,3	12,4
Konserves, Mill. kg.....	3,6	3,3	2,0	0,7
Værdi, Mill. Kr.:				
Levende Kvæg.....	29,6	49,7	64,1	61,5
Kød af Hornkvæg.....	24,7	19,1	14,0	24,8
Konserves.....	7,1	7,7	5,7	2,8
Ialt...	61,4	76,5	83,8	89,1
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. Stk. levende Kvæg.....	239	294	312	531
Kr. pr. kg Kød.....	0,78	0,99	1,36	2,00

derimod fortrinsvis gaaet til Storbritannien, medens Resten er fordelt paa mange forskellige Lande.

Heste. Efter at Hesteudførselen i flere Aar stadig er gaaet tilbage, er der i 1931 indtraadt en Ændring i dette Forhold, idet der er udført 5400 Stkr. Heste mod 1200 Stkr. i 1930. Det er navnlig i Aarets sidste Halvdel, at Udførselen har taget Fart, og af den samlede Udførsel er ca. $\frac{3}{4}$ gaaet til Frankrig og $\frac{1}{4}$ til Tyskland. Da det særlig har været ældre Heste, er der kun opnaaet en lav Pris; men den samlede Udførselsværdi blev dog dobbelt saa stor som i 1930.

Indførselen af Heste (hovedsagelig smaa Heste til Husmandsbrug) er samtidig gaaet betydeligt ned, nemlig fra 16 200 Stkr. i 1930 til 8800 Stkr. i 1931; Gennemsnitsprisen har imidlertid været noget højere end det foregaaende Aar, hvorfor Indførselsværdien ikke er gaaet saa stærkt ned som det indførte Antal Stkr., men den er dog formindsket med 1,4 Mill. Kr. Af de indførte Heste er Hovedparten kommet fra Polen og Litauen, henholdsvis 6300 og 1000 Stkr., og kun 500 Stkr. fra Island. Det

Tabel 9. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Antal Tusinde Stkr.:				
Udførsel	5,4	1,2	6,4	17,4
Indførsel	8,8	16,2	12,2	6,9
Udførselsoverskud	÷ 3,4	÷ 15,0	÷ 5,8	10,5
Værdi, Mill. Kr.:				
Udførsel	1,7	0,8	4,8	23,2
Indførsel	2,6	4,0	3,7	5,9
Udførselsoverskud	÷ 0,9	÷ 3,2	1,1	17,3
Gennemsnitspriser:				
Kr. pr. udført Hest	309	643	750	1333
Kr. pr. indført Hest	296	247	303	861

samlede Resultat af Udenrigshandelen med Heste bliver derefter et Udførselsunderskud paa 0,9 Mill. Kr. mod 3,2 Mill. Kr. i 1930 — altsaa en kendelig Bedring.

Kornvarer og Foderstoffer. I Tabel 10 er der meddelt en Oversigt over Merindførselen (det vil sige den samlede Indførsel til Forbrug ÷ Udførselen af indenlandske Varer af samme Slags) af Korn og Foderstoffer, og det fremgaar heraf, at den samlede Merindførsel af Kornvarer og Foderstoffer i 1931 har været 465 Mill. kg større end i 1930 og 842 Mill. kg større end Gennemsnittet for de 5 Aar 1925—29. Denne vældige Stigning i Indførselstallene falder hovedsagelig paa Korn og Majs og staar derfor i nøje Forbindelse med de sidste Aars stærke Forøgelse af Svineholdet, der fra 1929 til 1930 steg med 1 305 000 Stkr. og det følgende Aar yderligere forøgedes med 553 000 Stkr. Samtidig er der sket meget store Forskydninger i Indførselen af de enkelte Kornarter, idet der af Hvede og Majs er indført henholdsvis 255 og 424 Mill. kg mere end i 1930, hvorimod Indførselen af Rug, Byg og Havre samtidig er formindsket med henholdsvis

Tabel 10. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg aarlig).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Uformalet Korn og Majs:				
Hvede.....	389,2	134,4	179,7	84,6
Rug.....	263,5	329,1	187,1	111,9
Byg.....	393,8	476,2	÷ 1,2	56,3
Havre.....	50,4	109,7	25,6	10,2
Andre Kornarter.....	4,5	4,7	8,6	9,2
Majs.....	723,1	299,6	497,2	381,4
Ialt...	1824,5	1353,7	897,0	653,6
Formalet Korn:				
Hvede.....	67,1	69,1	57,6	32,7
Rug.....	÷ 1,2	0,4	÷ 3,0	÷ 6,9
Andre Kornarter.....	5,8	4,8	5,4	3,2
Ialt...	71,7	74,3	60,0	29,0
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:				
Bomuldsfrøkager og Solsikkekager.	420,7	345,8	459,1	253,9
Jordnødkager, Sesamkager, Soya- kager og Soyaskraa.....	301,4	361,9	263,3	209,8
Kokoskager, Palmekager og Palme- kærnemel.....	117,1	130,7	96,2	65,5
Hørfrokager og Rapskager.....	59,6	64,9	90,6	92,8
Andre Slags Oliekager og Oliekage- mel.....	2,8	3,9	14,1	6,0
Ialt...	901,6	907,2	923,3	628,0
Klid og andre indførte Foderstoffer..	53,4	51,2	129,2	58,4
Samlet Merindførsel af Korn og Foder- stoffer. (Heri indbefattet hjemme- producerede Oliekager og Oliekage- mel til Forbrug i Landet).....	2851,2	2386,4	2009,5	1369,0

66, 82 og 59 Mill. kg. Dette skyldes Forandringerne i det indbyrdes Prisforhold mellem de enkelte Kornarter, idet Priserne paa Hvede og Majs, der i 1930 var betydeligt højere end for de andre indførte Kornarter, er faldet be-

tydeligt stærkere end Priserne for Rug, Byg og Havre; Gennemsnitsprisen for den i 1931 indførte Majs har endog været 34 pCt. lavere end foregaaende Aars Gennemsnitspris, medens Rugprisen har været 17 pCt., og Priserne paa Byg og Havre har været knapt 10 pCt. lavere end Indførselspriserne i 1930. Som Gennemsnit for hele Indførselen af uformalet Korn og Majs har Priserne i 1931 været ca. 22 pCt. lavere end det foregaaende Aar, og for det indførte formalede Korn (navnlig Hvedemel) har Prisnedgangen været knapt 25 pCt. Kornpriserne har forøvrigt været lave helt siden Slutningen af 1930; men for Majsens Vedkommende fik vi et nyt Prisfald i Juni Maaned 1931, og for de andre Kornarter faldt Priserne yderligere, da den ny Høst kom paa Markedet. Senere paa Efteraaret steg Priserne dog igen, dels paa Grund af Prisstigning paa Verdensmarkedet og dels paa Grund af Nedgangen i den danske Krones Guldværdi, og ved Slutningen af Aaret var Priserne paa Korn og Majs derfor højere end ved Udgangen af 1930. Udførselen af dansk Korn betyder sædvanlig ikke ret meget, undtagen for Byg, hvoraf der i 1931 udførtes 41,5 Mill. kg til en samlet Værdi af 5,1 Mill. Kr., hvilket praktisk talt er det samme som det foregaaende Aar.

Indførselen af Oliekager og Oliekagemel samt Klid m. v. har omtrent været den samme som i 1930; men for

Tabel 11. Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. Kr.).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
Uformalet Korn og Majs	137,7	132,0	159,6	152,3
Formalet Korn	13,8	18,6	19,6	13,8
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:				
Indført	81,0	95,7	146,5	151,2
Hjemmeproduceret	17,4	21,7	27,2	36,0
Klid og andre indførte Foderstoffer .	5,1	5,6	19,1	10,1
Ialt . . .	255,0	273,6	372,0	363,4

Oliekagernes Vedkommende er der sket nogle Forskydninger mellem de enkelte Slags, idet Forbruget af Bomuldsfrøkager er blevet stærkt forøget, medens Anvendelsen af Soyaskraa til Gengæld er bleven noget formindsket. Af den samlede Indførsel af Oliekager og Oliekagemel i 1931 paa 901,6 Mill. kg falder de 165,1 Mill. kg paa Hjemmeproduktionen, hvilket er 11,2 Mill. kg mindre end i 1930. Ogsaa for Oliekager og Klid er der sket en kendelig Nedgang i Priserne i 1931, og i Gennemsnit for hele Aarets Indførsel har de været ca. 15 pCt. lavere end i 1930. Med Kronekursens Nedgang den 29. September 1931 begyndte Priserne imidlertid at stige, og ved Aarets Udgang var man igen oppe paa de samme Priser som ved Aarets Begyndelse.

Tabel 12. Udførselen og Indførselen af Frø til Udsæd.
(Mill. kg aarlig).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	0,1	0,1	—	0,1
Græsførø	5,4	6,0	5,4	4,8
Rodfrugtførø	1,8	1,6	1,4	2,1
Andet Frø	0,3	0,3	0,4	0,7
Ialt ...	7,6	8,0	7,2	7,7
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	2,3	2,7	3,6	3,8
Græsførø	1,1	0,9	1,1	1,2
Rodfrugtførø	0,6	0,8	1,0	1,3
Andet Frø	0,2	0,2	0,3	0,3
Ialt ...	4,2	4,6	6,0	6,6
<i>Overskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker	÷ 2,2	÷ 2,6	÷ 3,6	÷ 3,7
Græsførø	4,3	5,1	4,3	3,6
Rodfrugtførø	1,2	0,8	0,4	0,8
Andet Frø	0,1	0,1	0,1	0,4
Ialt ...	3,4	3,4	1,2	1,1

Som Følge af Prisfaldet er den samlede Merindførselsværdi af Kornvarer og Foderstoffer trods den stærke Stigning i Indførselen af uformalet Korn og Majs alligevel gaaet ned med 18,6 Mill. Kr. fra 1930 til 1931. For uformalet Korn og Majs alene er Indførselsværdien dog forøget med 5,7 Mill. Kr. (Tabel 11).

Frø til Udsæd. I Tabel 12 er der meddelt en Oversigt over de udførte og indførte Mængder Sædefrø, og Tabel 13 giver en tilsvarende Oversigt over Udførselens og Indførselens Værdi. Paa Grund af det svigtende Marked har Udførselen af Græsfrø været en halv Snes Procent mindre i 1931 end det foregaaende Aar, hvorimod Udførselen af Rodfrugtførø er bleven lidt forøget.

Tabel 13. Udførsels- og Indførselsværdien af Frø til Udsæd.
(Mill. Kr. aarlig).

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
<i>Udførsel af danskavlet Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	0,1	0,1	—	0,1
Græsfrø	3,7	6,1	5,7	7,9
Rodfrugtførø	1,4	2,5	1,8	3,7
Andet Frø	1,3	1,7	1,6	2,4
Ialt	6,5	10,4	9,1	14,1
<i>Indførsel til Forbrug af fremmed Frø:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	2,9	2,9	5,9	9,9
Græsfrø	1,2	1,0	1,1	2,0
Rodfrugtførø	0,4	0,8	0,9	1,9
Andet Frø	0,4	0,5	0,5	0,6
Ialt	4,9	5,2	8,4	14,4
<i>Øverskudsudførsel:</i>				
Bælgplantefrø til Græsmarker . . .	÷ 2,8	÷ 2,8	÷ 5,9	÷ 9,8
Græsfrø	2,5	5,1	4,6	5,9
Rodfrugtførø	1,0	1,7	0,9	1,8
Andet Frø	0,9	1,2	1,1	1,8
Ialt	1,6	5,2	0,7	÷ 0,3

De opnaaede Priser har imidlertid været ualmindelig smaa, og skønt den samlede Udførselsmængde ikke har været synderligt lavere end det foregaaende Aar, er Udførselsværdien alligevel gaaet ned med 3,9 Mill. Kr. eller ca. 37 pCt. Hvad Indførselen angaar, er der sket nogen Indskrækning i Importen af Rodfrugtfrø samt af Bælgplantefrø til Græsmarker; men da det indførte Bælgplantefrø til Gengæld har været noget dyrere end det foregaaende Aar, og Græsfrøindførselen desuden har været lidt større, er den samlede Indførselsværdi for fremmed Frø bleven omtrent den samme som i 1930, nemlig 4,9 Mill. Kr. Som det fremgaar af det nederste Afsnit i Tabel 13, har Udenrigsomsætningen med Sædefrø altsaa været langt mindre gunstig i 1931 end i det foregaaende Aar, idet Merudførselsværdien kun har været 1,6 Mill. Kr. mod 5,2 Mill. Kr. i 1930.

Gødningstoffer. I Tabel 14 er der givet en summarisk Oversigt over Indførselen af Kunstgødning, og som det fremgaar heraf, har Indførselen af samtlige Gødningstoffer været omkring 40 pCt. mindre i 1931 end i 1930. Da der samtidig har været nogen Nedgang i Priserne paa Kvælstofgødninger, er den samlede Indførselsværdi gaaet ned med 27,5 Mill. Kr. eller ca. 45 pCt.

Tabel 14. Indførselen af Gødningstoffer.

	1931	1930	1925 —29	1920 —24
<i>Mill. kg aarlig:</i>				
Kvælstofgødninger	130,8	216,4	183,0	115,4
Fosforsyre-gødninger	234,4	368,9	293,2	181,4
Kaligødninger	44,6	79,4	53,2	26,6
Gødningkalk og Mergel.....	0,9	1,3	3,8	4,5
Ialt..	410,7	666,0	533,2	327,9
Samlet Værdi, Mill. Kr.	33,1	60,6	56,4	61,5

Denne stærke Nedgang i Kunstgødningsanvendelsen maa sikkert betragtes som et Udslag af den økonomiske Depression i Landbruget; hvis den fortsættes, vil det utvivlsomt ogsaa blive vanskeligt at opretholde det store Høst-udbytte, som man var kommet op paa i 1929 og 1930, og det turde maaske være et Fingerpeg i denne Retning, at Høstudbyttet i 1931 for alle andre Afgrøder end Græsning var mindre end det foregaaende Aar.

Hestene i 1931.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

Lige saa lidt som sine Forgængere bragte Aaret 1931 den absolutte Bedring i Afsætningsforholdene for Heste og den dermed følgende Prisstigning, som danske Hesteopdrættere nu gennem en Aarrække taalmodigt har ventet paa. Men Aaret var desuagtet ikke uden Lyspunkter, og der var adskilligt, der gav Udtryk for, at Bunden af Nedgangsperiodens Bølgedal var naaet, og at man maatte forberede sig paa Opgangen og træffe Foranstaltninger til at udnytte denne. Derfor har Interessen for Hesteavl vist en stigende Tendens i 1931, og det faar man sikkert det bedste Udtryk for gennem Antallet af bedækkede Hopper, som det fremgaar af Tabel I.

Tabel I.

	1931	1930	1929
Øerne	13703	11964	10628
Jylland	20166	19314	18098
Tilsammen . . .	33869	31278	28726

Sammenlignet med Aaret forud er der en Fremgang i Antallet af bedækkede Hopper paa 2591 Stk., medens Stigningen fra 1929 til 1930 androg 2552 Stk., altsaa en støt Fremgang i de senere Aar. Men Fremgangen er ikke ligeligt fordelt over Landet. Saaledes har Stigningen for Øernes Vedkommende siden 1929 udgjort 3075, men i

Jylland kun 2068. Paa Øerne har Hesteforbruget altid været stort, men Føltillæget desuagtet betydeligt mindre end i Jylland. Efter 1920 er Føltillæget gaaet forholdsvis stærkest tilbage paa Øerne, hvorfor det ogsaa var der, man først maatte mærke Knaphed paa Heste. Den forholdsvis store Stigning i Antallet af bedækkede Hopper paa Øerne kan vel nok tages som Bevis for, at man nu dér begynder at mærke eller forudse en Tilbagegang i Tilbudet af Heste, som vil blive yderligere mærkbar i den kommende Tid, hvis Tillæget ikke forøges, og derfor begynder at træffe forebyggende Foranstaltninger.

Men ser man lidt nærmere paa den efterfølgende Tabel II og paa det i denne for 1931 opførte Antal Føl, saa synes disse Foranstaltninger ikke at have haft den tilsigtede Virkning. Uagtet der i 1930 blev bedækket 2552 Hopper flere end Aaret forud, steg Antallet af Føl ikke i 1930, men gik tilbage med ikke mindre end 958 Stk. Det virker jo noget forbavsende, og vil sikkert stemme een og anden til Tvivl om Opgivelsernes Rigtighed. Men forinden man giver denne Tvivl Udtryk, er der god Grund til at efterforske, om det nu er saa usandsynligt, som det ser ud til.

Fra forskellig Side har jeg hørt fremført, at Omhyggeligheden med Afprøvningen af Hopperne ikke fra Hoppeejernes Side har været saa stor som ønskelig i de sidste Aar, hvilket selvfølgelig, hvis det er rigtigt, kan have medført nogen Nedgang i Frugtbarheden. Jeg tror imidlertid ikke, at det er dér, Aarsagen skal søges, men derimod i, at et stigende Antal af vore Følhopper er gamle, eller i det mindste saa langt hen paa Alderen, at Frugtbarheden er i Tilbagegang. Dødeligheden blandt Følhopperne er som bekendt relativ stor, og at opretholde Bestanden af disse, kræver derfor forholdsvis stor Nyindsats. Med det ringe Antal Plage, vi har haft i de senere Aar, har det sagtens haft sine Vanskeligheder, naar der skulde tages fornødent Hensyn til Kvaliteten, at holde denne Nyindsats paa tilfredsstillende Størrelse; man har

maattet tage ældre Hopper til Naade igen, som ikke har baaret Føl i flere Aar, eller som maaske aldrig tidligere har været ført til Hingst. Nu, da der yderligere er Tale om en Forøgelse af Følhoppernes Antal, maa man sikkert gaa endnu videre, men at regne med nogen større Frugtbarhed blandt den Slags ældre Individuer, turde vist være letsindigt.

Muligheden for en Nedgang i Følantallet, til Trods for det større Antal bedækkede Hopper, er saaledes til Stede, og kan forklares. Er denne Forklaring rigtig, da peger den stærkt paa, at der knytter sig større Vanskeligheder til at faa Føltillæget bragt i Vejret igen, end mange troede. Ogsaa paa dette Punkt synes der at skulle ydes Bod for den foregaaende Tids Efterladenhed.

Hvad den samlede danske Hestebestands Størrelse og S sammensætning angaar, da er det ikke muligt i Aar at gøre saa indgaaende Rede herfor som tidligere.

For det første omfatter Tællingen den 15. Juli 1931 kun Landdistrikterne, og derved undrages Byernes Hestebestand en nærmere Undersøgelse. Naar Købstæderne, ud fra den Betragtning at Husdyrbruget særligt er knyttet til Landbrugsejendomme, ønsker sig fritaget for Arbejdet og Udgiften ved disse aarlige Tællinger, saa er det forstaaeligt, men er det ikke for Hestenes Vedkommende noget kortsynet i Øjeblikket?

Vel er Brugen af Heste i Byerne gennem en Række Aar gaaet stærkt tilbage, men under de nuværende økonomiske Forhold, hvor Benyttelsen af Motorkøretøjer er besværliggjort, tør man nok forvente en stærkere Anvendelse af Heste i Byerne. Ved at fastslaa dette gennem Tællingen vil man sikkert kunne yde et Bidrag til at sikre sig, at man kan faa disse Heste. Landbrugets Hestebestand er ikke overflødig stor; skal den opretholdes, maa der et større Føltillæg til, og skal der anvendes flere Heste i Byerne, maa Forøgelsen svare dertil. Men for at skaffe fornøden Klarhed herover, bør der, ogsaa for

Byernes egen Skyld, gennem Tællingerne skaffes mere Vished.

Tabel II.

	1931	1930	1929
Hingste (3 Aar eller derover).....	3252	3388	3482
Vallakker (3 Aar eller derover).....	205353	205591	205978
Hopper (3 Aar eller derover).....	228893	233090	232451
Plage (1—3 Aar)	40148	30039	34116
Føl (under 1 Aar).....	21399	22357	23326
Tilsammen...	499045	494465	499353

I Landdistrikterne er den samlede Hestebestand igen paa Højde med, hvad den var i 1929, og 4580 større end i 1930, og da tilmed Antallet af Plage er vokset stærkt i Aarets Løb, synes Udviklingen for en flygtig Betragtning nu at være inde i den rigtige Retning, selv om Antallet af Føl er dalet med 958 Stk. Men da Føltillæget i 1930 var 969 Stk. mindre end Aaret forud, turde Forøgelsen af Plagenes Antal vist være af noget omdisputabel Natur.

Statistisk Departement mener, at Forøgelsen i Plagenes Antal skyldes, at en Del Plage ved Tællingen i 1930 er betegnet enten som Hopper eller som Vallakker, hvilket ikke var Tilfældet i 1931. Denne Forklaring kan jeg ikke forkaste, men hvad enten den er rigtig eller ikke, saa maa jeg gaa ud fra, at det samlede Hesteantal er rigtigt, hvori- mod Fordelingen indenfor Grupperne: Vallakker-Hopper og Plage er behæftet med Fejl, og denne Fejl maa selvfølgelig stille sig hindrende for at drage mere indgaaende Slutninger om, hvad Tællingen angiver om Antallet af In- divider indenfor disse Grupper.

Men jeg kan ikke undlade at fremhæve, at Departementets ovenfor anførte Forklaring rummer en Opfordring til saavel Tællingskommisærer som Hesteejere, om at vise større Omhyggelighed ved Tællingerne. Disse foretages jo for fra Aar til andet at give Landmændene

begrundede Oplysninger om vor Hestebestands Størrelse, saaledes at de paa Grundlag heraf kan træffe deres Dispositioner. Skal Tællingerne opfylde dette Formaal paa tilfredsstillende Maade, maa de være rigtige. En Henstilling til danske Landmænd om at gøre sig dette klart, skulde synes unødvendig, men den anførte Fejl peger imidlertid paa det modsatte. Forhaabentlig vil Fejlen bidrage til, at »rette Vedkommende« søger at undgaa den Slags i Fremtiden.

Med en saadan Fejl i Regnskabet vil Læseren sikkert give mig Ret i, at man ikke med Rette i Nedgangen i Antallet af arbejdsdygtige Heste tør se et Udtryk for, at vi i 1931 uden Skade har kunnet klare os med et mindre Antal, lige saa lidt som den er et begrundet Udtryk for, at den stærke Nedsækering i Føltillæget nu begynder at forvolde Vanskeligheder ved Rekrutteringen, selv om der, som vi senere skal se, er en Del, der taler i den Retning.

Tabel III, der for de tre sidste Tællinger angiver Hestetallet indenfor de forskellige Kategorier i de enkelte Amter, viser, at der for Øernes Vedkommende er en jævn Nedgang i Antallet for Hopper og Vallakker, medens der i Jylland er en Stigning fra 1929 til 1930, som dog delvis er sat over Styr i 1931. Da Øerne altid har haft et relativt stort Hesteforbrug og mindre Føltillæg end Jylland, samt da Føltillæget paa Øerne er skaaret forholdsvis stærkere ned end paa Halvøen, saa maa en eventuel Hestemangel selvfølgelig først gøre sig gældende i den østlige Del af Landet, og især øst for Store Bælt, hvor Nedgangen i Føltillæget har været størst. Naar man tillige erindrer den stærke Stigning i Antallet af bedækkede Hopper, som i 1931 fandt Sted paa Øerne, samt at langt den største Del af de Heste, der i 1931 blev solgt fra Jylland, gik over Bælterne, er det dog et Spørgsmaal, om den Nedgang i de arbejdsdygtige Hestes Antal paa Øerne, som Tællingen viser, uagtet man maa være tvivlende indstillet over for den, dog ikke maa søge sin Aarsag i en mangelfuld Rekruttering.

Tabel III.

Amt og Landsdel	1931				
	Hingste	Vallakker	Hopper	Plage	Føl
Københavns Amt	190	7531	7859	776	374
Frederiksborg »	130	6994	8105	1115	583
Holbæk »	193	9406	13422	2091	1049
Sorø »	125	8572	10026	1570	682
Præstø »	157	9900	11947	1460	789
Sjælland ...	795	42403	51359	7012	3477
Bornholm	67	3102	3585	703	340
Lolland-Falster	147	9068	12591	1201	624
Svendborg Amt	161	9745	11846	2065	1202
Odense »	178	10994	12198	2328	1215
Fyn	339	20739	24044	4393	2417
Øerne ...	1348	75312	91579	13309	6858
Vejle Amt	139	12987	9850	1414	676
Aarhus »	212	13807	13224	1571	860
Randers »	223	11388	14878	3246	1834
Aalborg »	298	13164	17389	4618	2622
Hjørring »	173	12233	15330	3184	1674
Thisted »	110	8971	8672	2124	1062
Viborg »	281	14862	15959	3045	1751
Ringkøbing »	182	16614	15903	2530	1262
Ribe »	131	11014	11579	1837	1047
Haderslev »	49	5798	4876	1010	505
Aabenraa »	32	3085	2881	573	276
Sønderborg »	28	3029	2299	281	133
Tønder »	46	3089	4474	1406	839
Jylland ...	1904	130041	137314	26839	14541
Hele Landet ...	3252	205353	228893	40148	21399

Tabel III.

1930					1929				
Hingste	Vallakker	Hopper	Plage	Føl	Hingste	Vallakker	Hopper	Plage	Føl
215	7606	7996	655	368	237	7803	8280	668	406
145	6895	8146	1002	554	133	7147	8389	1038	598
178	9534	13572	1769	1149	202	9995	14024	1674	1196
121	8645	10110	1332	727	151	8926	10393	1326	790
174	9965	12112	1348	787	187	10315	12309	1441	771
833	42645	51936	6106	3585	910	44186	53395	6447	3761
58	3106	3679	589	367	61	3098	3979	647	371
151	9141	12785	1040	695	165	9634	13340	1052	713
178	10003	12216	1614	1276	160	9970	12154	1999	1386
178	11079	12701	1734	1277	174	11040	12825	2066	1360
356	21082	24917	3348	2553	334	21010	24979	4065	2746
1398	75974	93317	11083	7200	1470	77928	95690	11911	7591
148	12966	10122	961	731	141	13199	9984	1108	759
220	13811	13367	1024	879	200	13667	13250	1360	939
223	11387	15154	2414	1836	257	11049	14349	2703	1124
335	13151	17661	3419	2719	313	12978	17104	3776	2794
197	12256	15570	2425	1919	195	12059	15113	2895	2047
118	9058	8842	1453	1150	109	9057	8420	1721	1198
277	14790	16391	2108	1795	306	14374	16035	2500	1909
196	16459	16077	1536	1304	211	16136	16072	1843	1375
120	10861	11643	1095	983	125	10717	11466	1429	963
55	5774	5003	763	553	48	5809	4815	904	549
28	3036	2991	443	296	33	3030	2892	539	320
32	3021	2350	230	110	33	3054	2276	253	106
41	3047	4602	1085	882	41	2921	4522	1174	852
1990	129617	139773	18956	15157	2012	128050	136758	22205	15735
3388	205591	233090	30039	22357	3482	205978	232451	34116	23326

Antallet af Føl er, som tidligere anført, gaaet tilbage fra 1930 til 1931. Tilbagegangen er jo ikke stor, 958 Stk., og synes ret jævnt fordelt over Landet, selv om der er Fremgang i enkelte Amter.

Hingste paa 3 Aar eller derover er gaaet tilbage med 136 Stk. Desuagtet er Antallet af Hingste her i Landet endnu stort, naar der ses hen til det Antal Hopper, som bedækkes. Efter Tællingen blev der i 1930 gennemsnitlig ført ca. 9 Hopper til hver Hingst over 3 Aar, men i 1931 er det steget til 10,4, altsaa en iøjnefaldende Fremgang.

I Tilslutning hertil vil jeg gerne henlede Opmærksomheden paa, at Konsulent A. C. *Christensen* i »Beretning fra De samvirkende jydsk Hesteavlsforeninger« 1931 har redegjort for en Undersøgelse over det Antal Hopper, der i 1930 og 1931 er bedækket af Hingste tilhørende Hesteavlsforeninger indenfor Samvirksomheden. Der blev til samtlige Foreninger udsendt Spørgeskema, men desværre undlod en Del at svare, blandt andet nogle, hvis Hingste havde bedækket et stort Antal Hopper. Samtlige indkomne Besvarelser blev offentliggjort i en særlig tabelarisk Oversigt i Beretningen.

2 2-Aars-Hingste havde bedækket 52, 8 3-Aars-Hingste 453 og 66 ældre 4504 Hopper, eller i Gennemsnit 65,9 Hopper pr. Hingst, og Konsulent *Christensen* gør opmærksom paa, at det ikke er Reklametal, som smarte Hingsteejere eller andre udspreder for at kapre Hopper, men Tal uddragne af de autoriserede Bedækningsbøger.

En nærmere Gennemgang af Oversigten viser, at nogle ældre Hingste i 1931 er tilført flere, medens andre har bedækket færre Hopper end Aaret forud, og da man vist normalt maa regne med, at ældre Hingste med tiltagende Alder tilføres færre Hopper, kan Resultatet ikke siges at være anderledes end ventet. Derimod er der Grund til at pege paa, at Udnyttelsen af de 3-aarige Hingste har været særdeles god.

Selv om man under Hensyntagen til den stærkt afsvækkede Interesse for Hesteavl maa finde, at den gen-

nemsnitlige Udnyttelse af disse 76 Hingste har været god, saa er der dog ingen Tvivl om, at adskillige af disse uden Skade kunde have været endnu stærkere benyttet, og det afsvækker ikke min Paastand om, at vi herhjemme flottes os mere med Hingstehold, end godt er for Avlens kvalitetsmæssige Stilling. Hvis jeg nu trækker de 5009 Hopper fra de 20 166, der efter Tællingen 1931 blev bedækket her i Jylland, og paa Grundlag heraf hævdede, at vi kunde nøjes med mellem 300 og 400 Hingste over 3 Aar her i Jylland, i Stedet for at vi nu flottes os med 1904, hvoraf dog det overvejende Antal holdes for Formeringens Skyld, saa vilde det være en logisk Følge af det ovenfor anførte. Naar jeg ikke gør det, selv om jeg stadig maa hævde, at en vis Begrænsning af Hingsteholdets Størrelse i god Overensstemmelse med Antallet af Hopper, der føres til Hingst, er til Avlens Gavn, saa skyldes det, at en saa kraftig Nedskæring overskrider baade det gennemførlige og det i Praksis gavnlige, men ikke mindst fordi jeg finder det mildest talt urigtigt, at trække de to Tal, 20 166 og 5009 fra hinanden, da de er fremkommet under Forhold, der ikke stemmer overens. 5009 er nemlig et reelt Udtryk for, hvor mange Hopper disse 76 gode jyske Hingste har været tilført i Bedækningssæsonen 1931, hvorimod Spørgsmaalet paa Statistisk Departements Tillægsskema for 1931 lyder: »Af Hopper bedækket siden 15. Juli 1930«. Allerede her er der en Forskel, selv om den sikkert i nogen Maade bortelimineres ved, at kun et Faatal af Landmænd har været i Stand til at erindre, om de Aaret forud, men efter 15. Juli, har ført nogen Hoppe til Hingst; her maa nærmere Undersøgelser til i Lomme- eller Dagbog, men i hvor mange Tilfælde finder det Sted? Jeg har den Opfattelse, at de statistiske Meddelelser om Antallet af bedækkede Hopper i overvejende Grad gælder for det paagældende Aars Bedækningssæson, men kun til 15. Juli, og ikke mindst i de senere Aar er der ført et ret stort Antal Hopper til Hingst efter denne Dato. Saaledes meddelte Foderværten for

»Thybo« mig den 9. August i Aar, at der selv i de foregaaende Dage næsten daglig var blevet tilført Hingsten nye Hopper; den havde da bedækket mellem 130 og 140. Ser vi endvidere paa de »store Tællinger« i tidligere Aar, saa viser Antallet af Føl det ene Aar og 1-Aars-Plage det næste sig at være omtrent ens, medens det for de 2-aarige det efterfølgende Aar gerne er svundet stærkt ind; er det ikke et Udtryk for, at der fødes adskillige Føl efter Tællingen den 15. Juli, og at der ogsaa bedækkes mange Hopper efter denne Dato? Nu skal jeg villigt indrømme, at der paa Tællingsskemaet staar Føl under 1 Aar, men der er sikkert kun faa, der ved Tællingen i 1931 opgav sin f. Eks. den 20. Juli 1930 fødte Hest som et Føl. Nej! I den almindelige Bevidsthed er det en Plag, og jeg tror ogsaa, at det vilde være til Gavn, om man ved Tællingerne ligesom ude i Praksis benyttede Kalenderaaret ved Aldersangivelserne og den 1. Januar som Skæringsdag i Stedet for 15. Juli, eller hvad der maaske var endnu bedre for Hestenes Vedkommende, lagde Tællingerne saa nær op mod den 1. Januar som muligt; i Tyskland finder de som bekendt Sted den 1. December. Dog skal jeg villigt indrømme, at Erfaringen viser, at enhver Forandring i Tællingsskemaets Spørgsmaal kan fremkalde forstyrrende Uoverensstemmelser. Kan en Omlægning skabe større Sikkerhed i Fremtiden, vil den være vel begrundet, og ikke mindst, hvis den ude hos Almenheden kan bevirke, at Tællingerne foretages med større Omhyggelighed.

Naar Tællingsresultaterne benyttes til Sammenligning fra Aar til Aar og over længere Perioder, da er jeg ikke i Tvivl om, at de, gennem de Udslag de giver, hvad enten det nu er i opad- eller nedadgaaende Retning, kan angive en Tendens, der vel er værd at tillægge Betydning, og som kan blive af vejledende Natur. Men benyttes de til Sammenligning med Tal, der er fremskaffet paa andet Grundlag, da bør man se sig vel for og tage fornødent Forbehold, hvis man ikke ønsker at vildlede.

Til Trods for, at den naturlige Afgang i 1930—31 har været næsten ufattelig lille, nemlig kun ca. 25 000 mod ca. 42 000 i 1929—30, saa ligger Føltillæget dog under den naturlige Afgang, og Danmark har derfor i Tidsrummet 15. Juli 1930 til 15. Juli 1931 haft en Overskudsindførsel paa ca. 9000 Stk.

Imidlertid har Forholdet i Kalenderaaret 1931 været en Del anderledes, idet der kun er indført 8834 Heste og 11 Føl til en Værdi af 2 631 000 Kr. mod 16 195 Stk. i 1930 til en Værdi af 3 995 000 Kr. Her har altsaa været en meget betydningsfuld Nedgang, som maaske skyldes, at mange gamle Smaaheste nu er erstattet, hvorfor Efter-spørgslen er gaaet ned.

Tabel IV.

	1931	1930		1931	1930
Januar.....	906	1201	Juli	738	1975
Februar.....	1183	1857	August.....	906	1675
Marts.....	1665	2709	September	574	1067
April	1031	1659	Oktober.....	38	640
Maj	922	985	November.....	61	394
Juni	771	1381	December	50	571

Tabel IV, der angiver Indførslen i de enkelte Maaneder af 1930 og 1931, viser, at denne i hver enkelt Maaned har ligget betydeligt lavere end i 1930. Det gælder de første 9 Maaneder, og i de tre sidste gaar Indførslen ned til et Minimum, som Følge af Valutabesværligheder. Denne jævne Nedgang i de første 9 Maaneder af 1931, i Forbindelse med at Indførslen praktisk talt har været standset siden 1. Oktober 1931, uden at vi hidtil har været generet deraf, giver jo adskillig Antydning af, at de tidligere Aars store Indførsel i ikke ringe Grad skyldtes, at Afgangen blandt vore Smaaheste havde været stor, som Følge af den mangelfulde Indførsel under og lige efter Krigen. Nu, da Fornyelse har fundet Sted i stor Stil, gaar Indførslen stærkt ned, ja synés for kortere eller længere Tid at kunne standses uden mærkbare Følger. Altsammen et Udtryk for, hvad vi jo har set gentagne

Gange og under de forskelligste Forhold i de sidste 17 Aar, at Hestebestanden kan »strækkes« adskilligt.

Som sædvanlig har vi hentet Hestene fra forskellige Lande. Saaledes fik vi:

	Værdi Kr.	Gennemsnit pr. Hest Kr.
339 Heste fra Tyskland	204000	602
255 » » England.....	356000	1396
1 » » Norge.....	4000	4000
268 » » Sverige.....	185000	690
523 » » Island.....	65000	124
1026 » » Litauen.....	190000	185
6324 » » Polen.....	1492000	220
90 » » Belgien.....	36000	400
3 » » Frankrig.....	18000	6000
5 » » U. S. A.....	53000	10600

Fra Island, Litauen-Memel og Polen-Danzig har vi saaledes i 1931 modtaget 7873 Heste, og efter disse Hestes Oprindelsesland tør vi sikkert fastslaa, at den overvejende Del har været Smaaheste, særlig beregnet for Husmandsbrugene; men blandt de fra Polen og Litauen indførte har der i 1931 været et større Antal Heste over 10 Kvarter end tidligere.

Godt 900 Stk. er kommet fra andre Lande, og som man vil se, har Gennemsnitspriserne ligget adskilligt højere, ja for nogle saa højt, at der er Grund til at tro, at det drejer sig om Avlsdyr eller Væddeløbsheste. Gennemsnitsprisen for Hestene fra Belgien — 400 Kr. — ligger forholdsvis lavt, men det drejer sig vist ogsaa i Hovedsagen om Plage.

Danmarks Udførsel af Heste beløb sig i 1930 kun til 1201 Stk. til en samlet Værdi af 773 000 Kr. eller 643 Kr. pr. Hest, men i 1931 steg den til 5444 Stk. til en samlet Værdi af 1 683 000 Kr.; Gennemsnitsprisen gik ned til ca. 310 Kr. pr. Hest. Der har saaledes været en betydelig Stigning i Udførelsens talmæssige Størrelse, men den lavere Gennemsnitspris er et Udtryk for, at de udførte

Hestes Kvalitet har været en anden og ringere end tidligere. Der udførtes til

		Værdi Kr.	Gennemsnit pr. Hest Kr.
Tyskland	1299 Heste	626000	482
England	1 Hest	3000	3000
Sverige	34 Heste	22000	650
Estland	2 »	1000	500
Holland	134 »	29000	216
Belgien	70 »	18000	257
Frankrig	3825 »	930000	243
Schweiz	79 »	54000	684

Udførslen af Heste til Tyskland skal saaledes efter den danske Statistik være gaaet frem fra 986 i 1930 til 1299 Stk. I 1930 stemte den danske og tyske Statistik nogenlunde overens, Forskellen var kun 65 Stk., men efter den tyske Indførselsstatistik for 1931 skal der kun være indført 638 Heste fra Danmark. Denne meget iøjnefaldende Forskel i de to Landes statistiske Opgivelser kan maaske forklare den betydelige Nedgang i Gennemsnitsprisen pr. Hest, idet der blandt de Heste, som det danske Toldvæsen fik opgivet skulde til Tyskland, fandtes en Del Slagteheste, der gik videre til Frankrig. Og da den ugentlige Notering fra Odense Marked for gode unge Heste var 650 Kr. fra Nytaar til 9. Februar, da den sattes op til 700 Kr. og ikke ændredes før 31. August, da den dalede til 650 Kr., hvor den holdt sig Aaret ud, altsaa i god Overensstemmelse med 1930, hvilket, lige saa lidt som de Priser, jeg har hørt omtalt, giver noget som helst Holdpunkt for en saa betydelig Nedgang i Priserne paa Eksportheste til Tyskland, som den ovenanførte Gennemsnitspris giver Udtryk for, saa turde Forklaringen maaske staa til Troende, i det mindste indtil der fremkommer en bedre.

Tysklands Hesteindførsel var i 1929 19 521 Stk., i 1930 12 910, men dalede i 1931 til 6293. I Betragtning af at dette store Land før Krigen indførte over 100 000 Heste

aarlig, er det et bemærkelsesværdigt Udslag af de Bestræbelser, der siden 1919 har været sat i Værk, for at Tyskland skal kunne forsyne sig selv med Heste, og det maner efter min Mening os, der samtidig indførte 8834 Heste, til nøje at betænke dette Forhold, naar der tages Stilling til dansk Hesteavl's Retning. Vel har den økonomiske Situation i Tyskland bidraget sit til at presse Indførslen ned, men derved er der ogsaa skabt forholdsvis bedre Kaar for tysk Hesteavl, og selv om der er Grund til at tro, at Tyskland i de kommende Aar vil vise sig som større Aftager, end det har været i 1930—31 — noget i Lighed med før Krigen bliver det sikkert ikke.

I de tre Vintermaaneder beløb Eksporten sig kun til ca. 200 Heste, et Udtryk for i hvilken Grad Hesteudførslen til Tyskland har skiftet Sæson. I April og Maj blev den ugentlige Eksport noget større, men først med Hjalperup Marked i første Uge af Juni viser der sig større Købelyst, saa dette Marked blev en Overraskelse i god Retning, idet der var mødt adskillige udenlandske Købere, og Handelen var forholdsvis livlig. Udførslen i de to Uger fra 30. Maj til 12. Juni gik derfor ogsaa op til 379 Stk.

Men saa tog en ny Eksport sin Begyndelse, nemlig af Slagteheste til Frankrig, som Følge af særlige Toldvilkaar og af, at der i dette Land var forholdsvis gode Priser for ældre Heste i god Foderstand. Som man af Udførselsoversigten kan se, fik Eksporten et relativt stort Omfang, og Priserne har ligget mellem 200 og 300 Kr. Selv om denne Eksport ikke bragte mange Penge her til Landet, saa har den haft sin store Betydning ved at skaffe os af med en Del gamle Heste til en god Pris i Forhold til deres Værdi herhjemme, og det tilmed i en økonomisk trang Tid, hvor enhver Indtægt vakte Glæde.

Til Trods for, at Indførslen i 1931 er gaaet stærkt tilbage og Udførslen meget betydeligt frem, saa har Danmark som i 1930 haft Overskudsindførsel af Heste, og det gælder saavel i Tal som i Værdi, selv om Forholdet

stiller sig mindre grelt. Det maa haabes, at en nærliggende Fremtid vil bringe en endnu bedre Balance.

For den danske Hesteavl er Udførslen til Udlandet saa langt fra den mest betydende, thi Dækningen af vort eget Hesteforbrug er en Opgave af betydelig større Vigtighed. Selv om det ikke talmæssigt kan slaas fast, saa er jeg ikke i Tvivl om, at den indenlandske Omsætning har været større i 1931 end Aaret forud. Det har vel nok særlig været Jylland, der optraadte som Sælger, og Øerne, især de østlige, der var Købere, og saafremt den økonomiske Situation ikke i Aarets Løb var bleven saa stærkt forringet, er jeg ikke i Tvivl om, at Omsætningen var bleven endnu større, thi Antallet af gamle Heste, der trænger til Afløsning, er stort, men Pengene, der skal til, er vanskelige at skaffe til Veje.

Som man vil kunne forstaa, har Eksporten ikke været af en Art, der kunde tvinge Priserne i Vejret, og selv om den hjemlige Omsætning har været livligere, og en Prisstigning derigennem skulde synes muliggjort, saa har de Priser, der kunde faas til Eksport, sikkert bidraget til at holde Hjemmeomsætningens Priseniveau nede.

(Sluttes).

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931.

III.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

1931 har som de foregaaende Aar givet mig fuldt op af Arbejde, der som sædvanlig fortrinsvis er udført rundt i mit Distrikt, selv om Udstillinger og Møder af og til har medført længere Rejser. Jeg har været paa Rejse i omkring 290 Dage, saa der har ikke været megen Tid til Hjemmearbejde, der da ogsaa i Hovedsagen har maattet indskrænke sig til Besvarelse af indgaaede Skrivelser og Forespørgsler samt Modtagelse af de, der har søgt mig i mit Hjem for at drøfte faglige Spørgsmaal med mig.

Mejeribesøg. Jeg har ialt aflagt 94 Mejeribesøg, dels efter Tilkaldelse, dels paa eget Initiativ. En Del af Besøgene har været foraarsaget af Lurmærkevanskeligheder; men det maa dog siges, at Mejerierne i mit Distrikt ikke i stor Udstrækning har Besværigheder i saa Henseende, ligesom det som Regel lykkes at naa den nødvendige Forbedring, hvor Vanskelighederne har meldt sig. Heldigvis nærer Mejeribestyrerne i al Almindelighed Ønske om at naa det bedst mulige Resultat, og mit Arbejde gaar i vid Udstrækning ud paa at medvirke til Forbedring af jævnt gode Resultater og Fastholdelse af opnaaede tilfredsstillende Kvaliteter.

Syrningsarbejdet er nu i det store og hele inde i en god Gænge, selv om det af og til er her, Ændringer maa foretages for at sætte Prikken over P. Ofte er det dog Kvaliteten af det til Raadighed staaende Vand, der lader noget tilbage at ønske, hvad enten Manglerne her er af kemisk eller bakterielogisk Natur.

Anledningerne til Mejeribesøg er i væsentlig Grad forøget gennem Landbrugsministeriets Skrivelse af 28. Marts 1931, der lægger Tilsynet med Mejeriernes Reduktaseprotokoller over paa Mejerikonsulenterne, samtidig med at der fra 1.

April 1931 indføres tvungen Reduktaseprøve paa alle Mejerier. En Del af Mejeribesøgene er foranlediget af Installering paa Handelsmejerier af Apparater til Langtidspasteurisering af Mælk til direkte Forbrug.

Bøtteudstillinger. Disse Udstillinger foregaar stadig i samme Udstrækning som i tidligere Aar, og jeg har som Dommer deltaget i 35 af disse. Selv om Bøtteudstillingerne ikke mere har den samme Betydning som tidligere, paa Grund af at der nu foretages ugentlige Holdbarhedsbedømmelser af saa godt som alt dansk Smør, har de dog stadig god Tilslutning og giver Anledning til, at Fagets Udøvere, baade Mejeribestyrere og Undermejerister, mødes og faar Lejlighed til at drøfte faglige Spørgsmaal og veksle Ord om indhøstede Erfaringer og Iagttagelser.

7 Gange har jeg som Dommer deltaget i de lovbealede Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, der ikke mindst har deres Betydning derigennem, at Smørdommere fra hele Landet her stadig mødes og samarbejder til Gavn for en ensartet Karaktergivning ved Smørbedømmelser i Almindelighed.

I Betragtning af Lagerbedømmelsernes meget store Betydning for vort Smørs Kvalitet og Ensartethed, har jeg deltaget i saa mange af disse, som Tiden har tilladt, og jeg har ialt medvirket ved 188 saadanne Bedømmelser hos 14 forskellige Firmaer i Esbjerg, Odense og Vejle. Disse Bedømmelser har uden Tvivl i vid Udstrækning været medvirkende til den umiskendelige Fremgang, der har været i vor Smørkvalitet i de seneste Aar. Jeg er dog tilbøjelig til at tro, at de kan praktiseres paa en saadan Maade, at de kan komme til at gøre endnu mere Gavn, end de hidtil har gjort. Sagen er nemlig den, at de udføres noget forskelligt hos de forskellige Firmaer, og hvis den bedste Form blev anvendt overalt, vilde der vindes noget derved.

I sin bedste Form foregaar Lagerbedømmelserne paa den Maade, at der en Gang ugentlig udtages en Prøve af en bestemt Dags Produktion. Man veksler med Ugedagene, saaledes at der i en Uge f. Eks. tages af Tirsdagssmørret, i næste Uge maaske af Fredagssmørret o. s. v. Prøverne gemmes saa i Termostat i fra 14 Dage til 3 Uger. Opbevaringstemperaturen er en saadan (f. Eks. 12 Gr. C.), at tilstedeværende Spirer til Fejl faar Lejlighed til at udvikle sig. Smørret bliver alt-saa udsat for en virkelig Holdbarhedsprøve. Til Bedømmelsen tilkaldes en eller flere Mejeribestyrere. Det vilde være af Betydning, om der altid tilkaldtes flere, da denne Delta-

gelse i Bedømmelsen er et ganske udmærket Middel til at gøre Producenten interesseret i de opnaaede Resultater. Nogle Firmaer udtager ikke Prøven af Dritlerne, men nøjes med at bedømme en Pakke, der indsendes fra Mejeriet; denne Form mener jeg ikke er saa god som den førstnævnte. Med Hensyn til Prøvernes Opbevaringstemperatur kan der ogsaa i mange Tilfælde være Forbedringer at indføre.

Som Smørdommer har jeg deltaget i den fynske Mejeriudstilling i Odense og i Landsudstillingen i København. Jeg har ligeledes været Dommer ved Forsøgsostestillingerne i Kolding og Næstved, ligesom jeg har deltaget i 2 Rækker Ostelagerbedømmelser i det sydøstlige Jylland.

Jeg har i Aarets Løb deltaget i 20 forskellige faglige Møder. Jeg skal heraf nævne den internationale Mejerikongres i København, det aarlige Konsulentmøde, Delegeretmøderne i Landboforeningerne i Jylland og paa Fyn, Dansk Mejeristforening og de jydsk Mejeriforeninger. Desuden har jeg været til en Del Udvalgsmøder, f. Eks. i Statens Mejeriudvalg og vedrørende Mejerikongressen og Konsulentmødet. Det kan ogsaa nævnes, at jeg var Medleder af et Par af de Ekskursioner, der foretoges efter Mejerikongressen.

Som Fællescensor har jeg overværet Afgangsprøverne for Mejerister paa Mejeriskolerne Ladelund og Dalum.

Jeg har som sædvanlig holdt en Del Foredrag af faglig Art, og som noget Nyt kan jeg oplyse, at jeg har efterkommet Anmodninger fra Husholdnings- og Husmoderforeninger om at holde Foredrag om Anvendelsen af Mælk og Mejeriprodukter i Husholdningen. Det er mit Indtryk, at her er en Ager, der trænger til at blive dyrket. Tilhørerne var meget interesserede i Emnet, hvilket gav sig Udslag i mange Forespørgsler om yderligere Oplysning om forskellige Spørgsmaal Emnet vedrørende. Husmødrene vil uden Tvivl gerne disponere rigtigst muligt ogsaa med Hensyn til Mælk og Mejeriprodukter; men der savnes almen Kundskab baade om Mælkens sundhedsmæssige Værdi og om dens Prisbillighed i Forhold til dens Næringsværdi.

Med Landbrugsministeriets Tilladelse foretog jeg først i Juni Maaned en Rejse i Tyskland og Holland. I Tyskland besøgte jeg den store Landbrugs-Vandreudstilling i Hannover, og i Holland gjorde jeg lagttagelser vedrørende Smør- og Ostefremstilling samt Behandling af Konsummælk, herunder Langtidspasteurisering af Sødmælk paa Flasker. Iøvrigt er der til Landbrugsministeriet afgivet Beretning om denne Rejse.

Foruden at føre den sædvanlige Korrespondance har jeg skrevet enkelte faglige Artikler til Fag- og Dagspressen.

IV.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

De lave Priser paa Landbrugets Salgsprodukter, der begyndte i Efteraaret 1930, og som blev endnu mere følelige i 1931, har selvfølgelig ogsaa paavirket Anskaffelsen af Redskaber og Maskiner i det forløbne Aar. Nyanskaffelser er udsat, naar de forhaandenværende Maskiner og Redskaber har været nogenlunde brugelige. Flere Maskinhandlere og Maskinfabrikanter har følelig mærket Indskrækningen i Nyanskaffelse.

Det lader til, at der navnlig er sparet paa Indkøb af Raadsaamaskiner. Inden for Plovene er der ikke fremkommet bemærkelsesværdige Nyheder og ej heller foregaaet nævneværdige Forskydninger. Det gaar langsomt med Arbejdet vedrørende Standardiseringen af en Plovfod til Svingploven; det gaar heller ikke hurtigt med Standardiseringen af Ringe til Cambridgetromler, men der er dog Haab om, at Sagen skal skride lidt fremad.

For ca. 20 Aar siden anskaffedes — navnlig paa Lolland — nogle store to- og tre-furede Plove til 6 Heste; de fik dog ikke stor Udbredelse, og Tractorernes Indvandring bevirkede, at de store Hestespand blev opgivet. I de sidste Par Aar er der imidlertid atter Interesse ikke blot for at bruge store Plove til 4 eller 6 Heste, men ogsaa for at sammenhægte 2—3 Harver, Kultivatorer eller Tromler og forspænde 4—6 Heste, der køres af een Kusk, saa der spares Mandskab ved Jordbearbejdningen.

I 65. Beretning om Statens Redskabsprøver er meddelt Resultaterne af Prøver med en tysk trefuret Sædeplow til 6 Heste; i samme Beretning er meddelt nogle Observationer vedrørende Kraftforbrug samt Arbejdsydelse ved Anvendelse af brede Harver og andre Jordbearbejdningsredskaber, ligesom der er meddelt Resultater af Kraftmaalinger med den Alplov, der anvendes ved Dybpløjning paa de Hedearealer under Hejmdal, som er købt af Godsejer, Dr. med. K. A. Hasselbalch, Borupgaard. Denne Pløjning og øvrige Hedejordsbehandling har vakt megen Opmærksomhed.

Interessen for Græsmarksdrift og Høberedning er voksende og mærkes paa Anskaffelsen af Høvendere

og Slaamaskiner. Kravene til tidlig Slaaning af Kløver og Græs vil maaske medføre, at der forlanges Slaamaskiner med tætstillede Fingre samt Opsamleapparater til Anbringelse paa Slaamaskiner, saa det korte, friske Græs lettere kan opsamles, og Faren for Spild formindskes.

Forspiring af Læggekartofler vinder Udbredelse, og samtidig forlanges hist og her Kartoffelmarkører, som gør god Fyldest; i 60. og 65. Beretning er omtalt Prøve med en dansk Kartoffelmarkør, ligesom der er gjort Rede for forskellige Metoder ved Kartoffellægning.

Ajlenedfældere vinder Opmærksomhed og en Del Udbredelse. Forsøg i Landboforeningerne har godtgjort, at den Ajle, der udbringes med Nedfælder, er udnyttet bedre end den, som er nedharvet. Ajlenedfælderne kan uden Fare for Ammoniaktab anvendes selv i Solskin og tørrende Vejr.

Der arbejdes stadig med Forbedring af Gødnings-spredere. Der er fremstillet Trækanordning til Sammenkobling af 2 Villemoesspredere af den sædvanlige Størrelse. Skønt de sammenkoblede Maskiner, der er prøvet og omtalt i 63. Beretning om Statens Redskabsprøver, fungerer tilfredsstillende, sætter Fabrikken dog nu ind paa at fremstille en bredere Herregaardsmaskine til ca. 4 Meters Bredde. Det oprindelige Fordelingsprincip er bibeholdt, men der er foretaget nogle Ændringer i Tallerkenernes Ophængning, Styrring og Bevægelse.

I Sommeren 1931 er der foretaget Observationer med Frøsamlere; endskønt der er fremkommet adskillige nye Konstruktioner, synes disse ikke at fungere bedre end de primitive — ofte hjemmelavede — Frøsamlere, der anvendes paa flere Gaarde. Selv om Korn og Frø er i lav Pris, kan det lønne sig at anvende en Frøsamler, hvormed der ogsaa kan opsamles en Del Ukrudtsfrø, som ellers vil falde paa Marken.

Negblæsere og Elevatorer til Transport af Sæd og Hø vinder stadig Udbredelse, endskønt det er ret kostbare Maskiner.

I Sommerens Løb blev der Lejlighed til at observere adskillige af disse Transportapparater, hvorom der er meddelt nærmere Oplysninger i 69. Beretning om Statens Redskabsprøver. Negblæserne kræver 10—15 Hestes Kraft, medens Elevatorerne kun bruger et Par Hestekræfter; begge kan transportere meget; med Negblæseren kan Materialet blæses til vanskelig tilgængelige Steder paa Stænge og Loft, hvortil Afrøden ikke kan føres med Elevator.

Baade Fabrikanter og Brugere har endnu en Del at lære for at opnaa den mest økonomiske Udnyttelse af Negblæserne.

Paa Købestævnet i Fredericia fremvistes i Arbejde et Apparat til Tørring af Græs og Grønfoder. Tørremetoden er oprindeligt udarbejdet af Dr. V. *Irgens Pettersson* fra Sverige, som i Sommeren 1930 paa et ret primitivt Apparat tørrede Græs paa et Par nordsjællandske Gaarde; Resultatet vakte Opmærksomhed, saa der dannedes et Konsortium til videre Udvikling af Metoden. Paa Hess' Fabrikker, Vejle, fremstilledes 3 nye Apparater konstruerede af Overingeniør *Carl U. Simonsen*. Paa Købestævnet vakte Tørreapparaterne Opmærksomhed, selv om de ikke kom til at arbejde under normale Forhold. Paa Statens Areal i Store Vildmose blev der sidste Efteraar tørret en Del halvvejret Hvidkløvergræs; Resultaterne af disse Observationer er meddelte i 65. Beretning om Statens Redskabsprøver; i samme Beretning er omtalt nogle Observationer med Slagmøller, der benyttes enkelte Steder til Fremstilling af Kløver- og Lucernemel ved Formaling af Hø; det viste sig, at kunstig tørret Hø kun krævede halv saa megen Kraft som det almindelig lufttørrede. De observerede Slagmøller krævede ca. 20 Hestes Kraft, saa de er ret kostbare i Brug, naar de skal trækkes af Elektromotor og der er normal Strømpris. Iøvrigt er det tvivlsomt, om der opnaas noget ved den fine Formaling af Høet.

I Sommeren 1931 besøgte jeg det tyske Landbrugsselskabs Vandreudstilling i Hannover. I Efteraaret var jeg paa Ultuna Landbrugsinstitut, hvor den svenske jordbrugstekniske Forening arrangerede en Forevisning vedrørende Konservering af Grønfoder; her demonstreredes bl. a. den finske Konserveringsmetode (A.I. Virtanen-Metoden), som i de sidste 3—4 Aar har vundet stor Udbredelse i Finland og vakt Opmærksomhed i vide Kredse.

Som i de foregaaende Aar har jeg deltaget i adskillige Planteavlsmøder, Delegeretmøder og andre Landbomøder, holdt enkelte Foredrag, bistaet ved Forevisninger paa nogle Dyrskuer, medvirket ved Prøverne under Statens Redskabsudvalg m. m. Jeg har skrevet nogle Artikler i Fagblade samt medvirket ved Affattelse af Beretninger om Statens Redskabsprøver.

Udover de tjenstlig-faglige skriftlige Arbejder har jeg efter Anmodning fra Foreningen af danske Landbrugskonsulenter udarbejdet en Fortegnelse over danske Konsulenter vedrørende Landbrug, Havebrug og Husholdning.

VI.

Beretning fra Statskonsulent Niels Balle.

I første Halvdel af det forløbne Aar var der usædvanlig mange Udvidelser af ældre Jævnstrømselektricitetsværker, hvilket gav mig en Del at gøre med Raadgivning og Afleveringsprøver m. m. Det er nu næsten overalt den kompressorløse Dieselmotor, der anskaffes som Kraftmaskine, og Dampmaskiner, Gas- og Vindmotorer anvendes praktisk taget ikke mere paa de mindre Jævnstrømsværker. Medens der tidligere som oftest købtes udenlandske kompressorløse Dieselmotorer, saa er Forholdet ændret betydeligt i de senere Aar, idet der nu som oftest købes danske Motorer. Og det glædelige er, at denne Ændring mindre skyldes nationale og valutamæssige Hensyn end det Faktum, at de danske Motorer nu fuldt ud i Kvalitet og som Regel ogsaa i Pris kan konkurrere med Udlandets Fabrikata.

Den moderne Diesel vinder i det hele taget stedse større og større Udbredelse, ikke alene paa Elektricitetsværker og paa Møllerier, men ogsaa i det større Landbrug, hvor den adskillige Steder fortrænger Lokomobilet, der med Hensyn til Pasning og Forbrug af Brændsel umuligt kan konkurrere. Interessant er det dog at se, at Dieselmotoren nu ogsaa begynder at vinde Indpas paa Mejerierne. Hvor dette sker, er der dog som oftest særlige Forhold til Stede — Udvidelser, maaske kræver et nyt og større Køleanlæg større Kraft, end den forhaandenværende Dampmaskine kan præstere, og frem for at forny denne anskaffes Dieselmotor til Spidsbelastningen eller til at trække Kompressoren. — Under særlige Forhold kan det ogsaa være af Betydning, at en Dieselmotor altid er startklar og kun kræver ringe Pasning.

Der findes dog ogsaa Mejerier, hvor Dampkraften helt er afløst af Motorkraft. Dette er f. Eks. Tilfældet paa et nyt Mejeri i Funder. Her trækker en 30 HK. Diesel en Vekselsstrømsgenerator, der leverer Strøm til de med Centrifuger, Kærne og Pumper direkte koblede Elektromotorer. — At disse sidste kræver en absolut vandtæt Indkapsling er indlysende. Til Pasteurisering leveres Damp fra en mindre Rørkedel, og til Skylevand anvendes Motorens Kølevand, der yderligere opvarmes af Motorens Udstødningsprodukter. Da en Hestkraft-Time produceret af en Dieselmotor kun koster ca. 2 Øre mod 10 à 12 Øre for samme Energi fra en Højtryksdampmaskine, saa skulde Indførelse af Dieseldrift betyde en ikke ringe Besparelse i Brændselsudgifter. Dette

vil dog kun være Tilfældet, hvor de moderne Regenerativsystemer har medført en saa stor Besparelse i Forbruget af Spildedamp, at der er Overskud heraf, hvor der anvendes Dampmaskiner.

Til Besparelsen i Brændsel kommer et mindre Pladsbehov og en renligere og lettere Pasning. Særlig hvis der indføres Oliefyring under Dampkedlen, vil Pasningen af Kraftmaskin-anlægget være reduceret til et Minimum og Brændselsbeholdningen fra et stort Kulskur til en enkelt Olietank nedgravet i Jorden! Spørgsmaalet om Dieselmotorens Anvendelse i Mejeribrugget er i hvert Fald nyt og interessant og fortjener at blive grundigt undersøgt!

Paa Traktoromraadet er der ingen Nyheder af større Interesse — det er de samme Typer, der stadig dominerer. — Først paa Aaret foregik Handelen livligt for sidst paa Aaret næsten helt at gaa i Staa, rimeligvis som Følge af Tidernes Ugunst.

Af de smaa Landbrugsmotorer synes der stadig at sælges en Del, selv under de nuværende vanskelige Forhold.

Min Tid har iøvrigt været ret ligelig fordelt mellem Forsøgs- og Konsulentvirksomhed samt Undervisning.

Blandt Forsøgene kan nævnes en Del Undersøgelser over Krafttabet ved Remtræk. At Tabet afhænger af mange Faktorer — Anbringelsesmaade, Spænding, Stivhed, Skivestørrelse o. s. v. — er vel kendt, men Tabenes absolute Værdi er vanskelig at maale nøjagtigt. Forsøgene, der foretoges paa Teknologisk Institut og offentliggjordes i dettes Jubilæums-skrift, viste dog, at Remtabet hovedsagelig afhænger af Remmens Stivhed, og at det ved gode Læderremme er omkring 3 à 4 pCt. og ved Balataremme 6 à 7 pCt., naar der anvendes Kuglelejer. Ret naturligt vokser det procentvise Tab stærkt med aftagende Belastning. Yderligere foretoges Forsøg over Krafttabet i henholdsvis Kugle- og Ringsmørelejer, og Forsøgene viste, at Forskellen ved gode, veldimensionerede Lejer af de nævnte Typer ikke er overvældende — ca. $1\frac{1}{2}$ pCt. i de førstes Favør.

Foruden Bremseforsøg med nogle Motorer og en enkelt Traktor foretog jeg nogle supplerende Forsøg med »Ovrebæks Snoretræk«. De opnaaede Resultater kan dog næppe endnu betegnes som helt tilfredsstillende.

Mit Undervisningsarbejde har i Aar paa det nærmeste haft samme Omfang som i foregaaende Aar. — Paa Landbohøjskolen har jeg undervist Landbrugs-, Mejeribrugs- og Kulturteknik-Studerende, i Maskinlære, og paa Teknologisk In-

stitut har jeg undervist i Motorlære for Institutets Elever, og jeg har ledet og undervist ved de ordinære fire Maskinkursus for Landmænd. Endelig har jeg medvirket ved et 2 Dages Kursus, der afholdtes i Grenaa for Omegnens unge Landmænd.

Ved Imødekommenhed fra Landbrugsministeriets Side foretog jeg i September en Rejse til Zeesen nær Berlin for paa næremste Hold at se, hvorledes den stærkt opreklamerede »Deutsche Landkraft-Führerschule« (Deulakraft) gennemførte sin Undervisning i Maskinbrug for Landmænd.

Jeg blev overmaade elskværdigt modtaget af Ledelsen, Direktør Reiner og Diplom-Landwirt Seidler, der begge viste rundt i det store Undervisningskompleks, der tidligere har tjent Militærformaal.

Skønt der naturligvis var mange interessante Enkeltheder og adskilligt, som med Fordel kan tænkes omplantet paa dansk Grund, saa blev Indtrykket som Helhed dog nærmest en Skuffelse, maaske noget fordi Forventningerne paa Grund af Reklamen var spændt for højt. At Undervisningsmaskinerne er købt og ikke som hos os kun laant kan i visse Henseender være en Fordel, men Øvelserne vil let komme til at foregaa med gamle forældede Maskintyper. — Af Traktorer — og det er hovedsagelig Traktorøvelser, Undervisningen omfatter — var de fleste saaledes gamle, forlængst udgaaede Typer.

Lokalerne var store, men ikke velegnede for Undervisning. — Intet Gulv, store, utætte Porte og ingen Opvarmning. En Undervisning paa en raakold Vinterdag og under disse Forhold vilde det næppe nytte at byde den unge danske Landmand, og jeg sendte uvilkaarligt en venlig Tanke til de lyse, lune og hyggelige Undervisningslokaler, som vort danske Maskinkursus for Landmænd har paa Teknologisk Institut.

Der var iøvrigt god Orden og System i Undervisningen, og Lederne syntes besjælede af Iver og Lyst til at faa det bedst mulige ud af Undervisningen under de en Gang givne Forhold.

VII.

Beretning fra Statskonsulent Johs. Jensen.

I afvigte Aar har jeg været paa Rejse i 294 Dage, hvilket er lidt flere end i de foregaaende Aar.

Arbejdet har som sædvanlig delt sig mellem 1) Smørbedømmelser, 2) Mejeribesøg, 3) Møder og 4) anden Virksomhed.

Indenfor Smørbedømmelserne er det Lagerbedømmelserne, som tager den meste Tid og det meste Arbejde; men da Lagerbedømmelserne, saadan som de foregaar indenfor mit Virksomhedsomraade, har den allerstørste Betydning for Forbedringen og Stabiliseringen af Smørkvaliteten, er de ogsaa Tiden og Arbejdet værd.

Jeg har deltaget i Lagerbedømmelserne hos 13 Eksportfirmaer, hvoraf de 8 i Esbjerg og de 5 i Sønderjylland. Paa denne Maade har jeg Føling med Smør fra op imod 500 Mejerier, hvoraf saa godt som alle 346 Mejerier inden for mit Distrikt.

Desværre tillader Tiden ikke hver Uge at deltage i Bedømmelserne, idet de er fordelt over Ugens seks Dage. Alle Esbjergfirmaerne har dog Bedømmelse samme Dag, og her forsøger Statskonsulent Brask og jeg saa vidt muligt at gennemføre Bedømmelserne hver Uge hos hver sin Halvdel af Eksportfirmaerne, idet vi skiftevis møder hos de forskellige Firmaer.

19 Gange har jeg deltaget i Lagerbedømmelserne hos Dansk Andels Smørekseportforening og Co-operative Wholesale Societies i Esbjerg, 15 Gange hos Firmaerne Jutland-Butter-Eksport, E. F. Esmann, Maypoole-Dairy Co., Pollock & Co. og Grosserer Hedegaard, alle i Esbjerg. Endvidere har jeg deltaget et mindre Antal Gange i Lagerbedømmelserne hos Danish Dairies' Afdeling i Esbjerg. I Sønderjylland har jeg deltaget i 25 Lagerbedømmelser hos Eksportforeningen i Vojens, i 23 hos Smørekseportforeningen i Haderslev, i 18 hos Smørekseportforeningen i Sønderborg, i 14 hos denne Forenings Filial i Tønder og 18 Gange i Bedømmelserne hos Grosserer P. Petersen, Aabenraa. Ialt har jeg ved Lagerbedømmelserne i 1931 bedømt mellem 9000 og 10,000 Mærker Smør. Er mit Arbejde ved disse Bedømmelser saaledes ret omfattende, saa er der dog ingen Tvivl om, at Sagen er Arbejdet værd.

Id fra vore Lagerbedømmelser er det for en stor Del, at Fremgangen i vor Smørkvalitet sker, hvilket ogsaa giver sig Udslag ved andre Bedømmelser, idet de Mejerier, der leverer Smør til en Eksportør, hvor Lagerbedømmelsen er organiseret paa rette Maade og dér ligger godt, som Regel ogsaa ligger bedst med Smørkvaliteten paa vore Udstillinger og ved Forsøgslaboratoriets Bedømmelser.

Et andet væsentligt Led i Arbejdet for Smørrets Kvalitetsfremgang er vore Bøtteudstillinger. Jeg har i Aarets Løb deltaget i 55 Bøtteudstillinger fordelt i de 8 Udstillingskredse, som mit Distrikt omfatter. Naar der fra enkelte Mejeribesty-

rerer Side Tid til anden fremkommer Røster om, at Bøtteudstillingernes Tid nu, da vi har faaet Lagerbedømmelserne saa godt organiserede, er forbi, mener jeg, ud fra de Erfaringer jeg har gjort, at maatte hævde, at der endnu er god Brug for disse som Samlingssted for Mejerifolk.

Naar man Gang paa Gang kan samle flere Deltagere til en Bøtteudstilling, end der er Mejerier, som udstiller Smør, turde det være et Bevis for, at der er Trang tilstede blandt Mejeribestyrerne og Personalet til at samles om de faglige Forhandlinger, der føres i Tilslutning til Bøtteudstillingerne. Ikke mindst maa der lægges Vægt paa, at Medhjælperne faar Lejlighed til at komme med til Bøtteudstillingerne. Det er disse, der skal afløse de ældre, og de maa søge at dygtiggøre sig til at tage Arbejdet op paa alle Omraader. Bøtteudstillingerne maa derfor tilrettelægges paa en saadan Maade, at de kan vinde størst mulig Tilslutning, og det maa være saadan, at de faar Karakter af et Møde, og ikke af et tilfældigt »Komm sammen«, hvor man underhaanden drøfter Sagerne. Saa-danne Forhandlingsmøder er der god Brug for ved vore Bøtteudstillinger, og det er ikke noget uvæsentligt Bidrag, man som Konsulent kan komme til at yde her. Selvfølgelig bliver det Kvalitetsspørgsmaalene, der kommer til at ligge i første Plan, men man kan godt fra Tid til anden tage andre Spørgsmaal frem til Behandling, og for mig staar det saadan, at det er ved Bøtteudstillingerne, at Programmet for Arbejdet i de forskellige Mejerispørgsmaal lægges; ligesom det ogsaa er gennem Bøtteudstillingerne, at de ny Spørgsmaal med Konsulenterne som Formidlere kommer frem til almindelig Kendskab for Mejerifolkene.

Af saadanne Spørgsmaal vil jeg her kort nævne Katalaseprøven for Smør. Takket være den økonomiske Støtte, som først de sønderjydske Smørekseportforeninger og senere to Eksportfirmaer i Esbjerg ydede Sagen, blev det muligt at tage Katalaseprøve af Smørret én Gang ved alle Bøtteudstillingerne i Kredsene. Med Assistance af Mejeribrugskandidat *Robert Hansen*, København, lykkedes det at føre Sagen igennem ikke alene ved Bøtteudstillingerne, men ogsaa hos de fleste Eksportfirmaer. *Maypoole Dairy Co.* havde allerede den Gang paabegyndt Katalaseprøven for alt deres Smør, og i Tilslutning til de ovennævnte Katalaseprøver paabegyndte Dansk Andels Smørekseportforening ogsaa en regelmæssig Undersøgelse. Foreningen har oprettet et Laboratorium, i hvilket man ikke alene udfører Katalaseprøver, men hvor der ogsaa saavidt muligt tages Prøver til Vandbestemmelse i Smør af

hver Dags Produktion fra saa stort et Antal Mejerier, som Tiden tillader. Derved faar Mejerierne en ofte haardt tiltrængt Kontrol med deres egne Vandbestemmelser, en Kontrol, der ikke alene kan bidrage til færre Overskridelser af Højestegrænsen, men ogsaa kan paavirke Mejerierne til at ligge med en konstant og passende Vandprocent.

Med Hensyn til Katalaseprøven er den, saa vidt jeg kan se, et godt Hjælpemiddel ved Smørbedømmelserne og først og fremmest en udmærket Prøve til Hjælp i Arbejdet for at rette tilstedeværende Smørfejl, hvorfor den ogsaa burde tages op af alle vore Smørekseportfirmaer.

En nærmere Udredning af dette Spørgsmaal vil dog føre for vidt i denne Beretning.

Paa Forsøgslaboratoriet har jeg bedømt Smør 8 Gange, ligesom jeg har været Dommer ved Landsmejeriudstillingen i København, ved den 33. fynske Mejeriudstilling, ved en Forsøgsstedbedømmelse i Kolding og ved en Ostelagerbedømmelse i Sønderjylland.

I Aarets Løb har jeg aflagt 147 Mejeribesøg, hvilket dog ikke er ensbetydende med, at jeg har besøgt lige saa mange Mejerier, idet der er Mejerier, som jeg har besøgt to eller flere Gange.

Anledningerne til Besøgene er som sædvanlig meget forskellige. Kun i enkelte Tilfælde har der været Fare for Lurmærket, medens de fleste Besøg for at rette Smørfejl har deres Udspring fra Lagerbedømmelserne og i enkelte Tilfælde fra Bøtteudstillingerne. Mange Mejeribesøg er aflagt i Anledning af Ombygninger eller Forbedringer af Maskinerne, ligesom jeg i 21 Tilfælde har været paa Mejeriet for at godkende de dér installerede Langtidspasteuriseringsanlæg. Ofte har jeg aflagt Mejerierne et Besøg, naar Tiden og Vejen tillod det, og selv om disse Besøg kun er af kort Varighed, har de dog ofte en vis Betydning, idet der altid er Forhold, som det er godt at drøfte paa Stedet.

Som sædvanlig har jeg deltaget i en lang Række Møder. Mejerikongressen, i hvis Trafikudvalg jeg havde Sæde, tog fire Møder forud for Kongressen. Selve Kongressen med dens Møder og Ekskursioner m. m. tog Tiden fra 12.—26. Juli. Jeg har deltaget i de forskellige Hovedorganisationers Aarsmøder inden for Mejeribruget, i Foreningen af jyske Landboforeningers Delegeretmøde, i Konsulentmødet i København o. s. v. Som Sekretær for de jyske Landboforeningers Mejeriudvalg har jeg deltaget i Udvalgets Møder, og inden for sønderjydsk Mejeriforening, hvis Sekretær jeg er, har jeg været med til 7 Møder. Jeg har overværet Generalforsamlin-

gerne i Smørekseportforeningerne i Vojens, Haderslev, Sønderborg og Vejle. Endelig har jeg været med til en Række Mejerigeneralforsamlinger, og af de 31 Foredrag, som jeg har holdt, er godt Halvdelen holdt ved Mejerigeneralforsamlingerne.

Fra 1. til 8. Juni foretog jeg en Rejse til den tyske Vandrestilling i Hannover og videre til Holland. Beretningen fra denne Rejse er tilstillet Landbrugsministeriet.

I Lighed med tidligere Aar har jeg været Censor ved Afgangsprøverne for Mejeristerne paa Dalum og Ladelund Landbrugsskole.

Mit Hjemmearbejde har været som i de foregaaende Aar. Foruden at lede Mejeriteksten i »Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende« har jeg skrevet en Del Artikler i Fagblade o. l.

Noget Tal paa besvarede Breve og paa Telefonsamtaler om faglige Spørgsmaal har jeg ikke, men noget ringe Tal er det ikke. Navnlig benyttes Telefonen meget, naar man ude paa Mejerierne staar over for Spørgsmaal, som man ønsker nærmere drøftet.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent N. Tholstrup Pedersen.

Aaret 1931 er forløbet omtrent som de nærmest foregaaende Aar, men i den sidste Tid har der dog været noget mindre at tage Vare paa end før; de daarlige økonomiske Forhold inden for Landbruget har nemlig medført, at Mejerierne nu henlægger alle Planer om Nyanskaffelser og Forbedringer til bedre Tider.

Jeg har i dette Aar været borte fra Hjemmet i 265 Dage. Mejeribesøgene har heraf taget 175 og Bøtteudstillinger 30. Resten af Tiden er saa gaaet til Ugebedømmelser og almindelige Rejser. Ved Forsøgslaboratoriet har jeg deltaget i 7 Smørbedømmelser.

Den ugentlige Holdbarhedsbedømmelse, der nu er indført hos alle Smørekseportører, maa stadig tillægges stor Betydning, og efterhaanden som Smørlagrene bliver forsynet med gode Termostater for Prøvernes Opbevaring, vil dette Arbejde blive endnu mere værdifuldt. Eksportkredse med et ikke altfor stort Omraade maa siges at være gunstigst stillet med Hensyn til den fulde Udnyttelse af Ugebedømmelsen, idet Udgifterne her bliver let overkommelige, selv om Mejeribestyrerne faar deres Ønske om hyppig Deltagelse i Smørbedømmelsen opfyldt.

En forholdsvis stor Del af Mejeribesøgene har været foran-

lediget af Vanskeligheder med Smørkvaliteten og Holdbarheden og en hel Række af Mejerier har i Aar haft Besvær med at holde Lurmærket.

Forsøgslaboratoriets Oplysninger om de indsendte Smørprøvers Katalasetal har ofte været til stor Hjælp ved Udredningen af Aarsagerne til Smørrets ringe Holdbarhed; viser Smørret et højt Katalasetal, kan man gaa ud fra, at Flødens Syrning ikke er i Orden, eller at Kærnetønden er ved at blive saa gammel og daarlig, at Rengøringen ikke længere kan være effektiv. Smørrets Evne til at spalte Brintoverilte skyldes sikkert fortrinsvis en Udvikling af Gærsvampe og dermed beslægtede Mikroorganismer.

Smørfejlen »ostesur« har ogsaa i Aar været den hyppigst forekommende. Under Arbejdet med nævnte Smørfejl har jeg ofte haft Lejlighed til at gøre den Iagttagelse: at ostesurt Smør har en udpræget Tilbøjelighed til at mugne.

Den stærke Gennemsykning af Fløden, som man i de sidste Aar er kommet ind paa, synes vedblivende at kunne hævde sig som et teknisk Fremskridt, et Forhold, som tyder paa, at Syrningen paa vore Mejerier bakteriologisk set er i god Orden. Oversyrning af Fløden er for mange Mejerier et i Praksis nu ukendt Begreb.

Konsistensfejl som »sprødt« og »smuldrende« har ikke været fremtrædende; i nogle Tilfælde har en Ændring af Kærnings- og Æltningstekniken givet gode Resultater. Dybkøling af Fløden lige efter Pasteuriseringen anvendes næppe nogen Steder i Nordjylland, men Kærningen begyndes til Gengæld ved en saa lav Temperatur, at Renkærningen bliver særdeles god, d. v. s. at Kærnemælkens Fedtprocent er højst 0,45.

Den tvungne Reduktaseprøve, der traadte i Kraft fra 1. April, er indført uden nogen Vanskelighed og har hele Sommeren virket til fuld Tilfredshed, og en Del Mælkeleverandører har allerede set sig nødsaget til at indrette Kølebassin og tillige ofre Spanderengøring og Malkearbejdet nogen større Opmærksomhed end før, for derved at undgaa Reduktaseprøvens Fradrags- eller Bødebestemmelser.

I Aarets første Maaneder havde jeg Lejlighed til ved en Række Mejerigeneralforsamlinger at holde Foredrag om Mælkens Behandling med særlig Henblik paa Reduktaseprøven.

Skummetmælkssyrning har fremdeles megen Interesse, men formedelst de daarlige Tider har kun faa Mejerikredse gjort Alvor af at faa den indført.

Mejeriernes Overgang til Fedtafregning er i Aar næsten helt gaaet i Staa, hvilket er saa meget mere beklageligt, som der endnu findes mange Mejerier med Flødeafregning.

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde

lader Lørdag den 22. Oktober 1932, begyndende Kl. 1 Eftm., paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole afholde et Møde til Drøftelse af »Landbruget og det faglige Oplysningsarbejde under de nuværende Forhold«.

DAGSORDEN.

1. Indledning af Formanden.
2. Oplysningsarbejdets Betydning for det praktiske Landbrugs Udøvere. Ved Forpagter *Chr. Sonne*, Charlottenlund.
3. Konsulentvirksomhedens Stilling i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde. Ved Konsulent *M. K. Kristensen*, Skanderborg.
4. Landbrugsskolens og Landbrugspressens Virksomhed. Ved Landbrugslærer *K. Møller*, Haslev, og Redaktør *K. Raunkjær*, København.
5. Aftenskoleundervisning og anden Virksomhed med særligt Henblik paa Landboudommens faglige Dygtiggørelse i 14—20 Aars Alderen. Ved Forstauder *N. Bredkjær*, Tune, og Konsulent *H. Gejl Hansen*, Storehedinge.
6. Eventuelt.

Adgang til Deltagelse i Mødet er aaben for Medlemmer af de i Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde deltagende 4 Organisationer (Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Foreningen af danske Landbrugslærere, Foreningen af danske Landbrugskonsulenter og Foreningen af danske Landbrugsblade).

Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde afholdes Fredag den 21. Oktober (se Side 636).

Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold.

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde lader i Dagene 17.—20. Oktober 1932 paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole afholde et Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold.

Ved dette Kursus, der bliver planlagt med særligt Henblik paa Landbrugslærere og Konsulenter, vil der blive afholdt en Række Foredrag om Fjerkræavl og Fjerkræhold, herunder bl. a. Avlsspørgsmaalet, Opdrættet, Fodringen, Plejen (Besøg paa vellede Hønsier), Sygdommene samt Produkternes Behandling og Afsætning (Besøg i Københavns Fjerkræhal). Foredragene vil blive ledsaget af praktiske Demonstrationer; Behandlingen af Slagtefjerkræ vil blive demonstreret.

Adgangen til Kursus og de til dette knyttede Ekskursioner er gratis for Medlemmer af de i Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde deltagende Organisationer.

Kursuset vil blive planlagt og ledet af et Udvalg, bestaaende af: Professor *Johs. Jespersen*, København, valgt af Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde, Statskonsulent *W. A. Kock*, København, valgt af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Landbrugslærer *E. Møldrup*, Slangerup Landbrugsskole, valgt af Foreningen af danske Landbrugslærere, Konsulent *C. Ibsen*, Strøby, valgt af Foreningen af danske Landbrugskonsulenter, Sekretær *K. Skovgaard*, København, valgt af Foreningen af danske Landbrugsblade.

Indmeldelse til Kursuset maa ske inden 8. Oktober til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, København V.

Plan for Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold,

som Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde lader afholde paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole den 17.—20. Oktober 1932.

Mandag den 17. Oktober.

Kl. 9—10: Statskonsulent *W. A. Kock*: Indledende Foredrag om Fjerkræavlens og dens Udvikling.

Kl. 10¹/₄—11: Konsulent *J. Lovendahl Jensen*: Hønsseavlens og de iværksatte Foranstaltninger til dens Fremme.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Kl. 1—2: Konsulent *Oluf Nielsen*: Rugning.

Kl. 2¹/₄—3: Professor *Johs. Jespersen*: Hønsenes Næringsstof- og Foderbehov.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Tirsdag den 18. Oktober.

Kl. 9—10: Professor *Johs. Jespersen*: Hønsenes Næringsstof- og Foderbehov.

Kl. 10¹/₄—11: Konsulent *Oluf Nielsen*: Kyllingeopdræt.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Kl. 1—3: Professor *Carl H. Hansen*: Fjerkræsygdommene (med Demonstrationer).

Derefter Diskussion.

Onsdag den 19. Oktober.

Kl. 9—10: Konsulent *Per Ulrik*: Fodringens Indflydelse paa Æggens Kvalitet.

Kl. 10¹/₄—11: Konsulent *Oluf Nielsen*: Hønsenes Pasning og Pleje.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Kl. 1: Udflugt til vellede Hønseserier.

Torsdag den 20. Oktober.

Kl. 8 pr.: Besøg i Københavns Fjerkræhal.

Kl. 10—11: Konsulent *Per Ulrik*: Kødproduktionen og dens Afsætning.

Kl. 11¹/₄—12: Konsulent *Per Ulrik*: Handelsæggens Behandling og Afsætning.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Kl. 2—3: Professor *Carl H. Hansen*: Fjerkræsygdommene.

Kl. 3¹/₄—4: Statskonsulent *W. A. Kock*: Gaase-, Ande- og Kal-kunavl.

Derefter Diskussion for de to Foredrag.

Foredragene afholdes om Formiddagen i Auditorium XI i Bygningen for Husdyrbrug og patologisk Anatomi, Bülowsvej 13; om Eftermiddagen i Auditorium VII i Hovedbygningen.

Bogammeldelser og udkomne Bøger.

Danmarks Mejeri-Statistik 1932, indeholdende Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik, 35. Aarsberetning (Regnskaber for 1931), Danmarks Smørpris-Statistik 29. Aarsberetning (1. April 1931—31. Marts 1932) og Danmarks Osteproduktion 1931. Udgivet ved Statstilskud af Udvalget for Mejeristatistik. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik, Aarhus, ved Kontorchef *L. P. Frederiksen*. 234 Sider. (Odense).

Til Mejeristatistiken er i Aar indsendt Regnskaber fra 866 Mejerier (i Fjor 859), og af disse har 536 eller 62 pCt. afsluttet deres Regnskab omkring 1. Oktober.

Mælkeproduktionen har i Mejeriaaret udgjort 5565 Mill. kg eller godt 3 pCt. mere end Aaret før, og heraf er 95,3 pCt. og 1,7 pCt. anvendt til henholdsvis Smør- og Ostefabrikation, medens 3 pCt. er gaaet til Mælke- og Flødesalg. Mælkemængden pr. Ko er gaaet ned fra 3151 kg i Fjor til 3128 kg i Aar eller 0,7 pCt. Smørmængden pr. Ko er dog paa Grund af en lidt større Gennemsnitsfedme af Mælken meget nær det samme som i Fjor.

Vedrørende forskellige Forhold skal nævnes: Afregning af Mælken efter Fedtenheder foretages nu paa 84 pCt. af Mejerierne (i Fjor 78 pCt.), og Kvalitetsbetalingen, der nu foretages paa alle Mejerier, praktiseres saaledes, at Fradraget for leveret 3. og 4. Klasses Mælk i Gennemsnit har været 0,24 og 0,48 Øre pr. kg; 72 Mejerier yder Tillæg for leveret 1. Klasses Mælk; 265 Mejerier har deltaget i Kvægtuberkulosens Bekæmpelse, 14 pCt. foretager Syrning af Skummetmælken, 30 pCt. af de osteproducerende Mejerier lavpasteuriserer Ostemælken og 88 pCt. har Køleanlæg (i Fjor 84 pCt.). Motor-køretøjer anvendes paa 387 Mælkeruter eller 4,3 pCt. af samtlige, hvilket er en lille Stigning fra i Fjor.

Driftsudgifterne uden Osningsudgifter er gaaet ned fra 1234 Øre i Fjor til 1165 Øre pr. 1000 kg Mælk eller 6 pCt., og ved grafiske Kurver vises Udgifternes Bevægelse i Aarene 1900—1931. En stor Nedgang viser navnlig Lønninger, der er faldet 10—11 pCt. sidste Aar.

I en særlig Oversigt vises, at Forbruget af Smør pr. Husholdning har været 11,1 kg i Jylland og 21,2 kg paa Øerne. Lavest staar Ringkøbing Mejeriforening med 4,6 kg og højest

Sønderjydske med 29,1 kg. Forbruget pr. Individ for hele Landets Befolkning anslaaes til 6,4 kg.

Forbruget af kg Mælk til kg Smør er dalet fra 23,7 til 23,5, hvilket meget nær svarer til den tilsvarende Stigning i Mælkefedmen fra 3,67 til 3,70 pCt. Denne Nedgang i Forbruget i Forbindelse med den noget større Fortjeneste paa Ostefabrikationen (se senere) har dog kun en ringe Indflydelse paa Helhedsresultatet, der paa Grund af det store Fald i Gennemsnitsprisen for Smør fra 265,2 til 217,7 Øre i Aar kun har udgjort 10,6 Øre imod 12,6 Øre i Fjor.

Regnskab over Osteproduktionen foreligger kun fra 291 Mejerier (i Fjor 321), og ved denne har man, naar Skummetmælksværdien ansættes til 2,4 Øre, Vallen til 0,7 Øre og Normaludgifterne til 48 Øre pr. 100 kg Ostemælk, udover den ansatte Skummetmælksværdi opnaaet et Merudbytte af 0,49 Øre pr. kg. Resultatet fremgaar dog af Tal, der svinger mellem 3,81 og \div 3,07 Øre pr. kg. Den gennemsnitlige Sødsmælmængde i Ostemælken har udgjort 37,3 pCt. imod 33,1 pCt. i Fjor, hvilket viser, at der stadig arbejdes i Retning af en federe Ost. 482 Mejerier, 420 Andels- og 62 Privatmejerier, har produceret Ost i 1931, og den samlede Osteproduktion anslaaes til 25,4 Mill. kg (i Fjor 26,6 Mill.), hvilket er en Nedgang paa 4,5 pCt. Eksporten har udgjort 4,3 Mill. kg.

I Oversigten over Danmarks Smørprisstatistik for Finansaaret 1931—32 vises, at vor Smørproduktion kan anslaaes til 193 Mill. kg imod 190 Mill. kg Aaret før, og Københavns Smørnotering har været 202,75 Øre imod 232,02 Øre; Overpriserne har været 6,08 Øre imod 6,19 Øre Aaret før, og atter har Lolland-Falster modtaget den største Overpris, 6,26 Øre. De af 25 Smørkøbere betalte Overpriser ligger i Gennemsnit mellem 5,42 og 6,59 Øre pr. kg; de samme Tal for 11 Smørekseksportforeninger ligger mellem 5,03 og 7,20 Øre.

Selv om der i Mejeristatistikken foreligger mange interessante Oplysninger og mange driftsmæssige Lyspunkter, saa overskygges disse dog desværre alle af den Kendsgerning, at det for Økonomien saa betydende Tal »Nettoprisen pr. kg Mælk« i Aar som nævnt kun er 10,6 Øre. Til Trods for dette anbefaler jeg dog som sædvanlig Værket til grundigere Studium for dem, der ønsker mere specificerede Oplysninger om vore Mejeriers Driftsøkonomi, og for dem, der vil foretage Sammenligninger, men disse sidste maa da ikke glemme at tage fornødent Hensyn til det virkelige Sammenligningsgrundlag M æ l k e n s G e n n e m s n i t s f e d m e.

Chr. H. Ibsen.

Mindre Meddelelser.

Landbrugets Prisforhold i 1931—32. Det landøkonomiske Driftsbureau giver i sin 32. Meddelelse en Oversigt over Priserne paa de vigtigste Landbrugsprodukter og Produktionsmidler i Tidsrummet 1. Juli 1931 til 30. Juni 1932, sammenlignet med Aaret forud og med Perioden 1909—14.

Indekstal for Aaret	Naar 1909—14 sættes = 100		Naar 1930—31 sættes = 100
	1931—32	1930—31	1931—32
Husdyrprodukter.....	77	99	78
Planteprodukter.....	99	95	104
Landbrugsprodukter ialt...	79	99	80
Foderstoffer	83	91	91
Kunstgødning	81	93	87
Bygningsomkostninger m. m.....	177	181	98
Inventarværdi paa Bondegaard	148	149	99

Ovenstaaende Uddrag af de vigtigste Indexstal fra nævnte Beretning er præget af det nærmest katastrofale Prisfald, der satte ind i 1930, og som for Husdyrbrugsproduktionens Vedkommende i Hovedsagen er fortsat med usvækket Kraft gennem det sidst forløbne Aar. Planteavlsprodukterne viser i Gennemsnit en Stigning, som navnlig hidrører fra Straafoder, Kartofler og Korn, medens Frø har været underkastet et Prisfald, der som Helhed er lige saa kraftigt som for Husdyrbrugsprodukterne. Taget under et andrager Stigningen i Planteavlsprodukter kun 4 pCt., medens Husdyrbrugsprodukter er faldet ca. 20 pCt. siden forrige Aar og ca. 40 pCt. siden 1929—30.

Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde. Statens Husdyrbrugsudvalg indbyder til Møde den 21. Oktober, Kl. 9^{1/2}, i Borgernes Hus, Rosenborggade 1, København. Behandlet vil blive Forsøgslaboratoriets Forsøg paa Husdyrbrugets Omraade. Ud over de specielt Indbudte vil, saa vidt Pladsen tillader det, alle Interesserede kunne faa Adgang, naar de efter skriftlig Henvendelse til Forsøgslaboratoriets Kontor, Rolighedsvej 25, København V., har faaet tilstillet et Adgangskort.

Propaganda for danske Mejeriprodukter. Mejeriernes Propaganda-Udvalg, der bestaar af Repræsentanter for en Række af vore førende Mejeribrugsorganisationer, har udsendt en Pjece og forskellige andre Tryksager, der skal agitere for forøget Brug af Mælk, Smør og Ost her i Landet.

Der er god Grund til at tro, at et Arbejde for Spredning af Oplysning om Mejeriprodukternes ernæringsmæssige og sundhedsmæssige Betydning vil kunne give gode Resultater.

Hestene i 1931.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

(Sluttet fra Side 615).

Selv om der, som paapeget, har været noget større Interesse for Hesteavl i 1931, saa er der dog langt igen, før der naas op til, hvad Tilfældet var før 1920, thi Mistroen til Hesteavlen har fæstnet sig dybt i mange Sind, og adskillige, der før dette Tidspunkt var interesserede Hesteopdrættere, vendte helt Hesteavlen Ryggen og kastede sig over Kvæg- og Svineavl, hvor Konjunkturerne bød dem bedre Betaling for deres Opdrætterevner. Deres Hopper førtes slet ikke, eller kun i ringe Omfang, til Hingst. Man havde Heste nok, og skulde der Fornyelse til, da var denne, naar Prisen pr. Foderenhed ansattes til, hvad Kvæg og Svin betalte, billigere gennem Indkøb end ved Selvtillæg. Kun faa tænkte paa, at saafremt alle handlede paa samme Maade, maatte Hestemangel hurtigt blive Følgen.

For ca. 10 Aar siden blev det ogsaa tilraadet mig at anbefale alle for en Tid at undlade at lægge Føl til, for derigennem at faa Priserne i Vejret. Imidlertid var der endnu den Gang en ret stor Udførsel, og særlig var svære Hopper til Avl forholdsvis godt efterspurgt. Jeg var derfor klar over, at en saadan Fremgangsmaade vilde formindske Antallet af gode Avlsdyr her i Landet, og hvad hjalp det saa, at vi fik Priserne op, naar vi savnede Materialet til at udnytte denne Stigning. Jeg var intet Øjeblik i Tvivl om, at Hestenes Tid nok skulde komme igen, hvorfor jeg mente, at min Indsats i første Række maatte

gaa ud paa at søge den Nedskæring i Avlens Omfang, som Konjunkturerne nødvendiggjorde, iværksat saaledes, at det var de mindre gode, der gik ud, medens man ved en intens Udnyttelse af de gode Avlsdyr ikke alene søgte at fremme Avlens Kvalitet, men ogsaa at opretholde en saa stor Bestand, at den ogsaa kunde danne Grundlaget for Udnyttelsen af kommende, bedre Konjunkturer. Selv om dette nu sikkert synes selvfølgeligt, saa har jeg dog stødt paa store Vanskeligheder, saa Resultatet vel nok blev ringere end ønskeligt.

Det store Prisfald og ikke mindst det, at Opgangen i Priserne udeblev, maatte medføre, at mange ikke kunde dele mit Lyssyn, og da mange Landbrugere var tvungne til at ofre Hensynet til Dagens Byrder al deres Opmærksomhed, forstod jeg, at de ikke i særlig Grad kunde arbejde med Fremtiden for Øje. Heldigvis var der ogsaa mange, der trofast holdt ud, og som har gjort deres til, at Avlsdyrenes Kvalitet indenfor vor Hestebestand ikke er bleven haardere ramt af Krisen, end den er.

Imidlertid skulde der jo i en Krisetid have fundet en Kvalitetsforbedring Sted, ved at det daarlige Avlsmateriale sattes ud, det gælder særligt Hingstene, men det fandt ikke Sted i ønskeligt Omfang.

Som bekendt drives dansk Hesteavl paa Grundlag af flere Racer, og ikke alle er hjemmehørende her i Landet. Nu hersker her fuld Frihed til at benytte hvilke Heste, man vil, til Avl, uanset Kvalitet og Race, og jeg nærer ingen Tvivl om, at hvor flere Racer staar i fair Konkurrence med hverandre, kan det virke ansporende til Fremskridt. Den Race, der gennem en saadan Prøve viser sig bedst i Overensstemmelse med de ydre Kaar, man kan byde den, og som bedre er i Stand til at tilfredsstille det, man kræver, og kan give et tilstrækkeligt stort Antal Avlsdyr, særligt Hingste, der kan oprette Avlen og føre den frem, vil naturligt fortrænge de andre, og Danmark vil da staa med en god og til dets Forhold svarende Hesteavl. Spørgsmaalet er ikke, som mange vil give det

Udseende af, hvilken Hesterace, der er den bedste, men med hvilken vi under de givne Forhold kan drive den bedste stedegne og livskraftige Avl. »Hestefolk«, hvad enten de sværger til den lette (varmblodige) eller svære (koldblodige) Retning, faar ofte Skyld for at være af lidt iltert Temperament, og deres Agitation for den Retning, de har kastet deres Kærlighed paa, er ofte saa varm, at den ikke altid yder andre Racer fuld Retfærdighed, hvorfor man jo ofte hører, at Hesteavl er belastet med en Mængde Liebhabereri. Som en Del af det Landbrug, der er og skal være en Forretning, maa en Landavl som vor tilrettelægges efter økonomiske Grundlinier med dens Udøveres Tarv og Fremtiden for Øje og ikke til Fordel for et beskedent Mindretal.

I den Krisetid, som den danske Hesteavl har været ude for siden Krigen, skulde man synes, at alle Avlsretninger maatte kunne samles i Arbejdet for at opretholde den danske Hesteavl i tilfredsstillende Omfang samt indenfor hver enkelt søge Kvaliteten højnet mest muligt, eventuelt søge Avlens Retning ændret efter de Krav, man ansaa det for begrundet at efterkomme. Selvfølgelig har samtlige Avlsretninger gjort deres til at opretholde den danske Hestebestand, ligesom en Højnelse af Kvaliteten tilstræbtes, men der har samtidig været en Tilbøjelighed til at søge Kompensation for de Saar, Krisen slog, ved at søge Racen videre udbredt — selvfølgelig paa andres Bekostning — ved at faa spredt Hingste til Egne, hvor Racen ikke før har haft Udbredelse, altsaa en Tilbøjelighed til Krydsningsavl. Med den Nedgang, der har været i Interessen for Hesteavl, turde det nok være omdisputabelt, om der indenfor nogen af Avlsretningerne her i Landet tillægges et større Antal virkelig gode Hingste, end der er Brug for indenfor Racens naturlige Omraade, og Udvidelsen maatte derfor i Hovedsagen ske med Hingste, som man paa Hjemstedet med Glæde saa forsvinde til det fremmede. Ved Hjælp af en løfterig Agitation fra smarte Hingsteejeres Side og ikke mindst paa

Egne, hvor man var ukendt med den paagældende Races Type og Standard, er det for ofte lykkedes at skaffe forholdsvis mange Hopper til den Slags ukastrerede Vallakker, som man i Hjemegnen trak paa Smilebaandet ad, og der er ingen Tvivl om, at der derved rundt i Landet er skabt en Uro og Usikkerhed i Avlen, som de kommende Tider nok skal fælde Dom over.

Jeg har gentagne Gange staaet overfor den Paastand, at Nedgangen i Hesteudførslen og de lave Hestepriser skyldtes, at vore Heste til Eksport ikke var af den rigtige Race, og naar dette blev ændret, skulde alt nok blive godt. Nu, da Hesteudførslen er gaaet ned til et saa ringe Antal, at den paagældende Race efter dens Udbredelse maa kunne levere det Antal, der her er Tale om flere Gange, skønt den sikkert kun giver en mindre Part, turde det være fastslaaet, at det ikke er Racen, der bærer Skylden, men at denne maa søges i formindsket Efterspørgsel og Købeevne i Udlandet, samt maaske at Kvaliteten ikke er saa god som ønskelig. For mig er der ingen Tvivl om, at denne Knæsætning af den hellige Egoismes Princip, som foran er antydet, ikke har højnet Gennemsnitskvaliteten af den danske Hestebestand, saa meget mere som den ledsagedes af en Indførsel fra Udlandet af Avlsdyr, som ikke altid hørte til deres Hjemlands virkelig gode, ja undertiden stod under, hvad vi her i Landet var i Besiddelse af. Den sidste Slags havde vi ingen Brug for, og de gavnede kun Importørerne. Under saadanne Forhold sattes »det indre Arbejde« for at hæve vor Hesteavls Kvalitet let mere i Baggrunden end godt var.

Hvis alle Avlsretninger her i Landet i højere Grad havde helliget sig Arbejdet for Kvalitetsforbedring indenfor Racen og overladt Ekspansionen til at blive en Følge af, hvilke Resultater dette Arbejde gav, da havde det sikkert hidraget mere til den samlede danske Hesteavls Vel, og jeg er ikke i Tvivl om, at den Avlsretning, der bedst har forstaaet det og handlet derefter, nok skal høste Lønnen herfor i Fremtiden. Løfter og den Slags

kan vel en Tid skaffe Fremgang, men hviler de ikke paa Realitetens faste Grundlag, da bliver de som Veksler, der før eller senere maa indfries, selv om det volder Besvær.

Efter den Nedgang, der har fundet Sted i vor Hesteudførsel, og efter hvorledes Fremtiden tegner sig, turde det vist være optimistisk at vente, at der i nogen nærliggende Fremtid skulde vise sig en Efterspørgsel efter Heste i Lighed med, hvad Tilfældet var før Krigen. Imidlertid er der nogen Fremgang i Udførslen, og skulde den vise stigende Tilbøjelighed i den kommende Tid, kan der nok være Anledning til saa vidt muligt at skaffe sig Klarhed over, om denne Efterspørgsel fra Udlandets Side ligesom før Krigen især vil gaa i Retning af store, svære Heste til industrielt Brug, eller om der i højere Grad vil blive Tale om Heste til Landbrugsarbejde.

Hestene i Byerne og ikke mindst de sværeste til industrielt Brug vil sikkert blive haardere trængt af Motor-kraften og lignende end Hestene til Landbrugsarbejde, hvis Fremtid maa anses for langt mere sikker. Derfor maa Retningen i Danmarks Hesteavl være Landbrugsheste.

Det er Danmark selv og i Særdeleshed dets Landbrug, der bliver dansk Hesteavls store Aftager i den nærmeste Fremtid, og dette Hjemmemarkeds Krav maa der derfor først og fremmest tages Hensyn til. I samme Grad, som vi formaar at frembringe Kvalitetsheste til Landbrugsarbejde, er der Grund til at tro, at vi ogsaa vil kunne slippe af med et eventuelt Overskud, saa sandt som Hestenes Virkefelt i stigende Grad koncentrerer om Landbruget. En Produktion af Heste, særligt egnede til Landbrugsarbejde, har den Fordel, at den kommer lettest i Overensstemmelse med den Grundlov, der lyder: »Skal en Landavl give det bedst mulige Resultat, da maa de Dyr, der avles med, og de, der lægges til, egne sig særligt for Arbejdet i de Brug, hvor Tillæget sker. Gør de ikke det, da maa det modsvares af Overpris eller lignende«. Haanden paa Hjertet, er da Udsigterne for

Overpriser til Eksport af en saadan Art, at man med Føje kan sætte den store svære Eksporthest som Avlsformaal? Svaret synes mig nærliggende og ligetil. Drømmen om en Genopstaaen af de gamle gyldne Dage, hvor de store, svære og højt betalte Tyskerheste gik over Grænsen, har kun ringe Udsigt til at virkeliggøres. Tiden er ændret og dermed Arbejdets Retning.

Selv om Foranstaltningerne til Hesteavlens Fremme jo i Hovedsagen er fastlagt gennem Love eller Tradition, saa er de dog ikke mere »faste«, end at deres Virke paa virkes i høj Grad af Øjeblikkets Forhold. Det gælder ikke mindst Skuerne for ældre Dyr, som Staten tidligere tog sig af, og som en Overgang havde en meget betydelig Tilslutning. Som Husdyrlovene satte Præmierne ned og Kravene op, gik Antallet af anmeldte Dyr tilbage. Efter Husdyrloven af 1927 gik disse Skuer over til de provinsielle Fælleslandboforeninger, uden at det medførte nogen Stigning i Anmeldelsernes Antal, og særligt synes det at være gaaet ud over den mest betydningsfulde, nemlig Afkomsbedømmelsen, hvortil Staten nu ikke yder noget Tilskud. Medens i 1927 88 Hingste fik deres Afkom anerkendt, var Antallet i 1928: 67, i 1929: 52, i 1930: 62 og i 1931: 51.

I Betragtning af det Antal Hingste, der er til Raadighed, er Afkomsfremstillingen nu kommen ned paa et Minimum, der taler højt om, at som Forholdene ligger, synes Afkomsbedømmelsen paa Grund af mangelfuld Tilslutning at tabe sin Stilling som vor betydningsfuldeste Avlsforanstaltning. Selvfølgelig har Interessens Afsvækelse sammen med Pengepræmiernes Bortfald bidraget til denne Nedgang, idet man har bøjet sig for Paastanden om, at det ikke kan betale sig at fremstille Afkom, saaledes at det ikke har været en Hingst synderligt til Skade paa gode Navn og Rygte, at der ikke blev fremstillet Afkom efter den, og det gælder ikke mindst for de saakaldte private Hingste. For at faa Statstilskud til 6-aarige og ældre er Hesteavlforeningerne nødt til at

fremstille Afkom efter deres Hingste inden det fyldte 7. Aar, og har de da opnaaet 3. Afkomspræmie, er Stats-tilskudet sikret, og derfor undlader de fleste Hesteavlforeninger nu at fremstille Afkom mere end een Gang, selv om denne ene Fremstilling kun giver et ret svagt Grundlag for Bedømmelsen af den paagældende Hingsts Avlsværdi.

Selv om de bedste Avlshingste gennemgaaende er i Foreningers Eje, saa er det dog kun en ringe Del af den samlede Bestand af ældre Hingste, og af de 51 Hingste, der i 1931 fik deres Afkom anerkendt, tilhørte 32, eller 62,7 pCt., Hesteavlforeninger. Særligt iøjnefaldende er det i Jylland, hvor 21 af 24, eller 87,5 pCt., var paa Foreningers Hænder. Som Forholdene ligger, synes det ikke muligt at skaffe de fornødne Pengemidler til Raadighed, saa at den direkte Udgift ved Fremstillingen af Afkom kan dækkes. Spørgsmaalet bliver da, om det ikke ad anden Vej kan lykkes at skaffe Afkomsbedømmelserne den Autoritet tilbage, som de synes at være stærkt i Færd med at sætte over Styr. I sin Tid var der i Jylland Forslag fremme om, at Afkomsbedømmelsen for at faa forøget Værdi og Autoritet skulde foretages af en for hele Landsdelen fælles Kommission. Forslaget forkastedes. Men den stærke Nedgang viser, at man vanskeligt kan fortsætte ad den hidtidige Vej, uden at Afkomsbedømmelsernes Betydning forringes i for stærk Grad.

Som Afkomsskuerne de fleste Steder finder Sted, møder der kun et ringe Antal Tilskuere frem, Dommerne, Ejerne (Foreningens Bestyrelse) samt det fremstillede Afkoms Ejere og Trækkere, er ofte de eneste, medens Individshedømmelsen paa Skuerne sker for et stort og interesseret Publikum's Øjne. Nu være det langt fra mig at underkende den Bedømmelses Rigtighed, der hidtil har fundet Sted ved Afkomsskuerne, men hvor Afkomsbedømmelsen er foregaaet rundt ved Dyrskuerne, som f. Eks. i Aalborg Amt, hvor det store Publikum selv kan

se det fremstillede Afkom, har det bidraget stærkt til, at de gode Avlsdyr blev bedre udnyttede, og Afkomsbedømmelserne havde forholdsvis god Tilslutning. De Hingstejere, der med Grund vil være med i Konkurrencen om Hopperne, maa under saadanne Forhold fremstille Afkom efter deres Hingste, om ikke Undladelse heraf skal opfattes som Erkendelse af Uformuenhed. Lad os derfor faa Afkomsfremstillingerne frem paa Dyrskuerne i fuld Offentlighed, ikke som nu i Ny og Næ, men overalt. Saafremt det kan hjælpe til en Forøgelse af Afkomsfremstillingerne, læg da Sagen i de lokale Landboforeningers Hænder, selv om den provinsielle Fælleslandboforening, der jo efter Loven har Ansvaret, for at sikre Bedømmelsens Ensartethed fra Sted til Sted maa affatte Reglerne og have Indflydelse paa Valget af Dommere.

Hvad de 4- og 5-aarige Hingste angaar, da gør der sig nogen Forskellighed gældende, idet de paa Øerne bedømmes i en særlig Afdeling ved Fællesskuet, medens Foreningen af jyske Landboforeninger har overdraget en Landboforening inden for hvert Amt at afholde Skuer for disse Aargange. Her afholdes ogsaa Kraftprøve, forinden der træffes endelig Bestemmelse om Præmieringens Udfald, og Prøvens Aflæggelse kan øve Indflydelse paa Hingstens Plads i Præmierækken. Ved Fællesskuer paa et Par af Øerne saa jeg derimod Præmieskiltene paa-hængt den ene Dag, medens Kraftprøven først blev af-lagt den følgende, hvilket i høj Grad maa forundre. Arbejds-Villighed og -Evne er jo af den største Betydning, og da disse Egenskaber kan nedarves, ligger det nær at søge fastslaaet, hos hvilke Hingste de særligt er til Stede. Kraftprøven er det eneste officielle Middel hertil, som vi er i Besiddelse af, hvorfor det i en Tid, da Hestene ikke holdes til Stads, men til Arbejde, er naturligt ogsaa ved det officielle Uvdalgsarbejde at drage Nytte af, hvad den fortæller os om Energien hos vore Avlsdyr. Kraftprøven er ikke sat ind for at være en Folkeforlystelse, og selv om det maaske morer nogen at se en tvivlsom 1. Pr.-

Hingst stønnende rave rundt, saa nærer jeg ingen Tvivl om, at Dommerne og forstaaende Folk indvendig bander over, at Kraftprøven ikke blev afholdt, før Præmien blev bestemt. Jeg vil derfor haabe, at Kraftprøven i den kommende Tid henlægges til det rette Tidspunkt, og der tages tilbørligt Hensyn til dens Udfald.

Medens der i 1930 præmieredes 74 4- og 5-aarige Hingste, var Antallet i 1931 69. Paa Baggrund af, hvad foran er berørt, er det ikke uden Interesse at bemærke, at kun 26 af disse Hingste tilhørte Hesteavlforeninger, medens 43 var i privat Eje. Til Individskonkurrencerne møder de »private Hingste« forholdsvis godt frem, men ikke til Afkomsbedømmelse. For Jyllands Vedkommende var der dog 15 Forenings- og kun 12 »private Hingste« mellem de præmierede 4- og 5-Aars.

Hvad de forskellige Racer angaar, da giver de efterfølgende Tabeller en Oversigt over de af hver enkelt Race erhvervede Præmier. Jeg maa dog gøre opmærksom paa, at en direkte Sammenligning mellem Racerne fra Kreds til Kreds ikke kan foretages, før der saavel for Racernes Vedkommende som fra Sted til Sted er god Overensstemmelse i de stillede Krav, og heri kunde der vist ønskes større Lighed. At der gennem en Række Aar har været en vis Tilbøjelighed til at »slække« paa Kravene, og at ikke alle er fulgt lige godt med, turde vist være vanskeligt at bestride, hvis man skal holde sig i Overensstemmelse med Virkeligheden. Jeg ønsker at fremhæve, at man vel ved Hjælp af Præmieskilte kan fremkalde en Stemning, men vi bør vel huske paa, at vore Hingstes Avlsværdi ikke paavirkes af Præmieskiltens Farve. Kan man end en Overgang lulle Folket til Ro derved, før eller senere vil det vaagne, og saa giver det Bagslag. Erfaringerne viser os, at det kun er et Faatal af Hingste, der virkelig yder nogen større Indsats i Avlen. Dem gælder det om i Tide at faa fremhævet og udpeget, men Publikums Tro paa det officielle Udvalgs Evne her-

Tabel IV. Præmier til jyske Hingste 1931.

Landsdel eller Amt	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				I alt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
Sjælland	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Fyn	1	—	1	—	—	2	—	2	—	6
Lolland-Falster ...	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2
Hjørring Amt...	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3
Aalborg » ...	—	—	2	—	4	—	1	1	—	8
Viborg » ...	1	1	—	1	1	—	1	1	—	6
Thisted » ...	—	—	—	4	—	1	1	—	1	7
Ringkøbing » ...	—	—	—	—	1	—	—	1	—	2
Ribe » ...	—	—	—	2	—	—	—	2	2	6
Aarhus » ...	—	—	2	—	—	—	2	1	1	6
Randers » ...	—	—	1	2	2	2	1	3	—	11
De sønderjyske Landsdele.....	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Ialt...	2	1	7	9	8	7	11	11	4	60
Fremgang fra 1930	—	÷5	÷2	—	÷8	+2	÷3	÷2	+2	÷16

til bestyrkes ikke ved, at det virkelig gode bunkes sammen i Præmiegruppe med Middelmaadigheder.

I 1931 er der saaledes præmieret 16 færre end Aaret forud, og som man vil se, er det særlig gaaet ud over »Afkomsningstene«, hvoraf der er 15 færre, medens der kun er én mindre blandt de 4—5-Aars. Nedgangen skyldes maaske, at Afkomsbedømmelsens Betydning under den nuværende Form ikke værdsættes tilstrækkeligt, thi Hingstene er der.

Der er uddelt to 1. Kl. 1. Grad, nemlig til »Fjandbo«, Elite-Stbg. Nr. 1752, og »Ulrik«, Nr. 343. Den første fremstillede 30 Stk. Afkom, og Samlingen betegnedes som fremragende god for Hingstens Vedkommende, medens Hopperne knapt stod paa Højde hermed.

»Fjandbo«s Betydning for den jyske Hesteavl er saa almindelig bekendt, at denne Anerkendelse ikke vakte

nogen Forundring, medens den høje Anerkendelse af Afkomsamlingen efter »Ulrik« vist ikke fandt tilsvarende Bifald.

»Hilmer«, E.-Stbg. Nr. 1784, stillede ligeledes stor Samling, bestaaende af 30 Hopper, og fik herfor Anerkendelsen 1. Kl. 2. Grad. Selv om »Hilmer« ikke er Hingstefader, er der ingen Tvivl om, at den som Hoppeproduktør staar meget højt. »Helsted Dux«, E.-Stbg. Nr. 1788, fremstillede ligeledes stor Samling, hvoraf de ældre samt de 3-aarige betegnedes som meget gode Avlsdyr, hvorimod de 2-aarige lod en Del tilbage at ønske, hvorfor Anerkendelsen kun blev 2. Kl. A. Vender vi os til de 4- og 5-aarige, da er der uddelt 1. Præmie til 7, hvoraf kun een, »Kolind Dux«, Nr. 464, er 5 Aar. Der har saaledes været en større Tilgang af gode unge 4-Aars end Aaret forud. Jeg skal blot nævne Hingste som »Frem«, Nr. 508, »Skjald«, Nr. 518, »Morsing«, Nr. 537, »Skimmel Dux«, »Vang«, Nr. 502, og flere, men desværre var Aargangens absolute Matador, »Himmerbo«, Nr. 519, forhindret i at møde frem paa Grund af en Kodeledsforvridning.

Hvad de belgiske Hingste angaar, da har de, som Tabel V viser, faaet et lidt større Antal Præmier end i 1930, og Fremgangen falder baade paa Afkoms- og Individshingste. 1. Kl. A er ikke tildelt nogen Hingst af Racen,

Tabel V. Præmier til belgiske Hingste 1931.

Landsdel eller Amt	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmi- erede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
Sjælland	—	1	—	2	—	2	3	1	—	9
Fyn	—	2	1	1	1	4	4	1	—	14
Lolland-Falster	—	—	—	—	—	1	2	2	—	5
Bornholm	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2
Ialt	—	3	1	3	2	7	9	4	1	30
Fremgang fra 1929	—	+3	÷4	+2	+1	÷1	+3	—	÷1	+3

derimod fik »Indigène«, Nr. 9, »Laboureur II de Wiels«, Nr. 7, og »Ingjald af Løgismose«, Nr. 14, Anerkendelsen 1. Kl. B.

De uddelte Anerkendelser bærer ikke Bud om, at der blandt de konkurrerende Hingste af denne Race findes nogen Avlsmatador. Hvorvidt en saadan findes mellem de 4- og 5-aarige, maa Tiden vise. Ikke mindre end 7 af 22 fremstillede Hingste af disse Aargange fik 1. Pr., hvilket jo skulde være Udtryk for en høj Standard. Blandt disse Hingste finder jeg særlig Anledning til at fremhæve den indførte »Josselin de Mette«, en stor, betydelig og typisk Hingst med noget vid Forbevægelse.

Tabel VI.

	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
Tillagte her i Landet.	—	1	1	3	2	1	3	2	—	13
Indførte	—	2	—	—	—	6	6	2	1	17
Ialt...	—	3	1	3	2	7	9	4	1	30

Som man vil se, giver Tabel VI ikke Udtryk for, at den dansk-belgiske Hesteavl efter ca. 35 Aars Arbejde kan staa paa egne Ben, men derimod at Tilførslen af Hingste stadig er en Nødvendighed for Avlens Opretholdelse. Hvad enten man er en Tilhænger af denne Avl eller ej, gør man sikkert klogt i at holde sig denne Kendsgerning for Øje.

Hvad den lettere Avl angaar, da er den jo indenfor vor Landavl særlig repræsenteret af Frederiksborg- og Oldenborg-Hestene, og denne Avl er jo særlig hjemmehørende paa Øerne. Imidlertid er der ved Husmandsforeningernes Medvirken kommet nogle mindre Frederiksborg-Hingste til Jylland, for at man ved deres Hjælp kan avle Husmandsheste. Hvorvidt det lykkes, bliver et

Spørgsmaal, som Tiden maa besvare, thi i de færreste Husmandsbrug er der Plads til at holde Føl og Plage. At søge Avlen af Husmandsheste ført ind i Gaardmandsbrugene, hvor man har Anvendelse for en større Hest, synes der ikke megen Mening i, før Priserne paa Husmandsheste er steget forholdsvis stærkt, og stærkere end for andre Hesteslag, saa der med Rette kan tales om Overpris. Hertil kommer, om Frederiksborg-Hestenes Temperament ikke er lige livligt nok, hvor, som i Husmandsbrugene, Konen eller Børnene ofte maa være Kuske. Derfor foretrækkes nogle Steder Hingste af den norske Vestlandsrace til en saadan Avl. Denne Race henregnes som bekendt til »de koldblodige«, og det er en yderst præstationsdygtig Hest af særdeles godt Temperament. Der er til Vendsyssel indført en 2½ Aars Vestlandshingst, og der drives jo nogen Avl med Heste af denne Race. Den Pris, 4000 Kr., som »Statistiske Meddelelser« angiver, viser os imidlertid en af de Vanskeligheder, en saadan Avl maa regne med. I Norge er Racen jo stærkt spredt og ikke særlig talstærk, Priserne for Avlsdyr ligger dér forholdsvis langt over, hvad Tilfældet er for de Racer, vi ellers støtter os til her i Landet, hvortil saa yderligere kommer de store Transportudgifter. Uagtet »Nordbaggen« sikkert er den Hest, der bedst tilfredsstiller de mindre Brugs Krav, saa støder en Avl af disse her i Landet, som man vil se, paa ret store Vanskeligheder, og Spørgsmaalet er endnu ikke afklaret, om det er økonomisk rigtigt i Husmandsbrugene at søge gennemført Selvforsyning med Heste, eller som hidtil at faa en Del blandt de, der indenfor den øvrige hjemlige Avl falder mindre ud end tilsigtet, og indføre Resten fra de baltiske Lande og Polen, hvor der jo er Rigelighed af den Slags Heste. Da tilmed Kravene til Størrelse indenfor den danske Hesteavl i Almindelighed ikke er saa store som tidligere, turde det vist ikke virke overraskende, om der derfra vil vise sig at fremkomme et større Antal Heste egnet for Anvendelse i de mindre Brug end hidtil.

Tabel VII. Præmier til Frederiksborg-Hingste 1931.

Landsdel	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
Sjælland	1	—	4	—	—	1	5	1	—	12
Fyn	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Bornholm.....	—	—	1	3	—	—	2	1	—	7
Ialt..	1	—	5	3	—	1	7	2	1	20
Fremgang fra 1930 ...	+1	÷5	+3	—	÷1	÷2	+2	÷3	÷1	÷6

Som ovenstaaende Tabel viser, har ogsaa denne hjemlige Race i 1931 erhvervet færre Præmier end Aaret forud. Blandt de for Afkom anerkendte Hingste fik »Aladdin«, Stbg. Nr. 310, 1. Kl. for stor Samling, og alle de fremstillede Dyr anses for gode Avlsdyr, adskillige af dem maa endog betegnes som meget betydelige.

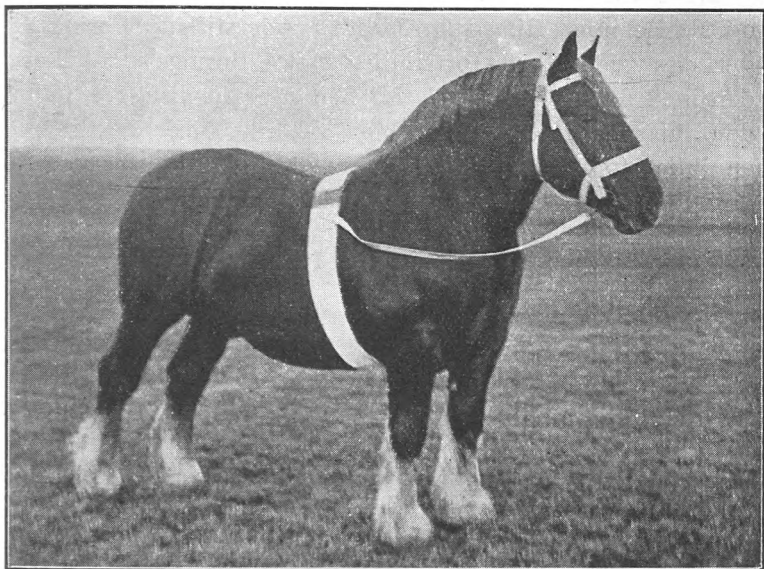
Bland de 4- og 5-aarige Hingste fik »Pommery Skovgaard« 1. Præmie paa Sjælland. Den er køn, har gode Ben, men der kunde ønskes mere Hest i den.

Hingstene af Oldenborg-Race har, som man vil se, erhvervet flere Præmier end Aaret forud, og Fremgangen falder udelukkende paa Afkomshingstene, blandt hvilke den indførte »Gønner« og den her i Landet fødte »Enno« fik Anerkendelse 1. Kl. B. for det efter dem fremstillede Afkom.

Tabel VIII. Præmier til Oldenborg-Hingste 1931.

Landsdel	Afkomsbedømmelse					Individspræmie				Ialt præmierede
	Klasse					1.	2.	3.	4.	
	1.	1.B	2.A	2.B	3.					
Sjælland	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3
Fyn.....	—	2	1	1	—	2	—	—	—	6
Ialt...	—	2	1	2	—	2	2	—	—	9
Fremgang fra 1930 ...	—	+2	÷1	+2	—	+1	÷1	÷1	—	+2

Blandt de 4- og 5-aarige fik »Gunthard« og »Karl« 1. Pr. paa Fyn. Den første, der er indført, er en meget betydelig Hingst med lidt let Lyske, føre Ben, fortrinlig Bevægelse. Den anden, der er Søn af »Gønner«, er af god Type, dyb og bred, lidt blød Ryg, jævn god Bevægelse.

Himmerbo, Nr. 519.

Skuerne for ældre Dyr havde ikke i 1931 den Tilslutning, som ønskeligt var, medens Hesteudstillingerne paa adskillige af de provinsielle Fællesskuer var forholdsvis store. Hertil bidrog vel nok, at den fynske Fælleslandboforening holdt Jubilæum, og at der i Jylland for første Gang siden 1922 holdtes Skue for ældre Dyr.

Det jydsk Fællesskue afholdtes i Skanderborg, og Fremstillingen af jydsk Heste var særdeles god og forholdsvis stor. Afdelingen for 4-aarige og ældre Hingste dannede imidlertid en Undtagelse, idet Tilslutningen var

for ringe til at kunne give et fuldgyldigt Udtryk for Landsdelens ældre jydsk Hingste. Der uddeltes i denne Afdeling tre 1., fire 2. og en 3. Præmie. Spidsen her var den 4-aarige »Himmerbo«, Nr. 519, en ualmindelig dyb, bred Hingst med meget føre, velstillede Ben og særdeles kraftig Bevægelse, men Ryggen lidt blød.

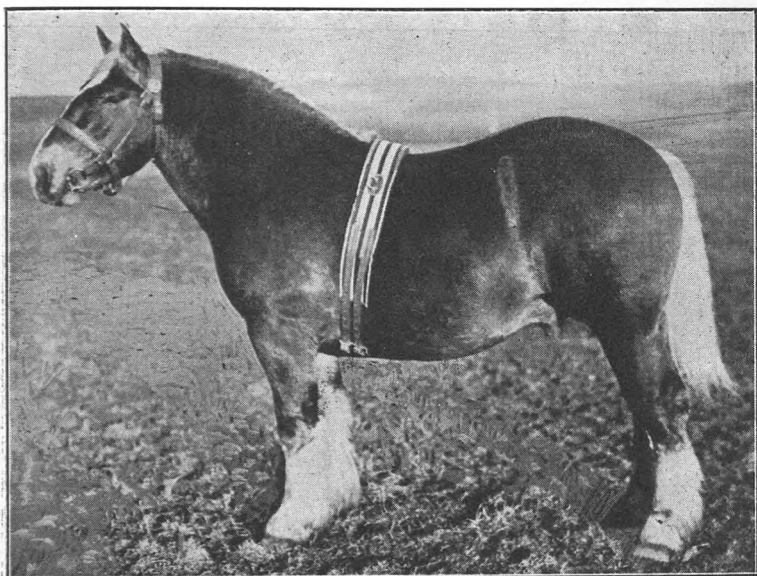
Nr. 2 var »Thor«, Nr. 498. En betydelig, dyb, bred og sværlemmet Hingst med lidt understillede Forben, særdeles gode Hove, fortrinlig og flot Bevægelse. Naar den med højt rejst Hoved fløj hen over Grønsværet, tog den alle med Storm. Nr. 3 blev »Kolind Dux«, Nr. 464, en ikke stor, men ualmindelig dyb, førbenet og godt-gaaende Hingst med noget stramme Bagkoder. 2. Præmie fik »Skjald«, Nr. 518, »Bonde Dux«, E.-Stbg. Nr. 1816, »Skjold«, E.-Stbg. Nr. 1774, og »Aarhus Dux«, E.-Stbg. Nr. 1775.

Af 3-aarige Hingste fik tre 1., fire 2., seks 3. og to 4. Præmie. Det var et særdeles godt Hold, der sluttede godt op. Paa Fløjen stod »Thybo Eg«, Nr. 539, en tiltalende, dyb, meget kort Hingst med lidt højt, men bredt og muskuløst Kryds, velstillede Ben og god Bevægelse. Den trængtes haardt af den mere betydelige, jævnt dybe, brede »Vrensted Dux«, Nr. 547, der imidlertid var noget let af Bagkoder, men med meget god Bevægelse. Først som Nr. 3 kom Fløjhingsten blandt de 2-Aars i 1930, den store, ret dybe, meget brede og sværlemmede »Hengest«, Nr. 534, med den kraftige, men lidt uregelmæssige Forbevægelse samt lidt blød Ryg. Paa nær den sidste i Præmierækken var alle kaarede, og de dannede en smuk Række af velprægede og godt gaaende Hingste af godt Slag.

Men af Hingstene bar dog de 2-aarige Prisen hjem. Ved de jydsk Ungskuer flottes man sig ikke med 1. Præmier til jydsk Hingste, i Almindelighed kun en — to eller højst tre —, og naar derfor Dommerne ved dette Hold uddelte 5, saa maatte det medføre Kritik, selv om

dennes Begrundelse vel mere hvilede paa, at det gode Hold tillod at være streng ved Bedømmelsen.

Paa Fløjen stod »Hof«, Nr. 569, en passende stor, ualmindelig dyb og køn Plag af fortrinligt Slag og Præg, lidt afrundet over Hofterne, men fortrinlige, dybe Laar, forholdsmæssigt føre — 26 cm om Piben — og faste Ben, god og kraftig Bevægelse.

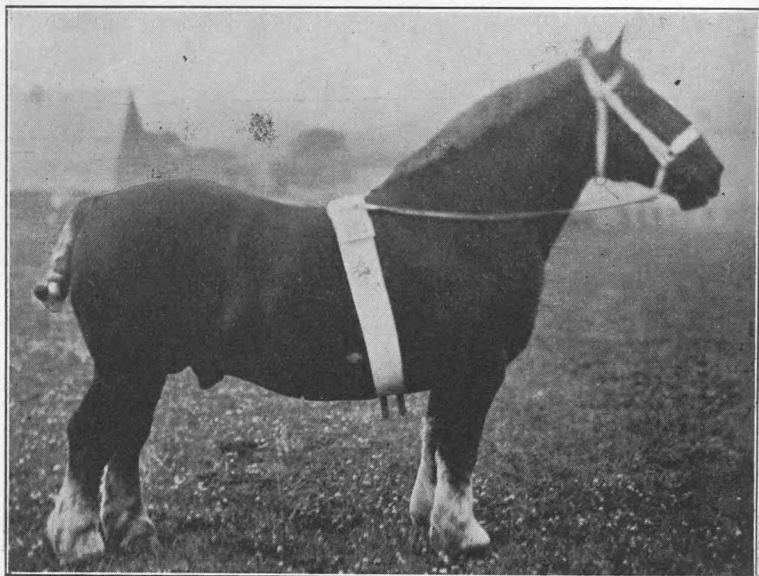
Thybo Eg, Nr. 539.

Af de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger var der udsat en Vandrepræmie (Carlsberg-Kruset) til den bedste Hingst ved Aarets jyske Ungskue. I Konkurrencen herom med »Himmerbo« og »Thybo Eg« gik »Hof« af med Sejren, og efter min Mening er Hof absolut det bedste Individ, den jyske Avl hidtil har frembragt.

Nr. 2 med 1. Præmie var »Vesterbo«, Nr. 562, en stor, betydelig og dyb Hingst med lidt afrundet Bagpart, føre Ben, lidt stramme Bagkoder, kraftig Bevægelse.

»Fjends Dux«, Nr. 560, stod paa 3. Plads. Det var en

køn, meget bred, ret dyb Hingst med meget gode Hove og særdeles god Bevægelse, men Lemmerne kunde ønskes lidt mere muskuløse og Forstillingen fastere. Som Nr. 4 og 5 kom to »Fjandbo«-Sønner tilhørende Chr. Kudahl, Raunholt. Den første af disse, »Nørre Herreds Fjandbo«, Nr. 565, var en meget køn, kort Hingst med god Dybde, føre, faste Ben og meget gode Hove, men Bagparten

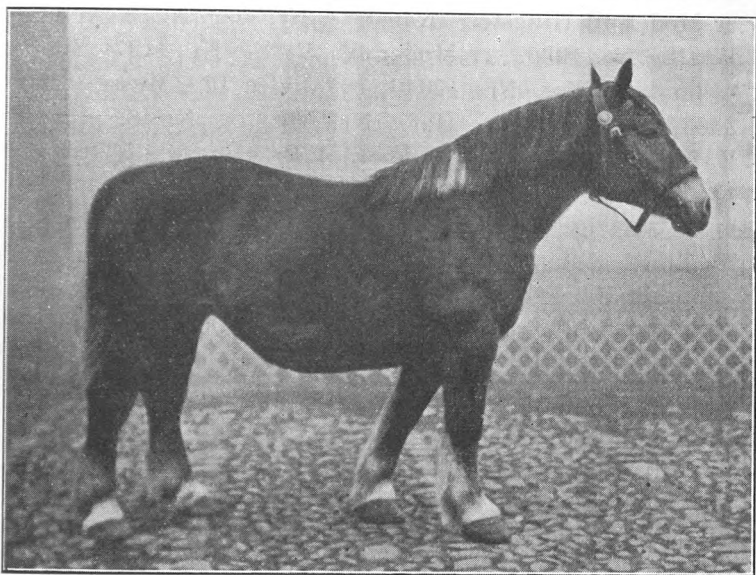
Hof, Nr. 569, som 3-Aars.

kunde ønskes bredere. Den anden, »Ribe Fjandbo«, Nr. 557, var en meget dyb og tiltalende Hingst af særdeles godt Slag, ret føre, men ikke særligt muskuløse Lemmer, ret god Bevægelse. Men foruden disse, der fik 1. Præmie, var der mellem de præmierede mange lovende Plage, og ved Kaaringen i dette Aars Marts Maaned viste Aargangen sig Tilliden værdig.

Medens Fremstillingen af Hopper ved Ungskuerne ofte er af ret tilfældig Karakter, saa var der i 1931 en stor og god Repræsentation i alle Holdene. Følhopperne var

meget gode og med meget betydelige Individider i den forreste Del af Præmierækken. Fløjpladsen indtoges af den betydelige, brede og sværlemmede »Nørager Karmark«-Datter »Sonja«, Nr. 3181.

Var der Grund til at rose Følhopperne, saa var der endnu mere Anledning til at fremhæve de ældre Hopper uden Føl, som sikkert var det Hold, der særligt tog

Magda, E.-Stbg. Nr. 12347.

Publikum. Præmierækken var som for Følhopperne lang, og der var over den en Ensartethed i Præg og Type, som aldrig tidligere vist ved et jydsk Ungskue, hvilket yderligere fremhævedes gennem en særdeles god Bedømmelse og Opstilling. Ikke mindre end 8 fik 1. Præmie, og de fortjente det alle, og — hvad mere bemærkelsesværdigt er — det store Flertal af dem havde dokumenteret sig som fortrinlige Avlsdyr.

Paa Fløjen stod »Magda«, E.-Stbg. Nr. 12347, en fortrinlig, meget dyb, bred og betydelig Hoppe af særdeles

godt, jydsk Præg og Slag, særdeles gode Ben og Hove, god Bevægelse. Den er Moder til Hingsten »Roar«.

Efter denne »Ull«-Datter fulgte 3 Døtre af »Værum Dux«, Stbg. Nr. 1669. »Stensa«, Nr. 3613, der er Moder til 2 særdeles gode Hoppeplage, var en mægtig, meget dyb, bred og sværlemmet Hoppe med lidt stærkt højede Haser, og mellem den og Magda har Kampen om 1. Pladsen sikkert været haard. Nr. 3, »Lilly«, E.-Stbg. Nr. 11866, er Moder til Hingsten »Kansler«, Nr. 469; Nr. 5, »Vita«, E.-Stbg. Nr. 12305, er Moder til »Vera«, Nr. 4197; Nr. 6, »Ulla«, E.-Stbg. Nr. 12040, er Moder til »Musse«, Nr. 3468, og Hingsten »Hof«, Nr. 569, og Nr. 8, »Lise«, E.-Stbg. Nr. 12086, er Moder til 1. Pr.-Hingsten »Thybo«, Nr. 523.

De 3-aarige Hopper dannede ligeledes en smuk Samling med mange særdeles gode Individuer imellem, men der var sikkert adskillige, og deriblandt ogsaa jeg, der ikke var helt enige med Dommerne om Opstillingen. Nede i 2. Præmiegruppen fandtes der saaledes et Par Hopper, der med fuld Ret, ja maaske bedre end enkelte af dem, der fik 1. Præmie, fortjente at bære det eftertragtede hvide Præmieskilt.

Som de 3-aarige var de 2-aarige et godt Hold og med en meget betydelig Datter af »Eg«, E.-Stbg. Nr. 1802, paa Fløjen.

Medens der kun var mødt 2 Hoppefamilier, hvoraf den ene fik 1. og den anden 4. Præmie, saa var Konkurrencen i Hingstefamilierne meget skarp, og der uddeltes her fem 1. og en 3. Præmie.

Man var forud klar over, at Kampen om Førstepladsen vilde komme til at staa mellem »Fjandbo«, E.-Stbg. Nr. 1752, og »Lunde Dux«, E.-Stbg. Nr. 1754. Efter »Fjandbo« fremstilledes kun de krævede 8 Stk. Afkom, 6 Hingste: »Himmerbo«, »Hof«, »Nørreherreds Fjandbo«, »Ribe Fjandbo«, »Roar« og »Fjand«, en meget ensartet Samling af tunge Trækheste af god Type, men de to fremstillede 2-Aars Hopper faldt i nogen Maade igennem.

Efter »Lunde Dux« fremstilledes 15 Stk. og heriblandt Hingste som »Kolind Dux«, »Bonde Dux«, »Vendelboen«, Nr. 536, »Vesterbo« og »Fjends Dux« samt adskillige fortrinlige Hopper. »Fjandbo« sejrede, men hvis der kun efter »Lunde Dux« var bleven fremstillet 8, der passede sammen, hvad var saa Resultatet blevet? Jeg spørger blot, thi de to Samlinger stod hinanden meget nær, og var de efterfølgende overlegne. »Eg«, E.-Stbg. Nr. 1802, var Nr. 3 med tre Hingste, »Thybo Eg«, »Hengest« og »Valeur«, Nr. 551, samt tre Hopper. Her kneb det med Ryggen, der hos flere var noget blød, men de betydelige Hingste sikrede den Pladsen foran »Skjold«, E.-Stbg. Nr. 1774, der kun fremstillede Hopper, een 4- og syv 3-Aars. Det var en fortrinlig og særdeles ensartet Samling af dybe og brede Hopper med fortrinlig Bagpart. I Samlingen efter »Nørager Karmark«, E.-Stbg. Nr. 1722, der ogsaa fik 1. Præmie, figurerede »Skjold« samt adskillige særdeles gode Hopper.

Desuden var der fremstillet Kollektivsamling fra adskillige Hesteavlforeninger, og Fremstillingen vidnede om, at man i mange Foreninger har et særdeles godt Hoppemateriale.

De samvirkende jydsk Hesteavlforeninger fremstillede en Samling bestaaende af 9 Hingste: »Himmerbo«, »Thor«, »Vrensted Dux«, »Thybo Eg«, »Kolind Dux«, »Hof«, »Vesterbo«, »Nørre Herreds Fjandbo« og »Ribe Fjandbo« samt 6 Hopper, der havde faaet 1. Præmie ved Skuet. Det var en fortrinlig Samling af særdeles god jydsk Type, som fik en meget bekendt udenlandsk Professor til at udtale sin Forbavselse over, hvad man i Jylland vilde med fremmede Trækracer, naar man kunde opdrætte saadanne Heste.

Men ovenstaaende Samvirksomhed udstillede tillige 8 Vallakker, 6 røde og 2 sorte, som lige var solgte til Carlsberg-Bryggerierne. Det var brede, dybe, velformede Heste af kønt jydsk Præg med faste, velstillede Ben, gode Hove og god Bevægelse, der gav et godt Udtryk for, at

den jydsk Hesterace formaar at frembringe Brugsdyr, der er særlig godt anvendelige saavel i Byerne som i de almindelige Bondebrug. Opdrætterne af jydsk Heste staa paa mange Maader i Taknemmelighedsgæld til Carlsberg-Bryggerierne, ikke blot fordi disse nu udelukkende køber jydsk Heste af bekendt Afstamning, men ogsaa fordi de gennem Kontrollering af de enkelte Hestes Arbejdsevne, Holdbarhed og Foderforbrug og ved at stille Oplysninger herom til Raadighed er gaaet ind i et Arbejde for yderligere Højnelse af Racens Kvalitet.

Paa afgørende Maade viste Skanderborgskuet, at der stadig er Interesse for den jydsk Hest, og at Racen er i støt, men tillige rask Fremgang. Tillige gav Skuet, vel nok som aldrig før, et klart Udtryk for den jydsk Hestavlts Formaal, at frembringe en passende stor, køn, trivelig, dyb og haardfør Hest af godt Temperament, føre, faste Ben og god Bevægelse, en Hest særlig egnet til Landbrugsarbejde, og at dette ikke blot er en Talemaade, men har præget Avlsarbejdet og givet sig gode Udslag. Bedømmelsens stærke Fremhæven af Typen var et Udtryk for, at man var sig Maalet bevidst, og Fremstillingen har ikke alene Bud om, at den jydsk Hesteraces Udviklingsmuligheder saa langt fra er udtømte, men at der bag Racen og i Arbejdet for dennes Fremgang staa en Skare af dygtige Opdrættere, der er sig dette bevidst og er klar over, at det kan nytte at sætte et Arbejde ind for Racens Fremgang.

Men foruden jydsk kan ogsaa belgisk Heste fremstilles ved det jydsk Ungskue, men der var kun mødt en indført Hingst, der fik 2. Præmie.

Til det fynsk Fællesskue var Tilslutningen som Følge af Jubilæet stort fra de tre Racers Side, som er repræsenteret paa Fyn.

Udstillingen af belgisk Heste var størst og gav Udtryk for den Interesse, hvormed denne Race omfattes af mange fynsk Opdrættere.

Hvad de unge Hingste angaar, da var de 3-aarige de

bedste, og med en meget betydelig og god Hingst, »Renommé de la Courte« paa Fløjen. Det var en meget stor, men ogsaa meget dyb Hingst med særdeles god Overlinie, men knap bred nok, føre Ben, kraftig Bevægelse, noget uregelmæssig for. Den er indført fra Belgien ligesom dens jævnaldrende »Labor de Masnuy«, en køn, ikke særlig dyb Hingst med jævnt føre Ben, der ogsaa fik 1. Præmie, men stod betydeligt tilbage for »Renommé de la Courte«.

Til 2-aarige Hingste uddeltes 1. Præmie ikke. Alle de præmierede var paa een nær tillagte paa Fyn. For fleres Vedkommende kunde der ønskes sværere Lemmer og mere Betydelighed.

Hvad Hopperne angaar, da var Udstillingen stor og med mange gode Individuer. De 2-aarige Hoppeplage var jævnt gode, men uden nogen afgjort Spids.

De 3-aarige Hopper var langt bedre og var den belgiske Afdelings bedste Hold. Her var mange meget betydelige Hopper, ikke mindre end 6 fik 1. Præmie, og med en meget stor, sværlemmet, men ikke særlig tiltalende Hoppe paa Fløjen.

Af ældre Hopper uden Føl var der kun anmeldt to, der begge præmieredes, og blandt dem er der særlig Grund til at fremhæve den brune indførte »Marvie«, Kat. Nr. 945, en meget dyb, bred og velformet Hoppe af godt Slag.

Følhopperne var meget gode og med »Dina«, tilhørende M. Møllegaard, Grønløkke, paa Fløjen, en særdeles god, typisk, dyb og bred Hoppe med jævnt føre Ben samt god Bevægelse. Den er tillagt hos Ejeren og var selvskreven Spids. Men foruden den fandtes der adskillige meget gode og betydelige Hopper i Afdelingen.

Fremstillingen af belgiske Heste — 90 enkelte Individuer og 3 Samlinger, af hvilke sidste kun een mødte og fik 3. Præmie — var stor og bar Bud om, at der paa Fyn sættes stærkt ind for denne Avl, som omfattes med stor Interesse, og som der bringes store Ofre for gennem

Indkøb af Avlsdyr fra Belgien. Jeg kan dog ikke nægte, at jeg, naar jeg ser Opstillingen ved de fynske Skuer, og ikke mindst ved Jubilæumsskuet, meget ofte savner den afgjorte Fremhæven af Typen, som giver Udtryk for, at man ved, hvad man vil, og i sluttet Trop arbejder hen mod det stillede Maal. Uden en saadan stærk Fremhæven af Typen faar Udvalgsarbejdet en tilfældig Karakter, som nok skal paavirke Avlens Resultat.

De jydsk e Heste har i nogle Aar været ret sparsomt repræsenteret paa det fynske Fællesskue, men i 1931 var der dog anmeldt 56 Individuer og 1 Samling.

De 3-aarige Hingste var gode, to fik 1., en 2. og en 3. Præmie. Paa Fløjen stod »Sydfyns Skjold«, Nr. 538, en meget tiltalende Hingst af meget god Dybde, Bredde, Slag og Præg, men Forstillingen ikke helt fast. Den fra Jylland indkøbte »Mønt«, Nr. 546, fik ligeledes 1. Præmie; det er en meget betydelig og sværlemmet Hingst med meget gode Hove, men Baglemmerne noget rette, god Bevægelse.

Blandt de 2-aarige Hingste stod »Vesterbo«, Nr. 562, — der er omtalt under det jydsk e Ungskue — paa Fløjen med 1. Præmie, der ligeledes tilkendtes en meget velpræget, sværlemmet, men ikke stærkt udviklet Plag med særdeles god Bagpart, men Dybden og Bredden i Brystet var noget mangelfuld.

Følhopperne var meget gode, og der er særlig Grund til at fremhæve de to første af 1. Præmie-Hopperne, »Karen«, Nr. 3896, og »Smутten«, Nr. 4106, et Par særdeles typiske, velformede og velstillede Individuer med god Bevægelse. De var begge faldne efter »Skjalden«, E. Stbg. Nr. 1773, og var et Par særdeles gode Repræsentanter for Racen.

Af ældre Hopper uden Føl var kun mødt 3, og af disse er der Grund til at fremhæve »Molly«, Nr. 3421, som en meget god og betydelig Hoppe.

De 8 3-aarige Hopper dannede en god Samling, men der er særlig Grund til at fremhæve de 2-aarige, der ikke

alene var det største Hold i den jydsk Afdeling, men ogsaa dannede en meget smuk Samling med adskillige særdeles gode Døtre af »Skjalden« i den forreste Ende af Præmierækken.

»Skjalden«, E.-Stbg. Nr. 1773, fik 1. Præmie for en meget ensartet og betydelig Samling af Hingste og Hopper, der til Trods for, at adskillige af denne Hingsts gode Afkom er gaaet til Jylland, baade gav et særdeles godt Udtryk for Skjaldens store Avlsværdi og stærkt understregede den mægtige Betydning, denne Avlsmatador har haft for den jydsk Hesteavl paa Fyn samt Betimeligheden af at udnytte den i videst mulig Grad.

Af Oldenborg-Heste var der ialt anmeldt 34, og blandt disse var det særlig Følhopperne, der udmærkede sig og dannede en meget smuk Samling af dybe, brede og typiske Individuer, der var født her i Landet. Af 3-aarige fik en 3. Præmie, derimod var de 2-aarige forholdsvis talrigt og godt repræsenteret. De unge Hingste var ikke fremragende, og der uddeltes ingen 1. Præmie til 2- og 3-aarige.

Det sjællandske Fællesskue, der afholdtes i Ringsted, havde ogsaa god Tilslutning, og paa dette var ikke mindre end fire Racer repræsenteret. Som sædvanlig dominerede Frederiksborghestene med ikke mindre end 106 Anmeldelser, medens der var 33 af svært Halvblod, 43 »Belgier« og 17 »Jyder«.

Frederiksborg-Hestene var særdeles godt repræsenteret, hvilket ikke mindst gælder Følhopperne, hvoraf ikke mindre end 11 fik 1. Præmie. I sin Omtale af Skuet betegner Statskonsulent Alf. L. Søndergaard Samlingen som meget betydelig, »vistnok den bedste vi endnu har set paa noget Skue — Jubilæumsdyrskuet medregnet«, men peger dog paa, at der er fremkommen en Tilbøjelighed til fine Piber.

De 2- og 3-aarige Hopper var gode, og i hvert af disse Hold faldt der ikke mindre end ni 1. Præmier, saa efter dette skulde de to Hold jo være endog fremragende gode,

hvis 1. Præmie skal tages som Udtryk for det, der særligt rager op.

Til yngre Hingste samt Hopper af Frederiksborg-Racen uddeltes der tilsammen 38 1., 29 2. og 14 3. Præmier, og uden i mindste Maade at ville kritisere de præmierede Dyrs Kvalitet, saa ligger det dog nær at spørge, om en saadan Rigelighed af 1. Præmier, saa de udgør næsten et lige saa stort Antal som 2. og 3. Præmierne tilsammen, ikke kan medføre en Devaluering af 1. Præmiernes Værdi i Folks Omdømme. Selv om en Avl er i stærk og god Fremgang, saa man i Forhold til tidligere finder det berettiget at uddele et stort Antal 1. Præmier, saa var det sikkert mere gavnligt for Avlen at strænge Fordringerne og flytte Mærkepælene frem.

De unge Frederiksborg-Hingste var lovende, og blandt de 3-aarige stod »Juvel Lynggaard« paa Fløjen, en meget køn »Aladdin«-Søn med noget fine Piber, og af de 2-aarige var »Kvik Melløse« efter »Kvik Torvedgaard«, Stbg. Nr. 318, i Spidsen.

Blandt Hestene af svært Halvblod — Oldenborg — var der en særdeles god Samling af Følhopper, derimod var de 4- og 3-aarige faatallige, men blandt de sidste en meget god Plag — efter »Sigurd«, Nr. 36 — der fik Ærespræmie. De 2-aarige Hopper var forholdsvis talrige og gode. En fra Oldenborg indført Plag fik 1. Præmie.

Af belgiske Heste var det særligt de unge Dyr, der var talstærkt repræsenteret, og der er Grund til at fremhæve de 3-aarige Hopper, som udgjorde en særdeles god Samling af brede Plage af godt Slag og Præg og med meget gode Individuer i 1. Præmie, samt med en betydelig dyb, typisk Plag, med lidt afrundet Bagpart, »Jeanne«, Kat. Nr. 924, efter »Drinker de Aude«, Stbg. Nr. 150, paa Fløjen.

De 2-aarige Hopper stod ikke paa Højde med de 3-aarige. Her fik Kat. Nr. 934, »Mette«, efter »Drinker de

Aude«, Stbg. Nr. 150, 1. Præmie. Det var en betydelig Plag med gode Ender, men med lidt lang og lav Ryg.

Af Følhopper var der kun mødt 2, nemlig S. Ellegaards bekendte røde Hopper, »Margrethe« og »Jeanette«, der begge fik 1. Præmie.

De unge Hingste var ikke fremragende, den bedste — en rød 2-Aars efter »Indigene«, Nr. 9 — var en tiltalende og velformet, ikke stærkt udviklet Plag, men med kort Bevægelse.

De jydsk e H e s t e har i de foregaaende Aar været svagt repræsenteret paa de sjællandske Fællesskuer. I 1931 var ikke alene Antallet, men ogsaa Kvaliteten gaaet frem. Imidlertid kan det ikke skjules, at Hingstematerialet ikke er tilfredsstillende, og der uddeltes ikke 1. Præmie til nogen af de to fremstillede 3-Aars Hingste, men kun 2. og 3.

Der var ingen Følhopper mødt, derimod var der en Samling gode 3-Aars Hopper, hvoraf »Lunde«, Kat. Nr. 900, efter »Lunde Dux«, E.-Stbg. Nr. 1754, stod paa Fløjen med 1. Præmie. Det var en betydelig, velformet Hoppe af god Type og føre Ben, men Baglemmerne var noget bagudstaaende. Men ogsaa blandt dem, der fulgte efter, fandtes der gode og lovende Dyr.

De 2-aarige Hopper var en pæn Samling, men uden noget fremragende Individ, hvorfor 1. Præmie ikke uddeltes.

Desværre var jeg forhindret i at overvære Fællesskuet i Nykøbing, hvorfor jeg ikke kan omtale dette.

Men uagtet de provinsielle Fællesforeningers Skuer har en særdeles stor avismæssig Betydning, saa maa det ikke skjules, at adskillige af de lokale Landhoforeninger gennem deres Skuer øver en betydelig Indsats til Avlens Fremgang. Man maa ikke glemme, at disse Skuer ofte besøges af Folk, der ikke kommer til de store Skuer. Disse Folk søger de at drage ind i Arbejdet for Avlens Fremgang, vække deres Interesse og belære dem. Det gælder ikke mindst overfor de unge. Her er ikke Plads

for en nærmere Omtale selv af de største lokale Skuer, men som de hidtil har gjort et godt Arbejde, er jeg ikke i Tvivl om, at de ogsaa vil fortsætte dermed, hvilket bliver saa meget mere betydningsfuldt, hvis Fremstillingen paa de store provinsielle Skuer mindskes som Følge af de daarlige Tider. Gennemgaaende har Fremstillingen af Heste paa de lokale Skuer været som i 1930, maaske med en ringe Fremgang.

Dyrskuerne i den ene eller anden Form er som bekendt ikke de eneste Foranstaltninger til Avlens Fremme, men her spiller Kaaringerne stærkt med.

Hingstekaaringerne er især bleven en betydningsfuld Faktor indenfor Avlsarbejdet, og som Tiden er skredet frem, tillægges de større Betydning, ja visse Steder mere end Skuerne. Indenfor alle Avlsretninger er Kaaringerne taget i Brug og har i 1931 haft god Tilslutning.

I det følgende skal jeg indskrænke mig til kort at omtale Kaaringerne for svære Hingste og begynder med Hingste af jydsk Race.

Medens der i 1930 var anmeldt 77 3- og 34 4-aarige Hingste, var Antallet i 1931 henholdsvis 87 og 33, hvoraf kaaredes 28 3-aarige og 15 4-aarige. Den 4-aarige Aargang var mødt mindre talstærkt frem, og adskillige af dem, der var kaarede som 3-aars, blev hjemme. Dog var den bedste Del af Aargangen godt repræsenteret gennem Betydeligheder som »Himmerbo«, »Frem«, »Skjold«, »Morsing« og flere, men det er beklageligt, at den 4-aarige Aargang meget sjældent ved de jyske Hingstekaaringer er saa talrigt repræsenteret, at den kan give et blot nogenlunde fuldgyldigt Udtryk for denne Aldersklasse.

I 1931 blev der saaledes kaaret to 3-aarige færre end Aaret forud, men til Gengæld var Kvaliteten af de kaarede nærmest højere, og der fandtes blandt dem adskillige særdeles gode Hingste, som »Thybo Eg«, »Hengest«, »Vrensted Dux«, »Valeur«, »Sydfyns Skjold«, »Mønt« og fl., saa der sikkert blandt den jyske Hests Venner var

Tilfredshed med Resultatet, saa meget mere, som der ikke var »slækket« paa Kravene. Jo, dog paa et Punkt kan det siges. Kravene til Størrelse er nemlig ikke saa stramme indenfor den jyske Avl, som de har været. Det er Hingste fra 1 m 72 (11 Kvarter) til 1 m 77 (11 Kv. 2 Tom.) man sætter Pris paa. Men er der nogen Lempelse her, saa er til Gengæld Fordringerne til Type, Slag, Soliditet i Bentøjet og Bevægelse strammet Aar efter Aar. Det har man kunnet, fordi der netop her har været en fortsat, støt og iøjnefaldende Fremgang at paavise. Den gamle Kritik over knækkede Koder og slap Bevægelse kan Nutidens jyske Hingste med lige saa god Ret som nogen anden Race afvise som ubeføjet. Her har en mere rationel Opdrætning, sammen med de ved Skuer og Kaaringer skarpt formulerede Krav, øvet en meget stor Indflydelse.

Men er Nutidens jyske Hingste end knapt saa store som tidligere, saa er de nu langt dybere af Midtstykke. Den jyske Opdrætter forlanger »Slag«, derfor er de store, højtstillede ikke paa Mode. Men den jyske Hest er tillige meget sværlemmet, og ved Kaaringerne forlanger vi ikke blot stort Maal om Piben i Forhold til Højden, men Piben skal være flad og bred, hvorved Senerne faar de bedste Vægtstangsforhold at virke under, og deres Holdbarhed fremmes, thi Knoglen selv holder nok. »Rundpibede« Hingste er derfor ikke skattede indenfor den jyske Avl, lad dem saa aldrig have saa stort et Pibemaal.

Aarets Skuer og Kaaringer har bragt Bud om, at der arbejdes godt indenfor den jyske Hesteavl, og Resultaterne viser, at Racen baade er i Besiddelse af Livskraft — saa den kan frembringe de nødvendige Hingste — og af fuldtud tilfredsstillende Kvalitet og en Bøjelighed, saa den kan ændres efter de Krav, der stilles.

Kaaringerne for belgiske Hingste havde vundet meget god Tilslutning, idet der til dem var anmeldt tilsammen 81 Hingste, men heraf var dog en hel

Del 5 Aar og derover. Her tager man altsaa i Modsætning til Jyderne de ældre Hingste med. Kaaringerne afholdtes i Slagelse, Odense, Aarhus og Nykøbing F. Der kaaredes 7 ældre, 9 4- og 11 3-aarige Hingste, foruden at 1 4- og 5 3-Aars blev kaaret i Kl. B. I Jylland kaarede man nemlig i 2 Klasser.

Af de kaarede var 3 3-Aars, 2 4-Aars samt 1 ældre Hingst, ligesom ogsaa 1 i Kl. B. kaaret 3-Aars, tillagt her i Landet, medens Resten var indført. Af disse sidste er der Anledning til at fremhæve den 3-aarige »Renommé de la Courte«, af de 4-aarige »Josselin de Mette« og af de ældre »Eschevin du Trieu« samt af de her i Landet fødte, den 4-aarige »Marnix af Skovsgaard«. Kaaringerne for belgiske Hingste var saaledes stærkt præget af den betydelige Indførsel af Avlsdyr fra Belgien, som havde fundet Sted i 1929—30, medens den hjemlige Avls Bidrag til de kaarede var forholdsvis beskedent.

I de senere Aar er Handelen med Hingste mere og mere blevet koncentreret til Kaaringerne, og i 1931 gik der ogsaa en Del af de kaarede over paa Hesteavlsforeningers Hænder. Handelen var lidt livligere for jyske Hingste, og Priserne holdt sig omtrent paa samme Stade som Aaret forud.

Der er hele Landet over holdt Hoppekaaringer, nogle Steder indenfor de enkelte Foreninger, medens det andre Steder er Samvirksomheden, der direkte foretager Kaaringen. Saavidt jeg har kunnet skaffe mig Klarhed, saa har der i 1931 været større Tilslutning til Hoppekaaringerne end i 1930, en Antydning af den voksende Interesse for Hesteavl.

Aaret 1931 var en Fortsættelse af den Række vanskelige og brydsomme Aar, som dansk Hesteavl har været ude for siden 1920. Men selv om Hesteavlen, paa Grund af det stærke Prisfald paa andre af Landbrugets Produkter, i Aarets sidste Del blev stillet ret gunstigt i Forhold til Kvæg- og Svineavl, saa ligger Hestepriserne endnu paa et saare lavt Stade. Imidlertid synes Forstaaelsen af

Hesteavlens Betydning for vort eget Erhvervslivs Trivsel at vokse og dermed Erkendelsen af, at man for Landbrugets egen Skyld ikke fortsat kan negligere den. Det er sikkert heraf, at den voksende Interesse er spiret frem, og heldigt er det, at der har været en saa stor og dygtig Flok af Hesteopdrættere, der trods Modgang og overbærende Smil har holdt fast, og som nu staar med en Avlsdyrbestand, der kan danne Grundlaget for Udnyttelse af den Fremtid, som Hestene endnu viser sig at have. Værdien af disse Opdrætteres Arbejde bliver ikke mindst iøjnefaldende — selv om man synes ked af at indrømme det — nu, hvor Kronefald og Importregulering vanskeliggør Indførselen af Trækkraft fra Udlandet, hvad enten denne Trækkraft saa er af mekanisk eller dyrisk Art. Dette, sammen med en voksende Forstaaelse af, at det er en Fordel i en pengeknapp Tid fra egen Bedrift at kunne forsyne sig med et saa nødvendigt Driftsmiddel, som Heste maa siges at være, er dog sikkert det mest betydningsfulde for dansk Hesteavl i 1931.

Af Fosforsyregødningens Historie i Danmark. Et Stykke Industri- og Landbrugshistorie.

Af Dr. phil. Axel Garboe.

Fabrikmæssigt fremstillede Gødningsstoffer i Mod-sætning til Staldgødning var i Færd med at tilkæmpe sig en Plads i det danske Landbrug for en hundrede Aar siden. Her skal Opmærksomheden særlig samles om fosforsyreholdige Gødningsmidler, som omkring det 19. Aarhundredes Midte stod paa Dagsordenen i saa-vel videnskabelige som praktiske Kredse. »Det¹⁾ er for en stor Deel Geologernes Sag at paavise de Jordlag, der indeholde Phosphorsyre, og som kunne anvendes til Gjød-ning«, udtalte den senere saa berømte danske Kemiker *Julius Thomsen*, hvis Forskning som bekendt iøvrigt ikke kom til at ligge paa Agrikulturkemiens Omraade²⁾). Men ogsaa paa andre Kilder til Fosforsyre af Betydning for Landbruget havde man sin Opmærksomhed henvendt (Benmel, Guano o. lign.). Datidens Landbrugstidsskrifter indeholder adskillige Indlæg til Belysning af dette Spørgs-maal³⁾, idet Diskussionen mere og mere kom til at samle

¹⁾ Julius Thomsen i et »frit Foredrag« ved den 4. danske Land-mands-Forsamling i København 1852. (Beretning..... Kbh. 1854. Side 205).

²⁾ K. Rørdam: Studier over udvalgte Emner af den kemiske Geo-logi og den kemiske Agrogeologi I. Den kemiske Geologis og den kemiske Agrogeologis Historie i Danmark. (Videnskabernes Sel-skabs Skrifter 7. R. 11 Bd. 1915).

³⁾ Eksempelvis findes i Ugeskrift for Landmænd 1859 I, Side 157 ff. en Artikel af Baron H. Stampe, Christinelund pr. Præstø, om hans gunstige Erfaringer med Anvendelsen af kunstige Gødningsmid-

sig om Problemet: Superfosfat eller andre Gødningsmidler.

Det danske Firma, der gik i Spidsen paa Gødningsfabrikationens Omraade, var Joseph Owen & Sønner¹⁾. I Aaret 1851 var Owen (som forøvrigt selv var Englænder) i England for at faa nærmere Oplysninger om et nyt Gødningsmiddel: sur fosforsur Kalk eller Superfosfat, der var kommet stærkt frem, og som Joseph Owen nu ogsaa begyndte at fabrikere i København. »I 1852 tilvirkedes der 200 000 Pd., i 1853 tre Gange saa meget, og snart efter regnedes der ikke med Hundredetusinde, men med Millioner Pund«²⁾.

Hele denne Udvikling af Fosforsyre-gødnings-Spørgsmaalet foregik samtidigt med, at en dansk Geolog, Magnus Jespersen, søgte efter teknisk anvendelig Fosforit i Danmarks Jordbund²⁾. Ved Arnager, ca. 3 km S.Ø. for Rønne, paaviste Jespersen midt i 1860'erne faststaaende Lag af Fosforit, til hvis tekniske Anvendelighed han i en Aarrække knyttede store Forventninger.

Magnus Jespersen havde i Frankrig set en udstrakt Anvendelse af den raa, ikke-svovlsyrebehandlede Fosforit (Fosforit-Mel) som Gødningsmiddel, og i Aarene henimod 1870 udfoldede han en ivrig Agitation for at nyttiggøre den bornholmske Fosforit i Landbrugets Tjeneste, dog ikke som Superfosfat, men som Fosforit-Mel, der var billigere at fremstille. I det hele taget kom Magnus Jespersen til at staa som Repræsentant for de Agrogeologer, der hævdede Fosforit-Melets Fortrin. Naar det Ar-

ler. I samme Tidsskrift (1859 I, Side 268 ff) advarer F. Leth imod at vove sig for langt ud i Bekostninger til Kunstgødning. »Jeg tillader mig . . . at advare mindre bemidlede Landmænd for ikke at sætte mere paa dette Kort, end de kunne taale at tabe, om Uheld skulde indtræffe . . .«

¹⁾ C. Nyrop: Fredens Mølle. Et Stykke Industrihistorie. Kbhvn., 1905, Side 107.

²⁾ Axel Garboe: Bornholmer-Geologen Magnus Jespersen. Et Bidrag til en Mands og hans Slægts Historie. Kbhvn., 1931, hvori det bornholmske Fosforit-spørgsmaal udførligt behandles.

bejde, Jespersen satte ind her, i alt væsentligt endte med negativt Resultat, skyldtes dette ikke en Brist i denne Naturforskers teoretiske Indstilling overfor Spørgsmaalet; Jespersen havde nemlig i alt væsentligt en til Nutidens Opfattelse svarende Forestilling om Fosforit-Melets Anvendelsesomraade og Virkemaade. Men den bornholmske Fosforit-Forekomst er af en saadan Beskaffenhed, at den under almindelige Forhold ikke lader sig teknisk udnytte med Fordel. Der skulde en Verdenskrigs særlige Forhold til, før den bornholmske Fosforit kunde blive Raamateriale for en Fabriksvirksomhed i nogenlunde stor Stil. Hertil kommer saa Teknikens hele Udvikling i Løbet af det 19. Aarhundrede, hvorved Landbruget førtes mere og mere bort fra Anvendelsen af Raafosfat.

Magnus Jespersen var hele Tiden i Opposition til ledende Landbrugskredse, i hvilke man hævdede Superfosfatens Overlegenhed som Jordforbedringsmiddel. Saa stærkt som vel muligt fastslog man fra denne Side¹⁾, at »skal Fosforiten paa Bornholm kunne blive til Nytte for det danske Agerbrug, maa den . . . først omdannes til et Superfosfat, og kan den ikke bære de dermed forbundne Omkostninger, vil den neppe faa nogen praktisk Betydning hos os«. Markforsøg syntes at vise, at Fosforitpulver var uden Virkning. Nolge Landmænd troede snarere, at det skadede end gavnede²⁾. Kort sagt: meget forenede sig om at faa Magnus Jespersen til at opgive sit Arbejde i Fosforit-spørgsmaalet. Fra omkring 1870 er denne Naturforsker tavs med Hensyn til Fosforiten i Landbrugets Tjeneste, og hurtigt synes hans Arbejde og en Gang saa omdiskuterede Afhandlinger at være blevet ganske glemt.

Imidlertid var Fosforit-spørgsmaalet ikke dermed ført

¹⁾ Ugeskrift for Landmænd, 30. Sept. 1869, Side 275. Cfr. Axel Garboe: Bornholmer-Geologen Magnus Jespersen (1931), Side 190 ff.

²⁾ Ugeskrift for Landmænd 4. R., I Bd. (1871), Side 387 — hvori de Resultater, hvortil forskellige bornholmske Landmænd er naaet ved Markforsøg, omtales.

til Ende¹⁾. Endnu engang skulde Diskussionen: Fosforit-Mel contra Superfosfat blusse op med stor Livlighed, denne Gang ikke mellem en Videnskabsmand og Landbruget, men mellem konkurrerende Gødningsfirmaer.

Firmaet Owen & Sønner prøvede sig stadig frem med forskellige Fosforsyre-gødningsmidler, saaledes som det bl. a. kan ses af Forhandlingerne ved Holbæk Amts økonomiske Selskabs Møde (2. Febr. 1871)²⁾: »Godsejer Holm bemærkede, at d'Hrr. Owen & Sønners kunstige Gødningsarter væsentlig vare tilberedte af Koproolith og Fosforiter, og anbefalede de af Been og animalske Stoffer fabrikerede Gødningsarter fremfor hine; men Forbruget var saa stort og vilde uden al Tvivl endnu stige saaledes, at man dog blev nødt til at anvende Koproolith og Fosforiter til Fabrikationen. Meningerne vare overhovedet delte om, hvilke af de 2 nævnte Gødningsarter der vare at fortrække, og da den sidstnævnte Gødningsart kunde fabrikeres billigere, troede han næsten, at man kunde erstatte den ringere Kvalitet med en forøget Kvantitet, uden at anvende større Midler aarlig til Brugen af kunstig Gødning«. Efterser man i Datidens Landbrugspresse, hvad Owen & Sønner averterede med, vil man se, at der bl. a. i 1871³⁾ blev udbudt foruden Superfosfat et »Phosphoritmeel, indeholdende 45—50 pCt. phosphors. Kalk«. Superfosfat var altsaa ikke eneraadende, omend det mere og mere fik Overtaget.

Imidlertid skulde der (som allerede nævnt) føres endnu en Kamp for og imod Fosforit-Mel (Raafosfat), inden Spørgsmaalet var debatteret til Ende. Den Mand, der nu blev

¹⁾ Jeg benytter Lejligheden til at takke Hr. Direktør H. Heilbuth for Oplysninger vedrørende Fosforsyre-gødningshandelen i Danmark i sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede.

²⁾ Ugeskrift for Landmænd, 4. R. I Bd. (1871), Side 512.

³⁾ Ugeskrift for Landmænd, 5. Januar 1871 og stadig i det følgende. — »Owen & Sønner har i mange Aar udbudt sit »Fosforitmel«, uden at nogen har taget Forargelse deraf.« (Gødningspriserne og Gødningshandelen. Særtryk af Landmands-Blade. Kbhvn., 1884, Side 12).

Raafosfatens Talsmand, hed *Thorvald Schmidt* og kom omkring Aaret 1880 i Forbindelse med Gødningssfirmaet Beckett & Meyer. Thorvald Schmidt¹⁾ var født i Aalborg 1832. I 1850'erne drev han Købmandsforretning i denne By, men gik fallit (1856) og slog sig saa paa kemisk Virksomhed. En Tid var han Farvefabrikant og kastede sig senere over Kunstgødningsspørgsmaalet. Saaledes deltog Thorvald Schmidt den 5. Februar 1876 i Aalborg Amts Landboforenings Diskussionsmøde, hvor det drøftedes²⁾: »Hvilke Erfaringer har man med Hensyn til de phosphorsyreholdige Gjødninger, som ere forarbejdede af Steen, i Sammenligning med de Gødningssstoffer, hvori Phosphorsyren hidrører fra Been«. Bl. a. blev det ved denne Lejlighed hævdet, at den enkelte praktiske Landbruger næppe kunde afgøre Spørgsmaalet ud fra sine egne Iagttagelser. Men »en Forsøgsstation her i Jylland, med controllerende Forsøg i Marken paa nogle større Gaarde, vilde vistnok bringe den Deel af Agerbruget et lige saa hurtigt og sikkert Skridt fremad, som vi med et glædeligt Resultat for Øie i de senere Aar have seet gennemført i vor Meieridrift«.

I 1878 var Thorvald Schmidt i København, hvor han henvendte sig til Firmaet Beckett & Meyer for at faa dette til at interessere sig for Handel med Raafosfat (Fosforitmel) som Gødningssmiddel. Dette lykkedes, og Thorvald Schmidt udfoldede nu i de følgende Aar en livlig Virksomhed med Mund og Pen for at slaa til Lyd for Fosforitmelets Anvendelse i Landbruget. Saaledes skrev Thorvald Schmidt i Aalborg Stiftstidende³⁾ om Fosforsyretilskud til naturlig Gødning: »Landmandens Mødding bør være hans Gødningssfabrik; behøver han et større eller mindre

¹⁾ C. Nyrop: Fredens Mølle. Et Stykke Industrihistorie. Kbhvn., 1905, Side 184 ff.

²⁾ Aalborg Stiftstidende, 14. Febr. 1876 (Artikel signeret -d-t).

³⁾ Aalborg Stiftstidende, 21. Januar 1878. »Til Landmændenes Overvejelse«. — I Ugeskrift for Landmænd 1878, I Side 442 vedkender Thorvald Schmidt sig Artiklen i Aalborg Stiftstidende.

Tilskud af Phosphorsyre til sin Jord, bør han ubetinget blande det i sin Mødding«. Her staar man overfor den Idé, Thorvald Schmidt forfægtede: at man skulde strø fosforsyreholdige Stoffer¹⁾ i Staldgødningen og paa denne Maade tilføre Agerjorden Fosforsyre. Udførligt har Schmidt fremsat sine Tanker herom i en Pjece, der udkom i 1882²⁾. Han anbefaler heri Anvendelsen af »Fosfatjord« til Indblanding i Staldgødningen. »For med den størst mulige Fordel at kunne anvende Fosfatjord og derved erstatte Landbruget dets Tab af Fosforsyre, er det fornødent, at Fosfatet indblandes i Staldgødningen sammen med Tørvemel eller i Kompostmøddingen. Under Staldgødningens Forraadnelse vil der udvikles Kulsyre og Ammoniak, der i Forbindelse med de i Gødningen tilstedeværende Salte ville angribe Fosfatet og omdanne det i en for Planterne let tilgængelig Form«. — »Naar man selv vil omdanne den raa Fosfatjord til en for Planten tjenlig Form, er det fornødent, at Kreaturerens Urin opsamles, hvilket kun kan ske ved Hjælp af Tørvemel«³⁾.

I agitatorisk Form samler Thorvald Schmidt sine Anskuelser i Sætninger som disse:

»Møddingen²⁾ kan meget godt besørge Gjødningsfabrikens Arbejde, og Fosforsyren i Fosfatjorden kan kjøbes for 24 à 25 Øre Pundet.« Hvorfor saa købe Superfosfat, hvis Fosforsyre koster betydeligt mere.

Hertil føjede Thorvald Schmidt saa en direkte Kritik

¹⁾ Det var ikke Fosforitmel alene, Thorvald Schmidt tænkte paa at anvende. Guano anbefaledes ogsaa; »thi efter omhyggelige Forsøg veed man, at Fosforiten under iøvrigt lige Forhold er langt mindre opløselig«. (Thorv. Schmidt i Ugeskrift for Landmænd 1878, I Side 446).

²⁾ Thorvald Schmidt: Om Anvendelse af Tørvemel og Fosfatjord i Gjødningsøjemed. Kbhvn., 1882.

³⁾ Paa lignende Maade udtaler Thorvald Schmidt sig i Ugeskrift for Landmænd, 1882, II Side 330.

af Superfosfatets Anvendelse: »¹⁾ Slutningen af Tredserne og langt ind i Halvfjerdserne er der rundt om i Landet paa mangfoldige Gaarde brugt kunstig Gjødning, særlig Superfosfater, i betydelig Mængde. I de første Aar saa man ofte aldeles forbausende Resultater, der foranledigede et større Forbrug og en mere udstrakt Anvendelse deraf. Efterhaanden udeblev Virkningerne imidlertid mere og mere«. Derfor kunde der — efter Thorvald Schmidts Mening — være god Grund til at gaa over til Anvendelsen af Gødningsmidler, hvori Fosforsyren forekommer i tungtopløselig Form. »Forsøg, der ere udførte paa Forsøgsstationer i Skotland, Frankrig, Belgien og Tyskland har godtgjort, at Fosfatjord med stor Fordel kan træde i Stedet for de stærkt ætsende Superfosfater; thi i den gjærende Mødding vil den indblandede Fosfatjord snart blive opløselig«. Dette — tilføjes der — »gjælder om Fosfatjord, men ikke om de haarde, glasagtige Fosfater, der, selv om de ere aldrig saa fint pulveriserede, kun i ringe Grad paavirkes ved Møddingens Gjæring; i hvert Fald behøves der lang Tid til for at bringe dem i en for Planterne tilgjængelig Form. Grunden er ganske simpel den, at de glasagtige Fosfater ikke kunne indsuge Møddingsvædsken, medens den yderst fine og porøse Fosfatjord opsuger Vædskerne og overalt paavirkes af disse«. Skriftet munder saa ud i en Anbefaling af Firmaet Beckett & Meyers Vare. »Den i nærværende Afhandling oftnævnte Fosfatjord bliver i den for Anvendelsen heldigste Form indført her i Landet af Handelshuset Beckett & Meyer, Kjøbenhavn«.

Thorvald Schmidt skildres²⁾ som en Mand, der var »rig paa Idéer, ivrig og arbejdsom, men urolig, hvorfor Livet kun gav ham karrig Lykke«. Hvad han som Anbefaler af det nye Gødningsfirma Beckett & Meyer skrev om »Fosfatjorden«, var fyldt af Idéer og Paastande —

¹⁾ Thorvald Schmidt: Om Anvendelse af Tørvemel . . . Kbhvn., 1882, Side 38.

²⁾ C. Nyrop: Fredens Mølle . . . Kbhvn., 1905, Side 184.

ikke alle lige velbegrundede, og Modstanden udeblev da heller ikke. En Tid holdt Thorvald Schmidt ud, men blev saa — ligesom tidligere Magnus Jespersen — træt. Han rejste til Tyskland, men slog sig heller ikke der til Ro, kom hjem til Danmark med nye Planer om teknisk-kemiske Foretagender og døde saa i Aaret 1898.

Modstanden imod Beckett & Meyers »Fosfatjord« og Thorvald Schmidts Anbefaling af dette Stof som Gødningmiddel kom fra et konkurrerende Firma, Güssefeld & Réé, hvis ene Indehaver S. Réé udtalte sig i meget skarpe Vendinger og foranledigede Sagen drøftet vidtløftigt i Datidens Landbrugspressen¹⁾. Grosserer Réé betegnede²⁾ ikke blot Beckett & Meyers »Fosfatjord« som »den obscure saakaldte Fosfatjord«, som »aldeles ukyndige forsøge at introducere«. Men Handelen med »Fosfatjord« betegnedes endogsaa som »et af de mange Forsøg, som dels af Ukyndighed, dels af hensynsløs Vinde-syge blive gjorte for at udbytte Landbruget«³⁾.

S. Réé's Pjece indeholder, ved Siden af den skarpe Polemik, adskilligt af Interesse til Belysning af selve Hovedsagen: Landbrugets Anvendelse af Kunstgødning. »Kunstgødning er i Miskredit hos Landmændene«, hedder det. Disse betragter ofte Gødningsfabrikkerne »som Snyltere paa Landbruget og ikke tværtimod som en af Landbrugets bedste Hjælpere til at skaffe forøget Udbytte af Jorden«. Fejlen maa imidlertid i væsentlig Grad søges hos Landmændene selv, idet disse anvender Kunstgødning uden rationel Indsigt i Jordernes Trang dertil. Ligesom Thorvald Schmidt fremhæver ogsaa S. Réé det ønskelige i en Forsøgsvirksomhed, der hidtil har manglet. »Det⁴⁾ vilde have gavnet alle Parter, om Anvendelsen af Kunstgødning i større Mængde ikke havde maat-

¹⁾ Indlæggene samledes senere i en Pjece: S. Réé: Om Kunstgødning og »Fosfatjord«, Kbhvn., 1883.

²⁾ S. Réé i »Landbovennen«, 10. Februar 1883.

³⁾ S. Réé: Om Kunstgødning . . . Kbhvn., 1883, Side 3—4.

⁴⁾ Samme, Side 5.

tet vente en Menneskealder, før Landet fik en agrikulturkemisk Konsulent med offentligt Hverv i sit Fag. Den Vejledning og Bistand, som Pressen kunde yde ved at bringe baade indenlandske og udenlandske Erfaringer frem, har kun været sparsom«.

Det var Handelen med »Fosfatjord«, der skabte Røre om Spørgsmaalet. Som det var at vente, følte praktiske Landmænd sig noget desorienteret. En af disse, N. Leth Espensen, Godthaab pr. Skanderborg, fremsætter derfor et »Forslag til Overvejelse«¹⁾.

Der spørges: »1) Er den omhandlede Fosfatjord saa let opløselig, at den kan opløses af Humussyren i Tørvejorden eller i hvert Fald af den i Møddingen foregaaende Gjæringsproces? Er dette Tilfældet, da kan man antage, at Fosfatjorden er lige saa nyttig for Planterne som den fosforsure Kalk med i Vand opløselig Fosforsyre . . . 2) Hvorledes vil Prisen paa Fosfatjord stille sig i Forhold til den Pris, der betales for Fosforsyre i fosforsur Kalk? 3) Kan man uden gennem praktiske Forsøg og Erfaringer bedømme Fosfatjordens Værdi som Plante-næring, og har man slige Erfaringer fra Udlandet, navnlig fra de Egne, hvor Fosfatlagene findes? 4) Er det sandsynligt, at Fosfatjorden navnlig er anvendelig paa lette Jorder med ringe Absorptionsevne?«

Paa disse Spørgsmaal kom der et foreløbigt Svar i »Landbovennen«²⁾:

»Benævnelsen Fosfatjord er vildledende, idet bemeldte Stof ikke har nogen Jord- eller Humusforbindelse; det er et ringe, udelukkende mineralsk Fosfat (Fosforit) uden Spor af animalske og organiske Stoffer, med stort Indhold af Jern og kulsur Kalk; den indeholdte Fosforsyre er uopløst, og hverken Humussyren i Tørve-

¹⁾ »Landbovennen«, 20. Januar 1883. Optrykt i S. Réé: Om Kunstgødning (1883), Side 10 ff.

²⁾ »Landbovennen« Nr. 174, 27. Januar 1883. Forfatteren er S. Réé, Becket & Meyers Konkurrent. — Artiklen er optrykt i S. Réé: Om Kunstgødning . . . Kbhvn. 1883, Side 13 ff.

jord eller Urinen i Møddingen formaar at opløse den¹⁾. — I Fald det var fint malet, hvilket det ikke er, vilde det sandeste Navn paa dette Stof være Fosforitmél. Man kan saaledes aldeles ikke sammenligne Fosforsyren i dette Fosforitmél med den i Vand opløselige Fosforsyre, da sidst nævnte alene er i Stand til at optages af Planterødderne«. »Man kan dristig paastaa, at der ikke haves nogen Erfaring for Anvendelsen af Fosforitmél hverken her eller i Udlandet²⁾ — kun har jeg hørt, at her skal være foretaget Experimenter for et Par Aar tilbage med tydsk Fosforitmél af ligeartet Beskaffenhed som den her anmeldte franske saakaldte Fosfatjord . . . men da største Delen af Partiet, som den Gang blev indforskrevet, 20,000 Pd., endnu henligger — og i Mellemtiden forgjæves har været udbudt til Indkjøbspris, ca. 2 Kr. pr. 100 Pund — saa tyder det paa en Skuffelse, som kun stadfæster de Beretninger, der haves om lignende Forsøg i Udlandet, hvor bemeldte Fosforiter findes«. Kun for ukyndige kan det synes lovende, at Hr. V. Steins Analyse efterviser 18 à 20 pCt. Fosforsyre. Men her maa man betænke Uopløseligheden. »Har man nu ikke i de Lande, hvor bemeldte Fosforiter findes, og hvor de ved Lejerne kunne haves for 1 Franc pr. 100 Pund . . . kunnet finde en lønnende Anvendelse for samme, saa turde der vistnok være stor Anledning for den danske Landbostand til at tage i Betænkning, om dette Stof fortjener saa kostbare Kapital-Experimente«.

Man diskuterede — for ikke at sige stredes — lidt frem og tilbage i Landbrugspressen om disse Spørgsmaal — indtil saa en kompetent Autoritet, Konsulent V. Stein, afgav en udførlig Erklæring, hvori det hedder³⁾:

»Da vi . . . se, at Nytttevirkningen af det let opløselige Fos-

¹⁾ Udhævet af S. Rée.

²⁾ Saa sporløst var altsaa Magnus Jespersens Arbejde for Fosforitens Anvendelse gaaet i hvert Fald S. Rée forbi.

³⁾ »Landhovennen«, 17. Februar 1883. Optrykt i S. Rée's Pjece, Side 19 ff.

forsyreforbindelser er afhængig af Jordens Beskaffenhed, er det selvfølgelig indlysende, at man maa tage under grundig Overvejelse, hvorvidt den bedst vil kunne egne sig for Tilførsel af let eller tungere opløselig Fosforsyregjødning, og deri vil kunne være en Del forskjellige Gradationer, lige fra den for Superfosfatets Anvendelse bedst egnede milde Lerjord med et ikke stort Kalkindhold lige til Sandjorden, som er blottet for Absorptions-evne, og hvor man risikerer Tab af Fosforsyre ved Udvaskning, og nylig under Kultur tagne Mosejorder, som ligeledes mangle Evne til at tilbageholde Fosforsyren. Paa saadanne Jorder ere de uopløste Fosfater paa deres Plads . . . Dog kan man ikke i al Almindelighed gjøre gjældende, at finmalede raa Fosfater ikke vil kunne vise Virkning paa andre Jorder end de nylig nævnte og under særlig gunstige Forhold endog en ikke ubetydelig Virkning, for Exempel i meget humusrige Jorder, hvor der er Betingelser til Stede for en meget rigelig Kulsyreudvikling, men uagtet de i de senere Aar allerede i ikke ringe Antal foretagne praktiske Forsøg til Bedømmelse af Raafosfaternes Virkning kontra Superfosfaternes, har dette Spørgsmaal dog endnu langt fra fundet sin Løsning«.

. »Det er jo naturligt, at den opløste Fosforsyre maa blive en Del dyrere end den uopløste paa Grund af Fosfatets industrielle Behandling, men Landmanden kan ogsaa staa sig ved at betale den opløste Fosforsyre dyrere, naar han vel at mærke gjør den rette Brug deraf, men desto værre er Forsyndelse imod den rette Anvendelse af Kunstgjødning ikke ualmindelig og utvivlsomt den væsentligste Aarsag til den i senere Aar fremkomne Reaktion imod Brugen deraf« (Rées Pjece, Side 28).

Iøvrigt mener V. Stein¹⁾ — bl. a. paa Basis af Laboratorie-Undersøgelser, han har foretaget — at »der ikke bliver meget tilbage til Anbefaling for Indblanding [af

¹⁾ S. Réé: Om Kunstgjødning . . . Kbhvn., 1883, Side 30.

raa Fosfat] i Møddingen«. Naar saaledes Thorvald Schmidt (Smlg. Side 672) paastaar, at Fosfatjorden opløses ved Gæringsprocesserne og Forraadnelsen i Møddingen, er dette en Paastand, der fremføres uden Bevis; men det værste er, at det »fremføres som en fuldstændig erkjendt Sag, og det maa jeg betvivle¹⁾. Ogsaa Paastanden om, at Urinen formaar at omdanne Fosfatjorden, saa at den bliver tilgængelig for Planterne, er en Paastand, der paa ingen Maade støttes af de Laboratorieforsøg, som V. Stein i denne Anledning har foretaget.

Man kan desuden »ikke i al Almindelighed anbefale Anvendelsen af raa Fosfater²⁾« — disses Nytte beror i allerhøjeste Grad paa, hvor (paa hvilke Jorder) man vil anvende dem. Indblandingen af »Fosfatjord« i Møddingen tør derfor »næppe anses for en gyldig Grund til at søge at forøge Landmandens Interesse for hans Mødding, saa at han passer bedre paa de værdifulde, flydende Bestanddele — dertil er jo Tørvejorden et anbefalelsesværdigt Hjælpemiddel«. — »At tilraade ham Pengeanvendelse til Stoffer, for hvis Nytte man ikke forud kan give ham større Sikkerhed«, kan derimod næppe forsvares²⁾.

Saavidt Konsulent V. Stein. Hertil føjede S. Réé saa nogle afsluttende Bemærkninger³⁾: »Der kunde ganske vist fra den i Udlandet gennem Aaringer førte kemiske og kommercielle Kamp om raa eller opløste Fosfater bringes langt skarpere Indlæg til Bevis for Rigtigheden af den af Hr. V. Stein hævdede Opfattelse, med hvilken vi væsenlig kunne samstemme, men vi tro ikke, at Beviset bliver i og for sig vægtigere, fordi det fremsættes i hvassere Ord«.

Striden om »Fosfatjorden« — »en af de heftigste og mest personlige Stridigheder, der nogensinde har været

¹⁾ S. Réé: Om Kunstgødning, (1883), Side 24.

²⁾ Samme, Side 30—31.

³⁾ Samme, Side 9.

ført i vor Landbrugspressen¹⁾ — var hermed til Ende i Pressen. Men kommercielt førtes den videre. Beckett & Meyer udsendte²⁾ i Mai 1884 et Cirkulære, hvori Firmaet meddelte, at det efter at have sluttet Akkord med de bedste og største udenlandske Gødningsfabriker og Importfirmaer kunde levere saavel opløste som uopløste Gødningsstoffer til de billigst mulige Priser, heriblandt altsaa ogsaa »Fosfatjord«. Og hvad der var det vigtigste: alt var under Kontrol af Docenten i Plantefysiologi ved Københavns Universitet *Rasmus Pedersen*. De andre Gødningsfirmaer tog den tilkastede Handske op og søgte at sælge Varerne, ogsaa den raa Fosfat, endnu billigere³⁾. Ja, man oplevede endogsaa det Særsyn, at »Fosfatjordens« heftige Modstander S. Réé selv udbød til Salg »haade Fosfatjord og desuden endnu et Raafosfat under Navn af »vestindisk Fosfat⁴⁾. »Landmandsblade« føjer hertil en Bemærkning om, at »man tør vel deraf slutte, at Hr. Réé nu har indset, at han har haft Uret«, naar han betegnede Handelen med »Fosfatjord« som noget nær Bedrageri. Maaske er Forklaringen snarere, at Firmaet Güssefeld & Réé maatte føre de samme Varer som de øvrige Gødningsfirmaer med det Ræsonnement, at naar Folk endelig vilde have den ubrugelige »Fosfatjord«, kunde de godt faa den, ogsaa hos Güssefeld & Réé, og endda til billigere Priser end noget andet Sted.

Det blev ikke Raa-Fosfaterne, der kom til at spille den mest fremtrædende Rolle som Jordforbedringsmiddel. Jordens Fosforsyretræng tilfredsstilles, som bekendt, nu hovedsagelig ved Hjælp af Superfosfat. Men denne op til Nutiden gaaende Del af Fosforsyregødningens Historie

¹⁾ Gødningspriserne og Gødningshandelen. Særtryk af Landmandsblade. Kbhvn., 1884, Side 12.

²⁾ C. Nyrop: Fredens Mølle . . . Kbhvn., 1905, Side 145.

³⁾ Gødningspriserne og Gødningshandelen. Særtryk af Landmandsblade. Kbhvn., 1884, Side 3 ff.

⁴⁾ Samme, Side 12.

i Danmark skal ikke nærmere uddybes ved denne Lejlighed. Det har kun forekommet at være af en vis Interesse at følge Linien et Stykke op imod Nutiden fra den ensomme, ejendommelige Videnskabsmand Magnus Jesspersen over den idéfyldte, urolige Praktiker Thorvald Schmidt med det store Firma bag sig.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Alf. L. Søndergaard.

Endelig synes det, som de fleste betydende Kredse indenfor dansk Hesteavl har forstaaet, at Avlens fornemste Opgave i Fremtiden bør være at forsyne Hjemmemarkedet med det bedst mulige og til alle Forhold anvendelige Brugsmateriale, medens Eksporten i Modsætning til tidligere maa komme i anden Række. Med denne Erkendelse, som jeg har kæmpet for i flere Aar, er Hesteavlen kommet ind i en fast, sund og naturlig Bane. Der er hermed naaet et betydeligt Skridt fremad i Retning af, at vi paany kan blive selvforsynende med Heste paa et mere hensigtsmæssigt Grundlag end tidligere. Det er meget godt, at Importen for Tiden er vanskeliggjort, men det er alligevel bedre og naturligere, om vi igennem vor egen Avl kan gøre den overflødig. Først naar dette er naaet, opfylder dansk Hesteavl helt sin Mission, men megen Raceegoisme og mange Fordomme maa endnu fjernes, før vi naar saa vidt.

Som et Led i denne Udvikling har Aaret 1931 dog givet gode Løfter. Interessen for den hjemlige Avl er stærkt øget. Antallet af bedækkede Hopper er igen opadgaende, og Importen er jævnt aftagende. Medens Priserne paa de fleste af Landbrugets andre Produkter er faldet stærkt, har Hestepriserne holdt sig paa et nogenlunde konstant og rentabelt Niveau, hvilket jo alene skyldes Efterspørgslen paa Hjemmemarkedet. Eksporten er som bekendt nu uden væsentlig Betydning for Afsætningen og Priserne bortset fra Salg af en Del Slagteheste til Frankrig.

I de senere Aar har jeg ofte advaret imod den Fare, det rummede, helt eller delvis med Hensyn til Trækkraft at blive afhængige af en Hesteimport, hvis Stabilitet af mange tidligere anførte Grunde var upaalidelig. En Fare, der naturligvis var størst for det mindre Landbrug, der fortrins-

vis hidtil har klaret sit Hestehold ad denne Vej uden Refleksion over, om det i det lange Løb var mere eller mindre hensigtsmæssigt. Som Situationen i Slutningen af Aaret udviklede sig, synes disse Advarsler i høj Grad at have været berettigede, idet Valutaforholdene lagde stærke Hindringer i Vejen for en fortsat Import. Indenfor det mindre Landbrug var man, som allerede omtalt i min Beretning for 1930, klar over, at en Ændring i Forsyningen af Heste til disse Brug var stærkt paakrævet. De forberedende Forhandlinger, som jeg foregaaende Aar havde ført med De samv. jyske Husmandsforeningers Husdyrbrugsudvalg og Mulighederne for en Hjemmeavl af Heste til nævnte Brug, blev fortsat og førte hurtigt til det Resultat, at man snarest muligt skulde paabegynde et saadant Arbejde i den Udstrækning, som det forhaandenværende Hoppemateriale gav Grundlag for.

I Marts Maaned overværede det samlede Husdyrbrugsudvalg Hingstkaaringerne indenfor Frederiksborgavlen, bl. a. i Hillerød, og besaa samtidig et ret stort Avlsmateriale over hele Sjælland. I Udvalget var der herefter Enighed om, at det foreliggende Hingstmateriale fuldtud svarede til Hensigten og kunde anbefales til Udnyttelse indenfor det mindre Landbrug paa de Egne, hvor man ønskede en noget større og kraftigere Hest end den norske Vestlandshest, med hvilken man allerede tidligere havde paabegyndt Avlen i Nordjylland, men hvor Vanskelighederne ved Indkøb af Hingste fra Norge har holdt den indenfor ret beskedne Grænser.

Efter en Del yderligere forberedende Undersøgelser og Forhandlinger blev det paa et Husdyrbrugsmøde i Aarhus vedtaget at søge Avlen med Heste indenfor det mindre Landbrug fremmet paa følgende Grundlag:

- 1) Ved en gennemført Krydsning af det forhaandenværende Hoppemateriale med Frederiksborghingste.
- 2) Ved en Fortsættelse af den allerede igangværende Avl af norske Vestlandsheste i det nordlige Jylland.

Paa et senere Møde i Aarhus organiseredes Avlsarbejdet, og de allerede startede Hesteavlsforeninger samledes i en Fællesledelse under Navn af »De sammensluttede Hesteavlsforeninger under de jyske Husmandsforeninger« med Husdyrbrugsudvalget som Bestyrelse. Sammenslutningen omfattede da 11 Hesteavlsforeninger med 13 Hingste. (8 Frederiksborgavlsforeninger og 3 norske). Endvidere blev der vedtaget Love for S sammenslutningen og Regler for Avlsarbejdet, bl. a. Kaaringsbestemmelser og Regler for Stambogsføring af norske Heste i Danmark.

Disse Love og Regler lægger det paabegyndte Arbejde i faste Rammer, saaledes at der ikke er Tale om ukontrolleret eller tilfældig Krydsning, men om fast planmæssig Avl. Kaaringsbestemmelserne er ganske de samme, der benyttes indenfor de samvirkende Frederiksborghesteaavlsforeninger, kun tillæmpet efter Forholdene. Hensigten med de to Avlsretninger er alt efter Brugenes Størrelse, der svinger fra 10—ca. 50 Tdr. Land, i størst mulig Udstrækning at tilfredsstille alle Krav til Hestekraft igennem en hjemlig Produktion i Stedet for som hidtil gennem Importen.

I Løbet af Vinteren har der saa været afholdt Kaaringer Jylland over saa mange Steder, som det var muligt indenfor det fastsatte Tidsrum. Interessen for Sagen og Fremstillingen af Heste var imidlertid overalt, hvor vi kom frem, saa stor, at det viste sig umuligt at gennemføre Planen indenfor den fastsatte Tid, og en senere Kaaring maatte be-rammes. Af det fremstillede Materiale kaaredes eller udto-ges som brugbare til Avl ca. 350 Hopper af hvilke ca. 50 norske eller norske Krydsninger. Alle de øvrige var Blandinger af forskellige Racer eller »Russere«, som blev rangeret, eftersom de i Type nærmede sig Frederiksborghestene. Mange smaa, jyske Heste blev fremstillet for os, men blev henvist til den jyske Avl.

Vi var iøvrigt her kommet ud for et Overdrev indenfor vort Hestehold af ganske uanet Omfang, og naar Statistiken fastslaar, at kun et forholdsvis ringe Antal 80—90 000 Stk. af hele vor samlede Hestebestand er fremmede Smaaheste, kan det kun forklares derved, at mange af de fremmede aldeles ikke er Smaaheste, men store Dyr af ganske ubestemmelig Nationalitet, men langtfra alle daarlige Heste, og jeg vil tro, at det for gode Frederiksborghingste ikke vil være det ringeste Materiale at arbejde med. Der ligger her en stor uopdyrket Arbejdsmark for os, og det er naturligt, at jeg følte en vis Glæde over at være med til at lede hele dette Spørgsmaal ind paa en Bane, der i Fremtiden kan blive virkningsfuld i Bestræbelserne for atter at gøre os selvforsynende med Heste af passende Type og god Kvalitet til Støtte for den almindelige Økonomi og til Værn mod en Udbytning. Altsaa et Arbejde af nogen landøkonomisk Betydning, hvorfor ogsaa mange med mig mener, at den mindre velvillige Omtale, som dette Arbejde har faaet fra enkelt Side — ja, det er endog betegnet som »meningsløst« — er mindre vel anbragt.

Fra Frederiksborgavlens Side er man naturligvis stærkt

interesseret i denne Udvidelse af Avlsomraadet, og det er ligesaa selvfølgelig, at man herfra stiller sig saa imødekommende som muligt overfor de Krav, der fremkommer til Avlen i denne Forbindelse, uden at der dog paa nogen Maade er Tale om at ændre den nu fastlagte, moderne Type af Frederiksborgheste. Ved de af Husmandsforeningerne foretagne Indkøb af Hingste har det desuden vist sig, at man nøje slutter sig til denne Type. Iøvrigt synes det paabegyndte Samarbejde at give de bedste Løfter for Fremtiden.

For Frederiksborgavlen har Aaret i avlsmæssig Henseende været helt tilfredsstillende. Tilslutningen til Kaaringer og Dyrskuer baade paa Sjælland og Bornholm var overordentlig god og bedre end i de tidligere Aar.

Paa de lokale sjællandske Skuer, som jeg har overværet saa mange af som muligt, var der ialt fremstillet ca. 600 Frederiksborgheste imod ca. 500 det foregaaende Aar. En lignende Fremgang fandt Sted indenfor Oldenborgavlen, hvor Antallet af fremstillede Dyr i 1931 var 106 imod 80 i 1929. Til Sammenligning kan tjene, at der paa de samme Skuer af jyske Heste var fremstillet henholdsvis 35 og 43 og af Belgiere 117 og 218. Frederiksborghestene dominerer altsaa og som sædvanlig i stigende Grad de sjællandske Skuer, og er saa godt som eneraadende paa Bornholm. At der er Stigning i Antallet af fremstillede Heste indenfor alle Racerne, turde være Tegn paa en Bedring i Interessen for Avlen i Almindelighed. Til Afkomsskuer paa Sjælland, Fyn og Bornholm blev fremstillet Afkom efter 8 Frederiksborghingste og 5 Oldenborghingste, af hvilke de 4 var paa Fyn.

For Frederiksborgavlens Vedkommende bør i denne Forbindelse særlig fremhæves, at Hingsten »Aladdin«, tilhørende Ølstykke og Omegns Hesteavlsforening, opnaaede at faa en stor Samling (33 Hopper og Hingste) anerkendt med I Kl. A, med den Tilføjelse, at alle de fremstillede Dyr anses for gode Avlsdyr, adskillige af dem endog meget betydelige. Dette Resultat er enestaaende i Avlens Historie og giver bedre end mange Ord Udtryk for Racens nuværende indre Kraft og gode Stilling.

Ogsaa for Oldenborgavlen var Aaret tilfredsstillende. Gennem den stærkt forøgede Tilslutning til Kaaringerne og Dyrskuerne, særlig af unge Dyr, fremgik det, at Avlen nu synes at have overvunden den Stagnationsperiode, der har præget den i nogle Aar. Medvirkende hertil er i første Række Indkøbet af flere betydelige Hingste i Oldenborg. Den oven-

for nævnte store Fremstilling af Afkom indenfor denne Race er en god Illustration af den fornyede Oplomstring af Avlen. Paa Sjælland støttes den stadig udmærket af Hoppencentret »Sjælland«s gode Virksomhed, medens den paa Fyn alene hviler i Opdrætterorganisationerne. Ogsaa i Jylland, hvor Avlen i de senere Aar er organiseret, har den nu slaaet fast Rod. Ganske vist er Materialet endnu ikke meget omfattende, men ved de i Foraaret afholdte Kaaringer derovre kaaredes der dog 5 Hingste og 34 Hopper. Alle Hingstene var indførte og af ren Afstamning.

Indenfor Galop- og Travverdenen arbejdes der stadig energisk baade i sportsmæssig og avlsmæssig Henseende. I Aarhus er anlagt en kombineret Trav- og Galopbane med Totalisatorbevilling, og adskillige Avlsdyr af begge Racer har holdt deres Indtog i Omegnen. Det er imidlertid glædeligt at se, at det ikke alene er Spillelidenskab, der befordrer denne Avl, men fra Publikums Side i høj Grad sportslige Interesser, saaledes saa man ved det store internationale Travløb i Sommer, at Totalisatoromsætningen i det fineste Løb var ret minimal, medens 20 000 Mennesker begejstret fulgte det spændende Løb. De samme Erfaringer har man fra Galopbanen, naar der bydes paa virkelige sportslige Begivenheder. Fra Ledelsens Side udvises der stadig stor Interesse for den almindelige Hesteavl, der i Aarets Løb har modtaget betydelig Støtte baade i Form af direkte Pengetilskud og Præmier. Det danske Travselkskab stillede desuden i Efteraaret sin smukke Bane i Charlottenlund til Raadighed for det af Landsorganisationen for den lettere Hesteavls Fremme afholdte Eliteskue, som omfattede Udvalg af Avlsdyr af Frederiksborg- og Oldenborg-Race fra Sjælland og Fyn, samt Samlinger af Traver- og Fuldblodsheste. Skuet var meget vellykket og vakte nogen fortjent Opmærksomhed indenfor interesserede Kredse. Indenfor Traveravlen fortsættes iøvrigt det tidligere paabegyndte Avlsarbejde for at fæstne en bestemt Type, der forener Hurtighed med et smukt Eksteriør.

Som tidligere omtalt har Ridesporten i de senere Aar bredt sig stærkt hele Landet over, og der er i Færd med at blive et ret godt Marked for Rideheste, ligesom ogsaa Forholdene har medført, at Remonteringen nu i større Udstrækning finder Sted indenfor Landets Grænser. Fra Fuldblodsavlens Side er der Bestræbelser i Gang for at fremskaffe enkelte Hingste af tilstrækkeligt godt Eksteriør til Brug ved Produktion af Halvblodsheste til Ridebrug. Adskillige Op-

drættene vil sikkert ad denne Vej kunne skaffe sig en helt god Biindtægt.

Ligesom de foregaaende Aar har jeg i saa stor Udstrækning som muligt deltaget i det almindelige Arbejde Avlen vedrørende. Saaledes har jeg medvirket ved alle Afstamningsbedømmelserne af de til Dyrskuerne anmeldte Dyr paa Sjælland og Bornholm. Desuden har jeg deltaget i de provinsielle Landboforeningers Delegeretmøder samt i De samv. jydsk Husmandsforeningers Sendemandsmøde og Husdyrbrugsmøder i Aarhus, endvidere i en Del Hesteavlforeningers Generalforsamlinger og Bestyrelsesmøder m. fl.

Stambogsføringen kræver stadig forøget Arbejde, og Tilslutningen er vedblivende jævnt tilfredsstillende. I Aarets Løb er udkommet 5. Bind af Registerstambogen, og 18. Bind af Elitestambogen er under Udarbejdelse. Der er nu ialt registreret 203 Hingste og 1800 Hopper, 140 Hingste og 1350 Hopper af Frederiksborgrace og 58 Hingste og 450 Hopper af svært Halvblod.

I Aarets Løb har jeg holdt en Del Foredrag i Landboforeninger, Hesteavlforeninger og i Tilslutning til Dyrskuer og Kaaringer. Som Medredaktør af »Hippologisk Tidsskrift« har jeg haft en Del Arbejde ved dette Blad, hvis Abonnementstal iøvrigt nu er fordoblet. Endvidere har meget skriftligt Arbejde beslaglagt nogen Tid.

Ligesom i de foregaaende Aar har jeg fungeret som Censor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole baade for Veterinær- og Landbrugsstuderende.

IX.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

Trods de vanskelige Tider har Interessen for Fjerkræavl og da i første Række Hønseavl med Æggproduktion for Øje holdt sig usvækket, og de af de forskellige Organisationer iværksatte Arbejder til selve Avlens Fremme udvides stadig. Der kan saaledes spores en betydelig Interesse for de afholdte Hønseavlskonkurrencer, der bidrager til Gennemførelsen af en nøje Regnskabsføring, en planmæssig Avl og Spredningen af gode Rugeæg og daggamle Kyllinger. Foruden den af Statens Fjerkræudvalg afholdte Landskonkurrence mellem hele Hønsehold, hvori der i Konkurrenceaaret 1932—33 deltager 126 Hønsehold fra Landets forskellige Egne, er denne for den økonomiske Hønseavl saa vig-

tige Foranstaltning ogsaa optaget i stor Udstrækning i de forskellige Landsdele, saaledes bl. a. meget virkningsfuldt af de samvirkende fynske Husmandsforeninger og i alle Sjællands Amter gennem et Samarbejde mellem Landbo- og Husmandsforeningerne og Amtskredsene indenfor Danmarks Fjerkræavlerforening.

Takket være den længe tiltrængte Forøgelse af Konsulentstaben indenfor Fjerkræavl er der iværksat et forøget Agitationsarbejde for at faa Folk til at holde bedre Høns, forbedre Pasningen og Æggenes Kvalitet samt gennemføre en formaalstjenlig Fodring. Arbejdet tager endvidere Sigte paa at afholde Agitationsudstillinger ved Dyrskuer og Produktudstillinger, og paa dette Omraade har saavel Statens Ægudvalg som Statens Fjerkræudvalg, der har bekostet et udmærket Demonstrationsmateriale, allerede haft Held til at udrette et godt og omfattende Arbejde. Hertil har bl. a. ogsaa bidraget de af Fællesudvalget for Fjerkræavl og Danmarks Fjerkræavlerforening iværksatte Foranstaltninger og de af nævnte Udvalg udsendte Pjecer, hvoraf den om lønnende Ægproduktion er uddelt i henved 350 000 Eksemplarer. Men selv om der saaledes er og vedblivende udrettes et godt og maalbevidst Arbejde paa saavel Oplysningens som Kontrolleringens og Stammedannelsens Omraade, er der stadig store Opgaver at løse indenfor dette ikke mindst for dansk Landbrug saa vigtige Bierhverv, thi, som jeg saa ofte tidligere har henledt Opmærksomheden paa, klæber der endnu stadig ved vor Hønseavl mange Skavanker, som nødvendigvis maa fjernes, ikke alene for at faa Hønseholdet mere rentabelt, men ogsaa for at faa de bedst mulige Produkter frem paa Markedet. En Forbedring af vore Ægs Kvalitet maa i egen Interesse være enhver Hønseholders Stræben, thi det er Kvaliteten, som vi i Konkurrencen paa Udlandets Markeder i endnu højere Grad end tidligere skal leve paa i Fremtiden.

Af de mangeartede Opgaver, som jeg i Aarets Løb har beskæftiget mig med, skal jeg bl. a. nævne Konkurrencer mellem hele Hønsehold, Æglægningskonkurrencen paa Faurholm, Foranstaltninger til Bekæmpelse af Hønsetyfus, Spredning af Rugeæg fra Avlscentrene til Fremavlere, Afsætning af Avlsdyr i Udlandet, Afholdelse af Agitationsudstillinger, Fjerkrækødproduktionen og min Virksomhed som Skønsmand ved Bedømmelsen af Æg i Henhold til Ægloven af 31. Marts 1928.

Ligesom de tidligere Aar har jeg deltaget i mange For-

handlinger og Møder, bl. a. i Landbrugsministeriet, Landhusholdningsselskabet, Statens Husdyrbrugsudvalg, Statens Ægudvalg og Statens Fjerkræudvalg samt Fællesudvalget for Fjerkræavl. Desuden har min Tid været beskæftiget med en omfattende Korrespondance, Foredrag, Tilsynsrejser til de i Statens Fjerkræudvalgs Konkurrencer deltagende Hønsehold, ligesom Udarbejdelsen af Artikler, Pjecer og Beretninger har krævet meget Arbejde. Endelig har jeg afgivet Erklæring i et betydelig Antal Sager, sendt mig fra Landbrugsministeriet, og som sædvanlig har jeg bistaaet fjerkræinteresserede Udlændinge og givet Vejledning og Oplysninger til de mange, som har søgt mig i Aarets Løb.

Udkomne Bøger.

Kvælstoftabet ved Staldgødningens Udbringning. 1925—1930. Ved *Karsten Iversen*. 74 Sider. — **Forsøg med Sorter af Vinterhvede.** 1924—1929. Ved *Josef Hansen*. 22 Sider. — **Forsøg med Græsarter i varigt Græsleje.** 1921—1926. Ved *H. Bagge*. 43 Sider. — **Forsøg med Sorter af Toradet Byg.** 1927—1930. Ved *Josef Hansen*. 40 Sider. — **Om Rodaaalen (*Heterodera radicola greeff*) og nogle Forsøg til dens Bekæmpelse.** Ved *Chr. Stapel*. 22 Sider. — **Studier over Jordens Fosforsyreindhold. I. Jordfosforsyrens Opløselighed.** Af *K. A. Bondorff* og *F. Steenbjerg*. 35 Sider. — **Sammenlignende Forsøg med Enkeltkornssaa-ning og alm. Radsaa-ning af toradet Byg og Hvede.** 1928—1930. Ved *H. Bagge*. 21 Sider. — **Forsøg med Jordens Dybdebearbejdning til Køkkenurter og Lætræer.** 1926—1929. Ved *Hakon Sørensen*. 12 Sider. — **Forsøg med Hindbærarter.** 1923—1929. Ved *Edvard Christiansen*. 30 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Jordbærarter.** 1926—1931. Ved *Edvard Christiansen*. 30 Sider. 251.—260. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Der Kreislauf des Wassers auf unberührtem Hochmoor. Eine hydrologische Untersuchung in »Store Vildmose« in Jütland 1923—28. Af Ingeniørkaptajn *K. Prytz*. Ingeniørvidenskabelige Skrifter, A, Nr. 33. 125 Sider. (G. E. C. Gad, Kbhvn.).

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 225 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Udarbejdet af Biblioteksdirektør *Th. Døssing* og Biblioteksinspektør *Robert I. Hansen*. 17. Aargang, 1931. 426 Sider. (H. Hagerup, Kbhvn.).

Den irske Fristats og Nordirlands Landbrug og Landbrugs-eksport. Indberetning til Landbrugsministeriet fra Statskon- sulent *S. Sørensen*. Udgivet af Landbrugsministeriet og Landbrugsraadet. 55 Sider. (Kbhvn.).

Fjerkrætuberkulosen og dens Bekæmpelse. Meddelelse fra Ve- terinærdirektoratet. Udgivet af Statens Fjerkræudvalg. 8 Sider. (Kbhvn.).

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1931. Udarbejdet af Sekretariatet. 162 Sider. (Frederiksberg).

Beslaglære. Udarbejdet til Brug for Beslagsmede af Professor *P. Grunth.* 3. Udgave. 213 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Statistisk Aarvog 1932. Udgivet af Det statistiske Departement. 296 Sider (G. B. N. F., Kbhvn.). Ordningen af Stoffet i denne 37. Aargang af Aarbogen er i alt væsentligt som i de nærmest foregaaende. Af nye Tabeller er der en Del angaaende Boligspørgsmaal og en Tabel over Valg til Menighedsraad, November 1930, men ingen af særlig Interesse for Landbruget.

Forsøg med Centrifuger og Kærner. 10. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. Ved Forstander *A. P. Hansen og Johs. Jensen.* 72 Sider (August Bang, Kbhvn.).

Elite-Stambog over Heste af jydsk Race. VII. Bind. Hopper 12 293—12 388. Hingste 1803—1817. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Race. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær.* 152 Sider. (Aarhus).

Plovdræningsundersøgelser samt Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 66. Beretning fra Statens Redskabsudvalg, 38. Meddelelse fra Nyhedsudvalget. Afgivet af Dommerudvalgene ved Statskonsulent *Anton Christensen.* 65 Sider. (August Bang, Kbhvn.).

Bærmefodring. Udarbejdet af Konsulent *Børge Davidsen* i Samarbejde med Forsøgsleder *Thøger Frederiksen.* 23 Sider. (Kbhvn.).

Stambog over Korthorn. Bind VII. Tyre 1201—1425. Køer 10 001—11 075. Udarbejdet ved Konsulent *A. C. Christensen.* Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Stambogsudvalg for Korthorn. 336 Sider. (Aarhus).

6. Beretning fra Landøkonomisk Forsøgslaboratoriums Foderstofkontrol. Beretning om Kontrollens Virksomhed i Aaret 1. September 1931—31. August 1932 ved *A. C. Andersen* og *J. Gredsted Andersen.* 92 Sider. (Kbhvn.).

Handelsberetning for Aaret 1931. Udgivet af Grosserer-Societetets Komite. 526 Sider. (Kbhvn.).

Transport af Landbrugsprodukter. Af Stads- og Havneingeniør *C. A. Lassen*. Særtryk af Den tekniske Forenings Tidsskrift. 6 Sider. (Kbhvn.).

Danmarks Vareindførsel og -udførsel i Aaret 1931. Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra D. Nr. 52. Udgivet af Det statistiske Departement. 243 Sider. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Mejerilære. Danmarks Mælkeproduktion og Mejeribrug i kortfattet Fremstilling. Af Landbrugslærer *E. Møldrup*. 104 Sider. (Kolding).

Svinets Avl og Fodring i kortfattet Fremstilling. Af Landbrugslærer *E. Møldrup*. 98 Sider. (Odense).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1931—32. Udarbejdet af Sekretariatet. 175 Sider. (Kbhvn.).

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde

afholdt den 22. Oktober 1932 paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole et Møde til Drøftelse af »Landbruget og det faglige Oplysningsarbejde under de nuværende Forhold«. Spørgsmaalet var Genstand for en alsidig Behandling, idet det blev belyst i Forhold til det praktiske Landbrug, Konsulentvirksomheden, Landbrugsskolen, Landbrugspressen og Aftenskolen m. m.

Som Indledning til Mødet fremsatte Samvirksomhedens Formand, Professor *L. Frederiksen* følgende Bemærkninger:

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde, der har indbudt til dette Møde, omfatter for Tiden fire Organisationer, nemlig Foreningen af danske Landbrugskonsulenter, Foreningen af danske Landbrugslærere, Foreningen af danske Landbrugsblade og Landhusholdningsselskabet.

Paa Samvirksomhedens Vegne har jeg den Glæde og Ære at byde alle Deltagerne velkommen til dette Møde.

Der er udsendt Indbydelse til Repræsentanter for Landbrugsministeriet, for Landbohøjskolen, Landbrugsraadet, De samv. danske Husmandsforeninger, De samv. danske Landboforeninger, Foreningen af danske Landbrugskandidater, Nordiske Jordbrugsforskeres danske Afdeling og Dansk Aftenskoleforening. Jeg takker de Repræsentanter for disse Institutioner og Organisationer, som er kommet til Stede; en ganske særlig Tak retter jeg til Landbohøjskolens Direktør.

Samvirksomhedens Ledelse er meget taknemmelig for Tildelingen til at lade dette Møde afholde paa Landbohøjskolen og takker, fordi vor gamle Skole altid tager gæstfrit og festligt mod tidligere Elever og Landbrugets Mænd. Vi betragter det som en kærkommen Velkomsthilsen, at Højskolen paa denne Dag har hejst sit smukke Flag.

Hovedemnet for Mødet er »Landbruget og det faglige Oplysningsarbejde under de nuværende Forhold«.

Alle ved vi, at Tiderne er økonomisk trange for dansk Er-

hvervsliv, ikke mindst for dansk Landbrug. Der maa spares, og der skal spares; men det gælder om, at Sparsommeligheden gennemføres paa en saadan Maade, at Sparebestræbelserne i mindst muligt Omfang kommer til at skade Fremtidens Erhvervsmuligheder.

Hvis Sparsommeligheden i væsentlig Grad kommer til at svække Oplysningsarbejdet, og da ganske særligt, hvis Sparebestræbelserne kommer til at gaa ud over Ungdommens faglige Dygtiggørelse, saa vil det komme til at virke hæmmende langt ind i Fremtiden.

Som et lille Eksempel paa utidig og efter mit Skøn stærk misforstaaet Sparsommelighed maa jeg maaske nævne, at Tilskudet til Landbohøjskolens Bibliotek — Hovedbiblioteket for Landets Hovederhverv — er blevet nedskaaret saa stærkt, at Biblioteket ikke for Tiden kan foretage Nyanskaffelser af Bøger og ydermere har maattet afsige ca. 50 forskellige Tidsskrifter for at faa den til Raadighed staaende Bevilling til at slaa til.

Hvis der indenfor andre Omraader af det landøkonomiske Oplysningsarbejde spares paa tilsvarende Maade, saa er det sikkert ikke unødigt netop nu — og saaledes som det formentlig ogsaa vil ske ved dette Møde — at gøre opmærksom paa, at faglig Oplysning og Dygtiggørelse hører til de Omraader, hvor der sidst skal spares. En utidig Sparsommelighed paa disse Omraader vil let medføre, at Nutidens Vanskeligheder i unødigt Grad kommer til at skade Fremtidens Arbejdsvilkaar.

Naar jeg har henpeget paa Betydningen af, at Nutidens Pengeknaphed og Sparebestræbelser i mindst muligt Omfang kommer til at svække det landøkonomiske Oplysningsarbejde og Forskningsarbejde, skyldes det bl. a. en for nylig offentlig fremsat Udtalelse om, at f. Eks. Tilskud til Lønninger af Foreningskonsulenter hører til den Art Udgifter, som et fattigt Land ikke tør opretholde.

Selv om denne Udtalelse er blevet modgaaet af en nationaløkonomisk Universitetsprofessor, saa vidner den alligevel om, at man i visse Kredse ikke har megen Forstaaelse af, hvad det landøkonomiske Oplysningsarbejde har betydet og stadig betyder for dansk Landbrug; saa ogsaa af den Grund kan det sikkert være paa sin Plads at anvende nogle Timer til Drøftelse af Oplysningsarbejdet inden for dansk Landbrug.

Inden vi gaar over til selve Dagsordenen, vil jeg gerne give et Par orienterende Oplysninger om den indbydende Sam-

virksomhed og dens Tilknytning til Landhusholdningsselskabet.

Fra gammel Tid har Landhusholdningsselskabet bidraget til Fremme af det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde. Jeg skal ikke komme ind paa Enkeltheder vedrørende Selskabets Virksomhed med Hensyn til Fagskoler og Faglitteratur, men kun minde om, at Selskabet er Udgiver af Landets ældste landøkonomiske Tidsskrift, der under samme Navn er udsendt i over 100 Aargange. Saa tidligt som i 1835 udgav Selskabet til Brug i Landsbyskoler en Læsebog om Agerdyrning, og i 1837 ydede Selskabet Bidrag til Oprettelse af en Landbrugsskole, som forøvrigt vistnok ikke fik nogen varig Betydning, men dog er Udtryk for, at man fra Selskabets Side gerne vilde medvirke i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde.

Et af de Omraader indenfor det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde, hvor Selskabet har ydet det største og mest afgørende Bidrag, er utvivlsomt den landøkonomiske Konsulentvirksomhed. I 1805—06 iværksatte Selskabet en raadgivende Virksomhed paa Havebrugets Omraade. Denne Virksomhed blev standset af Krigen i 1807, og der hengik over 50 Aar, inden Selskabet i 1860 fik ansat den første egentlige Konsulent, senere Professor *Segelcke*.

Paa Foranledning af Professor *V. Prosch* trak Selskabet i 1877 i en Skrivelse til Indenrigsministeriet nogle af de Hovedlinier op, som dansk Konsulentvirksomhed senere kom til at følge.

I mange Aar bestod der en nøje Forbindelse mellem den landøkonomiske Konsulentvirksomhed og Selskabet. Denne Forbindelse er aldrig helt ophørt, selv om den i de senere Aartier ikke har været saa omfattende som tidligere.

Jeg henleder Opmærksomheden paa disse Forhold for at fastslaa, at Interessen for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde, som iøvrigt ogsaa for Forsøgs- og Forskningsarbejde, har været levende indenfor Landhusholdningsselskabet i lange Tider.

Efterhaanden som andre landøkonomiske Foreninger, Landboforeninger, Andelsforeninger og Husmandsforeninger samt disses Fællesorganisationer voksede frem, gled en væsentlig Del af Landhusholdningsselskabets tidligere Opgaver og Indflydelse over til disse. Det gamle Selskab blev i visse Kredse betragtet som en forældet og maaske delvis unødige Institution; de yngre, kraftige og talstærke Organisations Arbejde satte Selskabets Virksomhed noget i Skygge.

Dette var antageligt en medvirkende Aarsag til, at der for nogle Aar siden blev Tale om en Reorganisation af Landhusholdningsselskabet.

Mange i denne Kreds vil erindre Konsulent *M. K. Kristensens* Forslag og deraf følgende Forhandlinger med forskellige Foreninger. Disse Forhandlinger, som i sidste Instans blev ført udelukkende med Foreningen af danske Landbrugs-kandidater, blev afsluttede i 1929, uden at der opnaedes noget positivt Resultat. En af Aarsagerne til, at de nævnte Forhandlinger endte resultatløst, var af ren økonomisk Art.

Den 24. April 1930 sendte Forpagter *Chr. Sonne* et Brev til Landhusholdningsselskabet, indeholdende en Beklagelse af, at de udfoldede Bestræbelser for en Reorganisation af Selskabet hidtil havde været frugtesløse, og især beklagede Forpagter Sonne, at det ikke var lykkedes at gennemføre en Nyordning af Selskabet paa det af Konsulent Kristensen skitserede Grundlag. Men Forpagter Sonnes Brev gaar fra Beklagelsen straks over i lysere Farver og peger paa, at der utvivlsomt endnu er en rummelig Arbejdsmark for et Landhusholdningsselskab, der i harmonisk Samarbejde med andre Organisationer — og iøvrigt med alle gode Arbejds kræfter — ønsker »at tilvejebringe og stille til Raadighed Arbejdsfrugter til virksom Fremme af vort Landbrugs Produktionsøkonomi«.

Blandt de nævnte gode Arbejds kræfter henviser Forpagter Sonne i sit Brev særlig til »de Landbrugets Vejledere, som i Egenskab af Konsulenter, Forsøgsledere, Faglærer og Fagredaktører har ydet og yder et uvurderligt Arbejde for at sikre vor Landbrugspraksis en Udformning, der er i Pagt med, hvad Tiden og Udviklingen kræver.«

Naar jeg har citeret nogle Sætninger af Forpagter Sonnes Brev, er det, fordi dette Brev kom til at danne Udgangspunktet og Grundlaget for den Samvirksomhed, som har indbudt til dette Møde. Det vil være Flertallet af Tilhørerne bekendt, at Forpagter Sonne med sit Brev lod følge en Check paa Et Hundrede Tusinde Kroner, som han bad Landhusholdningsselskabet modtage som Grundkapital i et Arbejdsfond for det i Brevet skitserede Fællesvirke mellem Selskabet og andre Organisationer. Dette Arbejdsfond er senere af en anonym Giver forøget med 10 000 Kr. Arbejdsfondets samlede Kapital med Renter udgør i Dag noget over 120 000 Kr.

I Efteraaret 1930 foranledigede Formanden for Foreningen af danske Landbrugsblade efter forudgaaende Forhandling med Formanden for Foreningen af danske Landbrugslærere, at Spørgsmaalet om en Reorganisation af Landhusholdningsselskabet atter toges op til Drøftelse. Selskabets Bestyrelse vedtog enstemmigt et Forslag til Ændringer i Selskabets Love. Dette Forslag blev drøftet med og vandt Tilslutning fra Repræsentanter for de to ovennævnte Foreninger samt fra Foreningen af danske Landbrugskonsulenter.

Forslaget vedtoges paa Selskabets ordinære Generalforsamling i December 1931. Det vedtagne Forslag indeholdt som et nyt Led i Selskabets Love Bestemmelser om Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

Den 24. Februar 1932 søgte Selskabet ved en overordentlig Generalforsamling at faa det nævnte Forslag endelig vedtaget. Passiv Modstand fra et Faatal af Selskabets Medlemmer forhindrede Lovforslagets Vedtagelse. Forkastelsen af Lovforslaget medførte, at Selskabets Reorganisation atter blev udskudt paa ubestemt Tid.

Forud for Selskabets overordentlige Generalforsamling var der fra Foreningen af danske Landbrugsblade, Foreningen af danske Landbrugslærere og Foreningen af danske Landbrugskonsulenter givet Tilslutning til de i det forkastede Lovforslag indeholdte Bestemmelser om Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

Inden for Ledelsen af de nævnte Foreninger saavel som indenfor Landhusholdningsselskabet var der stærk Stemning for at faa den planlagte Samvirksomhed i Gang snarest. Den 19. Marts 1932 vedtoges de i Tidsskrift for Landøkonomi 1932, Side 332—334, anførte midlertidige Vedtægter for en saadan Samvirksomhed.

Indenfor Samvirksomhedens nuværende Ledelse haaber man, at de midlertidige Vedtægter snarest muligt maa indgaa som Led i et reorganiseret Landhusholdningsselskabs Love, og man haaber dernæst, at Samvirksomheden udover den allerede vundne Tilslutning fra Landbrugsbladernes, Landbrugslærernes og Landbrugskonsulenternes Kreds ogsaa maa komme i et godt og harmonisk Samarbejde med andre Organisationer, og da særlig med saadanne Foreninger, hvis Medlemmer virker til faglig Fremme af det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde i Danmark.

Til sidst skal jeg kun nævne enkelte Træk fra den nuværende Samvirksomheds Arbejdsfelt.

Samvirksomheden har efter Anmodning af Landbrugsministeriets Erhvervsdirektorat valgt et Medlem til Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Samvirksomheden har deltaget i forskellige Drøftelser vedrørende en Forbedring af de hygiejniske Forhold paa Landet særlig med Henblik paa Staldhygiejnen.

Samvirksomheden har i denne Uge her paa Højskolen ladet afholde et 4 Dages Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold. Dette Kursus, der særlig var planlagt for Konsulenter og Landbrugslærere, var besøgt af godt 70 Deltagere. Flertallet af Deltagerne var Konsulenter, Landbrugslærere eller Landbrugskandidater i anden Virksomhed, og af disse var langt de fleste Medlemmer af en eller flere af de i Samvirksomheden deltagende 4 Organisationer eller af Foreninger, hvis Medlemmer staar i det landbrugsfaglige Oplysnings- eller Forskningsarbejdes Tjeneste. Desuden var der i det nævnte Kursus nogle Deltagere, som ikke var Medlemmer af Foreninger som de nævnte. Enhver, der fremsatte Ønske om at deltage i Kursuset, fik Adgang dertil.

Kursuset forløb, saa vidt jeg kan skønne, paa en særdeles tilfredsstillende Maade. Jeg benytter Lejligheden til at takke Landbohøjskolens Ledelse, fordi den beredvilligt stillede Lokaler til Raadighed, ligesom jeg takker det Udvalg, der planlagde og ledede dette Kursus.

Efter Anmodning fra Repræsentanter for Dansk Aftenskoleforening og Foreningen af danske Landbrugskandidater har Samvirksomhedens Fællesudvalg i Dag vedtaget at træde i Samarbejde med de nævnte Foreninger angaaende Fremskaffelse af Hjælpebidler til den landbrugsfaglige Aftenskoleundervisning. Forøvrigt har det i Samvirksomheden tidligere været drøftet at iværksætte et Fællesarbejde for Tilvejebringelse af Demonstrations- og Undervisningsmateriale, og netop i Dag har Samvirksomheden fra et af Foreningen af danske Landbrugslærere og Foreningen af danske Landbrugskonsulenter nedsat Udvalg modtaget Anmodning om at iværksætte et Samarbejde paa det nævnte Omraade.

Til Dækning af Udgifterne i de første Aar har Samvirksomheden gennem Forpagter Chr. Sonne fra »Tuborgfondet« modtaget 5000 Kr. Denne stærkt paaskønnede Gave medfører, at Arbejdsfondets Midler kan holdes ubeskaaret, indtil Landhusholdningsselskabets Medlemmer ved næste Generalforsamling har faaet Lejlighed til at tage Stilling til Spørgs-

maalet om Samvirksomhedens lovfæstede Tilknytning til Selskabets Ledelse.

Indenfor Selskabets Bestyrelse nærer man det Haab, at tilstrækkeligt mange af de af Selskabets Medlemmer, som møder op ved Generalforsamlingerne, vil forstaa Betydningen af det i Forpagter Sonnes Brev omtalte harmoniske Samarbejde mellem Konsulenter, Forsøgsledere, Lærere, Skribenter og andre Arbejdskræfter, der ønsker at virke som vort Landbrugs gode Tjenere — og man haaber endvidere, at denne Forstaaelse vil resultere i Vedtagelsen af Lovændringer, som giver den ny Samvirksomhed for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde gode Arbejdsvilkaar og Udviklingsmuligheder. —

Mødets Dagsorden omhandler kun den Side af det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde, som vender direkte ud mod det praktiske Landbrugs Udøvere.

Naar den højere Landbrugsundervisning, Forsøgs- og Forskningsarbejdet ikke er medtaget som særlige Punkter paa Dagsordenen, maa dette ikke tages som Udtryk for, at Samvirksomheden savner Interesse for den grundlæggende og meget væsentlige Betydning, disse Virksomheder har for det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde; men man har ment at burde udskyde en eventuel Drøftelse af disse Spørgsmaal, indtil Samvirksomhedens endelige Organisation og den dermed forventede direkte Tilknytning til de sidstnævnte Sider af Oplysningsarbejdet foreligger mere klarlagt.

Konsulentvirksomhedens Stilling i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde.

Foredrag ved »Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde«s Møde den 22. Oktober 1932 af Konsulent *M. K. Kristensen*.

Det er en ualmindelig Opgave, der er paalagt mig i Dag, nemlig at tale om Konsulentvirksomheden. Vi plejer ikke selv at tale om vort Arbejde og dets Betydning, og det er vist ogsaa det bedste, thi vor Stilling skal befæstes igennem den Gerning, der øves, og ikke ved Ord, vi udtaler om os selv.

Jeg ved ikke, om det er et Tilfælde, at »Vort Landbrug«s Jubilæum er lagt forud for dette Møde, men det kommer mig voldsomt tilpas, at Redaktionen har udsendt et Jubilæumsnummer, der er et helt Kildeskrift om Oplysningsarbejdet og dets Virkning i Landbrugsarbejdet i de sidste 50 Aar. Her har Forpagter *Chr. Sonne* et Indlæg om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed, og her har han sagt, hvad der vel bør siges med Hensyn til Konsulentvirksomhedens Udvikling og Betydning. Jeg vil gerne med det samme sige Forpagter Sonne Tak for dette Indlæg om vort Arbejde, det vil blive staaende som en af vore mest fremtrædende og i Organisationsarbejdet mest bevandrede Landøkonomers Udsagn i denne Sag.

Det er Konsulenternes Opgave at hjælpe Landboorganisationerne i deres Oplysningsarbejde. Konsulenterne har i Reglen den dobbelte Opgave at finde Oplysninger frem til Nytte for Landbruget og at indarbejde dem til den bedst mulige Udnyttelse. Den dobbelte Traad gaar

igennem Konsulenternes Arbejder, ja ofte er den tvundet igennem en Række Enkeltforanstaltninger.

Husdyrkonsulenterne blev Hjælpere ved de mange Foranstaltninger, der skulde tjene Husdyravlen, saaledes Dyrskuer, Kvægavlsforeninger, Kontrolforeninger, Kaaringer, Stambogsføring, Staldbedømmelse, Ydelsesbedømmelse og Tilsyn med Kvægbesætninger, saaledes som den udfoldes i Jylland. Ved de mange Besøg hos Landmændene fik Staldene deres Eftersyn, og der blev Lejlighed til at tale om Fodring, men det er dog først, efter at Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg har givet os bestemte Regler for, hvilke Fodermidler vi kan bruge, og hvor stærk Fodringen bør være til Dyr paa de forskellige Ydelsestrin, at der rigtig er blevet Gang i Oplysningsarbejdet med Hensyn til Kreaturerne Fodring og Pleje.

Planteavlskonsulenterne var vel til at begynde med de heldigst stillede blandt Konsulenterne. Vi fik vor Virksomhed anvist ved Forsøgsarbejde ude paa Landbrugets Agre. Vi fik Lov til at løse Gødningsspørgsmaal, Sorts- og Dyrkningsspørgsmaal ude paa Arbejdspladsen kontrolleret af Landmanden selv. Herude fandt vi i første Omgang de Resultater, der i sig selv var overbevisende for Landmændene, og som skabte Tiltro ikke alene til Forsøgsvirksomheden, men ogsaa til det øvrige Arbejde. — Vi fik Ærinde ud til Landmændene ved Undersøgelse af Roemarkens Udbytte og Konstateringen af Plantesygdomme, senere ved Undersøgelse af Jordens Kalktrang, Trang til Afvanding, Kaalbroksvampens og Kløveraaleens Optræden, ved Præmiering af Markbrug.

Vi var med til at samle Interessen til Planteavlsudstillinger om Sommeren og Efteraaret, og vi fik Besøg af Landmændene paa vore Forevisningsmarker.

Direkte Konsulentvirksomhed blev efterhaanden en Følge, og en systematisk Oplysningsvirksomhed af denne Art blev ordnet igennem vore Græsmarkssektioner, ved Ansættelsen af Grundforbedringskonsulenter, Havebrugskonsulenter og nu sidst ved Oprettelsen af Kartoffelsek-

tionerne i Viborg Amt. — Direkte Vejledning blev givet ved Ungdommens Dyrkning af egen Jord, naar den ledende Konsulent besøgte sine indtegnede Klienter.

Regnskabsvirksomheden blev efterhaanden drevet frem af en stor Stab af Konsulenter. Det er Regnskabsføringens Hensigt at klarlægge Landbrugets Økonomi for Brugeren som Helhed og helst ogsaa for dets enkelte Grene. Regnskabsføringen er Loggen, der følger bagefter Skibet og viser, hvor langt det er kommet, og som i nogen Maade — men ogsaa kun i nogen Maade — kan bruges til at beregne, hvor Vejen videre frem bør gaa.

Vi har i de senere Aar faaet ansat en Række Husholdningskonsulenter, der arbejder paa Linie med os andre ved Gennemførelse af Kostundersøgelser, Husholdningsregnskabsføring, Kogningsforsøg, Husholdningsudstillinger o. m. a.

Her skal vi ikke pege paa mange af de Resultater, der er opnaaet; Udviklingen finder vi i »Vort Landbrug«s Jubilæumsskrift, men det skal dog siges, at i de sidste 30 Aar er Høstudbyttet i Danmark blevet fordoblet, Antallet af Høns og Svin mere end fordoblet, Koantallet steget med 50 pCt., Udførselen af Kød er fordoblet, af Smør tredoblet og Flæsk femdoblet. Vi kan kun glædes ved, at Forpagter Sonne fastslaar, at i denne Udvikling har Konsulentvirksomheden hjulpet stærkt til.

Men hvordan arbejder vi, Landmænd og Konsulenter, os nu videre? Paa Planteavlssamfundet bliver vor mest nærliggende Opgave at hjælpe Landmændene med at indrette Planteproduktionen efter Behovet og gøre den saa billig, som det efter Omstændighederne er muligt. Gennemgaaende maa vi nok have mere Græs. Der er endnu mange Ejendomme, hvor Kreaturerne ikke har alt det gode Græs, som de kan bruge fra tidligt Foraar til Indbinding; Græsningsdriften ligger i Øjeblikket i Støbeskeen. En Del holder paa, at de varige Græsmarker ikke er saa varige som ventet, og at Græsningsmarkerne helst maa indlægges i Sædskiftet; det gamle igen paa en ny

Maade. Sandheden er vel nok den, at man bør indrette sig paa forskellig Maade efter Omstændighederne, men flere Veje til mere og bedre Græsning er farbare. Er der ikke, navnlig i de mindre Brug, Anledning til at gaa videre med Hensyn til gode Græsningsarealer, end man hidtil er gaaet? Vi maa have mere Hø til vore Kreaturer, der kan i et Par Slæt avles ligesaa meget Tørstof som i Roer og 4—5 Gange saa meget Kvælstof. Her er et af Stederne, vi skal sætte ind, naar vi gennem Markproduktion skal skaffe kvælstofrigt Erstatningsfoder for Oliekager. — Der er stor Ængstelse for Svind ved Høberedning og Høopbevaring, men herpaa maa vi ikke stirre os blinde, men tværtimod optage de Hjælpe midler, Høvendere og Høhæsjer, som kan formindske Svindet.

Vi har vist Roer nok, men vi maa blive ved at arbejde os frem i Retning af et stor Udbytte pr. ha, thi saa bliver Roefoderenhederne ogsaa billigere at producere. I 1930 avlede i Jylland 64 Runkelroedyrkere i Gennemsnit 1172 hkg pr. ha, 48 Kaalroedyrkere 1087 hkg og 7 Sukkerroedyrkere 591 hkg pr. ha. Fornylig kom der en Landmand fra Aarhusegnen til mig og sagde: »Jeg har tit rystet paa Hovedet af Deres store Udbyttet af Roer, i Aar har jeg selv 600 hkg Runkelroer pr. Td. Land (1050 hkg pr. ha).«

I samme Grad, som vi avler flere Roer, kan vi frigøre Areal til anden Dyrkning (Korn). — Forøvrigt er det et stort Spørgsmaal, om vi ikke skal støtte den begyndende Udvikling af Dyrkningen af Sukkerroer til Foder for Svin og Malkekøer, saa meget desto mere som Optrækningsspørgsmaal ved maskinel Hjælp i det væsentligste er løst.

Kartoffeldyrkningen fortjener yderligere Opmærksomhed, og burde man ikke sætte en hel Del Kræfter ind paa at oparbejde en stor og ensartet Produktion af Eksportkartofler helst af King Edward.

Paa Husdyrbrugsomraadet har Udførselsvanskelighederne sat Bom for en Stigning af Produktionen af Smør og Flæsk, men har Husdyrbrugerne ikke en stor Opgave

ved Udrensning af de mindst ydende Malkekøer og ved Indskrænkning af Opdrættet. — Jeg hører undertiden mine Husdyrbrugskolleger tale om Rotter i Staldene; de maa vist bort netop i denne Tid, nu er der vel Lejlighed til at blive dem kvit.

Bør der ikke i Svinestalden arbejdes for større Sundhed i Besætningerne. Rentabiliteten gaar fløjten, naar det drejer sig om Vantrivninger. Jeg henleder Opmærksomheden paa Kontrolstationerne, gennem hvis Resultater Avlen ophjælpes; jeg synes, dette Arbejde fortjener al den Støtte, der kan faas af Konsulenterne.

Vort Faarehold er i de sidste 30 Aar blevet indskrænket med en Femtedel, og paa et Tidspunkt, hvor et godt Faar koster mere end en Udsætterko, var der dog vist Anledning til at faa Udviklingen ført den anden Vej. Med de mange indhegnede Græsfenner, hvor Faarene kan gaa ude hele Vinteren, er der langt bedre Betingelser for Faarehold, end der har været.

Vore Havebrugskonsulenter vil fremdeles finde deres Opgave i Udviklingen af vore Landbohaver, og Husholdningskonsulenterne maa netop i Øjeblikket have en stor og fortjenstfuld Opgave i at hjælpe Husmødrene med Hjemmenes Økonomi.

Jeg haaber ogsaa, at vore Regnskabskonsulenter og Grundforbedringskonsulenter maa se deres Arbejde udvikles, det kan dog kun være forbigaaende, at de er blevet forurettet ved Tildeling af Statstilskud. Netop i Krisetider maa der være Brug for de Oplysninger, som Grundforbedrings- og Regnskabskonsulenter kan give.

Jeg kunde ønske for Regnskabskonsulenterne, at deres Resultater kunde blive lidt mere humørfulde, end de har været i de sidste Aar, og jeg synes, de kunde bidrage noget dertil ved sammen med Gennemsnitsresultaterne at drage de enkelte Tilfælde frem, hvor Landbrugets Rentabilitet stiller sig bedre. Forstander *J. C. Overgaard*, Ladelund, havde paa Delegeretmødet Regnskabsresultater fra et sydjydsk Landbrug af denne Art. I ethvert godt

Arbejdsresultat ligger der en Spore for Brugeren selv, men ogsaa for andre; thi hvad den ene kan naa, kan den anden ofte ogsaa. Dette har man længe vidst indenfor Husdyrbruget, hvor man hvert Aar har peget paa store Smørudbytter af enkelte Køer, hele Besætninger, hele Foreninger o. s. v., og vi er kommet med i Planteavl, hvor vi i de sidste Aar har været inde paa at pege paa store Udbytter i Roemarkerne, Græsmarkerne og nu sidst i Kløvermarkerne.

Indstilling og Tillempning af Landbrugene efter de foreliggende Forhold er Tidens Opgave, og her maa Konsulenterne hjælpe til med de Oplysninger, der er til Raadighed. Vi maa fortsætte med Foredrag, Kursus og Artikler. Mange Konsulenter skriver ikke nær nok, vi maa have flere Radiomeddelelser om Tidens aktuelle Spørgsmaal. Men Tiden er endvidere til, at enhver Landmand faar den direkte Konsulenthjælp, som han maatte ønske, men her kniber det i Øjeblikket. Loftet over Udgiften til Konsulentvirksomhed, hvortil der ydes Statstilskud, er de to sidste Aar sat ned, den er nu kun 5000 Kr. for Løn og Rejser. Vi er ved at komme saa langt ned, at der kun bliver til »Vedligeholdelsesfoder« — ikke til »Produktionsfoder«. For mange Konsulenters Vedkommende er vel denne statstilskudberettigede Udgift for dette Aar allerede nu naaet, yderligere Udgifter falder udelukkende paa de fattige Foreninger, der har haardt nok ved at eksistere i Forvejen.

Hvor vilde det være forfriskende, om Regering og Rigsdag under disse Forhold sagde som saa: »Under de foreliggende Forhold skal vi fra det Arbejdsapparat, der er udviklet igennem vor Konsulentvirksomhed, give Landmændene al den Hjælp og Vejledning, som Staten er i Stand til.« Det vilde være den billigste Hjælp til Selvhjælp, og der er Opgaver nok. Hvad vilde det ikke betyde, om vi kunde blive i Stand til at komme ud til alle de Landmænd, der ønskede det, til Forhandling om Sædskifte- og Driftsforhold, Overvejelse af Gødningsplan og

Frøblandinger, Udtagning af Prøver til Kalktrang, Forhandling om Foderplanerne til Heste, Køer og Svin. Jeg tror, at vi snart ethvert Sted paa et eller andet Punkt kan gøre Nytte med et Forslag, og vi vil gøre en Mængde Erfaringer, der vil komme os til Nytte i vort Arbejde.

Kunde det ad denne Vej lykkes for os at løse Op-gaver for den enkelte Landmand, vil vi være med til at styrke Landbruget i dets Udholdenhed, og vi vil alle være med til at rejse Haab og Fortrøstning i Landmændenes Sind.

Vi raader ikke over vore erhvervspolitiske Forhold, de styres desværre ikke i Øjeblikket efter den samme For-nuft som de produktionsmæssige, men en sejt, udhol-dende Udnyttelse af alle de Forhold, der betinger vor Landbrugsproduktions Godhed og Økonomi, vil være med til at holde Landbruget oppe i det længste.

En god jydsk Landmand, Gaardejer *Olav Ølgaard*, siger i »Jydsk Landbrug« for 15. September i Aar:

»Og her staar vi da og skal igang med at planlægge Vinte-rens Arbejde i vore Landboforeninger for at dygtiggøre os yderligere i Jorddyrkningens Kunst. Dette teoretiske Arbejde maa fortsættes efter samme Linje og med den samme sammenbidte Energi som det praktiske der-hjemme i Bedriften. Her er det i første Linje Landbo-foreningernes Konsulenter, der kaldes paa, men Kaldet lyder ogsaa til mange andre: Forsøgsledere, Skolefolk og praktiske Landmænd, alle, der har Evne og Sind til at virke med i Bonde-oplysningens Tjeneste.

For den moderne Bonde er det en uomgængelig Nødvendig-hed at holde sig paa Højde med og følge med i den landbrugs-faglige Oplysning. Vi skal være dygtigere end de andre. Nu skal vi jo svare Toldskatten forud, inden vi kommer paa lige Konkurrencefod med dem.

Denne Opgave, at lave Bønder i Danmark, der er dygtigere end alle andre Bønder i Verden, den ligger for vore Konsulenters Dørtærskel.

Og de vil tage den op ogsaa i den tilstundende Vinter, som de har gjort det før, hele denne Stab af velrustede Kvinder og Mænd, der har stillet sig i Landbrugets Tjeneste, store Idealister, som de er, fulde af Initiativ og Virkelyst, de vil uden

at afvente de forskellige Bestyrelser langsomme Beslutninger gaa ud og holde sig i forreste Linje og trække fremad under Dagens Arbejde: at sprede grundig og solid faglig Oplysning, og — hvad der er ligesaa paakrævet, netop i disse Dage: tænde Gnister og ægge Lysten til virksomt Arbejde og Fremdrift.

Vi er mange, der ønsker, at det maa lykkes.«

Skal vi gøre vort til, at dette kan ske!

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1931—32.

(Fra 1. Oktober 1931 til 30. September 1932.)

Af Statsmeteorolog *H. Hansen.*

O k t o b e r 1931 havde i første Halvdel mildt, i sidste Halvdel koldt Vejr med Nattefrost; i Maanedens første Halvdel, da Vinden hyppigst blæste fra sydvestlige og vestlige Retninger, var Temperaturen hver Dag over Normalen, og adskillige Dage fik endog en Gennemsnitstemperatur, der var 3° — $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for høj; til Gengæld var Temperaturen i sidste Halvdel, da Vinden blæste fra Retninger omkring Nordvest, næsten hver Dag under Normalen, især paa Dagene fra den 25.—31., der alle blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for kolde; hele Maanedens Middeltemperatur blev langs Jyllands Vestkyst et Par Tiendedele Grader højere og i den øvrige Del af Landet mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og 1° lavere end normalt. Nattefrost forekom i Tiden fra den 19.—31. ca. 5—10 Gange i Indlandet, medens nogle faa Kyststationer kun havde Frost en enkelt Nat eller var helt frostfrie. Frosten var gennemgaaende strengest i Tiden fra den 26.—31., da de laveste Temperaturer i Indlandet i Jylland naaede ned mellem ca. $\div 3\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 7^{\circ}$ og paa Øerne ned mellem ca. $\div 2\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 4^{\circ}$. Nedbøren var lille i hele Landet; den var mindst, ca. 15—25 mm, i Randers og Aalborg Amter og størst, ca. 50—60 mm, over nogle Omraader i Vest- og Sydjylland, paa Lolland-Falster og i det indre af Bornholm; i Sammenligning med Normalen fik Randers Amt 73 pCt., Hjørring, Thisted og Aalborg Amter ca. 55—60 pCt., Maribo Amt 16 pCt. og de øvrige Amter ca. 30—50 pCt. for lidt. Nedbøren faldt gennem-

snitlig paa 12 Dage, nogenlunde jævnt fordelt over Maanedens; men de daglige Mængder var oftest smaa; i Tiden fra den 20.—30. var Regnen af og til blandet med Sne. Torden forekom paa 8 Dage, især i første Tidøgn og omkring den 20.; Uvejrene havde stor Udbredelse over hele Landet den 7. og over Vestjylland, Sønderjylland og Sjælland den 21. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 5—15 pCt. større end normalt.

November 1931 havde mildt Vejr og lille Nedbør. Temperaturen var, naar undtages den 1. og det sidste Par Dage i Maanedens, hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var i Tiden fra den 2.—14. gennemgaaende mellem 3° og 7° ; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder i Jylland ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ — 2° , paa Fyn og Sjælland ca. 1° — $1\frac{1}{2}^{\circ}$, paa Lolland-Falster ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ — 1° og paa Bornholm ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Frost forekom de fleste Steder i Indlandet 2—5 Gange, men kun en enkelt Gang paa adskillige Kyststationer; den indtraf især den 1., 19., 23.—24. og 30. og optraadte kun som Nattefrost, naar undtages den 30., da der adskillige Steder var Frost hele Døgnet; de laveste Temperaturer, der overalt aflæstes den 1. eller 30., naaede i Indlandet gennemgaaende ned mellem $\div 3^{\circ}$ og $\div 5^{\circ}$. Nedbøren var gennemgaaende lille; i Jylland faldt der de fleste Steder ca. 30—45 mm, paa Fyn og Lolland-Falster ca. 20—35 mm, paa Sjælland ca. 15—25 mm og paa Bornholm ca. 5—20 mm; i Sammenligning med Normalen fik de jyske Amter ca. 35—55 pCt.; de fynske Amter ca. 45 pCt., de sjællandske Amter ca. 50—65 pCt., Maribo Amt ca. 40 pCt. og Bornholm 80 pCt. for lidt. Over større Omraader af Landet faldt der, naar undtages Bornholm, ret jævnlige Regn, saaledes den 1., 3.—4., 6., 10.—13., 17.—18. og 24.—28.; men de daglige Mængder var i Reglen smaa; paa Bornholm faldt der kun lidt Regn i Tiden fra den 11.—19. Skydækket var gennemgaaende stort, medens Solskinstimernes Antal de forskellige Steder var

mellem 35 og 75 pCt. mindre end normalt. Vinden blæste hyppigst fra Retninger omkring Syd og Sydøst og kun sjældent fra Vest, Nordvest og Nord. Taage forekom jævnlige i Maanedens første Halvdel.

December 1931 havde hyppigst mildt Vejr; de milde Perioder var dog forholdsvis korte, afbrudt af et Par Dage med koldt Vejr; særlig milde var den 4.—6., 12.—15. og 24.—27. med Døgnmidler, der gennemsnitlig blev ca. 3° — 7° højere end normalt; særlig kolde var de to sidste Dage i Maanedens, der gennemsnitlig var ca. 6° for kolde; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ og 1° , i Nordvestjylland dog mellem ca. 1° og 2° højere end normalt. Frost forekom især den 1.—4., 10.—12., 16.—23. og 29.—31., men i Reglen kun som Nattefrost, naar undtages den 29.—31., da der mange Steder herskede uafbrudt Frost; de laveste Temperaturer, der næsten overalt aflæstes den 31., naaede i Indlandet i Jylland ned mellem ca. $\div 10^{\circ}$ og $\div 18^{\circ}$ og paa Øerne ned mellem ca. $\div 7^{\circ}$ og $\div 12^{\circ}$. Vejret var ustadigt med Nedbør over store Omraader af Landet paa næsten hver Dag fra den 3.—8., 11.—15. og 23.—30.; men de daglige Mængder var ofte smaa. Nedbøren faldt væsentligt som Regn, naar undtages den 3. og 28.—30., da den de fleste Steder faldt som Sne. Nedbørsmængden for hele Maanedens var næsten overalt mindre end Normalen; den var størst, ca. 50—60 mm, over nogle mindre Omraader i Vest- og Midtjylland, paa Lolland og i det indre af Bornholm; i Sammenligning med Normalen fik Præstø og Maribo Amter ca. 15 pCt., Bornholm, Frederiksborg, Svendborg, Ringkøbing, Viborg og Aalborg Amter ca. 25—30 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—50 pCt. for lidt. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem 30 og 55, normalt ca. 25. Vinden blæste hyppigst fra Retninger omkring Vest og Nordvest, medens østlige, sydøstlige og sydlige Vinde kun sjældent forekom; Vindforholdene var temmelig urolige i Tiden fra den 3.—6., 15.—16. og 24.—28.,

da der over store Strækninger af Landet jævnlige herskede Storm eller stormende Kuling fra vestlige og nordvestlige Retninger.

Januar 1932 havde overvejende sydvestlige og vestlige Vinde med meget mildt Vejr. Naar undtages et Par Dage i Begyndelsen af Maanedens, var Temperaturen hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var oftest ret betydelige; Dagene den 5.—7., 11.—20., 22.—24. og 26.—30. havde saaledes alle Døgnmidler, der var ca. 4° — $7\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor usædvanlig høj, for Landet som Helhed $3,2^{\circ}$, normalt $0,1^{\circ}$. Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig kun til 12, medens det normale Antal er 21; Frosten indtraf især i Tiden fra den 1.—5., den 9.—10., 21.—22., 25.—26., 29. og 31., men optraadte i Reglen kun som forholdsvis let Nattefrost; de laveste Temperaturer, der næsten overalt aflæstes den 1. eller 2., naaede de fleste Steder i Indlandet ned mellem $\div 5^{\circ}$ og $\div 13^{\circ}$. Vejret var ustadigt med Nedbør over store Omraader af Landet paa næsten hver Dag i Tiden fra den 1.—7. og 11.—17., medens der paa de øvrige Dage i Maanedens kun faldt ubetydelig Nedbør; den 1.—4. faldt Nedbøren som Sne, paa de øvrige Dage som Regn. Nedbøren i hele Maanedens var gennemgaaende størst, mellem ca. 65 og 100 mm, i Vest- og Sydjylland og Sønderjylland og mindst, ca. 25—40 mm, paa Djursland, Samsø, Størstedelen af Sjælland og Bornholm; i Sammenligning med Normalen fik i Jylland Randers Amt 12 pCt. for lidt, medens Aarhus Amt fik 9 pCt., Ringkøbing Amt 60 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—45 pCt. for meget; paa Øerne fik de fynske Amter og Maribo Amt ca. 20—25 pCt. for meget, Præstø Amt fik gennemsnitlig den normale Nedbør, medens de øvrige sjællandske Amter, Samsø og Bornholm fik fra 5—25 pCt. for lidt. Taage forekom jævnlige i Tiden fra den 1.—6. og 16.—25. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende i Nærheden af det normale.

Februar 1932 fik en usædvanlig lille Nedbør; for Landet som Helhed faldt der kun 1,7 mm, medens Normalen er 34 mm; de fleste Steder faldt der kun ca. een eller nogle faa Millimeter, og adskillige Omraader, saa vel i Jylland som paa Øerne, fik overhovedet ingen maalelig Nedbør. De smaa Nedbørsmængder, der forekom, faldt den 3., 4. og 7. som lette Regnbyger, den 8. som Regn blandet med Sne og den 9.—10., 21. og 24. som lette Snebyger. Temperaturen var over Normalen i Tiden fra den 1.—4., 6.—8., 14.—24. og den 26. og under Normalen paa de øvrige Dage i Maaneden; særlig milde var den 1.—4., 7., 18.—19. og 21.—22. med Gennemsnitstemperaturer, der blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; særlig kolde, ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ koldere end normalt, var den 9.—10. og den 25. Hele Maanedens Middeltemperatur var i Jylland gennemsnitlig 1° , paa Fyn og Sjælland $\frac{1}{2}^{\circ}$ og paa Lolland-Falster $\frac{1}{10}^{\circ}$ højere end normalt. Frost-dagenes Antal var gennemsnitlig 25, medens det normale Antal er 21; Frosten forekom i Reglen kun som Nattefrost, naar undtages den 9. og 10., da der næsten overalt herskede uafbrudt Frost; de laveste Temperaturer, der gennemgaaende aflæstes den 10. og 11., naaede de fleste Steder i Jylland og paa Sjælland ned mellem ca. $\div 8^{\circ}$ og $\div 12^{\circ}$, paa Fyn og Lolland-Falster ned mellem ca. $\div 6^{\circ}$ og $\div 9^{\circ}$. Skydækket var gennemgaaende lille; Solskins-timernes Antal var næsten overalt det største, der hidtil er registreret i Februar; det varierede de forskellige Steder mellem 105 og 145, medens det normale Antal er ca. 50—70. Lufttrykket var højt og Vindretningen hyppigst vestlig eller nordvestlig.

Marts 1932 havde hyppigst temmelig koldt Vejr og Nattefrost. Temperaturen var gennemgaaende under Normalen i Tiden fra den 1.—12. og den 17.—25. og over Normalen paa de øvrige Dage; særlig kolde var den 9.—12. med Døgnmidler, der blev ca. 4° — 9° for lave; særlig milde — ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ mildere end

normalt — var kun den 29. og 30.; hele Maanedens Middelterperatur blev derfor de fleste Steder mellem 1° og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Frost forekom hyppigt, men i Reglen kun som Nattefrost; dog herskede der de fleste Steder uafbrudt Frost i Tiden fra den 9.—12.; de laveste Temperaturer, der næsten overalt forekom i dette Tidsrum, naaede gennemgaaende ned mellem $\div 10^{\circ}$ og $\div 15^{\circ}$. Nedbøren var lille i hele Landet; næsten overalt beløb den sig kun til ca. 10—25 mm, og kun nogle mindre Omraader i Jylland og det vestlige Fyn fik ca. 25—30 mm. I Sammenligning med Normalen fik Hjørring, Aarhus og Odense Amter ca. 40—45 pCt. og de øvrige Amter ca. 50—75 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentlig som Sne i Tiden fra den 6.—12. og den 18.—19. og som Regn den 28.—31.; men de daglige Mængder var i Reglen kun smaa. Torden forekom den 29. adskillige Steder, især i det østlige Jylland og paa Fyn. Solskins-timernes Antal, der de fleste Steder beløb sig til ca. 150—185, var gennemgaaende ca. 30—60 pCt. større end normalt. Vinden blæste i første og sidste Tidøgn hyppigst fra sydlige, sydøstlige og østlige, i det mellemliggende Tidsrum fra vestlige og nordvestlige Retninger.

April 1932 fik omtrent normal Middelterperatur; i Maanedens Løb var Temperaturen snart over og snart under det normale uden længere varme eller kolde Perioder; Afvigelserne fra Normalen beløb sig oftest til ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ — $1\frac{1}{2}^{\circ}$, og kun nogle faa Dage var særlig milde. Frost-dagenes Antal var gennemsnitlig 6, medens det normale Antal er 7; de jydsk Indlandsstationer havde gennemgaaende mellem 8 og 14 Nætter med Frost, medens flere Kyststationer og Stationerne paa de mindre Øer kun havde Frost et Par Gange; enkelte var endog helt frostfrie; Frosten, der iøvrigt kun optraadte som Nattefrost, forekom især den 2., 13.—15., 17.—20. og 26.; den var gennemgaaende strengest i Tiden fra den 17.—19., da de laveste Temperaturer i Indlandet de fleste Steder naaede ned

mellem ca. $\div 2\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 6^{\circ}$. Vejret var ustadigt med Nedbør i Størstedelen af Landet paa hver Dag fra den 1.—11. og den 21.—27., medens det gennemgaaende var tørt Vejr i Tiden fra den 12.—20. og de 3 sidste Dage i Maaneden; paa Bornholm faldt der dog en Del Regn i Tiden fra den 12.—16. Nedbøren faldt som Regn, og kun paa nogle faa Dage i første Tidøgn var denne flere Steder blandet med Sne. Regnmængden var mellem 35 og 65 mm i Størstedelen af Landet; den var gennemgaaende størst i det sydlige Fyn og paa Langeland; for Landet som Helhed faldt der 50 mm, normalt 40 mm; i Sammenligning med Normalen fik paa Øerne Odense Amt 13 pCt., Holbæk, Frederiksborg og Københavns Amter ca. 30 pCt., Præstø og Maribo Amter 43 pCt., Sorø Amt 58 pCt. og Bornholm, Svendborg Amt og Langeland ca. 60—70 pCt. for meget; i Jylland fik Aarhus Amt 5 pCt. for lidt, medens Thisted Amt fik 34 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—20 pCt. for meget. Torden forekom paa 11 Dage, især i Tiden fra den 4.—8. og den 21.—27.; den 24. havde Uvejret stor Udbredelse over Jylland. Solskinstimernes Antal var i Jylland gennemgaaende ca. 5 pCt. større, paa Øerne ca. 5—15 pCt. mindre end normalt. Vinden blæste hyppigst fra Syd, Sydvest og Vest, og Vindforholdene var i Reglen rolige.

Maj 1932 fik en Nedbør, der for Landet som Helhed beløb sig til 88 mm, normalt 42 mm. Nedbøren var ulige fordelt, men var iøvrigt stor i Størstedelen af Landet, i dettes sydlige Dele endog mellem det dobbelte og tredobbelte af Normalen; paa Lolland-Falster, Langeland og Ærø, i Egnene omkring Vordingborg, Skelskør og Odense, i det sydlige Fyn og paa en Strækning i Sønderjylland fra Sønderborg mod Nordvest til Brøns faldt der saaledes over 100 mm og paa Sydfalster, Nordvestlolland, den nordlige Del af Langeland og i det sydøstlige Fyn endog ca. 130—135 mm, medens der kun faldt ca. 35—45 mm i Nordvestsjælland,

paa Samsø og paa en Strækning i Jylland fra Aarhus mod Nordvest til Thisted; i Sammenligning med Normalen fik Langeland 212 pCt., Maribo Amt 190 pCt., Svendborg Amt 165 pCt., Sorø og Præstø Amter 110—125 pCt., Ribe Amt og Sønderjylland ca. 95—100 pCt., Odense, Ringkøbing og Hjørring Amter ca. 75—85 pCt., Bornholm 56 pCt., Københavns og Vejle Amter ca. 40 pCt. og de øvrige Amter ca. 10—30 pCt. for meget. Regnen faldt væsentligt den 5.—6., 13.—14. og paa næsten hver Dag i Tiden fra den 20.—31.; fra den 25.—31. maalttes der over 100 mm i Sydøstfyn, paa Langeland, Størstedelen af Lolland og paa Sydfalster, og mange Steder i disse Omraader fik mellem 50 og 70 mm i et enkelt Døgn. Torden forekom paa 14 Dage, især i Maanedens sidste Halvdel; den 21. havde Uvejrene stor Udbredelse over hele Landet. Temperaturen var gennemgaaende over Normalen i Tiden fra den 1.—4., 13.—22. og 29.—31. og under denne fra den 5.—12. og 23.—28.; Afvigelserne fra Normalen var særlig store den 2.—3., 15.—17. og 19.—22., der fik Gennemsnitstemperaturer, som blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $7\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og 1° højere end normalt. De højeste Temperaturer, der næsten overalt indtraf den 17. eller 20.—21., naaede gennemgaaende op mellem ca. 23° og 28° . Nattefrost forekom paa adskillige jyske Indlandsstationer Nætterne til den 6., 8., 9., 10. og 12.; paa Øerne havde kun en enkelt sjællandsk og 3 fynske Indlandsstationer Frost — Natten til den 9. eller 10. —, medens de øvrige Stationer ligesom de jyske Kyststationer var frostfri; Frosten naaede paa Øerne ned mellem ca. $\div\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 1^{\circ}$, i Jylland ned mellem ca. $\div\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 4^{\circ}$; paa de frostfri Stationer indtraf de laveste Temperaturer især Natten til den 1. og fra den 8.—10.; de naaede gennemgaaende ned mellem ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ og 3° . Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem 200 og 225, hvilket er ca. 10—25 pCt. mindre end normalt.

Juni 1932 fik en Nedbør, der for Landet som Helhed kun beløb sig til 20 mm, normalt 47 mm; de fleste Steder faldt der kun ca. 5—20 mm og enkelte Steder endog kun mellem 1 og 5 mm; størst Nedbør, ca. 25—40 mm, faldt der i Vendsyssel og Himmerland, over en større Strækning paa Lolland samt over mindre Omraader i det sydlige og vestlige Sjælland, Vestfyn og det sydlige Jylland; i Sammenligning med Normalen fik Hjørring, Aalborg og Maribo Amter ca. 35—45 pCt., Sorø Amt, Langeland og Randers Amt ca. 50—55 pCt. og de øvrige Amter ca. 65—85 pCt. for lidt. Over større Strækninger af Landet faldt der Regn den 1., 7.—8., 12.—13., 17.—21., 25. og 28.; men de fleste Stationer havde dog kun faa Dage med Regn, og Bygerne var tilmed i Reglen smaa; den 28. faldt der dog i Vendsyssel og Himmerland Tordenbyger, der over store Omraader gav mellem 15 og 25 mm Regn. Torden forekom iøvrigt kun paa 8 Dage, og kun den 12. og 28. havde Uvejrene stor Udbredelse i Jylland og den 13. paa Fyn. Solskinstimernes Antal var i Jylland og paa Fyn ca. 20—30 pCt., paa Sjælland og Lolland-Falster ca. 5—10 pCt. større end normalt. Vinden blæste hyppigst fra Retninger omkring Vest og Nordvest, og Vindforholdene var som Regel rolige. Temperaturen var gennemgaaende over Normalen den 1., i Tiden fra den 11.—16. og den 27.—30. og gennemgaaende under denne paa de øvrige Dage i Maanedens; særlig varme var den 1., 12., 14. og 28. med Gennemsnitstemperaturer, der blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; særlig kolde — ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ koldere end normalt — var den 8. og paa Sjælland tillige den 17. og 18. De højeste Temperaturer indtraf de fleste Steder den 12. eller 28; de naaede gennemgaaende op mellem ca. 24° og 28° ; de laveste Nattemperaturer, der næsten overalt forekom i Tiden fra den 4.—7., naaede paa de fleste Indlandsstationer i Jylland, paa Fyn og Sjælland ned mellem 1° og 4° , paa Lolland-Falster, Bornholm og Kyststationerne ned mellem 5° og $7\frac{1}{2}^{\circ}$. Hele Maanedens Middeltemperatur blev i Midtjyl-

land nogle Tiendedele Grader over, i de øvrige Dele af Landet gennemgaaende nogle Tiendedele Grader under Normalen.

Juli 1932 fik en meget høj Middeltemperatur; for Landet som Helhed blev den $18,0^{\circ}$, eller et Par Grader højere end normalt; i 1925 og 1914 var Middeltemperaturen i Juli dog noget højere end i Aar, nemlig henholdsvis $18,2^{\circ}$ og $18,7^{\circ}$. I Aar var Vejret uafbrudt varmt i Maanedens første Halvdel; Tidsrummet fra den 1.—16. fik saaledes en Middeltemperatur, der gennemsnitlig var 4° højere end Normalen, og adskillige Dage, især den 1., 5.—6. og 11.—15. blev mellem 4° og $7\frac{1}{2}^{\circ}$ for varme; i Maanedens sidste Halvdel var Temperaturen paa Øerne hyppigst lidt over, medens den i Jylland ret jævnlgt var lidt under Normalen; de varmeste Dage i dette Tidsrum var den 25.—26. og 31. med Gennemsnitstemperaturer, der blev ca. 3° for høje. De absolut højeste Temperaturer, der især forekom den 6. og 12.—13., naaede næsten overalt op mellem 25° og 30° og adskillige Steder i Jylland og paa et Par sjællandske Stationer endog op mellem 30° og 32° . I Maanedens første Halvdel faldt der den 1.—2. og 6.—7. Regn de fleste Steder i Landet (undtagen Bornholm) og den 14.—15. adskillige Steder paa Øerne og i Nord- og Vestjylland, medens det gennemgaaende var tørt Vejr paa de øvrige Dage; sidste Halvdel af Maanedens havde derimod ret ustadigt Vejr med Regn over store Omraader den 16.—18., 21.—22. og 26.—31. Regnen var ofte ledsaget af Torden, og Tordenbygerne gav undertiden meget betydelige Regnmængder i Løbet af kort Tid. Torden forekom iøvrigt paa 22 Dage, og Uvejrene havde ofte stor Udbredelse over Landet, især den 1., 6.—7. og 26.—31.; under et heftigt Tordenvejr den 31. faldt der i Aars Hagl af Størrelse som Dueæg. Regnmængden for hele Maanedens var ret ulige fordelt, men var iøvrigt over Normalen undtagen i det sydlige Jylland, Sønderjylland og

paa Bornholm, hvor der adskillige Steder kun faldt ca. 40—50 mm, medens der faldt over 100 mm i Størstedelen af Nordsjælland, paa Samsø, paa en Strækning mellem Randers, Aalborg og Løgstør, mellem Herning, Grindsted og Varde og i Egnene omkring Nissum Fjord; i Sammenligning med Normalen fik Bornholm 13 pCt., Sønderjylland 27 pCt. og Ribe Amt 6 pCt. for lidt; Vejle Amt havde gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Københavns Amt og Samsø fik ca. 85 pCt., Frederiksborg, Holbæk og Aalborg Amter ca. 55—65 pCt., Randers, Viborg og Ringkøbing Amter ca. 30—40 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—20 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal var omtrent normalt i Nordjylland, medens det i Sydjylland og paa Øerne gennemgaaende var ca. 5—15 pCt. større end Normalen. Vindretningen var ret jævnlige skiftende, og Vindene var som oftest svage; stormende Kuling forekom dog ved Østersøkysterne den 17.—18., 26. og 31.

August 1932 havde overvejende vestlige og nordvestlige Vinde med temmelig varmt Vejr. Naar undtages nogle Dage i første Tidøgn og Begyndelsen af sidste Tidøgn, var Temperaturen som Regel over Normalen, og Afbigelsene fra denne var paa adskillige Dage meget betydelige; for Landet som Helhed blev Maanedens Middeltemperatur 16,9°, eller 1,7° højere end normalt; i 1917 og 1914 var Middeltemperaturen i August dog lidt højere end i Aar, nemlig henholdsvis 17,0° og 17,1°. De højeste Temperaturer, der i Aar næsten overalt indtraf i Tiden fra 12.—15., naaede gennemgaaende op mellem 25° og 31°. Over store Strækninger af Landet faldt der Regn i Tiden fra den 1.—6., 13.—16. og 19.—22. samt den 27. og 31., men Bygerne var ofte kun smaa; lokalt gav dog enkelte Tordenbyger betydelige Regnmængder; Torden forekom paa 23 Dage, og Uvejrene havde stor Udbredelse over Landet den 1. samt i Tiden fra den 13.—16. og 19.—21. Regnmængden for hele Maanedens var noget ulige fordelt, men var iøvrigt lille i Største-

dele n af Landet; for dette som Helhed faldt der kun 46 mm, normalt 80 mm; store Omraader, især i det nordlige Jylland, paa Sjælland og Lolland-Falster, fik kun ca. 25—45 mm. I Sammenligning med Normalen fik Hjørring, Thisted, Holbæk, Københavns, Præstø og Maribo Amter samt Langeland ca. 55—65 pCt., Frederiksborg Amt, Samsø og Sønderjylland ca. 40 pCt. og de øvrige Amter ca. 20—35 pCt. for lidt. Solskinstimernes Antal, der de fleste Steder beløb sig til ca. 225—265, blev gennemgaaende ca. 10—15 pCt. større end normalt.

September 1932 fik en Middelterperatur, der de fleste Steder var mellem $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og 1° højere end normalt; i Maanedens Løb var Temperaturen snart over og snart under det normale uden længere varme eller kølige Perioder; Afvigelserne fra Normalen var som Regel ret moderate og naaede kun paa nogle faa, spredte Dage over $2\frac{1}{2}^{\circ}$. Nattefrost forekom Nætterne til den 22. og 30. paa et Par særlig udsatte jyske Stationer; iøvrigt naaede Maanedens laveste Temperatur, der overalt indtraf i sidste Tidøgn. især Nætterne til den 22. og 30., paa de fleste jyske Indlandsstationer ned mellem 0° og 3° , paa Fyn mellem ca. 1° og 4° , paa Sjælland mellem ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og 6° , paa Lolland-Falster mellem ca. $4\frac{1}{2}^{\circ}$ og $6\frac{1}{2}^{\circ}$ og paa Bornholm ned mellem ca. $5\frac{1}{2}^{\circ}$ og $7\frac{1}{2}^{\circ}$. De højeste Temperaturer, der de fleste Steder forekom den 9., 10. eller 15., naaede gennemgaaende op mellem 19° og 23° . Vejret var ustadigt med Regn over store Omraader af Landet paa næsten hver Dag fra den 1.—12. og den 18.—27.; den største Del af Maanedens Nedbør faldt i det førstnævnte Tidsrum, da der undertiden faldt betydelige Regnmængder over store Strækninger. Torden forekom paa 17 Dage; men Uvejrene var ofte ret lokale; den 10. og 11. havde de dog stor Udbredelse over Landet. Regnmængden for hele Maanedens var noget ulige fordelt, men var iøvrigt stor i næsten hele Landet, især paa Sjælland Syd for en Linie fra Hillerød over Roskilde og Ringsted til Korsør,

paa Nordvestlolland, Langeland og Ærø, i Sønderjylland og Sydjylland samt paa en Strækning fra Vejle mod Nordvest til Lemvig, hvor der faldt over 100 mm; i Egnen omkring Fuglehjerg og over et Omraade i den nordlige Del af Sønderjylland faldt der endog over 150 mm; i Sammenligning med Normalen fik Viborg Amt 14 pCt., Svendborg og Maribo Amter ca. 90 pCt., Københavns, Sorø og Præstø Amter samt Langeland ca. 110—145 pCt. og de øvrige Amter ca. 30—65 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der 94 mm, medens den normale Regnmængde er 57 mm. Skydækket var forholdsvis stort; Solskinstimernes Antal var 2 pCt. større end normalt i Vendssyssel, medens det i den øvrige Del af Landet var ca. 5—15 pCt. for lille. Vinden blæste i Reglen fra Retninger omkring Sydvest og Vest; den 4. og 12. herskede der stormende Kuling eller Storm fra vestlige Retninger over Størstedelen af Landet, iøvrigt var Vindforholdene gennemgaaende rolige.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaaret 1931—32 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1886—1925), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold undertiden kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som Tabellen viser, blev hele Landbrugsaarets Middeltemperatur gennemsnitlig ca. $\frac{3}{4}^{\circ}$ højere end normalt. Som tidligere omtalt, havde Oktober i første Halvdel mildt, i sidste Halvdel koldt Vejrr med Nattefrost, og i November var Vejret gennemgaaende mildt i hele Maaneden, især i dennes første Halvdel, og Nattefrost forholdsvis sjælden. Første Nattefrost indtraf i Efteraaaret 1931 adskillige Steder i Indlandet allerede i Tiden fra den 23.—30. September; men herefter var Landet frostfrit indtil den 19. Oktober; i Tiden fra den 19.—31. Oktober forekom der overalt Nattefrost een eller

Tabel 1. Temperaturens Afvigelse fra Normalen. (Celsius.)

	1931	Oktober	November	December	1932	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	-0,2	+1,4	+1,0	+3,6	+1,0	-1,3	+0,3	+0,5	-0,1	+2,5	+1,6	+0,8	+0,9	+0,9	+0,9
Ostjylland	-0,4	+1,9	+0,8	+3,6	+0,9	-1,5	0,0	+0,6	0,0	+2,3	+1,8	+0,8	+0,9	+0,9	+0,9
Fyn	-0,5	+1,0	+0,4	+2,8	+0,6	-1,3	0,0	+0,8	0,0	+2,3	+1,9	+0,7	+0,7	+0,7	+0,7
Sjælland	-0,4	+1,3	+0,9	+3,1	+0,5	-1,4	+0,4	+0,9	-0,4	+1,9	+1,8	+0,7	+0,8	+0,8	+0,8
Lolland-Falster	-0,8	+0,7	+0,3	+2,6	+0,1	-1,6	0,0	+0,4	-0,6	+1,6	+1,6	+0,7	+0,4	+0,4	+0,4
Danmark	-0,5	+1,3	+0,7	+3,1	+0,6	-1,4	+0,1	+0,6	-0,2	+2,1	+1,7	+0,7	+0,7	+0,7	+0,7
Bornholm	-0,8	+0,4	+0,4	+2,3	+0,3	-1,1	+0,1	+0,5	-0,4	+2,3	+2,3	+1,0	+0,6	+0,6	+0,6

flere Gange, undtagen paa nogle faa Kyststationer, hvor Nattefrost først indtraf i Slutningen af November; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatoen for første Efteraarsfrost i Indlandet falder i Tiden fra ca. 5.—10. Oktober i Jylland, fra ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November paa de mindre Øer og langs Kysterne. Vintermaanederne, December, Januar og Februar, var milde, og Frostene optraadte i Reglen kun som Nattefrost; i December var de milde Perioder dog forholdsvis korte, afbrudt af et Par Dage med koldt Vejr, medens Januar gennem hele Maanedens havde meget mildt Vejr og forholdsvis sjældent Frost; i den nedbørsfattige og solrige Februar var Temperaturen næsten hver Nat under Frysepunktet; men kun et Par Dage (den 9. og 10.) havde Frost i hele Døgnet. Marts havde hyppigst koldt Vejr og Nattefrost, fra den 9.—12. endog uafbrudt Frost med Minimumstemperaturer paa ca. $\div 10^{\circ}$ — $\div 15^{\circ}$, og April oftest Temperatur i Nærheden af Normalen, i de to første Tidøgn af og til med Nattefrost i Indlandet; Maj var kølig fra den 5.—12. med let Nattefrost paa de jyske Indlandsstationer, men til Gengæld sommervarm fra den 14.—22. Sidste Foraarsfrost indtraf i Aar paa nogle faa Kyststationer allerede i Slutningen af Marts, paa de øvrige Kyststationer og de fleste Indlandsstationer paa Øerne i sidste Halvdel af April og paa de jyske Indlandsstationer og nogle faa særlig udsatte fynske Stationer i Tiden fra den 6.—12. Maj. Middeldatoen for sidste Frost om Foraaret er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Af Sommermaanederne indeholdt den regnfattige og solrige Juni mange forholdsvis kølige Dage, og Sommervarme forekom egentlig kun den 1.—2., 11.—16. og 27.—30.; derimod strakte Sommervarmen sig over hele Juli og August, der begge fik en meget høj Middeltemperatur; særlig varme var Tidsrummene fra den 1.—16. Juli

Tabel 2.

	Frost dage		Nedbør dage		Taagedage		Fugtigheds- grad i pCt.		Skydække (0—10)	
	1931—32	Normal	1931—32	Normal	1931—32	Normal	1931—32	Normal	1931—32	Normal
Oktober 1931	7	3	12	15	4	6	85	86	6,1	6,6
November	3	10	11	14	8	6	90	88	8,2	7,2
December	18	16	15	15	7	9	90	90	6,6	7,8
Januar 1932	12	21	13	14	13	11	91	90	7,7	7,4
Februar	25	21	3	11	3	9	84	89	4,7	7,0
Marts	26	18	9	13	7	9	83	87	5,1	6,6
April	6	7	15	12	4	6	80	80	6,1	5,7
Maj	1	1	12	11	5	4	79	75	6,2	5,2
Juni	»	»	6	10	2	2	73	74	4,8	5,2
Juli	»	»	12	13	1	2	77	77	5,4	5,6
August	»	»	11	15	1	2	80	81	5,5	5,9
September	»	0,2	17	13	4	3	85	83	6,0	5,4
Alle 12 Maaned	98	97	136	156	59	69	83	84	6,0	6,3

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1931 Oktober	November	December	1932 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaned	
Hjørring Amt.	28	29	32	55	0,4	21	42	75	30	75	37	79	503	
Thisted »	37	45	40	74	0,6	17	55	51	51	69	37	82	559	
Ringkøbing »	49	41	49	83	1,3	21	49	80	7	87	56	96	619	
Ribe »	48	28	45	76	2,1	20	45	81	16	62	60	116	599	
Viborg Amt....	38	37	46	61	0,6	17	41	47	12	85	53	66	504	
Aalborg »	25	31	42	59	0,6	17	46	57	27	101	60	69	535	
Randers »	17	31	31	36	0,3	18	43	52	20	78	61	70	457	
Aarhus »	34	37	37	49	1,5	23	41	54	13	75	64	84	513	
Vejle »	43	36	40	69	3,3	20	46	64	13	65	59	104	562	
Samsø.....	32	28	26	30	0,4	25	39	40	16	103	40	69	448	
Odense Amt..	35	29	28	51	1,2	25	44	75	21	70	61	76	516	
Svendborg » ..	36	27	44	57	2,0	18	67	114	16	67	50	103	601	
Langeland.....	42	22	35	54	1,1	8	66	128	22	65	32	111	586	
Holbæk Amt	35	22	30	30	1,2	16	47	40	14	91	31	67	424	
Sorø »	34	21	32	34	2,0	13	57	80	21	66	46	104	510	
Frederiksborg»	29	21	32	35	4,8	17	49	48	8	108	46	84	482	
Københavns »	37	15	27	28	4,3	15	50	53	14	114	32	112	501	
Præstø »	42	22	42	39	2,5	12	53	88	16	70	25	107	519	
Maribo Amt ...	51	28	45	51	1,8	10	53	119	25	68	29	95	576	
Vestjylland	41	36	42	72	1,1	20	48	72	26	73	48	93	570	
Østjylland.....	31	34	39	55	1,3	19	43	55	17	81	59	79	514	
Sønderjylland ..	44	32	40	71	2,0	21	51	93	17	52	55	114	592	
Fyn.....	36	27	33	48	1,2	19	54	89	19	76	46	90	538	
Sjælland.....	35	20	33	33	3,0	15	51	62	15	90	36	95	487	
Lolland-Falster.	51	28	45	51	1,8	10	53	119	25	68	29	95	576	
Danmark	1931—32....	40	30	39	55	1,7	17	50	82	20	73	46	94	546
	Norm. (40Aar)	66	53	58	44	34	41	40	42	47	64	80	57	626
	Afv. i pCt. ...	-39	-43	-33	+25	-95	-59	+25	+95	-57	+14	-43	+65	-13
Bornholm.....	43	10	40	36	8	10	58	53	6	48	46	84	442	

og den 11.—20. August, der blev henholdsvis 4° og $3\frac{1}{2}^{\circ}$ varmere end normalt; i September var Temperaturen vel hyppigst over Normalen; men Afvigelserne fra denne var ret moderate, og særlig varme Dage forekom ikke. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaaret maalttes her i Landet, var 32.2° (den 12. Juli), den absolut laveste $-18,7^{\circ}$ (den 11. Marts).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer. Som Tabellen viser, forekom Frost sjældent i November og Januar og forholdsvis hyppigt i Februar og Marts; men, som tidligere omtalt, optraadte den i Reglen kun som Nattefrost. Nedbørsdagens Antal var meget lille i Februar, forholdsvis lille i Marts, Juni og August og stort i September; hele Landbrugsaaaret havde 13 pCt. færre Nedbørsdage end normalt. Taage forekom ret ofte i den meget milde Januar. Skydækket var forholdsvis stort i November, Januar, April, Maj og September og forholdsvis lille i de øvrige Maaneder, især i December, Februar og Marts.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaaret fik Danmark gennemsnitlig kun 546 mm, hvilket er 80 mm eller 13 pCt. mindre end normalt — som Normal er anvendt Middelnedbøren for Tidsrummet 1886—1925 —; af lignende nedbørsfattige Landbrugsaar i den sidste Snes Aar kan nævnes 1928—29 (556 mm) og 1918—19 (548 mm); det særlig regnfattige Landbrugsaar 1920—21 havde kun 461 mm. Af de forskellige Landsdele fik i det nu afsluttede Landbrugsaar Ringkøbing Amt den største Nedbør med gennemsnitlig 619 mm (80 mm for lidt) og Holbæk Amt den

Tabel 4.

Nedbør.

(Millimeter.)

		Oktober—Marts inkl.			April—September inkl.		
		1931—32 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.	1932 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.
Hjørring	Amt	165	286	-42	338	326	+ 4
Thisted	»	214	357	-40	345	334	+ 4
Ringkøbing	»	244	349	-30	375	350	+ 7
Ribe	»	219	353	-38	380	369	+ 3
Viborg	Amt	200	304	-34	304	334	- 9
Aalborg	»	175	285	-39	360	322	+12
Randers	»	133	279	-52	324	315	+ 3
Aarhus	»	182	312	-42	331	344	- 4
Vejle	»	211	337	-37	351	355	- 1
Sønderjylland		210	345	-39	382	374	+ 2
Samsø		141	240	-41	307	279	+10
Odense	Amt	169	284	-40	347	313	+11
Svendborg	»	184	301	-39	417	328	+27
Langeland		162	267	-39	424	307	+38
Holbæk	Amt	134	239	-44	290	293	- 1
Sorø	»	136	248	-45	374	296	+26
Frederiksborg	»	139	248	-14	343	327	+ 5
Københavns	»	126	257	-51	375	313	+20
Præstø	»	160	261	-40	359	305	+18
Maribo Amt		187	271	-31	389	309	+26
Bornholm		147	273	-46	295	284	+ 4

mindste med gennemsnitlig 424 mm (108 mm for lidt); i Sammenligning med Normalen fik Bornholm, Holbæk, Aarhus, Randers og Viborg Amter fra 20—23 pCt., Hjørring, Thisted, Ribe og Vejle Amter samt Sønderjylland og Frederiksborg Amt fra 16—19 pCt., Københavns, Odense, Ringkøbing og Aalborg Amter og Samsø fra 11—14 pCt. og Svendborg, Sorø, Præstø og Maribo Amter fra 4—8 pCt. for lidt. Som tidligere omtalt var Nedbøren lille i Oktober, November, December og Marts og usædvanlig lille i Februar; i Januar faldt der rigelig Nedbør i Jylland, undtagen i Randers Amt, der fik 12 pCt. for lidt; paa Øerne fik Maribo Amt og de fynske Amter ca. 20—25 pCt. for meget, medens Præstø Amt gennemsnitlig fik den normale Nedbør og de øvrige sjællandske Amter og Bornholm fra 5—25 pCt. for lidt. I Landbrugsaarets første 6 Maanedere, Oktober—Marts inkl., fik Danmark gennemsnitlig kun 183 mm, hvilket er 113 mm eller 38 pCt. mindre end normalt; af de forskellige Landsdele fik i dette Tidsrum Ringkøbing Amt den største Nedbør med gennemsnitlig 244 mm (105 mm for lidt) og Københavns Amt den mindste med 126 mm (131 mm for lidt); i Sammenligning med Normalen (Tab. 4) fik de forskellige Amter fra 30—52 pCt. for lidt. I Landbrugsaarets sidste Halvdel, April—September inkl., var Nedbøren derimod de fleste Steder lidt større end Normalen, særlig i Sydfyn og Sydsjælland, paa Lolland-Falster og Langeland; for Landet som Helhed faldt der i dette Tidsrum 365 mm, hvilket er 35 mm eller 11 pCt. mere end normalt; af de forskellige Landsdele fik dog Holbæk og Vejle Amter 1 pCt. og Aarhus og Viborg Amter henholdsvis 4 pCt. og 9 pCt. for lidt, medens Københavns, Sorø, Præstø, Maribo og Svendborg Amter fik ca. 20—25 pCt., Langeland 38 pCt. og de øvrige Amter fra 2—12 pCt. for meget. Som tidligere omtalt, var Vejret ustadigt i April i Tiden fra den 1.—11. og 21.—27. og Nedbøren næsten overalt rigelig, særlig paa Øerne og i Nordvestjylland; i Maj var Regnmængden ulige fordelt, men iøvrigt stor i

næsten hele Landet, i dettes sydlige Dele endog mellem det dobbelte og tredobbelte af Normalen; i Maanedens to første Tidøgn var Vejret oftest tørt, og der faldt i dette Tidsrum de fleste Steder kun Regn paa nogle faa Dage, væsentligt den 5.—6., 13.—14. og 20.; sidste Halvdel

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent.)

		N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober	1931	10	4	2	4	12	23	26	18	1
November	—	2	7	10	37	24	14	3	1	2
December	—	15	8	2	1	5	17	30	20	2
Januar	1932	1	1	2	6	20	34	25	10	1
Februar	—	14	16	9	4	3	7	21	24	2
Marts	—	11	12	9	19	13	8	11	12	5
April	—	4	6	11	12	16	20	17	10	4
Maj	—	7	16	17	12	10	14	12	7	5
Juni	—	10	12	6	7	5	11	25	19	5
Juli	—	5	7	9	15	11	16	19	12	6
August	—	5	5	6	13	6	11	25	23	6
September	—	1	1	1	8	13	29	32	13	2
Alle 12 Maaneder		7	8	7	12	12	17	20	14	3
Normal (40 Aar)		7	8	11	12	10	16	19	14	3

havde derimod ustadigt Vejr, og navnlig faldt der fra den 25.—31. betydelige Regnmængder, især i Landets sydlige Dele. Af Sommermaanederne var Juni meget regnfattig; Maaneden havde kun faa Regndage, og Bygerne var, naar undtages enkelte, lokale Tordenbyger, som Regel smaa; i Juli og August var Regnmængden paa Grund af Tordenbygerne ret ulige fordelt; i Juli var den stor i Nordsjælland, paa Samsø og i Himmerland og rigelig i de øvrige Dele af Landet med Undtagelse af Bornholm, Sønderjylland og det sydlige Jylland, medens den i August de fleste Steder var lille, især i Vendsyssel og Nordvestjylland, paa Sjælland og

Lolland-Falster; til Gengæld var Nedbøren stor i September, især i Landets sydlige Dele. I Juli forekom der i Maanedens første Halvdel kun faa Regndage, væsentlig kun den 1.—2., 6.—7. og 14.—15., medens sidste Halvdel havde ret ustadigt Vejr med Regn den 16.—18., 21.—22. og 26.—31.; i August faldt der Regn over større Strækninger den 1.—6., 13.—16. og 19.—22. samt den 27. og 31.; men Bygerne var oftest smaa, naar undtages enkelte, lokale Tordenbyger; i September var Vejret ustadigt fra den 1.—12. og den 18.—27.

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaret. I Oktober var Vinde fra Sydvest, Vest og Nordvest, i December Vinde fra Vest, Nordvest og Nord og i Januar og September Vinde fra Syd, Sydvest og Vest betydelig hyppigere end normalt, medens Vinde fra de østlige Retninger var forholdsvis sjældne. November havde meget hyppigt sydlige og sydøstlige Vinde og Februar forholdsvis hyppigt Vinde fra Horizontens nordlige Halvdel; i Foraars- og Sommermaanederne var Afvigelserne fra de normale Vindforhold mindre; i April forekom dog Vinde fra Syd og Sydvest, i Maj Vinde fra Øst og Nordøst og i Juli Vinde fra Retninger omkring Sydøst forholdsvis hyppigt. I hele Landbrugsaaret var de sydlige, sydvestlige og vestlige Vinde tilsammen 4 pCt. hyppigere og de østlige Vinde 4 pCt. sjældnere end normalt.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaret, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med nogle Normalværdier, der for de forskellige Stationer er beregnet som Middelværdier af Registreringer i 16—29 Aar. Som tidligere omtalt, havde November kun faa Solskinstimer, ca. 35—75 pCt. færre end normalt, medens Februar var usædvanlig solrig; af Foraars- og Sommermaanederne havde Marts ca. 30—60 pCt., Juni ca. 5—30 pCt. og Au-

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Aarhus	Askov	Graasten	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Maribo
Oktober 1931	112	63	143	133	123	122	132	110	90	121	108	123
November —	13	21	18	17	26	29	33	30	25	38	30	38
December —	34	29	51	40	48	50	49	74	41	52	44	54
Januar 1932	41	25	36	34	39	31	36	42	29	50	38	48
Februar —	143	115	135	120	127	116	138	134	112	143	105	133
Marts —	161	101	178	153	169	157	161	169	149	160	188	183
April —	196	191	194	176	176	142	151	160	132	152	159	158
Maj —	226	187	212	211	214	206	218	244	214	212	212	213
Juni —	342	272	313	283	276	295	297	276	255	268	280	282
Juli —	266	186	266	282	276	265	175	278	247	265	269	255
August —	246	178	240	228	231	223	238	229	204	247	258	264
September —	168	107	165	161	142	150	148	156	137	154	139	150
Alle 12 Maaneder	1948	1475	1951	1838	1847	1786	1876	1902	1635	1862	1830	1901
Normal for Aaret	1791	1344	—	—	—	—	1712	1744	1483	1784	1750	—
April—Septb. (inkl.) 1932	1444	1121	1390	1341	1315	1281	1327	1343	1189	1298	1317	1322
Normal (April—Septbr.)	1388	1049	—	—	—	—	1293	1343	1174	1352	1358	—

gust ca. 10—15 pCt. mere Solskin end normalt, medens Maj fik 10—25 pCt. for lidt; i April fik Jylland 5 pCt. for meget og Øerne 5—15 pCt. for lidt og i Juli Øerne og Sydjylland 5—15 pCt. for meget og Nordjylland 1—5 pCt. for lidt; i hele Landbrugsaaet var Solskinstimernes Antal overalt mellem ca. 5 og 10 pCt. større end normalt; i Tidsrummet April—September inkl. var Antallet ca. 5 pCt. for stort i Nordjylland og paa Fyn og omtrent normalt i Nordsjælland, medens det i Sydsjælland og paa Lolland-Falster var ca. 3—4 pCt. for lille.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1931.

X.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

Den vaagnende Interesse for Hesteavl, som gav sig til Kende i 1931, har selvfølgelig øvet en vis Paavirkning paa min Virksomhed, og jeg kan roligt udtale, at jeg i hele Aaret har været stærkt optaget af Arbejdet for de Sager, der har været henlagt til mig at arbejde for, og Virksomheden har i Hovedsagen formet sig i Overensstemmelse med, hvad Tilfældet var Aaret forud.

Hvad angaar de nærmere Forhold for Hesteavlen i Aarets Løb, da tillader jeg mig at henvise til min Artikel »Hestene i 1931« i »Tidsskrift for Landøkonomi« Hefte 10 og 11 for indeværende Aar.

Med Hensyn til Arbejdet skal jeg meddele, at jeg i Februar og Marts Maaneder som sædvanligt har ledet Kaaringerne for Hingste af jydsk Race, ligesom jeg i det Omfang, min Tid har tilladt det, har ledet de jydsk Hoppekaaringer. I disse to Maaneder har jeg været paa Rejse omtrent hele Tiden.

I Anledning af det store Fællesskue i Skanderborg foretog jeg i Maj Maaned nogle omfattende Rejser rundt i Jylland, dels for at udsøge gode Udstillingsdyr, og dels for at formaa Ejerne til at udstille disse. Den store og gode Udstilling af Heste af jydsk Race ved Skuet var maaske ikke upaavirket heraf.

Efter Paalæg fra Landbrugsministeriet overværede jeg som dettes Repræsentant det store Skue i Bryssel, et Skue, der ikke blot gav Udtryk for den belgiske Hesteavls høje Stilling, men ogsaa for, at den omfattes med stor Interesse af de belgiske Landmænd.

I Sommermaanederne har jeg som sædvanligt været stærkt optaget af Besøg paa større og mindre Skuer, hvorved jeg ikke blot har forøget mit Kendskab til Avlsdyrene paa de paagæl-

dende Egne, men ogsaa kunnet bistaa Dommerne og ydet Opdrætterne Vejledning paa forskellig Maade.

Som i tidligere Aar har jeg ogsaa beset en Del Avlsdyr i Hjemmene, hvorved mit Kendskab til Bestanden yderligere er blevet forøget, saaledes at jeg i adskillige Tilfælde har kunnet yde Vejledning ved Indkøb af Avlsdyr. Ved saadanne Besøg har jeg, saa tit Lejlighed gaves, fotograferet de bedste Dyr, da Erfaringen har vist mig, at det paa Dyrskuerne er yderst vanskeligt at faa gode, vellignende Fotografier som Følge af den der herskende Uro.

Efter Dyrskuesæsonens Afslutning foretog jeg med Landbrugsministeriets Tilladelse og Støtte en Tur til Norge for at studere den derværende Hesteavl. Fra Ungdommen af havde jeg en betydelig Respekt for »Nordbaggen«, og da der i de senere Aar var fremstaaet en vis Interesse for Avl af Husmandsheste her i Landet, laa det nær at søge nærmere Bekendtskab med denne Hesterace, der egner sig særdeles godt til Anvendelse i de mindre Brug. Jeg bringer derfor Ministeriet min hjerteligste Tak for Tilladelse og Støtte til denne i høj Grad interessante Rejse, der varede fra 8. til 26. August. I den Tid fik jeg Lejlighed til at stifte nærmere Bekendtskab med de to norske Hesteracer, Vestlands- og Østlandshesten.

Sammen med Statskonsulent *Nordang* saa jeg i Nordfjords-egnene (Racens bedste Avlsdistrikt) et betydeligt Antal Hingste og Hopper. I disse Egne med de dybe Fjorde og de høje, golde Fjelde, hvor det egentlige Landbrugsareal er indskrænket til Dalene mellem disse, er Forholdene stærkt afvigende fra, hvad Tilfældet er her hjemme, og Landbruget ofte af yderst ekstensiv Karakter.

Jeg fik i den korte Tid, der var til Raadighed, Indtrykket af, at Vestlandshesten kvalitetsmæssig er gaaet ret stærkt frem i de senere Aar, og Typen bliver mere og mere fast. Avlen er, som antydet i Navnet, koncentreret til det vestlige Norge, hvor Brugene er forholdsvis smaa, og hvor der gerne paa hver af disse kun holdes en Arbejdshest, nemlig Følhoppen. Føllene og Plagene sælges rundt om i Landet, ja selv i Gudbrandsdalen, Dølehestens Hjemland, saa jeg adskillige af disse smaa gule Heste.

For mig er der ingen Tvivl om, at Nordbaggen er en fortrinlig Husmandshest. Dens Temperament er særdeles godt, og den er forholdsvis tidligt udviklet — man benyttede rask væk de 2-aarige til Arbejde — dens Arbejdsevne og Villighed er bekendt som ogsaa dens Nøjsomhed og Livskraft.

Avlen af disse Heste er imidlertid stærkt spredt og omfatter

et ikke særlig stort Antal Dyr. Der er som bekendt langt mellem Bygderne, og Transportvejene er ofte meget vanskelige; derfor er det ikke let at faa fat i virkeligt gode Avlsdyr, saa meget mere som Priserne er baade forholdsvis og reelt høje.

Vil man derfor benytte denne Race til Avl af Husmandshestene her i Landet, da gælder det om at erhverve virkelig gode Avlsdyr, thi ellers gaar det her som andet Steds, hvor man benytter mindre gode Avlsdyr af fremmed Race, at Skuffelsen følger efter. Vel er Priserne paa præmierede Hingste høje — 4000 til 7000 Kr. —, men da Indkøbsudgifter, Fragt o. s. v. ikke er uvæsentlige Poster paa Regnskabet, og jo er lige store for en god og en daarlig Hest, saa taler dette yderligere til Gunst for den gode.

Den anden nationale Hesterace i Norge, Østlandshesten eller Dølehesten, har sit Hjemsted i Landets »federe« Egne mod Øst, Syd og i Trøndelagen. Det er den mest udbredte af de to Racers og maa nærmest karakteriseres som en lettere Trækhest, om end den i de senere Tiaar er gaaet stærkt frem i Størrelse og Benförhed.

Ved elskværdig Imødekommenhed fra Landbrugsdepartementets og nu afdøde Statskonsulent *Morseths* Side fik jeg Lejlighed til at besøge to af Statens Hesteavlssættere, nemlig den nye paa Lenningen i Valdres og den bekendte i Sikilsdalen ved Jotunhejmen. Den norske Stat ejer nemlig et Antal Hingste, hvoraf flere hører til Racens bedste. I første Del af Bedækningssæsonen staar disse Hingste til Avlstjeneste paa deres Stationer rundt i Landet, men i sidste Trediedel af Juni sendes de til Sæters med hver sin Hoppeløk. Opdrætterne indsender Ansøgning om at faa deres Hopper med her, og Statskonsulenten foretager Anvisningen og Tildelingen til de forskellige Hingste. Prisen pr. Hoppe er ca. 30 Kr.

I Lenningen, omkring 8—900 Meter over Havet, gik bl. a. 1. Pr.-Hingsten »Aakre« med 55 Hopper og i Sikilsdalen »Gjestar« med samme Antal. Ikke mindst i sidstnævnte Hingsts Følge fandtes adskillige af Racens bedste Hopper. Der er for mig ingen Tvivl om det for Avlen betydningsfulde i, at Landets bedste Hopper for en meget overkommelig Pris kan blive betjent af de mest fremragende Hingste.

For Hingstene saavel som for Hopper og Føl er Sommeren til Sæters sikkert en Sundhedskilde af stor Betydning. Derimod fik jeg efter de indhentede Oplysninger ikke noget Indtryk af, at Frugtbarheden til Sæters laa væsentlig højere end paa Station, ja nogle af Statens Hingste havde endda højere Frugtbar-

hedsprocent paa Station end til Sæters, et Udtryk for, at individuelle Forskelligheder kan spille ind.

Den norske Stat yder desuden paa lignende Maade som den danske Støtte til Hesteavl, men desuden foretages Stambogføringen af Staten og er gratis for Opdrætterne. I Forbigaaende skal jeg kun nævne, at Statens Provenu af Totalisatoren ved Hestevæddeløbene anvendes til Husdyrbrugets Fremme.

Naar denne Studierejse blev saa udbytterig for mig, skyldes det den venlige Imødekommenhed, jeg var Genstand for fra det norske Landbrugsdepartements Side samt fra mine norske Kolleger, D'Herrer Statskonsulent *Nordang*, *Morseth* og *Baashus-Jessen*, og hvorfor jeg maa udtale min hjerteligste Tak.

Ligesom i tidligere Aar har jeg deltaget i Afstammingsbedømmelsen for jyske Heste anmeldt til Fællesskuet og til nogle Dyskuer paa Sjælland samt for Hingste af samme Race anmeldt til de jyske Hingstekaaringer og for svære Hingste anmeldt til Fællesskuet i Skanderborg, et Arbejde der kræver indgaaende Undersøgelser af Stamtavler og Slægtsoversigter o. s. v. og derfor har beslagnagt adskillige Dage.

Desuden har jeg været Dommer i Konkurrencen mellem de bedste Hingste ved Fællesskuet i Skanderborg om den af de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger udsatte Vandrepokal.

I Aarets Løb har jeg deltaget i et betydeligt Antal Møder og Konferencer, saaledes i Mødet for Statskonsulenter i det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Udvalgsmøderne for Planlægelse af det alm. Konsulentmøde, hvorimod jeg paa Grund af et Ulykkestilfælde indenfor min Familie var forhindret i at deltage i Konsulentmødet i København, holde Foredrag ved dette og lede Husdyrbrugssektionens Møde. Desuden har jeg deltaget i Delegeretmøderne i Odense og København, Møder i de samvirkende danske Landboforeningers og Foreningen af jyske Landboforeningers Husdyrbrugsudvalg, Mødet for jyske Husdyrbrugskonsulenter, Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde samt Repræsentant- og Bestyrelsesmøder i de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger og de samvirkende fynske Hesteavlsforeninger for jydsk Avl.

I Lighed med tidligere Aar har jeg holdt en Del Foredrag ved Skuer ledsaget af Demonstrationer af præmierede Dyr, ved Hoppe- og Hingstekaaringer samt i forskellige Foreninger, og særligt er der Grund til at pege paa, at jeg i Aarets sidste Maaneder holdt nogle Foredrag i Landboforeninger, sikkert et Udtryk for, at Interessen for Hesteavl er i Tiltagen.

Foruden denne Del af min Virksomhed, der meget ofte har krævet min Fraværelse fra Hjemmet, har den Tid, der har

været til Raadighed her ud over, været stærkt beslaglagt af Kontorarbejde.

Efter Anmodning af Landbrugsministeriet har jeg overfor dette afgivet Erklæringer om Statstilskud til forskellige Hingste tilhørende Hesteavlsforeninger, og desuden har jeg haft en betydelig Brevveksling med Institutioner og Private.

Stambogsføringen har lagt stærkt Beslag paa mig, og jeg har i Aarets Løb udarbejdet IV. Bind af den almindelige Stambog og VI. Bind af Elite-Stambog for Heste af jydsk Race, foruden at jeg har forberedt Udgivelsen af henholdsvis V. og VII. Bind af de paagældende Stambøger til Udgivelse i 1932.

Efter at have erholdt Landbrugsministeriets Tilladelse til ligesom i 1930 at anvise Hopper efter Husdyrlovens § 7, udsendte jeg gennem en Række Landbrugsblade Meddelelse om, at der i 1931 vilde blive anvist til følgende Hingste: »Fjandbo«, Elite-Stbg. Nr. 1752, »Lunde Dux«, Elite-Stbg. Nr. 1754, »Skjalden«, Elite-Stbg. Nr. 1773 og »Eg«, Elite-Stbg. Nr. 1802. Der anvistes 3 til »Eg«, 2 til »Lunde-Dux« og 2 til »Fjandbo«.

Naar Anvisningen efter § 7 har haft mindre Tilslutning end Aaret forud, saa skyldes det sikkert, at de daarlige Konjunkturer for Landbruget tvang adskillige Opdrættere til af Hensyn til de store Udgifter til Forsendelse og Opstaldning at undlade at faa deres Hopper til den bedst mulige Hingst. Forhaabentlig vil de kommende Tider vise en saadan Bedring, at det skal lykkes at drage fuld Nytte af den for den jydsk Hesteavl saa betydningsfulde § 7.

Forpagter O. J. Knipschildt.

(Født 2. Februar 1851. — Død 16. November 1932.)

Det var en af vort Samfunds og vort Landbrugs gode Mænd, som gik bort den 16. November i en Alder af $81\frac{3}{4}$ Aar efter et langt og virksomt Liv, thi Knipschildt har ikke alene virket med sjælden Dygtighed i en meget omfattende Landmandsgerning, men han har desuden med samfundsinteresseret Pligtfølelse beredvilligt stillet sin Indsigt og Erfaring til Raadighed i en Række Tillidsposter, som i Aarenes Løb er blevet ham overdraget.

Lige fra sin tidligste Ungdom har Knipschildt i sjælden Grad forstaaet at skaffe sig Tillid, og han har senere som moden og ældre Mand forstaaet at vise andre Tillid; derfor kunde han overkomme at drive 6—7 store Gaarde og med Udbytte samarbejde med meget forskellige Mennesker i en Række Udvalg, Bestyrelser, Institutioner m. m.

Otto Joachim Knipschildt fødtes den 2. Februar 1851 i Skovriderboligen til Espe Hovedgaard i Boeslunde Sogn ved Korsør. Efter Konfirmationen lærte Knipschildt 3 Aar Landvæsen hos Forpagter *Hempel Syberg*, Gjelskov.

Knipschildt var tidligt udviklet og tidlig paa Færde; i 18-Aars Alderen blev han Underforvalter og $19\frac{1}{2}$ Aar gammel Overforvalter paa Ourupgaard. »Gamle Tesdorpf« forstod som bekendt i sjælden Grad at bedømme sine Medhjælpere; han vilde gerne have beholdt Knipschildt, men dennes Onkel og Raadgiver, Hempel Syberg, foreslog at opgive Stillingen, og efter at Knipschildt havde aftjent sin Værnepligt og en Tid været Forvalter

paa Gjelskov, overtog han i en Alder af 24 $\frac{1}{2}$ Aar Forpagtningen af Søbysøgaard paa Fyn, hvor der oprettedes et stort Fællesmejeri. 1896 forpagtedes Lerchenborg, og det er navnlig i Forbindelse med denne Gaard, at Knipschildts Navn er kendt af den nuværende Generation. I Løbet af faa Aar blev Knipschildt Forpagter eller Ejer af en Række større og mindre Gaarde som Hedvigsløst og Melbygaarden under Lerchenborg, Dønnerup, Tærø, Strandgaarden, Flindrupgaardene, Svinningegaarden o. fl., saa Knipschildt en Aarrække drev over 2000 Tdr. Land. I 1917 afstod Knipschildt Forpagtningen af Lerchenborg og tog Bopæl i København; han drev dog endnu en Række Aar flere Gaarde som Forpagter, Ejer eller Medejer.

Til Trods for den store praktiske Virksomhed fik Knipschildt dog Tid til at varetage en Række offentlige Tillidshverv. Medens han var Forpagter paa Sybysøgaard, var han en lang Aarrække Formand for Nørre Søby Sogneraad og Medlem af Odense Amtsraad. Paa Sjælland har Knipschildt haft en Del landøkonomiske Hverv, navnlig i Holbæk Amts økonomiske Selskab. Han har været Formand for Statens Redskabsudvalg, Landsudvalget for udenlandsk Arbejdskraft, Repræsentantskabet for Kreaturforsikringsselskabet »Kustos«, Forpagternes Understøttelsesforening i Østifterne, A/S Bruhn & Baastrup, Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse, Dansk Brandværns Komite, A/S Dæhnfeldt & Theodor Jensen, Sukkerfabriken Vestsjælland m. m.

I de senere Aar frasagde Forpagter Knipschildt sig lidt efter lidt en Del af sine Tillidshverv, endskønt der ikke manglede Opfordringer til at fortsætte. Naar der sattes saa megen Pris paa at have Forpagteren i de forskellige Bestyrelser og Udvalg, var det ikke blot, fordi han havde et anset Navn og en sund Dømmekraft, men han havde desuden en sjælden Evne til at forsone og mægle, hvor modsatte Anskuelser mødtes.

Anton Christensen.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling og Valg.

I Midten af November Maaned er der til Selskabets Medlemmer udsendt Indbydelse til Selskabets Generalforsamling, som afholdes paa Prinsens Palæ, Frederiksholms Kanal 12, København, Fredag den 16. December 1932, Kl. 7 $\frac{1}{2}$ Aften. Paa Generalforsamlingen kommer bl. a. Forslag til Ændring af Selskabets Love til Behandling.

Der vil i den Generalforsamlingen ved skriftlig Afstemning blandt Selskabets Medlemmer være at foretage Valg af 1 Præsident, 9 Medlemmer til Bestyrelsesraadet, 2 Revisorer og 2 Medlemmer til Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Af Selskabets Præsidenter afgaar efter Tur

Professor *Lars Frederiksen*, København.

Af Bestyrelsesraadet afgaar efter Tur:

Godsejer *J. Theilmann*, København,
Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm,
Kammerherre *C. Sehestedt Juul*, Ravnholt,
Lensgreve *Danneskiold-Samsøe*, Gisselfeld,
Proprietær *H. Lytzhøft*, Tandrup, og
Hofjærgermester *E. F. de Neergaard*, Skelstoftø.

Genvalg kan ifølge Lovene finde Sted.

I Stedet for Professor *B. Bang* og Forpagter *O. J. Knipschildt*, der er afgaaede ved Døden, samt i Stedet for Lensbaron *Rosenkrantz*, der har ønsket at udtræde af Bestyrelsesraadet, vil der være at foretage Nyvalg af 3 Medlemmer til Bestyrelsesraadet.

Paa sit Møde den 5. Juli d. A. (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi, 8. Hefte, Side 509) har Selskabets Bestyrelse vedtaget at henstille, at

Direktør, Professor *A. W. Mørkeberg*, København, og
Hofjærgermester *C. F. Greve Knuth*, Tustrup pr. Randers,
vælges som nye Medlemmer af Bestyrelsesraadet.

Siden det ovennævnte Bestyrelsesmøde og efter Stemmesedlernes Udsendelse er Forpagter O. J. Knipschildt afgaaet ved Døden, saa der foreligger ikke fra Selskabets Bestyrelse nogen Henstilling om Nyvalg i hans Sted¹⁾. Der er fra en Kreds af Selskabets Medlemmer, som nedenfor angivet, stillet Forslag om i Stedet for Forpagter Knipschildt at vælge

Proprietær *H. Madsen*, Endrupgaard,

som Medlem af Bestyrelsesraadet.

Endvidere er der fra en anden Kreds af Selskabets Medlemmer stillet Forslag om til Bestyrelsesraadet at vælge

Konsulent *M. K. Kristensen*, Skanderborg, og
Forstander *N. Esbjerg*, Blangstedgaard;

dette Forslag, der er gengivet nedenfor, indeholder ikke nogen Angivelse af, hvilke tidligere Bestyrelsesraadsmedlemmer, de to foreslaaede skulde træde i Stedet for.

Som nyvalgt Revisor i Stedet for Grosserer *A. Høffding*, der er afgaaet ved Døden, har Bestyrelsen vedtaget at henstille til Selskabets Medlemmer at stemme paa

Inspektør *Ib Windfeld*, København,

og til nyvalgt Medlem til Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« i Stedet for Etatsraad *Jørgen Larsen*, der er afgaaet ved Døden, at stemme paa

Godsejer *K. Langkilde*, Bramstrup.

Genvalg af den efter Tur afgaaende Revisor og det ligeledes efter Tur afgaaende Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« kan ifølge Lovene finde Sted.

Opmærksomheden henledes paa, at Stemmesedler skal være indsendt til Selskabet senest den 16. December, Kl. 1 Eftm.

¹⁾ Man har ikke inden for Selskabets daglige Ledelse ment det paakrævet at indkalde til et Bestyrelsesmøde for at tage Stilling til en Stedfortræder for Forpagter O. J. Knipschildt, saa meget mere som det fra anden Side er foreslaaet at vælge Proprietær *H. Madsen*, Endrupgaard, der i Fjor af Selskabets Bestyrelse blev udpeget til Medlem af Statens Redskabsudvalg i Stedet for nu afdøde Forpagter Knipschildt. Det er imidlertid ordnet saaledes, at Medlemmer, der paa allerede indsendte Stemmesedler har stemt paa Forpagter O. J. Knipschildt, til Selskabet skriftlig kan meddele, hvem de ønsker at stemme paa i hans Sted, og der vil saa ved Stemmeoptællingen blive taget Hensyn hertil.

I Tilslutning til foranstaaende Oplysninger om den af Bestyrelsen vedtagne Henstilling angaaende de paagældende Valg meddeles, at Selskabet er anmodet om i »Tidsskrift for Landøkonomi« at optage følgende:

Vedrørende Bestyrelsesvalg i Landhusholdningsselskabet.

Til det forestaaende Bestyrelsesvalg i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab foreslaar undertegnede Medlemmer at stemme paa:

Konsulent *M. K. Kristensen*, Skanderborg, og
Forstander *N. Esbjerg*, Blangsted.

Det var Konsulent M. K. Kristensen, der oprindeligt udkastede Tanken om at reorganisere Landhusholdningsselskabet paa Grundlag af et Samvirke mellem dette og de Organisationer, hvis Medlemmer har særlig Tilknytning til det landøkonomiske Oplysnings- og Forskningsarbejde, og Forstander Esbjerg har vist stor Interesse for at faa Lovbestemmelserne herom udformet paa bedste Maade.

Vi føler os overbevist om, at Konsulent M. K. Kristensen og Forstander Esbjerg vil kunne yde en værdifuld Indsats til Gavn for Selskabet ved Gennemførelsen af en tilfredsstillende Nyordning, og vi anbefaler derfor Selskabets Medlemmer at stemme paa dem.

<i>K. A. Bondorff</i> , Professor, Forstander, Lyngby.	<i>Aage Feilberg</i> , Landinspektør, København.	<i>H. N. Frandsen</i> , Forsøgsleder, Øtotegaard.
--	--	---

<i>N. M. Jørgensen</i> , Konsulent, Hillerød.	<i>Aage Lund</i> , Forsøgsleder, Forsøgslaboratoriet.
---	---

<i>J. C. Lunden</i> , Forstander, Lyngby.	<i>Aksel Milthers</i> , Bibliotekar, Landbohøjskolen.	<i>Axel Pedersen</i> , Professor, Landbohøjskolen.
---	---	--

Landhusholdningsselskabet.

Ved det forestaaende Bestyrelsesvalg i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab foreslaar undertegnede Medlemmer at stemme paa

Proprietær *H. Madsen*, Endrupgaard pr. Fredensborg,

(i Stedet for Forpagter O. J. Knipschildt, der er afgaaet ved Døden, efter at Bekendtgørelsen om Valget var udsendt til Medlemmerne).

Proprietær H. Madsen er en velkendt og anset Landmand, i en Aarrække Formand for Ringstedegnens Landboforening og senere for Horns Herreds Landboforening, Næstformand for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og Formand for Samvirksomhedens Planteavlsudvalg, Driftsleder for Statens Gaarde ved Hillerød 1917—28, og fra 1932 Formand for Statens Redskabsudvalg m. v.

Proprietær H. Madsen er en kyndig og selvstændig Mand, der vil kunne gøre udmærket Fyldest inden for Selskabets Ledelse, og vi anbefaler derfor Medlemmerne at samles om hans Valg.

<i>Anton Christensen,</i>	<i>K. Christensen,</i>	<i>N. Kjærgaard-Jensen,</i>
Docent.	Proprietær, Mørkhøjgaard.	Professor.

L. Rasmussen,
Konsulent.

Boganmeldelse.

Mejerilære. Danmarks Mælkeproduktion og Mejeribrug i kortfattet Fremstilling. Af Landbrugslærer *E. Møldrup*. 104 Sider. (I Kommission hos Konrad Jørgensens Bogtrykkeri, Kolding).

Denne Mejerilære er skrevet af en Landbrugslærer, hvilket bør fremhæves, for den er nemlig skrevet saaledes, at jeg tænker mig, enhver Mejerimand vilde have været glad, dersom det havde været ham, der havde skrevet Bogen. I et Forord skriver Forfatteren: »at Bogen i særlig Grad har Ærinde til den praktiske Landmand under Udøvelsen af hans grundlæggende Arbejde for Fremskaffelsen af gode Mejeriprodukter«. Dette er ikke rigtigt. Bogen, der er tænkt at skulle bruges ved Undervisningen paa Landbrugsskoler, har ikke alene Ærinde til Landmænd, men ogsaa til Mejeribrugets Mænd, som alle vil kunne have Udbytte af at læse den.

Bogen er paa 104 Sider og inddelt i 8 Afsnit, der omhandler: Mælkens Sættning og Egenskaber, Mælkens Mikroorganismer, Mælkens Behandling og Bedømmelse, Mejerierne, Mælkens Afregning, Mejeriernes Driftsforhold, Mælken og Mejeriprodukterne og Danmarks Stilling paa Verdensmarkedet. De forskellige Emner er naturligvis beskrevet i en meget sammentrængt, men absolut god Form. Selvfølgelig er der flere Steder anført noget, som en Mejerimand, der søger efter saadant, kan kritisere. Af denne Art skal nævnes, at der paa Side 44 findes opført 5 Punkter, der skal iagttages, naar der ønskes en god Renkærning. Punkt 1, »Kærne ved lav Temperatur (meget vigtigt)« burde for at opnaa den rigtige Rækkefølge have været indsat mellem Pkt. 4 og 5, og hvorfor Forfatteren anfører Ordene »meget vigtigt« ved Pkt. 1 uden nærmere Forklaring, forstaar jeg ikke, eftersom de efter min Anskuelse med lige saa megen Beføjelse skulde have været anført ogsaa ved Pkt. 3, 4 og 5. — Under »Smørrets Vandindhold«, Side 45, skrives: » — det er en god økonomisk Forretning at sælge Vand til Smørpris —«. Dette er rigtigt, derom kan der ikke være nogen Tvivl, men derfor ser det alligevel ikke godt ud paa Tryk.

Bortset fra disse Smaating kan jeg med Tryghed anbefale Bogen, der kun koster 2 Kr. 50 Øre, idet den indeholder Oplysninger og giver Vink og Raad, der er nyttige for alle, som økonomisk og praktisk er knyttet til Mejeribruget.

Chr. H. Ibsen.

Mindre Meddelelser.

Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i Regnskabsaaret 1931—32. Paa Basis af Resultater fra 200 Landbrug har Det landøkonomiske Driftsbureau i sin 33. Meddelelse udsendt en Oversigt over Landbrugets Driftsresultat i 1931—32 sammenlignet med de tilsvarende Resultater fra 1930—31.

Landbrugskapitalen er faldet fra 2444 til 2404 Kr. pr. ha, væsentligst paa Grund af Nedgang i Svinebesættningernes og i Forraadets Værdi. Størst har Nedgangen været for de smaa Brug, og af Landsdelene opviser Østjylland den største Nedgang.

Bruttoudbyttet er atter i Aar dalet stærkt; i Gennemsnit for samtlige Landbrugsprodukter 20 pCt. Siden 1928—29 er Bruttoudbyttet faldet med over 300 Kr. pr. ha. Størsteparten af Formindskelsen i Bruttoudbyttet for nærværende Aar falder paa Kvæg- og Svineholdet (henholdsvis 64 og 42 Kr. pr. ha).

Medens Bruttoudbyttet er faldet 110 Kr., er Driftsomkostningerne kun formindsket med 69 Kr. pr. ha siden forrige Aar, hvilket svarer til 10,7 pCt. Størst Nedgang viser Udgifterne til Folkeholdet, nemlig ca. 12 pCt.; Lønningerne regnes at være faldet 6 pCt., Resten skyldes Indskrænkning i Anvendelsen af lejet Arbejdskraft.

Nettoudbyttet er negativt; Forrentningsprocenten, der i Gennemsnit er $\div 1,2$, svinger fra $\div 0,3$ i Vest- og Midtjylland til $\div 1,7$ paa de sydlige Øer; forrige Aar var Tallene henholdsvis 1,2, og $\div 0,7$; det er altsaa et lignende Forhold som sidste Aar, da Vest- og Midtjylland ogsaa stod bedst og de sydlige Øer daarligst; for de forskellige Ejendomsstørrelser er Forholdet derimod væsentligt ændret; medens de mindste Brug i 1930—31 havde den højeste Forrentningsprocent (1,1) og de største havde den mindste (0,0), har i 1931—32 Brugene under 10 ha en Forrentningsprocent paa $\div 2,0$, medens Brugene paa over 50 ha staar bedst med en Forrentningsprocent paa $\div 0,6$. --- Som Helhed er Resultatet for indeværende Aar langt ringere end for noget tidligere Aar, hvorfra der foreligger virkelig regnskabsmæssige Optegnelser.

Angaaende Brugerens Arbejdsfortjeneste, efter at alle andre Driftsomkostninger og 5 pCt. Rente af Landbrugskapitalen er dækket, oplyser Driftsbureauets Meddelelse, at kun paa de smaa Ejendomme, hvor Familiens Arbejds løn ud-

gør en væsentlig Del af de samlede Driftsomkostninger, bliver den saaledes beregnede Arbejdsfortjeneste positiv, nemlig 73 Kr. pr. ha eller 445 Kr. pr. Brug; paa Bønderbrugene, hvis Gennemsnitsstørrelse er 26,8 ha, bliver Tallet \div 965 Kr., og for de større Brug med gennemsnitlig 122,1 ha endog \div 8669 Kr. pr. Ejendom.

Kreaturtællingen den 20. Juni 1932. Tællingen var i 1932 ligesom de to foregaaende Aar en »lille« Tælling, kun omfattende Landdistrikterne og kun Heste, Hornkvæg og Svin. Fra »Statistiske Efterretninger« Nr. 38 er følgende Oplysninger om Tællingsresultaterne hentet.

(1000 Stkr.)	Heste, 3 Aar og derover	Plage	Føl	Ialt
	Hingste Vallakker Hopper	(1—3 Aar)	(u. 1 Aar)	
1932	3 205 226	40	22	496
1931	3 205 229	40	22	499

Hestebestanden er gaaet tilbage med ca. 3000 Stkr. Tilbagegangen falder paa Hopperne. Overskudsudførselen af Heste har andraget 5000 Stkr., Tilgangen af Føl ca. 22 000 Stkr. og Tilbagegangen i den samlede Bestand ca. 3000 Stkr., følgelig maa Afgangen have andraget ca. 20 000 Stkr. Antallet af bedækkede Hopper siden Juli 1931 var 29 000 Stkr.

Kvægbestanden stiger stadig; kun i Antallet af Kalve er der Nedgang siden sidste Aar.

(1000 Stkr.)	1932	1931
Tyre over 1 Aar	87	79
Stude over 1 Aar	62	54
Køer og Kvier, som har kælvet	1739	1676
Kvier, som ikke har kælvet	582	566
Kalve under 1 Aar	768	833
Hornkvæg ialt	3238	3208

Svinebestanden er siden 1931 gaaet tilbage med ca. 567 000 Stkr. eller ca. 10 pCt., som det ses af Tabellen.

(1000 Stkr.)	²⁰ / ₆ 1932	¹⁵ / ₁ 1932	¹⁵ / ₇ 1931	Stigning 1931—32
Orner, 4 Mdr. ell. derover	29	30	31	\div 6 pCt.
Søer, 4 Mdr. ell. derover, drægtige	336	355	430	\div 22 —
ikke-drægtige	157	195	194	\div 19 —
Fedesvin, 4 Mdr. ell. derover . . .	1198	1320	1165	3 —
Grise, 2—4 Mdr.	1688	1932	1855	\div 9 —
Grise under 2 Mdr.	1478	1655	1778	\div 17 —
Ialt	4886	5487	5453	\div 10 pCt.

